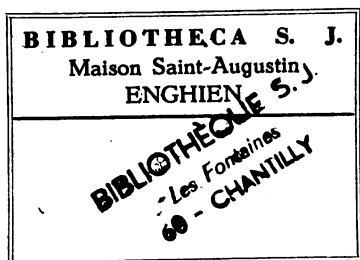

50.-

Trad. grecque du
Combat spirituel
de Scupoli / (mais nombreuses
modifications)

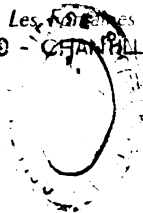

A 330 / 51

BIBLIOTHÈQUE S. J.

Lex. 1018

60 - CHANTILLY

BIBLION ΨΥΧΩΦΕΛΕΣΤΑΤΟΝ
ΚΑΛΟΥΜΕΝΟΝ
ΑΟΡΑΤΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΣΥΝΤΕΘΕΝ ΜΕΝ ΠΡΙΝ,
ΠΑΡΑ ΤΙΝΟΣ ΣΟΦΟΥ ΑΝΔΡΟΣ,
ΚΑΛΩΣΠΙΣΘΕΝ ΔΕ, ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΘΕΝ ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΗΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΟΣΙΩΤΑΤΟΥ ΕΝ ΜΟΝΑΧΟΙΣ
ΚΥΡΙΟΥ
ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ.

Ἐν ᾧ προσετέθησαν παρὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ εὐχαὶ κατὰ
Ἀλφάβητον ἐν εἵδει Οἰκων εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν
κατανυκτικαὶ καὶ ὠραῖαι.

ΝΥΝ ΔΕ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΕΚΔΟΘΕΝ
Δαπάνη τῶν Αὐταδέλφων
ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
ΚΑΙ
ΣΤΕΦΑΝΟΥ Κ. ΣΚΑΘΑΡΟΥ
ΤΩΝ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ.

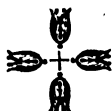
Εἰς κοινὴν ὠφέλειαν τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν.

BIBLIOTHÈQUE S. J
Les Fontaines
60 - CHANTILLY

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΤΥΠΟΙΣ Φ. ΚΑΡΑΜΠΙΝΗ ΚΑΙ Κ. ΒΑΦΑ.
(ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΒΥΣΣΗΣ: Ἀριθ: 301).

1853.

« Ἄκουε Ἰσραὴλ, ὑμεῖς πορεύεσθε σήμερον εἰς τὸν πόλεμον
» ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν. Μὴ ἐκλυέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά· μὴ φο-
» βεῖσθε, μὴδὲ θροεῖσθε, μὴδὲ ἐκκλίνετε ἀπὸ προσώπου αὐτῶν·
» ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ προπορευόμενος μεθ' ὑμῶν συνεκ-
» πολεμήσει ὑμῖν τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ διασώσει ὑμᾶς.

(Δευτερονόμ. Κεφ. x'. ἐδ. γ'.)

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΚΑΙ δικαιοσύνη, καὶ πρέπουσα εἶναι ἡ ἐπωνυμία, ὅπου λημβάνει τὸ παρὸν ψυχωφελέστατον βιβλίον. Διατί, ἀνίσως πολλὰ τῶν Ἱερῶν, καὶ θεοπνεύστων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς, καὶ Νέας Γραφῆς, ἔλαβον τὴν ὀνομασίαν ἀμέσως ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἴδια πράγματα, ὅπου διδάσκουσιν (ἔτζι. λόγου χάριν, ἡ Γένεσις τοῦ Μωϋσέως ὀνομάσθη, ἐπειδὴ ἀναφέρει διὰ τὴν ἐκ μὴ ὄντος γένεσιν καὶ Δημιουργίαν τοῦ παντός· ἡ Ἑξοδος, διατί φανερίῃ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἔξοδον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ· τὸ Λευϊτικόν, διατί περιέχει τὰς ἱεροπραξίας τῆς λευϊτικῆς φυλῆς. Αἱ τέσσαρες βασιλεῖαι, διατί διηγοῦνται τὰς πράξεις, καὶ τὸν βίον τῶν βασιλέων· καὶ τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, διατί λογογραφοῦσι τὰ καλὰ, καὶ σωτηριώδη τῶν ἀνθρώπων μηνύματα). Τίς δὲν βλέπει, ὅτι καὶ ἡ παροῦσα βίβλος προσφυῶς ὀνομάσθη, Ἀόρατος Πόλεμος, ἐξ αὐτῆς ἀμέσως τῆς ὕλης, καὶ τῶν πραγμάτων, περὶ ἧς καταγίνεται;

Διδάσκει γὰρ αὕτη, ὅχι διὰ ἀνέναντα αἰσθητὸν, καὶ ὁρατὸν πολεμον· ὅχι διὰ ἐχθροὺς σωματικὰς καὶ φαινομένους· ἀλλὰ διὰ τὸν νοητὸν, καὶ ἀόρατον πόλεμον· τὸν ὅποιον ἀναλαμβάνει κάθε χριστιανός, εὐθύς ἀπὸ τὴν ὥραν ἐκείνην, ὅπου βαπτισθῇ, καὶ ὑποσχεθῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, νὰ πολεμῇ εἰς αὐτὸν ἕως θανάτου ὑπὲρ τοῦ θείου αὐτοῦ ὀνόματος. Διὸ, καὶ περὶ τούτου τοῦ πολέμου, ἀλληγορικῶς γέγραπται ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς. Διὰ τοῦτο λέγεται ἐν βιβλίῳ, ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΥΡΙΟΥ. (Ἀριθ. κά. 14.) καὶ διδάσκει διὰ ἐχθροὺς ἀσωμάτων, καὶ ἀφανεῖς· οἵτινες εἶναι, τὰ διάφορα πάθη, καὶ θελήματα τῆς σαρκὸς, καὶ αἱ πονηροὶ καὶ μισάνθρωποι δαίμονες· οἱ ὅποιοι,

δὲν παύουν ἡμέραν καὶ νύκτα, νὰ μᾶς πολεμοῦν. Καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος· « οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ » σάρκα· ἀλλὰ, πρὸς τὰς Ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς » τοὺς Κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς » τὰ Πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ». (Ἐφεσ. ς'. 12).

Καὶ στρατιῶται μὲν, ὅπου ἔχουν νὰ πολεμοῦν εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον, διδάσκει πῶς εἶναι ὅλοι οἱ χριστιανοί. Ἀρχιστράτηγος δὲ τούτων, παρασταίνεται ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, συντροφιασμένος μὲ ὅλους τοὺς χιλιάρχους, καὶ ἑκατοντάρχους, ἥτοι μὲ ὅλα τὰ Τάγματα τῶν Ἀγγέλων, καὶ τῶν Ἀγίων· στάδιον δὲ, καὶ πολεμήστρα, καὶ τόπος, μέσα εἰς τὸν ὅποιον αὐτὸς ὁ πόλεμος γίνεται, εἶναι αὕτη ἡ ἰδία μας καρδιά, καὶ ὁλος ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος· καὶ καιρὸς τοῦ πολέμου ὅτι εἶναι, ὅλη μας ἡ ζωή.

Ποῖα δὲ εἶναι καὶ τὰ ἄρματα, μὲ τὰ ὅποια ἀρματώνει τοὺς στρατιώτας τοῦ ὁ Ἀόρατος οὗτος Πόλεμος; Ἄκουσον· ἡ περικεφαλαία τούτων καὶ τὸ σκουτάρι εἶναι, ἡ τελεία ἀπιστία, καὶ ἀπελπισία τοῦ ἑαυτοῦ των. Ὁ θυρεὸς των, καὶ τὸ σιδηροποκάμισον εἶναι, τὸ πρὸς τὸν Θεὸν θάρρος, καὶ ἡ βεβαία ἐλπίς. Ὁ θώραξ, καὶ τὸ περιστήθιον αὐτῶν εἶναι, ἡ μελέτη τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου. Ἡ ζώνη των εἶναι, ἡ τῶν σαρκικῶν παθῶν ἀποχή. Τὰ ὑποδήματά των εἶναι, ἡ ταπεινὸς καὶ ἡ τῆς ἐδικτῆς των ἀσθενείας ἐπίγνωσις· Ἡ ἀσπίδα, ἥτοι, τὸ καλκάνι των εἶναι, ἡ ὑπομονὴ ἐν τοῖς πειρασμοῖς, καὶ ἡ τῆς ἀμελείας ἀποδίωξις, Ἡ μάχαιρα, ὅπου κρατοῦν ἀπὸ τὸ ἓνα χέρι, εἶναι, ἡ ἱερὰ προσευχή, τόσον ἡ νοερά, καὶ ἡ προφορικὴ, ὅσον καὶ ἡ διὰ μελέτης γινομένη. Καὶ κοντάρι τρίλογχον, ὅπου κρατοῦν ἀπὸ τὸ ἄλλο, εἶναι, τὸ νὰ μὴ συγκατατίθενται εἰς τὸ πάθος, ὅπου τοὺς πολεμεῖ· τὸ νὰ διώκουν αὐτὸ ἀπὸ λόγου των μὲ ὀργήν· καὶ τὸ νὰ μισοῦν αὐτὸ καὶ νὰ τὸ συχαίνωνται ἀπὸ καρδίας. Σιτηρέσιον δὲ, καὶ τροφαί τούτων, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔχουν καὶ δυναμώνονται κατὰ τῶν ἐχθρῶν, εἶναι, ἡ συνεχὴς μετά-

ληψις τῆς θείας Κοινωνίας, τὸσον τῆς μυστηριώδους τοῦ θυσιαστηρίου, ὅσον καὶ τῆς νοερᾶς· Καὶ ἄερας φωτεινὸς καὶ ἀνέφελος, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἔχουν νὰ βλέπουν ἀπὸ μακρὰν τοὺς ἐχθροὺς, εἶναι, ἡ παντοτεὴν γύμνασις τοῦ νοῦς, εἰς τὸ νὰ γνωρίζῃ ὀρθῶς τὰ πράγματα, καὶ ἡ παντοτεὴν γύμνασις τῆς θελήσεως, εἰς τὸ νὰ θέλῃ μόνην τὴν εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ τῆς καρδίας εἰρήνη καὶ ἡσυχία,

Ἐδῶ, ἐδῶ εἰς τοῦτον τὸν Ἀόρατον Πόλεμον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, εἰς τοῦτον τὸν Πόλεμον τοῦ Κυρίου, μαυθάνουν οἱ τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται τὰς διαφόρους ἀπάτας, τὰς ποικίλας μηχανάς, τὰ δυσνόητα στρατηγήματα, καὶ τέχνας, ὅπου μετεχειρίζονται κατ' αὐτῶν οἱ νοητοὶ πολέμιοι, διὰ μέσου τῶν αἰσθήσεων, διὰ μέσου τῆς φαντασίας, διὰ μέσου τῆς στερήσεως τῆς εὐλαβείας· καὶ μάλιστα, διὰ μέσου τῶν τεσσάρων προσβολῶν, ὅπου φέρουν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου, τῆς ἀπιστίας, λέγω, ἀπογνώσεως, κενοδοξίας, καὶ τῆς μεταμορφώσεώς των εἰς Ἀγγέλους φωτός. Καὶ ἀκολούθως, ἐδῶ σοφίζονται καὶ αὐτοί, πῶς νὰ λύουν, καὶ νὰ ἀντιπολεμοῦν, τὰς τοιαύτας μηχανὰς τῶν ἐχθρῶν. Καὶ ἐδῶ διδάσκονται, πόσαν τάξιν καὶ νόμον πρέπει νὰ κρατοῦν, καὶ πόσον ἀνδρειωμένα νὰ πολεμοῦν. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦτο, κάθε ἄνθρωπος, ὅπου ἀγαπᾷ τὴν σωτηρίαν του, μαθητεύεται, πῶς νὰ νικήσῃ τοὺς ἀοράτους ἐχθροὺς του, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ κούρση καὶ θησαυροὺς, ἥτοι, ἀρετὰς θείας καὶ ἀληθινὰς, καὶ διὰ νὰ λάβῃ βραβεῖον καὶ στέφανον ἀμαράντινον· ὅστις εἶναι, ἡ μετὰ Θεοῦ ἔνωσις, καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Δέξασθε λοιπὸν τὸ παρὸν βιβλίον, ὧ φιλόχριστοι ἀναγνώσται, περιχαρῶς τε καὶ εὐμενῶς· καὶ μαυθάνοντες ἀπὸ αὐτὸ τὴν τέχνην τοῦ Ἀοράτου Πολέμου, σπουδάσατε ὄχι μόνον νὰ πολεμῆτε ἀπλῶς· ἀλλὰ νὰ πολεμῆτε καὶ νομίμως, καὶ καθὼς πρέπει, διὰ νὰ στεφανωθῆτε. Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον « ἐὰν καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ ».

(6^α. πρὸς Τιμόθ.) Ἀρματωθῆτε μὲ τὰ ἄρματα ὅπου σᾶς διδά-

κει, διὰ τὰ θανατώσῃτε μὲ αὐτὰ τοὺς νοητοὺς καὶ ἀοράτους ἐχθροὺς σας· οἵτινες εἶναι, τὰ ψυχοφθόρα πάθη, καὶ οἱ τῶν παθῶν τούτων δημιουργοί, καὶ ἐνεργοὶ δαίμονες. « Ἐνδύσασθε » τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθε ὑμᾶς στῆναι πρὸς » τὰς μεθοδίας τοῦ διαβόλου » (Ἐφ. ζ'. 10). Ἐνθυμηθῆτε, πῶς ὑπέσχεθητε εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα, νὰ ἀποτάσσασθε, καὶ νὰ πολεμῆτε τὸν Σατανᾶν, καὶ πάντα τὰ ἔργα του, καὶ πᾶσαν τὴν λατρείαν του, καὶ πᾶσαν τὴν πομπήν του, τὰ ὅποια εἶναι, ἢ φιληδονίαις, ἢ φιλοδοξίαις, καὶ ἢ φιλαργυρίαις, καὶ τὰ λοιπὰ πάθη. Ὅθεν καὶ ἀγωνίζεσθε, ὅσον ἡμπορεῖτε, διὰ νὰ τὸν κατατροπώσῃτε, διὰ νὰ τὸν καταισχύνετε καὶ διὰ νὰ τὸν νικήσῃτε μὲ ὅλην τὴν τελειότητα. Ποίαις δὲ εἶναι ἡ πληρωμαῖς καὶ οἱ μισθοί, ὅπου ἔχετε νὰ λάβετε διὰ ταύτην τὴν νίκην σας; Πολλοί, καὶ μεγάλοι. Καὶ ἀκούσατέ τους αὐτολεξεῖ ἀπὸ τὸ ἴδιον στόμα τοῦ Κυρίου, ὅπου σᾶς τοὺς ὑπόσχεται εἰς τὴν ἱεράν Ἀποκάλυψιν. « Τῷ νικῶντι, δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ » τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὃ ἐστὶν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ Θεοῦ. » (Κεφ. 6'. 7). Ὁ νικῶν, οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. (Αὐτόθ. 11). Τῷ νικῶντι, δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ » τοῦ Μάννα τοῦ κεκρυμμένου. (Αὐτόθ. 17). Ὁ νικῶν, ... » δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν καὶ δώσω αὐτῷ » τὸν ἄστέρα τὸν πρωϊνόν. (Αὐτόθ. 28). Ὁ νικῶν, οὗτος πε- » ριβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς καὶ ἔξομολογήσομαι τὸ » ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Πατρὸς μου, καὶ ἐνώπιον τῶν » Ἀγγέλων αὐτοῦ. (Κεφ. γ'. 5). Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στύ- » λον ἐν τῇ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου (Αὐτόθ. 12). Ὁ νικῶν, δώσω » καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου (Αὐτόθ. 21). Ὁ νικῶν, » κληρονομήσει πάντα καὶ ἔσομαι αὐτῷ Θεός, καὶ αὐτός » ἔσται μοι υἱός. (Κεφ. κά. 7).

Βλέπετε ἀξιώματα; βλέπετε μισθοὺς; βλέπετε τὸν ὀκταπλάσιον τοῦτον, καὶ πολυανθῆ, καὶ ἀμαράντινον στέφανον, μᾶλλον δὲ στεφάνους, ὅπου σᾶς πλέκονται, ἀδελφοί ἀνίσως νικήσῃτε τὸν διάβολον; Εἰς τοῦτο οὖν σπουδάζετε, εἰς τοῦτο ἀγω-

νίξεσθε, καὶ ἐγκρατεύεσθε « ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σας » (Ἀποκάλ. γ'. 11). Διατὶ, κατὰ ἀλήθειαν, ἐντροπὴ μεγάλη εἶναι, ἐκεῖνοι μὲν, ὅπου ἀγωνίζονται εἰς τοὺς σωματικούς, καὶ ἐξωτερικούς ἀγῶνας, καὶ πένταθλα, ὅλα νὰ τὰ ἐγκρατεύωνται, διὰ νὰ λάβουν ἕνα φθαρτὸν στέφανον ἀπὸ ἀγριελαίαν, ἢ σέλινον, ἢ κλάδον κουκουναρίας ἢ φοινικίας, ἢ δάφνης, ἢ μυρσίνης, ἢ τοιούτου ἄλλου φυτοῦ. Ἐσεῖς δὲ, ὅπου ἔχετε νὰ λάβετε τοιοῦτον ἀφθαρτον στέφανον, νὰ περνᾶτε ἐν ἀμελείᾳ καὶ ἀδιαφορίᾳ τὴν ζωήν σας. Καὶ ἃς σᾶς καταπεισῇ εἰς τοῦτο ὁ Παῦλος, λέγων· « Οὐκ οἶδατε ὅτι ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν » τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτω τρέχετε, ἵνα » καταλάβητε. Πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος, πάντα ἐγκρατεύεται. » Ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ὑμεῖς δὲ, » ἀφθαρτον. (ἀ. Κορινθ. θ. 24).

Τῆς τοιαύτης δὲ νίκης, καὶ τῶν λαμπρῶν τούτων στεφάνων ἀπολαύοντες, ἐνθυμηθῆτε, ἀδελφοί μου, νὰ δεηθῆτε πρὸς Κύριον, καὶ διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν ἐκείνου, ὅπου σᾶς ἔγινε συνεργὸς τοῦ τοιούτου καλοῦ, διὰ μέσου τῆς τοῦ βιβλίου τούτου ἐκδόσεως. Πρὸ δὲ πάντων, ἐνθυμηθῆτε νὰ σηκώσετε τὰ ὄμματα εἰς οὐρανόν, καὶ νὰ δώσητε εὐχαριστίαν καὶ δόξαν τῷ Πρωτουργῷ, καὶ Αὐτουργῷ τῆς νίκης σας ταύτης Θεῷ, καὶ Ἀρχιστρατήγῳ σας Ἰησοῦ Χριστῷ· λέγοντες ἕκαστος πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ζοροβάβελ· « Παρὰ σοῦ ἡ νίκη καὶ » σοῦ ἡ δόξα· καὶ ἐγὼ, σὸς οἰκέτης » (ε'. Ἑσδρ. 59). Καὶ τὸ τοῦ Προφήτου Δαβίδ· « Σοὶ, Κύριε, ἡ μεγαλωσύνη, καὶ ἡ » δύναμις, καὶ τὸ καύχημα, καὶ ἡ νίκη, καὶ ἡ ἐξομολόγησις, » καὶ ἡ ἰσχὺς » (ἀ. Παραλειπ. κθ'. 11). Νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. AMHN.

Π Ι Ν Α Ξ

Κεφαλαιώδης τῆς παρουσίας βίβλου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Σελ.

- Κεφ. Α΄. Εἰς τὶ συνίσταται ἡ Χριστιανικὴ τελειότης. Καὶ
ὅτι, διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ τινὰς, εἶναι χρεῖα νὰ
πολεμῇ. Καὶ περὶ τεσσάρων ἀναγκαίων εἰς αὐτὸν
τὸν πόλεμον. 1
- » Β΄. Ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν, οὔτε νὰ θαρρῶμεν
μεθὰ ποτε εἰς τὸν ἑαυτὸν μας 8
- » Γ΄. Περὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος, καὶ πεποιθήσεως . . 12
- » Δ΄. Πῶς ἡμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τινὰς ἐὰν ἐργάζεται με-
τὴν ἀπελπισίαν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, καὶ μετὴν
τελείαν εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίδα 15
- » Ε΄. Περὶ τοῦ σφάλματος πολλῶν, ὅπου νομίζουν διὰ
ἀρετὴν τὴν μικροψυχίαν 16
- » ΣΤ΄. Περὶ ἄλλων εἰδήσεων, διὰ μέσου τῶν ὁποίων
ἀποκτᾶται ἡ ἀπιστία εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ ἡ
πεποίθησις καὶ θάρρος εἰς τὸν Θεόν 17
- » Ζ΄. Πῶς πρέπει νὰ γυμνάζωμεν τὸν νοῦν μας, διὰ
νὰ τὸν φυλάττωμεν ἀπὸ τὴν ἀγνώσιν 19
- » Η΄. Περὶ τοῦ διατὶ δὲν διακρίνομεν ὀρθῶς τὰ πράγ-
ματα, καὶ μετὰ ποῖον τρόπον ἡμποροῦμεν νὰ τὰ
γνωρίζομεν 21
- » Θ΄. Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ φυλάττωμεν τὸν νοῦν
μας, ἀπὸ τὴν πολυπραγμοσύνην καὶ περιέργειαν. . 23
- » Ι΄. Πῶς πρέπει νὰ γυμνάζωμεν τὴν θέλησίν μας, διὰ
νὰ θέλῃ εἰς ὅλας μας τὰς πράξεις ἐσωτερικάς, καὶ

	ἐξωτερικᾶς, ὡς ἔσχατον τέλος, μόνην τὴν εὐαρέ- στησιν τοῦ Θεοῦ	25
Κεφ. ΙΑ'.	Περὶ σκέψεων τινῶν, ὅπου παρακινοῦν τὴν θέλη- σιν τοῦ ἀνθρώπου, νὰ θέλῃ εἰς κάθε πρᾶγμα τὴν εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ	31
» IB'.	Περὶ πολλῶν θελημάτων, καὶ ὁρέξεων, ὅπου εἶ- ναι εἰς τὸν ἄνθρωπον· καὶ περὶ τῆς μάχης, ὅπου ἔχουν ἀναμεταξύ των	32
» II'.	Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ πολεμῇ τινὰς ἐναντίον τῆς ἀλόγου θελήσεως τῶν αἰσθήσεων· καὶ περὶ τῶν πράξεων, ὅπου ἔχει νὰ κάμῃ ἢ θέλῃσις, διὰ νὰ ἀ- ποκτήσῃ τὰς ἑξεῖς τῶν ἀρετῶν	36
» ΙΔ'.	Τὶ πρέπει νὰ γίνεται, ὅταν ἡ ἀνωτέρα λογικὴ θέλῃσις φαίνεται νικημένη ἀπὸ τὴν ἄλογον, καὶ κατωτέραν, καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς	44
» ΙΕ'.	Ὅτι πρέπει καθολικῶς νὰ πολεμῇ τινὰς, καὶ παντοτεινὰ, καὶ ἀνδρειωμένα	47
» ΙΓ'.	Μὲ ποῖον τρόπον τὸ πρῶτ' ἐξημερόνοντας, ἔχει νὰ εὐγαίνῃ εἰς τὸν κάμπον ὁ στρατιώτης τοῦ Χρι- στοῦ, διὰ νὰ πολεμῇ	50
» ΙΖ'.	Μὲ ποίαν ἀξίαν πρέπει νὰ πολεμοῦμεν κατὰ τῶν παθῶν μας	53
» ΙΗ'.	Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ ἀντιπολεμῇ τινὰς εἰς τὰ αἰφνίδια κτήματα τῶν παθῶν	54
» ΙΘ'.	Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ πολεμῇ τινὰς κατὰ τῶν σαρκικῶν παθῶν	57
» Κ'.	Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ πολεμῇ τινὰς κατὰ τῆς ἀμελείας	65
» ΚΑ'.	Περὶ τῆς διορθώσεως τῶν ἐξωτερικῶν αἰσθήσεων Καὶ μὲ ποῖον τρόπον ἡμπορεῖ τινὰς νὰ ἀπεράσῃ ἀπὸ αὐτὰς εἰς τὴν θεωρίαν καὶ δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ	70

- Κεφ. ΚΒ'. Ὅτι τὰ ἴδια αἰσθητὰ πράγματα, ὅπου, εἴπο-
μεν, εἶναι μέσα, καὶ ὄργανα εἰς ἡμᾶς, διὰ νὰ διορ-
θώνωμεν τὰς αἰσθήσεις μας· ἐὰν διαπερνῶμεν ἀπὸ
αὐτὰ εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἐνσαρκωμένου λόγου,
καὶ εἰς τὰ μυστήρια τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ πάθους του. 77
- » ΚΓ'. Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ διορθώνωμεν τὰς αἰ-
σθήσεις μας μὲ ἄλλους τρόπους, ὅταν μᾶς παρα-
σταίνωνται τὰ αἰσθητὰ ἀντικείμενά των . . . 80
- » ΚΔ'. Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ κυβερνῶμεν τὴν γλῶσ-
σάν μας . . . 85
- » ΚΕ'. Πῶς πρέπει νὰ διορθώνωμεν τὴν φαντασίαν
καὶ ἐνθύμησίν μας . . . 94
- » ΚΖ'. Ὅτι ὁ στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ ἀ-
ποφεύγῃ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τὰς ταραχάς,
καὶ ἐνοχλήσεις, ἂν θέλῃ καλῶς νὰ πολεμήσῃ τοὺς
ἐχθροὺς του . . . 107
- » ΚΖ'. Τί πρέπει νὰ κάμνωμεν, ὅταν εἴμεθα πληγω-
μένοι . . . 111
- » ΚΗ'. Ποταπὴν τάξιν κρατεῖ ὁ διάβολος εἰς τὸ νὰ
πολεμῇ καθολικῶς, καὶ νὰ πλανᾷ διαφόρων κα-
ταστάσεων ἀνθρώπους . . . 114
- » ΚΘ'. Περὶ τοῦ πολέμου, καὶ τῆς ἀπάτης, ὅπου με-
ταχειρίζεται ὁ διάβολος μὲ ἐκείνους, ὅπου κρατεῖ
εἰς τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας . . . 115
- » Λ'. Περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀπάτης, ὅπου μετα-
χειρίζεται ὁ διάβολος μὲ ἐκείνους, ὅπου γνωρίζουν
τὸ κακόν τους, καὶ θέλουν νὰ ἐλευθεροῦν. Καὶ διατί
ἡ ἀπόφασές μας πολλάκις δὲν λαμβάνουν τὸ ἀπο-
τέλεσμά των . . . 116
- » ΛΑ'. Περὶ τῆς ἀπάτης, ὅπου μεταχειρίζεται ὁ ἐχ-
θρὸς μὲ ἐκείνους, ὅπου νομίζουν πῶς περιπατοῦν
εἰς τὴν τελειότητα . . . 119

- Κεφ. ΑΒ΄.** Περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀπάτης, ὅπου μεταχειρίζεται ὁ διάβολος, διὰ νὰ ἀφήσωμεν τὴν στρατὰν τῆς ἀρετῆς, ὅπου περιπατοῦμεν. . . . 121
- » **ΑΓ΄.** Περὶ τῆς τελευταίας ἀπάτης, ὅπου μεταχειρίζεται ὁ διάβολος, διὰ νὰ γίνωνται εἰς ἡμᾶς αἰτίαι κακίας, ἢ ἀρεταῖς, ὅπου ἀποκτήσαμεν . . 126
- » **ΑΔ΄.** Περὶ τινῶν εἰδήσεων χρησίμων εἰς τὸ νὰ νικήσωμεν τὰ πάθη, καὶ νὰ ἀποκτήσωμεν νέας ἀρετάς. 136
- » **ΑΕ΄.** Ὅτι αἱ ἀρεταὶ πρέπει νὰ ἀποκτῶνται ὀλίγον κατ' ὀλίγον διὰ τῶν βαθμῶν αὐτῶν· καὶ ὅτι πρῶτον πρέπει νὰ ἀσχολούμεθα εἰς τὴν μίαν, καὶ ἔπειτα εἰς τὴν ἄλλην 139
- » **ΑΣ΄.** Μὲ ποῖα μέσα ἀποκτῶνται αἱ ἀρεταί· καὶ πῶς πρέπει νὰ κυβερνούμεθα διὰ νὰ γυμναζώμεθα μερικὸν καιρὸν εἰς μίαν μόνην 140
- » **ΑΖ΄.** Ὅτι πρέπει νὰ περιπατῶμεν μὲ σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν παντοτεινὴν εἰς τὴν γύμνασιν τῆς ἀρετῆς 143
- » **ΑΗ΄.** Ὅτι ἔχοντες χρῆος νὰ ἀγωνιζώμεθα πάντοτε τὸν ἀγῶνα τῶν ἀρετῶν, δὲν πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν ἐκεῖνα, ὅπου γίνονται εἰς ἡμᾶς ἀφορμαὶ διὰ νὰ τὰς ἀποκτήσωμεν 145
- » **ΑΘ΄.** Ὅτι πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν ὅλας τὰς ἀφορμάς ὅπου προξενοῦν τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν· καὶ περισσότερον, ἐκεῖνας, ὅπου φέρουν περισσότερὰν δυσκολίαν. 146
- » **Μ΄.** Πῶς ἡμποροῦμεν εἰς διαφόρους ἀφορμάς νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν γύμνασιν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρετῆς. 149
- » **ΜΑ΄.** Περὶ τοῦ καιροῦ, τὸν ὅποιον πρέπει νὰ βάλλωμεν εἰς τὴν γύμνασιν κάθε ἀρετῆς· καὶ περὶ τῶν σημείων τῆς προκοπῆς μας 151

- Κεφ. MB'. Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιθυμοῦμεν πολλὰ, διὰ
νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὰ βάσανα, ὅπου πάσχω-
μεν μὲ ὑπομονήν. Καὶ πῶς πρέπει νὰ κυβερνοῦμεν
δλας τὰς ἐπιθυμίας, διὰ νὰ ἦναι ἐνάρετοι . . 155
- „ MG'. Πῶς πρέπει νὰ ἀντιστέκωμεν εἰς τὸν διάβολον
ὅταν γυρεύῃ νὰ μᾶς πλανέσῃ μὲ τὴν ἀδιακρισίαν. 157
- „ MA'. Ὅτι ἡ ὑπόληψις τοῦ ἑαυτοῦ μας, καὶ ἡ πα-
ρακίνησις τοῦ διαδόλου, μᾶς κάμνουν νὰ κρίνω-
μεν αὐθαδῶς τὸν πλησίον. Καὶ, πῶς πρέπει νὰ
ἀνθιστάμεθα εἰς αὐτά. 160
- „ ME'. Περὶ προσευχῆς 163
- „ MT'. Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἡ Νοερὰ Προσευχή, καὶ πό-
σων λογιῶν ἡμπορεῖ νὰ γίνεταί. 168
- „ MZ'. Περὶ τῆς προσευχῆς, ὅπου γίνεται διὰ μέσου
μελέτης, καὶ θεωρίας. 173
- „ MH'. Περὶ ἄλλου τρόπου Προσευχῆς, διὰ μέσου
μελέτης 176
- „ MΘ'. Τρόπος, διὰ νὰ προσεύχεσαι διὰ μέσου τῆς
Θεοτόκου Μαρίας 176
- „ N'. Περὶ τινων σκέψεων, διὰ νὰ προστρέχωμεν εἰς
τὴν Θεοτόκον μὲ πίστιν, καὶ θάρρος. 180
- „ NA'. Πῶς πρέπει νὰ μελετᾷ τινας, καὶ νὰ προσεύ-
χεται διὰ μέσου τῶν Ἀγγέλων, καὶ δλων τῶν
μακαρίων. 182
- „ NB'. Ὅτι ἡ μελέτη τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ, προ-
ξενεῖ διαφοροὺς διαθέσεις, καὶ θεοφιλῇ πάθῃ εἰς τὴν
καρδίαν μας 184
- „ NG'. Ἐτι περὶ τῶν ὠφελειῶν, ὅπου ἡμποροῦμεν νὰ
λάβωμεν ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ ἐσταυρωμένου
καὶ περὶ τῆς μιμήσεως τῶν ἀρετῶν του . . . 191

ΜΕΟΡΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Σελ.

Κεφ. Α'.	Περὶ τοῦ παναγίου Μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας.	200
„ Β'.	Πῶς πρέπει νὰ δέχεται τινὰς τὸ πανάγιον Μυστήριον τῆς Εὐχαριστίας· ἥτοι, πῶς νὰ δέχεται τὸν Χριστὸν μυστηριωδῶς	201
„ Γ'.	Πῶς ἔχομεν νὰ ἐτοιμαζώμεθα εἰς τὴν κοινωνίαν, διὰ νὰ παρακινήθωμεν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.	204
„ Δ'.	Περὶ Πνευματικῆς καὶ νοερᾶς Κοινωνίας· ἥτοι, πῶς κοινωνεῖται νοερῶς καὶ πνευματικῶς ὁ Χριστός.	212
„ Ε'.	Περὶ ἀποδόσεως χαρίτων καὶ εὐχαριστίας.	215
„ Ϛ'.	Περὶ νοητῆς προσφορᾶς, ἥτοι πῶς πρέπει τινὰς νὰ προσφέρῃ νοερῶς τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἀάβε ἔργον τοῦ.	216
„ Ζ'.	Περὶ τῆς αἰσθητῆς εὐλαβείας· καὶ περὶ ψυχρότητος καὶ ξηρασίας τῆς αὐτῆς εὐλαβείας	220
„ Η'.	Περὶ ἐξετάσεως τῆς συνειδήσεως.	225
„ Θ'.	Πῶς πρέπει νὰ ἐτοιμασθοῦμεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὅπου μᾶς πολεμοῦν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου.	232
„ Ι'.	Περὶ τῶν Ἰεσσάρων προσβολῶν, ὅπου μᾶς φέρουν οἱ ἐχθροὶ μᾶς εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου· καὶ πρῶτον, περὶ τῆς προσβολῆς κατὰ τῆς πίστεως· καὶ περὶ τῆς ἰατρείας αὐτῆς.	224
„ ΙΑ'.	Περὶ τῆς προσβολῆς τῆς ἀπογνώσεως, καὶ περὶ τῆς ἰατρείας αὐτῆς.	236
„ ΙΒ'.	Περὶ τῆς προσβολῆς τῆς κενοδοξίας, καὶ περὶ τῆς ἰατρείας αὐτῆς.	237
„ ΙΓ'.	Περὶ τῆς προσβολῆς τῶν φαντασμάτων, καὶ περὶ τῆς ἰατρείας αὐτῶν.	238
„ ΙΔ'.	Περὶ τῆς πνευματικῆς εἰρήνης τῆς καρδίας.	239
„ ΙΕ'.	Περὶ τῆς φροντίδος, ὅπου πρέπει νὰ ἔχῃ ἡ ψυχὴ εἰς τὸ νὰ εἰρηνεύῃ	241

Κεφ. ΙΓ'.	Ὅτι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔχει νὰ οἰκοδομηται αὐτὴ ἡ εἰρηνικὴ κατοικία	242
„ ΙΖ'.	Ὅτι ἡ ψυχὴ, πρέπει νὰ ἀποστρέφεται κάθε τι-μὴν, καὶ ν' ἀγαπᾷ τὴν ταπεινώσιν καὶ πτωχείαν τοῦ Πνεύματος, μὲ τὴν ὁποίαν ἀποκτᾶται ἡ εἰ-ρήνη τῆς ψυχῆς	244
„ ΙΗ'.	Ὅτι ἡ ψυχὴ, πρέπει νὰ φυλάττεται εἰς νοερὰν μοναξίαν, καὶ ἡσυχίαν, διὰ νὰ ἐνεργῇ ὁ Θεὸς εἰς αὐτὴν τὴν εἰρήνην του.	246
„ ΙΘ'.	Διὰ τὴν φρόνησιν, ὅπου πρέπει νὰ ἔχωμεν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίου, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἐνοχλήσῃ αὐτὴν τὴν εἰρήνην.	248.
„ Κ'.	Ὅτι ἡ ψυχὴ, γυμνωθεῖσα ἀπὸ τὴν ἰδίαν της θέ-λησιν, πρέπει νὰ παραστέκεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.	250
„ ΚΑ'.	Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζητῇ τινὰς τροφάς, οὔτε πρᾶγμα, ὅπου νὰ δίδῃ ὄρεξιν, ἀλλὰ μόνον τὸν Θεόν.	255
„ ΚΒ'.	Ὅτι δὲν πρέπει νὰ μικροψυχῇ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ἀγκαλὰ καὶ νὰ αἰσθάνεται εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἀνθίστασιν καὶ ἐνόχλησιν διὰ τὴν προῤῥη-θεῖσαν εἰρήνην	257
„ ΚΓ'.	Διὰ τὴν ἐπιμέλειαν, ὅπου ἔχει ὁ διάβολος εἰς τὸ νὰ ἐνοχλήσῃ αὐτὴν τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς μας· καὶ ὅτι, ἡμεῖς πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν ἀπὸ τὰς πανουργίας καὶ ἀπάτας αὐτοῦ	259
„ ΚΔ'.	Ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγχύζεται ἡ ψυχὴ, διὰ τοὺς ἐσωτερικοὺς πειρασμοὺς καὶ λογισμοὺς.	262
„ ΚΕ'.	Ὅτι οἱ πειρασμοὶ ὅλοι, μᾶς ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν πρὸς ὠφέλειάν μας :	264
„ ΚΣ'.	Ποίαν ἰατρείαν πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα, διὰ νὰ μὴν ἐνοχλούμεθα εἰς τὰ σφάλματα, καὶ τὰς ἀδυναμίας μας.	269

Κεφ. ΚΖ'. Ὅτι ἡ ψυχὴ πρέπει νὰ εἰρηνεύῃ, καὶ νὰ κά- μνη προκοπὴν, χωρὶς νὰ χάνῃ καιρόν	272
Τὸ Ἰησοῦς, ἀναγραμματιζόμενον τὶ δηλοῖ . .	275
Τὶ δηλοῦν οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι τοῦ ὀνόματος, Ἰησοῦ.	276
Εὐχαὶ κατὰ ἀλφάβητον ἐν εἴδει Οἴκων εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καταनुκτικαί . .	277
Αἰτία τῆς συνθέσεως τῶν οἴκων	291
Ἐπιστολὴ Πουπλίου, ἀξιωματικοῦ ἀνδρὸς, τοῦ Λεντούλου, ἀπεσταλμένη ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ πρὸς τὴν Γερουσίαν τῆς Ῥώμης μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Λατινικοῦ.	295
Μαρτυρία Ἰωσήπου Ἰουδαίου τοῦ Φλαβίου περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.	296

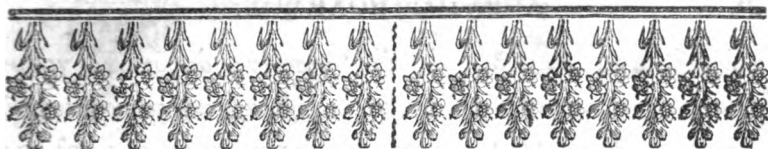

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑΝ ΒΙΒΑΟΝ

ΔΙΑ ΣΤΙΧΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.

Εἰ Βούλει Τελειότητος, φίλε ἀξιωθῆναι,
Εἰ βούλει τῶν Θεὸν ἰδεῖν, καὶ τούτῳ ἐνωθῆναι,
Εἰ θέλεις ἐκ ψυχῆς τυχεῖν, στεφάνων οὐρανίων,
Ἄεὶ πολέμει ἀνδρικῶς, κατὰ τῶν ἐναντίων.
Ἄθλει τρέχε καὶ πύκτευε, ἀκόντιζε εὐστόχως.
Ὡς στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀθλητῆς γενναῖος.
Κατὰ Σαρκὸς καὶ Δαίμονος, Κόσμου καὶ παθῶν πάντων,
Ὀρέξεων καὶ κλίσεων, φαύλων σου θελημάτων.
Τοὺς τρόπους δὲ τοῦ πολεμεῖν, μάθε παρὰ τῆς βίβλου,
Ταύτης καὶ μαθὼν νίκατε, καὶ νικῶν διασώζου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

*Εἰς τί συνίσταται ἡ Χριστιανικὴ τελειότης. Καὶ διὰ τὰ
τὴν ἀποκτήσῃ τινὰς, εἶναι χρεῖα τὰ πολεμῇ. Καὶ περὶ
τεσσάρων ἀταγκῶν εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον.*

ΤΟ μεγαλύτερον, καὶ τελειότερον κατόρθωμα, ὅπου
ἡμπορεῖ νὰ εἰπῇ, ἢ νὰ συλλογισθῇ ὁ ἄνθρωπος, εἶ-
ναι, τὸ νὰ πλησιάσῃ τινὰς εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ ἐνωθῇ μὲ αὐτόν.
Λοιπὸν, εἰάν ἐσὺ, ὦ ἀγαπητέ μου ἐν Χριστῷ ἀναγνῶσκα, ποθῇς νὰ
φθάσῃς εἰς ταύτην τὴν ἀκρότητα, ἐν πρώτοις πρέπει νὰ γνωρίσῃς,
εἰς τί συνίσταται ἡ πνευματικὴ ζωὴ, καὶ Χριστιανικὴ τελειό-
της (1). Διότι, εἶναι πολλοὶ, ὅπου λέγουν, πῶς, ἡ τοιαύτη ζωὴ

(1) Ἡ Τελειότης τῶν χριστιανῶν, προστάζεται μὲν ὡς ἐντολὴ, καὶ
παραδίδεται εἰς τὴν νέαν Γραφήν· λέγει γὰρ ὁ Κύριος «ἐσεσθε οὖν ὑμεῖς
πρότελειοι, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ὑμῶν τέλειός ἐστι». (Ματθ. ε. 48). Καὶ ὁ
Παῦλός φησι ἐπὶ τῇ κακίᾳ νηπιᾶζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε». (ἀ.
Κορινθ. ιδ'. 20)· καὶ πάλιν «ἵνα στήτε τέλειοι καὶ πεπληρωμέ-
νοι» (Κολοσ. δ'. 12). Καὶ πάλιν· «Ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα».
(Ἑβρ. ζ'. 1). Προανεκηρύττετο δὲ αὕτη ὡς ἐντολὴ, καὶ εἰς τὴν
Παλαιάν· λέγει γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Θεός εἰς τὸ Δευτερονόμιον·
«τέλειός ἐσσι ἐναντὶ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου». (τε'. 13). Καὶ ὁ Δαβὶδ
προστάζει ταῦτα εἰς τὸν υἱόν του τὸν Σολομῶν. «Καὶ νῦν Σολομῶν
» υἱέ, γνῶθι τὸν Θεὸν τῶν Πατέρων σου, καὶ δούλευσον αὐτῷ ἐν καρ-
» διᾷ τελείᾳ, καὶ ψυχῇ θελούσῃ». (ἀ. Παραλ. κή. 9.) Συμπεραίνεται

καὶ τελειότης, στέκεται εἰς τὰς νηστείας, ἀγρυπνίας, γονυκλισίας, χαμαικοιτίας καὶ ἄλλας παρομοίας σκληραγωγίας τοῦ σώματος. Ἄλλοι πάλιν λέγουσι, πῶς στέκεται εἰς τὰς πολλὰς προσευχάς, καὶ μακρὰς ἀκολουθίας. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ νομίζουν, πῶς ἡ τελειότης στέκεται ὁλοκλήρως εἰς τὴν νοερὰν προσευχὴν (1), εἰς τὴν μοναξίαν, καὶ ἀναχώρησιν· εἰς τὴν σιωπὴν, καὶ εἰς τὴν κανονικὴν γύμνασιν, ἥγουν, τὴν μὲ κανόνα καὶ μέτρον περιπατοῦσαν, καὶ οὔτε εἰς ὑπερβολάς, οὔτε εἰς ἐλλείψεις κλίνουσιν. Αἱ ἀρεταὶ ὅμως αὐταί, μοναχαί, δὲν εἶναι ἡ ζητούμενη Χριστιανικὴ τελειότης· ἀλλὰ εἶναι, ποτὲ μὲν, μέσα καὶ ὄργανα, διὰ τὰ ἀπολαύσει τινὰς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ποτὲ δὲ πάλιν εἶναι καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Καὶ ὅτι μὲν εἶναι ὄργανα πολλὰ ἰσχυρά, διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν εἶναι ἀμμμία ἀμφιβολία· ἰδιότι βλέπομεν πολλοὺς ἐναρέτους ὅπου τὰ μεταχειρίζονται καθὼς πρέπει, μὲ σκοπὸν τοιοῦτον, διὰ τὰ λαμβάνουν δηλαδὴ ἰσχὺν καὶ δύναμιν κατὰ τῆς ἰδίας κακίας καὶ χανότητος· διὰ τὰ ἀνδρίζονται ἐναντίον τῶν πειρασμῶν, καὶ τῆς πλάνης, τῶν τριῶν κοινῶν ἐχθρῶν· ἥγουν, τῆς σαρκὸς τοῦ Κόσμου, καὶ τοῦ διαβόλου· διὰ τὰ προμηθεύονται, ἀπὸ ἐκείνας τὰς πνευματικὰς βοηθείας, ὅπου εἶναι ἀναγκαῖαι εἰς ὅλους τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ἀρχαρίους, καὶ ἀπλῶς, διὰ τὰ ἀξιοθῶν τὰ λάβουν τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἥγουν, « Πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας· Πνεῦμα » βουλῆς καὶ ἰσχύος· Πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως· Πνεῦμα » φόβου Θεοῦ, καθὼς τὰ ἀπαριθμεῖ ὁ Ἡσυχίας (ια. 2) ».

Ὅτι δὲ εἶναι καὶ καρπὸς τοῦ Πνεύματος αἱ αὐταὶ πράξεις, καὶ προξενοῦν « ἀγάπην, χαρὰν, πίστιν, ἐγκράτειαν, καθὼς » εἶπεν ὁ Παῦλος» (Γαλ. ε. 22.), καὶ τοῦτο ὁμοίως εἶναι ἀ-

λοιπὸν, ὅτι ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστιανούς τὴν ἐργασίαν καὶ πλήρωσιν τῆς τελειότητος, ἥγουν ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς ὁ Θεός, τὸ νὰ ἐγνώμεν τελεῖοι εἰς ὅλας τὰς ἀρετάς.

(1) Περὶ αὐτῆς ὅρα εἰς τὸ μς'. κεφάλαιον ἔμπροσθεν.

ναμφίβολον. Διότι οί Πνευματικοί ἄνδρες παιδεύουν τὸ σῶμα μὲ τοιαύτας σκληραγωγίας, διατὶ ἔβλαψε τὸν Ποιητὴν του (1) καὶ διὰ τὸ κρατῆται πάντοτε τεταπεινωμένον, καὶ ὑπεταγμένον εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ Θεοῦ. Σιωποῦν καὶ μονάζουν, διὰ τὸ ἀποφεύγουν καὶ τὴν παραμικρὰν βλάβην τὴν πρὸς τὸν Θεόν. Προσεύχονται, καὶ προσέχουν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς εὐσεβείας, διὰ τὸ ἔχουν τὸ πολίτευμά τους εἰς τοὺς οὐρανοὺς· μελετοῦν τὴν ζωὴν, καὶ τὸ πάθος τοῦ Κυρίου μας, ὅχι διὰ ἄλλο, παρὰ τὸ γνωρίσουν περισσότερον τὴν ἐδικήν τους κακίαν, καὶ τὴν ἀγαθότητα καὶ εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, ἀκολουθοῦν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μὲ τὴν ἀπαρνησιν τοῦ ἑαυτοῦ των, καὶ μὲ τὸν σταυρὸν εἰς τοὺς ὧμους, διὰ τὸ θερμαίνωνται περισσότερον εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὸ μῖσος τοῦ ἑαυτοῦ των.

Αἱ ῥηθεῖσαι ὁμῶς ἀρεταί, ἡμποροῦν νὰ προξενήσουν εἰς ἐκείνους ὅπου βιάλλουν ὅλον τους τὸ θεμέλιον εἰς αὐτάς, περισσότεραν βλάβην ἀπὸ τὰς φανεράς ἀμαρτίας· ὅχι ἐξ αἰτίας αὐτῶν (διότι, αὐταῖς εἶναι ὁλαὶς ἀγιώταταις), ἀλλ' ἐξ αἰτίας ἐκείνων ὅπου τὰς μεταχειρίζονται, ἐπειδὴ, αὐτοὶ προσέχοντες

(1) Σημειῶσαι, ὅτι, κατὰ τοὺς Θεολόγους, βλάβη τοῦ Θεοῦ λέγεται, καθε ἀμαρτία ἀπλῶς, διατὶ βλάπτει· πληγόνει, καὶ ἐναντιεῖται εἰς τὸν Θεόν. Καὶ καθ' ὃ μὲν αὕτη εἶναι μὴ ὄν, βλάπτει καὶ ἐναντιεῖται εἰς τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ· καθ' ὃ κακόν, βλάπτει τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ· καθ' ὃ ἀσθένεια καὶ ἀδυναμία, βλάπτει τὴν Δύναμιν του· καθ' ὃ ἀγνωσία, βλάπτει τὴν σοφίαν του. Καὶ ἀπλῶς, καθ' ὃ αὕτη εἶναι καὶ λέγεται ἀτελειότης, καὶ ἑλλειψις, βλάπτει καὶ ἐναντιεῖται εἰς τὰς ἀπείρους τελειότητας τοῦ Θεοῦ· καὶ καθ' ὃ παράδοξαις, καὶ ἀνομία, βλάπτει καὶ πληγόνει τοὺς νόμους, καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ· καὶ καθὼς, καθε λόγος, κατὰ Θεοῦ λεγόμενος, ὀνομάζεται βλασφημία, διὰ τὴν βλάπτει τὴν φῆμιν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· οὕτω καὶ καθε ἀμαρτία βλάβη λέγεται τοῦ Θεοῦ, οὐ μόνον ὅτι καθ' ἑαυτὴν ἐναντιεῖται ὡς ἄκρον κακόν εἰς τὸ ἄκρον καλόν, ἀλλ' ὅτι καὶ ὡς παρὰ τῶν Κτισμάτων γινομένη, κάμνει νὰ βλασφημηται, ὁ τούτων Κτίστης, πῶς εἶναι καὶ αὐτὸς τοιοῦτος κακός, καὶ ἀκολουθῶς ὅτι ἔκτισε καὶ ταῦτα κακά· καθὼς καὶ ἡ ἀρετὴ τῶν Κτισμάτων, κάμνει νὰ δοξάζεται καὶ ὁ Κτίστης αὐτῶν.

εἰς αὐτάς μόνον, ἀφίνουν τὴν καρδίαν τους νὰ τρέχη εἰς τὰ θελήματα τὰ ἐδικά των, καὶ τοῦ διαβόλου· ὁ ὁποῖος βλέποντάς τους, πῶς εὐγαίνουν ἀπὸ τὴν ἴσιν στράταν, τοὺς ἀφίνει, ὅχι μόνον νὰ ἀγωνίζονται μετὰ χαρᾶς εἰς αὐτοὺς τοὺς σωματικούς ἀγῶνας, ἀλλὰ ἀκόμη νὰ ἐκτείνωνται, κατὰ τὸν μάταιον λογισμὸν τους, καὶ ἕως εἰς τὰς τρυφὰς τοῦ Παραδείσου. Ὁ-θεν καὶ νομίζουν οἱ τοιοῦτοι πῶς ὑψώθησαν ἕως εἰς τὰ τάγματα τῶν Ἀγγέλων, καὶ πῶς αἰσθάνονται τὸν Θεὸν μέσα τους· καὶ ἁπτοτε, θυσιζόμενοι ὄντες εἰς ἁπτοιαὶς μελέταις, καὶ λογισμοὺς περιέργους καὶ ὑψηλοὺς, νομίζουν πῶς ἄφησαν σχεδὸν τὸν Κόσμον τοῦτον, καὶ ἠρπάγησαν ἕως τρίτου οὐρανοῦ.

Ἀλλὰ, εἰς πόσα σφάλματα εἶναι περιπεπλεγμένοι οἱ τοιοῦτοι, καὶ πόσον εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν τελειότητα, ἡμπορεῖ νὰ τὸ καταλάβῃ κάθε ἓνας ἀπὸ τὴν ζώην, καὶ τὰ ἦθη τους. Διότι αὐτοὶ θέλουν νὰ προτιμῶνται ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἰς κάθε πρᾶγμα· εἶναι ἰδιοῤῥυθμοὶ, καὶ ἰσχυρογνώμονες εἰς κάθε τους θέλημα· εἶναι, τυφλοὶ μὲν εἰς ὅλα τὰ ἐδικά τους, ἐπιμελεῖς δὲ ἐξετασται εἰς τοὺς λόγους καὶ πράξεις τῶν ἄλλων, ἐὰν τοὺς ἐγγίσῃ τινὰς ὀλίγον εἰς τὴν ματαίαν ὑπόληψιν τῆς τιμῆς, ὅπου αὐτοὶ νομίζουν πῶς ἔχουν, καὶ ὅπου θέλουν νὰ τοὺς ἔχουν καὶ οἱ ἄλλοι· ἢ ἐὰν τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ ἐκείναις ταῖς εὐλαβειαις, καὶ ταῖς ἀρεταῖς, ὅπου μεταχειρίζονται (ὁ Θεὸς φυλάξει!) εὐθὺς συγχύζονται, εὐθὺς ἀνάπτουν ὅλοι ἀπὸ τὸν θυμὸν, καὶ γίνονται ἄλλοι ἐξ ἄλλων.

Καὶ, ἀνίσως ὁ Θεὸς, θέλωντας νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ ἑαυτοῦ των, καὶ εἰς τὴν ἀληθινὴν στράταν τῆς τελειότητος, τοὺς στείλῃ θλίψεις καὶ ἀρρώστεϊας, ἢ παραχωρήσῃ νὰ τοὺς ἔλθουν διωγμοί, (οἱ ὁποῖοι εἶναι τὸ μεέγγι, ἡγουν, τὸ δοκιμαστήριον ὅπου δοκιμάζει τοὺς γνησίους καὶ ἀληθινούς δούλους του), τότε φανερῶνουν τὰ κρυπτά τῆς καρδίας των, πῶς εἶναι διεφθαρμένα ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν. Διότι, εἰς κάθε λυπηρὸν συμβεβηκὸς ὅπου τύχῃ, δὲν θέλουν νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μένοντες ἀναπαυμένοι εἰς τὰς δικαίας, ἂν καὶ

ἀποκρύφους Κρίσεις τοῦ Θεοῦ, οὔτε θέλουν κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ ταπεινωθέντος καὶ παθόντος υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ ταπεινωθοῦν ὑποκάτω πάντων τῶν κτισμάτων, ἔχοντες διὰ ἀγαπητοὺς φίλους των τοὺς διώκτας, ὡς ὄργανα τῆς Θείας Ἀγαθότητος, καὶ συνεργοὺς τῆς σωτηρίας των.

Ὅθεν εἶναι φανερόν πῶς εὐρίσκωνται εἰς μεγάλον κίνδυνον. Διότι, ἔχοντες τὸν ἐσωτερικὸν ὀφθαλμόν, ἤγουν τὸν νοῦν τους, ἐσκοτισμένον, βλέπουσι μὲ ἐκεῖνον τὸν ἑαυτὸν τους· καὶ στοχαζόμενοι τὰς ἐξωτερικὰς πράξεις ὅπου κάμνουν, πῶς εἶναι καλὰ, νομίζουν πῶς ἔφθασαν εἰς τὴν τελειότητα· καὶ τοιοῦτοτρόπως ὑπερηφανευόμενοι, κατακρίνουν τοὺς ἄλλους. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μεταστρέψῃ ἄλλος τινὰς τοὺς τοιούτους, πᾶρξ μία ξεχωριστὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Ὅτι εὐκολώτερον μετατρέπεται εἰς τὸ καλὸν ὁ φανερὸς ἁμαρτωλὸς, παρὰ ὁ ἀπόκρυφος, καὶ σκεπασμένος μὲ τὸ κάλυμμα τῶν φαινομένων ἀρετῶν.

Τώρα λοιπὸν ὅπου ἐγνώρισες πολλὰ καθαρὰ, ὅτι ἡ πνευματικὴ ζωὴ καὶ τελειότης δὲν στέκεται εἰς αὐτὰς τὰς ἀρετάς, ὅπου εἴπαμεν, ἤξευρε πῶς δὲν συνίσταται αὕτη εἰς ἄλλα, παρὰ (1) εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς Ἀγαθότητος καὶ μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἐδικῆς μας οὐτιδανότητος, καὶ κλίσεως εἰς κάθε κακόν· εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὸ μῖσος τοῦ ἑαυτοῦ μας· εἰς τὴν ὑποταγὴν, ὅχι μόνον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν κτισμάτων, δι' ἀγάπην Θεοῦ· εἰς τὴν

(1) Ὅρα ἀγαπητὲ, πόσον ἀρίστη εἶναι ἡ τάξις καὶ μέθοδος, ὅπου μεταχειρίζεται τὸ βιβλίον τοῦτο. Ἐπειδὴ γὰρ πᾶσα ἐξίς, καὶ τέχνη, ἀπὸ τοῦ τέλους εἰδοποιεῖται, κατὰ τὸ φιλοσοφικὸν ἀξίωμα καὶ τὸ τέλος προσποιούμενον, καὶ σκοπούμενον κατὰ διάνοιαν, ἀρχὴ γίνεται καὶ αἰτία τῆς ἐργασίας καὶ ἐπιχειρήσεως κάθε πράγματος: διὰ τοῦτο καὶ ἡ βίβλος αὕτη, προτῆτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο, προσθέτει ἐδῶ εἰς τὴν ἀρχὴν, τὴν τελειότητα. καὶ τὸ τέλος ὅλου τούτου τοῦ ἀοράτου Πολέμου· ἵνα, γνωρίζοντες αὐτὸ ὅλοι ἐκείνοι ὅπου ἔχουν νὰ πολεμήσουν, μὴ πλανηθῶσι πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ, ὡσὰν εἰς σημεῖον καὶ πρὸς ὃν ὄρον, ὅλας τὰς πράξεις των ἀπευθύνωσιν.

ἀποστροφὴν μὲν κάθε ἐδικοῦ μας θελήματος, τελείαν δὲ ὑπακοὴν εἰς τὸ θεῖον θέλημα· καὶ πρὸς τούτοις, εἰς τὸ νὰ θέλωμεν ὅλα αὐτὰ, καὶ νὰ τὰ κάνωμεν καθαρῶς, εἰς δόξαν Θεοῦ (1) καὶ διὰ μόνην τὴν αὐτοῦ ἀρέσκειαν, καὶ διατὶ ἔτζι θέλει καὶ αὐτός, καὶ ἔτζι πρέπει νὰ τὸν ἀγαπῶμεν, καὶ νὰ τὸν δουλεύωμεν ».

Οὗτος εἶναι ὁ νόμος τῆς ἀγάπης, ὁ ἐγγεγραμμένος ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ ἰδίου Θεοῦ εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν δούλων του. Αὕτῃ εἶναι ἡ ἀπάργησις τοῦ ἑαυτοῦ μας, τὴν ὁποίαν ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς ὁ Θεός. Οὗτος εἶναι ὁ γλυκὺς ζυγὸς τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὸ φορτίον του τὸ ἐλαφρόν. Αὕτῃ εἶναι ἡ ὑποταγὴ πρὸς τὸ θεῖον θέλημα, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς προσκαλεῖ ὁ λυτρωτὴς ἡμῶν καὶ Διδάσκαλος μὲ τὸ παράδειγμα τὸ ἐδικόν του, καὶ μὲ τὴν φωνὴν του (2).

Ὅθεν, σὺ ἀδελφε, ὅπου ποθεῖς νὰ φθάσης εἰς τὸ ὕψος ταύτης τῆς τελειότητος, ἐπειδὴ καὶ εἶναι χρεῖα νὰ κάμης μίαν παντοτείνην βίαν εἰς τὸν ἑαυτόν σου, διὰ νὰ νικήσης ἄν-

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος προστάζει νὰ κάνωμεν γενικῶς ὅλα μας τὰ ἔργα διὰ μόνην τὴν δεξιάν τον Θεοῦ, λέγων. «Εἴτε ἢ οὐν ἐσθίετε· εἴτε πίνετε· εἴτε τι ποιεῖτε· πάντα ἡεὶ δόξαν Θεοῦ ἢ ποιεῖτε». (ἁ. Κορ. ι. 31).

(2) Καὶ ἀληθῶς, τὸ νὰ ὑποτασσόμεθα εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πάντοτε, καὶ νὰ προτιμῶμεν αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἐδικόν μας, καὶ μὲ τὴν φωνὴν του μᾶς τὸ ἐδίδαξεν ὁ ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς τῆς Σωτηρίας μας Ἰησοῦς, παραγγείλας νὰ προσευχώμεθα, καὶ νὰ λέγωμεν «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς..... γεννηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς». (Ματθ. ζ. 10.) καὶ μὲ τὸ παράδειγμά του διατὶ, καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς του, εὐθὺς ὅπου ἐμβῆκεν εἰς τὸν Κόσμον, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐζήτησε νὰ κάμῃ, κατὰ τὸν Παῦλον λέγοντα. Δι' ὃ εἰσερχόμενος εἰς τὸν Κόσμον λέγει, αἰδοῦ ἥλω τοῦ ἢ ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὸ θέλημά σου». (Ἑβρ. ι. ζ. 9.) καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ Εὐαγγελίου του, τοῦτο ἔλεγε «καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἢ οὐχ' ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός ἢ με» (Ἰωάν. ζ. 38.) καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, αὐτὸ τοῦτο ἐπεσφράγισε λέγων, ἐν τῇ προσευχῇ· «Πάτερ μὴ τὸ θέλημα μου, ἀλλὰ ἢ τὸ σὺν γενέσθω» (Λουκ. κβ', 42).

δρεΐως, καὶ νὰ ἐξουδενώσῃς ὅλα τὰ θελήματά μεγὰλα καὶ μικρά, ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ἐτοιμασθῇς μὲ κάθε προθυμίαν τῆς ψυχῆς σου εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον· (διότι, ὁ στέφανος δὲν δίδεται εἰς ἄλλον, παρὰ εἰς τὸν ἀνδρεῖον πολεμιστὴν)· ὁ ὁποῖος πόλεμος, καθὼς εἶναι δυσκολώτερος ἀπὸ κάθε ἄλλον πόλεμον, (διότι πολεμοῦντες ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐν ταυτῷ πολεμούμεθα ἀπὸ τὸν ἴδιον ἑαυτόν μας), ἔττι καὶ ἡ νίκη ὅπου κάμνομεν εἰς αὐτόν, θέλει εἶναι ἐνδοξότερα ἀπὸ κάθε ἄλλην, καὶ πλέον εὐπρόσδεκτος εἰς τὸν Θεόν. Ὅτι ἀνίσως ἐπιμεληθῇς νὰ θανατώσῃς τὰ ἄτακτα πάθη σου, καὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ θελήματά σου, θέλεις ἀρέσῃς εἰς τὸν Θεὸν περισσότερον, καὶ θέλεις τὸν δουλεύσῃς καλλίτερα, παρὰ νὰ μαστιγώνεσαι μέχρις αἵματος, καὶ νὰ νηστεύῃς περισσότερον ἀπὸ τοὺς παλαιούς ἐρημίτας, καὶ παρὰ νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὸ καλὸν χιλιάδας ψυχῶν, ὧντας ἐν κυριευμένῳ ἀπὸ τὰ πάθη (1).

Διότι, ἀγκαλὰ καὶ ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ περισσότερον τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ψυχῶν, παρὰ τὴν ἀπονέκρωσιν ἐνὸς μικροῦ θελήματος· ὅμως ἐσὺ, ἀγαπητέ, δὲν πρέπει νὰ θέλῃς, οὐδὲ νὰ κάμνῃς ἄλλο πλέον κυριώτερον, παρὰ ἐκεῖνο ὅπου ὁ Θεὸς ζητεῖ, καὶ θέλει πλέον σφικτῶς ἀπὸ ἐσέ· ὅτι αὐτὸς, βεβαιότατα καλλίτερα εὐχαριστεῖται εἰς τὸ νὰ ἀγωνίζεσαι διὰ νὰ ἀπονεκρώσῃς ἐσὺ τὰ ἰδικά σου πάθη, παρὰ εἰς τὸ νὰ τὸν δουλεύῃς εἰς κάθε ἄλλο πρᾶγμα, καὶ ᾗναι μεγάλον, καὶ πολὺ, παραβλέπωντας τὰ πάθη σου.

Τώρα λοιπὸν, ὅπου ἔμαθες εἰς τί συνίσταται ἡ χριστιανικὴ τελειότης, καὶ ὅτι διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃς πρέπει νὰ ἔχῃς ἕνα παντοτινὸν καὶ σκληρότατον πόλεμον ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ σου, εἶναι χρεῖα νὰ προμηθευθῇς ἀπὸ τέσσαρα πράγματα, ὡσὰν ἀπὸ

(1) Τὰ αὐτὰ σχεδὸν λέγει καὶ ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ λόγ. κγ'. σελίς 136. ἔθα φησί «κρεῖσσον γάρ σοι σεαυτὸν λῦσαι τοῦ συνδέσμου τῆς ἁμαρτίας, ἢ ἐλευθέρωσαι δούλους ἐκ δουλείας»· καὶ ἄλλα πολλὰ σύμφωνα τοῖς ἐνταῦθα διδασκόμενοις· ἀνάγνωθι καὶ τὸν νς'. λόγον αὐτοῦ σελ. 334.

ἄρματα ἀσφαλέστατα καὶ ἀναγκαιότατα, διὰ νὰ γίνῃς νικη-
της εἰς αὐτὸν τὸν ἀόρατον πόλεμον, καὶ νὰ λάβῃς τὸν στέφα-
νον· τὰ ὅποια εἶναι ταῦτα· α., τὸ νὰ μὴν θαρρύνῃσαι ποτὲ εἰς
τὸν ἑαυτὸν σου· β., τὸ νὰ ἔχῃς πάντοτε ὅλον σου τὸ θάρρος
καὶ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν· γ., τὸ νὰ ἀγωνίζῃσαι πάντοτε·
καὶ δ., τὸ νὰ προσεύχῃσαι. Διὰ τὰ ὅποια, θέλω ὁμιλήσει ξε-
χωριστὰ, σὺν Θεῷ, μὲ εὐκολὴν συντομίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

*Ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν, οὔτε νὰ θαρρυνώμεθά ποτε
εἰς τὸν ἑαυτὸν μας.*

Τὸ νὰ μὴν θαρρύνῃσαι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου (1), ἀγαπητέ μοι
ἀδελφε, εἶναι τόσον ἀναγκαῖον εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον, ὅπου
χωρὶς αὐτό, ἅς εἶσαι βέβαιος, ὅτι, ὅχι μόνον δὲν θέλεις δυνη-
θῇς νὰ ἐπιτύχῃς τὴν νίκην ὅπου ἐπιθυμεῖς, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ
ἀντισταθῇς εἰς ἓνα παραμικρόν· καὶ τοῦτο, ἅς ἐκτυπωθῇ κα-
λῶς εἰς τὸν νοῦν σου. Διότι, ἡμεῖς ὄντες φυσικὰ διεφθαρμένοι
ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς παραδόσεως τοῦ Ἀδάμ, ἔχομεν εἰς μίαν

(1) Ὁ προφήτης ἱερεμίας ἐπικατάρατον ὀνομάζει, καὶ ἀποστάτην
τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖνον ὅπου θαρρύνεται καὶ ἐλπίζει εἰς τὸν ἑαυτὸν του· λέ-
γων «Τάδε λέγει Κύριος· ἐπικατάρατος ὅς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄν-
» θρωπον καὶ στηρίσει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν, καὶ ἀπὸ
» Κυρίου ἀποστῇ ἡ καρδία αὐτοῦ» (ιζ'. 5.). Τοῦτο γὰρ τὸ ῥητὸν ἐρ-
μηνεύων ὁ μέγας Βασιλεὺς λέγει ὅτι, διὰ μὲν τοῦ, ὅς ἔχει τὴν ἐλπί-
δα αὐτοῦ ἐπ' ἄνθρωπον ἐφάνερωσεν ὁ προφήτης τὸ νὰ μὴν ἐλπίζωμεν
εἰς ἄλλον· διὰ δὲ τοῦ, καὶ στηρίσει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ, ἐφάνερωσε
τὸ νὰ ἐλπίζωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας· καὶ τὰ δύο δὲ ταῦτα τὰ ὀνό-
μασεν ἀποστασίαν ἀπὸ Θεοῦ (ὅρα κατὰ πλάτος. μβ'). Καὶ κατ' ἄλ-
λον δὲ τρόπον τὸ ῥητὸν τοῦτο ἐρμηνεύμενον, τρέχοντας συμπεραί-
νει, ὅτι εἶναι ἐπικατάρατος, καὶ ἀποστάτης, ἐκεῖνος ὅπου ἐλπίζει εἰς
τὸν ἑαυτὸν του. Διατί, ἀνίσως λέγῃ, ὅτι ὅποιος ἐλπίζει εἰς ἄνθρωπον
εἶναι ἐπικατάρατος, καὶ τοῦ Θεοῦ ἀποστάτης. Ὅρα καὶ ἐδῶ πόσον
ἀρίστη εἶναι ἡ τάξις, ὅπου μεταχειρίζεται τὸ βιβλίον τοῦτο· διὰ τὴν
ἀρχίζει τὸν πόλεμον ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν, ἥτις εἶναι ἡ προκαταρκτικὴ
αἰτία καὶ ῥίζα, καὶ ἀρχὴ ὅλων τῶν ἄλλων παθῶν καὶ κακιῶν.

μεγάλην ὑπόληψιν τὸν ἑαυτὸν μας· ἡ ὁποία, ἀγκαλὰ καὶ δὲν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ἄλλο τι, παρὰ ἓνα ψεῦδος καὶ οὐδὲν, ἡμεῖς ὁμως, νομίζομεν μὲ μίαν ἀπατηλὴν πρόληψιν, πῶς εἴμεθα κάποιόν τι (1). Τοῦτο εἶναι ἓνα ἐλάττωμα, ὅπου πολλὰ δύσκολα γνωρίζεται, καὶ ὅπου δὲν εἶναι ἀρεστὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀγαπᾷ νὰ ἔχωμεν ἡμεῖς μίαν ἀδόλον γνώσιν αὐτῆς τῆς βεβαιωτάτης ἀληθείας.

Δηλαδή, νὰ ἡξεύρωμεν, ὅτι, κάθε χάρις, καὶ ἀρετὴ, προέρχεται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ αὐτὸν μόνον, ὅπου εἶναι ἡ πηγὴ παντὸς ἀγαθοῦ· καὶ ὅτι, ἀπὸ ἡμᾶς, δὲν ἡμπορεῖ νὰ προέλθῃ καὶνένα καλὸν, οὔτε καὶνένας καλὸς λογισμὸς, ὅπου νὰ τοῦ ἀρέσῃ. Καὶ ἀγκαλὰ αὐτὴ ἡ ἀναγκαιοτάτη ἀλήθεια (ἡγουν, τὸ νὰ μὴ πιστεύωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας) εἶναι ἔργον τῆς θείας του χειρὸς, ὅπου συνηθίζει νὰ τὴν δίδῃ εἰς τοὺς ἡγαπημένους του φίλους, πότε μὲ ἐμπνεύσεις καὶ φωτισμοὺς, πότε μὲ σκληρὰς μαστιγώσεις καὶ θλιψεις, πότε μὲ βιαίους, καὶ σχεδὸν ἀνικήτους πειρασμοὺς, καὶ πότε μὲ ἄλλα μέσα, ὅπου ἡμεῖς δὲν κατα-

(1) Τὸ νὰ νομίζωμεν ὅτι εἴμεθα κάποιόν τι· τοῦτο ὀνομάζεται Οἷσις, ἥτις εἶναι ἓνα πάθος, ὅπου γεννᾶται μὲν ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν, γεννᾷ δὲ αὐτὸ πάλιν, καὶ γίνεται ῥίζα καὶ ἀρχὴ καὶ αἰτία ὅλων τῶν ἄλλων παθῶν· τόσον δὲ λεπτὸν καὶ κρυφὸν πάθος εἶναι ἡ οἷσις αὕτη, εἰς τρόπον ὅπου, διὰ τὴν πολλὴν λεπτότητά του, οὐδὲ τὸ αἰσθάνονται ὀλότελα ἐκεῖνοι ὅπου τὸ ἔχουν· ὅσον ὁμως εἶναι λεπτὸν καὶ κρυφόν, τόσον εἶναι καὶ μέγα κακόν. Διὰ τὴν πρῶτην ἐκείνην πόρταν τοῦ νοῦς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ ἐμβῇ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸ τὸ κατάρατον πάθος στέκει καὶ τὴν κλείει, καὶ δὲν ἀφίνει τὴν χάριν νὰ εἰσέλθῃ· ἥτις μὲ δικαίον τρόπον ἀναχωρεῖ· πῶς γὰρ δύναται νὰ ἐλθῇ ἡ χάρις νὰ φωτίσῃ, ἢ νὰ βοηθῇ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ὅπου νομίζει πῶς εἶναι τί μέγα; πῶς εἶναι σοφός; καὶ πῶς δὲν ἔχει γρείαν ἀπὸ ἄλλου βοηθίου; ὁ Κύριος νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τοιοῦτον ἐωσφορικὸν πάθος καὶ νόσημα· τοὺς ἔχοντας τὸ πάθος τοῦτο τῆς οἰήσεως, ταλανίζει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου, λέγων· «οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες». (Ἠσ. ε. 21)· καὶ ὁ Ἀπόστολος μᾶς παραγγέλλει τοῦτο· «Μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς» (Ῥωμ. ιβ'. 16.) καὶ ὁ Σολομών «Μὴ ἴσθι φρόνιμος παρὰ σεαυτῷ» (Παρ. γ'. 7).

λαμβάνομεν· με ὅλα ταῦτα, θέλει νὰ γίνηται καὶ ἐν μέρους μὰς ἐκεῖνο, ὅπου ἀνήκει, καὶ εἶναι δυνατόν εἰς ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν, ἀδελφέ μου, σοῦ σημειῶνω ἐδῶ τέσσαρας τρόπους, με τοὺς ὁποίους ἡμπορεῖς, Θεοῦ βοηθοῦντος, νὰ ἐπιτύχῃς αὐτὴν τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἑαυτοῦ σου, ἥτοι, τοῦ νὰ μὴν θάρρῃς ποτὲ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου.

Ὁ α'. εἶναι, τὸ νὰ γνωρίσῃς τὴν οὐτιδανότητά σου (1), καὶ νὰ συλλογισθῇς, ὅτι ἂφ' ἑαυτοῦ σου δὲν ἡμπορεῖς νὰ κάμῃς κἀνένα καλὸν, διὰ τὸ ὅποιον νὰ γένῃς ἄξιος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Ὁ β'. τὸ νὰ ζητῇς εἰς τοῦτο πολλάκις βοήθειαν ἀπὸ τὸν Θεόν, με θερμὰς, καὶ ταπεινὰς δεήσεις· ἐπειδὴ αὐτὸ, εἶναι χάρισμα ἐδικόν του· καὶ ἂν θέλῃς νὰ τὸ λάβῃς, πρέπει πρῶτον νὰ στοχασθῇς τὸν ἑαυτὸν σου, ὅχι μόνον γυμνὸν ἀπὸ αὐτὴν τὴν γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ σου, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντα ἀδύνατον νὰ τὴν ἀποκτήσῃς· ἔπειτα, νὰ παρῶρησιασθῇς πολλάκις ἐμπρὸς εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ μεγαλειότητα· καὶ πιστεῦων στερεῶς, ὅτι, διὰ τὸ Πέλαγος τῆς εὐσπλαγχνίας του, θέλει σοῦ τὴν δώσει, ὅταν αὐτὸς γνωρίζῃ, μὴ ἀμφίβαλε τελείως, ὅτι θέλεις τὴν ἀπολαύσῃς.

Ὁ γ'. τρόπος εἶναι, τὸ νὰ συνηθίσῃς νὰ φοβῆσαι πάντοτε τὸν ἑαυτὸν σου, νὰ φοβῆσαι τοὺς ἀναριθμήτους ἐχθρούς· εἰς τοὺς ὁποίους, δὲν εἶσαι δυνατός νὰ κάμῃς οὐδὲ παραμικράν ἀνθίστασιν· νὰ φοβῆσαι τὴν μακράν τους συνήθειαν εἰς τὸ νὰ

(1) Διὰ τοῦτο λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὅτι, ὅποιοι νομίζει τὸν ἑαυτὸν του πῶς εἶναι τὸ οὐδὲν, ἐκεῖνος περισσότερον ἀπὸ ὅλους γνωρίζει τὸν ἑαυτὸν του· « οὗτος μάλιστα ἐστὶν ὁ ἑαυτὸν εἰδὼς, ὁ » μὴδὲν ἑαυτὸν εἶναι νομίζων». Ὁ δὲ θεῖος Μάξιμος ἀρετῆς ὅρος ἐστίν, » ἡ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας κατ' ἐπίγνωσιν πρὸς τὴν θεῖαν δύναμιν » ἔνωσις» (Κεφ. οθ'. τῆς ἑ. ἑκατονταδ. σελ. 403. τῆς φιλοκαλ.). Ὁ δὲ Πέτρος ὁ Δαμασκηνός· « οὐδὲν κρεῖττον τοῦ γνῶναι τὴν οἰκείαν » ἀσθένειαν καὶ ἀγνώσκειν οὐδὲ χεῖρον τοῦ ταῦτα ἀγνοεῖν». (Φιλοκ. σελ. 611. Περὶ τοῦ μὴ ἀπογινώσκειν).

πολεμοῦν· τὰς πανουργίας· τὰ στρατηγήματά των· τὰς μεταμορφώσεις των εἰς ἀγγέλους φωτός· τὰς ἀναριθμήτους τέχνας, καὶ παγίδας, ὅπου σου στένουν ἀποκρῦφως εἰς τὴν ἰδίαν στρατάν τῆς ἀρετῆς.

Ὁ δ'· τρόπος εἶναι, ὅταν πέσης εἰς κἀνένα ἐλάττωμα νὰ ἀπεράσης πλέον ζωντανὰ εἰς τὴν σκέψιν τῆς ἄκρας ἀδυναμίας σου· ἐπειδὴ, δι' αὐτὸ τὸ τέλος ἐπαραχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ πέσης, διὰ νὰ γνωρίσης καλλίτερα τὴν ἀσθενείαν σου (1), καὶ ἔτι νὰ μάθῃς, ὅχι μόνον νὰ καταφρονῇς ἐσὺ ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν σου ὡς πολλὰ οὐτιδανόν, ἀλλὰ καὶ νὰ θέλῃς νὰ καταφρονῇσαι καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὡς τοιοῦτος ἀσθενής. Ὅτι, χωρὶς αὐτὴν τὴν θέλησιν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γένῃ αὐτὴ ἡ ἐνάρκτος ἀπιστία τοῦ ἑαυτοῦ σου· ἡ ὁποία ἔχει τὸ θεμέλιόν της εἰς τὴν ἀληθινήν

(1) Ὅχι μόνον ὅταν πέσῃ τινὰς εἰς κἀνένα ἁμάρτημα, ἀλλὰ καὶ ὅταν πέσῃ εἰς διαφοροὺς δυστοχίας, περιστάσεις, καὶ θλίψεις, καὶ μάλιστα εἰς ἀσθενείας σωματικὰς καὶ πολυχρονίους, πρέπει νὰ γνωρίζῃ εἰς τὴν ταπεινὴν γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῆς ἀδυναμίας του, καὶ νὰ ταπεινοῦνται· ὅτι διὰ τοῦτο τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπὸν παραχωροῦνται ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ μᾶς ἔρχωνται ὅλοι ἀπλῶς οἱ πειρασμοὶ οἱ ἐκ τοῦ Διαβόλου, οἱ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ οἱ ἐκ τῆς φύσεως. Ὅθεν καὶ ὁ Ἀπόστολος τοῦτο τὸ τέλος στοχαζόμενος, ἔλεγεν ὅτι διὰ τοῦτο καὶ μόνον τοῦ ἠκολούθησαν οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα « Ἄλλ' αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκοιμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα » μὴ πεπειθότες ᾤμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ, τῷ ἐγειρόντι » τοὺς νεκρούς ». (β'. Κορ. α'. 9). Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν ὁποῖος θέλει νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀσθενείαν του ἐμπράκτως, ἅς παρατηρήσῃ, ὅχι πολλοῦ καιροῦ, ἀλλὰ μίας μόνης ἡμέρας λογισμοὺς, καὶ λόγια, καὶ ἔργα, ὅπου ἐσυλλογίσθῃ, καὶ ἐλάλησῃ, καὶ ἔκαμῃ· καὶ εὐρίσκωντας ὅτι οἱ περισσότεροί του λογισμοί, καὶ λόγια, καὶ ἔργα, εἶναι σφαλτὰ, στραβά, μωρά, καὶ κακὰ· ἐκ τῆς δοκιμῆς ταύτης ἔχει νὰ καταλάβῃ πόσον εἶναι ἀσθενής ὁ ἑαυτός του, καὶ ἐκ τῆς καταλήψεως ταύτης καὶ ἀληθοῦς γνώσεως, ἐξάνηκτος ἔχει νὰ ταπεινωθῇ, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴν ἐλπίζῃ εἰς ἑαυτόν· ὅχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰ ἄνω εἰρημένα θέλει μᾶς φέρεῖ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀσθενείας μας, ἡ ὕλική ἀρχὴ τοῦ εἶναι μας, ἡγουν, ὅταν στοχασθῶμεν πῶς τὸ εἶναι μας, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ μία συγχαμερὰ μύξα σπέρματος, καὶ καταμήνια αἷματα, τὰ ὅποια εἶναι τόσον βρομερὰ καὶ συγχαμερὰ, ὅπου ὁ ἄνθρωπος δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ τὴν βρόμαν καὶ δυσωδίαν των.

ταπεινώσιν, καὶ εἰς τὴν εἰρημένην ἔμπρακτον γνῶσιν τῆς δοκιμῆς.

Ὅθεν, καθ' ἑνας βλέπει πόσον εἶναι ἀναγκαῖον εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ θέλει νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸ οὐράνιον φῶς, τὸ νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸν του· τὴν ὁποίαν γνῶσιν συνηθίζει ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ νὰ τὴν δίδῃ εἰς τοὺς ὑπερηφάνους καὶ προληπτικούς, διὰ μέσου πτώσεων, ἀφίνωντάς τους δηλαδὴ μὲ δίκαιον τρόπον νὰ πίπτουν εἰς κἀνένα ἐλάττωμα (ἀπὸ τὸ ὁποῖον λογιάζουν πῶς ἤμπορουν νὰ φυλαχθοῦν) διὰ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀδυναμίαν τους, καὶ νὰ μὴ θαρρύνονται πλέον εἰς τὸν ἑαυτὸν τους ὀλότελα.

Ἀλλὰ τοῦτο τὸ μέσον, τὸ οὕτως ἄθλιον καὶ ἀναγκαστικόν, δὲν ἔχει συνθήειαν νὰ τὸ μεταχειρίζεται πάντοτε ὁ Θεὸς, πάρεξ, ὅταν τὰ ἄλλα μέσα, τὰ πλέον ἐλευθερώτερα, ὁποῦ εἴπαμεν, δὲν προξενήσουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν τοιαύτην ἐπίγνωσιν τοῦ ἑαυτοῦ του· τότε γὰρ παραχωρεῖ νὰ πέσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς σφάλματα τόσον μεγαλῆτερα, ἢ μικρότερα, ὅσον εἶναι μεγαλῆτερα, ἢ μικρότερα καὶ ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ ὑπόληψις, ὁποῦ ἔχει εἰς τὸν ἑαυτὸν του· ὥστε, ὅπου δὲν εὐρίσκεται κἀμμία τοιαύτη ὑπόληψις, καθὼς ἐστάθη εἰς τὴν Παρθένον Μαρίαν, ἐκεῖ δὲν θέλει εἶναι παρομοίως οὐδὲ κἀμμία πτωσις· λοιπὸν, ὅταν ἐσὺ πέσης, τρέξε παρευθὺς μὲ τὸν λογισμὸν εἰς τὴν ταπεινὴν γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ σου, καὶ μὲ ἐνοχλητικὴν προσευχὴν ζήτησε ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ σοῦ δώσῃ τὸ ἀληθινὸν φῶς, διὰ νὰ γνωρίσης τὴν οὐτιδανότητά σου, καὶ νὰ μὴ θαρρύνεσαι παντελῶς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ἐὰν θέλῃς νὰ μὴ μεταπέσης· πάλιν, καὶ μερικαῖς φοραῖς εἰς βαρυτέραν βλάβην καὶ φθοράν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος, καὶ πεποιθήσεως.

Ἀγκαλὰ καὶ εἶναι τόσον ἀναγκαῖον εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον, τὸ νὰ μὴ θαρρύνεσθαι εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, καθὼς εἴπαμεν, μὲ ὅλον τοῦτο, ἐὰν ἀπελπισθῶμεν μόνον, ἥγουν, ἐὰν ἀποδάλωμεν

μόνον κάθε θάρρος τοῦ ἑαυτοῦ μας, βέβαια, ἢ θέλομεν δοθῇ εἰς φυγὴν, ἢ θέλομεν νικηθῶμεν, καὶ κυριευθῶμεν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Διὰ τοῦτο, κοντὰ εἰς τὴν τελείαν ἀπάρνησιν τοῦ ἑαυτοῦ μας, χρειάζεται ἀκόμη καὶ ἡ ἐντελής ἐλπίς καὶ πεποιθήσις εἰς τὸν Θεόν, ἐλπίζοντες δηλαδὴ ἀπὸ αὐτὸν μόνον κάθε καλόν, καὶ κά-
θε βοήθειαν, καὶ νίκην. Διότι, καθὼς ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας, ὁποῦ εἴμεθα τὸ οὐδὲν, ἄλλο τι δὲν προσμένομεν, παρὰ ἐγκρε-
μνισμούς καὶ πεσίματα, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ πρέπει νὰ ἀπελ-
πισθῶμεν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας παντελῶς· τοιουτοτρόπως θέ-
λομεν ἀπολαύσει ἐξάπαντος ἀπὸ τὸν Θεὸν κάθε νίκην, εὐθὺς
ὁποῦ ἀρματώσωμεν τὴν καρδίαν μας μὲ μίαν ζωντανὴν ἐλπί-
δα εἰς αὐτόν, πῶς ἔχομεν νὰ λάβωμεν τὴν βοήθειάν του·
κατ' ἐκεῖνο τὸ ψαλμικόν· « ἐπ' αὐτῷ ἤλπισεν ἡ καρδιά μου,
» καὶ ἐβοηθήτην ». (Ψαλ. κζ'. 9.)

Ταύτην δὲ τὴν ἐλπίδα, ὁμοῦ καὶ βοήθειαν, ἡμποροῦμεν νὰ
ἐπιτύχωμεν διὰ τέσσαρα αἷτια· α'. διὰ τὴν ζητοῦμεν ἀπὸ ἑνα
Θεόν, ὅστις, μὲ τὸ νὰ ᾔναι Παντοδύναμος, ὅ,τι θέλει δύναται
νὰ κάμῃ, καὶ ἀκολούθως δύναται νὰ βοηθήσῃ καὶ ἡμᾶς.

Β'. Διὰ τί, τὴν ζητοῦμεν ἀπὸ ἑνα Θεόν, ὅστις, μὲ τὸ νὰ
ᾔναι ἀπείρως σοφός, ὅλα τὰ πάντα γνωρίζει μὲ ἄκραν τελειό-
τητα, καὶ ἐπομένως ἡξεύρει ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ ἀρμόζει εἰς τὴν
σωτηρίαν μας.

Γ'. Διὰ τί ζητοῦμεν αὐτὴν τὴν βοήθειαν, ἀπὸ ἑνα Θεόν,
ὅστις, διὰ νὰ ᾔναι ἀπείρως ἀγαθός, μὲ μίαν ἄρρητον ἀγάπην
καὶ θέλησιν στέκεται πάντοτε ἑτοιμός διὰ νὰ δώσῃ ἀπὸ ὦραν
εἰς ὦραν, καὶ ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμὴν, ὅλην τὴν βοήθειαν
ὁποῦ μᾶς χρειάζεται, διὰ τὴν Πνευματικὴν καὶ ὁλόκληρον νί-
κην τοῦ ἑαυτοῦ μας, εὐθὺς ὁποῦ τρέξωμεν εἰς τὰς ἀγκάλας
του μὲ βεβαίαν ἐλπίδα.

Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, ὁ Καλὸς ἐκεῖνος Ποιμένας μας, ὁποῦ
ἔτρεχε τριαντατρεῖς χρόνους ζητῶντας τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον,
μὲ τόσον δυνατὰς φωνάς, ὁποῦ ἐβραγχνίασεν ὁ λάρυγξ του;
ὁποῦ ἐπεριπάτησε στράταν τόσον κοπιαστικὴν, καὶ ἀκανθώδη;

ὅπου ἔχυσεν ὅλον του τὸ αἷμα, καὶ ἔδωκε τὴν ζωὴν ; Πῶς εἶναι δυνατόν, λέγω, τώρα ὅπου αὐτὸ τὸ πρόβατον ἀκολουθεῖ ὀπίσω του, καὶ μὲ ἐπιθυμίαν φωνάζει, καὶ τὸν παρακαλεῖ, νὰ μὴ γυρίσῃ εἰς αὐτὸ τοὺς ὀφθαλμούς του ; πῶς δύναται νὰ μὴν τοῦ ἀκούσῃ ; καὶ νὰ μὴν τὸ βάλλῃ εἰς τοὺς θεῖους του ὦμους, κἀνονοντας Ἑορτὴν μὲ ὅλους τοὺς Ἀγγέλους τοῦ οὐρανοῦ ; Καὶ ἀνίσως ὁ Θεὸς ἡμῶν δὲν παύσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ γυρεύῃ μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ ἀγάπην, νὰ εὑρῇ κατὰ τὴν Εὐαγγελικὴν δραχμὴν, τὸν τυφλόν, καὶ κωρὸν ἀμαρτωλόν, πῶς εἶναι τρόπος τώρα νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτόν, ὅπου, ὡσὰν χαϊμένον πρόβατον, φωνάζει, καὶ καλεῖ τὸν ἐδικόν του Ποιμένα ; Καὶ ποῖος θέλει πιστεύσει ποτέ, πῶς ὁ Θεός, ὅπου κρούει πάντοτε τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιθυμῶντας νὰ ἐμβῇ μέσα, καὶ νὰ δειπνήσῃ, κατὰ τὴν Ἱερὰν Ἀποκάλυψιν (1), κοινωνῶντας εἰς αὐτόν τὰ χαρίσματά του, πῶς, ὅταν τοῦ ἀνοίγῃ τὴν καρδίαν ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὸν προσκαλῇ, αὐτὸς νὰ κάμῃ ἐκουσίως τὸν κωφόν, καὶ νὰ μὴ θῇ νὰ ἔμβῃ ;

Ὁ Δ'. τρόπος διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τινὰς αὐτὴν τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα καὶ βοήθειαν, εἶναι, τὸ νὰ προστρέξῃ μὲ τὴν ἐνθύμησιν εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν θείων Γραφῶν· αἱ ὁποῖαι, εἰς τόσα μέρη μᾶς ἀποδείχνουσι φανερά, ὅτι δὲν ἔμεινε ποτὲ κατησχυμένος καὶ ἀδοθήθηρς, ὅποιος ἤλπισεν εἰς τὸν Θεόν. « Ἐμβλέ- » ψατε εἰς ἀρχαίας γενεάς, καὶ ἴδετε, τίς ἐνεπίστευσε Κυρίῳ, » καὶ κατησχύνθη ; » (Σειράχ. 6'. 9) (2).

Μὲ τὰ τέσσαρα λοιπὸν ταῦτα ἄρματα ἄρματώσου, ἀδελφέ

(1) Ἡ τὰ λόγια τῆς Ἀποκαλύψεως εἶναι ταῦτα. α ἰδοὺ ἔστηκα ἐπὶ » τὴν θύραν καὶ κρούω· ἂν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ » τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ » αὐτὸς μετ' ἐμοῦ » (γ'. 20.).

(2) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς Αὐγάρως, ἀναστηλώσας τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τοῦ Κυρίου μας, ἐπάνω εἰς τὴν Πόρταν τῆς πόλεως Ἐδέσσης, ἐπέγραψε καὶ ταῦτα τὰ λόγια εἰς αὐτήν. « Χριστὲ ὁ Θεὸς » ὁ εἰς σὲ ἐλπίζων, οὐκ ἀποτυγχάνει ποτέ. (ἐν τῷ Συναξαρισ. τῆς 15'. τοῦ Αὐγους.).

μου, καὶ ἄρχισαι τὸ ἔργον, καὶ πολέμισον διὰ τὴν νίκης· καὶ βέβαια, ἐκ τούτων θέλεις ἀποκτήσεις, ὅχι μόνον τὴν τελείαν εἰς Θεὸν ἐλπίδα, ἀλλὰ καὶ τὴν τελείαν ἀπελπισίαν τοῦ ἑαυτοῦ σου. Περὶ τῆς ὁποίας ταύτης ἀπελπισίας, δὲν λείπω νὰ σε ἐνθυμήσω, καὶ εἰς τοῦτο τὸ κεφάλαιον, μὲ τὸ νὰ ἔχης πολλὴν χρεῖαν ἀπὸ τὴν γνῶσιν αὐτῆς· ἐπειδὴ, εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι τόσον πολλὴ προσκολλημένη ἡ ὑπόληψις τοῦ ἑαυτοῦ του, πῶς εἶναι κάποιόν τι, καὶ τόσον λεπτή, ὅπου σχεδὸν πάντοτε ζῇ ἀποκρύφως μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας, ἂν καὶ νὰ μᾶς φαίνεται πῶς ἔχομεν τὴν ἀπελπισίαν εἰς τὸν ἑαυτόν μας, καὶ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν. Ὅθεν, διὰ τὴν φεύγης ἐσὺ, ὅσον ἡμπορεῖς, τὴν τοιαύτην ματαιάν ὑπόληψιν, καὶ νὰ ἐργάζεσαι μὲ τὴν ἀπελπισίαν τοῦ ἑαυτοῦ σου, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, εἶναι χρεῖα νὰ προπορεύεται ἡ σκέψις τῆς ἀδυναμίας σου, προτύτερα ἀπὸ τὴν σκέψιν τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ, καὶ πάλιν αὐταὶ αἱ δύο ὁμοῦ, νὰ προπορεύωνται προτύτερα ἀπὸ κάθε μας πρᾶξιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Πῶς ἡμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τινὰς εἶναι ἐργάζεται μὲ τὴν ἀπελπισίαν εἰς τὸν ἑαυτόν του, καὶ μὲ τὴν τελείαν εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίδα.

Πολλαῖς φοραῖς νομίζουν μερικοὶ αὐθάδεις, πῶς δὲν ἔχουν κἀνένα θάρρος εἰς τὸν ἑαυτόν τους, καὶ πῶς ὅλην τους τὴν ἐλπίδα καὶ πεποίθησιν, τὴν ἔχουν εἰς τὸν Θεόν· ὁμως δὲν εἶναι ἔτσι· καὶ ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα ὅπου κάνει εἰς αὐτοὺς ὁ ξεπεσμός τους, ὅταν συμβῇ, θέλουν βεβαιωθῶν. Διατί, ἀνίσως αὐτοὶ λυποῦνται εἰς τὸν ξεπεσμόν τους, καὶ τρόπον τινὰ, ἀπελπίζονται, καὶ λογιάζουν πῶς ἡμποροῦν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ κάμουν καλόν, τοῦτο εἶναι σημεῖον βέβαιον, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ ξεπεσμοῦ των ἐθάρρυαν εἰς τὸν ἑαυτόν τους, καὶ ὅχι εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ἐὰν ἡ λύπη, καὶ ἀπελπισία των ᾖ πολλή, φανερόν, ὅτι καὶ πολὺ

ἐθαρρῶσαν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, καὶ ὀλίγον εἰς τὸν Θεόν· διότι, ὅποιος δὲν θαρρύνεται πολὺ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἐλπίζει εἰς τὸν Θεόν, ὅταν ξεπέσῃ, δὲν θαυμάζεται τόσον πολὺ, οὔτε λυπεῖται μὲ ὑπερβολὴν, ὥσάν· ὅπου ἡξέυρει, ὅτι τοῦτο συμβαίνει εἰς αὐτὸν διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ διὰ τὴν ὀλίγην ἐλπίδα, ὅπου ἔχει εἰς τὸν Θεόν· μάλιστα τότε ἀπιστεῖ περισσότερο εἰς τὸν ἑαυτὸν του, καὶ μὲ περισσότεραν ταπείνωσιν ἐλπίζει εἰς τὸν Θεόν· καὶ μισῶντας περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον τὰ ἄτακτα πάθη, ὅπου εἶναι ἡ αἰτία τοῦ ξεπεσμοῦ του, μὲ ἓνα μεγάλον πόνον ἥσυχον, καὶ εἰρηνικόν, διὰ τὴν βλάβην τοῦ Θεοῦ, ἀποκτᾷ μὲν τὴν ἀπιστίαν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, καταδιώκει δὲ τοὺς ἐχθρούς του μέχρι θανάτου, μὲ μεγαλητέραν ἀνδρίαν καὶ ἀπόφασιν.

Αὐτὰ, ὅπου εἶπα, ἐπόθουν νὰ τὰ συλλογισθοῦν μερικὰ ὑποκείμενα, ὅπου νομίζουν πῶς εἶναι ἐνάρετα, καὶ πνευματικά· οἱ ὅποιοι, ὅταν πέσουν εἰς κἀνένα ἐλάττωμα, δὲν ἡμποροῦν, οὔδὲ θέλουν νὰ εἰρηνεύσουν· καὶ μερικαῖς φοραῖς θέλοντες νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν πολλὴν λύπην, καὶ ἐνόχλησιν, ὅπου προσέρχεται εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ ἑαυτοῦ των, τρέχουν παρעυθὺς, διὰ τοῦτο καὶ μόνον, εἰς τὸν πνευματικὸν Πατέρα· εἰς τὸν ὅποιον, ἔπρεπε κυρίως νὰ πηγαίνουν, διὰ νὰ ξεπλυθοῦν ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς ἁμαρτίας, καὶ νὰ λάβουν δύναμιν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ των, μὲ τὸ ἀγιώτατον μυστήριον τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ τοῦ σφάλματος πολλῶν, ὅπου νομίζουν διὰ ἀρετὴν τὴν μικροψυχίαν.

Πρὸς τούτοις, πλανῶνται πολλοί, ὅσοι λογιάζουν διὰ ἀρετὴν τὴν μικροψυχίαν, καὶ ὑπερβολικὴν λύπην, ὅπου ἀκολουθεῖ εἰς αὐτοὺς ὥστερᾳ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· μὴν ἡξέυροντες, ὅτι αὐτὴ

προέρχεται ἀπὸ ἀπόκρυφον ὑπερφάνειαν, καὶ πρόληψιν, θεμελιωμένην ἐπάνω εἰς τὴν ἐλπίδα καὶ θάρρος, ὅπου ἔχουν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, καὶ εἰς τὰς δυνάμεις των. Διότι, αὐτοὶ λογιάζοντες τὸν ἑαυτὸν τους πῶς εἶναι καὶ ποῖόν τι, ἐθαύρρυσαν πολλὰ· βλέποντες δὲ μὲ τὴν δοκιμὴν τῆς πτώσεως, ὅτι δὲν ἔχουν καμμίαν δύναμιν, ταραττονται, καὶ θαυμάζουσιν, ὥσάν εἰς κάνα πρᾶγμα καινούργιον, καὶ μικροψυχοῦν, μὲ τὸ νὰ θεωροῦν πεσμένον εἰς τὴν γῆν, ἐκεῖνο τὸ ἀκούμβισμα (ἤγουν τὸν ἑαυτὸν τους) ἐπάνω εἰς τὸ ὅποιον εἶχον ἀποθεμένον τὸ θάρρος, καὶ τὴν ἐλπίδα τους. Τοῦτο ὁμως, δὲν ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὸν ταπεινόν· ὅστις, εἰς μόνον τὸν Θεὸν ἔχει τὴν ἐλπίδα, καὶ τὸ θάρρος του, χωρὶς νὰ ἔχη καμμίαν ἐλπίδα εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Διὰ τοῦτο, καὶ ὅταν ξεπέσῃ εἰς κάθε λογῆς σφάλμα, ἀγκαλὰ καὶ αἰσθάνεται πόνον, καὶ λύπην, μὲ ὅλον τοῦτο, δὲν ταραττεται, οὔτε θαυμάζει. Διὰ τὴν ἡξέυρει, ὅτι, ὅλον τοῦτο τοῦ ἐσυνέβη ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα, καὶ ἀδυναμίαν τοῦ ἑαυτοῦ του· ἡ ὁποία γνωρίζεται πολλὰ καλὰ μὲ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'.

*Περὶ ἄλλων εἰδήσεων, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἀποκτᾶται
ἡ ἀπιστία εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ ἡ πεπολιθισ
καὶ θάρρος εἰς τὸν Θεόν.*

Ἐπειδὴ ὅλη ἡ δύναμις, μὲ τὴν ὁποίαν νικῶνται οἱ ἐχθροὶ μας, γεννᾶται ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἑαυτοῦ μας, καὶ ἀπὸ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, εἶναι χρεια νὰ προμηθευθῇ, ἀδελφέ μου, ἀπὸ τὰς εἰδήσεις ταύτας, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν δύναμιν αὐτὴν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ· ἡξέυρει λοιπὸν μὲ βεβαιότητα, ὅτι, οὔτε ὅλα τὰ προτερήματα, ἢ φυσικὰ εἶναι, ἢ ἀποκτημένα· οὔτε ὅλα τὰ χαρίσματα, ὅπου δίδονται δωρεάν· οὔτε ἡ γνώσις ὅλης τῆς θείας Γραφῆς· οὔτε τὸ πῶς ἐδουλεύσαμεν εἰς πολλοὺς χρόνους τὸν Θεόν, καὶ ἐσυνηθίσκαμεν εἰς τὴν δουλειάν

του· ὅλα ταῦτα, δὲν θέλουν μᾶς κάμουν νὰ πληρώσωμεν τὸ θεῖόν του θέλημα, ἀνίσως καὶ εἰς κάθε καλὸν θεάρεστον, ὅπου ἔχομεν νὰ κάμωμεν, καὶ εἰς κάθε κίνδυνον, ὅπου ἔχομεν νὰ φύγωμεν, καὶ εἰς κάθε σταυρὸν, ὅπου ἔχομεν νὰ βαστάσωμεν κατὰ τὸ θέλημά του· ἀνίσως, λέγω, δὲν ἀνυψώσῃ τὴν καρδίαν μας μία ξεχωριστὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν μᾶς δυναμώσῃ διὰ νὰ τὸ ἐκτελέσωμεν καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος, «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδὲν». (Ἰωάν. ιε. 15.), ὥστε, ἡμεῖς χρεωστοῦμεν εἰς ὅλην μας τὴν ζωὴν, καὶ εἰς ὅλας τὰς ἡμέρας, καὶ ὥρας, καὶ ὀτιγμάς, νὰ ἔχωμεν αὐτὴν τὴν ἀποφασιστικὴν γνώμην, ὅτι, κατ' οὐδένα τρόπον, καὶ κατ' οὐδένα λογισμόν, θέλομεν δυνηθῶμέν ποτε νὰ θαρρῆυθοῦμεν, καὶ νὰ ἐλπίσωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας.

Διὰ δὲ τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα, κοντὰ εἰς ἐκεῖνα, ὅπου σοῦ εἶπον εἰς τὸ γ'. κεφάλαιον, ἤξευρέ πρὸς τούτοις, ὅτι δὲν εἶναι ἄλλο εὐκολώτερον εἰς τὸν Θεόν, ὥσάν τὸ νὰ νικήσῃς τοὺς ἐχθρούς σου· τόσον τοὺς ὀλίγους, ὥσάν καὶ τοὺς πολλούς· τόσον τοὺς παλαιούς καὶ ἀνδρείους, ὥσάν καὶ τοὺς νέους καὶ ἀδυνάτους. Ὅθεν, μία ψυχὴ, ἃς ἦναι φορτωμένη ἀπὸ ἁμαρτίας· ἃς ἔχῃ ὅλα τὰ ἐλαττώματα τοῦ Κόσμου· ἃς ἦναι μεμολυσμένη, ὅσον ἡμπορεῖ νὰ φαντασθῇ τινάς· ἃς ἐδοκίμασεν ὅσον ἠθέλησε, καὶ ὅσον ἡμπόρεσε, νὰ μεταχειρισθῇ κάθε μέσον, καὶ ἀγῶνα, διὰ νὰ ἀφήσῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ κάμῃ τὸ καλόν, καὶ δὲν ἡμπόρεσε ποτὲ νὰ ἀποκτήσῃ ἀνένα μικρὸν μερίδιον καλοῦ, μάλιστα νὰ ἀπερνᾷ πλέον βαρύτερα εἰς τὸ κακόν· ὅμως, μὲ ὅλα ταῦτα, δὲν πρέπει νὰ λείψῃ ποτὲ, ἀπὸ τὸ νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὸν Θεόν, οὐδὲ πρέπει νὰ ἀφήσῃ ποτὲ τὰ ἄρματα, καὶ τοὺς ἀγῶνας τοὺς πνευματικούς, ἀλλὰ πρέπει νὰ πολεμῇ πάντοτε ἀνδρειωμένα. Διότι, ἔχεις νὰ ἡξέυρῃς, πῶς εἰς αὐτὸν τὸν ἀόρατον πόλεμον δὲν χάνει ὅποιος δὲν παύσῃ ποτὲ ἀπὸ τοῦ νὰ πολεμῇ, καὶ νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὸν Θεόν· τοῦ ὁποῦ ἡ βοήθεια, δὲν λείπει ποτὲ ἀπὸ τοὺς πολεμιστάς του, ἀγκαλὰ καὶ μερικαῖς φοραῖς παραχωρεῖ νὰ μένουν πληγωμένοι· ἃς πολεμῇ λοιπὸν ὁ

καθείς· ὅτι εἰς τοῦτο τὸ πολεμεῖν στέκεται ὅλον τὸ πᾶν· καὶ τὸ ἱατρικὸν εἶναι ἔτοιμον καὶ δραστικόν, νὰ δοθῇ εἰς τοὺς πολεμιστάς, ὅπου γυρεύουν τὸν Θεόν, καὶ τὴν βοήθειάν του μὲ στερεὰν ἐλπίδα. Διότι εἰς καιρὸν ὅπου αὐτοὶ δὲν τὸ ἐλπίζουν, θέλουν ἀφανισθοῦν οἱ ἐχθροὶ των· ὡς γέγραπται, « ἐξέλιπε μαχητὴς Βαβυλῶνος τοῦ πολεμεῖν » (Ἱερ. νά. 30).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Πῶς πρέπει νὰ γυμνάζωμεν τὸν νοῦν μας, διὰ νὰ τὸν φυλάττωμεν ἀπὸ τὴν ἀγνωσίαν.

Ἀνίσως ἡ ἀπιστία τοῦ ἑαυτοῦ μας, καὶ ἡ ἐλπίς εἰς τὸν Θεόν, αἱ τόσον ἀναγκαῖαι εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον, μείνουν μοναχαί, ὅχι μόνον δὲν θέλομεν νικήσωμεν, ἀλλὰ καὶ θέλομεν κρημνισθῶμεν εἰς πολλὰ κακά. Ὅθεν, κοντὰ εἰς αὐτάς, χρειάζεται καὶ ἡ γύμνασις, ὅπου εἶναι τὸ τρίτον πρᾶγμα ὅπου εἶπαμεν εἰς τὴν ἀρχήν· ἡ ὁποία πρέπει νὰ γίνεται ἐν πρώτοις μὲ τὸν νοῦν καὶ μὲ τὴν θέλησιν. Καὶ τὸν μὲν νοῦν πρέπει νὰ φυλάττωμεν ἀπὸ τὴν ἀγνωσίαν, ἡ ὁποία εἶναι εἰς αὐτὸν πολλὰ ἐναντία, ἐπειδὴ τὸν σκοτίζει καὶ τοῦ ἐμποδίζει τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθοῦς, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἔδικόν του ἀντικείμενον. Διὰ τοῦτο εἶναι χρεῖα νὰ τὸν γυμνάζωμεν, διὰ νὰ γίνεται λαμπρὸς καὶ καθαρὸς, εἰς τὸ νὰ δύναται νὰ διακρίνῃ καλῶς ἐκεῖνο ὅπου μᾶς χρειάζεται, διὰ νὰ καθαρίσωμεν τὴν ψυχὴν μας· ἀπὸ τὰ πάθη καὶ νὰ τὴν στολίσωμεν μὲ τὰς ἀρετάς.

Ταύτην δὲ τὴν λαμπρότητα τοῦ νοῦς, ἡμποροῦμεν νὰ τὴν λάβωμεν μὲ δύο τρόπους· ὁ πρῶτος, καὶ πλέον ἀναγκαῖος εἶναι, ἡ προσευχή, μὲ τὴν ὁποίαν ἔχομεν νὰ παρακαλοῦμεν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ νὰ καταδεχθῇ νὰ διαχύσῃ τὸ θεῖόν του φῶς μέσα εἰς τὰς καρδίας μας· τὸ ὁποῖον, βέβαια, θέλει τὸ κάμη, ἀνίσως καὶ ζητήσωμεν τῇ ἀληθείᾳ μόνον τὸν Θεόν, ἀνίσως κά-

μωμεν τὸ θέλημά του τὸ ἅγιον, καὶ ἀνίσως ὑποτάξωμεν κάθε μας πράγμα, εἰς τὴν συμβουλὴν καὶ ἐρώτησιν τῶν ἐμπείρων, καὶ πνευματικῶν μας Πατέρων.

Ὁ δεύτερος τρόπος εἶναι, μία παντοτεινὴ γύμνασις θαθείας σκέψεως καὶ θεωρίας τῶν πραγμάτων διὰ νὰ γνωρίσωμεν μὲ αὐτὴν, ποῖα μὲν πράγματα εἶναι καλὰ, ποῖα δὲ κακὰ· ὅχι καθὼς τὰ κρίνει σφαλερῶς ἡ αἰσθησις, καὶ ὁ Κόσμος, ἀλλὰ καθὼς τὰ κρίνει ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἥτοι ἡ ἀλήθεια τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν, καὶ τῶν πνευματοφόρων Πατέρων, καὶ Διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας μας. Διότι, δταν αὐτὴ ἡ σκέψις καὶ θεωρία γένῃ ὀρθή, καὶ καθὼς πρέπει, μᾶς κάνει νὰ γνωρίσωμεν καθαρῶς ὅτι χρεωστοῦμεν νὰ ἔχωμεν ὡς οὐδὲν, καὶ διὰ μύταια καὶ ψευδῆ ὅλα ἐκεῖνα ὅπου ἀγαπᾷ, καὶ μὲ διαφόρους τρόπους ζητεῖ ὁ τυφλὸς καὶ διεφθαρμένος Κόσμος.

Ἦγουν, ὅτι αἱ τιμαὶ καὶ αἱ ἡδοναὶ καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ Κόσμου δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ματαιότης, καὶ τῆς ψυχῆς θάνατος· ὅτι αἱ ὕβρεις καὶ δυσφημίαι ὅπου μᾶς κάνει ὁ Κόσμος, προξενοῦν εἰς ἡμᾶς ἀληθινὴν δόξαν· καὶ αἱ θλίψεις χαρὰν· ὅτι τὸ νὰ συγχωροῦμεν τοὺς ἐχθροὺς μας καὶ νὰ τοὺς κἀνωμεν καλόν, εἶναι μεγαλοψυχία, καὶ μία ἀπὸ ταῖς μεγαλύνταις ὁμοιώσεις μὲ τὸν Θεόν· ὅτι περισσότερο ἰσχύει τὸ νὰ καταφρονήσῃ τινὰς τὸν Κόσμον, παρὰ νὰ ᾔνῃ ἐξουσιαστὴς ὅλου τοῦ Κόσμου· ὅτι τὸ νὰ ὑπακούῃ τινὰς θεληματικῶς, εἶναι μία πρᾶξις πλέον μεγαλόψυχος, καὶ γενναία, παρὰ τὸ νὰ ὑποτάσῃ, καὶ νὰ προστάξῃ μεγάλους βασιλεῖς.

Ὅτι, ἡ ταπεινὴ γνώσις τοῦ ἑαυτοῦ μας, πρέπει νὰ τιμᾶται περισσότερο ἀπὸ τὸ ὕψος ὅλων τῶν ἐπιστημῶν· ὅτι τὸ νὰ νικήσωμεν, καὶ νὰ νεκρώσωμεν τὰ θελήματά μας, καὶ τὰς ὀρέξεις μας, ὅσον καὶ ἂν ᾔνῃ μικραῖς, εἶναι ἄξιον μεγαλυντέρου ἐπαίνου, παρὰ τὸ νὰ καταπολεμήσωμεν πολλὰ Κᾶστρα, νὰ κατατροπώσωμεν δυνατὰ στρατόπεδα μὲ τὰ ἄρματα εἰς τὰς χεῖρας, καὶ παρὰ τὸ νὰ κἀμωμεν θαύματα, ἢ νὰ ἀναστήσωμεν νεκρούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ τοῦ, διατί δὲν διακρίνομεν ὀρθῶς τὰ πράγματα, καὶ μὲ ποῶν τρόπων ἠμποροῦμεν νὰ τὰ γνωρίζωμεν.

Η αἰτία, ὅπου δὲν διακρίνομεν ὀρθῶς ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, ὅπου εἴπαμεν, καὶ ἄλλα πολλά, εἶναι διατί δὲν τὰ στοχοζόμεθα εἰς τὸ βάθος των ποῖα εἶναι, ἀλλὰ πιάνωμεν ἀγάπην, ἢ μῖσος εἰς αὐτά, εὐθύς ἀπὸ μόνῃν τὴν ἐξωτερικὴν τους θεωρίαν, καὶ ἐπιφάνειαν· ὅθεν, ἡ ἀγάπη αὐτῶν, ἢ τὸ μῖσος, προλαμβάνουν, καὶ σκοτίζουν τὸν νοῦν μας, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ διακρίνῃ ὀρθῶς, καθὼς εἶναι τῇ ἀληθείᾳ (1). λοιπὸν, ἐσὺ ἀδελφέ μου, εἰάν θέλῃς νὰ μὴν εὕρῃ τόπον ἢ πλάνη αὕτη εἰς τὸν νοῦν σου, πρόσεχε καλῶς· καὶ ὅταν, ἡ βλέψῃς μὲ τὰ ὁμμάτια, ἢ θεωρῇς μὲ τὸν νοῦν, κἀνένα πρᾶγμα, κράτει, δσον δύνασαι, τὴν θέλησίν σου, καὶ μὴ τὴν ἀφήσῃς· νὰ πιάσῃς ἀγάπην, ἢ μῖσος εἰς ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ θεώρειτο μὲ τὸν νοῦν μοναχά.

(Προτίτερα, δὲ ἀπὸ ὅλα, στοχάζου φρονίμως, ὅτι ἂν αὐτὸ ᾔηναι ὀδυνηρὸν, καὶ ἐναντίον εἰς τὴν φυσικὴν σου κλίσιν, παρακινεῖσαι ἀπὸ τὸ μῖσος νὰ τὸ αποστρέφῃσαι. Ἄν δὲ σοῦ προξενῇ ἡδονήν, παρακινεῖσαι ἀπὸ τὴν ἀγάπην νὰ τὸ θέλῃς). Διότι, τότε μὴ ὦντας ὁ νοῦς ἐσκοτισμένος ἀπὸ τὸ πάθος, εἶναι ἐλεύθερος καὶ καθαρὸς, καὶ ἠμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ διαπεράσῃ μέσα εἰς τὸ βάθος τοῦ πράγματος, ὅπου τὸ κακὸν εἶναι κεκρυμμένον ὑποκάτω εἰς τὴν ψευτικὴν ἡδονήν, ἢ ὅπου

(1) Δι' ὃ καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος συμφώνως, λέγει, ὅτι, ἀπὸ τὴν ἀγάπην, ἢ μῖσος, συντρίβει νὰ κλέπτεται ἡ ἀλήθεια· «οὐδὲν οὐτως ἡδὺ τοῖς ἀνθρώποις, ὥς τὸ λαλεῖν τὰ ἀλλότρια, καὶ μάλιστα» ὅταν τύχωσιν ὑπ' εὐνοίας τινος, ἢ μίσους ἐλκόμενοι, ὑφ' ὧν κλέπτεσθαι φιλεῖ ὥς τὰ πολλὰ ἡ ἀλήθεια» (Δόγ. ἀπολογητικ.).

τὸ καλὸν εἶναι σκεπασμένον ὑποκάτω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κακοῦ.

Ἀλλὰ, ἀνίσως καὶ ἡ θέλησις ἐπρόλαβε νὰ τὸ ἀγαπήσῃ, ἢ νὰ τὸ μισήσῃ, δὲν ἔμπορεῖ πλέον ὁ νοῦς νὰ τὸ γνωρίσῃ καλῶς, καθὼς πρέπει· ὅτι ἐκείνη ἡ διάθεσις, ἡ καλλίτερα νὰ εἰπῶ, ἐκεῖνο τὸ πάθος ὅπου ἐβάλλθη εἰς τὸ μέσον, ὡσάν τεῖχος, σκοτίζει τὸν νοῦν τόσον, ὅπου νομίζει τὸ πρᾶγμα ἄλλο, ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τὸ ἀπερνᾷ ὡς τοιοῦτον εἰς τὴν θέλησιν· ἡ ὁποία, ὅσον πηγαίνει εἰς τὸ ἔμπροσθεν, καὶ περισσότερον ἀγαπᾷ, ἢ μισεῖ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο, τόσον καὶ ὁ νοῦς σκοτίζεται περισσότερον· καὶ ἔτι ἐσκοτισμένος, κἀνὲι πάλιν νὰ φαίνεται εἰς τὴν θέλησιν τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο πλέον παρὰ ποτὲ ἀγαπητὸν, ἢ μισητόν· ὅθεν ἂν δὲν φυλάττεται ὁ ἀνωτέρω κανὼν, ὅπου εἶπα (ὁ ὁποῖος, εἶναι πολλὰ ἀναγκαῖος εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν γύμνασιν) ἤγουν, τὸ νὰ κρατῇς τὴν θέλησίν σου ἀπὸ τὴν ἀγάπην, ἢ μῖσος τοῦ πράγματος, αὐταὶ αἱ δύο δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ὁ νοῦς δηλαδή, καὶ ἡ θέλησις, προχωροῦν πάντοτε κακῶς, ὡσάν εἰς κύκλον, ἀπὸ σκότος, εἰς βαθύτερον σκότος, καὶ ἀπὸ σφάλμα, εἰς μεγαλότερον σφάλμα.

Λοιπὸν φυλάττου, ἀγαπητέ, μὲ κάθε λογῆς προσοχὴν, ἀπὸ τὴν ἐμπαθῇ ἀγάπην, ἢ μῖσος τοῦ κάθε πράγματος, τὸ ὅποιον δὲν ἔφθασες νὰ ἐξετάσῃς καλῶς πρότερον μὲ τὸ φῶς τοῦ νοός, καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου· μὲ τὸ φῶς τῶν θείων Γραφῶν, μὲ τὸ φῶς τῆς χάριτος καὶ τῆς προσευχῆς καὶ μὲ τὴν κρίσιν τοῦ πνευματικοῦ σου πατρός· ἵνα μὴ λανθασθῇς, καὶ λογιᾶξῃς τὸ ἀληθῶς καλόν, διὰ κακόν· καὶ τὸ ἀληθῶς κακὸν διὰ καλόν. Καθὼς τοῦτο ἀκολουθεῖ νὰ γίνεται, ὡς ἐπιτοπλεῖστον, εἰς κάποια ἔργα, τὰ ὅποια, φαίνονται μὲν καθ' ἑαυτὰ πῶς εἶναι καλὰ καὶ ἅγια· διὰ τινὰς ὁμῶς περιστάσεις· ἤγουν, ἢ παρὰ καιρὸν, ἢ παρὰ τόπον, ἢ παρὰ τὸ μέτρον γινόμενα, προξενοῦν ὅχι μικρὰν βλάβην εἰς ἐκείνους ὅπου τὰ ἐπιχειροῦνται· καθὼς ἡ-ξεύρομεν πολλοὺς, ὅπου ἐκινδύνευσαν εἰς παρόμοια ἐπαινετὰ, καὶ ἀγιώτατα ἔργα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

*Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ φυλάττωμεν τὸν νοῦν μας,
ἀπὸ τὴν πολυπραγμοσύνην καὶ περιέργειαν.*

Καθὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ φυλάττωμεν τὸν νοῦν μας ἀπὸ τὴν ἀγνοσίαν, ὡς προείπομεν, ἔτσι παρομοίως εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν φυλάττωμεν ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν πολυπραγμοσύνην, τὴν ἐναντίαν τῆς ἀγνοσίας. Διότι, ἀφ' οὗ γεμίσωμεν αὐτὸν ἀπὸ πολλοὺς λογισμοὺς ματαίους, καὶ ἀτάκτους, καὶ βλαπτικούς, τὸν κάμνομεν ἀδύνατον, καὶ δὲν ἤμπορεῖ νὰ καταλάβῃ ἐκεῖνο, ὅπου ἀρμόζει εἰς τὴν ἀληθινὴν ἀπὸνέκρωσίν μας καὶ τελειότητα. Διὰ τοῦτο, πρέπει νὰ ἦσαι ὡσὰν ἀποθαμένος παντελῶς, εἰς κάθε ἔρευναν τῶν ἐπιγείων πραγμάτων· τὰ ὅποια, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἦναι συγκεχωρημένα, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἀναγκαῖα. Καὶ συμμαζώνωντας πάντοτε τὸν νοῦν σου, ὅσον δύνασαι μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν σου, κάμνε τὸν ἀμαθῆ ἀπὸ ὅλου τοῦ Κόσμου τὰ πράγματα.

Τὰ μηνύματα, ἢ καινούργαις εἰδήσεις, καὶ ὅλαις ἢ μεταβολαῖς, καὶ ἀλλοιώσεις, μικραῖς καὶ μεγάλαις τοῦ Κόσμου, καὶ τῶν βασιλείων, αἵ ἦναι εἰς ἐσὲ τοιαύτης λογῆς, ὡσὰν νὰ μὴ ἦσαν ὀλότελα (1). Ἀλλὰ καὶ ἂν προσφέρωνται εἰς ἐσὲ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐναντιόου εἰς αὐτὰ, καὶ ἀπόβαλλέ τα μακρὰν ἀπὸ τὴν καρδίαν, καὶ φαντασίαν σου. Ἄς ἦσαι δὲ προσεκτικὸς ἐραστής εἰς τὸ νὰ καταλάβῃς τὰ Πνευματικὰ καὶ οὐράνια· μὴ θέλοντας νὰ ἡξέυρης ἄλλο μάθημα εἰς τὸν Κόσμον, παρὰ τὸν ἐσταυρωμένον, καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, καὶ τὸν θάνατον, καὶ τὸ,

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς προστάζει, νὰ ἦναι εἰς ἡμᾶς, ὡς μία πικρὰ γεῦσις, ὅλα τὰ κοσμικὰ διηγήματα· «ἤτω σοι πικρὰ » γεῦσις, ἢ τῶν κοσμικῶν διηγημάτων ἀκρόασις, κηρία δὲ μέλητος, » τὰ τῶν ὁσίων ἀνδρῶν διηγήματα». (Λόγ. ἀσκητικ. περὶ ἀποταγ.) καὶ ὁ προφῆτης Δαβὶδ λέγει· «Διηγῆσαντό μοι παράνομοι ἀδόλο- » σχίας, ἀλλ' οὐχ' ὡς ὁ νόμος σου Κύριε». (ψαλμ. ριή. 85.)

τί ζητεῖ αὐτὸς ἀπὸ λόγου σου· καὶ βέβαια θέλεις εὐαρεστήσεις πολλὰ εἰς τὸν Θεόν· ὁ ὁποῖος ἔχει διὰ ἐκλεκτοὺς, καὶ ἡγαπημένους τοῦ ἐκείνους, ὁποῦ τὸν ἀγαποῦν, καὶ σπουδάζουν νὰ κάμνουν τὸ θέλημά του.

Ἐπειδὴ, κάθε ἄλλο ζήτημα, καὶ ἔρευνα, εἶναι φιλαυτία, καὶ ὑπερηφάνεια, δεσμὰ καὶ παγίδες τοῦ διαβόλου, ὁ ὁποῖος ὡς πανοῦργος, βλέπωντας, ὅτι ἡ θέλησις ἐκείνων ὁποῦ προσέχουν εἰς τὴν Πνευματικὴν ζωὴν, εἶναι δυνατὴ καὶ ἰσχυρά, γυρεύει νὰ νικήσῃ τὸν νοῦν τοὺς μὲ τὰς τοιαύτας περιεργείας, διὰ νὰ κυριεύσῃ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ τὸ ἓνα, καὶ τὸ ἄλλο. Ὁ Θεὸς, συνηθίζει πολλάκις νὰ δίδῃ εἰς αὐτοὺς νοήματα τάχα ὑψηλὰ, λεπτὰ καὶ περίεργα, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ὀξεῖς εἰς τὸν νοῦν, καὶ εἰς ἐκείνους, ὁποῦ εἶναι εὐκολοὶ νὰ ὑψηλοφρονήσουν.

Διατί, αὐτοὶ κρατούμενοι ἀπὸ τὴν ἡδονὴν, καὶ συνομιλῖαν ἐκείνων τῶν ὑψηλῶν νοημάτων, εἰς τὰ ὅποια νομίζουν ψευδῶς, ὅτι ἀπολαμβάνουν τὸν Θεόν, ἀλησμονοῦν νὰ καθαρίσουν τὴν καρδίαν τοὺς, καὶ νὰ προσέχουν εἰς τὴν ταπεινὴν γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ των, καὶ εἰς τὴν ἀληθινὴν ἀπονέκρωσιν· καὶ ἔτι δεινόμενοι μὲ τὸν δεσμὸν τῆς ὑπερηφανείας, γίνονται εἰδῶλον τοῦ ἰδίου νοός των· καὶ ἀκολουθῶς, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθοῦν, καταντοῦν νὰ λογιᾶσιν, πῶς δὲν ἔχουν χρεῖαν πλέον ἀπὸ τὴν συμβουλὴν καὶ νοουθεσίαν τῶν ἄλλων· ἐπειδὴ ἐσυνήθισαν νὰ προστρέχουν εἰς κάθε τοὺς χρεῖαν, εἰς τὸ εἰδῶλον τῆς ἐδικτῆς των κρίσεως· πρᾶγμα, ὁποῦ εἶναι πολλὰ κινδυνῶδες, καὶ δύσκολον νὰ ἰατρευθῇ· ὅτι ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ νοῦ, εἶναι πλέον κινδυνωδέστερα, παρὰ ἡ τῆς θελήσεως.

Ἐπειδὴ, ἡ μὲν ὑπερηφάνεια τῆς θελήσεως, μὲ τὸ νὰ ᾔηται φανερά εἰς τὸν νοῦν, εὐκολα αὐτὸς θέλει δυνηθῇ κάμμίαν φορὰν νὰ τὴν ἰατρεύσῃ, ὑποτάσσωντάς τιν εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ πρέπει. Ὁ δὲ νοῦς, δταν ἔχῃ στερεὰν ὑπόληψιν, πῶς ἡ κρίσις τοῦ εἶναι καλλιτέρα ἀπὸ τὴν τῶν ἄλλων, ἀπὸ ποῖον πλέον θέλει δυνηθῇ νὰ ἰατρευθῇ; καὶ πῶς νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἄλλων, ὁποῦ δὲν τὴν ἔχει τόσο καλὴν, ὥσάν τὴν ἐδικτὴν τοῦ;

Ἀνίσως ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς, ὅστις εἶναι ὁ νοῦς, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος εἶχε νὰ γνωρίσῃ, καὶ νὰ καθαρίσῃ τὴν ὑπερφηάνειαν τῆς θελήσεως, εἶναι αὐτὸς ἀσθενής, τυφλὸς, καὶ γεμάτος ἀπὸ ὑπερφηάνειαν, ποῖος ἔπειτα ἡμπορεῖ νὰ τὸν ἰατρεύσῃ; Καί, ἂν τὸ φῶς ᾖναι σκότος, καὶ ὁ κανὼν σφάλῃ, πῶς θέλει φωτίσει, ἢ διορθώσει τὰ ἄλλα; Διὰ τοῦτο, πρέπει νὰ ἀντισταθῇς τὸ ὀγλιγωρότερον εἰς αὐτὴν τὴν κινδυνώδη ὑπερφηάνειαν τοῦ νοός, πρὸ τοῦ νὰ διαπεράσῃ μέσα εἰς τὸν μυελὸν τῶν κοκκάλων σου· καὶ ἀντιστεκόμενος, χαλίνωσεν τὴν ὀξύτητα τοῦ νοός σου, καὶ καθυπόβαλε τὴν ἐδικὴν σου γνώμην εἰς τῶν ἄλλων τὴν γνώμην· καὶ γίνου μωρὸς διὰ ἀγάπην Θεοῦ, καὶ θέλεις εἶσαι σοφώτερος τοῦ Σολομῶντος. « Εἴτις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ἡμῖν » ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω ἵνα γέννηται σοφὸς » (ἀ. » Κορινθ. γ'. 10).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Πῶς πρέπει νὰ γεμνάζωμεν τὴν θέλησιν μας, διὰ νὰ θέλῃ εἰς ὅλας μας τὰς πράξεις ἐσωτερικάς, καὶ ἐξωτερικάς, ὡς ἔσχατον τέλος, μόνην τὴν εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ.

Ἐξω ἀπὸ τὴν γύμνασιν τοῦ νοός σου, εἶναι χρεῖα νὰ κυβερνήσῃς καὶ τὴν θέλησιν σου τοιουτοτρόπως, ὅπου νὰ μὴν τὴν ἀφήσῃς νὰ κλίνη εἰς τὰς ἐπιθυμίας της, διὰ νὰ γένη ὅλως δι' ὅλου ἓνα μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ στοχάσου καλῶς, ὅτι δὲν εἶναι ἄρκετὸν εἰς ἑσένα τοῦτο μόνον, τὸ νὰ θέλῃς καὶ νὰ ζητῇς ἐκεῖνα, ὅπου εἶναι ἄρεστὰ εἰς τὸν Θεόν· ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἀκόμῃ, καὶ τὸ νὰ τὰ θέλῃς, ὡς κινούμενος ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ διὰ μόνον τὸ τέλος, νὰ ἀρέσῃς εἰς αὐτὸν καθαρῶς. Διὰ τὸ ὅποιον τέλος αὐτὸ, ἔχομεν μεγαλιτέραν φιλονεικίαν μὲ τὴν φύσιν, παρὰ διὰ ὅλα τὰ ἄνω εἰρημμένα. Ἐπειδὴ, ἡ φύσις μας κλίνει τοῦ λόγου της τόσον πολλὰ, ὅπου, εἰς ὅλα τὰ πράγματα, μερικαῖς φοραῖς δὲ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ καλὰ καὶ Πνευματικὰ, ζητεῖ τὴν

ἀνάπαυσίν της, καὶ τὴν ἡδονὴν της, καὶ ἀπὸ αὐτὸ, ὡς τελείως ἀνύποπτον, τρέφεται ἐπιθυμητῶς, ὡσὰν ἀπὸ τροφὴν.

Διὰ τοῦτο, καὶ ὅταν μᾶς προσφερθῶν τὰ Πνευματικὰ, εὐθὺς τὰ ὀρεγόμεθα, καὶ τὰ θέλομεν· ὅχι ὅμως ὡς παρακινήμενοι ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ μόνον τὸ τέλος νὰ ἀρέσωμεν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ διὰ ἐκείνην τὴν ἡδονὴν, καὶ χαρὰν, ὅπου προέρχεται εἰς ἡμᾶς, ἀπὸ τοῦ νὰ θέλωμεν ἐκεῖνα, ὅπου θέλει ὁ Θεός. Ἡ ὁποία πλάνη, εἶναι τόσον περισσότερον κεκρυμμένη, ὅσον εἶναι καθ' ἑαυτὸ καλλίτερον, καὶ Πνευματικώτερον ἐκεῖνο, ὅπου ἠθελήσαμεν. Διατί, δὲν φθάνει μόνον τὸ νὰ θέλωμεν ἐκεῖνα ὅπου θέλει ὁ Θεός. Ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ τὰ θέλωμεν, καθὼς, καὶ ὅταν, καὶ ὅπως, καὶ διὰ τί ἐκεῖνος τὰ θέλει (1) ὥστε ὅπου, εἰς τὸ νὰ ἐπιθυμοῦμεν καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον Θεόν, ἔχουν συνήθειαν νὰ εὐρίσκωνται πολλαὶ ἀπάται τῆς ἐδικῆς μας ἀγάπης, ἥγουν τῆς φιλαυτίας. Ἐπειδὴ, πολλάκις ἀποβλέπομεν περισσότερον εἰς τὸ ἐδικόν μας διάφορον, καὶ καλὸν, παρὰ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ὁ ὁποῖος, διὰ μόνην τὴν δόξαν του, εὐαρεστεῖται, καὶ θέλει νὰ τὸν ἀγαπῶμεν, νὰ τὸν ἐπιθυμῶμεν, καὶ νὰ τὸν ὑπακούωμεν, ὡς προείπομεν.

Λοιπὸν, ἐσὺ ἀδελφέ μου, διὰ νὰ φυλαχθῇς ἀπὸ αὐτὸν τὸν δεσμὸν, ὅπου σοῦ ἐμποδίζει τὴν ὁδὸν τῆς τελειότητος, καὶ διὰ νὰ προκόψῃς εἰς τὸ νὰ θέλῃς, καὶ νὰ κάνῃς κάθε σου πρᾶξιν διὰ μόνον τὸ θέλημα, καὶ τὴν δόξαν, καὶ εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ νὰ θεραπεύῃς μόνον αὐτὸν (ὁ ὁποῖος, εἰς κάθε μας πρᾶξιν, καὶ λογισμὸν, θέλει νὰ ᾔναι αὐτὸς μόνος, ἡ ἀρχή, καὶ τὸ τέλος)· μεταχειρίσου τοῦτον τὸν τρόπον.

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος μᾶς παραγγέλλει νὰ δοκιμάζωμεν ποῖον εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅχι μόνον τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐάρεστον, καὶ καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις τέλειον. «Μεταμορφουῦσθε τῇ ἀνακρινώσει τοῦ νοῦς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ » θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθόν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον». (Ρωμ. ιβ'. 2.) Ἐπειδὴ, ἂν μία μοναχὴ περιστάσις λείψῃ, ἢ ἂν μὲ ὅλην τὴν προαίρεσιν καὶ δυνάμιν μας δὲν κάμωμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, φανερόν ὅτι, ἀτελεῖς καὶ κολοδὸν αὐτὸ, καὶ γίνεται, καὶ ὀνομάζεται.

Ὅταν ἔχῃς νὰ ἐπιχειρισθῇς κάμμίαν πράξιν, τὴν ὁποίαν θέλει ὁ Θεός· ἦτοι εἶναι ἀπλῶς καλή· μὴ κλίνῃς τὴν θέλησιν σου παρευθὺς, εἰς τὸ νὰ τὴν θελήσῃς ἀνίσως πρῶτον δὲν ὑψώσῃς τὸν νοῦν σου εἰς τὸν Θεόν, νὰ ἰδῇς, ἂν ᾖ καὶ θέλημα ἰδικόν του, τὸ νὰ τὴν θελήσῃς, καὶ ἂν αὐτὸς οὕτω θέλῃ, καὶ ἂν δι' αὐτῆς ἀρέσῃς εἰς αὐτὸν μόνον. Καὶ ὅταν στοχασθῇς, πῶς ἀπὸ αὐτὴν τὴν θείαν θέλησιν εἶναι παρακινήμενη ἡ ἐδική σου κλίσις, τότε νὰ θέλῃς τὴν πράξιν ἐκείνην, καὶ νὰ τὴν ἐπιχειρίξῃς, διατι τὴν θέλει ὁ Θεός, καὶ εἶναι διὰ μόνην αὐτοῦ ἀρέσκειαν, καὶ δόξαν.

Ὅμοίως, ὅταν θέλῃς νὰ ἀποστραφῇς ἐκεῖνο, ὅπου δὲν θέλει ὁ Θεός, ἦτοι τὸ κακόν, μὴν τὸ ἀποστραφῇς παρευθὺς, ἀνίσως πρῶτον δὲν προσηλώσῃς τὸ βλέμμα τοῦ νοῦ σου εἰς τὴν θείαν του θέλησιν· ἡ ὁποία θέλει νὰ τὸ ἀποστραφῇς, διὰ νὰ ἀρέσῃς εἰς αὐτόν. Διότι, ἡ ἀπάτη τῆς φύσεως, εἶναι πολλὰ λεπτή, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι εἰς ὀλίγους γνωστή· ἐπειδὴ, αὕτη ζητεῖ ἀποκρύφως τὸν ἑαυτὸν τῆς πάντοτε· καὶ πολλαῖς φοραῖς, κάνει νὰ φαίνεται εἰς ἡμᾶς, ὅτι ὁ ἐδικὸς τῆς σκοπὸς εἶναι, νὰ ἀρέσωμεν εἰς μόνον τὸν Θεόν, ὅμως, δὲν εἶναι ἔτσι ἡ ἀλήθεια.

Ὅθεν, συμβαίνει πολλάκις, νὰ νομίζωμεν ἐκεῖνο ὅπου θέλομεν, ἢ δὲν θέλομεν, διὰ ἐδικόν μας συμφέρον· πῶς τὸ θέλομεν, ἢ δὲν τὸ θέλομεν, διὰ νὰ ἀρέσωμεν μόνον καὶ μόνον εἰς τὸν Θεόν· λοιπὸν, διὰ νὰ ἀποφύγωμεν αὐτὴν τὴν ἀπάτην, τὸ καθ' αὐτὸ ἱατρικὸν εἶναι, ἡ καθαρότης τῆς καρδίας· ἡ ὁποία συνίσταται, εἰς τὸ νὰ ἐκδυθῶμεν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ νὰ ἐνδυθῶμεν τὸν νέον· (καὶ εἰς τοῦτο κατευθύνεται ὁλος τοῦτος ὁ πόλεμος).

Ὅμως διὰ νὰ σὲ μάθω τὴν τέχνην, νὰ κάμνῃς τοῦτο, ἄκουσον. Εἰς τὴν ἀρχὴν κάθε σου πράξεως, πρέπει νὰ ἐκδυθῇς, ὅσον ἡμπορεῖς, ἀπὸ κάθε θέλημα ἐδικόν σου, καὶ νὰ μὴ θελήσῃς μήτε νὰ κάμῃς, μήτε νὰ ἀποστραφῇς καὶνένα πράγμα, ἀνίσως πρῶτον δὲν αἰσθανθῇς, πῶς παρακινεῖσαι, καὶ σύρεσαι εἰς τρυτό, ἀπὸ τὴν μόνην, καὶ ἀπλὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐὰν εἰς ὅλα

σου τὰ ἔργα τὰ ἐξωτερικά, καὶ μάλιστα εἰς τὰ ἐσωτερικά τῆς ψυχῆς, δὲν ἡμπορῆς νὰ αἰσθάνεσαι ἐνεργεῖα πάντοτε, αὐτὴν τὴν ἐκ Θεοῦ παρακίνησιν, καὶ εὐαρέστησιν (1) καὶ εὐχαριστήσου νὰ τὴν ἔχῃς δυνάμει· ἤγουν, νὰ ἔχῃς σὺ πάντοτε ἀπὸ λόγου σου γνώμην ἀληθινὴν, νὰ ἀρέσῃς μόνῃ τῷ Θεῷ σου εἰς κάθε σου ἔργον.

Πλὴν, εἰς τὰ ἔργα, ὅπου ἔχουν νὰ βαστάσουν εἰς κἄποιον διάστημα καιροῦ, ὅχι μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι καλὸν νὰ κινήσῃς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου αὐτὴν τὴν εἰς Θεὸν εὐαρέστησιν· ἀλλὰ, καὶ ἕως τέλους ἔχεις χρέος νὰ ἐπιμελῇσαι νὰ ἀνακαινουργῶντες πολλάκις αὐτὴν μετὰ τὴν ἐνθύμησιν (2)· διότι, ἂν οὕτω δὲν κάμνῃς, κινδυνεύεις νὰ περιπλεχθῇς πάλιν εἰς τὸν δεσμὸν τῆς φυσικῆς ἀγάπης τοῦ ἑαυτοῦ σου· ἡ ὁποία, μετὰ τὸ νὰ κλίνη περισσότερον εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς, παρὰ εἰς τὸν Θεόν, συνηθίζει πολλάκις μετὰ τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ, νὰ μᾶς κἀνὴ νὰ ἀλλοιόνωμεν ἀστοχάστως τὰ πράγματα, καὶ νὰ μεταλλάσωμεν τὰ τέλη, καὶ τοὺς πρώτους σκοποὺς μας.

(1) Τὸ νὰ αἰσθανώμεθα ἐνεργεῖα τὴν ἐκ Θεοῦ παρακίνησιν, γίνεται, ἢ μετὰ θεϊκὸν φωτισμὸν, καὶ νοερὰν ἑλλαμψίν, δι' ὧν ἀποκαλύπτεται εἰς τοὺς καθαρούς· τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα θεωρητικῶς, ἢ μετὰ ἐσωτερικὴν ἔμπνευσιν τοῦ Θεοῦ, διὰ λόγου· ἢ μετὰ ἄλλα ἐνεργήματα τῆς θείας χάριτος, ἐν τῇ καρδίᾳ τῇ καθαρᾷ ἐνεργούμενα, οἷον θερμὴν ζωὴν βλῶτον, χαρὰν ἀρρήτον, σκιρτήματα Πνευματικά, κατάνυξιν, καρδικὰ δάκρυα, ἀγάπην θείαν, καὶ τὰ ἄλλα θεοφιλή καὶ μακάρια πάθη, τὰ ὅποια γίνονται, ὅχι μετὰ τὴν θέλησιν τὴν ἐδικήν μας, ἀλλὰ ἐκ Θεοῦ, ἑτεροκινήτως καὶ παθητικῶς· διὰ τῆς αἰσθήσεως γὰρ τούτων ἀπάντων πληροφορούμεθα, ὅτι, ἐκεῖνο ὅπου ζητοῦμεν νὰ κάμωμεν, εἶναι κατὰ θεῖαν θέλησιν. Προτίτερα δὲ ἀπὸ αὐτὰ, χρεωστοῦμεν διὰ τὸ ζήτημά μας νὰ κάμωμεν πρὸς τὸν Θεόν, θερμοτάτην, καὶ καθαρὰν Προσευχὴν, καὶ ἁπαξ, καὶ δις, καὶ πολλάκις.

(2) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς Γρηγόριος ὁ Συναῖτης ἔγραφε «Πρόσεχε » δὲ καὶ τῇ προθέσει (ἤτοι τῇ προαιρέσει καὶ θελήσει σου) καθ' ὥραν, » ἐν ἀκριβοὶ ἐρευνῇ, ποῦ ῥέπει· εἰ κατὰ Θεόν, δι' αὐτὸ τὸ καλόν, » ἕνεκα ψυχικῆς ὠφελείας κάθησαι ἡσυχάζων, ἢ ψίλλων, ἢ ἀναγι- » νώσκων, ἢ προσευχόμενος, ἢ τὴν οἰανοῦν ἀρετὴν ἐργαζόμενος· ἵνα » μὴ συλλάβῃς ἀγνώστως. (Κεφ. ιβ'. σελ. 916. Φιλοκαλ.).

Ὅθεν, ὅποιος δὲν προσέχει καλῶς εἰς τοῦτο, ἀρχίζει πολλὰ-
κις νὰ κάμῃ κἀνένα ἔργον, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ ἀρέσῃ μόνον εἰς
τὸν Κύριόν του· ἀλλ' ἔπειτα, κατ' ὀλίγον, ὀλίγον, ἀνεπαισθή-
τως πηγαίνοντας, ἀρέσκεται καὶ αὐτὸς εἰς τοῦτο μὲ τὴν ἰδίαν
του θέλησιν, τοιοῦτοτρόπως, ὅπου ἄλῃσμονεῖ τὸ θεῖον θέλημα·
καὶ δένεται τόσον πολλὰ μὲ τὴν ἡδονὴν ἐκείνου τοῦ ἔργου, ὅπου,
ἂν ὁ ἴδιος Θεὸς τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ ἔργου ἐκείνου, μὲ κἀμμίαν
ἀσθένειαν, ἢ μὲ πειρασμὸν δαιμόνων, καὶ ἀνθρώπων, ἢ μὲ ἄλ-
λο μέσον κἀνενὸς κτίσματος, αὐτὸς συγχίζεται ὅλος, καὶ τα-
ράττεται, καὶ μερικαῖς φοραῖς, κατακρίνει τὸν ἑνα, καὶ τὸν
ἄλλον, πῶς τοῦ ἔγιναν ἐμπόδια (διὰ νὰ μὴν εἰπῶ, πῶς γογγίζει
καὶ κατὰ τοῦ ἰδίου Θεοῦ κἀμμίαν φορὰν), τὸ ὅποιον εἶναι ση-
μεῖον πολλὰ φανερόν, ὅτι ἡ γνώμη του, δὲν ἦτον ὅλη τοῦ Θεοῦ,
ἀλλ' ἐγεννᾶτο ἀπὸ ῥίζαν σεσαθρωμένην, καὶ διεφθαρμένην τῆς
φιλαυτίας.

Διότι, ἐκεῖνος, ὅπου κινεῖται διὰ μόνον τὸ θέλημα καὶ τὴν
εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ, δὲν θέλει περισσότερον τὸ ἓνα ἔργον ἀπὸ
τὸ ἄλλο, καὶ τὸ ἓνα ἦναι ὑψηλὸν καὶ μεγάλον, καὶ τὸ ἄλλο
ταπεινὸν καὶ παραμικρόν· ἀλλὰ ἐξίσου θέλει καὶ τὰ δύο, καθ' ὃ
εἶναι ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν, διὰ τὸν καιρὸν, ἢ διὰ τὸν τρόπον,
ἢ διὰ ἄλλην τινα περίστασιν, ὅπου ἐκεῖνος μόνος γνωρίζει·
ὅθεν, ὁ τοιοῦτος, εἴτε τὸ ὑψηλόν, καὶ μεγάλον ἔργον μεταχει-
ρίζεται, εἴτε τὸ ταπεινόν, καὶ παραμικρόν, μένει παρομοίως
εἰρηνικὸς, καὶ ἀναπαυμένος· διότι, παντοιοτρόπως ἀπολαμβάνει
τὸν σκοπὸν του, καὶ τὸ τέλος του· τὸ ὅποιον ἦτον, τὸ νὰ
φανῇ εὐάρεστος τῷ Θεῷ εἰς ὅλα τὰ ἔργα του, εἴτε ἐν τῇ ζωῇ,
εἴτε ἐν τῷ θανάτῳ· « Δι' ὃ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦν-
τες, εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι ». (6'. Κορινθ. ἐ. 9).
ὅθεν, ἀγαπητέ, ἃς ἦσαι πάντοτε προσεκτικὸς, καὶ συνεσταλ-
μένος εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ στοχάζου νὰ κατευθύνῃς τὰς
πράξεις σου εἰς αὐτὸ τὸ τέλειον τέλος.

Εἰ δὲ καὶ κἀμμίαν φορὰν κατακινήσῃς ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῆς
ψυχῆς σου νὰ κάμῃς τὸ καλόν, διὰ νὰ ἀποφύγῃς τὰ πλοιστή-

ρια τοῦ ᾄδου, ἡ καὶ διὰ τὴν ἀπολαύσης τὸν Παράδεισον, ἡμπορεῖς ἀκόμη καὶ εἰς τοῦτο τὴν στοχασθῆς διὰ ἑσχατον τέλος σου, τὴν εὐαρέστησιν, καὶ θέλῃσιν τοῦ Θεοῦ· ὅστις, θέλει τὴν εἰσελθῆς εἰς τὴν βασιλείαν του, καὶ τὴν μὴν ὑπάγῃς εἰς τὸν ἄδην. Αὐτὸ τὸ αἷτιον, ἦγουν τὸ τέλος, δὲν εἶναι δυνατόν τὴν γνωρίσῃ τινὰς πληρέστατα, πόσῃ ἰσχύϊ, καὶ δύνανμιν ἔχει.

Διότι, ἓνα ἔργον, ἃς ἦναι πολλὰ χαμηλόν, ἃς ἦναι τὸ πλέον ἐλάχιστον· ὅμως, ὅταν γίνεται μετὰ τέλος διὰ τὴν ἀρέσῃ εἰς μόνον τὸν Θεόν, καὶ εἰς δόξαν του, ἀξίζει ἀπείρως περισσότερον (διὰ τὴν εἰπῶ ἔτι), παρὰ ἄλλα πολλὰ ἔργα ὑψηλὰ, ἐνδοξα, καὶ μεγαλιότατα, ὅπου τὴν γίνονται χωρὶς αὐτὸ τὸ τέλος· ὅθεν, κοντὰ εἰς τὸν Θεόν, πλέον εὐάρεστον εἶναι ἓνα μόνον δηνάριον, ὅταν τὸ δώσῃς εἰς ἓνα πτωχόν, διὰ τοῦτο μόνον τὸ αἷτιον, διὰ τὴν ἀρέσῃς εἰς τὴν θείαν του μεγαλειότητα, παρὰ τὴν τὴν γυμνωθῆς ἀπὸ ὅλα τὰ πολλὰ ὑπάρχοντά σου, ὅταν τὸ κάμῃς μετὰ ἄλλον σκοπὸν, καὶ τὸ κάμῃς διὰ τὴν ἀπολαύσης τὰ οὐράνια ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶναι τέλος, ὅχι μόνον καλόν, ἀλλὰ καὶ ἄκρως ἐπιθυμητόν. Αὕτη ἡ γύμνασις, τὴν ὅποιαν πρέπει τὴν κάμῃς εἰς κάθε σου πράξιν, τὸ τὴν ἔχῃς δηλαδὴ ἓνα σκοπὸν, τὴν ἀρέσῃς μόνον εἰς τὸν Θεόν, ἡ γύμνασις λέγω αὕτη, ἀγκαλὰ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν θέλει σοῦ φανῇ δύσκολος· ὅμως, μετὰ ταῦτα θέλει σοῦ γένει εὐκολος, ἓνα μὲν, ἀπὸ τὴν μεταχείρισιν τοῦ πράγματος, καὶ ἄλλο δὲ, ἀπὸ τὸ τὴν ἐπιθυμῇς πάντοτε τὸν Θεόν, καὶ εἰς αὐτὸν τὴν ἀναπνέῃς μετὰ ζωντανὴν διαθήκῃς τῆς καρδίας σου, ὥσάν εἰς τελειότατον καὶ μόνον ἀγαθόν, τὸ ὅποιον εἶναι ἄξιον διὰ μόνον τὸν ἑαυτὸν του, τὴν ζητῆται ἀπὸ ὅλα τὰ κτίσματα, καὶ τὴν δουλεύεται, καὶ τὴν ἀγαπᾶται περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο.

Οὗτος ὁ λογαριασμὸς τῆς ἀπείρου ἀξιομισθίας τοῦ Θεοῦ, ὅσον γίνεται πλέον βαθέως, καὶ πλέον συνεχῶς, τόσον θέλουν εἶναι καὶ πλέον θερμαί, καὶ συνεχεῖς αἱ ἄνω εἰρημέναι πράξεις τῆς θελήσεώς μας. Καὶ ἔτι, πλέον εὐκολώτερα, καὶ ὀργηγώτερα θέλομεν ἀποκτήσῃ τὴν ἔξιν, εἰς τὸ τὴν κάμνωμεν κάθε

μας πρᾶξιν, διὰ μόνην τὴν ἀγάπην, καὶ εὐαρέστησιν τοῦ Δεσπότου ἐκείνου, ὅπου μόνος εἶναι ἄξιος νὰ ἀγαπᾶται. Τελευταῖον, ἂν θέλῃς νὰ καταλάβῃς ἀνίσως ὁ Θεὸς σὲ κινῇ εἰς κάθε σου πρᾶξιν, πρέπει νὰ ζητήσῃς τοῦτο ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ θερμὴν προσευχὴν, παρακαλῶντάς τον νὰ προσέσῃ ἀκόμη καὶ ταύτην τὴν χάριν εἰς τοῦ λόγου σου, κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας ἀναριθμήτους εὐεργεσίας, καὶ χάριτας, ὅπου σοῦ ἔκαμε, καὶ σοῦ κάμνει ὁλονένα, διὰ μόνην ἀγάπην, καὶ χωρὶς κέρδος ἐδικόν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ σκέψεων τινῶν, ὅπου παρακινοῦν τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου, νὰ θέλῃ εἰς κάθε πρᾶγμα τὴν εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ.

Πρὸς τούτοις, διὰ νὰ παρακινήσῃς τὴν θέλησίν σου μὲ περισσότεράν εὐκολίαν, νὰ θέλῃ εἰς ὅλα τὴν εὐαρέστησιν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἐνθυμοῦ συχνάκις ὅτι, αὐτὸς πρότερον μὲ διαφοροὺς τρόπους σὲ ἐτίμησε, καὶ σὲ ἠγάπησε· σὲ ἐδημιούργησεν ἀπὸ τὸ οὐδὲν, κατ' εἰκόνα, καὶ ὁμοίωσιν ἐδικήν του, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα κτίσματα ἔκαμεν εἰς ἐδικήν σου ὑπηρεσίαν· σὲ ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τοῦ διαβόλου, στέλλωντας, ὅχι ἓνα Ἄγγελον, ἀλλὰ τὸν Υἱόν του τὸν μονογενῆ, διὰ νὰ σὲ ἐξαγοράσῃ, ὅχι μὲ φθαρτὴν τιμὴν χρυσοῦ, καὶ ἀργυρίου, ἀλλὰ μὲ τὸ πολύτιμον αἷμά του, καὶ θάνατον τὸν πλέον βασανιστικόν, καὶ ἄτιμον· καὶ πάλιν μετὰ ταῦτα, κάθε ὥραν, καὶ κάθε στιγμήν, σὲ διαφυλάττει ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς· πολεμεῖ διὰ σὲ μὲ τὴν θεῖαν του χάριν· ἔχει ἑτοιμον πρὸς τροφὴν σου, καὶ διαφέντευσίν σου, τὸν ἀγαπητόν του Υἱόν εἰς τὰ Ἀχραντα Μυστήρια.

Τοῦτο εἶναι ἓνα σημάδι μιᾶς ὑπερτίμου τιμῆς καὶ ἀγάπης, ὅπου ἔχει εἰς ἐσὲ ὁ Θεός, τόσον μεγάλον, ὅπου δὲν ἤμπορεῖ τίνας νὰ καταλάβῃ πόσῃν τιμὴν κάμνει ἓνας αὐτῷ μέγας Βασι-

λεύς, εἰς τὴν οὐτιδανότητα, καὶ ταλαιπωρίαν ἡμῶν· καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, πόσῃ τιμῇ, καὶ σέβας χρεωστοῦμεν νὰ κάμωμεν ἡμεῖς, εἰς τὴν τόσῃ αὐτοῦ ὑψηλὴν μεγαλειότητα, ἥτις ἔκαμε διὰ λόγου μας τόσα, καὶ τόσα θαυμαστά πράγματα.

Καὶ ἐὰν οἱ ἐπίγειοι βασιλεῖς, ὅταν τιμῶνται ἀπὸ ἀνθρώπων, καὶ τοὺς πλέον ποταποὺς, καὶ οὐτιδανούς, εἶναι χρεῶσται νὰ τοὺς κάμνουν τὴν ἀνταπόδοσιν· πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ κάμωμεν ἡμεῖς οἱ οὐτιδανοί, εἰς τὸν ὑπέρτατον Βασιλέα τοῦ παντός, ἀπὸ τὸν ὅποιον εἴμεθα τόσον πολλὰ τιμημένοι, καὶ ἡγαπημένοι; ἔξω ἀπὸ τοῦτο, ὅπου εἴπαμεν, ἔχε πάντοτε εἰς τὴν ἐνθύμησίν σου περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο, ὅτι, ὡς προείπομεν, ἡ θεία μεγαλειότης καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἀπείρως ἄξια νὰ τιμᾶται, καὶ νὰ δουλεύεται καθαρῶς ἀπὸ ὅλους κατὰ τὴν ἀρεσκείαν της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Περὶ πολλῶν θελημάτων, καὶ ὁρέξεων, ὅπου εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον· καὶ περὶ τῆς μάχης, ὅπου ἔχουν ἀναμεταξύ των.

Ἦξευρε ὅτι, εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον, δύο θέλησεις εἶναι εἰς ἡμᾶς, ἐναντίαι ἀναμεταξύ των· ἡ μία, τοῦ λογικοῦ· καὶ διὰ τοῦτο λέγεται, θέλησις λογικῇ, καὶ ἀνωτέρα· ἡ ἄλλη, τῆς αἰσθήσεως· καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται, θέλησις αἰσθητικῇ, καὶ κατωτέρα· ἥτις ἀκόμη κοινότερον ὀνομάζεται, θέλησις ἄλογος, θέλησις ὁρέξεως σαρκὸς, καὶ πάθους· μετὰ τὴν ἀνωτέραν καὶ λογικὴν θέλησιν, θέλομεν ὅλον τὰ καλὰ· καὶ μετὰ τὴν κατωτέραν, καὶ ἄλογον θέλησιν, θέλομεν ὅλον τὰ κακὰ· λειπὸν, ὅταν ἡμεῖς θέλωμεν καλὴν ἀνάγκη μετὰ μόνην τὴν αἰσθησιν, ἕως ὅπου δὲν συγκλίνομεν μετὰ τὴν ἀνωτέραν, καὶ λογικὴν θέλησιν νὰ τὸ θέλωμεν, δὲν λογίζεται, ὅτι, τὸ θέλομεν τῇ ἀληθείᾳ. Ὅθεν ὅλος ὁ ἀόρατος πόλεμος, ἐν πρώτοις εἰς τοῦτο στέκει, ἡγουν, εἰς τὸ νὰ μὴ κλίνη ἡ ἀνωτέρα θέλησις εἰς τὴν κατωτέραν. Διότι, ἡ λογικὴ θέλησις, ἥτις εὐρίσκεται ἀνάμεσα εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, ὅπου στέ-

κείται ἐπάνωθεν τῆς, καὶ εἰς ἐκείνην τῆς αἰσθήσεως, ὅπου εἶναι κάτωθεν, πολεμεῖται πάντοτε καὶ ἀπὸ τὴν μίαν, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην. Ἐπεὶ δὴ καὶ κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς γυρεύει νὰ τὴν σύρῃ, καὶ νὰ τὴν ὑποτάξῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς (1).

Διὰ τοῦτο, μέγαλον βάσανον, καὶ κόπον, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἀρχὴν, δοκιμάζουν ἐκεῖνοι, ὅπου ἔκαμαν ἔξιν εἰς τὸ κακὸν, ὅταν ἀποφασίσουν νὰ ἀλλάξουν τὴν κοσμικὴν καὶ σαρκικὴν τῶν ζωὴν, καὶ νὰ δοθοῦν εἰς τὴν ἀγάπην καὶ δούλευσιν τοῦ Θεοῦ. Διότι, τὰ ἐναντιώματα καὶ κτυπήματα, ὅπου δέχεται ἡ λογικὴ θέλησίς των, ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν θέλησιν τῆς αἰσθήσεως, ἥ ὁποίαις στέκονται ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, καὶ τὴν πολεμοῦν, εἶναι τόσον δυνατὰ, ὅπου μὲ μεγάλην βάσανον τὰ αἰσθάνονται· τὸ ὅποῖον, δὲν συμβαίνει εἰς ἐκείνους, ὅπου ἤδη ἔκαμαν ἔξιν, ἥ εἰς τὰς ἀρετάς, ἥ εἰς τὰς κακίας, καὶ ὅπου ἀναπαύονται νὰ ζοῦν, ἥ εἰς ἐκείνας, ἥ εἰς ταύτας.

Διατὶ, οἱ μὲν ἐνάρετοι, συγκατατίθενται εὐκολὰ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ· οἱ δὲ κακοί, κλίνουν εἰς ἐκείνην τῆς αἰσθήσεως, χωρὶς καμμίαν ἐναντιότητα (2). Ὅθεν, ἂς μὴν ἐγκαυχᾶται τινας, πῶς ἤμπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ τὰς ἀληθινὰς χριστιανικὰς ἀρετάς, καὶ νὰ δουλεύσῃ τὸν Θεὸν, καθὼς πρέπει, ἀνίσως δὲν θέλῃ νὰ βιάσῃ τῇ ἀληθείᾳ τὸν ἑαυτὸν του, εἰς τὸ νὰ ἀφήσῃ ὅχι μόνον τὰς μεγαλιτέρας ἡδονὰς, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τὰς μικρότε-

(1) Αἱ τρεῖς αἵται θελήσεις, ὀνομάζονται καὶ νόμοι ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον (Ῥωμ. κεφ. ζ'). Ἡ μὲν λογικὴ θέλησις, νόμος τοῦ νοός· ἡ δὲ ἄλογος, νόμος ἐν τοῖς μέλεσιν εὐρισκόμενος, καὶ ἀντιστρατευόμενος τῷ νόμῳ τοῦ νοός· ἡ δὲ θέλησις τοῦ Θεοῦ, νόμος Πνευματικός· καὶ νόμος τοῦ Θεοῦ, ᾧ συνήδεται ὁ νόμος τοῦ νοός· προσθέτει δὲ καὶ τέταρτον νόμον, τὸν τῆς ἁμαρτίας· ὅστις ἐστὶ, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ θεοῦ Δαμασκηνοῦ, ἡ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ σπειρομένη προσβολὴ τῶν λογισμῶν τῶν κακῶν, εἰς τὴν ὁποίαν αἰχμαλωτίζει τὸν νοῦν, ὁ νόμος ὁ ἐν τοῖς μέλεσιν εὐρισκόμενος· τὴν δὲ ῥηθεῖσαν λογικὴν θέλησιν, καὶ νόμον τὸν τοῦ νοός, ὁ θεὸς Δαμασκηνὸς ὀνομάζει, Συνείδησιν. (Βιβλ. δ'. Θεολογ. Κεφ. ιθ').

(2) Ἐπεὶ δὴ, κατὰ τὸν Σολομῶντα «Ὅταν ἔλθῃ ἀσεβὴς εἰς βάθος » κακῶν, καταφρονεῖ» (Παρ. ιθ. 3).

ρας, εἰς τὰς ὁποίας ἦτον πρότερον προσκολλημένος μὲ ἀγάπην γήϊνην. Καὶ ἀπὸ τοῦτο συμβαίνει νὰ φθάνουν εἰς τὴν τελειότητα πολλὰ ὀλίγοι (1). Διότι, ἂφ' οὗ ἐκυρίευσαν μὲ κόπον τὰς μεγαλιτέρας ἡδονάς, δὲν θέλουν μετὰ ταῦτα νὰ βιάσουν τὸν ἑαυτὸν τους, εἰς τὸ νὰ νικήσουν καὶ τὰς μικροτέρας, καὶ οὐτιδανὰς των ὀρέξεις, αἱ ὁποῖαι κάθε ὥραν τοὺς κυριεύουσι.

Χάριν παραδείγματος· εἶναι μερικοὶ, ὁποῦ δὲν πέρνουν νὰ τὸ ξένον πρᾶγμα, ἀλλ' ὅμως ἀγαποῦν μὲ ὑπερβολὴν τὸ ἰδικόν τους· εἶναι ἄλλοι, ὁποῦ δὲν γυρεύουν τιμὰς μὲ μέσσα ἀθέμιτα, καὶ ἄπρεπα· ὅμως, δὲν τὰς ἐδελύττονται, καθὼς ἔχουν χρέος, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπιθυμοῦν, καὶ κἄποιαις φοραῖς τὰς γυρεύουν μὲ ἄλλους διαφόρους τρόπους. Ἄλλοι πάλιν, φυλάττουν τὰς νενομοθετημένας νηστείας, κατὰ τὸ χρέος τους, ὅμως κυριεύονται ἀπὸ τὴν γαστριμαργίαν, καὶ λαιμαργίαν, τρώγοντες περισσότερον ἀπὸ τὸ ἀρκετόν τους. Ἄλλοι, ζῶσι μὲ ἐγκράτειαν, ὅμως δὲν ξεκολλοῦν ἀπὸ κἄποιαις συναναστροφαῖς, ὁποῦ τῶν ἀρέσουν, αἱ ὁποῖαι προξενοῦν μεγάλον ἐμπόδιον εἰς τὴν Πνευματικὴν ζωὴν, καὶ εἰς τὴν ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ· καὶ μάλιστα, αἱ συναναστροφαὶ ἐκεῖναι, ὁποῦ γίνονται μὲ πρόσωπα νέα, καὶ εὐλαβῇ· ἀπὸ τὰ ὁποῖα, ὅσον ὀλιγώτερον φοβεῖται τις, τόσον περισσότερον πρέπει νὰ τὰ ἀποφεύγῃ (2).

(1) Διότι τόσον ὑψηλὸν, καὶ λεπτὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ τελειότης, καὶ πρὸς Θεὸν ἔνωσις, ὥστε ὁποῦ ἓνα τόσον μικρὸν ἐμπόδιον, ὅσον εἶναι μία μοναχὴ τρίχα, ἢμπορεῖ νὰ τὴν ὑστερίσῃ ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀφῇ νὰ ἐνωθῶμεν μὲ τὸν Θεόν, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος (Λόγ. νζ'. σέλ. 305). «Ἦγουν, ἂν ἔχωμεν ἀπὸ ἀμέλειαν μας κἀνένα μικρὸν λογιτμὸν, ἢ διαταγμὸν ἀπιστίας, ἢ διψυχίας, ἢ δειλίας, ἢ ἄλλο κἀνένα πάθος, καὶ προσπάθειν, δὲν θέλομεν ἀζιωθῶμεν νὰ ἔχωμεν ἐγκάτοικον τὸν Θεὸν εἰς τὴν ψυχὴν μας».

(2) Σοὺ σημειῶναι ἐδῶ, ἀδελφε, καὶ διὰ κἄποιας φυσικὰς κλίσεις, ἢ πάθη, τὰ ὁποῖα, οὔτε θανάσιμα ἁμαρτήματα λέγονται, οὔτε συγγνωστά, μὲ τὸ νὰ μὴ γίνωνται ἐκ τῆς προαιρέσεώς μας, ἀλλὰ εἶναι ἐξηρητημένα ἀπὸ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τῶν σωμάτων ταῦτα δὲ ὀνομάζονται ἀτελειότητες, ἐλαττώματα, καὶ ψεγάδια φυσικά· καθὼς, λόγου χάριν, εἶναι πολλοὶ φυσικὰ πικροὶ καὶ μεταγχολικοί ἄλλοι, αὐ-

Ὅθεν, ἐκ τούτων, ὅπου εἴπαμεν, ἀκολουθεῖ εἰς αὐτοὺς, τὸ νὰ κάμνουν τὰ καλὰ ἔργα, ἀτελῆ, κολοβά, καὶ συντροφιασμένα μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς τιμῆς, καὶ τῶν ἐπαίνων τοῦ Κόσμου. Ἐκ τούτων, ἀκολουθεῖ, νὰ μὴ προκόπτουν αὐτοὶ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας· ἀλλὰ νὰ στρέφουν καὶ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ νὰ μεταπίπτουν εἰς τὰ πρῶτα κακά· διότι, δὲν ἀγαποῦν τὴν ἀληθινὴν ἀρετὴν, οὐδὲ φαίνονται εὐχάριστοι πρὸς τὸν Θεὸν, ὅπου τοὺς ἐλύτρωσε πρότερον ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου· ἐκ τούτων ἀκόμη ἀκολουθεῖ, νὰ ἦναι οὗτοι ἀμαθεῖς πάντοτε, καὶ τυφλοὶ, εἰς τὸ νὰ μὴ βλέπουν τὸν κίνδυνον, ὅπου εὐρίσκονται, εἰς ἕνα καιρὸν, ὅπου λογιάζουν πῶς εἶναι ἀσφαλεῖς, καὶ ἀκίνδυνοι.

Καὶ ἐδῶ φαίνεται μία πλάνη, τόσον περισσότερον βλαβερά, ὅσον εἶναι ὀλιγώτερον γνωστή· ἐπειδὴ, εἶναι πολλοὶ ὅπου ἀκολουθοῦν καὶ τὴν Πνευματικὴν ζωὴν, ἀγαποῦν ὅμως περισσότερον ἀπὸ τὸ πρέπον τὸν ἑαυτὸν τοὺς (ἀγκαλὰ καὶ κατὰ ἀλήθειαν δὲν ἤξεύρουν νὰ τὸν ἀγαποῦν). Διὰ τὴν, καταγίνονται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς ἐκεῖνους τοὺς ἀγῶνας, ὅπου κλίνει ἡ ὁρεξίς των, καὶ ἀφίνουν τοὺς ἄλλους, ὅπου ἐναντιόγονται ζωντανὰ εἰς τὴν φυσικὴν τοὺς κλίσιν, καὶ εἰς τὰς αἰσθητικὰς ὁρεξεις των. εἰς τὰς ὁποίας, ἔπρεπε μὲ κάθε δίκαιον νὰ στρέφουν τὸν πόλεμον μὲ ὅλας τὼς δυνάμεις.

Διὰ τοῦτο, ἀγαπητὲ ἐν Κυρίῳ ἀδελφέ μου, σοῦ παραγγέλλω, νὰ ἀγαπᾷς πάντοτε τὴν δυσκολίαν, καὶ τὸ βάσανον, ὅπου φέρει μαζύ του ὁ πόλεμος οὗτος, καὶ νικηθῆς καὶ ποτε εἰς

στηροὶ καὶ ὀξύθυμοι· ἄλλοι, ἐλαφροὶ εἰς τὸν λογισμόν, καὶ ἀσύστατοι· ἄλλοι, πεισματῶδεις· ἄλλοι, φιλόφιλοι· καὶ ἄλλοι, ἔχουν ἄλλα φυσικὰ ἐλαττώματα. Ὅθεν καὶ κατὰ τῶν τοιούτων ἐλαττωμάτων πρέπει νὰ πολεμῶμεν, διορθώνοντες τὰς ὑπερβολὰς καὶ ἐλλείψεις των μὲ τὴν διάκρισιν τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ μετακεντρίζοντες αὐτὰ εἰς ἀρετάς. Διὰ τὴν καὶ νῦν φυσικὴν, ὅσον καὶ ἂν ἦναι ἄγριον, δὲν ἀντιστέκεται τὸσον εἰς τὴν προαίρεσιν, ὥστε ὅπου, μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ μὲ τὸν κόπον καὶ ἐπιμέλειαν τὴν ἐδικὴν μας, νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ νικηθῇ· λέγω δὲ νὰ πολεμοῦμεν καὶ ταῦτα, διότι καὶ φυσικὰ ἦναι, καὶ ἔχει προαιρετικὰ, μᾶς ἐμποδίζουν ὅμως ἀπὸ τὴν τελειότητα.

αὐτόν· λέγει γὰρ ὁ Σειράχ. « μὴ μισήσης ἐπίπονον ἐργασίαν » (ζ'. 16). Διατί, ἐδῶ στίκεται ὅλον τὸ πᾶν. Ἐπειδὴ καὶ, ὁσὺ δυνατότερον ἀγαπήσης τὴν δυσκολίαν, ὅπου δείχνει εἰς τοὺς ἀρχαρίους, ἢ ἀρετὴ, καὶ ὁ πόλεμος, τότεν περισσότερον καὶ ὀγλιγωρότερον ἔχεις νὰ νικήσης· τί λέγω; ἐὰν ἐσὺ ἀγαπήσης περισσότερον τὸν βασανιστικὸν πόλεμον τῶν παθῶν, παρὰ τὰς ἰδίας ἀρετάς, καὶ τὰς νίκας, βέβαια πλέον ὀγλιγωρότερα θέλεις ἀποκτήσεις κάθε καλόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

*Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ πολεμῇ τινὰς ἐναντίον τῆς ἀλόγου
θελήσεως τῶν αἰσθήσεων· καὶ περὶ τῶν πράξεων, ὅπου ἔχει
νὰ κάμνῃ ἡ θέλησις, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὰς ἔξεις
τῶν ἀρετῶν.*

Κάθε φοράν, ὅπου ἡ ἄλογος θέλησις τῶν αἰσθήσεων ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, καὶ ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸ ἄλλο, πολεμοῦν τὴν λογικὴν σου θέλησιν, καὶ γηρεύει κάθε μία νὰ λάβῃ τὴν νίκην, πρέπει νὰ γυμνάζεσαι ἐσὺ μὲ πολλοὺς τρόπους, διὰ νὰ νικήσῃ ὀλοτελῶς ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἄ., ὅταν πολεμηθῇς ἀπὸ τὰς κινήσεις καμμιᾶς ἀλόγου θελήσεως τῶν αἰσθήσεων, πρέπει νὰ ἀντισταθῇς δυνατὰ, διὰ νὰ μὴ συγκατατεθῇ εἰς ἐκείνας ἡ ἀνωτέρω θέλησις τοῦ λογικοῦ.

Β', Ἀφ' οὗ καταπαύσουν, σήκωσαί τας πάλιν κατεπάνω σου, διὰ νὰ τὰς νικήσῃς, καὶ νὰ τὰς διώξῃς μακράν ἀπὸ λόγου σου, μὲ μεγαλιτέραν ὁρμὴν, καὶ δύναμιν.

Καὶ πάλιν ἀνακάλεσαί τας μετὰ ταῦτα εἰς τὸν γ'. πόλεμον, εἰς τὸν ὅποιον θέλεις συνηθίσῃς νὰ τὰς μισήσῃς ὀλοψύχως, καὶ νὰ τὰς συγκαίνεσαι (1).

(1) Ὅσοι μὲν προκοφίζοντες εἰς τὴν Πρακτικὴν, ἐγένιναν δυνατοὶ εἰς τὸν λογισμὸν, μὲ τὸ νὰ ἡλευθερώθησαν ἀπὸ κάθε ψευδῆ καὶ ἄλογον δόξαν, ἀπόκτησαν δὲ λόγον ὀρθόν διὰ μέσου τῆς θεωρίας τῶν ἀληθῶν καὶ Πνευματικῶν λόγων τῶν εὐρισκομένων, τόσον εἰς τὴν

Αὐτοὶ οἱ τρεῖς πόλεμοι, πρέπει νὰ γίνωνται εἰς κάθε μας ἄ-
τακτον ὄρεξιν, (ἔξω ἀπὸ τὰ πάθη τὰ σαρκικά, διὰ τὰ ὁποῖα
θέλω ὁμιλήσει εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον).

Τελευταῖον, πρέπει νὰ κάμῃς καὶ πράξεις ἐναντίας εἰς κάθε
πάθος σου.

Χάριν παραδείγματος, ἀνίσως τινὰς σὲ ἀτίμασε, καὶ ἐσὺ
πολεμῆσαι ἀπὸ τὰς κινήσεις τῆς ἀνυπομονησίας, πρόσεχε κα-
λῶς, καὶ θέλεις αἰσθανθῆς, ὅτι αὐταὶ αἱ κινήσεις, πολεμοῦν πάν-
τοτε τὴν ἀνωτέραν καὶ λογικὴν θέλησιν, καὶ γηρεύουν νὰ τὴν
ὑποτάξουν, καὶ νὰ τὴν κάμουν νὰ συγκατατεθῇ· ὅθεν, ἐσὺ εἰς
τὸν ἄ. πόλεμον ἀντιστάσῃς εἰς τὰς κινήσεις ταύτας μὲ δλας
σου τὰς δυνάμεις, καὶ διάσῃς νὰ μὴ κλίνη, μηδὲ νὰ κάμῃ
συγκατάθεσιν εἰς αὐτάς ἢ λογικὴ σου θέλησις, λέγων καὶ σὺ
μὲ τὸν Ὁσηέ. «Ἀντιτασσόμενος ἀντιτάξομαι αὐτοῖς» (ἀ. 2.),

θεῖαν Γραφὴν, ὅσον καὶ εἰς τὴν Κτίσιν· οὗτοι δύνανται νὰ ἀντιστέ-
κουν καὶ νὰ πολεμοῦν τὰ πάθη, καὶ τοὺς λογισμοὺς μὲ ἀντίρρησην
θυμοειδῆ· ἥτοι, πότε μὲ ῥητὰ τῆς ἁγίας Γραφῆς, τὰ ἐναντία εἰς τὰ
πολεμοῦντα πάθη, καὶ τοὺς λογισμοὺς, καθὼς μὲ τοιαύτην ἀντίρρη-
σιν ὁ Κύριος ἐπολέμησε, καὶ ἐνίκησε, τὰς τρεῖς προσβολὰς ὅπου τοῦ
ἔφερεν ὁ πειράζων, τῆς φιληδονίας, φιλοδοξίας, καὶ φιλαργυρίας. Καὶ
πότε μὲ τὸν ὀρθόν, καὶ φυσικὸν λόγον, τὸν ἀποδείκνυντα τὸ ψεῦδος,
καὶ τὴν ἀπάτην τῶν σπειρομένων λογισμῶν, καὶ τῶν πολεμούντων
παθῶν, δι' ὃ καὶ οὗτοι λέγονται ἀληθῶς, ὅτι, πολεμοῦν κατ' εὐθείαν
τοὺς ἐχθροὺς, καὶ τοὺς νικοῦν, καὶ στεφανώνονται. Ὅσοι δὲ εἶναι
ἀσθενεῖς εἰς τὸν λογισμὸν, εἶναι κάλλιον νὰ πολεμοῦν τοὺς λογισμοὺς,
καὶ τὰ πάθη πλαγίως· ἤγουν, εὐθὺς ὅπου τοὺς πολεμήσουν οἱ λογι-
σμοί, ἢ τὰ πάθη, νὰ προστρέχουν εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὴν προσευχὴν,
ἕως ὅπου νὰ καταπαύσουν διὰ τῆς προσευχῆς, καὶ τὰς κινήσεις τῶν
παθῶν, καὶ τὰς ὁμιλίας τῶν λογισμῶν, καθὼς διδάσκει ὁ Ἀββᾶς
Ἰσαάκ (σελ. 212). (Ἀγκαλὰ καὶ τοῦτο, δὲν λέγεται κυρίως πόλεμος,
ἀλλὰ φυγὴ πολέμου διὰ τὴν ἀσθένειαν γινομένην). Ὅμως καὶ οἱ ἀσθε-
νεῖς οὗτοι, κάποτε, ἢ ὅταν μὲ ὑπερβολὴν τοὺς ἐνοχλοῦν τὰ παθη, καὶ
οἱ λογισμοί, ἢ ὅταν γνωρίζουν τὸν ἑαυτὸν τοὺς πῶς ἔχει δυνάμιν ἐν
καιρῷ, πρέπει νὰ πολεμοῦν καὶ κατ' εὐθείαν τοὺς λογισμοὺς, καὶ τὰ
πάθη, διὰ νὰ φανῇ καὶ ἡ ἐδική τους ἀνδρεία, καὶ τὸ ἐλεύθερον τῆς προ-
αφίσεως αὐτῶν, καὶ μισόκακον, καθὼς καὶ τοῦτο ὁράται εἰς τὸν ἴδιον
Ἀββᾶν Ἰσαάκ. (σελ. 212. καὶ σελ. 519). «Εἰ δὲ γένηται φθοι. και-

καὶ μὴ παύσης ποτὲ ἀπὸ αὐτὴν τὴν μάχην, ἕως ὅπου νὰ γνωρίσης, ὅτι, ὁ ἐχθρὸς σχεδὸν κουρασθεὶς ἔμεινεν ὥσάν νεκρωμένος, καὶ νικημένος· (πρόσεχε ὁμῶς καλῶς, καὶ φυλάττου ἀπὸ τὴν πονηρίαν τοῦ διαβόλου. Διὰ τὴν αὐτὸς γνωρίση πῶς ἀντιστέκομεν σφοδρῶς εἰς τὰς κινήσεις ἀγνένους πάθους, ὅχι μόνον δὲν τὰς σηκώνει τότε κατεπάνω μας, ἀλλὰ καὶ ἂν ᾖναι σηκωμέναις, πᾶσχει νὰ τὰς καταπαύσῃ, νὰ μὴ μᾶς πολεμοῦν, διὰ νὰ μὴν ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν γύμνασιν ἐκείνην, τὴν ἔξιν τῶν ἀρετῶν, καὶ πρὸς τούτοις, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ πέσωμεν καὶ εἰς κενοδοξίαν καὶ ὑπερφηάνειαν, δίδωντάς μας μὲ τρόπον ἐπιδέξιον νὰ νομίσωμεν, πῶς ὥσάν ἀνδρεῖοι στρατιῶται κατετραπώσαμεν ὀγλήγορα τοὺς ἐχθρούς μας).

Διὰ τοῦτο ἐσὺ, ἀγαπητέ, ἀπέρασαι εἰς τὸν 6'. πόλεμον ἦγουν ἀσκήκωσαι κατεπάνω σου μὲ τὴν ἐνθύμησιν ἐκείνους τοὺς λογισμοὺς, ὅπου σοῦ ἔγιναν αἰτία τῆς ἀνυπομονησίας· καὶ μὲ συ-

» ρὸς ἀντιστῆναι, καὶ παλαῖσαι πρὸς αὐτὰ (τὰ πάθη δηλ.) καὶ τοῦτο » ποιήσωμεν. Πλὴν, ὅταν κατ' εὐθείαν πολεμοῦμεν τὰ πάθη, καὶ τοὺς λογισμοὺς, ἀκαταμάχτος βοήθεια εἶναι, τὸ νὰ κρατῶμεν ὡς ὄπλον πολεμικόν, ἢ μὲ τὴν καρδίαν, ἢ μὲ τὰ χεῖλη, τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ· ἦτοι τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ Ἰὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησόν με», καθὼς καὶ ἔμπροσθεν λέγομεν εἰς τὸ 15'. Κεφάλαιον διότι μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ τοὺς ἐχθροὺς πολεμοῦμεν, καὶ νικοῦμεν, καὶ ἐνταυτῷ δὲν ὑπερηφανευόμεθα, μὲ τὸ νὰ ἐπιγράφωμεν τὴν νίκην ταύτην εἰς τὸ νικοποιὸν ὄνομα τοῦ Κυρίου. Σημείωσαι, ὅτι ἄρμα μέγιστον, καὶ δυνατώτατον εἶναι εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον τῶν λογισμῶν, καὶ τῶν παθῶν ἢ καταφρόνησις. Ἦγουν, τὸ νὰ καταφρονῇ τινὰς, ὥσάν γαυγίσματα τῶν κυναρίων, τὰς προσβολὰς τῶν λογισμῶν, καὶ τὰς κινήσεις τῶν παθῶν (καὶ μάλιστα τοὺς λογισμοὺς ἐκείνους, καὶ τὰ πάθη, ὅπου ἔφθασε νὰ πολεμήσῃ πρότερον, καὶ νὰ διώξῃ, αὐτὰ δὲ πάλιν ἀναιδῶς τὸν ἐνοχλοῦν) καὶ γενόμενος σοδάρς, καὶ σιωπηλὸς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μὴ θέλῃ, οὔτε νὰ γυρίσῃ νὰ τὰ ἰδῇ, οὔτε ἀκρόασιν νὰ δώσῃ, πληρῶν τὸ ψαλμικόν ἐκεῖνο. «Ἐγὼ δὲ ὥσπερ κωφὸς οὐκ ἤκουον, καὶ ὥσπερ ἄλαλος, οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ» (Ψαλμ. λζ'. 14). Ἀλλὰ νὰ τρέχῃ εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, καὶ προκοπῆς του, χωρὶς νὰ ἐμποδίζεται ἀπὸ τὰ οὐτιδανὰ τῶν λογισμῶν φρόνητρα· καὶ ὅπως ἀγαπᾷ, ἅς μεταχειρισθῇ τὸ ὄπλον τοῦτο, καὶ θέλει ἀφελθῇ πολλὰ.

χναῖς ὄρεες, καὶ· μὲ περισσοτέραν βίαν ἀπὸ τὴν πρώτην, δίδω-
 ξαι τὰς κινήσεις των μακρὰν ἀπὸ λόγου σου· λέγων μὲ τὸν
 Δαβίδ· « καταδιώξω τοὺς ἐχθροὺς μου, καὶ καταλήψομαι αὐ-
 τοὺς καὶ οὐκ ἀποστραφήσομαι, ἕως ἂν ἐκλίπωσιν » (ψαλμ. ιζ'.
 41). Μὰ ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἄρκετὸν τὸ νὰ διώξωμεν ροναχὰ
 τοὺς ἐχθροὺς μας, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ τοὺς μισήσωμεν ἀπὸ
 καρδίας, διὰ νὰ μὴ νικηθῶμεν ἀπὸ αὐτοὺς ἄλλην φοράν· διὰ
 τοῦτο καὶ ἐσὺ, μὲ τὸν γ'. πόλεμον πρέπει νὰ ἐναντιωθῇς μὲ
 τόσῃν ὀργῇν τοὺς λογισμοὺς τῆς ἀνυπομονησίας, ἕως ὅπου νὰ
 τοὺς μισήσης, καὶ νὰ τοὺς συγχαθῇς· λέγων ἐκεῖνο τὸ ψαλμι-
 κόν. « Ἀδικίαν ἐμίσησα, καὶ ἐβδελυξάμην· », (Ψαλ. ριή. 162).
 καὶ· « τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτοὺς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι »,
 (ψαλ. ρλή. 21). Τελευταῖον, διὰ νὰ κάμῃς τελείαν τὴν ψυ-
 χήν σου μὲ τὰς ἔξεις (1) τῶν ἀρετῶν, πρέπει νὰ κάμῃς ἀκόμη
 καὶ πράξεις ἐσωτερικαῖς, ὅπου νὰ ᾔῃαι ἐναντίας κατευθεῖαν εἰς
 τὴν ἀνυπομονησίαν σου· κατὰ τὸ « ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ
 ποίησον ἀγαθόν » (Ψαλμ. λγ'. 14).

Χάριν παραδείγματος· ἀνίσως θέλῃς νὰ ἀποκτήσης ἐντελῶς
 τὴν ἕξιν τῆς ὑπομονῆς, δὲν φθάνει μόνον νὰ γυμνάζῃσαι μὲ τοὺς
 τρόπους τοῦ πολέμου, ὅπου εἶπα· ἀλλὰ πρέπει ἀκόμη καὶ νὰ
 ἀγαπᾷς τὴν καταφρόνησιν, ὅπου ἔλαβες ἀπὸ ἐκείνον, ὅπου σὲ
 ἀτίμασεν, ἢ σὲ ὕβρισεν, ἐπιθυμῶντας νὰ ἀτιμασθῇς πάλιν, καὶ
 νὰ ὕβρισθῇς, ὥσάν καὶ πρῶτα, ἀπὸ τὸ ἴδιον ὑποκείμενον· καὶ
 ὦντας προετοιμασμένος νὰ ὑπομείνῃς ἀκόμη βαρύτεραις ἀτι-
 μαῖς καὶ ὕβρεις, ἐπειδὴ καὶ αἱ παρόμοιαι πράξεις εἶναι ἀναγ-
 καῖαι, διὰ νὰ μᾶς κάμουν τελείους εἰς τὰς ἀρετάς. Διότι,

(1) Ἐξίς θέλει νὰ εἰπῇ, μία μεγαλωτάτη εὐκολία, ὅπου λάβῃ
 τινὰς εἰς τὴν ἀρετὴν, ἢ εἰς τὴν κακίαν, ἢ εἰς ἄλλο κἀνένα ἔργον, καὶ
 τέχνην. Ἡ ὅποια εὐκολία ἀποκτᾶται καὶ γίνεται, ἀπὸ πολυχρονίους
 καὶ συνεχεῖς πράξεις καὶ ἐνεργείας τῆς ἀρετῆς, ἢ κακίας, ἢ τοῦ ἔργου
 καὶ τῆς τέχνης· δι' ὅ, καὶ ἡ τοιαύτη ἕξις, δευτέρα φύσις ὀνομάζε-
 ται· ἐπειδὴ, καθὼς ἡ φύσις, οὕτω καὶ αὕτη εὐκολώτατα προβάλλει
 τὰς ἐνεργείας τῆς.

ἄλλῶς ἢ ἄλλαις πράξεις ὅσον· πολλαῖς· καὶ δυναταῖς καὶ ἂν ᾦναι, δὲν εἶναι ὅμως ἱκαναὶ νὰ ἀνασπᾶσιν τὰς ρίζας τῆς κακίας. Διὰ τοῦτο εἶναι χρεῖα, ὅπου ἦτον πρότερον φυτευμένη καὶ ριζωμένη ἡ κακία, ἐκεῖ ἀντ' αὐτῆς νὰ φυτευθῇ καὶ νὰ ριζωθῇ ἡ ἐναντία αὐτῆς ἀρετὴ (1)· ἵνα γένουν κατὰ τοὺς ἱατροὺς τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις ἰάματα.

Ὅθεν, εἰάν ἡμεῖς δὲν συνηθίσωμεν μὲ πολλαῖς καὶ συχναῖς πράξαις νὰ ἀγαποῦμεν τὴν καταφρόνησιν, καὶ νὰ χαίρωμεν δι' αὐτήν· ἐπάνω εἰς τὴν ὁποῖαν ἀγάπην τῆς καταφρόνησεως,

(1) Ἄριστα τοῦτο ἐνταῦθα διδάσκεται· δι' ὃ συμφώνως καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ λέγει, ὅτι, (εἶναι καλλίτερον νὰ ὑποκλέπτωμεν καὶ νὰ νικῶμεν τὰ πάθη μὲ τὴν ἐνθύμησιν τῶν ἐναντίων τούτοις ἀρετῶν, παρὰ μὲ τὴν ἀντίστασιν). «Κρεῖσσον ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀρετῶν ὑποκλέπτειν τὰ πάθη, ἢ τῇ ἀντιστάσει». (σελ 335). Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ τρία εἶναι τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, λογιστικόν, ἐπιθυμητικόν καὶ θυμικόν, ἤξευρε, ὅτι, ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία γεννῶνται καὶ τριῶν λογισμῶν λογισμοί. Καὶ ἀπὸ μὲν τὸ λογιστικόν γεννῶνται οἱ λογισμοὶ τῆς ἀπιστίας, τῆς πρὸς Θεὸν ἀχαριστίας καὶ γογγισμοῦ, τῆς ἀδιακρισίας, τῆς ἀγνωσίας, καὶ ἀπλῶς, ὅλοι οἱ καλούμενοι καθολικῶς βλάσφημοι λογισμοί· ἀπὸ δὲ τὸ ἐπιθυμητικόν γεννῶνται οἱ λογισμοὶ τῆς φιληδονίας, φιλοδοξίας, φιλαργυρίας, καὶ ἀπλῶς, ὅλοι οἱ καλούμενοι αἰσχροὶ λογισμοί· ἀπὸ δὲ τὸ θυμικόν γεννῶνται οἱ λογισμοὶ τῶν φόνων, τῆς ἐκδικήσεως, φθόνου, μίσους, ταραχῆς, καὶ ἀπλῶς, ὅλοι οἱ καλούμενοι πονηροὶ λογισμοί. Λοιπὸν ἐσὺ πρέπει νὰ νικᾷς ταῦτα μὲ τὰς ἐναντίας τῶν ἀρετᾶς· οἶον, τὴν ἀπιστίαν, μὲ τὴν εἰς Θεὸν ἀδίστακτον πίστιν· τὴν πρὸς Θεὸν ἀχαριστίαν καὶ γογγισμόν, μὲ τὴν εὐχαριστίαν· τὴν ἀδιακρισίαν, μὲ τὴν διάκρισιν τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ· τὴν ἀγνωσίαν, μὲ τὴν ἀληθῆ γνῶσιν τῶν ὄντων· καὶ τὰς βλασφημίας, μὲ τὰς δοξολογίας. Ὁμοίως τὴν φιληδονίαν, μὲ τὴν ἐγκράτειαν καὶ νηστείαν· τὴν φιλοδοξίαν μὲ τὴν ταπεινώσιν, καὶ τὴν φιλαργυρίαν μὲ τὴν ὀλιγαρκίαν. Ὁμοίως, τὸν φθόνον, καὶ μῖτος, μὲ τὴν ἀγάπην· τὴν ἐκδίκησιν, μὲ τὴν πραότητα καὶ ὑπομονήν· τὴν ταραχήν, μὲ τὴν εἰρήνην τῆς καρδίας. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ γενικῶς μὲ τὸν ἅγιον Μάξιμον· τὸ μὲν λογιστικόν τῆς ψυχῆς σου, στόλιζε το μὲ τὴν ἀρετὴν τῆς Προσευχῆς, καὶ θείας Γνώσεως. Τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν, μὲ τὴν ἀρετὴν τῆς ἐγκρατείας· καὶ τὸ θυμικόν, μὲ τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγάπης· καὶ βέβαια τὸ φῶς τοῦ νοός σου δὲν θέλει σκοτισθῇ ποτὲ, οὔδ' οἱ προβρῆθέντες λογισμοί, δύνανται εὐκόλως νὰ γεννηθοῦν ἐξ αὐτῶν.

θεμελιώνεται, καὶ ῥιζώνεται ἡ ὑπομονὴ δὲν θέλομεν ποτὲ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὴν κακίαν τῆς ἀνυπομονησίας, ἡ ὁποία θεμελιώνεται ἐπάνω εἰς τὸ μῖσος τῆς καταφρονήσεως· δι' ὃ καὶ μένουσα ζωντανὴ ἡ ῥίζα τῆς κακίας, βλαστάνει πάντοτε εἰς τρόπον ὅπου μαραίνει τὴν ἀρετὴν, μερικαῖς φοραῖς δὲ καὶ τὴν πνίγει παντελῶς· καὶ ἡμᾶς κάμνει νὰ κινδυνεύωμεν, διὰ νὰ μεταπέσωμεν πάλιν εἰς κάθε ἀφορμὴν, ὅπου μᾶς τύχῃ· εἶναι λοιπὸν βέβαιον, ὅτι χωρὶς τὰς ἐναντίας πράξεις ὅπου εἴπαμεν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν ἀληθινὴν ἔξιν τῶν ἀρετῶν.

Ἦξευρε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι αὐταὶ αἱ πράξεις πρέπει νὰ ᾔναι τόσον συχναί, καὶ τόσον πολλαί, ὅπου νὰ ἡμποροῦν νὰ διαφθείρουν παντελῶς τὴν ἔξιν τῆς κακίας· ἥτις καθὼς ἐρρίζωθη καὶ ἔλαβε κυριότητα εἰς τὴν καρδίαν μας ἀπὸ τὰς πολλὰς κακὰς πράξεις, ἔτσι πρέπει νὰ ξανασπασθῇ ἀπὸ αὐτὴν μὲ τὰς πολλὰς καλὰς πράξεις, καὶ τότε νὰ ῥιζώσωμεν εἰς τὴν καρδίαν μας τὴν ἔξιν τῶν ἀρετῶν· μάλιστα λέγω, ὅτι χρειάζονται νὰ ᾔναι πολὺ περισσότεραι αἱ καλαὶ πράξεις ἀπὸ τὰς κακὰς πράξεις διὰ νὰ γένη ἡ ἔξιν ἐνάρετος· ἐπειδὴ ἡ καλαὶς πράξεις δὲν εἶναι ὡσὰν τὰς πράξεις τῆς κακίας ὅπου βοηθοῦνται ἀπὸ τὴν φύσιν, ἥτις εἶναι διεφθαρμένη ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας.

Σοῦ λέγω ἀκόμη καὶ τοῦτο, ὅτι ἂν ἡ ἀρετὴ ὅπου γυμνάζεσαι τὸ ἀπαιτῇ, πρέπει ἀκόμη νὰ κάμῃς καὶ ἐξωτερικὰς πράξεις παρομοίας μὲ τὰς ἐσωτερικὰς· χάριν παραδείγματος· διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ὑπομονὴν ὅχι μόνον πρέπει νὰ ἀγαπᾷς μὲ τὴν καρδίαν σου ἐκείνους ὅπου σὲ ἀτίμασαν ἢ σὲ ἐνόχλησαν μὲ κάθε λογῆς τρόπον, ἀλλὰ καὶ νὰ λέγῃς εἰς αὐτοὺς λόγια πραότητος καὶ ἀγάπης· καὶ ἂν ἡμπορῇς, καὶ νὰ τοὺς ὑπηρετῇς ἀκόμη μὲ τὸ ἔργον, καὶ νὰ τοὺς βάλῃς μετάνοισιν (1). Καὶ

(1) Ὁ θεὸς Χρυσόστομος ὁμιλ. εἰ. ἐν κεφαλ. ε. τοῦ κατὰ Ματθαῖον· λέγει, ὅτι ὁ Κύριος εἰς τὸ Κεφάλαιον αὐτὸ διδάσκει ἐννέα βαθμοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ἀναβιβάζει ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς διὰ τῶν

ἀγχαλὰ αὐταὶ αἱ πράξεις αἱ ἐσωτερικαὶ καὶ ἐξωτερικαί, νὰ σοῦ φαίνωνται δύσκολαις τόσον διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ νοός σου, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐναντιότητα ὁποῦ σοῦ κάμνει εἰς αὐτάς ἢ θέλησίς σου· ὅμως κατ' οὐδένα τρόπον δὲν πρέπει νὰ τὰς ἀφήσης, ἀλλὰ νὰ διάζεσαι εἰς τὸ νὰ τὰς κάμνης. Διότι, ὅσον ἀδυναταῖς καὶ ἂν ἦναι, σὲ κρατοῦν στερεὸν καὶ ἀνδρεῖον εἰς τὸν πόλεμον καὶ σοῦ εὐκολύνουν τὴν στράταν εἰς τὸ νὰ νικήσης.

Στέκου μὲ προσοχὴν, καὶ συμμαζόνου καλὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου διὰ νὰ πολεμήσης, ὅχι μόνον τὰς μεγάλας καὶ δραστικὰς ὀρέξεις σου, ἀλλὰ ἀκόμη, καὶ τὰς μικρὰς καὶ ἐλαφρὰς τοῦ κάθε σου πάθους· ὅτι ἡ μικραῖς ἀνοίγουν τὴν στράταν εἰς τὰς μεγάλας· ὅθεν καὶ μετὰ ταῦτα γεννῶνται εἰς ἡμᾶς ἡ κακαῖς ἐξεις· καὶ ἀπὸ τὴν ὀλίγην φροντίδα ὁποῦ ἔχουν μερικοὶ εἰς τὸ νὰ

ἀγίων τοῦ ἐντολῶν· ἄ, ὅτι, οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ ἀρχήσουν νὰ ἀδικήσουν τινὰ· β', ὅτι ἂν ἀρχήσῃ τινὰς νὰ ἀδικῇ αὐτοὺς, αὐτοὶ πρέπει νὰ μὴ τὸν ἐκδικοῦν μὲ τὴν ἰσὴν ἀδικίαν· γ', ὅτι, νὰ μὴ κάμωσιν εἰς τοὺς ἄλλους, ἐκεῖνα τὰ κακὰ ὁποῦ τοὺς ἔκαμαν ἐκεῖνοι, ἀλλὰ νὰ τὰ ὑπομείνουν καὶ νὰ ἡσυχάσουν· δ', ὅχι μόνον νὰ ἡσυχάσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ δώσουν θεληματικῶς τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς τὸ νὰ πάθουν τὰ κακὰ· ε'. τὸ καὶ νὰ δώσουν τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς τὰ πάθη, περισσότερο καὶ προθυμώτερον, παρὰ ὁποῦ θέλει ἐκεῖνος ὁποῦ τοὺς κακοποιεῖ· ς'. τὸ νὰ μὴ μισήσουν ἐκεῖνον ὁποῦ τοὺς κακοποιεῖ· ζ'. τὸ καὶ νὰ ἀγαπήσουν αὐτὸν ἐκ καρδίας· ἡ. τὸ καὶ νὰ τὸν εὐεργετήσουν· θ'. τὸ νὰ παρακαλοῦν καὶ τὸν Θεὸν διὰ λόγου του. Ὁ δὲ ἅγιος Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος, ἐν τῷ λόγῳ περὶ ἀπαθείας, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ χαρισμάτων, προσθέτει κοντὰ εἰς τοὺς ἐννέα βαθμοὺς καὶ ἄλλους τρεῖς ὑψηλοτέρους, ἦγουν, ἓνα μὲν, τὸ, ὅχι μόνον νὰ προσευχώμεθα διὰ τοὺς κακοποιήσαντας ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ τυποῦμεν νοερῶς εἰς τὴν φαντασίαν μας τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ νὰ τὰ φιλοῦμεν ἀπαθῶς, μὲ δάκρυα ἀγάπης, ὡς φίλους γνησίους. Δεύτερον δὲ, τὸ νὰ φυλάττωμεν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῷ καιρῷ ὁποῦ μᾶς κακοποιοῦν, ὁμοίαν καὶ ἀναλλοιώτον τὴν διάθεσιν τῆς καρδίας μας. Καὶ τρίτον, τὸ νὰ ἀλησμόνη τινὰς μὲ τελειότητα, ὅλα ὅσα ἔπαθε, καὶ νὰ μὴ τὰ ἐνθυμῇται, τόσον ὅταν εἶναι παρόντες οἱ κακοποιήσαντες αὐτὸν, ὅσον καὶ ὅταν λείπουν· ἀλλὰ νὰ φέρεται εἰς αὐτοὺς χωρὶς κἀνένα διαλογισμὸν, καθὼς φέρεται καὶ εἰς τοὺς φίλους του, συνομιλῶντας, καὶ συντρώγοντας μὲ αὐτούς.

ἀνασπᾶσιν ἀπὸ τὴν καρδίαν τοὺς τὰς μικρὰς ὁρέξεις, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσαν τὰς μεγάλας τοῦ αὐτοῦ πάθους, ἀκολουθεῖ εἰς αὐτοὺς ἀνέλπιστα καὶ αἰφνίδια, νὰ βλαφθοῦν καὶ νὰ νικηθοῦν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς των μὲ δύναμιν καὶ φθορὰν περισσοτέραν παρὰ τὸ πρότερον.

Σοῦ ἐνθυμίζω πρὸς τούτοις, ὅτι νὰ περικόπτης καὶ νὰ ἀπονεκρῶνῃς τὰς ὁρέξεις, καὶ θελήματά σου, ἀκόμη καὶ εἰς πράγματα μὲν συγκεχωρημένα, ὅχι ὁμῶς καὶ ἀναγκαῖα· (ὅποια εἶναι ὁ γάμος, ἢ πολλαῖς συνομιλίαις, τὰ λιπαρώτερα φαγητὰ καὶ ἄλλα ὅμοια). Διὰ τὸ, ἀπὸ τοῦτο θέλουν ἀκολουθήσουν εἰς ἐσὲ πολλά καλὰ. Διὰ τὸ, αὐτὰ θέλουν σὲ κάμουν πλέον ἐτοιμασμένον καὶ προθυμότερον νὰ νικᾷς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ εἰς τὰ ἄλλα. Διὰ τὸ, θέλεις γένῃς δυνατώτερος καὶ ἐμπειρότερος εἰς τὸν πόλεμον τῶν πειρασμῶν. Διὰ τὸ, θέλεις ἀποφύγῃς διάφοραις παγίδεσιν τοῦ διαβόλου, καὶ θέλεις κατορθώσεις πρᾶγμα πολλὰ ἄριστον εἰς τὸν Θεόν.

Λοιπὸν ἐὰν ἀκολουθήσῃς, ἀγαπητέ, μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν, ὅπου σοῦ εἶπα εἰς τοῦτα τὰ ἅγια γυμνάσματα, ὥς ἦσαι βέλαιος, πῶς εἰς ὀλίγον καιρὸν θέλεις προκόψῃς πολλά, καὶ θέλεις γένῃς ἄνθρωπος πνευματικὸς ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς, καὶ ὅχι ψευδῶς, καὶ κατὰ τὸ ὄνομα μόνον. Διὰ τὸ ἐπιχειρησθῇς ἄλλον τρόπον καὶ ἄλλα γυμνάσματα ἡδονικὰ εἰς τὴν ὁρεξίν σου, τόσον ὅπου νὰ σοῦ φαίνεται πῶς ἐνώθῃς μὲ τὸν Θεόν, καὶ γλυκεῶς τοῦ συνομιλεῖς, ἤξευρε, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκτήσῃς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἢ καμμίαν ἀρετὴν ἐπειδὴ ἡ χάρις τοῦ πνεύματος (καθὼς εἶπα εἰς τὸ Α΄. Κεφάλαιον) δὲν συνίσταται, οὔτε γεννᾶται ἀπὸ γυμνάσματα ἡδονικὰ καὶ ὅμοια μὲ τὴν φύσιν μας, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου βάλλουν τὴν φύσιν εἰς τοὺς σταυροὺς, καὶ τὰς κακοπαθείας, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅπου ἀνακαινίζεται ὁ ἄνθρωπος διὰ μέσου τῶν ἔξω τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν, καὶ ἐνώνεται μὲ τὸν ἐσταυρωμένον του Ποιητήν.

Ἦξευρε καὶ τοῦτο, ὅτι καθὼς αἱ ἑξῆς τῶν κακῶν γίνονται

μὲ πολλαῖς καὶ συχναῖς πράξεις τῆς λογικῆς θελήσεως, ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι ὁποῦ παραδίδεται εἰς τὰς ἀλόγους ὀρέξεις τῆς αἰσθήσεως· ἔτσι πάλιν αἱ ἔξεις τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν ἀποκτιῶνται, μὲ τὸ νὰ κάνης πράξεις συχναῖς καὶ πολλαῖς, καὶ νὰ παραδίδεσαι εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον εἴμεθα προσκαλεσμένοι πότε εἰς μίαν ἀρετὴν, καὶ πότε εἰς ἄλλην. Διότι καθὼς ἡ λογικὴ θέλησίς μας, δὲν ἡμπορεῖ ποτὲ νὰ ἦναι κακὴ, καὶ ἐπίγειος, ὅσον καὶ ἂν πολεμῇται ἀπὸ τὴν ἄλογον θέλησιν τῆς σαρκὸς, καὶ ἀπὸ τὴν κακίαν, ἀνίσως δὲν παραδοθῇ μόνη της εἰς αὐτήν, καὶ νὰ ὑποταχθῇ· ἔτσι πάλιν ἡ αὐτὴ, δὲν ἡμπορεῖ ποτὲ νὰ ἦναι ἐνάρετος, καὶ ἐνωμένη μὲ τὸν Θεόν, ἀγκαλὰ καὶ νὰ προσκαλῇται ἀπὸ τὴν χάριν του, ἀνίσως δὲν παραδοθῇ ὅλως δι' ὅλου εἰς τὸ θέλημα καὶ εἰς τὴν χάριν αὐτοῦ, τόσον μὲ τὰς ἐσωτερικὰς πράξεις, ὅσον καὶ μὲ τὰς ἐξωτερικὰς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Τὶ πρέπει νὰ γίνεται, διατ' ἡ ἀνωτέρα λογικὴ θέλησις φαίνεται νικημένη ἀπὸ τὴν ἄλογον, καὶ κατωτέραν, καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Ἀνίσως κάμμίαν φοράν στοχασθῆς, πῶς, ἡ λογικὴ σου θέλησις δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀντισταθῇ οὐδὲ ποσῶς εἰς τὴν ἄλογον ὄρεξιν, καὶ εἰς τοὺς ἐχθρούς, ὁποῦ σὲ πολεμοῦν, ἐπειδὴ καὶ δὲν αἰσθάνεσαι νὰ ἔχῃς μίαν προθυμίαν ζωντανὴν ἐναντίον τους· σὺ ὅμως στάσου, ἀδελφέ μου, στερεός, καὶ μὴν ἀφήσῃς τὸν πόλεμον· διατὶ, ἔχεις νὰ λογιῇσαι διὰ νικητῆς, ἐν ὧν δὲν βλέπεις φανερά νικημένον τὸν ἑαυτόν σου. Ὅτι, καθὼς ἡ ἀνωτέρα θέλησίς μας δὲν ἔχει χρεῖαν ἀπὸ ταῖς κατώτερες ὄρεξεις, διὰ νὰ προβάλλῃ τὰς πράξεις της· ἔτσι, ἐὰν αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ δὲν θέλῃ, δὲν δύναται νὰ βιασθῇ ποτε, καὶ νὰ νικηθῇ ἀπὸ αὐτὰς μὲ ὅσον σκληρὸν πόλεμον καὶ ἂν τῆς κάμνουν. Διατὶ, ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς τὴν θέλησίν μας τόσῃν ἐλευθερίαν καὶ δύναμιν, ὁποῦ κἄν ὅλαις ἡ αἰσθήσεις, κἄν ὅλοι οἱ δαίμονες, καὶ ὅλος ὁ Κόσμος ὁμοῦ

ἄρματωθῶν κατεπάνω τῆς, καὶ τὴν πολεμοῦν δυνατὰ, μὲ ὄλον τοῦτο, ἡμπορεῖ ἢ θέλησίς μας μὲ κάθε ἐλευθερίαν, νὰ κα-
τασφρονήσῃ ταῦτα, καὶ νὰ θελῇ ἐκεῖνο, ὅπου θέλει, ἢ νὰ κατὰ
ἐκεῖνο, ὅπου δὲν θέλει· καὶ ὅσαις φοραῖς θέλει, καὶ ὅσον καὶ ὅν
θέλει, καὶ μὲ ἐκεῖνον τὸν τρόπον ὅπου θέλει, καὶ διὰ τὸ τέλος
ἐκεῖνο, ὅπου τῆς ἀρέσει καλλίτερα.

Εἰ δὲ καὶ καὶ μίαν φοράν οἱ νοητοὶ ἐχθροί, καὶ ἡ ἄλογός
σου ὄρεξις, τόσον δυνατὰ σὲ πολεμοῦν, καὶ σὲ δυναστεύουν,
ὥστε ὅπου ἀποκαμωμένος ὢντας, δὲν δύνασαι νὰ κάμῃς ἐναν-
τίον τοὺς κἀνένα ἔργον πνευματικόν, διὰ νὰ βοηθηθῇς, σοῦ λέ-
γω, νὰ μὴ μικροψυχήσῃς οὔτε εἰς ταιαύτην περίστασιν, μήτε
νὰ ῥίψῃς εἰς τὴν γῆν τὰ ἄρματα· ἀλλὰ μεταχειρίσου τοῦτο
τὸ ἄρμα κατ' αὐτῶν, καὶ λέγε πρὸς τοὺς ἐχθρούς· (δὲν παρα-
χωρῶ ἀπὸ τὸν πόλεμον, δὲν θέλω σᾶς ἀφήσω μηδὲ τώρα ἀπλήγω-
τους). « Κύριος γὰρ εἶναι φωτισμός μου, καὶ Σωτὴρ μου, καὶ
» τίνα θέλω φοβηθῶ ; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, καὶ ἀπὸ
» τίνος θέλω δειλιάσω ; » (Ψαλμ. κς'. 1). « Ἐγὼ ἐν τῷ ὀνόματι
» αὐτοῦ ἐξουθενώσω ὑμᾶς τοὺς πολεμοῦντάς με » (Ψαλ. μγ'. 7).
καὶ ἂν τώρα ἐδυναμώθητε, ἀλλὰ πάλιν θελετε νικηθῆτε, ὡς γε-
γραπται· « ἰσχυρότερος ἦττάσθε· καὶ ἂν πάλιν ἰσχύσητε καὶ πάλιν
» ἦττηθήσεσθε » (Ἡσαΐ. ή. 9). Ὅθεν, καθὼς κἀναι ἐκεῖνος, ὅπου
ἔχει κατεπάνω του τὸν ἐχθρὸν, καὶ τὸν καταδυναστεύει· ὅστις,
μὲ τὸ νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ τὸν κτυπήσῃ κατ' εὐθείαν, τὸν κτυπᾷ
πλαγίως καὶ δοκιμάζει νὰ κάμῃ ἓνα πῆδημα παρ' ὀπίσω, διὰ
νὰ ἡμπορέσῃ νὰ τὸν πληγώσῃ καὶ κατ' εὐθείαν· ἔτσι κάμε καὶ
σύ· συμμάζωξαι τοὺς λογισμούς σου μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν σου,
καὶ στοχάσου πῶς εἶσαι τὸ οὐδέν, καὶ πῶς δὲν δύνασαι τὸ
οὐδέν· καὶ ἔτσι προστρέχωντας εἰς τὸν Θεόν, ὅπου δύναται τὰ
πάντα, ἐπικαλέσου τον μὲ θερμὴν ἐλπίδα, καὶ δάκρυα, ἐναν-
τίον εἰς τὸ πάθος, ὅπου σὲ πολεμεῖ, λέγων· « Κύριε, βοήθοι μοι·
» Θεέ μου, βοήθησάι μοι· Ἰησοῦ μου, βοήθησάι μοι· πολέμι-
» σον τοὺς πολεμοῦντάς με· ἐπιλαβοῦ δπλου, καὶ θηρεοῦ, καὶ
» ἀνάστηθι εἰς τὴν βοήθειάν μου » (Ψαλμ. λδ'. 1). « Θεοτάτα

» Παρθένη, βοήθησαί μοι, διὰ νὰ μὴν ἀφήσω τὸν ἐχθρὸν νὰ μὲ νικήσῃ ».

Ἐὰν δὲ τὸ πάθος καὶ ὁ ἐχθρὸς σοῦ δίδῃ καιρὸν, ἡμπορεῖς ἀκόμη νὰ βοηθήσῃς τὴν ἀδυναμίαν τῆς θελήσειώς σου κατὰ τοῦ πάθους, μὲ τοὺς στοχασμοὺς καὶ μελέτας ταύτας. Παραδείγματος χάριν, ὅταν ἐσὺ πέσης εἰς κᾶμμίαν καταδρομὴν, ἢ ἄλλην τινα βάσανον, καὶ ἡ θέλησίς σου δὲν ἡμπορεῖ, ἢ δὲν θέλει νὰ τὴν ἀπομείνῃ, βοήθησαί την μὲ ταῦτα.

Α΄., Συλλογίσου, πῶς, τὸ βάσανον αὐτὸ, ὅπου πάσχεις, σοῦ πρέπει νὰ τὸ πάθῃς, διατὶ ἐσὺ τοῦ ἔδωκες τὴν ἀφορμὴν, καὶ μὲ κάθε δίκαιον χρεωστεῖς νὰ ὑποφέρῃς ἐκείνην τὴν πληγὴν, ὅπου ἐσὺ μὲ τὰ χερίά σου ἔδωκες εἰς τὸν ἑαυτὸν σου.

Β΄., Ἐὰν ἐσὺ δὲν ἔχῃς εἰς τὸ βάσανον αὐτὸ κᾶνένα πταισίμον, γύρισε τὸν λογισμόν σου εἰς τὰ ἄλλα, πολλὰ, καὶ μεγάλα σου πταίσματα, καὶ στοχάσου, πῶς διὰ αὐτά, δὲν σοῦ ἔδωκεν ἀκόμη ὁ Θεὸς τὴν τιμωρίαν, ὅπου σοῦ πρέπει, ἀλλ' οὔτε σὺ τὰ ἐπαίδευσες καθὼς πρέπει· ὅθεν, ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ σὲ ἤλεσε· καὶ διὰ νὰ μὴ βασανισθῇς αἰῶνια, σοῦ ἔστειλε τὴν πρόσκαιρον αὐτὴν βάσανον· καὶ λοιπὸν, πρέπει νὰ τὴν δεχθῇς μετὰ χαρᾶς, καὶ εὐχαριστίας.

Γ΄., Συλλογίσου, ὅτι, ἂν καὶ τυχὸν ἐπρόλαβες, καὶ ἔκαμες ἀρκετὸν κανόνα, διὰ τὰ ἁμαρτήματά σου ἐκείνα, μὲ τὰ ὅποια ἔβλαψες, καὶ ἐλύπησες τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ, (τὸ ὅποιον, οὐδὲ πρέπει ποτὲ νὰ στοχασθῇς)· συλλογίσου ὅμως, ὅτι, εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν δὲν ἐμβαίνει τινὰς ἀλλέως, παρὰ διὰ μέσου τῆς στενῆς πύλης τῶν βασάνων καὶ θλίψεων. « Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ » (Πράξ. ιδ'. 21).

Δ΄., Ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ ἐσὺ ἡμπορεῖς νὰ ἔμβῃς εἰς αὐτὴν τὴν βασιλείαν δι' ἄλλης ὁδοῦ, ἥγουν, διὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης· ὅμως, τοῦτο δὲν πρέπει οὐδὲ κᾶν νὰ τὸ συλλογισθῇς· ἐπειδὴ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, μὲ ὅλους τοὺς φίλους, ἐμβῆκεν εἰς αὐτὴν, διὰ μέσου ἀκανθῶν καὶ σταυρῶν.

Ε΄., Συλλογίσου, πῶς αὐτὴ ἡ βάσανος, ὅπου πάσχεις, εἶναι κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, (τὸ ὅποιον πρέπει νὰ συλλογίζεσαι εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ κάθε σου πράξεως, καὶ κάθε θλίψεως, ὅπου σοῦ τύχη, ὡς σοῦ προείπομεν εἰς τὸ ι. καὶ ιά. Κεφάλαιον ἤγουν, τὸ νὰ θέλῃς νὰ γίνεταί εἰς κάθε σου ἔργον, καὶ εἰς κάθε ἄλλο τυχηρὸν συμβεβηκὸς, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ) ὅστις, διὰ τὴν ἀγάπην, ὅπου σοῦ ἔχει, εὐαρεστεῖται καὶ χαίρει νὰ σὲ βλέπῃ νὰ πάσῃς, ὡς πιστὸς αὐτοῦ, καὶ ἀνδρεῖος πολεμιστῆς. Λοιπὸν, καὶ σὺ πρὸς ἀνταπόκρισιν τῆς τοιαύτης πρὸς σὲ ἀγάπης του, ὅσον εἶναι ἀδίκος, καὶ βαρεῖα ἡ βάσανος, ὅπου πάσχεις, τόσον ἀγωνίζου νὰ τὴν ὑπομένῃς μετ' εὐχαριστίας. Διατί, οὕτω κάμνωντας, φαίνεσαι πῶς στέργεις ἐμπράκτως καὶ ἀγαπᾷς, καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ σκληρότατα βασανιστήρια, μόνην τὴν θεῖαν αὐτοῦ θέλησιν. Διὰ τὴν ὁποίαν, καὶ κοντὰ εἰς τὴν ὁποίαν, κάθε πικρὸν, φαίνεται γλυκὺ καὶ κάθε ἄτακτον, ἔχει τάξιν, καὶ κανόνα τελειότατον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

Ὅτι πρέπει καθολικῶς νὰ πολεμῇ τινὰς, καὶ παντοτεινὰ,
καὶ ἀνδρειωμένα.

Εἰάν θέλῃς νὰ νικᾷς τοὺς ἐχθροὺς σου μὲ περισσοτέραν ὀγληγορότητα καὶ εὐκολίαν, εἶναι χρεῖα νὰ πολεμῇς, ἀδελφέ, καὶ παντοτεινὰ, καὶ ἀνδρειωμένα, ἐναντίον ὅλων σου τῶν παθῶν· μάλιστα δὲ, καὶ ἐξαιρέτως, ἐναντίον τῆς φιλαυτίας σου· (ἤγουν, τῆς ἀτάκτου ἀγάπης τοῦ ἑαυτοῦ σου) συνθηζῶντας νὰ ἔχῃς διὰ φίλους σου ἀγαπητοὺς ταῖς καταφρόνησις καὶ ταῖς θλίψεϊς, ὅπου ἐδύνατο ποτὲ νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Κόσμος· διατί, μὲ τὸ νὰ μὴ γνωρίζῃ τινὰς αὐτὸν τὸν πόλεμον τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ μὲ τὸ νὰ τὸν ψηφᾷ ὀλίγον, συνέβη, καὶ συμβαίνει πάντοτε, νὰ ᾔναι ἡ νίκαις δύσκολαις, σπάνιαις, ἀτελεῖς, καὶ ἀσύσταταις.

Λοιπὸν, αὐτὸς ὁ πόλεμος πρέπει νὰ γίνεταί καὶ παντατεινὰ,

ἦτοι ἀκατάπαυστα, ἕως εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου σου, καὶ με ἀνδρίαν ψυχῆς, τὴν ὁποίαν εὐκολα θέλεις ἀποκτήσεις, ἐὰν τὴν ζητήσης ἀπὸ τὸν Θεόν· εἰ δὲ καὶ συλλογισθῇς τὴν λύσσαν, καὶ τὸ παντοτεινὸν μῖσος, ὅπου σοῦ ἔχουν οἱ ἐχθροὶ δαίμονες, καὶ τὸ μεγάλον πλῆθος τῶν παρατάξεων, καὶ στρατευμάτων τους· ἀλλὰ συλλογίσου ἐξ ἐναντίας, καὶ ὅτι εἶναι ἀπείρως μεγαλιτέρα ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη, ὅπου σοῦ ἔχει· καὶ ὅτι, πολλὰ περισσότεροι εἶναι οἱ Ἀγγελοι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἡ Προσευχαῖς τῶν Ἀγίων, ὅπου πολεμοῦν κρυφίως ἐκ μέρους μᾶς· ὡς γέγραπται διὰ τὸν Ἀμαλήκ· « ἐν χειρὶ κρυφαίᾳ πολεμεῖ » Κύριος ». (Ἐξόδ. ιζ'. 16). Δι' ὃ καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν λογισμὸν ἐπαρακινήθησαν τόσα γυναικάρια, καὶ τόσα ἀνήλικα παιδάρια, καὶ ἐκυρέυσαν, καὶ ἐκίνησαν ὅλην τὴν δύναμιν, καὶ σοφίαν τοῦ Κόσμου, ὅλας τὰς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ διαδόλου, καὶ ὅλην τὴν λύσσαν τοῦ ᾄδου.

Ὅθεν, δὲν πρέπει νὰ φοβηθῇς ποτε, ἂν καὶ νὰ σοῦ φαίνεται πῶς ὁ πόλεμος τῶν ἐχθρῶν εἶναι δυνατὸς καταπολλά· πῶς ἔχει νὰ διαμείνῃ εἰς ὅλην σου τὴν ζωὴν, καὶ πῶς σοῦ φοβερίζει ξεπεσμούς ἀπὸ διάφορα μέρη. Διὰ τὴν, κάθε δύναμις καὶ γνῶσις τῶν ἐχθρῶν μας, στέκεται εἰς τὰ χέρια τοῦ θεοῦ μας, Ἀρχιστρατήγου Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου τὴν τιμὴν ἐσὺ πολεμήσαι. Ὁ ὁποῖος, ἐπειδὴ μόνος του σὲ προσκαλεῖ με βίαν ἐκ τὸν πόλεμον, φανερὸν εἶναι, ὅτι, ὅχι μόνον δὲν θέλει ἀφήσει ποτὲ νὰ σοῦ γίνῃ δυναστεία καὶ νίκη ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, (διὰ τὴν, τοῦτο τὸ ἔχει διὰ ἀτιμίαν του)· ἀλλὰ πολεμῶντας αὐτὸς διὰ ἐσένα, θέλει τοὺς δώσει εἰς τὰς χεῖράς σου νικημένους, ὅταν τοῦ φανῇ ἄρεστόν· ὡς γέγραπται· « Κύριος ὁ Θεός, ἐμπεριπα- » τεῖ ἐν τῇ παρεμβολῇ σου ἐξελεσθαι σε, καὶ παραδοῦναι τὸν » ἐχθρόν σου εἰς χεῖράς σου ». (Δευτερον. κγ'. 14).

Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἀργοπορήσῃς, ἕως εἰς τὴν ὑστερινὴν ἡμέραν τῆς ζωῆς σου, νὰ κάμῃ ταύτην τὴν νίκην (1), τοῦτο θέλει εἶ-

(1) Καθὼς ὁ Θεός δὲν ἐξωλόθρευσεν ὅλα τὰ ἔθνη ἀπὸ τὴν γῆν

ναι διὰ μεγαλίτερον κέρδος σου· μόνον ἐσύ, τοῦτο πρέπει νὰ κάμνης, τὸ νὰ πολεμῇς μεγαλοφύχως· καὶ ἀνίσως πολλάκις μείνης πληγωμένος εἰς τὸν πόλεμον, μὴν ἀφήσῃς ποτέ σου τὰ ἄρματα, μήτε νὰ φύγῃς· τέλος πάντων, διὰ νὰ παρακινήσῃς εἰς τὸ νὰ πολεμῇς ἀνδρείως, πρέπει νὰ ἡξεύρῃς, ὅτι τοῦτον τὸν πόλεμον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν ἀποφύγῃ τις ἀνθρώπος, εἴτε ἐν τῇ ζωῇ, εἴτε ἐν τῷ θανάτῳ· καὶ ὅστις δὲν πολεμεῖ διὰ νὰ νικήσῃ τὰ πάθη καὶ τοὺς ἐχθρούς του, ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ πιασθῇ, ἢ ἐδῶ, ἢ ἐκεῖ, καὶ νὰ ἀποθάνῃ.

Πρὸς τούτοις, πρέπει νὰ πολεμοῦμεν ἀνδρειωμένα, καὶ παν-

τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ ἀφῆκεν εἰς αὐτὴν τὰς πέντε σατραπείας τῶν ἀλλοφύλων, καὶ τοὺς Σιδωνίους, καὶ Ἑβραίους, ἕνα μὲν, διὰ νὰ δοκιμάζῃ τοὺς Ἑβραίους, ἂν φυλάττουν τὰς ἐντολάς του καὶ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν στερεάν. Καὶ ἄλλο δὲ, διὰ νὰ τοὺς μανθάνῃ πάντοτε τὸν πόλεμον, ὡς γέγραπται. «Καὶ ταῦτα τὰ ἔθνη ἀφῆκε Κύριος, ὥστε πειρᾶσαι ἐν αὐτοῖς τὸν Ἰσραήλ... Ἐγῶναι εἰσκούσονται τὰς ἐντολάς Κυ..... Τοῦ διδάξαι αὐτοὺς πόλεμον». (Κριτ. γ'. 13. 4.). Τοιοῦτοτρόπως δὲν ἐξολοθρεῖς ὅλα τὰ πάθη ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλὰ ἀφίνει καὶ μερικά νὰ μᾶς πολεμοῦν ἕως εἰς τὸν θάνατον, ὅχι ἀπὸ ἀδυναμίας, ἢ αἰτίαν ἐδικήν του, ἀλλὰ ἀπὸ αἰτίαν ἐδικήν μας, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Θεοδώρητος· α'. διὰ νὰ μὴ πέφτωμεν εἰς ἀμέλειαν, ἀλλὰ νὰ εἴμεθα ἀγρυπνοί, ἐπιμελεῖς, καὶ προσεκτικοί· β'. διὰ νὰ μὴ ἀλησημονήσωμεν τὸν πόλεμον, καὶ αἰφνιδίως μᾶς πλακώσουν καὶ μᾶς νικήσουν τὰ πάθη, καὶ οἱ ἐχθροί· γ'. διὰ νὰ προστρέχωμεν πάντοτε εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ ζητῶμεν θερμότερον τὴν βοήθειάν του· δ'. διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανευώμεθα, ἀλλὰ νὰ εἴμεθα ταπεινοὶ εἰς τὸ φρόνημα· ε'. διὰ νὰ μισήσωμεν ἀπὸ καρδίας τὰ πάθη καὶ τοὺς ἐχθρούς, ὅπου τόσον ἀκούραστα μᾶς πολεμοῦν· ς'. διὰ νὰ δοκιμασθῶμεν, ἂν μέχρι τέλους φυλάττωμεν τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν, καὶ ἀγάπην, καὶ πίστιν· ζ'. διὰ νὰ παρακινούμεθα στενωτέρα εἰς τὸ νὰ φυλάττωμεν ὅλας τὰς ἐντολάς, καὶ νὰ μὴ παραβαίνωμεν οὐδὲ τὴν παραμικράν· ἡ. διὰ νὰ μάθωμεν μετὰ τὴν δοκιμὴν πόσον ἀξίζει ἡ ἀρετὴ, καὶ ἀκολούθως νὰ μὴ τὴν ἀφίνωμεν καὶ πίπτωμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν· θ'. διὰ νὰ γίνεται ὁ παντοτεινὸς πόλεμος ὑπόθεσις στεφάνων μεγαλιτέρων εἰς ἡμᾶς· ι. διὰ νὰ δοξάσωμεν τὸν Θεόν, καὶ νὰ κατασχύνωμεν περισσότερο τὸν διάβολον, καὶ τὴν ἁμαρτίαν, μετὰ τὴν μέχρι τέλους ὑπομονὴν μας· καὶ ια'. ἵνα ὄντες γυμνασμένοι καθ' ἑξιν εἰς τὸν πόλεμον, μὴ φοβηθῶμεν ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου, ὅταν ἔχῃ νὰ μᾶς γένη ὁ πλέον δυνατώτερος πόλεμος.

τοτεινά· διατὶ, ἔχομεν νὰ κάμωμεν μὲ τοιοῦτους ἐχθροὺς, οἱ ὅποιοι, τόσον πολλὰ μᾶς μισοῦν, ὅπου δὲν εἶναι βολετὸν νὰ ἐλπίζωμεν ποτὲ ἀπὸ αὐτοὺς, οὔτε εἰρήνην, οὔτε διορίαν, ἢ κάμμιαν ἀνακωχὴν, καὶ κατὰπαυσιν τοῦ πολέμου. Διατὶ, καλὸν ἦτον ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ μὴν ἀνοιξώμεν πόρταν, καὶ νὰ ἐμβάσωμεν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ τὰ πάθη μέσα εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ καρδίαν μας· ἀφ' οὗ δὲ μίαν φορὰν τοὺς ἐμβάσαμεν, δὲν ἤμπορῶμεν πλέον νὰ ἀμεριμνήσωμεν, ἀλλὰ πρέπει νὰ πολεμοῦμεν διὰ νὰ τοὺς ἐκβάλωμεν· ἐπειδὴ, αὐτοὶ ὄντες ἀναιδεῖς, καὶ ἀναισχυντοί, κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν ἐβγαίνουν, παρὰ μὲ τὸν πόλεμον (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣ'.

Μὲ ποῖον τρόπον τὸ πρωτὶ ξημερόνοιας, ἔχει τὰ εὐγαίρη εἰς τὸν κάμπον ὁ στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὰ πολέμῃ.

Ἀφ' οὗ ἐξυπνήσης τὸ πρωτὶ, καὶ ἀφ' οὗ προσευχηθῇς καμπόσιν ὥραν, λέγωντας, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησόν με, τὸ πρῶτον πράγμα, ὅπου ἔχεις νὰ στοχασθῇς, εἶναι τοῦτο: τὸ νὰ σοῦ φανῇ πῶς βλέπεις τὸν ἑαυτὸν σου περικλεισμένον μέσα εἰς ἓνα τόπον, καὶ στάδιον (2), τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ

(1) Ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν περὶ Παρθενίας λόγον του, φέρει ἐπάνω εἰς τοῦτο ἓνα ὥραϊον παράδειγμα, καὶ λέγει. « Καθὼς οἱ βασιλικοὶ στρατιῶται ἐν καιρῷ πολέμου, δὲν ἐβάλλουν τὰ ἄρματα τῶν » μέσα εἰς κλεισμένα ὀπτήτια, ἀλλὰ μέσα εἰς ἐκεῖνα ὅπου εὗρουν ἰ- » νοικτά· καὶ ἀφ' οὗ τὰ βάλλουν μίαν φορὰν, τὰ ἀφίνουν μέσα, καὶ » αὐτοὶ εὐγαίνουν ἔξω καὶ περιπατοῦν, χωρὶς νὰ φοβοῦνται ὅτι ἔχει » τινὰς νὰ ῥίψῃ ἔξω τὰ ἄρματα τῶν· τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ πονη- » ροὶ δαίμονες, ὅταν εὗρουν ἀνοικτὴν τὴν θύραν τῆς καρδίας μας, ἐμ- » βάζουν μέσα εἰς αὐτὴν τὰ ἄρματα τῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι οἱ κακοὶ » λογισμοὶ καὶ τὰ πάθη, καὶ ἐκεῖ τὰ ἀφίνουν, ἐὰν ἡμεῖς δὲν ἀγωνι- » σθῶμεν νὰ τὰ ῥίψωμεν ἔξω ».

(2) Στάδιον λέγεται ὁ τόπος ἐκεῖνος, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον γίνονται οἱ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες, καὶ ὁ πόλεμος.

ἡ ἰδίᾳ σου καρδιά, καὶ ὅλος ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος· με τοῦτον τὸν νόμον, ὅτι, ὅποιος ἐκεῖ δὲν πολεμήσῃ, νὰ μένῃ πάντοτε ἀποθαμμένος· καὶ μέσα εἰς αὐτὸ λογιᾶσαι πῶς βλέπεις ἐμπρὸς σου ἐκεῖνον τὸν ἐχθρὸν, καὶ ἐκείνην τὴν κακὴν σου ὀρεξίν, τὴν ὁποῖαν ἀπεφάσεις διὰ νὰ πολεμήσῃς, καὶ εἶσαι ἔτοιμος νὰ πληγωθῇς, καὶ νὰ ἀποθάνῃς μόνον νὰ τὴν νικήσῃς. Καὶ ἀπὸ μὲν τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ σταδίου, νόμισον πῶς βλέπεις τὸν νικηφόρον σου Ἀρχιστράτηγον, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, με τὴν Παναγίαν του Μητέρα, καὶ με πολλὰ Τάγματα Ἀγγέλων, καὶ Ἀγίων, καὶ μάλιστα με τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαήλ· ἀπὸ δὲ τὸ ἀριστερὸν, πῶς βλέπεις τὸν καταχθόνιον διόβολον, με τοὺς ἐδικούς του δαίμονας, διὰ νὰ ἀσκηώσουν τὸ πάθος ἐκεῖνο, καὶ τὴν κακὴν ὀρεξίν κατεπάνω σου, καὶ νὰ σὲ παρακινήσουν νὰ ἀφήσῃς τὸν πόλεμον, καὶ νὰ ὑποταχθῇς εἰς αὐτό· φαντάσου καὶ πῶς ἀκούεις μίαν φωνήν, ὡσὰν ἀπὸ τὸν φύλακά σου Ἀγγελον, νὰ σοῦ λέγῃ ἔτσι· « Ἐσὺ σήμερον ἔχεις » νὰ πολεμήσῃς κατὰ τούτου τοῦ πάθους, καὶ τῶν ἄλλων » σου ἐχθρῶν· καὶ μὴ δειλιάσῃ τελείως ἡ καρδιά σου, καὶ » φύγῃς ἀπὸ τὸν πόλεμον διὰ φόβον, ἢ ἄλλην συστολήν, κατ' » οὐδένα τρόπον· ὅτι, ὁ Κύριός μας, καὶ Ἀρχιστράτηγός σου » Ἰησοῦς, στέκει ἐδῶ συντροφιασμένος μαζὺ με ὅλους τοὺς » χιλιάρχους, καὶ ἑκατοντάρχους του, ἥγουν, με ὅλα του τὰ » ἑνδοξὰ τάγματα, διὰ νὰ πολεμήσῃ ὅλους τοὺς ἐχθρούς σου, » καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀφήσῃ νὰ σὲ δυναστεύσουν, ἢ νὰ σὲ νική- » σουν· « Κύριος, φησὶ, πολεμήσει περὶ ὑμῶν· (Ἐξοδ. ιδ'. 14). » Ὅθεν, στέκου στερεὸς, βίᾳσαι τὸν ἑαυτὸν σου, ὑπόφερε τὸ » βάσανον, ὅπου θέλεις αἰσθανθῇς κάμμειαν φορὰν· φώναζε » πολλάκις ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς καρδίας σου· « μὴ παρα- » δῶς με εἰς ψυχὰς θλιβόντων με· (Ψαλμ. κς'. 18.) Κράζε » τὸν Κύριόν σου, καὶ τὴν Παρθένον, καὶ ὅλους τοὺς Ἀγίους, » καὶ Ἀγίας· καὶ ἐξάπαντος θέλεις νικήσεις· λέγει γάρ· Γράφω » ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι νενικήσητε τὸν πονηρόν· (Ἰωάν. α'. Ἐπισ. 6'. 13.) » Καὶ ἂν ἐσὺ ᾔσῃ ἀδύνατος, καὶ κακὰ συνηθισμένος,

» οἱ δὲ ἐχθροί σου ἦναι δυνατοί, καὶ πολλοί· ἀλλὰ, πολλὰ πε-
 » ρισσότεραις εἶναι ἢ βοηθείαις ἐκείνου, ὅπου σὲ ἐπλασε, καὶ σὲ
 » ἐλύτρωσε, καὶ ἀσυγκρίτως δυνατώτερος εἶναι ὁ Θεὸς εἰς τὸν
 » πόλεμον τοῦτον· ὡς γέγραπται· « Κύριος κραταιὸς, καὶ δυ-
 » νατὸς ἐν πολέμῳ· (Ψαλμ. κγ'. 8.) Καὶ περισσότερον πόθον
 » ἔχει αὐτὸς νὰ σὲ σώσῃ, παρὰ ὅπου ἔχει ὁ ἐχθρὸς νὰ σὲ ἀπω-
 » λείψῃ. Διὰ τοῦτο, πολέμα, καὶ μὴ βαρεθῇς ποτέ σου τὸν κό-
 » πον. Διότι ἀπὸ τὸν κόπον, καὶ ἀπὸ τὴν βίαν, καὶ τὸ βόσα-
 » νον, ὅπου αἰσθάνεσαι διὰ τὴν ἔξιν, ὅπου ἔκαμες εἰς τὸ κακὸν,
 » γεννᾶται ἡ νίκη, καὶ ὁ μεγάλος θησαυρὸς, μὲ τὸν ὁποῖον
 » ἀγοράζεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐνώνεται ἡ ψυχὴ
 » διαπαντὸς μὲ τὸν Θεόν ».

Λοιπὸν, ἄρχισε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ νὰ πολεμῇς μὲ τὰ
 ἄρματα τῆς ἀπιστίας τοῦ ἑαυτοῦ σου, καὶ τῆς ἐλπίδος καὶ
 θάρρους εἰς τὸν Θεόν σου, μὲ τὴν προσευχὴν, καὶ μὲ τὴν γύ-
 μνασιν· μάλιστα δὲ, μὲ τὸ ἄρμα τῆς καρδιακῆς, καὶ νοερᾶς
 Προσευχῆς· τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ· ὄνομα τό-
 σον φοβερόν, ὅπου ὡσὰν μάχαιρα δίστομος στρεφόμενον μέσα
 εἰς τὴν καρδίαν, μαστίζει, καὶ κατακόπτει τοὺς δαίμονας, καὶ
 τὰ πάθη· δι' ὃ, καὶ περὶ τούτου εἶπεν ὁ Ἰωάννης τῆς Κλί-
 μακος· « Ἰησοῦ ὀνόματι, μᾶστιζε πολεμίους »· περὶ τοῦ ὁποῖου
 λέγομεν ξεχωριστὰ εἰς τὸ, μέ. Κεφάλαιον· μὲ αὐτὰ, λέγω, πο-
 λέμει ἐκεῖνον τὸν ἐχθρόν, καὶ ἐκεῖνο τὸ πάθος, καὶ τὴν κακὴν
 ὀρεξίν, ὅπου σὲ πολεμεῖ· τὴν ὁποίαν εἶσαι ἀποφασισμένος νὰ νι-
 κήσῃς, κατὰ τὴν τάξιν, ὅπου σοῦ εἶπα εἰς τὸ, ιγ'. Κεφάλαιον·
 ἡγουν, πότε μὲ τὴν ἀντίστασιν, νὰ τὴν πληγῶνῃς εἰς θάνα-
 τον, πότε μὲ τὸ μῖσος, πότε μὲ τὰς πράξεις τῆς ἐναντίας
 ἀρετῆς· καὶ οὕτω, νὰ κάμῃς πρᾶγμα ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεόν σου·
 ὅστις, μὲ ὅλην τὴν θριαμβεύουσαν ἐν οὐρανοῖς ἐκκλησίαν, στέ-
 κει ἀοράτως, καὶ βλέπει τὸν πόλεμόν σου· διὰ τὸν ὁποῖον πό-
 λεμον, δὲν πρέπει νὰ λυπῇσαι, συλλογιζόμενος, ἕνα μὲν τὸ χρέος
 ὅπου ἔχομεν ὅλοι μας νὰ δουλεύωμεν, καὶ νὰ ἀρέσωμεν εἰς τὸν
 Θεόν· καὶ ἄλλο δὲ, τὴν ἀνάγκην, ὅπου ἔχομεν νὰ πολεμοῦμεν,

καθὼς σοῦ προεῖπον. Διὰ τὸ, ἂν ἀπὸ τοῦτον τὸν πόλεμον φύγωμεν, ἐξάπαντος μέλλομεν νὰ θανατωθῶμεν. Ἐπειτα, καὶ ἂν φύγῃς πρὸς ὧραν ἀπὸ τὸν κατὰ Θεὸν αὐτὸν πόλεμον ὥσάν ἀποστατίας, καὶ δοθῇς εἰς τὸν Κόσμον, καὶ εἰς τὰς τρυφάς, καὶ ἀναπαύσεις τῆς σαρκός· ἀλλ' ὕστερον, καὶ στανικῶς σου πάλιν ἔχεις νὰ πολεμήσῃς· καὶ μὲ τόσαις ἐναντιότηταις, ὅπου πολ- λάκις νὰ ἰδρῶνῃ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ νὰ καταπληγῶνται ἡ καρδίᾳ σου μὲ θανατηφόρους λειποθυμίας· πότε; ἐν τῷ καιρῷ τοῦ γηρατειοῦ, καὶ τοῦ θανάτου σου. Ὅταν οἱ δαίμονες, καὶ ὅλα τὰ πάθη σου, δυνατὰ ἔχουν νὰ σὲ περικυκλώσουν. Καὶ τό- σον νὰ σὲ κατατροπώσουν, ὅπου ἐσὺ μὴ δυνάμενος ποῖον πρῶ- τον νὰ ἀντιπολεμήσῃς, ἔχεις νὰ παραδοθῇς εἰς αἰώνιον θάνατον. Ὅθεν, μὴ γένης τόσον μωρὸς, ἀγαπητέ, ὅπου νὰ θέλῃς νὰ πολε- μῇς τότε εἰς ἓνα καιρὸν ἀνωφέλευτον· ἀλλ' ὥσάν φρόνιμος, ὑπόμεινον τώρα τὸν κόπον τοῦ πολέμου, διὰ νὰ νικήσῃς, νὰ στεφανωθῇς, καὶ νὰ ἐνωθῇς μὲ τὸν Θεόν, καὶ ἐδῶ, καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν βασιλείαν του τὴν οὐράνιον. « Μνήσθητι τοῦ Κτίσαντός σε » ἐν ἡμέραις νεότητός σου· ἕως ὅτου μὴ ἔλθωσιν αἱ ἡμέραι τῆς » κακίας σου· καὶ φθάσωσι τὰ ἔτη, ἐν οἷς ἐρεῖς· οὐκ ἔστι μοι » ἐν αὐτοῖς θέλημα ». (Ἑκκλ. ιθ'. 1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Μὲ ποίαν τάξιν πρέπει νὰ πολεμοῦμεν κατὰ τῶν παθῶν μας.

Πολλὰ σοῦ συμφέρει, ἀδελφέ, νὰ ἡξεύρῃς καὶ τὴν τάξιν, ὅπου πρέπει νὰ κρατῇς, διὰ νὰ πολεμῇς, καθὼς πρέπει, καὶ ὅχι ἀ- πλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, καθὼς κάνουν πολλοὶ καὶ ζημιώνονται. Ἡ τάξις τοῦ πολέμου κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τῶν κακῶν σου ὀρέξεων, εἶναι αὕτη· νὰ ἐμῶς μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ νὰ ἐξετάσῃς ἐπιμελῶς, ἀπὸ ποίους λογισμοὺς, καὶ ἀπὸ ποίας διαθέσεις, καὶ προσπαθείας εἶναι αὕτη περικυκλωμένη, καὶ ἀπὸ ποῖον πάθος περισσότερον κυριεύεται καὶ τυραννεῖται· καὶ ἐν πρώτοις, κατ' ἐκείνου τοῦ πάθους νὰ πιάσῃς τὰ ἄρματα, καὶ

νά πολεμήσης· εἰ δὲ τύχη νά πειραχθῇς καὶ ἀπὸ ἄλλα πάθη, ἐσὺ πρέπει πάντοτε νά πολεμῇς τὸ πλησιέστερον πάθος, ὅπου τότε ἐμπράκτως σὲ πολεμεῖ· καὶ πάλιν νά γυρίζης τὸν πόλεμον εἰς ἐκεῖνο, ὅπου περισσότερον σὲ κυριεύει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νά ἀντιπολεμῇ τινὰς εἰς τὰ αἰφνίδια κινήματα τῶν παθῶν.

Ανίσως ἀκόμη δὲν ᾔσαι συνηθισμένος, ἀγαπητέ, νά ἀντιπολεμῇς τὰ αἰφνίδια κινήματα, καὶ προσβολὰς τῶν ὕδρεων, ἢ ἄλλων τινῶν ἐναντίων, ὅπου σὲ τύχουν, σὲ συμβουλεύω νά κάμνης τοῦτο· ἦγουν, συνήθιζε πάντοτε νά προμελετᾷς, καθήμενος εἰς τὸν οἶκόν σου, ὅτι ἔχουν νά σοῦ τύχουν ὕδρεις, ἀτιμίαι, πολ-
λάκις δὲ καὶ πληγαῖς, καὶ ἄλλα ἐναντία· καὶ τοιοῦτοτρόπως νά ᾔσαι προετοιμασμένος, ὥστε ὅπου νά μὴ ταραχθῇς, ἀλλὰ νά τὰ ὑπομείνης μετὰ εὐχαριστίας ἀταράχως. Τὴν προμελέτην δὲ ταύτην πρέπει μάλιστα νά κάμνης, ὅταν ἔχης νά εὕγης ἔξω ἀπὸ τὸν οἶκόν σου, καὶ νά ὑπάγης εἰς κἀνένα ἄλλον τόπον· καὶ μάλιστα ὅταν ἔχης νά συνομιλήσης μὲ ὑποκείμενα εὐκολοκίνητα εἰς τὸν θυμόν. Διὰ τὴν μίαν τοιαύτην προμελέτην, καὶ προετοιμασίαν, εὐκαταφρόνητα νομίζει καὶ τὰ πλέον φοβερά, καὶ αἰφνίδια συμβάματα, καὶ τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ, δὲν ἀφίνει νά ταραχθῇ· « ἤτοιμάσθην φησί, καὶ οὐκ ἐταράχθην » (Ψαλμ. ριή. 60) (1).

(1) Σοφώτατα, καὶ ἀληθέστατα τοῦτο ἐνταῦθα διδάσκεται· ὅτι, ἡ προμελέτη, καὶ προετοιμασία εἶναι τὸ μέγιστον ἄρμα, καὶ τὸ δραστικώτατον προφυλακτικὸν εἰς τὰ αἰφνίδια κινήματα τῶν παθῶν· διὰ τὴν, καθὼς ὁ σίφωας, καὶ τὰ καλούμενα σαγανάκια, ὅταν πέσουν αἰφνιδίως εἰς τὴν θάλασσαν, ἀναποδογυρίζουν τὰ πλοῖα, καὶ κἀμνουν, αὐτοὺς τοὺς ἐμπειροτάτους ναῦτας, νά τὰ χάνουν διὰ τὸ ἀνέλπιστον τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ αἰφνίδια ταῦτα συναντήματα, καὶ κινήματα

Κοντὰ δὲ εἰς τὴν προμελέτην, καὶ προετοιμασίαν ταύτην, μεταχειρίσου καὶ τοῦτον τὸν τρόπον. Ὅταν, καθ' ὑπόθεσιν, ἀρχίσῃ τινὰς αἰφνιδίως, καὶ ἀνέλπιστα νὰ σὲ ὑβρίξῃ, ἢ νὰ σοῦ κτυπᾷ, ἢ ἄλλην ἀτιμίαν καὶ ἐναντιότητα νὰ σοῦ κάμνῃ, στάσου μίαν φορὰν· καὶ συμμαζῶξας τοὺς λογισμοὺς σου μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου, βάλλε ὅλην τὴν προσοχὴν καὶ βίγλαν τοῦ νοός σου, εἰς τὸ νὰ φυλάττῃ καλῶς, νὰ μὴ ταραχθῇ τελείως ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ ἢ καρδίας σου· εἰ δὲ καὶ φθάσῃ νὰ ταραχθῇ, καὶ νὰ μὴν ἀφήσῃς νὰ εὕγῃ ἔξω τὸ πάθος, καὶ νὰ σὲ κινήσῃ εἰς τὸ νὰ ὑβρίσῃς καὶ σὺ, καὶ νὰ ~~ἐκδικηθῇς~~· « ἐν ἐμοὶ » γὰρ, λέγει, ἐταράχθη ἡ καρδιά μου »· (1) (Ψαλμ. ρμβ'. 4).

Ἐπειτα θίγῃς τὸν ἑαυτὸν σου νὰ ὑψώσῃς τὸν νοῦν σου εἰς τὸν Θεόν· τοῦ ὁποίου συλλογιζόμενος τὴν ἄπειρον ἀγάπην, ὅπου ἔχει εἰς ἐσένα, διὰ τὴν ὁποίαν σοῦ ἔστειλε τὸν ἀνέλπιστον αὐτὸν πειρασμόν, καὶ τὸ θάσανον διὰ νὰ σὲ καθαρίσῃ περισσότερον καὶ νὰ σὲ ἐνώσῃ μὲ τοῦ λόγου του καλλίτερα. Ταῦτα, λέγω, συλλογιζόμενος γύρισε εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ ἐλέγχωντάς τον, εἶπὲ μέσα σου· « Αἶ ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε! καὶ » διατί δὲν θέλεις ἐσὺ νὰ ἀγκαλιάσῃς τοῦτον τὸν σταυρόν, » καὶ τὴν θλίψιν, ὅπου ἔστειλεν, ὅχι ἄλλος τινὰς, ἀλλὰ αὐ- » τὸς ὁ ἰδίός σου Πατήρ ὁ οὐράνιος; εἶτα γύρισε εἰς τὸν » σταυρόν καὶ ἐναγκαλίσου τον νοερώς μὲ τὴν πλέον μεγαλι- » τέραν χαρὰν, ὅπου νὰ ἤμπορῃς, λέγων· ὦ σταυρέ, ὅπου » οἰκοδομήθης ἀπὸ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, προτοῦ νὰ γένω ἐγώ·

τῶν παθῶν, κόμνουν νὰ χάνουν τὸ διακριτικόν, καὶ αὐτοὶ οἱ τέλειοι εἰς τὴν ἀρετὴν.

(1) Ἦγουν, δὲν εὐγῆκεν εἰς τὰ ἔξω τὸ πάθος, καὶ ἡ ταραχὴ τοῦ θυμοῦ· ἀλλὰ, καθὼς τὸ κύμα τῆς θαλάσσης τὸ ἄγριον, δὲν εὐγαίνει ἔξω ἀπὸ τὸ σύνορον τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ κατατρίζομενον μέσα εἰς τοὺς παραθαλασσίους αἰγιαλοὺς, ἡμερώνεται τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ θυμός· ἔτ' εἰ ἐρμηνεύει τὸ ῥητὸν τοῦτο, ὁ μέγας Βασιλεὺς· « ἐν ἐμοὶ » φησὶν, ἐταράχθη ἡ καρδιά μου· τοῦτέστιν, οὐ διεδόθη πρὸς τὰ ἔξω » τὸ πάθος, ἀλλ' οἶόν τι κύμα, εἴσω τῶν αἰγιαλῶν κατακλασθὲν, ἐσο- » μέσθη » (Δόγ. κατὰ ὀργιζομέν.).

» ὦ σταυρὲ, ὅπου ἐγλυκάνθης ἀπὸ τὴν γλυκεῖαν ἀγάπην τοῦ
 » ἐσταυρωμένου, κάρφωσαι καὶ προσήλωσάι με εἰς ἐσένα διὰ
 » νὰ ἡμπορέσω τελείως νὰ ἐνωθῶ μὲ ἐκεῖνον, ὅπου μὲ ἐλύ-
 » τρωσεν, ἀποθνήσκωντας ἐπάνω εἰς τοῦ λόγου σου». Εἰ δὲ
 καὶ τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ προλάβῃ, καὶ κινήθῃ εἰς ἐσένα, καὶ
 δὲν σὲ ἀφήσῃ εἰς τὴν ἀρχὴν νὰ ὑψώσῃς τὸν νοῦν σου εἰς τὸν
 Θεόν. Ὅμως, πάλιν σπούδασον νὰ τὸν ὑψώσῃς τὸ ὀγλιγωρό-
 τερον, ὥσάν νὰ μὴν εἶχες ταραχθῇς τελείως· διατὶ θέλεις
 βοηθηθῇς.

Τὸ καλλίτερον ὅμως, καὶ δραστικώτερον ἱατρικὸν τοῦ νὰ
 μὴ κινουῦνται αἰφνιδίως τὰ πάθη, εἶναι, τὸ νὰ ἀσκηθῶν τὰ αἰ-
 τια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ τοιαύτη προέρχεται κίνησις. Ταῦτα δὲ,
 καθολικῶς εἶναι δύο· ἡ ἀγάπη, καὶ τὸ μῖσος. Ὅθεν, ἰὲν ἐσὺ
 ἀγαπητὲ, ἔφθασες νὰ πιάσῃς ἐμπαθῇ ἀγάπην εἰς κἀνένα πρό-
 σωπον, ἢ εἰς ἄλλο κἀνένα πρᾶγμα μικρόν, ἢ μεγάλον· καὶ
 εὐθύς ὅπου τὸ ἰδῇς, ἢ εὐθύς ὅπου σοῦ τὸ ἀρπάσουν, ἢ τὸ πει-
 ράξουν, ταράττεται αἰφνιδίως, καὶ σκανδαλίζεται ἀπὸ τὴν
 προσπάθειαν ἢ καρδίαν σου, εἶναι χρεῖα διὰ νὰ πολεμῇς, νὰ
 ἐκβάλῃς ἀπὸ τὴν καρδίαν σου τὴν κακὴν ἐκείνην ἀγάπην, ὅπου
 ἔχεις εἰς αὐτό· διατὶ, ὅσον αὐτὴ εἶναι μεγαλιτέρα, ἢ μικρο-
 τέρα, τοσοῦτον μεγαλιτέρα, ἢ μικροτέρα εἶναι καὶ ἡ τοῦ πά-
 θους αἰφνίδιος κίνησις.

Εἰ δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ ἔχεις μῖσος εἰς κἀνένα ὑπο-
 κείμενον, ἢ εἰς ἄλλο κἀνένα πρᾶγμα, καὶ ἐκ τούτου ταράτ-
 τεσε αἰφνιδίως, καὶ ἀηδιάζεις, ὅταν τὸ βλέπῃς, ἢ ἀκούῃς
 κἀμμίαν του ἐπαινετὴν πρᾶξιν, πρέπει νὰ βιάξῃς τὴν θέλησίν
 σου, εἰς τὸ νὰ τὸ ἀγαπήσῃς· ὅχι μόνον διατὶ εἶναι καὶ αὐτὸ
 κτίσμα τοῦ Θεοῦ, ὥσάν καὶ ἐσένα πλασμένον κατ' εἰκόνα αὐ-
 τοῦ καὶ ὁμοίωσιν, ἀπὸ τὴν ὑπερτάτῃ χεῖρα τοῦ Θεοῦ· ὅχι
 μόνον διατὶ καὶ αὐτὸς ὥσάν ἐσένα εἶναι ἀναπλασμένος μὲ αὐτὸ
 τὸ πολύτιμον αἷμα τοῦ Χριστοῦ· ὅχι μόνον διατὶ εἶναι ἀδελ-
 φός σου καὶ μέλος σου, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὸν μισῇς, οὐδὲ μὲ
 αὐτὴν τὴν διάνοιαν, καὶ τὸν λογισμὸν σου, ὡς γέγραπται·

« οὐ μισήσεις τὸν ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου » (Λευϊτ. ιθ'. 17) (1). Ἀλλὰ, καὶ διατι, ἂν θετέον καὶ νὰ ᾔηται τὸ ὑποκείμενον ἐκεῖνο κακὸν καὶ ἀξιολόγητον· ὅμως, ὅταν ἐσὺ τὸ ἀγαπᾷς, ὁμοιώνεσαι μὲ τὸν Θεόν· ὅστις ἀγαπᾷ ὅλα του τὰ κτίσματα, καὶ κἀνένα ποτὲ δὲν συγχαίνεται· καθὼς λέγει ὁ Σολομών· « Ἀγαπᾷς τὰ ὄντα πάντα, καὶ οὐδὲν ὀδύνησεν ὧν » ἐποίησας· οὐδὲ γὰρ ἂν μισῶν τι κατεσκευάσας » (Σοφ. Σολομ. ια'. 25). Καὶ μάλιστα, ὅτι, ὁ Θεὸς, παραδλέπωντας τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων « τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ » πονηροῦς, καὶ ἀγαθοῦς· καὶ βρέχει ἐπὶ Δικαίους, καὶ ἀδίκους » (Ματθ. ι'. 45).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ΄.

Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ πολεμῇ τινὰς κατὰ τῶν Σαρκεῶν παθῶν.

Εναντίον τῶν σαρκικῶν παθῶν ἔχεις νὰ πολεμῇς, ἀδελφε, μὲ ξεχωριστὸν καὶ διάφορον τρόπον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Καὶ διὰ νὰ ἡξεύρης νὰ πολεμῇς κατὰ τάξιν, πρέπει νὰ στοχάζεσαι τρεῖς καιροὺς, καὶ τρεῖς πολέμους· πρὸ τοῦ πειρασμοῦ, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πειρασμοῦ, καὶ ἀφ' οὗ περάσῃ ὁ πειρασμός.

Ὁ πόλεμος πρὸ τοῦ πειρασμοῦ θέλει εἶναι, κατὰ τῶν αἰτιῶν, ὅπου συνήθως γίνονται ἀφορμὴ αὐτοῦ τοῦ πειρασμοῦ· ἡγοῦν, πρῶτον, ἐσὺ πρέπει νὰ πολεμῇς κατὰ τούτου τοῦ πάθους· ὅχι ἀντιστεκόμενος αὐτῷ, καθὼς σοῦ εἶπα νὰ κάμνης εἰς τὰ ἄλλα πάθη· ἀλλὰ φεύγωντας μὲ ὅλην σου τὴν δύναμιν ἀπὸ κάθε λογῆς ἀφορμῆς, καὶ πρόσωπον, τὸ ὅποιον σοῦ προξενεῖ σκάνδαλον εἰς τὴν σάρκα. Καὶ, ἐὰν κἀμμίαν φορὰν ᾔηται χρεῖα ἀναγκαῖα νὰ ὁμιλήσῃς μὲ κἀνένα τοιοῦτον, ὁμί-

(1) Καὶ ὁ ἡγαπημένος Ἰωάννης λέγει· « πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν » φὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστὶ » (ἀ. γ'. 15). καὶ πάλιν· « ὁ μὴ » ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφόν, μένει ἐν τῷ θανάτῳ » (αὐτόθ. 14).

λῃσι μὲ συντομίαν, καὶ μὲ πρόσωπον σεμνὸν καὶ σοδάρων· μάλιστα, τὰ λόγια σου, ἃς ἔχουν κἄποιαν σκληρότητα περισσότερον, παρὰ, γλυκύτητα.

« Μὴ πιστεύσης τῷ ἔχθρῳ σου εἰς τὸν αἰῶνα », λέγει ὁ Σειράχ. (ιβ'. 11). « Καὶ σὺ, μὴ πιστεύσης ποτὲ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. Διατὶ, καθὼς τὸ χάλκωμα γεννᾷ ἀπὸ λόγου τοῦ τὴν σκουρίαν, ἔτσι καὶ ἡ διεσθαρμένη φύσις σου γεννᾷ ἀφ' ἑαυτῆς τὴν κακίαν· « ὡς γὰρ ὁ χαλκὸς ἰοῦται, οὕτως ἡ πονηρία αὐτοῦ » (αὐτόθ.). μὴ πιστεύσης, πάλιν σοῦ λέγω, εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, κἄν, θετέον, καὶ ἐσὺ δὲν αἰσθάνεσαι, οὔτε ἀκόμη αἰσθάνῃς τόσους χρόνους, τὰ κέντρα ταῦτα τῆς σαρκὸς· ὅτι, αὕτῃ ἡ κατηραμένη κακία, ἐκεῖνος, ὅπου δὲν ἔκαμεν εἰς πολλοὺς χρόνους, τὸ κάμνει εἰς μίαν ὥραν, καὶ πολλάκις κάμνει τὰς ἐτοιμασίας τῆς ἀποκρύφως· καὶ ὅσον περισσότερον κάμνει τὸν φίλον, καὶ δίδει ὀλιγωτέραν ὑποψίαν διὰ λόγου τῆς, τόσον περισσότερον θλάπτει, καὶ ἀνιάτως πληγώνει (1).

Ὅθεν, πολλαῖς φοραῖς πρέπει νὰ φοβῇται τινὰς περισσότερον (καθὼς ἡ δοκιμὴ τὸ ἀπέδειξε, καὶ τὸ ἀποδείχνει), ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ πρόσωπα, μὲ τὰ ὁποῖα νομίζει εὐλογον νὰ συναναστρέφεται, ἢ διατὶ εἶναι συγγενῇ του, ἢ διατὶ εἶναι εὐλαβῇ καὶ ἐνάρετα (2), ἢ διατὶ ἔλαβε χάριν παρ' αὐτῶν, καὶ κρίνει

(1) Ὅθεν ὁ μέγας ἐκεῖνος Νεῖλος εἶπε· « Κἄν μετὰ Θεοῦ δοκῇς » εἶναι, φυλάττου τὸν τῆς πορνείας δαίμονα· λίαν γὰρ ἐστὶν ἀπατεῶν, » καὶ φθονερώτατος, καὶ βούλεται ὁζύτερος εἶναι τῆς κινήσεως, » καὶ νήψεως τοῦ νοῦς σου » (Κερ. η'. σελ. 161. φιλοκαλ.). » Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποῖαν ἡ σαρκικὴ ἐπιθυμία πάντοτε μᾶς πειράζει, εἶναι· διὰ τὴν καθὼς κάθε ἓνας φυσικῶς ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτὸν του, ἔτσι φυσικῶς ἀγαπᾷ νὰ πολυπλασιάσῃ διὰ τῆς κακίας ταύτης τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του, καὶ νὰ γεννήσῃ ὅμοιον ἑαυτῷ· ὥστε, καθὼς ἡ φιλαυτία πάντοτε μᾶς ἀπατᾷ, ἔτσι καὶ ἡ σαρκικὴ ἐπιθυμία, καὶ δυσκόλως ἀπὸ αὐτὴν φυλαττόμεθα.

(2) Πολλοὶ πολλάκις ἐπλανήθησαν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα ἐνάρετα καὶ εὐλαβῇ ὑποκείμενα, εἴτε γυναικῶν, εἴτε ἀρσενικῶν ἀγγελίων, καὶ συγκατοικήσαντες μὲ αὐτά, ἢ καὶ ἀπροσέκτως συναναστροφόμενοι, ἔπεσαν εἰς πάθη ἀτιμίας, κλεφθέντες ἀπὸ τὰ δεξιὰ, ἢτοι, ἀπὸ τὴν ἀρε-

ὥς χρέος τὸ νὰ τὰ συγχοχαιρετᾷ. Ἐπειδὴ, μὲ τὴν ἀστόχα-
σον ταύτην συναναστροφὴν, ἀνακατώνεται ἡ φαρμακερὰ ἡδονὴ
τῆς αἰσθήσεως, ὥστε ὁποῦ, ἀνεπαισθήτως ὀλίγον κατ' ὀλίγον
διαπερᾶῖς καὶ εἰς τὸν μυελὸν τῆς ψυχῆς, καὶ σκοτίζει τόσον
τὸ λογικόν, εἰς τρόπον, ὁποῦ ἀρχίζουσιν ὕστερον νὰ ψηφοῦν ὡς οὐ-
δὲν, τὰ κινδυνώδη αἷτια τῆς ἀμαρτίας· ἡγουν, τὰ ἐρωτικά βλέμ-
ματα, τὰ γλυκὰ λόγια τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μέρους· τὰ
ἄσεμνα σχήματα, καὶ κινήματα· τὰ τῶν χειρῶν πιασίματα·
καὶ ἔπειτα, καταντοῦν νὰ πέσουν, ἢ εἰς τὴν τελείαν ἀμαρτίαν,
ἢ εἰς ἄλλα πάθη διαβολικὰ, ἀπὸ τὰ ὅποια δύσκολα ἡμποροῦν
νὰ ἐλευθερωθοῦν.

Διὰ τοῦτο, πρέπει, ἀδελφε, νὰ φεύγης ἀπὸ τὴν φωτίαν,
διατὶ εἶσαι στουππεῖον· καὶ μὴ θαρρῦεθῆς ποτε, πῶς εἶσαι
στουππεῖον βρεγμένον, καὶ καλὰ γεμάτον ἀπὸ νερὸν καλῆς καὶ
δυνατῆς θελήσεως· ὅχι· ἀλλὰ πῶς εἶσαι στουππεῖον ξηρόν· καὶ
εὐθύς ὁποῦ ὁσφρανθῇς τὴν φωτίαν, κατακαίεσαι, κατὰ τὸ γε-
γραμμένον περὶ τοῦ Σαμψὼν, ὅτι « τὰς νευράς διέβρῃξεν, ὡς
» εἴ τις διασπάσοι στρέμμα στυππείου, ἐν τῷ ὁσφρανθῆναι αὐ-
» τὸ πυρός· » (Κριτ. ις'. 9)· μηδὲ λογιᾶσης πῶς ἔχεις στερεᾶν
ἀπόφασιν, καὶ προθυμίαν καλλίτερα νὰ ἀποθάνης, παρὰ νὰ
βλάβῃς τὸν Θεὸν μὲ τὴν ἀμαρτίαν. Διατὶ, ἂν καὶ ὑποθέσω-
μεν πῶς εἶσαι στουππεῖον βρεγμένον· ἀλλ' ὅμως, μὲ τὴν πολ-
λὴν συνέχειαν τῆς συναναστροφῆς, καὶ θεωρίας, ἡ φωτία, μὲ
τὴν θερμότητά της ξηραίνει κατ' ὀλίγον ὀλίγον τὸ νερὸν τῆς
καλῆς σου θελήσεως· καὶ ἀνέλπιστα, τόσον θέλεις προσκολληθῆς

τὴν, καὶ εὐλάβειαν, καὶ σεμνότητα τῶν τοιούτων, ἡμεῖς δὲ προσθέ-
τομεν ἐδῶ, ὅτι, ὅχι μόνον ἀπὸ αὐτὰ πιάνει τινὰς προσπάθειαν, καὶ
ἔρωτα σαρκικὸν μὲ τὰ τοιαῦτα πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ ἂν αὐτὰ, θεοῦ,
ἦναι πλουσίων γονέων τέκνα, ἢ εὐγενῆ, ἢ εὐλαα εἰς τὴν γλῶσσαν,
ἢ καλόφωνα εἰς τὰ μουσικά· ἢ ὥραῖα εἰς τὴν ὄψιν· ἢ ἐπιτήδεια εἰς
τὸν νοῦν· ἢ ἐπιτήδεια εἰς τὸ χεῖρ καὶ εἰς τὰς τέχνας, ἢ ἔχουν ἄλλα
τοιαῦτα φυσικὰ, καὶ ἐπικτήτα χαρίσματα· πάντα γὰρ ταῦτα αὐξά-
νουσι τὴν προσπάθειαν καὶ ἀγάπην· δι' ὃ πρέπει μάλιστα νὰ προσέ-
χωμεν, καὶ νὰ φυλαττώμεθα ἀπὸ τὰ τοιαῦτα.

εἰς τὸν διαβολικὸν ἔρωτα, ὅπου νὰ μὴν ἐντραπῆς ἀνθρώπους, οὔτε νὰ ἐντηρηθῆς συγγένειαν, ἢ φιλίαν, οὔτε νὰ φοβηθῆς τὸν Θεὸν, οὔτε νὰ ψηφίσῃς τὴν τιμὴν, οὔτε τὴν ζωὴν, οὔτε τὰς τιμωρίας ὅλας τῆς κολάσεως· ἀλλὰ νὰ ἐκτελέσῃς τὴν ἁμαρτίαν. Διὰ τοῦτο, φεῦγε, φεῦγε, ὅσον δύνασαι, Α'. ἀπὸ τὰς συναναστροφὰς τῶν σκανδαλιζόντων προσώπων, ἐὰν ἀληθῶς δὲν θέλεις νὰ πιασθῇς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ θανατωθῇς (1).

Β'. Φεῦγε τὴν ἀργίαν, καὶ ὀκνηρίαν· καὶ στέκου ἄγρυπνος, καὶ ἔξυπνος μὲ τοὺς λογισμοὺς, καὶ μὲ τὰ ἔργα, ὅπου ἀρμόζουσι εἰς τὴν στάσιν σου.

Γ'. Μὴ παρακούσῃς ποτέ σου, ἀλλ' ὑποτάσσου εὐκολα εἰς τοὺς προεστῶτας καὶ Πνευματικoὺς Πατέρας σου, κάνοντας μὲ προθυμίαν καὶ ὀγλιγωρότητα ἐκεῖνα, ὅπου σὲ προσταῶζουν· καὶ μάλιστα, ἐκεῖνα, ὅπου σὲ ταπεινώνουν, καὶ εἶναι ἐναντίον τῆς θελήσεώς σου, καὶ τῆς φυσικῆς σου κλίσεως.

Δ'. Μὴ κάμῃς ποτὲ κρίσιν αὐθάδη διὰ τὸν πλησίον σου, ἥγουν, μὴ τὸν κατακρίνης· καὶ μάλιστα, διὰ αὐτὴν τὴν ἰδίαν σαρκικὴν ἁμαρτίαν, περὶ ἧς ὁμιλοῦμεν, καὶ ἦναι φανερὰ πεισμένος εἰς αὐτήν· ἀλλ' ἔχε συμπάθειαν εἰς αὐτόν, καὶ μὴν ἀγανακτῆσαι κατεπάνω του, μηδὲ τὸν περιπαίξῃς· ἀλλὰ ἀπὸ τὸ παράδειγμά του, ταπεινώσου ἐσὺ, καὶ γνῶρισε τὸν ἑαυτόν

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομών, Σοφὸν μὲν ὀνομάζει ἐκεῖνον, ὅπου φοβεῖται, καὶ φεύγει τα αἷτια τῶν κακῶν, ἄφρων δὲ ἐκεῖνον, ὅπου θαρρῇ εἰς τὸν ἑαυτόν του, καὶ δὲν τὰ φεύγει· « σοφὸς φοβηθεὶς, ἐξέλκεται ἀπὸ κακοῦ· ὁ δὲ ἄφρων, ἐν τῷ πεποιθῶς, μίγνυται ἀνόμῳ » (Παρ. ιδ'. 16). Σοφὸς ἦτον ὁ πάγκαλος Ἰωσήφ, καὶ διὰ τοῦτο ἀφείκει τὸ ἱμάτιόν του, καὶ φυγὼν τὸ αἷτιον τῆς ἁμαρτίας, ἔφυγεν καὶ τὴν ἁμαρτίαν· διὰ τὶ ἂν δὲν ἔφυγε, βέβαια ἤθελε πέσῃ μὲ τὴν κυρίαν του, καθὼς εἶναι γνώμη πολλῶν διδασκάλων. Ἀφρων ἐστάθη ὁ μάρτυς ἐκεῖνος τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπερὰ ἀπὸ πολλὰ βάσανα ὅπου ἔλαβε διὰ τὸν Χριστόν, εὐρισκόμενος εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ὑπηρετούμενος ἀπὸ μίαν κανονικὴν, ἥτοι καλογραίαν, διὰ τὶ ἐθαύρρευσε εἰς τὸν ἑαυτόν του, καὶ δὲν ἔφυγε τὸ σκανδαλίζον πρόσωπον, ἔπεσε μὲ αὐτὸ εἰς πορνείαν, καθὼς γράφει ὁ Ἀββᾶς Μακάριος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος τὴν φυγὴν ταύτην αἰνιττόμενος, ἔλεγε· « φεύγετε τὴν πορνείαν » (ἀ. Κορινθ. γ'. 18).

σου πῶς εἶσαι ἀσθενής, καὶ κόνις, καὶ σποδός· λέγωντας, ἐκεῖ-
νος ἔπεσε σήμερον, ἐγὼ πίπτω αὖριον. Διατί, ἂν σὺ εἶσαι εὖ-
κολος νὰ κρίνης τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ τοὺς κατατρονῇς, ὁ Θεὸς,
μὲ πολλήν σου ζημίαν θέλει σὲ παιδεύσει, παραχωρῶντας νὰ
πέσης καὶ ἐσὺ εἰς τὸ ἴδιον ἐλάττωμα· « Μὴ κρίνετε γάρ, φησι,
» καὶ οὐ μὴ κριθῆτε » (Ματθ.)· διὰ νὰ γνωρίσης μὲ τὸ
πτῶμά σου τὴν ὑπερηφάνειάν σου, καὶ νὰ ταπεινωθῇς· καὶ
οὕτω, νὰ ζητήσης ἰατροίαν καὶ διὰ τὰ δύο· καὶ διὰ τὴν ὑπε-
ρηφάνειάν σου, καὶ διὰ τὴν πορνείαν σου. Εἰ δὲ καὶ σὲ φυ-
λάξῃ ὁ Θεὸς καὶ δὲν πέσης, οὔτε ἀλλάξης λογισμόν· ὅμως πά-
λιν, μὴ ξεθαρρεύσης εἰς τον ἑαυτόν σου, ἀλλὰ πάντοτε νὰ φο-
βῇσαι, καὶ νὰ ἀμφιβάλλῃς εἰς τὴν στάσιν σου.

Ε΄. Πρόσεχε καλᾶ, ἐὰν ἀπόκτησες κἀνένα χάρισμα θεϊκόν,
ἢ εὐρίσκεσαι εἰς καλὴν κατάστασιν, νὰ μὴ λάθῃς εἰς τὸν ἑαυ-
τόν σου κἀμμίαν ματαιίαν ἰδέαν καὶ φαντασίαν, πῶς εἶσαι
κἀποιόν τι, καὶ πῶς οἱ ἐχθροὶ σου πλέον δὲν θέλουν σὲ πολε-
μήσουν, μὲ τὸ νὰ φαίνεσαι πῶς κατὰ τὸ παρὸν τοὺς μισεῖς,
καὶ τοὺς ἀποστρέφεσαι. Διότι, ἂν εἰς τοῦτο ᾔῃσαι ἀπρο-
φύλακτος, εὐκολα θέλεις πέσεις· ταῦτα μὲν εἶναι ἐκεῖνα, ὅπου
πρέπει νὰ φυλάττης πρὸ τοῦ πειρασμοῦ τοῦ σαρκικοῦ πάθους.

Εἰς δὲ τὸν καιρὸν τοῦ πειρασμοῦ, πρέπει νὰ στοχασθῇς,
πόθεν προέρχεται αὐτός ὁ πόλεμος· ἀπὸ ἐσωτερικὴν αἰτίαν, ἢ
ἀπὸ ἐξωτερικὴν· καὶ ἐξωτερικὴ μὲν αἰτία εἶναι, ἢ περιέργεια
τῶν ὀφθαλμῶν· τὰ γλυκὰ εἰς τὴν ἀκοὴν λόγια, καὶ τραγού-
δια· ἢ μαλακότης, καὶ ὁστολισμὸς τῶν φορεμάτων· τὰ εὐώ-
δη μυριστικὰ τῆς ὁσφρήσεως· αἱ συνομιλίαι, καὶ τὰ σχήματα,
καὶ πιασίματα, ὅπου παρακινοῦν εἰς τὴν ἁμαρτίαν αὐτήν· ἢ
δὲ ἰατροίαι εἰς αὐτὰ τὰ ἀπαντήματα εἶναι· ἢ σεμνότης, καὶ
ταπεινότης τῶν φορεμάτων· τὸ νὰ μὴ θέλῃς οὔτε νὰ ἰδῇς, οὔτε
νὰ ἀκούσῃς, οὔτε νὰ ὁσφρανθῇς, οὔτε νὰ λαλήσῃς, ἢ νὰ πιά-
σῃς ὅλα ἐκεῖνα, ὅπου παρακινοῦν εἰς αὐτὴν τὴν κακίαν· καὶ
πρὸ πάντων, ἢ φυγὴ τῆς συναναστροφῆς, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω.
Ἡ ἐσωτερικὴ δὲ αἰτία προέρχεται, ἢ ἀπὸ τὴν καλοζῶν τοῦ

σώματος, ἡ ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς τοῦ νοὸς, ὅπου μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τὰς κακίας μας ἔξεις καὶ πάθη, ἡ ἀπὸ παρακίνησιν τοῦ διαβόλου.

Καὶ ἡ μὲν καλοζωὴ τοῦ σώματος, πρέπει νὰ σκληραγωγηταί με νηστείας, ἀγρυπνίας, χαμευνίας, καὶ μάλιστα γονυκλισίας, καὶ ἄλλας ὁμοίας ταλαιπωρίας· καθὼς ἐρμηνεύει ἡ διάκρισις, καὶ Διδασκαλία τῶν θείων Πατέρων· τῶν δὲ λογισμῶν, ὅθεν καὶ ἂν ἔλθουν, ἡ ἱατρείαις εἶναι τούταις· τὸ νὰ καταγίνεσαι εἰς διάφορα γυμνάσματα, ἀρμόδια εἰς τὴν κατάστασίν σου· τὰ ὅποια εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἱερῶν βιβλίων· καὶ μάλιστα, τοῦ ἁγίου Ἑφραίμ, τοῦ Κλίμακος, τοῦ Εὐεργετινοῦ, τῆς Φιλοκαλίας, καὶ ἄλλων τοιούτων· ἡ μελέτη καὶ ἡ προσευχή· ἥτις ἄς γίνεται οὕτως· Ὅταν ἀρχίσουν οἱ τοιοῦτοι λογισμοὶ τῆς πορνείας νὰ σὲ ἐνοχλοῦν, εὐθὺς σύρσου με τὸν νοῦν σου εἰς τὸν ἐσταυρωμένον, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς λέγε· « Ἰησοῦ » μου, Ἰησοῦ μου Γλυκύτατε, βοήθησαί μοι ὀγλίγωρα, διὰ νὰ » μὴν αἰχμαλωτισθῶ ἀπὸ τοῦτον τὸν ἐχθρόν ». Καὶ καποιαὶς φοραῖς ἐναγκαλιζόμενος (νοεῶς, ἡ αἰσθητῶς, ἂν ᾖ παρὼν), τὸν σταυρὸν εἰς τὸν ὅποιον κρέμεται ὁ Κύριός σου, ἀσπάσου πολλάκις τὰς πληγὰς του, λέγων ἀγαπητῶς· « ὠραιόταται » πληγαί· πληγαί ἀγιώταται· πληγαί ἀγνόταται, πληγώσατε » τούτην τὴν ἀθλίαν καὶ ἀκάθαρτον καρδίαν μου, καὶ ἐμπο- » δίσαστέ με ἀπὸ τὸ νὰ σᾶς βλάψω ».

Ἡ δὲ μελέτη σου, εἰς καιρὸν ὅπου πληθαίνουν οἱ λογισμοὶ τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, ἄς μὴ γίνεται κατ' εὐθείαν ἐναντίον αὐτῶν· ἀγκαλὰ καὶ μερικὰ βιβλία γράφουν τοῦτο· (καθὼς εἶναι τὸ νὰ συλλογισθῇς τὴν βρωμάν, καὶ συγχαμερότητα τῆς σαρκικῆς ἡδονῆς· τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, ὅπου ἔχει νὰ σοῦ προξενήσῃ τὰς πικρίας, ὅπου ἀκολουθοῦν, τοὺς κινδύνους, τὴν φθοράν τῆς περιουσίας καὶ παρθενίας σου· τὴν κατηγορίαν τῆς τιμῆς, καὶ ἄλλα παρόμοια)· ἡ μελέτη σου, λέγω, ἄς μὴ γίνεται εἰς αὐτά· ὅτι, ἡ τοιαύτη μελέτη, δὲν εἶναι πάντοτε μέσον ἀσφαλές, διὰ νὰ νικήσῃς τὸν πειρασμὸν τῆς σαρκός· μάλιστα,

ἢμπορεῖ νὰ σοῦ προξενήσῃ βλάβην. Διατί, ἂν καὶ ὁ νοῦς ἀποβάλλῃ τοὺς λογισμοὺς πρὸς ὧραν μὲ τὴν τοιαύτην μελέτην· ὅμως, μὲ τὸ νὰ ᾔναι ἀσθενὴς καὶ ἐμπαθὴς, ὅταν τὰ τοιοῦτα μελετᾷ, τυπώνει καλλίτερα τὴν ἡδονὴν, καὶ ἡδύνεται, καὶ συγκατατίθεται εἰς αὐτήν. Ὅθεν, ἡ ἀληθινὴ ἰατρεία τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν εἶναι, τὸ νὰ φεύγωμεν πάντοτε, ὅχι μόνον ἀπὸ αὐτὰς, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, (καὶ νὰ ᾔναι ἐναντίον των) ὅπου μᾶς τὰ φέρει εἰς τὴν ἐνθύμησιν. Διὰ τοῦτο, ἡ μελέτη σου ἄς ᾔναι εἰς ἄλλα· ἤγουν, εἰς τὴν ζωὴν, καὶ τὸ πάθος τοῦ ἐσταυρωμένου μας Ἰησοῦ· εἰς τὴν φοβερὰν ὥραν τοῦ θανάτου σου· εἰς τὴν τρομερὰν ἡμέραν τῆς Κρίσεως, καὶ εἰς τὰ διάφορα εἶδη τῆς κολάσεως.

Εἰ δὲ καὶ οἱ σαρκικοὶ αὐτοὶ λογισμοὶ σὲ πολεμοῦν περισσότερον ἀπὸ τὸ συνηθισμένον, (καθὼς τοῦτο συμβαίνει) μὴ δειλιάσης δι' αὐτὸ, μήτε νὰ ἀφήσῃς τὴν μελέτην τῶν ἀνωτέρων, καὶ νὰ στραφῇς εἰς αὐτοὺς, διὰ νὰ τοὺς ἀντισταθῇς, ὅχι· ἀλλ' ἀκολουθῇ ὅσον πλεον προσεκτικῶς ἢμπορεῖς, τὴν μελέτην σου ταύτην· μὴ φροντίζοντας τελείως διὰ τοὺς λογισμοὺς αὐτοὺς, ὥσάν νὰ μὴν ᾔσαν ἐδικοί σου. Διότι, δὲν εἶναι καλλίτερος τρόπος διὰ νὰ ἀντισταθῇς εἰς αὐτοὺς, ἀγκαλὰ καὶ διηνεκῶς σὲ πολεμοῦν, παρὰ, τὸ νὰ τοὺς καταφρονῇς, καὶ νὰ μὴ θέλῃς τελείως νὰ τοὺς ἐνθυμηθῇς· μετὰ ταῦτα, θέλεις τελειώσεις τὴν μελέτην σου, μὲ τούτην, (ἡ παρομοίαν) δέησιν.

« Ἐλευθέρωσαί με, πλάστη μου, καὶ λυτρωτά μου, ἀπὸ » τοὺς ἐχθροὺς μου, εἰς τιμὴν τοῦ πάθους σου, καὶ τῆς ἀρρήτου » σου ἀγαθότητος ».

Καὶ μὴ στρέψῃς τὸν νοῦν σου εἰς τὴν σαρκικὴν ταύτην κακίαν. Διότι, καὶ μοναχὴ ἡ ἐνθύμησίς της, δὲν εἶναι χωρὶς κίνδυνον. Ἀλλὰ, μήτε νὰ στέκης, νὰ συνομιλῇς μὲ τοῦτον τὸν πειρασμὸν, καὶ νὰ ἐρευνᾷς τοῦ λόγου σου, ἂν ἔλαμες συγκατατίθεις εἰς αὐτόν, ἢ ὅχι. Διατί, αὕτῃ ἡ ἔρευνα, ἀγκαλὰ καὶ φαίνεται πῶς εἶναι καλὴ, ὅμως τῇ ἀληθείᾳ εἶναι μ' ἓκ πλάνη τοῦ διαδόλου, ἡ διὰ νὰ σὲ ἐνοχλῇ, καὶ νὰ σὲ κἀνῃ νὰ ἀπελπίζῃσαι,

καὶ νὰ μικροψυχῆς, ἢ διὰ νὰ σὲ κρατῇ πάντοτε περιπλεγμένον εἰς τοιοῦτους λογισμοὺς, καὶ ἐκ τούτων νὰ σὲ κάμῃ νὰ πέσῃς καὶ εἰς τὴν ἰδίαν, ἢ ἄλλην ἁμαρτίαν.

Διὰ τοῦτο, εἰς αὐτὸν τὸν πειρασμὸν (ὅταν ἡ συγκατάθεσις δὲν εἶναι φανερά) φθάνει σὲ τὸ, νὰ ὁμολογῇς τοῦτο ἐν συντομίᾳ εἰς τὸν πνευματικόν σου, μένωντας μὲ τὴν γνώμην ἀναπαυμένος, χωρὶς νὰ λογιάζῃς πλέον οὐδέν. Καὶ κάμε νὰ τοῦ φανερῶνῃς ἀληθῶς κάθε σου λογισμὸν περὶ τούτου, χωρὶς νὰ σὲ κρατῇ ποτὲ καμμία συστολή, ἢ ἐντροπή. Διατί, ἀνίσως μὲ δλους μας τοὺς ἐχθροὺς χρειάζόμεθα τὴν δύναμιν τῆς ταπεινώσεως διὰ νὰ τοὺς νικήσωμεν· πόσω μᾶλλον τὴν χρειάζόμεθα εἰς τὸν σαρκικὸν αὐτὸν πόλεμον, περισσότερον, παρὰ εἰς ἄλλο; ἐπειδὴ καὶ αὕτη ἡ κακία, εἶναι σχεδὸν πάντοτε ποινὴ, καὶ ξπακολούθημα, καὶ βλάβστημα τῆς ὑπερφηφανείας (1).

Ἐπειτα, ἀφ' οὗ περάσει ὁ πειρασμὸς, ἐκεῖνο ὅπου ἔχεις νὰ κάμῃς, εἶναι τοῦτο· ὅσον καὶ ἂν σοῦ φαίνεται πῶς εἶσαι ἐλευθερωμένος ἀπὸ τὸν πόλεμον τῆς σαρκὸς, καὶ κατὰ πάντα βέλαιος, πρέπει ὁμως νὰ στέκῃς μὲ τὸν νοῦν μακρὰν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὑποκείμενα καὶ πρόσωπα, ὅπου σοῦ ἔγιναν αἰτίαι τοῦ πειρασμοῦ· καὶ μὴ λογιάζῃς πῶς πρέπει νὰ τὰ συναναστρέφῃς, διατί εἶναι συγγενῇ, ἢ ἐνάρετα, ἢ καὶ εὐεργέται σου· ὅτι καὶ αὕτη εἶναι μία πλάνη τῆς κακῆς φύσεως, καὶ παγίς τοῦ πανούργου μας ἐχθροῦ διαβόλου, ὅπου μεταμορφώνεται εἰς ἄγγελον φωτός, διὰ νὰ μᾶς βάλῃ εἰς τὸ σκότος· καθὼς εἶπεν ὁ Παῦλος (6'. Κορινθ. ιά. 14).

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος λέγει, ὅτι, ὅποιος ἐπεσεν εἰς πορνείαν, ἢ ἄλλην σαρκικὴν ἁμαρτίαν, ἐκεῖνος προλαβὼν εἶχε τὴν ὑπερφηφάνειαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐσυγχωρήθη νὰ πέσῃ, διὰ νὰ ταπεινωθῇ· ὅπου πτώμα κατέλαβεν, ἐκεῖ ὑπερφηφάνεια προσεκήνωσεν. Καὶ πάλιν «καίδευσις ὑπερφηφάνῃς, πτώμα» (λόγφ. κβ').

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄.

Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ πολεμῇ τινὰς κατὰ τῆς ἀμελείας.

Διὰ νὰ μὴ πείσῃς εἰς τὴν ἀθλίαν κακίαν τῆς ἀμελείας, ἥτις σοῦ ἐμποδίζει τὴν ὁδὸν τῆς τελειότητος, καὶ σὲ προδίδει εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, πρέπει νὰ φεύγῃς κάθε περιέργειαν, καὶ κάθε γήϊνον προσκόλλημα, καὶ κάθε λογῆς ἀσχολίαν, ὅπου δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν κατάστασίν σου. Ἐπειτα, πρέπει νὰ διδάσῃς τὸν ἑαυτὸν σου, νὰ ὑπακούῃς ὀγλίγωρα εἰς κάθε καλὴν ὁδηγίαν, καὶ εἰς κάθε προσταγὴν τῶν προεστώτων καὶ Πνευματικῶν σου, κάμνωντας κάθε πρᾶγμα εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, καὶ μὲ ἐκεῖνον τὸν τρόπον, ὅπου τοὺς ἀρέσει. Εἰς κάθε ἔργον ὅπου ἔχεις νὰ κάμῃς, μὴν ἀργοπορήσῃς τελείως· ὅτι ἐκεῖνη ἡ μικρὰ πρώτη ἀργοπορία, φέρει μαζύ της καὶ τὴν δευτέραν, καὶ ἡ δευτέρα τὴν τρίτην, καὶ ἡ τρίτη τὰς λοιπὰς· εἰς τὰς ὁποίας κλίνει ἡ αἴσθησις εὐκολώτερα, παρὰ εἰς τὴν πρώτην. Ἐπειδὴ καὶ πλέον ἐλκύσθη καὶ αἰχμαλωτίσθη ἀπὸ τὴν ἡδονὴν, ὅπου ἐδοκίμασεν εἰς τὰς δευτέρας καὶ τρίτας, καὶ λοιπὰς ἀργοπορίας. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρᾶξις, ἡ ἀρχίζεται πολλὰ βραδέως, ἡ ἀφίνεται τελείως πολλάκις, ὡς ἐνοχλητικὴ καὶ ἔτι, κατ' ὀλίγον ὀλίγον γίνεται, ἡ ἔξῃς τῆς ἀμελείας, ἥτις καταντᾷ μετὰ ταῦτα εἰς τοιοῦτον μέτρον, ὅπου, κατ' ἄλλον τρόπον δὲν γνωρίζεται, παρὰ ἀνίσως ἡμεῖς βαρυνθέντες πλέον ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν, δοῶμεν ὅλως δι' ὅλου εἰς ἔργα σπουδαῖα καὶ ἐπιμελῆ. Διότι, ἀπὸ τὴν ὑστερινὴν ταύτην μας ἐπιμέλειαν, γνωρίζομεν πῶς ἐστάθημεν ἕως τότε ἀμελέστατοι, μὲ ἐντροπὴν καὶ ζημίαν τόσων καλῶν ἔργων, ὅπου ἡδυνάμεθα νὰ κάμωμεν (1).

Αὕτῃ ἡ ἀμέλεια, τρέχει πανταχοῦ, καὶ μὲ τὸ φαρμάκι της,

(1) Διὰ τοῦτο ὁ μέγας Μάρκος ὁ ἀσκητής, μὲ τὸν Πέτρον τὸν Ἀμασκητὸν λέγουσιν· «ὅσον ἀγωνίζεται τις ποιῆσαι τι ἀγαθὸν μίαν ἡμέραν, τοσοῦτον χρεωστῇ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἀναυτοῦ ἢ ἡ δύναμις καὶ ἡ προθυμία δηλαδὴ (σελ. 612 φιλοκαλ.).

ὄχι μόνον τὴν θέλῃσιν φαρμακῶνει, καὶ τὴν κάνει νὰ ἀποστρέφεται κάθε ἐργόχειρον, καὶ κάθε Πνευματικὸν κόπον, καὶ διακονίαν· ἀλλ' ἀκόμη τυφλώνει καὶ τὸν νοῦν, διὰ νὰ μὴ θεωρήσῃ εἰς ποῖον ἄλογον, καὶ κακὸν λογισμὸν θεμελιωῖται ἡ τοιαύτη θέλησις· καὶ ἵνα μὴ, ἐκ τῆς τοιαύτης θεωρίας, παρακινήσῃ ταύτην τὴν θέλῃσιν, εἰς τὸ νὰ ἐπιμεληθῇ νὰ τελειώσῃ ὀγλίγωρα κάθε χρεωζουμένην ὑπηρεσίαν καὶ νὰ μὴ τὴν ἀφίνη παντελῶς, ἢ νὰ τὴν μακρύνῃ εἰς ἄλλον καιρὸν. Ἐπειδὴ, δὲν εἶναι μόνον ἄρκετὸν, τὸ νὰ κάμῃς ὀγλίγωρα τὸ ἔργον, ὅπου ἔχεις νὰ κάμῃς· ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ κάμῃς καὶ εἰς καιρὸν ἀρμόδιον, ὅπου ἀπαιτεῖ ἡ ποιότης, καὶ τὸ εἶναι ἐκείνου τοῦ ἔργου, καὶ μὲ ὅλην ἐκείνην τὴν ἐπιμέλειαν, ὅπου ἀρμόζει εἰς αὐτὸ, διὰ νὰ ἔχῃ κάθε δυνατὴν τελειότητα. Ἐπειδὴ εἶναι γεγραμμένον· « Ἐπικατάρatos ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς » (Ἱερ. μὴ. 10). Καὶ ὅλον τοῦτο τὸ κακὸν συμβαίνει, διατὶ δὲν σοχάζεσαι τὴν δύναμιν ἐκείνου τοῦ καλοῦ ἔργου, νὰ τὸ κάμῃς εἰς τὸν καιρὸν του, καὶ μὲ γνώμην ἀποφασιστικὴν, διὰ νὰ νικήσῃς τὸν κόπον, καὶ τὴν δυσκολίαν, ὅπου φέρει ἡ ἀμέλεια εἰς τοὺς ἀρχαρίους στρατιώτας.

Λοιπὸν, εἰς πρέπει νὰ στοχάζεσαι πολλάκις, ὅτι μία μόνη ἀνύψωσις τοῦ νοῦς εἰς τὸν Θεόν, καὶ μία ταπεινὴ γονυκλιτὴ μετάνοια εἰς τὴν γῆν γινομένη εἰς τιμὴν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀξίζει περισσότερον, παρὰ ὅλοι οἱ θησαυροὶ τοῦ Κόσμου. Καὶ ὅτι, κάθε φορὰν, ὅπου ἀφήσωμεν τὴν ἀμέλειαν, καὶ διάσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας μὲ ἐπιμελῆ ἔργα, οἱ Ἄγγελοι φέρουν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἓνα στέφανον ἐνδόξου νίκης· καὶ ὅτι, ἐκ τοῦ ἐναντίου πάλιν, εἰς τοὺς ἀμελεῖς, ὄχι μόνον δὲν δίδει σεφάνους ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ πέρνει ἀπ' αὐτοὺς κατ' ὀλίγον ὀλίγον τὰς χάριτας, ὅπου τοὺς ἔχει δοσμένας, ἀφίνωντάς τους νὰ ὑπερηθοῦν καὶ τῆς βασιλείας του διὰ τὴν ἀμελείαν τους· γέγραπται γάρ, ὅτι, « Οἱ καλεσμένοι ἐκεῖνοι εἰς τοὺς οὐρανόους » γάμους, ἀμελήσαντες, ἀπῆλθον, ὁ μὲν, εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν· » ὁ δὲ, εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ » (Ματθ. 26. 6).

Αὐξάνει δὲ τὰς χάριτας ταύτας εἰς τοὺς ἀμελεῖς, καὶ δια-
στὰς τοῦ ἑαυτοῦ των, κάμνωντάς τους νὰ ἔμβουν μετὰ ταῦτα
καὶ εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. « ἡ βασιλεία γὰρ τῶν οὐρανῶν
» διάζεται, καὶ διασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν » (Ματθ. ια'. 12).

Εἰ δὲ καὶ ὁ κακὸς λογισμὸς, πολεμῶντας νὰ σὲ ῥίψῃ εἰς
τὴν ἀμέλειαν, σοῦ προβάλλει ὅτι, διὰ νὰ ἀποκτήσης μίαν ἀρε-
τὴν, ὅπου ποθεῖς, ἔχεις νὰ δοκιμάσῃς μεγάλον κόπον, καὶ εἰς
ἡμέρας πολλὰς, καὶ ὅτι οἱ ἐχθροὶ σου εἶναι δυνατοὶ, καὶ πολ-
λοὶ, καὶ ἐσύ εἶσαι ἓνας, καὶ ἀδύνατος, καὶ ὅτι, χρειάζεσαι
νὰ κάμῃς πολλὰς, καὶ μεγάλας πράξεις διὰ νὰ τὴν κατορθώ-
σῃς· ἂν, λέγω, ταῦτα σοῦ προβάλλῃ ὁ λογισμὸς τῆς ἀμε-
λείας, μὴ τοῦ ἀκούσης· ἀλλὰ ἄρχισε, νὰ προβάλλῃς πράξεις,
ὥσάν νὰ ἔχῃς νὰ κάμῃς ὀλίγας, καὶ ὥσάν νὰ ἔχῃς νὰ κοπιά-
σῃς ἓνα παραμικρὸν, καὶ διὰ ὀλίγας ἡμέρας· καὶ ὥσάν νὰ ἔχῃς
νὰ πολεμήσῃς κατὰ ἐνὸς ἐχθροῦ μόνον, καὶ ὥσάν νὰ μὴν ᾔσαν
ἄλλοι νὰ σὲ πολεμήσουν· καὶ μὲ μίαν τοιαύτην μεγάλην Ἑλ-
πίδα, ὥσάν νὰ ᾔσαι (καθὼς καὶ εἶσαι), μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ
Θεοῦ, πλέον δυνατὸς ἀπὸ ἐκείνου. Διὰ τὴν, εἰς κάμῃς τοιου-
τοτρόπως, θέλει ἀρχίσει νὰ ἀδυνατήσῃ ἀπὸ λόγου σου ἡ ἀμέ-
λεια, καὶ σὺ νὰ διατεθῇς μετὰ ταῦτα, διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν
ψυχὴν σου ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἢ ἐναντία ἀρετῇ τῆς ἐπιμελείας.

Τὸ ἴδιον τοῦτο κάμε καὶ διὰ τὴν προσευχήν· λόγου χάριν,
ἂν ὁ καιρὸς τὸ καλὴν νὰ κάμῃς μιᾶς ὥρας προσευχήν, καὶ τοῦτο
φαίνεται σκληρὸν εἰς τὴν ἀμέλειάν σου, εἴσελθε εἰς αὐτήν, ὥσάν
νὰ ἔχῃς νὰ προσευχηθῇς μισὸν κάρτον τῆς ὥρας· καὶ εὐκολα
θέλεις ἀπεράσεις εἰς τὸ ἄλλο μισόν· καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο εἰς τὸ ἄλ-
λο, κτλ. Καὶ ἂν καμμίαν φορὰν αἰσθανθῇς εἰς τὸ διάστημα
αὐτὸ δυσκολίαν καὶ ἀντίστασιν πολλὰ βεβιασμένην, ἄφες πρὸς
ὥραν τὴν προσευχήν, διὰ νὰ μὴν ἀηδιάσῃς· καὶ μετ' ὀλίγον,
ἀνέλαβε πάλιν τὴν προσευχήν, ὅπου ἄφησες· τὸν ἴδιον τρόπον
τοῦτον πρέπει νὰ μεταχειρίζεσαι καὶ εἰς τὸ ἐργόχειρον, καὶ
ὕπηρεσίαν σου, ὅταν συμβῇ νὰ ἔχῃς νὰ κάμῃς πράγματα· τὰ
ὁποῖα, μὲ τὸ νὰ φαίνωνται εἰς τὴν ἀμέλειάν σου πολλὰ, καὶ

δύσκολα, εἰς θορυβεῖσαι ὁλος. Διὰ τοῦτο, ἄρχιζε μὲ τὴν καρδίαν σου ἡσυχὰ ἀπὸ τὸ ἕνα, ὥσάν νὰ μὴν εἶχες νὰ κάμης ἄλλο. Καὶ οὕτω κάνωντας ἐπιμελῶς, θέλεις τὰ κάμης ὅλα μὲ πολλὰ ὀλιγωρότερον κόπον, ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅπου ἐφαίνετο εἰς τὴν ἀμελείαν σου. Διὰτὶ, ἂν δὲν κάμης ἔτζι, καὶ ἂν δὲν σοφισθῇς νὰ πολεμήσης τὸν κόπον, καὶ τὴν δυσκολίαν, ὅπου σοῦ δείχνεται ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν εἰς κάθε ἀρετὴν, θέλει ὑπερισχύσει ἡ ἀμέλεια εἰς τοῦ λόγου σου· ὅπου, ὅχι μόνον ὅταν ᾔηται παρὼν ὁ κόπος, καὶ ἡ δυσκολία· ἀλλὰ καὶ μακρόθεν ἀκόμη θέλει σὲ κάμνει νὰ ἀδημονῇς, καὶ νὰ φοβῆσαι, πῶς θέλεις ἔχεις πάντοτε κόπους, καὶ δυσκολίας, καὶ πῶς θέλουν σὲ πειράζουν πάντοτε οἱ ἐχθροί σου. Ὅθεν, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν σου ἀνάπαυσιν, θέλεις ἔχεις ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς σου ἐνόχλησιν.

Ἦξευρε γάρ, τέκνον, ὅτι, τὸ πάθος τῆς ἀμελείας, μὲ τὸ ἀπόκρυφον φαρμάκι του, ὀλίγον κατ' ὀλίγον σαπίζει, ὅχι μόνον τὰς πρώτας καὶ μικρὰς ρίζας, αἱ ὅποῖαι ἔμελλον νὰ βλαστήσουν τὰς ἑξεῖς τῶν ἀρετῶν· ἀλλὰ σαπίζει καὶ ἐκείνας ἀκόμη τὰς ρίζας τῶν καλῶν ἑξέων, ὅπου προλαβόντως ἀποκτήθησαν. Καὶ καθὼς ὁ σκώληξ τρώγει τὸ ξύλον, οὕτω καὶ αὐτὸ τὸ πάθος πηγαίνει, κατατρύγωντας ἀνεπαισθήτως, καὶ καταναλίσκοντας τὸν μυελὸν τῆς πνευματικῆς ζωῆς· καὶ μὲ τὸ μέσον τούτου, ἡξεύρει νὰ στήνῃ παγίδας, καὶ βρόχους ὁ διάβολος εἰς κάθε ἄνθρωπον· μάλιστα δὲ, εἰς τὰς Πνευματικὰς ψυχὰς, ἡξεύροντας, ὅτι εὐκολὰ πίπτει εἰς τὰς ἐπιθυμίας κάθε ἀργός, καὶ ἀμελής· καθὼς γέγραπται· « Ἐν ἐπιθυμίαις ἐστι » πᾶς ἄεργος » (Παροιμ. ιγ'. 4).

Λοιπὸν, εἰς ἀγρύπνια πάντοτε προσευχόμενος, καὶ ἐπιμελούμενος καλῶς, ὡς ἀνδρεῖος ἀγωνιστής· « χεῖρες γὰρ ἀνδρείων, ἐν ἐπιμελείᾳ » (Παροιμ. ιγ'. 4). Καὶ μὴ προσμένῃς νὰ ὑφαίνῃς τὸν νυμφικὸν σου χιτῶνα, ὅταν ἔχῃς νὰ ὑπάγῃς ἐκεῖ στολισμένος, διὰ νὰ ἀπαντήσης τὸν Νυμφίον Χριστόν. Καὶ ἐνθυμοῦ κάθε ἡμέραν, ὅτι τὸ, σήμερον εἶναι ἐδικόν σου, τὸ αὐριον εἶναι εἰς τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι, ἐκείνος, ὅπου

σοῦ ἔδωκε τὸ πρῶτ', δὲν σοῦ ὑπόσχεται νὰ σοῦ δώσῃ καὶ τὸ ἐσπέρας. Διὰ τοῦτο μὴν ἀκούσης τοῦ διαδόλου, ὅπου σοῦ λέγει νὰ τοῦ δώσης τὸ σήμερον, καὶ τὸ, αὔριον νὰ δώσης τοῦ Θεοῦ· ὅχι· ἀλλὰ, ἐξόδευε ὅλας τὰς στιγμὰς τῶν ὥρῶν τῆς ζωῆς σου, καθὼς ἀρέσει τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὥσάν νὰ μὴν ἔχῃ νὰ σοῦ δοθῇ πλέον ἄλλος καιρὸς. Καὶ λογιάζε, ὅτι, διὰ κάθε σίγμην, ἔχεις νὰ δώσης λεπτότατον λογαριασμόν· ἐπεὶ πολῦτιμος εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ὁ καιρὸς, ὅπου ἔχεις εἰς τὰς χεῖρας, καὶ θέλει ἔλθῃ ὥρα, νὰ τὸν ζητήσης, καὶ νὰ μὴ τὸν εὕρης.

Νόμιζε δὲ, ὥσάν χαϊμένην ἐκείνην τὴν ἡμέραν (ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἔκαμες πολλὰ ἄλλα ἔργα) εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἀπόκτησες πολλὰς νίκας κατὰ τῶν κακῶν σου κλίσεων, καὶ θελημάτων, καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν εὐχαρίστησες τὸν Θεόν, ὅχι μόνον διὰ τὰς εὐεργεσίας, ὅπου σοῦ ἔκαμε, καὶ μάλιστα διὰ τὸ ἔασανιστικὸν αὐτοῦ πάθος, τὸ ὅποιον διὰ ἐσένα ὑπέφερεν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πατρικὴν γλυκεῖαν παιδευσιν τῶν θλίψεων, ὅπου, τύχῃ νὰ σοῦ στείλῃ καμμίαν φορὰν. Κάμνω τέλος, καὶ σοῦ παραγγέλω, ὅτι, « Ἀγωνίζου παντοτεινὰ τὸν καλὸν ἀγῶνα »* (Ἀ. Τιμ. ς'. 12). Διὰ τὴν πολλὰκις μία μοναχὴ ὥρα ἐπιμελείας, ἐκέρδησε τὸν παράδεισον· καὶ μία ὥρα ἀμελείας, τὸν ἔχασε. Καὶ γενοῦ ἐπιμελητῆς, ἐάν θέλῃς νὰ ᾔῃαι ἀσφαλῆς ἢ πρὸς Θεὸν ἐλπίς τῆς σωτηρίας σου· « ὃς πέποιθεν ἐπὶ Κύριον, ἐν » ἐπιμελείᾳ ἔσται »* (Παροιμ. κή. 25) (1).

(1) Δύω γὰρ εἶναι ἡ ἐλπίδες, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰσαάκ, μία ἀληθινή, καὶ σοφοτάτη· καὶ μία ψευδής, καὶ ἀνόητος. Καὶ ὅσοι μὲν ἀφιέρωσαν ὅλον τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς τὸν Θεόν, καὶ κἀνεὶνός πράγματος δὲν φροντίζουσι κοσμικοῦ, μετὰ τὸ νὰ ᾔῃαι ὅλως διόλου δοσμένοι εἰς τὴν ἐπιμελείαν καὶ ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν, οὗτοι ἀληθῶς ἐλπίζουσιν εἰς τὸν Θεόν νὰ τοὺς σώσῃ ἀπὸ κάθε κακῶν, καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ· ὅσοι δὲ ἀπερνοῦσιν ἐν ἀμελείᾳ τὴν ζωὴν των, καὶ τῶν ἀρετῶν, δὲν ἐπιμελοῦνται, οὗτοι, καὶ λέγουσιν ὅτι ἐλπίζουσιν εἰς τὸν Θεόν, ψευδῶς ὅμως ἐλπίζουσι, καὶ ἀνόητος εἶναι ἡ τούτων ἐλπίς. « Προηγούμενος, λέγει, ἐστὶν ὁ διὰ τὸν Θεὸν κόπος, καὶ οὕτως ὁ ἐν τῇ γεωργίᾳ αὐτοῦ, τῆς εἰς αὐτὸν ἐλπίδος » (σελ. 128).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

*Περὶ τῆς διορθώσεως τῶν ἐξωτερικῶν αἰσθήσεων. Καὶ με-
ποῖον τρόπον ἡμπορεῖ τις νὰ ἀπερδῇ ἀπὸ αὐτὰς εἰς
τὴν θεωρίαν καὶ δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ.*

Μεγάλη στόχασις, καὶ παντοτεινὴ γύμνασις χρειάζεται, εἰς τὸ νὰ κυβερνηθῶν, καὶ νὰ διορθωθῶν καλῶς αἱ πέντε ἐξωτερικαὶ μας αἰσθησεῖς· ἡγουν, ἡ ὄρασις, ἡ ἀκοή, ἡ ὄσφρησις, ἡ γεῦσις, καὶ ἡ ἀφή. Διότι, ἡ ἄλογος ὄρεξις τῆς καρδιάς, ὅπου εἶναι ὡσὰν στρατηγὸς τῆς διεφθαρμένης μας φύσεως, κλίνει μὲ ὑπερβολὴν εἰς τὸ νὰ γυρεύῃ πάντοτε τὰς ἡδονὰς καὶ ἀναπαύσεις· καὶ μὴ δυναμένη αὐτὴ μοναχὴ καθ' ἑαυτὴν νὰ τὰς ἀποκτήσῃ, μεταχειρίζεται τὰς αἰσθήσεις τοῦ σώματος, ὡσὰν στρατιώτας, καὶ ὄργανα φυσικὰ, διὰ νὰ πιάνῃ τὰ ἔξωθεν ἀντικείμενά των, ἥτοι, τὰ αἰσθητὰ πράγματα· τῶν ὁποίων, τὰς ἡδονικὰς εἰκόνας, καὶ φαντασίας, πέρνουσα, καὶ τραβίζουσα πρὸς τοῦ λόγου της, τὰς ἐντυπώνει εἰς τὴν ψυχὴν· ἀπὸ τὴν ὁποίαν μετὰ ταῦτα, ἀκολουθεῖ ἡ ἡδονή· ἥτις, διὰ τὴν συγγένειαν, ὅπου εἶναι ἀναμεταξύ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς σαρκὸς, διασκορπίζεται εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέρη τῶν αἰσθήσεων, ὅπου εἶναι χωρητικὰ τῆς τοιαύτης ἡδονῆς· καὶ ἐκ ταύτης, συμβαίνει (Φεῦ!) εἰς τὴν ψυχὴν ὁ ἀθάνατος θάνατος· καὶ πληροῦται τὸ γεγραμμένον, ὅτι, « Ἀνέβη θάνατος διὰ τῶν θυρίδων· ἡγουν, διὰ τῶν αἰσθήσεων, τὰς ὁποίας ἔχει ὡσὰν παράθυρα ἡ ψυχὴ, διὰ νὰ ἀπο-
« λαμβάνῃ τὰ αἰσθητὰ » (Ἱερ. θ'. 20).

Βλέπεις, ἀδελφε, τὴν μεγάλην ζημίαν, ὅπου σοῦ προξενεῖται ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις; Πρόσεχε, λοιπὸν, διὰ νὰ τὴν ἰατρεύσῃς· ἡγουν, φρόντιζε καλῶς, νὰ μὴν ἀφίνῃς νὰ πηγαίνουν αἱ αἰσθήσεις σου ἐκεῖ, ὅπου αὐταῖς θέλουν, μηδὲ νὰ τὰς μεταχειρισθῇς

ὡσὰν νὰ λέγῃ, ὅτι πρῶτον, πρέπει νὰ κοπιάσῃ τις διὰ νὰ σπεύρῃ ἔργα καλὰ, καὶ ἀρετάς· καὶ ἔπειτα νὰ ἐλπίζῃ ὅτι καὶ ἔχει νὰ θερίσῃ, καὶ νὰ λάβῃ μισθὸν, τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του.

διὰ μοναχὴν τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰσθητῶν ἡδονῶν, καὶ ὄχι διὰ κἀνένα ἄλλο τέλος καλὸν, ἢ ὠφέλειαν, ἢ ἀνάγκην. Καὶ ἀνίσως ἕως τῶρα, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίσης, αὐταὶ αἱ αἰσθήσεις σου ἐδόθησαν ὅλως δι' ὅλου εἰς τὰ ἡδονικὰ αἰσθητά· ὅμως, ἀπὸ τῶρα καὶ ὕστερα, ἀγωνίσου, ὅσον δύνασαι, νὰ τὰς σύρης ὀπίσω, καὶ νὰ τὰς κυβερνήσης τόσον καλὰ, εἰς τρόπον ὁποῦ, ἀπὸ ἐκεῖ ὁποῦ προτιήτερα ἐδουλώνοντο ἀθλίως εἰς τὰς ματαίας καὶ ψυχοφθόρους ἡδονάς, νὰ ἀποκτοῦν ὕστερα ἀπὸ κάθε κτίσμα καὶ ἀντικείμενον αἰσθητὸν, ψυχωφελῇ νοήματα, καὶ νὰ τὰ φέρουν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν· διὰ μέσου τῶν ὁποίων νοημάτων ἡ ψυχὴ δύναται νὰ συμμαζώνεται εἰς τὸν ἑαυτὸν της, καὶ μὲ τὰ πτερὰ τῶν αὐλῶν της δυνάμεων, νὰ ἀναδιηάζεται εἰς τὴν θεωρίαν καὶ δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ (1), τὸ ὁποῖον ἡμπορεῖς καὶ σὺ νὰ τὸ κάμνης, κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον.

Λόγου χάριν· ὅταν παρασταθῇ ἐμπρὸς εἰς κἀμμίαν ἐξωτερικὴν σου αἰσθῆσιν κἀνένα αἰσθητὸν ἀντικείμενον, εἴτε ὄρατὸν, εἴτε ἀκουστὸν, εἴτε ὁσφραντὸν, εἴτε γευστὸν, ἢ ἀπτὸν, χωρίσε μὲ τὸν λογισμὸν σου ἀπὸ τὸ ὑλικὸν πρᾶγμα, ὁποῦ ἔχει, τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἡγουν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁποῦ εἶναι εἰς αὐτό· καὶ στοχάσου, ὅτι, αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ του, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ τὸ εἶναι, ἢ ἄλλο τίποτε, ἀπὸ ὅσα εὐρίσκονται εἰς αὐτό· ἀλλὰ, ὅλον του τὸ πᾶν εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ· ὁ ὁποῖος μὲ τὸ πνεῦμά του ἀοράτως τοῦ δίδει ἐκεῖνο τὸ εἶναι, ἐκείνην τὴν ἀγαθότητα, ἐκείνην τὴν ὠραιότητα, ἐκείνην τὴν δύναμιν, ἐκείνην τὴν σοφίαν, καὶ κάθε ἄλλο καλόν, ὁποῦ εἶναι εἰς αὐτό. Ὅθεν, ἐδῶ ἅς χαρῇ ἡ καρδιά σου, ὅτι μόνος ὁ Θεός σου εἶναι ἡ αἰτία καὶ ἡ ἀρχὴ τῶσων ποικίλων, τῶσων μεγάλων

(1) Διὰ τοῦτο ὁ μέγας ἐκείνος Λύγουστινος· ἔλεγεν, ὅτι, «ὅσα κτίσματα εὐρίσκονται εἰς τὸν Κόσμον ὁμιλοῦσι μὲ τοὺς ἐναμέτους ἀνδρας » μὲ μίαν γλῶσσαν βουδῆν ἀληθινὰ καὶ σιωπηλὴν, ἀλλὰ κατὰ πολλὰ ἐνεργητικὴν, ἢ ὁποῖα εὐκολα ἀκούεται καὶ καταλαμβάνεται » ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ τοὺς παρακινεῖ περισσότερον εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην· καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ πάντα εὐρίσκουν ἀφορμὴν νὰ λαμβάνουν » καλοὺς καὶ εὐλαβητικοὺς λογισμούς. Καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος

λων, τόσων θαυμαστών τελειοτήτων τῶν πραγμάτων· καὶ ὅτι, αὐτὸς καθ' ὑπεροχὴν, ὅλα τὰ περιέχει εἰς τὸν ἑαυτὸν του· καὶ ὅτι, αὐταὶ ἢ τελειότητες ὅλων τῶν αἰσθητῶν κτισμάτων, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ἓνας ἐλάχιστος βαθμὸς· ἢ ἓνας ἴσκιος, τῶν ἀπείρων αὐτοῦ θείων ἐξοχοτήτων τε, καὶ τελειοτήτων. Καὶ λοιπὸν, ὅταν ἐσὺ τοιουτοτρόπως συνήθισης νὰ βλέπῃς τὰ αἰσθητὰ κτίσματα, καὶ δὲν μένης εἰς τὸ ἔξωθεν καὶ φαινόμενον μόνον, ἀλλὰ διαπερνᾷς μὲ τὸν νοῦν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ κρυπτόμενον αὐτῶν κάλλος (εἰκόνες γὰρ τῶν νοητῶν εἶναι τὰ αἰσθητὰ, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον)· τότε, τὴν μὲν ἔξωθεν αὐτῶν ὠραιότητα, ὡς οὐτιδανὴν, καὶ ὑλικὴν θέλεις καταφρονήσης καὶ παραδράμῃς, εἰς δὲ τὴν κρυπτομένην δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, θέλεις προσηλώ- νῃς τὸν νοῦν σου, δοξολογῶντας τὸν Κύριον.

Ἐτὶ βλέπωντας τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, τὸ πῦρ, τὸν ἀέρα, τὸ ὕδωρ, καὶ τὴν γῆν, καὶ στοχαζόμενος τὴν οὐσίαν, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ ἐνέργειαν, ὅπου ἔχουν, μὲ μεγάλην σου ἡδονὴν θέλεις εἰπῆς πρὸς τὸν ἄκρον Ποιητὴν, ὅπου τοιούτης λογῆς τὰ ἐδημιούργησεν· « ὦ θεία οὐσία! ὦ ἄπειρος Δύναμις καὶ ἐνέρ- » γεια, ἄκρως ἐπιθυμητή! πόσον χαίρω, καὶ ἀγάλλομαι, ὅτι » σὺ εἶσαι μόνη ἀρχὴ καὶ αἰτία κάθε κτιστῆς οὐσίας τῶν ὄν- » των, καὶ κάθε ἐνεργείας καὶ δυνάμεως! » (1) ἔτι, ὅταν βλέπῃς τὰ οὐράνια, καὶ φωτεινὰ σώματα, τὸν ἥλιον, τὴν σε- λήνην, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ στοχασθῇς πῶς ἔλαβον τὸ φῶς καὶ τὴν λαμπρότητα ἀπὸ τὸν Θεόν, ἔχεις νὰ φωνάζῃς· « ὦ

φῃσι· πάντα Θεὸν ὑμνεῖ καὶ δοξάζει φωναῖς ἀλαλήτοις· ἐπὶ πᾶσι » γὰρ εὐχαριστεῖται δι' ἐμοῦ Θεός· καὶ οὕτως ὁ ἐκείνων ὕμνος, ἡ- » μέτερος γίνεται, παρ' ὧν ἐγὼ τὸ ὑμνεῖν λαμβάνω» (Δόγ. εἰς τὴν καινὴν Κυριακὴν). Ὅθεν καὶ οἱ τρεῖς παῖδες ἔλαβον ἀφορμὰς ἀπὸ ὅλα τὰ Κτίσματα νὰ δοξολογήσουν τὸν Κτίστην ἐν τῇ ᾠδῇ των.

(1) Σημείωσαι, ὅτι, κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον, ἡ μὲν οὐσία τῶν ὄντων ἔχει εἰκόνα τοῦ Πατρὸς, ἡ δὲ δύναμις τοῦ Υἱοῦ· ἡ δὲ ἐνέργεια, τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὥστε κάθε ὄν, παριστάνει, τὸν τούτου ποιη- τὴν Θεόν, ὅχι μόνον πῶς εἶναι ἓνας, ἀλλὰ καὶ πῶς εἶναι Τρία.

» φῶς ὑπὲρ πᾶν φῶς, ἀπὸ τὸ ὅποῖον ἐκτίσθη κάθε φῶς, αὐ-
 » λον καὶ ὑλικόν· ὃ φῶς θαυμαστόν, τὸ πρῶτον ἀντικείμενον
 » τῆς χαρᾶς τῶν Ἀγγέλων, καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν μακα-
 » ρίων, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἀκλινῇ θεωρίαν, θαμβόνονται τὰ
 » ὄμματα τῶν Χερουδὶμ· καὶ κατὰ σύγκρισιν αὐτοῦ, ὅλα τὰ
 » αἰσθητὰ φῶτα, φαίνονται σκότος βαθύτατον· δοξολογῶ, καὶ
 » ὑπερυψῶ σε· ὃ φῶς ἀληθινόν, ὅπου φωτίζεις πάντα ἄνθρω-
 » πον ἐρχόμενον εἰς τὸν Κόσμον· (Ἰωάν. α.). ἀξιώσαί με νὰ
 » σὲ εἰδῶ νοερῶς, διὰ νὰ χαρῇ μὲ τελειότητα ἡ καρδιά μου».
 Ἐτὶ καὶ ὅταν βλέπῃς τὰ δένδρα, τὰ χόρτα, καὶ ἄλλα διά-
 φορα φυτὰ· καὶ θεωρῶν μὲ τὸν νοῦν, πῶς ζῶσι, τρέφονται,
 αὐξάνουν, καὶ γεννῶσι τὰ ὁμοιά των, καὶ πῶς ἀπὸ λόγου των
 δὲν ἔχουν τὴν ζωὴν, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅπου ἔχουν, ἀλλὰ ἀπὸ
 τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὅπου ἐσὺ δὲν βλέπεις, τὸ ὅποῖον μόνον
 τὰ ζωογονεῖ, οὕτως ἡμπορεῖς νὰ εἰπῇς· « Ἰδοὺ εἰδῶ ἡ ἀληθινὴ
 » ζωή, ἐξ ἧς, καὶ ἐν ἧ, καὶ δι' ἧς ζῶσι, καὶ τρέφονται, καὶ
 » αὐξάνουν ὅλα τὰ πάντα· ὃ ζωντανὴ θεραπεία τῆς καρ-
 » δίας μου! » Ὅμοίως καὶ ἀπὸ τὴν ὄψιν τῶν ἀλόγων ζώων,
 θέλεις ἀνυψώσεις τὸν νοῦν σου εἰς τὸν Θεόν, ὅπου δίδει εἰς αὐτὰ
 τὴν αἴσθησιν, καὶ τὴν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον κίνησιν, λέγων·
 « ὃ πρῶτον κινοῦν· τὸ ὅποῖον κινῶντας τὰ πάντα, εἶσαι ἀκί-
 » νητον εἰς τὸν ἑαυτόν σου· ὦ, πόσον χαίρω, καὶ εὐφραίνομαι
 » εἰς τὴν ἀκινήσιν, καὶ στερεότητά σου! »

Βλέπωντας δὲ τὸν ἑαυτόν σου, ἡ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώ-
 πους, καὶ συλλογιζόμενος, πῶς μόνος ἐσὺ εἶσαι ὀρθοσχήμενος καὶ
 λογικὸς ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα, καὶ πῶς εἶσαι μία ἔνωσις,
 καὶ ἓνας σύνδεσμος τῶν αὐτῶν καὶ ὑλικῶν κτισμάτων, κινή-
 σου πρὸς δοξολογίαν, καὶ εὐχαριστίαν τοῦ Πλάστου Θεοῦ σου,
 καὶ εἰπέ· « Ὁ Τριάς ὑπερούσιε, Πάτερ, Υἱέ, καὶ Πνεῦμα
 » Ἅγιον· ἃς ἦσαι δεδοξασμένη εἰς τοὺς αἰῶνας. Πόσον χρεω-
 » στῶ νὰ σὲ εὐχαριστῶ πάντοτε, ὅχι μόνον διατὶ μὲ ἔπλα-
 » σας ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ μὲ ἔκαμες βασιλέα ὅλων τῶν ἐπιγείων
 » κτισμάτων· ὅχι μόνον διατὶ μὲ ἐτίμησας κατὰ τὴν φύσιν,

» μὲ τὴν ἐδικήν σου εἰκόνα, μὲ νοῦν, λόγον, καὶ Πνεῦμα ζω-
 » ποιδὸν τοῦ σώματός μου (1). Ἀλλὰ, καὶ διατὶ μοὶ ἔδωκας
 » δύναμιν, νὰ γίνω προαιρετικὸς μὲ τὰς ἀρετὰς, καθ' ὁμοίω-
 » σιν ἐδικήν σου, διὰ νὰ δυνηθῶ μὲ τοῦτο νὰ σὲ ἀπολαμβάνω
 » εἰς τοὺς αἰῶνας ».

Ἔρχομαι τώρα εἰς τὰς πέντε αἰσθήσεις μερικώτερον, καὶ
 σοῦ λέγω· ἀνίσως καὶ θέλγῃσαι, ἀδελφε, ἀπὸ τὴν ὡραιότητα
 καὶ κάλλος τῶν κτισμάτων, τὴν ὁποίαν βλέπουν οἱ ὀφθαλμοί
 σου, χωρίσαι μὲ τὸν νοῦν σου, ἐκεῖνο ὅπου βλέπεις, ἀπὸ τὸ
 πνεῦμα, ὅπου δὲν βλέπεις· καὶ στοχάσου, ὅτι, ὅλον ἐκεῖνο τὸ
 ὥραϊον κάλλος, ὅπου φαίνεται ἔξωθεν, εἶναι τοῦ μόνου ἀορά-
 του, καὶ παγκαλεστάτου πνεύματος, ἐξ οὗ ἔχει τὴν αἰτίαν
 ἐκείνη ἢ ἐξωτερικὴ ὡραιότης· καὶ εἰπέ ὅλη χαρμώδους· « ἰδοὺ
 » οἱ ῥύακες τῆς ἀκτίστου πηγῆς! ἰδοὺ αἱ ῥανίδες τοῦ ἀπείρου
 » πελάγους παντὸς ἀγαθοῦ! ὦ, καὶ πόσον χαίρω εἰς τὰ ἐνδό-
 » τερα τῆς καρδίας μου, συλλογιζόμενος τὴν αἰώνιον καὶ ἄ-
 » πειρον τοῦ Κτίστου μου ὡραιότητα, ὅπου εἶναι ἀρχὴ καὶ
 » αἰτία πάσης κτιστῆς ὡραιότητος! ὦ, πόσον γλυκαίνομαι,
 » στοχαζόμενος τὸ ἄφραστον, καὶ ἀνεπινόητον, καὶ ὑπέρκαι-
 » λον κάλλος τοῦ Θεοῦ μου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἀρχὴν
 » κάθε κάλλος ».

Ὅταν ἀκούσης ἀμμῖαν γλυκεῖαν φωνήν, ἢ ἀρμονίαν ἤχων,
 καὶ ἁσμάτων, στράφου μὲ τὸν νοῦν σου εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰπέ,
 » ὦ ἀρμονία τῶν ἀρμονιῶν, Κύριέ μου! πόσον εὐφραίνομαι
 » εἰς τὰς ἀπείρους σου τελειότητας· ἐπειδὴ, ὅλαι ὁμοῦ ἀποδί-

(1) Ὅρα τὸ λή. κεφ. τῶν φυσικῶν, καὶ Θεολογικῶν τοῦ μεγάλου
 τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγορίου, σελ. 974. τῆς Φιλοκαλίας, ὅπου καὶ
 λέγει ὁ θεότατος ἐκεῖνος νοῦς, ὅτι τὸ ζωοποιὸν αὐτὸ Πνεῦμα τοῦ σώ-
 ματος, εἶναι ἓνας ἔρως νοερὸς, ὅπερ ἐκ τοῦ Νοῦ καὶ τοῦ λόγου ἐστὶ,
 καὶ ἐν τῷ λόγῳ, καὶ τῷ νῷ ἔστι· καὶ ἐν αὐτῷ ἔχει τὸν λόγον, καὶ
 τὸν νοῦν· καὶ ὅτι, κατὰ τοῦτο τὸ ζωοποιὸν Πνεῦμα, ἡ νοερὰ καὶ
 λογικὴ ψυχὴ, περισσότερον ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους εἶναι, κατ' εἰκόνα
 Θεοῦ· ἐπειδὴ ἐκεῖνοι τοιοῦτον ζωοποιὸν Πνεῦμα οὐκ ἔχουσι, καθ'
 ὅτι, οὐδὲ σῶμα ἔχουσι τὸ ζωοποιούμενον.

» δουν εἰς ἐσὲ ὑπερουράνιον ἁρμονίαν· καὶ ἐνωμέναι ἀκόμῃ
 » μὲ τοὺς Ἀγγέλους εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ μὲ ὅλα τὰ κτίσμα-
 » τα, κάμνουν μεγάλην συμφωνίαν· πότε νὰ ἔλθῃ, Κύριέ μου,
 » ἡ ὥρα, νὰ ἀκούσω μέσα εἰς τὰ ὦτα τῆς καρδίας μου τὴν
 » γλυκυτάτην φωνήν σου, νὰ μοῦ εἰπῇς· εἰρήνην τὴν ἐμήν δι-
 » δωμί σοι· εἰρήνην ἀπὸ τῶν παθῶν· ὅτι ἡ φωνή σου, εἶναι
 » ἡδεῖα, κατὰ τὸ ἄσμα ». (β. 14).

Ἀνίσως δὲ ὁσφραίνεσαι κἀνένα μυστικόν, ἢ ἄνθος εὐωδίας,
 πέρασαι ἀπὸ τὴν ἔξωθεν εὐωδίαν, εἰς τὴν κεκρυμμένην ὁσμὴν
 τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ εἰπέ· « Ἰδοὺ αἱ ὁσμαι τοῦ πα-
 » νευώδους ἐκείνου ἄνθους, καὶ τοῦ ἀκενώτου ἐκείνου μύρου,
 » τὸ ὅποῖον ἐξεκενώθη εἰς ὅλα τὰ κτίσματά του· κατὰ τὸ ἄσμα·
 » ἐγὼ ἄνθος τοῦ πεδίου, κρῖνον τῶν κοιλάδων· (β΄. ι.) καὶ πά-
 » λιν μῦρον ἐκκενώθην ὀνομά σου ». (α΄. 2). « Ἰδοὺ ἡ τῆς πη-
 » γαίας εὐωδίας διάδοσις, ἡ ὁποία ἀφθόμως ὑπερβλύζει τὰς θεϊκὰς
 » αὐτῆς ἐπιπνοίας, ἀπὸ τῶν ἄνω, καὶ καθαρωτάτων Ἀγγέλων,
 » ἕως τῶν ἐσχάτων κτισμάτων, καὶ τὰ πάντα εὐωδιάζουσα,
 » κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον » (ἐκκλησ. Ἱεραρ. κεφ. δ΄).
 Περὶ τῆς ὁποίας εὐωδίας εἶπεν ὁ Ἰσαάκ πρὸς τὸν υἱὸν του Ἰα-
 κώβ· « ἡ ὁσμὴ τοῦ υἱοῦ μου, ὡς ὁσμὴ ἀγροῦ πλήρους, ὃν εὐ-
 » λόγησε Κύριος » (γεν. κζ΄. 27).

Πάλιν, ὅταν τρώγῃς ἢ πίνῃς, συλλογίζου πῶς ὁ Θεὸς εἶναι
 ἐκεῖνος, ὁποῦ δίδει εἰς ὅλα τὰ φαγητά τὴν νοστιμάδα· καὶ
 εἰς μόνον αὐτὸν ἡδυνόμενος, ἡμπορεῖς νὰ εἰπῇς· « χαῖρε ψυχῇ μου
 » διατί, καθὼς ἔξω ἀπὸ τὸν Θεόν σου δὲν εἶναι κἀμμία ἀνά-
 » παυσις, ἔτζι ἔξω ἀπὸ αὐτὸν, δὲν εἶναι καὶ κἀμμία γλυκύτης,
 » ἢ νοστιμάδα· ὅθεν, εἰς αὐτὸν μόνον ἡμπορεῖς εἰς κάθε πρᾶγ-
 μα νὰ ἡδύνασαι. Καθὼς εἰς τοῦτο ὁ Δαβὶδ σὲ παρακινεῖ, λέγων·
 » « Γεύσασθε, καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος »· (Ψαλμ. λγ΄.
 8). Καὶ ὁ Σολομών σὲ πληροφορεῖ εἰπὼν περὶ αὐτοῦ· « ὅτι,
 » καρπὸς αὐτοῦ γλυκὺς ἐν τῷ λάρυγγί μου »· (Ἱ.σμα β΄. γ΄.).

Ὅταν δὲ κινήσῃς τὰς χεῖράς σου, διὰ νὰ κάμῃς κἀνένα
 ἔργον, συλλογίσου, πῶς ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πρώτη αἰτία ἐκείνου

τοῦ ἔργου· καὶ σὺ, δὲν εἶσαι ἄλλο, παρὰ ἓνα ζωντανὸν ὄργανον αὐτοῦ· εἰς τὸν ὁποῖον, ὑψώνωντας τὸν λογισμόν σου, εἰπὲ οὕτως· « πόση εἶναι ἡ χαρὰ, ὅπου δοκιμάζω μέσα εἰς τὸν » ἑαυτόν μου, ὑψίστε Θεὲ τοῦ παντός ! Διὰ τί ἐγὼ δὲν ἤμπορῶ » νὰ κάμω χωρὶς ἐσένα κἀνένα πρᾶγμα· ἀμὴ ἐσὺ εἶσαι ὁ » πρῶτος, καὶ ἀρχικὸς ἐνεργητὴς κάθε πράγματος ».

Ὅταν δὲ βλέπῃς εἰς ἄλλους, ἀγαθότητα, σοφίαν, δικαιοσύνην, καὶ ἄλλας ἀρετάς, κἀνώνωντας μὲ τὸν νοῦν σου αὐτὴν τὴν διαίρεσιν, εἰπὲ εἰς τὸν Θεόν σου· « ὦ πλουσιώτατε θησαυρὲ » τῆς ἀρετῆς, πόση εἶναι ἡ χαρὰ μου ! ὅτι ἀπὸ ἐσέ, καὶ διὰ » σοῦ μόνου, προέρχεται κάθε καλόν· καὶ ὅτι, ὅλον τὸ καλόν, » κατὰ σύγκρισιν τῶν θείων σου τελειοτήτων, εἶναι τὸ οὐδέν· » εὐχαριστῶ σοι, Θεέ μου, διὰ τοῦτο, καὶ διὰ κάθε ἄλλο κα- » λόν, ὅπου ἔκαμες εἰς τὸν πλησίον μου· ἀλλὰ μνήσθητι, Θεέ » μου, καὶ τῆς πτωχείας τῆς ἐδικῆς μου, καὶ τῆς μεγάλης » χρείας, ὅπου ἔχω διὰ τὴν ἀρετὴν ».

Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, ὅσαις φοραῖς αἰσθανθῇς εἰς τὰ κτίσματα κἀνένα πρᾶγμα ἀρεστὸν, καὶ ἡδονικόν, μὴ σταθῇς εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ πέρασε μὲ τὸν λογισμόν εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰπέ· « Ἀνίσως, Θεέ μου, τὰ κτίσματά σου, ἦναι τόσον ὠραῖα, » τόσον χαροποιὰ, τόσον ἀρεστὰ, πόσον ἄρᾳ γε ὠραῖος, πόσον » χαροποῖος, καὶ γλυκύτατος εἶσαι ἐσὺ ὁ Κτίστης τούτων » ἀπάντων ! » Ἐάν λοιπὸν, ἀγαπητέ, ἔτζι κάμνης, ἤμπορεῖς νὰ ἀπολαμβάνῃς τὸν Θεὸν διὰ μέσου τῶν πέντε σου αἰσθήσεων, καὶ νὰ ἀναβαίνεις πάντοτε ἀπὸ τὰ κτίσματα εἰς τὸν Κτίστην, εἰς τρόπον ὅπου, ἡ τῆς κτίσεως δημιουργία, νὰ σοῦ γίνεται μία θεολογία· καὶ ἀκόμη εἰς τοῦτον τὸν αἰσθητὸν Κόσμον εὐρίσκόμενος, νὰ ξεφαντώνῃς ἐκεῖνον τὸν νοητόν. Ἐπειδὴ καὶ, τῇ ἀληθείᾳ, ὅλος ὁ Κόσμος, καὶ ὅλη ἡ φύσις, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ἓνας κανὼν, καὶ ἓνα ὄργανον· ὑποκάτω εἰς τὸ ὁποῖον, ἀοράτως εὐρίσκεται παρὼν ὁ Δημιουργὸς καὶ τεχνίτης, ἐνεργῶν, καὶ δείχνων τὴν τέχνην του, καὶ διὰ τῶν ὁρα-

τῶν, καὶ ὑλικῶν, προβάλλων τὰς ἀοράτους, καὶ αὐλοῦς τοῦ ἐνεργείας, καὶ τελειότητος (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Ὅτι τὰ ἴδια αἰσθητὰ πράγματα, ὅπου εἵπομεν, εἶναι μέσα, καὶ ὄργανα εἰς ἡμᾶς, διὰ τὰ διορθῶνμεν τὰς αἰσθήσεις μας· ἐὰν διαπερῶμεν ἀπὸ αὐτὰ εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἐνσαρκωμένου λόγου, καὶ εἰς τὰ μυστήρια τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ πάθους του.

Ἀνωτέρω σοῦ ἔδειξα, πῶς, ἡμεῖς ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ ἠμποροῦμεν νὰ ἀνυψοῦμεν τὸν νοῦν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ· τώρα μάθε καὶ ἄλλον τρόπον, διὰ νὰ ὑψώσης τὸν νοῦν σου εἰς τὴν μελέτην τοῦ Σισαρκωμένου λόγου, στοχαζόμενος τὰ ἀγιώτατα μυστήρια τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ πάθους του. Ὅλα τὰ αἰσθητὰ πράγματα τοῦ σύμπαντος Κόσμου, ἠμποροῦν νὰ ὑπηρετήσουν εἰς ταύτην τὴν μελέτην καὶ θεωρίαν, ἀνίσως πρῶτον συλλογισθῇς εἰς αὐτὰ, ὡς ἄνωθεν εἵπομεν, τὸν Ἄκρον Θεὸν, ὡς

(1) Διὰ τοῦτο, ἀπὸ μὲν τὸ ἓνα μέρος ὁ Σολομών εἶπεν, «ἐκ γὰρ ἢ μεγέθους, καὶ καλλοῆς κτισμάτων, ἀναλόγως ὁ Γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται» (σοφ. ιγ'. 5). ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο ὁ μακάριος Παῦλος. «Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ, ἀπὸ κτίσεως Κόσμου, τοῖς ποιήμασι νοοῦ· μενα καθορᾶται, ἢ τε αἰδίου αὐτοῦ δύναμις καὶ θεϊότης (ἥτοι Μεγαλειότης)» (Ῥωμ. δ'. 20). προσθέτομεν καὶ τοῦτο ἐνταῦθα· ὅτι διὰ τὸν σκοπὸν, καὶ τὸ τέλος τοῦτο ἐκτίσθησαν, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, πάντα τὰ Κτίσματα, μὲ λόγον καὶ μὲ σοφίαν, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο, οἱ ἄνθρωποι ἐπλουτίσθησαν μὲ δύναμιν λογικὴν· ἵνα διὰ τῆς λογικῆς ταύτης δυνάμεως ἐξετάζοντες καὶ θεωροῦντες τοὺς ἐν τοῖς Κτίσμασι λόγους, ἐκ τούτων ἀναβαίνουσιν εἰς τὴν γνῶσιν καὶ θεωρίαν τοῦ ἐνυποστάτου ἐκείνου καὶ προαιωνίου λόγου, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένοντο· «πάντα γὰρ φησι, δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν, ἢ ὃ γέγονεν» (Ἰωάν. ἀ. 3). Ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ αἰτία τὰ γνωρίζομεν τὰ αἰτία, καὶ ἀπὸ τὰ ὕστερα τὰ πρότερα· ὥστε φθάνει μόνον τινὰς νὰ ἡξεύρῃ νὰ συλλογίζεται ὀρθῶς, καὶ εὐθύς, μέσα εἰς τὴν Κτίσιν εὐρίσκει τὴν Πίστιν, καὶ ἀπὸ τὰ Κτίσματα, καὶ τοὺς τοῖς Κτίσμασι θεωρουμένους λόγους, καταλαμβάνει, καὶ πιστεύει ἀναμφιβόλως, ὅτι, εἶναι Θεός.

μόνην καὶ πρώτην αἰτίαν, ὅπου τῶν ἔδωκεν ὄλον ἐκεῖνο τὸ εἶναι, τὴν δύναμιν, τὴν ὠραιότητα καὶ τὰς ἄλλας ὅλας τελειότητας, ὅπου ἔχουν· καὶ ἂν μετὰ ταῦτα συλλογισθῇ, πόσον μεγάλη καὶ ἄπειρος ἐστάθη ἡ ἀγαθότης τούτου τοῦ ἰδίου Θεοῦ· ὁ ὁποῖος, ὦντας μόνος ἀρχή, καὶ Κύριος παντὸς Κτιστοῦ ὄντος, ἠθέλησε νὰ συγκατέβη εἰς τόσῃν χαμηλότητα, νὰ γένη ἄνθρωπος, νὰ πάθῃ, καὶ νὰ ἀποθάνῃ διὰ τὸν ἄνθρωπον, δίδοντας ἅδειαν εἰς τὰ ἴδια ἔργα τῶν χειρῶν του, νὰ ἄρματωσῃν κατ' αὐτοῦ, διὰ νὰ τὸν σταυρώσουν.

Λοιπὸν, ὅταν ἐσὺ βλέπῃς, ἡ ἀκούῃς, ἡ πιάνῃς ἄρματα, σχοινία, δαρμούς, στύλους, ἀκάνθας, καρφία, σφύρας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, συλλογίσου μὲ τὸν νοῦν σου, πῶς, ὅλα ταῦτα, ἐστάθησαν ὄργανα τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου σου.

Πάλιν, ὅταν βλέπῃς, ἡ κατοικῇς ὁσπῆτια πτωχικὰ, ἔρχου εἰς ἐνθύμῃσιν τοῦ σπηλαίου, καὶ τῆς φάτνης τοῦ Δεσπότου σου. Ἄν ἰδῇς νὰ βρέχῃ, ἐνθυμήσου ἐκείνην τὴν αἵματώδη βροχὴν τῶν ἰδρώτων, ὅπου ἐστάλαξεν εἰς τὸν Κῆπον ἀπὸ τοῦ ἱερώτατον σῶμα τοῦ Γλυκυτάτου μας Ἰησοῦ, καὶ ἐκατάβρεξε τὴν γῆν. Ἄν βλέπῃς τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ καίκια, ἐνθυμήσου, πῶς ὁ Θεός σου ἐπεριπάτησε· σωματικῶς ἐπάνω εἰς αὐτήν, καὶ πῶς ἐστέκετο μέσα εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἐδίδασκε τοὺς ὄχλους ἀπὸ αὐτά. Αἱ πέτραι, ὅπου ἰδῇς, θέλουν σοῦ παραστήσουν ἐκείνας τὰς πέτρας, ὅπου ἐσυντρίφθησαν εἰς τὸν θάνατόν του· ἡ γῆ, θέλει σοῦ ἐνθυμίσει ἐκεῖνον τὸν σεισμόν, ὅπου ἔκαμε τότε εἰς τὸ πάθος του.

Ὁ ἥλιος, θέλει σὲ φέρεи εἰς ἐνθύμῃσιν τοῦ σκότους, ὅπου τὸν ἐσκότισε τότε· τὰ νερά θέλουν σὲ ἐνθυμήσουν ἐκεῖνο τὸ νερόν, ὅπου ἔρευσεν ἀπὸ τὴν ἀγίαν του πλευρὰν, ὅταν τὸν ἐλόγχευσεν ὁ στρατιώτης νεκρὸν εἰς τὸν σταυρόν. Ἄν πίνῃς κρασί, ἡ ἄλλο ποτὸν, ἐνθυμήσου τὸ ὄξος, καὶ τὴν χολήν, ὅπου ἐπότισαν τὸν Δεσπότην σου. Ἄν σὲ θέλγῃ ἡ εὐωδία τῶν ἄρωμάτων, δράμε μὲ τὸν νοῦν σου εἰς τὴν δυσωδίαν, ὅπου ὁ Ἰησοῦς αἰσθάνετο εἰς τὸ ὄρος τοῦ Γολγοθᾶ, τὸ ὅποιον ἦτον τόκος τῆς καταδίκης,

εἰς τὸν ὁποῖον ἀπεκεφάλιζαν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τοῦτο ἦτον δυσώδης, καὶ θρομερός (1).

Ὅταν ἐνδύεσαι, ἐνθυμοῦ, ὅτι, ὁ αἰώνιος λόγος ἐνεδύθη σάρκα ἀνθρωπίνην, διὰ νὰ ἐνδύσῃ ἐσὲ ἀπὸ τὴν θεότητά του. Ὅταν πάλιν ἐκδύεσαι, στοχάζου τὸν Χριστὸν σου, ὁποῦ ἔμεινε γυμνός, διὰ νὰ μαστιγωθῇ, καὶ νὰ καρφωθῇ εἰς τὸν σταυρὸν διὰ λόγου σου. Ἐὰν σοῦ φανῇ κάμμία φωνὴ γλυκεῖα καὶ νόστιμος, μετὰθες τὴν ἀγάπην σου εἰς τὸν Σωτῆρά σου· εἰς τοῦ ὁποίου τὰ χεῖλη, ἐξεχύθη ὅλη ἡ χάρις καὶ ἡ νοστιμάδα, κατὰ τὸν ψαλμωδόν· «ἐξεχύθη χάρις ἐν χεῖλεσί σου» (ψαλμ. μδ'. 3). καὶ ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς γλώσσης του, ἐκρέμετο νὰ τὸν ἀκούῃ ὁ λαὸς, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν· «ὁ λαὸς γὰρ ἅπας» ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων» (κεφ. ιθ'. 48). Ἐὰν ἀκούῃς ταραχάς, καὶ φωνάς τοῦ λαοῦ, στοχάζου ἐκείνας τὰς παρανόμους φωνάς τῶν Ἰουδαίων, Ἄρον, Ἄρον, σταύρωσον αὐτὸν, ὁποῦ ἐδρόντισαν εἰς τὰ θεῖά του ὦτα. Ἄν ἰδῇς κἀνένα εὐμορφον πρόσωπον, ἐνθυμήσου πῶς ὁ ὠραιότατος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους, ἔγινεν ἀνίδεος, καὶ ἄτιμος, χωρὶς κἀνένα κάλλος ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν, διὰ τὴν ἀγάπην σου. Κάθε φορὰν, ὁποῦ κτυπήσῃ τὸ ὠρολόγιον, ἃς ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν σου ἐκεῖνο τὸ λειποθύμισμα τῆς καρδίας, ὁποῦ ἔλαβεν ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ἄρχισεν εἰς τὸν Κῆπον νὰ φοβῇται τὴν ὥραν τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου, ὁποῦ ἐπλησίαζεν· ἦ, νόμισε πῶς ἀκούεις ἐκεί-

(1) Διὰ δύο αἷτια, τὸ ὅρος τοῦ Γολγοθᾶ ὠνομάσθη Κρανίου τόπος, τὸ πρῶτον καὶ μυστικώτερον, διὰ τί, κατὰ τὴν γνώμην Βασιλείου, Χρυσοστόμου, καὶ Θεοφυλάκτου, παραδοσις εἶναι τοιαύτη, ὅτι, ἐκεῖ νὰ ἦτον τεθαμμένον τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ. Δι' ὃ καὶ ὁ μοναχὸς Ἐπιφάνιος εἰς τὸ αὐτοῦ σύγγραμμά περὶ Συρίας, καὶ Ἱερουσαλὴμ λέγει· «ὑπὸ τὸν Γολγοθᾶν. ναὸς (ἡτοι οἶκος) μικρὸς τοῦ Ἀδάμ ἐστίν, καὶ ἐν αὐτῷ ἦν ἡ κάρα αὐτοῦ ὑπὸ τὸ δεῖγμα τοῦ Γολγοθᾶν· ὅθεν ἐκ τούτου Κρανίου τόπος ἐκλήθη· τὸ δεύτερον, καὶ προχειρότερον αἷτιον εἶναι, διὰ τί κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κορρυσίου, καὶ ἄλλων ἱσορικών, δὲν ἔλειπον ἐκεῖθεν πάντοτε κρανία διεσπαρμένα τῶν ἀποκεφαλιζομένων κακούργων, ἐξ ὧν καὶ Κρανίου τόπος ἐκλήθη· ὅρα σελ. 259 τοῦ νεοτυπώτου τροπαίου τῆς ὁρθοδ. Πίστεως.

νους τοὺς σκληροὺς κτύπους, ὅπου ἀκούονται ἀπὸ τὰ σφυρία, ὅταν τὸν ἐκάρφωναν εἰς τὸν σταυρόν. Καὶ διὰ τὴν εἰπῶ ἀπλῶς, εἰς κάθε ἀφορμὴν λυπηράν, ὅπου ἀκολουθήσῃ εἰς σέ, ἢ εἰς ἄλλους, συλλογίσου πῶς εἶναι ὡς οὐδὲν κάθε λύπη καὶ βάσανος, κατ' ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα τῶν ἀνεικάστων βασάνων, ὅπου ἐκαταπλήγωσαν καὶ ἔθλιψαν τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Κυρίου σου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ διορθῶνῃμεν τὰς αἰσθήσεις μας μὲ ἄλλους τρόπους, διὰ μᾶς παρασταίνονται τὰ αἰσθητὰ ἀντικείμενά των.

Ὅταν βλέπῃς πράγματα ὡραῖα εἰς τὴν ὄψιν, καὶ ἔντιμα εἰς τὴν γῆν, συλλογίσου, ὅτι ὅλα εἶναι οὐτιδανὰ, καὶ ὡσὰν μία κοπρία, κατὰ σύγκρισιν τῶν ὡραιότητων, καὶ πλουσιοτήτων τοῦ οὐρανοῦ, τὰς ὁποίας μετὰ θάνατον ἔχεις νὰ ἀπολαύσῃς, ἀνίσως καταφρονήσῃς ὅλον τὸν Κόσμον· στρέφωντας δὲ ὅλον τὸ βλέμμα σου πρὸς τὸν ἥλιον, στοχάσου, ὅτι περισσότερον ἀπὸ αὐτὸν εἶναι λαμπρὰ καὶ ὡραῖα ἡ ψυχὴ σου, ἀνίσως στέκῃς εἰς τὴν χάριν τοῦ ποιητοῦ σου· εἰδὲ μὴ, εἶναι πλέον σκοτεινὴ καὶ βδελυκτὴ, ἀπὸ τὸ καταχθόνιον σκότος. Κυττάζοντας μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου εἰς τὸν οὐρανὸν, πέρασε μὲ τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς σου ὑψηλότερα εἰς τὸν ἐμπύρινον οὐρανὸν (1), καὶ ἐκεῖ

(1) Ὁ ἐμπύρινος οὐρανὸς ἔχων τὴν οὐσίαν τοῦ ἀπὸ φῶς καθαρῶ-
τατον, κατὰ τὸν ἅγιον Κάλλιστον, εἶναι, κατὰ τοὺς Θεολόγους, ὁ θρό-
νος τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ «ὁ οὐρανὸς μὲθ' ἑαυτοῦ καὶ πάλιν, «ὁ οὐρα-
» νὸς τοῦ οὐρανοῦ τῷ Κυρίῳ»· αὐτὸς εἶναι καὶ ἡ κατοικία ὅλων τῶν
Μακαρίων, τόσον Ἀγγέλων, ὅσον καὶ ἀνθρώπων· αὐτὸς εἶναι καὶ ἡ
πολυπόθητος βασιλεία τῶν οὐρανῶν, περὶ τῆς ὁποίας ἔλεγεν ὁ μα-
κάριος Δάγουςτινος, «ἂν καὶ μίαν μόνην ἡμέραν ἐμελλον νὰ ἀπολαύ-
» σω τὴν οὐράνιον βασιλείαν, πάντα τὰ τοῦ Κόσμου, καὶ πᾶσαν σω-
» ματικὴν καταφρονήσω ἀπόλαυσιν». Καὶ ὁ ἱερώνυμος κατ' ὄναρ
ἐπιφανὲς τῷ ἱερῷ Δάγουςτινῳ, πρότερον ἐρωτήσαντι περὶ τῆς βασι-

προσηλώσου με τὸν λογισμόν, ὥσάν ὁποῦ, αὐτὸς, σοῦ εἶναι ἐτοιμασμένος διὰ παντοτεινὸν εὐτυχέστατον κατοικητήριον, ἀνίσως καὶ ζήσης ἐδῶ εἰς τὴν γῆν με ἀθωότητα. Ἀκούοντας τὰ κελαδίσματα τῶν πετεινῶν ἐπάνω εἰς τὰ δένδρα, τὸν καιρὸν τῆς ἀνοίξεως, καὶ ἄλλα μελωδικὰ ἄσματα, ὕψωσε τὸν νοῦν εἰς ἐκεῖνα τὰ γλυκοκελαδίσματα τοῦ Παραδείσου, καὶ στοχάσου πῶς ἐκεῖ ἀντηχεῖ ἀκαταπαύστως τὸ, Ἀλληλουῖα, καὶ ἡ ἄλλαις Ἀγγελικαῖς δοξολογίαις (1), καὶ παρακάλεσε τὸν Θεὸν νὰ σὲ ἀξιώσῃ νὰ τὸν ὑμνῇς παντοτεινὰ, ὁμοῦ με ἐκεῖνα τὰ οὐράνια Πνεύματα· «Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα φωνὴν ὄχλου πολλοῦ » μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντος Ἀλληλουῖα» (Ἀποκ. ιθ'. 3).

Ὅταν δὲ γνωρίσης πῶς λαμβάνεις ἡδονὴν ἀπὸ τὴν ὠραιότητα τῶν κτισμάτων, συλλογίσου, ὅτι ἐκεῖ ὑποκάτω εἰς τὴν ἡδονήν, στέκεται κεκρυμμένος ὁ καταχθόνιος ὄφις, ὅλος προσεκτικὸς καὶ πρόθυμος νὰ σὲ φονεύσῃ, ἢ καὶ νὰ σὲ πληγώσῃ καὶ εἰπὲ κατ' αὐτοῦ· « Ἄ, κατηραμένε ὄφι! πῶς στέκεσαι » ἐνεδρευτικῶς ἐτοιμασμένος, διὰ νὰ με καταφάγῃς! » Καὶ ἔπειτα, στραφεὶς εἰς τὸν Θεόν, εἰπέ· « Εὐλογητὸς εἶ, Θεέ μου, » ὁποῦ μοῦ ἐφανέρωσες τὸν ἐχθρόν μου, καὶ με ἐλευθέρωσες » ἀπὸ τὸν λυσσασμένον του λάρυγγα, καὶ τὸ ἄγκιστρον ».

λαίας τῶν οὐρανῶν, ἔλεγεν. « Ἀδελφε, ἡ οὐράνιος Μακαριότης καὶ στόματι δὲν περιγράφεται, καὶ ἀνθρωπίνῳ νοῦ δὲν καταλαμβάνεται, » ἦν καὶ Ἄγγελοι ἀπολαμβάνουσι, καὶ οἱ δίκαιοι συναπολαμβάνουσι, » καὶ μεῖναι πιστεύουν οὕτως ».

(1) Τρεῖς ἐξάιρετοι ὕμνοι, καὶ δοξολογίαις εἶναι, με τὰς ὁποίας δοξολογοῦσι τὴν ἁγίαν Τριάδα, αἱ ἐννέξ τάξεις τῶν Ἀγγέλων. Καὶ τῆς μὲν πρώτης ἱεραρχίας τῶν Θρόνων, Χερουβὶμ, καὶ Σεραφὶμ, εἶναι ἴδιος ὕμνος, τὸ, Γέλ γέλ, τὸ ὁποῖον εὐγαινεν ἀπὸ τοὺς τροχοὺς τῶν Χερουβὶμ, κατὰ τὸν Ἰεζεκιήλ (κεφ. 1. 13), δηλοῖ δὲ, ἀνακυλισμός, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον (Οὐραν. Ἱεραρχ. κεφ. ιε'), τῆς δὲ δευτέρας ἱεραρχίας, τῶν Κυριοτήτων, Δυνάμεων καὶ Ἐξουσιῶν, ἴδιος ὕμνος εἶναι τὸ, Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος. (Ἡσα. ς'. 3), τῆς δὲ τρίτης, τῶν Ἀρχῶν, Ἀρχαγγέλων καὶ Ἀγγέλων, ἴδιος ὕμνος εἶναι τὸ, Ἀλληλουῖα, κατὰ τὸν Νικήταν τὸν Στηθάτην (σελ. 851. Φιλοκαλ. κεφ. ιθ'. τῆς τρίτης ἑκατοντ.).

Καὶ εὐθὺς φύγε, φύγε εἰς τὰς πληγὰς τοῦ ἐσταυρωμένου, ἀφιερούμενος εἰς αὐτάς, καὶ στοχαζόμενος, πόσον ὑπέφερεν ὁ Κύριός μας εἰς τὴν ἀγιωτάτην του σάρκα, διὰ νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ σὲ κάμῃ νὰ μισήσῃς τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκός.

Ἐνθυμίζω σου καὶ ἄλλο ἓνα πρᾶγμα, διὰ νὰ ἀποφύγῃς αὐτὸ τὸ κινδυνῶδες θεληματρὸν, καὶ ἡδονὴν τῆς σαρκός· καὶ εἶναι τοῦτο, τὸ νὰ θυβίζῃς καλὰ τὸν νοῦν σου, εἰς τὸ νὰ συλλογίζεσαι, ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατον τί θέλει γένει ἐκεῖνο τὸ ὑποκείμενον, ὅπου τότε σοῦ ἄρῃσει; δηλαδή, ὅτι θέλει γένῃ σαπρία, καὶ σκώληκες, καὶ δυσωδία. Ὅταν περιπατῇς, εἰς κάθε βῆμα καὶ διασκελισμὸν ποδός, ὅπου κάμνης, ἐνθυμοῦ πῶς τοιουτοτρόπως πηγαίνεις πλησιάζωντας εἰς τὸν τάφον. Βλέπωντας πετεινὰ εἰς τὸν αἴρα, ἢ νερά, ὅπου νὰ τρέχουν, στοχάζου πῶς ἡ ζωὴ σου, μὲ μεγαλντέραν ὀγλιωρότητα πετᾷ, καὶ διαβαίνει εἰς τὸ τέλος της. Ὅταν σηκωθοῦν ἄνεμοι ὀρμητικοὶ τὸν χειμῶνα, ἢ ἀστράπτῃ, καὶ βροντᾷ ὁ οὐρανός, τότε ἐνθυμοῦ τὴν φοβεράν ἡμέραν τῆς Κρίσεως· καὶ κλίνωντας τὸ γόνυ, προσκύνῃς τὸν Θεόν, καὶ παρακάλεσέ τον νὰ σοῦ δώσῃ χάριν, καὶ καιρὸν, νὰ ἐτοιμασθῇς καλῶς, διὰ νὰ παρῇσιασθῇς τότε ἐμπρὸς εἰς τὴν ὕψιστόν του μεγαλειότητα.

Εἰ δὲ καὶ σοῦ ἀκολοιυθήσουν διάφορα συμβεβηκότα, γυμνάζου τοιοῦτης λογῆς. Ὅταν, χάριν παραδείγματος, ᾗσαι στενοχωρημένος ἀπὸ κἀνένα πόνον, ἢ μελαγχολίαν, ἢ πάσχῃς καῦσιν, ἢ κρύος, ἢ ἄλλο τι θλιβερόν, ὕψωσε τὸν νοῦν σου εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφάνη ἄρεστόν διὰ τὸ καλόν σου, νὰ πάσχῃς εἰς τοιοῦτον μέτρον, καὶ καιρὸν, ἐκείνην τὴν ἀσθένειαν, καὶ θλίψιν, διὰ τὴν ὁποίαν χαίρων εἰς τὴν ἀγάπην, ὅπου σοῦ δείχνει ὁ Θεός, καὶ εἰς τὴν ἀφορμὴν, ὅπου λαμβάνεις, νὰ τὸν δουλεύῃς εἰς ὅλα ἐκεῖνα, ὅπου τοῦ ἄρῃσουν περισσότερον, εἰπέ μὲ τὴν καρδίαν σου. « Ἰδοὺ εἰς ἐμέ τὸ πλήρωμα τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ μου· τὸ ὅποιον, ἀπ' αἰῶνος » ἐδιώρισεν ἀγαπητῶς νὰ ὑποφέρω ἐγὼ τούτην τὴν θλίψιν· ἄς

» ἦναι πάντοτε εὐλογημένος ὁ ἀγαθώτατός μου Δεσπότης ». Καί πάλιν, ὅταν ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν σου κἀνέννας καλὸς λογισμὸς, στράφου εἰς τὸν Θεόν· καὶ γνωρίζωντας πῶς σοῦ προήλθεν ἀπὸ αὐτὸν, εὐχαρίστα τον.

Ὅταν κἀνης ἀνάγνωσιν, νόμιζε πῶς βλέπεις τὸν Θεὸν ὑποκάτω εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια, καὶ δέχου τα ὡσάν νὰ προήρχοντο ἀπὸ τὸ θεῖόν του στόμα εἰς καιρὸν, ὅπου βλέπεις πῶς βασιλεύει ὁ ἥλιος, καὶ ἔρχεται ἡ νύκτα, λυπήσου, καὶ παρακάλεσε τὸν Θεόν, νὰ μὴ πέσῃς εἰς τὸ αἰώνιον σκότος· βλέπωντας τὸν Σταυρὸν, συλλογίσου πῶς αὐτὸς εἶναι ἡ σημαία, καὶ τὸ φλάμπουρον τῆς στρατείας, καὶ τοῦ πολέμου σου, καὶ πῶς, ἂν μακρύνῃς ἀπὸ αὐτὸν, θέλεις παραδοθῇς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν· εἰ δὲ καὶ τὸν ἀκολουθῇς, θέλεις φθάσῃς εἰς τὸν οὐρανὸν, φορτωμένος μὲ ἔνδοξα κούρση· βλέποντας τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, γύρισε τὴν καρδίαν σου εἰς αὐτήν, ὅπου βασιλεύει εἰς τὸν Παράδεισον. Καὶ εὐχαρίστησέ την, διατὶ ἐστάθῃ πάντοτε ἔτοιμη εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σου, διατὶ, ἐγέννησεν, ἐβύζασεν, ἀνέθρεψε τὸν Λυτρωτὴν τοῦ Κόσμου, καὶ διατὶ δὲν λείπει εἰς τὸν ἀόρατόν μας πόλεμον, ἡ προστασία καὶ βοήθειά της. Ἡ, εἰκόνες τῶν Ἀγίων, ἅς παρασταίνουν εἰς τὸν νοῦν σου πῶς ἔχεις τόσους ὑπερμάχους καὶ μεσίτας εἰς τὸν Θεόν, καὶ παρακαλοῦν διὰ ἐσένα· οἱ ὅποιοι ῥίπτοντες ἀνδρείως τὰ κονδάρια τους, καὶ περιπατήσαντες, σοῦ ἀνοιξαν τὴν στράταν· διὰ μέσου τῆς ὁποίας περιπατῶντας, θέλεις στεφανωθῇς καὶ σὺ μαζὺ τους, εἰς μίαν δόξαν παντοτεινήν.

Ὅταν ἰδῇς τὰς Ἐκκλησίας, ἀνάμεσα εἰς τὰς ἄλλας εὐλαβητικὰς σκέψεις σου, συλλογίσου, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ σου εἶναι ναὸς Θεοῦ· καὶ τὸ, « ὑμεῖς ἐστὲ ναὸς Θεοῦ ζῶντος » (6'. Κορινθ. 5'. 16)· καὶ πρέπει νὰ τὴν φυλάττῃς καθαρὰν καὶ ἄδολον. Ἀκούωντας εἰς κάθε καιρὸν τὸν ἄσπασμόν τοῦ Ἀγγέλου, τὸ, Θεότοκε Παρθένε, κάμε ταύτας τὰς μελέτας. Ἄ. Εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν διὰ ἐκεῖνο τὸ μήνυμα, ὅπου ἔστειλεν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐστάθῃ ἡ ἀρχὴ τῆς σωτηρίας μας. 6'. Συγ-

χαίρου με τὴν Ἀειπάρθενον Μαρίαν διὰ τὰ πολλὰ μεγαλειότης, εἰς τὰ ὁποῖα ὑψώθη διὰ τὴν ἐξαίρετον αὐτῆς καὶ βαθυτάτην ταπεινώσιν. Καὶ γ'. προσκύνησε μαζὺ με αὐτὴν τὴν εὐτυχεστάτην Μητέρα, καὶ με τὸν Ἀρχάγγελον Γαβριήλ, τὸ θεῖόν της βρέφος, ὁποῦ τότε παρευθὺς συνελήφθη εἰς τὴν παναγίαν της μήτραν· τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τὸ κάνωμεν τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν, τὸ βράδυ, τὸ πρωτὶ, καὶ τὸ μεσημέρι.

Τὴν δὲ πέμπτην τὸ ἑσπέρας, συλλογίσου τὴν λύπην τῆς Θεοτόκου διὰ τὸν αἱματώδη ἰδρωτά, ὁποῦ ἔτρεξεν ἀπὸ τὸν ἀγαπητόν της Υἱόν, μέσα εἰς τὸν Κῆπον, ὅπου ἐπροσπύχeto, ὅταν ἐπῆγαν οἱ στρατιῶται με τὸν Ἰούδαν, καὶ τὸν ἐπίασαν· καὶ διὰ τὴν θλίψιν, ὁποῦ εἶχεν ὁ Υἱός της, ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα· τὸ πρωτὶ τῆς παρασκευῆς, συλλογιζόμενος τὰς λύπας αὐτῆς, καὶ τοὺς πόνους, ὁποῦ ἐδοκίμαζε διὰ τὴν παράστασιν τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ της εἰς τὸν Πιλάτον, καὶ Ἡρώδην, διὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου καὶ διὰ τὸ βάσταγμα τοῦ Σταυροῦ του, συμπόνεσέ την· τὸ μεσημέρι, ἕως τὸ σάββατον, στοχάσου τὴν ῥομφαίαν τῆς θλίψεως, ὁποῦ διεπέρασε τὴν καρδίαν τοιαύτης ὑπεραξιωτάτης Κυρίας, διὰ τὴν Σταύρωσιν, καὶ τὸν θάνατον τοῦ μονακρίβου παιδὸς της, διὰ τὴν σκληροτάτην λόγχευσιν τῆς ἀγιωτάτης του πλευρᾶς, καὶ διὰ τὴν ταφὴν του, κτλ. Καὶ ἐν συντόμῳ, ἃς ἦσαι πάντοτε ἄγρυπνος, καὶ προσεκτικὸς, εἰς τὸ νὰ κυβερνᾷς τὰς αἰσθήσεις σου, καὶ εἰς κάθε τι, ὁποῦ τύχη, χαροποιὸν, ἢ λυπηρὸν, ἀγωνίζου νὰ κινῆσαι, ἢ νὰ σύρῃσαι ὀπίσω, ὅχι ἀπὸ τὴν ἀγάπην, ἢ τὸ μῖσος τῶν ἐπιγείων, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ· καὶ νὰ δέχεσαι ταῦτα, ἢ νὰ τὰ ἀποστρέφῃσαι, τόσον, ὅσον θέλει ὁ Θεός.

Λοιπὸν, ἔστω εἰς εἰδῆσίν σου, ὅτι, τοὺς ἄνωθεν τρόπους, ὁποῦ σοῦ ἐφάνέρωσα διὰ κυβέρνησιν τῶν αἰσθήσεών σου, δὲν σοῦ τοὺς ἔδωκα διὰ νὰ καταγίνεσαι πάντοτε εἰς αὐτούς· ἐπειδὴ καὶ ἔχεις χρέος σχεδὸν πάντοτε, νὰ ἔχῃς τὸν νοῦν σου περιμαζομένον μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου, διὰ νὰ στέκῃς ὁμοῦ με τὸν Κύριόν σου· ὅστις, θέλει νὰ προσέχῃς, εἰς τὸ νὰ νικᾷς τοὺς

ἐχθρούς σου, καὶ τὰ πάθη σου, μὲ συνεχεῖς πράξεις, τόσον μὲ τὸ νὰ ἀντιστέκεσαι εἰς αὐτὰ, ὅσον καὶ μὲ τὰς πράξεις τῶν ἐναντίων ἀρετῶν, καθὼς σοῦ προεῖπον εἰς τὸ ιγ΄. Κεφάλαιον· ἀλλὰ σοῦ τοὺς ἐρμήνευσα, διὰ νὰ ἡξεύρης νὰ κυβερνᾷσαι, ὅταν τὸ καλέσῃ ἡ χρεία. Διατί, πολλοί, καὶ παλαιοί, καὶ νέοι ἀσκηταί, καὶ ὅσοι μὲ τὰς τοιαύτας φαντασίας ἐπλανήθησαν, καὶ ἀπωλέσθησαν ἀπὸ τὸν διάβολον· ὅστις ἡξεύρει, καὶ συνηθίζει νὰ μετασχηματίζεται εἰς Ἄγγελον φωτός, καθὼς εἶπεν ὁ Παῦλος, διὰ νὰ πλανήσῃ τὸν ἄνθρωπον· « Αὐτὸς γὰρ ὁ Σατανᾶς » μετασχηματίζεται εἰς Ἄγγελον φωτός» (6΄. Κορινθ. ια΄. 14).

Ἦξευρε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι, καθὼς ἀπὸ τὴν αἴσθησιν γεννᾶται ἡ φαντασία, ἔτι ἀντιστρόφως καὶ ἀπὸ τὴν φαντασίαν γεννᾶται ἡ αἴσθησις, ἥγουν τόσον πολλὰ χονδραίνει καὶ παχύνεται ἡ φαντασία εἰς μερικοὺς ἄνθρώπους, ὅπου κάμνει τὰς αὐτὰς ἐνεργείας καὶ ἀποτελέσματα, ὅπου κἀνει καὶ ἡ αἴσθησις· ὅθεν πολλοὶ ὑποχονδριακοὶ καὶ φαντασιώδεις φοβοῦνται ἀπὸ τὰς φαντασίας των, καθὼς φοβοῦνται καὶ ἀπὸ τὰς αἰσθήσεως των· καὶ ἡ γλυκαίνονται καὶ προσπαθοῦσιν, ἡ πονοῦσι καὶ πάσχουσι· τινὲς δὲ καὶ ἀποθνήσκουσιν ἀπὸ μόνον τὰ ὑπ' αὐτῶν φανταζόμενα πρόσωπα, καὶ πράγματα, παρομοίως ὥσ' ἂν νὰ ἦσαν παρόντα αἰσθητῶς καὶ πραγματικῶς, αὐτὰ τὰ ἴδια πρόσωπα καὶ πράγματα ὅπου φαντάζονται. Καὶ λοιπὸν τίς δὲν βλέπει πόσον κακὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ φαντασία; καὶ πόσον πρέπει νὰ τὴν ἀποφεύγωμεν;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ΄.

Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ κυβερνῶμεν τὴν γλῶσσάν μας.

Ἀνάγκη μεγαλωτάτη εἶναι, νὰ κυβερνᾷ τινὰς καθὼς πρέπει τὴν γλῶσσάν του, καὶ νὰ τὴν χαλινώνει. Διατί, κάθε ἓνας κλίνει πολλὰ εἰς τὸ νὰ τὴν ἀφίνη νὰ τρέχῃ, καὶ νὰ ὀμιλῇ διὰ ἐκίνα, ὅπου δίδουν ἡδονὴν εἰς τὰς αἰσθήσεις μας· ἡ πολυλογία,

ταῖς περισσότεραις φοραῖς, προέρχεται ἀπὸ μίαν ὑπερηφάνειαν· ἀπὸ τῆς ὁποίας, φανταζόμενοι ἡμεῖς πῶς ἡξέυρομεν πολλά, καὶ συναρεσκόμενοι εἰς τὴν γνώμην μας, διαζόμεθα μὲ πολλαῖς ἀναδευτέρωσες λόγων, νὰ ἐντυπώσωμεν τὴν γνώμην μας ταύτην εἰς τὰς καρδίας τῶν ἄλλων, διὰ νὰ φανῶμεν εἰς αὐτοὺς διδάσκαλοι, ὡσὰν νὰ ἔχουν χρεῖαν νὰ μάθουν ἀπὸ ἡμᾶς· καὶ μάλιστα τὴν τοιαύτην ὑπερηφάνειαν δείχνομεν, ὅταν τοὺς διδάσκωμεν, χωρὶς αὐτοὶ νὰ μᾶς ἐρωτήσουν πρότερον.

Τὰ κακὰ, ὅπου γιννῶνται ἀπὸ τὴν πολυλογίαν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ περιγράψω μὲ ὀλίγα λόγια· ἡ πολυλογία, εἶναι μήτηρ τῆς ἀκηδίας· ὑπόθεσις ἀγνωσίας, καὶ μωρίας· θύρα τῆς καταλαλιᾶς· ὑπερήτις τῶν ψευμάτων, καὶ ψυχρότης τῆς εὐλαβοῦς θερμότητος· τὰ πολλά λόγια, δυναμώνουν τὰ πάθη, καὶ ἀπὸ αὐτὰ κινεῖται μετὰ ταῦτα ἡ γλῶσσα μὲ περισσοτέραν εὐκολίαν εἰς τὸ ἀδιάκριτον συνομίλημα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος, θέλωντας νὰ φανερώσῃ, πόσον δύσκολον εἶναι τὸ νὰ μὴν ἀμαρτάνῃ τινὰς εἰς τὰ λόγια, ὅπου λαλεῖ, εἶπε, πῶς, τοῦτο εἶναι μόνον τῶν τελείων ἀνδρῶν· « εἴ τις ἐν » λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλινάγωνησαι » καὶ ὅλον τὸ σῶμα » (γ'. 2). Διατί, ἀφ' οὗ ἡ γλῶσσα ἀρχίσει μίαν φοράν διὰ νὰ λαλῇ, τρέχει ὡς ἀχαλίνωτον ἄλογον, καὶ δὲν ὁμιλεῖ μόνον τὰ καλὰ καὶ πρέποντα, ἀλλὰ καὶ τὰ κακὰ· δι' ὃ καὶ ὀνομάζεται αὕτη ἀπὸ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον· « ἀκατάσχετον κακὸν, μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου ». Ὅθεν συμφώνως καὶ ὁ Σολομὼν εἶπεν, ὅτι, ἀπὸ τὴν πολυλογίαν, δὲν θέλεις φύγει τὴν ἀμαρτίαν· « ἐκ πολυλογίας, οὐκ ἐκφεύξῃ ἀμαρτίαν » (Παρ. ι. 20). Καὶ διὰ νὰ εἰποῦμεν καθολικῶς· ὅποιος ὁμιλεῖ πολλά, δίδει σημεῖον πῶς εἶναι ἄγνωστος· « ὁ » ἄφρων πληθύνει λόγους » (Ἑκκλ. ι. 14).

Μὴν ἐξαπλωθῇς εἰς μακρὰς συνομιλίας μὲ ἐκεῖνον, ὅπου σὲ ἀκούει μὲ κακὴν ὄρεξιν, διὰ νὰ μὴν τὸν ἀηδιάσῃς, καὶ τὸν κάμῃς νὰ σὲ συγχανθῇ, ὡς γέγραπται· « Ὁ πλεονάζων λόγον, » βδελυχθήσεται » (Σειράχ. κεφ. 7). Ἀπόφουγε τὸ νὰ ὁμι-

λῆς αὐστηρῶς καὶ μεγαλοφώνως. Διατί, καὶ τὰ δύο εἶναι πολλὰ μισητά, καὶ δίδουν ὑποψίαν πῶς εἶσαι μάταιος, καὶ ἔχεις μεγάλην ὑπόληψιν διὰ λόγου σου· μὴν ὁμιλῆς ποτὲ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ διὰ τὰς ὑποθέσεις σου, ἢ διὰ τοὺς συγγενεῖς σου· πάρειξ, ὅταν ᾖναι ἀνάγκη· καὶ ὅσον ἡμπορεῖς περισσότερον, μὲ συντομίαν καὶ βραχυλογίαν. Καὶ ἂν σοῦ φανῇ πῶς ἄλλοι ὁμιλοῦν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοὺς περιττῶς, ἐσὺ θιάσου νὰ μὴν τοὺς μιμηθῆς, ἂν θετέον καὶ τὰ λόγιά τους φαίνωνται ταπεινά, καὶ τοῦ ἑαυτοῦ των κατηγορητικά. Διὰ δὲ τὸν πλεονέκτησίν σου, καὶ διὰ ὅσα ἀνάγονται εἰς αὐτὸν, ὁμίλει ὅσον ὀλιγώτερον ἡμπορεῖς, ὅταν καὶ ἐκεῖ, ὁποῦ κάμῃ χρεία διὰ τὸ καλὸν του (1).

Διὰ τὸν Θεόν, ὁμίλει μὲ ὅλην σου τὴν ἔφεσιν· καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἀγάπην, καὶ ἀγαθότητά του. Ἀλλὰ μὲ φόβον, στοχαζόμενος. πῶς ἡμπορεῖς νὰ σφάλης ἀκόμῃ καὶ εἰς τοῦτο. Ὁθεν, καλλίτερα ἀγάπα νὰ προσέχῃς, ὅταν ἄλλοι ὁμιλοῦν περὶ τούτων, φυλάττων τοὺς λόγους τῶν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς καρδίας σου. Διὰ δὲ τὰ ἄλλα, ὁποῦ ὁμιλοῦν, μόνον ὁ ἦχος τῆς φωνῆς ἃς πλήττει τὴν ἀκοήν σου· ἀμὴ ὁ νοῦς σου, ἃς στέκεται ἀνυψωμένος εἰς τὸν Θεόν. Ἀλλὰ, καὶ ὅταν ἀκόμῃ ᾖναι χρεία

(1) Ὁμιλῶντας δὲ, ἐνθυμοῦ νὰ φυλάττῃς τὴν παραγγελίαν τοῦ ἁγίου Θελασίου τὴν λέγουσαν «Τῶν πέντε τρόπων τίς συντυχίας, » τοὺς τρεῖς ἐπίλεξι. Ἰὼ δὲ τετάρτῳ μὴ συχνάσης. Τοῦ δὲ πέμπτου ἀπόστηθι» (φιλοκαλ. σελ. 460). Οἱ τρεῖς δὲ τρόποι, κατὰ τὸν Κατασκευπνὸν Νικόλζον εἶναι τὸ, ναί, τὸ οὐ, καὶ τὸ σαφές. Ὁ τέταρτος εἶναι τὸ ἀμφιβολόν. Ὁ δὲ πέμπτος, τὸ ἀδελόν· ἡγοῦν νὰ ὁμιλῇς διὰ πράγματα ὅπου ἡξεύρεις πῶς εἶναι ἀληθινά, ἢ ψεῦδη, ἢ σαφῆ· καὶ διὰ τὰ ἀμυρίζοντα καὶ ἀδηλα εἰς τοῦ λόγου σου, νὰ μὴν ὁμιλῇς· ἢ, ἐπειδὴ εἶναι πέντε τὰ εἶδη τοῦ λόγου, κατὰ τὸν Βλεμίδην ἐν τῇ λογικῇ. Κλητικόν, μὲ τὸ ὁποῖον καλοῦμέν τινα. Ἑρωτηματικόν, μὲ τὸ ὁποῖον ἐρωτοῦμεν. Εὐχτικόν, μὲ τὸ ὁποῖον εὐχόμεθα. Ὁριστικόν, μὲ τὸ ὁποῖον ὀριστικῶς καὶ ἀποφαντικῶς ὁμιλοῦμεν, καὶ Προστακτικόν, μὲ τὸ ὁποῖον ἀρχοντικῶς καὶ αὐθεντικῶς προσταζόμεν. Ἐσὺ μεταχειρίζου εἰς τὴν ὁμιλίαν σου μόνον τὰ τρία· τὸ δὲ Ὁριστικόν καὶ Προστακτικόν μὴ μεταχειρίζου.

νὰ ἀκούσης ἐκεῖνον, ὅπου ὁμιλεῖ, διὰ νὰ καταλάβῃς, καὶ νὰ τοῦ ἀποκριθῇς· καὶ τότε μὴ λείψῃς ἀνάμεσα, νὰ δώσης κἀνένα βλέμμα μὲ τὸν λογισμὸν εἰς τὸν οὐρανὸν, ὅπου κατοικεῖ ὁ Θεός σου· καὶ στοχάσου τὸ ὕψος του, καὶ πῶς αὐτὸς ἐλπεῖ πάντοτε τὴν οὐτιδανότητά σου, ἐξέταζε καλῶς ἐκεῖνα, ὅπου ἔρχονται εἰς τὴν καρδίαν σου διὰ νὰ εἰπῇς, πρωτοῦ νὰ περάσουν εἰς τὴν γλῶσσαν· καὶ θέλεις εὖρης πολλὰ, ὅπου εἶναι καλλίτερον νὰ μὴν εὕγουν ἀπὸ τὸ στόμα σου· ἀλλὰ, πρὸς τούτοις ἤξευρε, ὅτι, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅπου στοχάζεσαι πῶς εἶναι καλὰ νὰ εἰπῇς, εἶναι πολλὰ καλλίτερον νὰ τὰ ἐνταφιάσῃς εἰς τὴν σιωπὴν· καὶ θέλεις τὸ γνωρίσεις, ἂν οὐ περάσῃ ἐκεῖνη ἡ συνομιλία.

Ἡ σιωπὴ, εἶναι μία μεγάλη δυνάμεις τοῦ Ἀοράτου Πολέμου, καὶ μία βεβαία ἐλπίς τῆς νίκης· ἡ σιωπὴ, εἶναι πολλὰ ἡγαπημένη ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅπου δὲν θαρρύνει εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ ἐλπίζει εἰς τὸν Θεόν· εἶναι διαφυλακτικὴ τῆς ἱερᾶς προσευχῆς, καὶ θαυμαστὴ βοήθεια εἰς τὴν γύμνασιν τῶν ἀρετῶν (1), καὶ πρὸς τούτοις εἶναι, σημεῖον φρονιμάδας. Διατὶ, ἀγκαλὰ καὶ ἄλλος σιωπᾷ, διατὶ δὲν ἔχει λόγον νὰ εἰπῇ· « ἔστι σιωπῶν, οὐ γὰρ ἔχει ἀπόκρισιν »· (Σειράχ Κεφ. 5)· καὶ ἄλλος, διατὶ φυλάττει τὸν ἀρμόδιον καιρὸν, διὰ νὰ ὁμιλήσῃ· « Καὶ ἔστι σιωπῶν, εἰδὼς καιρὸν » (αὐτόθ.). Καὶ ἄλλος, διὰ ἄλλας αἰτίας (2) γενικῶς ὁμως, καὶ καθολικῶς, ὅποιοι σιωπᾷ, δείχνει πῶς εἶναι φρόνιμος, καὶ σοφός· « ἔστι σιωπῶν, καὶ αὐτὸς τὸς φρόνιμος »· (Σειρ. ιθ'. 27). « Καὶ ἔστι σιωπῶν, καὶ εὐ-ρισκόμενος σοφός »· (Σειρ. Κ. 4).

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ (Λόγῳ γ'. σελ. 19) λέγει, ὅτι εἶναι συνεργός τῶν καλῶν ἡ Σιωπή. Καὶ ὑπερτέα πάντων τῶν ἔργων τῆς μοναδικῆς πολιτείας (Λόγ. λδ'. σελ. 220). Καὶ μυστήριον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος (Ἐπιστολ. γ'. σελ. 538), ὁ δὲ μέγας Βαρσανούφιος λέγει, ὅτι ἡ ἐν γνώσει σιωπὴ, εἶναι ἀνωτέρα καὶ αὐτῆς τῆς Θεολογίας.

(2) Ὁ δὲ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ λέγει, ὅτι διὰ τρία πράγματα σιωπᾷ τις· ἢ διὰ τὴν θόξαν τῶν ἀνθρώπων, ἢ διὰ τὴν θερμότητα καὶ τὸν

Διὰ τὴν συνηθίσιν τὴν σιωπᾶς, συλλογίζου πολλάκις τὰς ζημίας, καὶ τοὺς κινδύνους τῆς πολυλογίας, καὶ τὰ μεγάλα καλὰ τῆς σιωπῆς, καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς τρεῖς τρόπους, ὅπου εἶπα εἰς τὰ προλαβόντα τρία Κεφάλαια· ἡγουν, τὸ νὰ ἀναβαίνειν τινὰς ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ, εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ· εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου· καὶ εἰς τὸν τῶν ἡθῶν στολισμὸν, ἡμποροῦν νὰ μεταχειρίζονται ἐκεῖνοι, ὅπου ἔχουν γνῶσιν, διακρίσιν, καὶ δύναμιν εἰς τὸν λογισμὸν, διὰ νὰ διορθώσιν τὰς αἰσθήσεις των μὲ αὐτούς. Ὅσοι δὲ γνῶσιν τοιαύτην δὲν ἔχουν, καὶ δύναμιν, οὗτοι, κατ' ἄλλον τρόπον ἡμποροῦν νὰ διορθώσιν τὰς αἰσθήσεις των· ἡγουν, μὲ ὅλην τους τὴν δύναμιν ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα τὰ αἰσθητὰ, ὅπου ἡμποροῦσι νὰ βλάπτουσι τὴν ψυχὴν των.

Καὶ λοιπὸν, ἐσὺ ἀδελφέ μου, ἂ. μὲν, πρέπει νὰ φυλάττης μὲ μεγάλην βίγλαν τοὺς καχοὺς καὶ ὀγλιγῶρους κλέπτας, ὅπου ἔχεις, ἡγουν, τὰ ὀμμάτιά σου, καὶ νὰ μὴ τὰ ἀφίνης νὰ τεντώνωνται, καὶ νὰ βλέπουν μὲ περιέργειαν τὰ πρόσωπα τῶν γυναικῶν, τόσον τὰ εὐμορφα, ὅσον καὶ τὰ ἄσχημα, ἢ τὰ πρόσωπα τῶν ἀνδρῶν, καὶ μάλιστα τῶν νέων καὶ ἀγενεῖων· ἢ νὰ βλέπουν τὴν γύμνωσιν ὅχι μόνον τῶν ξένων σωμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου σου σώματος. Διατί, ἀπὸ τὴν τοιαύτην περιέργειαν καὶ ἐμπαθεῖ θεωρίαν, ἡ καρδίᾳ συλλαμβάνει τὴν ἡδονὴν, καὶ ἐπιθυμίαν τῆς πορνείας καὶ ἀρσενοκοιτίας. Καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος. «Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι» αὐτῆς, ἥδη ἐμίχρυσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. ε. 38). Καὶ τις σοφὸς εἶπεν· «ἐκ τοῦ ὁρᾶν, τίκεται τὸ ἐρᾶν» (1).

ζῆλον τῆς ἀρετῆς, ἢ διὰ τί ἔχει συνομιλίαν θεϊκὴν κρυφὴν εἰς τὸν ἑαυτὸν του μέσα, καὶ διὰ τοῦτο τραβίζεται ὁ νοῦς του εἰς αὐτήν. (λόγ. κς'. σελ. 171).

(1) Φανερόν δὲ εἶναι τοῦτο, καὶ ἀπὸ τὰ παραδείγματα τῆς ἀγίας Γραφῆς. Διότι, οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, ἦτοι τοῦ Σὴθ, καὶ τοῦ Ἐνὼς, μὲ τὸ νὰ εἶδον τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ἦτοι τῶν ἀπογόνων τοῦ Κάιν, ὅτι ἦσαν εὐμορφαί, ἔλαβον αὐτάς γυναῖκας, καὶ ἐφθίραν

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομών παραγγέλλει, νὰ μὴ πιασθοῦμεν ἀπὸ τὰ ὀμμάτιά μας, μηδὲ νὰ νικηθοῦμεν ἀπὸ ἐπιθυμίαν κállους· « υἱέ, μὴ σε νικήσῃ κállους ἐπιθυμία· μηδὲ ἀγρευθῇς σοῖς » ὀφθαλμοῖς » (Παρ. ς'. 25).

Πρὸς τούτοις, φυλάττου νὰ μὴ βλέπῃς περιέργως τὰ εὖ-μορφα φαγιτὰ καὶ πιοτὰ, ἐνθυμούμενος τὴν προμήτορά μας Εὐάν· ἡ ὁποία, διὰ νὰ ἰδῇ τὸν καρπὸν τοῦ ἐμποδισμένου ξύλου εἰς τὸν Παράδεισον, τὸν ὠρέχθη, τὸν ἔλαβε, τὸν ἔφαγε, καὶ ἔτρεψε ἀπέθανε, μήτε νὰ βλέπῃς μὲ ἡδονὴν τὰ εὖμορφα ροῦχα, ἢ τὰ ἄσπρα, καὶ τὸ ἀργύριον, ἢ τὰς λαμπρὰς δόξας τοῦ Κόσμου· διὰ νὰ μὴ περάσῃ ἀπὸ τὰ ὀμμάτιά σου μέσα εἰς τὴν ψυχὴν σου τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας, καὶ φιλαργυρίας. « Ἀπόστρεψον » γάρ φησι, τοὺς ὀφθαλμοὺς μου, τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα » (Ψαλμ. ρι'). Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, φυλάττου νὰ μὴ βλέπῃς χοροὺς, παιγνίδια, τραπέζια, ξεφαντώματα, μαλώματα, παλαίσματα, πηλαλήματα, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἄτακτα καὶ ἄσεμνα πράγματα, ὅπου ἀγαπᾷ ὁ μωρὸς Κόσμος, καὶ ἔχει ἐμποδισμένα ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ φεῦγε, καὶ κλείε τὰ ὀμμάτιά σου ἀπὸ αὐτὰ, διὰ νὰ μὴ γεμώσῃς τὴν καρδίαν καὶ φαντασίαν σου ἀπὸ αἰσχρὰς εἰκόνας καὶ πάθη, καὶ ἀσκηκώσῃς ταραχὴν καὶ πόλεμον νέον κατ' ἐπάνω σου, ἀφίνωντας τὸν ἄγωνα, ὅπου ἔχεις νὰ ἀγωνίζεσαι ἐναντίον τῶν παλαιῶν σου παθῶν. Ἀγάπα δὲ νὰ βλέπῃς τὰς Ἐκκλησίας, τὰς ἀγίας εἰ-

αὐτάς, καὶ ἐκ τούτου ἠκολούθησεν ὁ παγκόσμιος ἐκεῖνος κατακλυσμός (Γέν. κεφ. ς). Ὁ Συχέμ ὁ υἱὸς τοῦ Ἑμῶρ εἰς τὰ Σίκιμα, διὰ νὰ ἰδῇ τὴν Δεῖαν τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰακώβ, ἠράσθη αὐτῆς, καὶ οὕτως ἔφθειρεν αὐτήν· καὶ ἐκ τῆς φθορᾶς ταύτης, ἔγινεν ὁ πανολέθριος ἐκείνους ἀφνισμός τῶν Σικίμων ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους (Γέν. λδ'). Ὁ Σαμψὼν εἶδε γυναῖκας, τόσον εἰς Θαμαναθὰ, ὅσον καὶ εἰς Γάζαν, καὶ ἠγάπησεν αὐτάς, καὶ ἐκοιμήθη μετ' αὐτῶν (Κριτ. ιδ'. καὶ ις'). Εἶδεν ὁ βασιλεὺς Δαβὶδ τὴν Βηρσαβῆ λουομένην, καὶ ἠράσθη αὐτῆς, καὶ οὕτως ἐμοίχευσεν αὐτήν (β'. Βασιλ. ια'. 2). Ἐθεώρησαν οἱ δύο ἐκεῖνοι πρεσβύτεροι καὶ κριταὶ τοῦ λαοῦ τὴν Σωσάνναν, καὶ ἐπεθύμησαν αὐτήν. (Σωσάν. ἱστορ. 9). Καὶ ἄλλα τοιαῦτα μύρια.

κόνας, τὰ ἱερὰ βιβλία, τὰ κοιμητήρια, τοὺς τάφους, καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι σεμνὰ, καὶ ἅγια, τῶν ὁποίων ἡ θεωρία σὲ ὠφελεῖ.

Β΄. Πρέπει νὰ φυλάττης τὰ αὐτία σου. Πρῶτον μὲν, διὰ νὰ μὴν ἀκούης τὰ αἰσχροῦ καὶ ἐρωτικὰ λόγια, τὰ τραγούδια, καὶ ὄργανα μουσικὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γλυκαίνεται ἡ ψυχὴ σου, καὶ ἡ καρδίᾳ σου ἀνάπτει ἀπὸ τὴν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν. Διότι, εἶναι γεγραμμένον· « ἀπόστρεψον ἀπὸ σοῦ ἐπονειδίστους λόγους » (Παρ. κζ΄. 11).

Δεύτερον δέ, διὰ νὰ μὴν ἀκούης τοὺς χορατάδες καὶ τὰ γελωτοποιᾶ λόγια, ὅποια μάλιστα εἶναι ἡ μυθολογία, καὶ τὰ ποικίλα καὶ διάφορα τοῦ κόσμου ψευδολογήματα, νοστιμευόμενος, καὶ γλυκαινόμενος εἰς αὐτά. Ἐπειδὴ, δὲν εἶναι πρέπον εἰς τὸν χριστιανὸν νὰ ἀκούῃ μεθ' ἡδονῆς ταῦτα, ἀλλ' ἐκείνων τῶν διεφθαρμένων ἀνθρώπων, περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν ὁ Παῦλος, ὅτι· « Κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας » τὴν ἀκοήν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους τραπήσονται » (β΄. Τιμοθ. δ΄. 4).

Τρίτον, διὰ νὰ μὴν ἀκούης μὲ γλυκύτητα τὰς κατακρίσεις, καὶ καταλαλιάς, ὅπου οἱ ἄλλοι κάμνουσι κατὰ τοῦ πλησίον· ἀλλὰ, ἢ νὰ τὰς ἐμποδίζης, ἢ νὰ δύνασαι, ἢ νὰ μὴ στέκης νὰ τὰς ἀκούης. Ἐπειδὴ, ὁ μέγας Βασίλειος ἀφορισμοῦ ἄξιους κρίνει, τόσον ἐκείνους ὅπου καταλαλοῦν, ὅσον καὶ ἐκείνους ὅπου στέκονται, καὶ ἀκούουν τὰς καταλαλιάς· « Εἴ τις εὐρεθῇ κατα- » λαλῶν τινος, ἢ ἀκούων καταλαλούντων τινῶν, καὶ μὴ ἐπι- » τιμῶν αὐτῷ σὺν αὐτῷ ἀφορίζεσθω » (1).

Τέταρτον, φυλάττου νὰ μὴ γλυκαίνεισαι, καὶ ἀκούης τὰ ἄργα καὶ μάταια λόγια, καὶ φλυαρίας, εἰς τὰς ὁποίας κατα- γίνεται ὁ περισσότερος κόσμος. Διατί, εἶναι γεγραμμένον· « οὐ » παραδέξῃ ἀκοήν ματαίαν » (Ἐξοδ. κγ΄. 1). Καὶ ὁ Σολομὼν εἶπε· « μάταιον λόγον, μακράν μου ποίησον » (Παρ.

(1) Ἐν τοῖς Ἀνεπιγράφοις ἐπιτιμίαις.

λ'. 8). Καὶ ὁ Κύριος εἶπε· « πᾶν ῥῆμα ἄργον, ὃ ἐὰν λαλή-
» σωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ
» κρίσεως »· (Ματθ. ιβ'. 36).

Καὶ συντόμως εἰπεῖν, φυλάττου νὰ μὴν ἀκούης ὅλα ἐκεῖνα
τὰ λόγια, καὶ ἀκουσμάτα, ὅπου ἡμποροῦν νὰ βλάψωσι τὴν
ψυχὴν σου· ἀπὸ τὰ ὅποια εἶναι μάλιστα αἱ κολακεῖαι τῶν
κολάκων, καὶ ἔπαινοι· περὶ ὧν εἶπεν ὁ Ἡσαΐας· « λαός μου,
» οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς, πλανῶσιν ὑμᾶς »· (γ'. 11). Ἀγάπα
δὲ, νὰ ἀκούης τὰ θεῖα λόγια, τὰς ἱερὰς μελωδίας καὶ ψάλ-
ματα, καὶ ὅλα ἃσα εἶναι σεμνὰ, ἅγια, σοφὰ, καὶ ψυχωφελῆ·
καὶ μάλιστα ἀγάπα νὰ ἀκούης τὰς ἀτιμίας, καὶ ὕδρεις ὅπου
σοῦ κάμνουν οἱ ἄλλοι.

Γ'. Φύλαττε τὴν ὁσφρησίν σου ἀπὸ τὰ μῦρα, μόσχους, καὶ
ἄλλα εὐώδη ἀρώματα· τὰ ὅποια, δὲν πρέπει οὔτε ἐπάνω σου
νὰ κρατῆς, ἢ νὰ χρίεσαι, οὔτε μὲ ὑπερβολὴν νὰ μυρίζεσαι.
Ἐπειδὴ, ταῦτα ὅλα εἶναι ἴδια τῶν ἀσέμνων γυναικῶν, καὶ
ὄχι τῶν σωφρόνων ἀνδρῶν, καὶ χαυνοῦσι τὴν ἀνδρείαν τῆς
τῆς ψυχῆς, καὶ εἰς πορνικὰ πάθη, καὶ ἐπεθυμίας τὴν ἐγ-
κρημνίζουσι, καὶ κάμνουσι νὰ ἔρχωνται εἰς τοὺς μεταχειρι-
ζομένους αὐτὰ, αἱ προφητικαὶ ἐκεῖναι κατάραι, αἱ λέγουσαι·
« Καὶ ἔσται ἀντὶ ὁσμῆς ἡδείας, κονιορτός »· (Ἡσ. γ'. 23).
« Καὶ οὐαὶ οἱ τὰ πρῶτα μῦρα χριόμενοι »· (Ἀμ. ς'. 6).

Δ'. Φύλαττε τὴν γεῦσιν καὶ τὴν κοιλίαν σου, διὰ νὰ μὴ
δουλῶνεται εἰς τὰ παχεία, καὶ ἡδονικά, καὶ πολυποίικιλα φα-
γητά, καὶ τὰ νόστιμα καὶ εὐώδη πιοτά. Διατί, τὰ τρυφηλὰ
ταῦτα τραπέζια, πρὸ τοῦ μὲν νὰ τὰ ἀποκτήσης, ἔχουν νὰ σὲ
κάμουν νὰ πέσης εἰς κλεψίας, ψεύδη, κολακείας, καὶ ἄλλα
μυρία δουλικώτατα πάθη, καὶ κακὰ· ἀφ' οὗ δὲ τὰ ἀποκτή-
σης, ἔχουν νὰ σὲ κρημνίσουν εἰς τοὺς λάκκους τῶν σαρκικῶν
ἡδονῶν, καὶ κτηνωδῶν ὀρέξεων, ὅσαι ἐνεργοῦνται ὑποκάτω τῆς
κοιλίας· καὶ ἔχουν νὰ φέρουν κατ' ἐπάνω σου τὰς προφητικὰς
ἐπείνας κατάραις τοῦ Ἀμώς· « (οὐαὶ), οἱ ἐσθίοντες ἐρίφους
ἐκ ποιμνίων, καὶ μοσχάρια ἐκ μέσου βουκολίων γαλαθηνά

» ὡς ἐστῶτα ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ' ὡς φεύγοντα· οἱ
» πίνοντες τὸν διϋλισμένον οἶνον » (ς'. 4. 6).

Ε'. Πρέπει νὰ φυλάττεσαι, νὰ μὴ πιάνης μὲ τὸ χέρι, ὅχι μόνον ξένον σῶμα, ἢ γυναικὸς, ἢ ἀνδρὸς γέροντος, ὁμοῦ καὶ νεωτέρου· ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἐδικόν σου σῶμα· καὶ μάλιστα τὰ κρύφια μέλη σου, χωρὶς ἀνάγκην. Διὰ τὴν ὁμοιότητα, ὅσον χονδροτέρα εἶναι αὕτη ἡ αἰσθησις τῆς ἀφῆς, τόσον αἰσθητικώτερα καὶ ζωντανώτερα κινεῖ τὰ πάθη τῆς σαρκὸς, καὶ κατακρημνίζει τὸν ἄνθρωπον ἕως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πρᾶξιν τῆς ἀμαρτίας. Καὶ ὅλαι μὲν αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις, ὑπηρετοῦσιν εἰς τὴν ἀφὴν, καὶ τρόπον τινά, ἀπὸ μακρόθεν ἐργάζονται τὴν ἀμαρτίαν. Ἀλλ' ὅταν τινὰς φθάσῃ εἰς τὴν ἀφὴν, ἤτοι φθάσῃ καὶ νὰ πιάσῃ, δυσκόλως πλέον δύναται νὰ κρατηθῇ, καὶ νὰ μὴ πράξῃ τὴν ἀμαρτίαν.

Εἰς τὴν ἀφὴν, ἀναφέρεται καὶ ὁ στολισμὸς τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦ σώματος, καὶ τῶν ποδῶν. Ὅθεν, φυλάττου νὰ μὴ καλλωπίζῃς τὸ σῶμά σου μὲ μαλακὰ καὶ ποικιλόχροα καὶ λαμπρὰ ἱμάτια, ἢ μὲ πολυέξοδα καλύμματα τῆς κεφαλῆς, ἢ μὲ πολύτιμα ὑποδήματα· γυναικοπρεπῇ γὰρ ταῦτά εἰσι, καὶ εἰς τοὺς ἀνδρας ἀνάρμοστα· ἀλλὰ μόνον νὰ φορῇς σεμνὰ καὶ ταπεινὰ, καὶ ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα, καὶ χρειώδη, εἰς τε τὸ κρύος τοῦ χειμῶνος, καὶ τὸ καῦμα τοῦ θέρους, διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ σώματος· ἵνα μὴ καὶ σὺ ἀκούσης ἐκεῖνο, ὅπου ἤκουσεν ὁ τὴν πορφύραν καὶ δύσσον ἐνδεδυμένος πλούσιος, ἡγοῦν, τό· « Ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου » (Λουκ. ις'. 25)· καὶ ἔλθῃ ἐπὶ σὲ ἡ κατάρρα, ὅπου λέγει ὁ Ἰεζεκιήλ· « Καὶ ἀφε- » λῶνται αἱ μέτρας ἀπὸ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν, καὶ τὸν ἱμα- » τισμόν τὸν ποικίλον αὐτῶν ἐκδύσονται » (κς'. 16).

Εἰς τὴν ἀφὴν, ἀναφέρονται ἀκόμη καὶ αἱ ἄλλαι ἀναπαύσεις τοῦ σώματος· καθὼς εἶναι, οἱ καλλωπισμοὶ τῶν μαλλίων, καὶ τῶν γενείων· τὰ συχνὰ λουτρά, τὰ λαμπρὰ καὶ πολύτιμα ὀσπῆτια, αἱ πολυέξοδοι, καὶ μαλακαὶ στρωμαὶ καὶ αἱ καθέδραι. Ἀπὸ τὰ ὅποια ὅλα νὰ φυλάττεσαι, ὡς βλαπτικὰ τῆς

σωφροσύνην σου, καὶ πρόξενα τῆς πορνείας, καὶ τῶν σαρκικῶν παθῶν· ἵνα μὴ κληρονομήσῃς τὸ, οὐαί, τοῦ Ἀμώς, λέγοντος· « (οὐαί), οἱ καθειῦδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων, καὶ κατα- » σπαταλῶντες ἐπὶ ταῖς στρωμαῖς αὐτῶν » (5'. 4).

Αὐτὰ, ὅπου σοῦ εἶπα ἕως τώρα, εἶναι ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν κατεδικάσθη νὰ τρώγῃ ὁ νοητὸς ὄφις διάβολος. Αὐτὰ εἶναι, ἡ ὕλη, καὶ ἡ τροφή, μὲ τὴν ὁποίαν τρέφονται ὅλα τὰ πάθη τῆς σαρκός. Καὶ λοιπὸν, ἐὰν ἐσὺ δὲν τὰ καταφρονήσῃς, ὡς τάχα παραμικρά, ἀλλὰ πολεμήσῃς γενναίως, καὶ δὲν τὰ ἀφήσῃς νὰ ἔμβουν διὰ μέσου τῶν αἰσθήσεων μέσα εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ καρδίαν σου, σὲ πληροφορῶ, ὅτι, τῇ ἀληθείᾳ, εὐκολα θέλεις ἀφανίσῃς διὰ τὴν ἀτροφίαν, τὸν διάβολον, καὶ τὰ πάθη· καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν, θέλεις φανῇς νικητὴς ἄριστος εἰς τοῦτον τὸν Ἀόρατον Πόλεμον.

Διότι εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸν Ἰώβ, ὅτι, ὁ μυρμηκολέων (ἦγουν ὁ διάβολος) ἠφανίσθη καὶ ἐχάθηκε, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχῃ νὰ φάγῃ τροφήν· « Μυρμηκολέων ὦλετο, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν » βοράν » (8'. 11) (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Πῶς πρέπει νὰ διορθώωμεν τὴν φαντασίαν καὶ ἐνθύμησίν μας.

Ἀφ' οὗ εἶπομεν περὶ τῆς διορθώσεως τῶν αἰσθήσεών μας, ἀκόλουθον εἶναι νὰ εἰποῦμεν ἐδῶ καὶ πῶς πρέπει νὰ διορθώωμεν τὴν φαντασίαν, καὶ ἐνθύμησίν μας· ἐπειδὴ, καὶ κατὰ τὴν γνώμην ὅλων σχεδὸν τῶν φιλοσόφων, ἡ φαντασία καὶ ἐν-

(1) Ὁ μοναχὸς Ἰώβιος, παρὰ τῇ μυριβίβλῳ τοῦ Φωτίου, λέγει, ὅτι ὀνομάζεται μυρμηκολέων ὁ διάβολος, διὰ τὴν ἀρχινᾶ πρῶτον νὰ ῥίπτῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἐπειτα τὸν ῥίπτει εἰς τὰ μεγάλα· καὶ εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν, φαίνεται ἀσθενὴς καὶ μικρὸς, ὡς ἂν μύρμηκας, ἀλλ' ὕστερον φαίνεται κατὰ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς ἂν ἀνδρείωμένον καὶ μεγάλον λεοντάρει.

θύμησις, δὲν εἶναι ἄλλο, πάρεξ μία τύπωσις ὄλων ἐκείνων τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ὅπου ἴδαμεν, ἠκούσαμεν, καὶ ἐμυρίσθημεν, καὶ ἐγεύθημεν, καὶ ἐπιάσαμεν. Καὶ διὰ τὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, ἢ φαντασία καὶ ἐνθύμησις, εἶναι μία ἐσωτερικὴ κοινὴ αἰσθησις, ἢ ὁποῖα, φαντάζεται καὶ ἐνθυμᾶται καθαρὰ ὅλα, ὅσα αἱ ἐξωτερικαὶ πέντε αἰσθήσεις μας ἔφθασαν νὰ προαισθανθῶν. Καὶ τρόπον τινά, ἢ μὲν αἰσθησις καὶ τὰ αἰσθητὰ, παρομοιάζουν μὲ τὴν βοῦλλαν, ἢ δὲ φαντασία, μὲ τὸν τύπον τῆς βοῦλλας.

Ἐδόθη δὲ εἰς ἡμᾶς ἡ φαντασία αὕτη καὶ ἐνθύμησις, μετὰ τὴν παράβασιν, διὰ τὰ τὴν μεταχειριζώμεθα, ὅταν αἱ ἐξωτερικαὶ μας αἰσθήσεις ἡσυχάζουν, καὶ ὅταν δὲν ἔχωμεν ἔμπροσθέν μας παρόντα τὰ αἰσθητὰ ἐκεῖνα πράγματα, ὅπου ἐπέρασαν ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἐτυπώθησαν εἰς αὐτήν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχωμεν πάντοτε παρόντα ὅλα, ὅσα ἴδαμεν, καὶ ἠκούσαμεν, καὶ ἐμυρίσθημεν, καὶ ἐγεύθημεν, καὶ ἐπιάσαμεν, διὰ τοῦτο τὰ φέρομεν ἔμπροσθέν μας μὲ τὴν φαντασίαν καὶ ἐνθύμησιν, ὅπου τὰ ἔχει τυπωμένα, καὶ ἔτσι ὁμιλοῦμεν δι' αὐτὰ, καὶ στοχαζώμεθα, ὡσάν νὰ τὰ εἶχαμεν καὶ παρόντα.

Χάριν παραδείγματος· ἐσὺ ἐπῆγες μίαν φορὰν, καὶ εἶδες τὴν Σμύρνην, ἔπειτα ἔφυγες ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ πλέον δὲν τὴν βλέπεις μὲ τὴν ἐξωτερικὴν αἰσθησιν τῶν ὀμματίων, ἀλλ' ὅμως μὲ τὴν ἐσωτερικὴν αἰσθησιν ἤγουν, μὲ τὴν φαντασίαν, καὶ ἐνθύμησιν, ὁπόταν θέλῃς, παρασταίνεις τὴν Σμύρνην ἔμπροσθέν σου, καὶ τὴν θεωρεῖς, ὡσάν νὰ ᾔτο καὶ παρὸν, μὲ τὸ ἴδιον σχῆμα, καὶ διάστημα, καὶ μέγεθος, καὶ τοποθεσίαν, ὅπου ἔχει· ὅχι πῶς τότε πηγαίνεις καὶ βλέπεις τὴν Σμύρνην (καθὼς λογιάζουν τινὲς ἁμαθεῖς). Ἀλλὰ πῶς βλέπεις τὴν εἰκόνα τῆς Σμύρνης· τὴν ὁποῖαν ἔχει τυπωμένην μέσα ἡ φαντασία, καὶ ἐνθύμησίς σου. Αὕτη ἡ φαντασία τῶν αἰσθητῶν εἶναι, ὅπου μᾶς ἐνοχλεῖ καὶ μέσα εἰς τοὺς ὕπνους, καὶ μᾶς κάμνει νὰ βλέπωμεν τὰ διάφορα καὶ πολυποικίλα ὀνείρατα, εἰς τὰ ὁποῖα πρόσεχε, νὰ μὴ πιστεύῃς ποτέ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ φαντασία αὕτη, εἶναι μία ἄλογος, καὶ χον-
τρή τύπωσις τῶν πέντε αἰσθήσεων, καὶ φαντάζεται τὰ αἰσθητά
μὲ τὸ σχῆμα, καὶ χρῶμα, καὶ διάστημά των, ὡς εἶπαμεν.

Α΄. Ἦξευρε, ὅτι ὁ Θεός, καθὼς εἶναι ἔξω ἀπὸ ὅλας τὰς αἰ-
σθήσεις, ὁμοῦ καὶ τὰ αἰσθητά· καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε σχῆμα, καὶ
χρῶμα, καὶ διάστημα, καὶ τόπον, ὡς πάντῃ ἀσχημάτιστος,
καὶ ἀνείδεος, καὶ πανταχοῦ ὢν, καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν· ἔτσι εἶναι
καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε φαντασίαν. Καὶ ἀκολουθῶς, ἤξευρε, ὅτι ἡ
φαντασία εἶναι μία δύναμις τῆς ψυχῆς, ὅπου δὲν ἔχει ἐπιτη-
δεϊότητα νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν Θεόν, διὰ τὰ τοιαῦτά της ἐλαττώ-
ματα (1).

Β΄. Ἦξευρε, ὅτι καὶ ὁ ἐωσφόρος καὶ πρῶτος τῶν Ἀγγέλων,
ὄντας πρότερον ἀνώτερος τῆς ἀλόγου φαντασίας, καὶ ἔξω ἀπὸ
κάθε σχῆμα καὶ χρῶμα, καὶ αἰσθησιν, ὡς νοῦς λογικὸς, καὶ
αὔλος, καὶ ἀσχημάτιστος, καὶ ἀσώματος· ὕστερον φαντασθεὶς,
καὶ σχηματίσας τὸν νοῦν του μὲ τὴν ἰσοθειάν, ἔπεσεν ἀπὸ ἐκεί-
νην τὴν ἀνείδεον, καὶ ἀσχημάτιστον, καὶ ἀπαθῆ, καὶ ἐνιαίαν
αὐλίαν τοῦ νοός, κάτω εἰς τὴν πολυσχημάτιστον, καὶ πολυ-
μέριστον, καὶ παχυλὴν ταύτην φαντασίαν, καθὼς εἶναι γνώμη
πολλῶν Θεολόγων· καὶ ἔτσι, ἀπὸ Ἀγγελοῦ ἀσχημάτιστος, αὔ-
λος καὶ ἀπαθής, ἔγινε διάβολος, ὑλικὸς, τρόπον τινά, πολύ-
σχημος, καὶ ἐμπαθής (2). Διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάζεται, ἀπὸ μὲν
τοὺς θεοὺς Πατέρας, ζωγράφος παντομίμητος, καὶ ὄφιν πολύ-
μορφος, καὶ τὴν γῆν τῶν παθῶν ἐσθίων, φαντασιοσκόπος καὶ

(1) Ὡρα σελ. 1069 τῆς Φιλοκαλίας, ὅπου λέγεται, ὅτι αὐδεμία
» φαντασία χώραν ἔχει ἐπὶ Θεοῦ· πάντων γὰρ ἀπαξιαπλῶς ὑπὲρ
» ἐννοιάν ἐστι, καὶ ὑπέρκειται.

(2) Ὅθεν καὶ ὁ Σιναΐτης Θεοφύλακτος Γρηγόριος οὕτω λέγει περὶ
τῶν Δαιμονίων. «Νόες ὄντες ποτε καὶ αὐτοί, καὶ τῆς αὐλίας ἐκείνης
» καὶ λεπτότητος ἐκπεσόντες, ὑλικὴν τινα παχύτητα ἑκαστος κέκτη-
» ται, κατὰ τὴν τάξιν, ἣ ἐνέργειαν σωματούμενος, οὗ ἐνεργῶν πε-
» ποίωται». (Κεφ. ρκγ'. σελ. 8, 9 Φιλοκαλ.) Καὶ παρακατιῶν φη-
σιν, «ὕλῳδεις πῶς γεγονότες, ταῖς τῶν ὑλικῶν παθῶν ἐξέειπον». (οἱ
δαίμονες δηλ.).

ἄλλα τοιαῦτα ὀνόματα. Ἀπὸ δὲ τὸν ἴδιον Θεὸν παραστέκεται, ὡς σωματοποιημένοι Δράκων, μὲ οὐρὰν, μὲ νεῦρα, μὲ πλευράς, μὲ ῥάχιν, μὲ ῥίνα, μὲ ὀφθαλμούς, μὲ στόμα, μὲ χεῖλη, μὲ δέρμα, μὲ σάρκας, καὶ μὲ ἄλλα μέλη τοιαῦτα. Καὶ δρᾷ εἰς τὸ, μ'. καὶ μά. κεφάλαιον τοῦ Ἰωβ. Ὅθεν, ἐκ τούτων μάθε, ἀγαπητὲ, ὅτι ἡ ποικιλόμορφος φαντασία, καθὼς εἶναι ἐφεύρημα καὶ γέννημα τοῦ διαβόλου, ἔτι εἶναι καὶ ποθητὴ κατὰ πολλὰ εἰς αὐτόν. Ἐπειδὴ, κατὰ τοὺς Ἀγίους (1) αὐτὴ εἶναι τὸ γεφύρι, διὰ μέσου τοῦ οὐοίου διαπερνῶντες οἱ φονικοὶ δαίμονες, σμίγουν μὲ τὴν ψυχὴν, καὶ ἔτι τὴν κάμνουν κατοικητήριον αἰσχυρῶν, καὶ πονηρῶν, καὶ βλασφημῶν λογισμῶν, καὶ ὄλων τῶν ἀκαθάρτων παθῶν, ψυχικῶν καὶ σωματικῶν.

Γ'. Ἦξευρε, ὅτι, κατὰ τὸν Θεολογικώτατον ἅγιον Μάξιμον, καὶ ὁ πρωτόπλαστος Ἀδὰμ ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν Θεόν, χωρὶς φαντασίαν. Ἐπειδὴ, ὁ νοῦς ἐκείνου, καθαρὸς, ἐνοειδὴς, καὶ ἐνεργεῖα νοῦς ὢν, δὲν ἐτυποῦτο, οὔτε ἐσχηματίζετο ἀπὸ τὰς αἰσθησεις, καὶ τὰ εἶδη τῶν αἰσθητῶν. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ μεταχειρισθῇ τὴν κατωτέραν δύναμιν τῆς φαντασίας, καὶ νὰ φαντασθῇ σχήματα, καὶ χρώματα, καὶ εἶδη, καὶ διαστήματα, ἐθεώρει μὲ τὴν ἀνωτέραν δύναμιν τῆς ψυχῆς, ἦγουν, τὴν διάνοιαν, μόνους γυμνοὺς καὶ ψιλοὺς τοὺς λόγους τῶν ὄντων, αὐλως, καθαρώς, καὶ Πνευματικῶς (2). Ἀχ! Ἀλλ' ὁ ἀνθρωποκτόνος

(1) Δρᾷ εἰς τὸ ξδ'. Κεφάλαιον Καλλίστου, καὶ Ἰγνατίου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν. Φιλοκαλ. σελ. 1068.

(2) Ὅθεν καὶ ὁ νέος Ἀδὰμ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀγκυρὰ καὶ εἶχε τὴν φυσικὴν τῶν ὄντων φιλοσοφίαν καὶ γνῶσιν, (περὶ ἧς δρᾷ εἰς τὸ νβ'. κεφ.) δὲν εἶχεν ὅμως καὶ τὸν παθητικὸν τοῦτον καὶ δυνάμει νοῦν, ἥτοι τὴν φαντασίαν τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ τὸν ἐνεργεῖα καὶ ἀπαθῆ, ἀμέσως ἐπιβάλλοντα τοῖς αὐλοῖς λόγοις τῶν ὄντων, καθὼς εἶναι γνῶμη τῶν Θεολόγων. Ὅθεν ὁ Θεολόγος ἐκεῖνος ἀνὴρ, Γεώργιος ὁ Κορέσιος, ἐν μιᾷ τῶν περὶ ἐνσάρκου οἰκονομίας Θεολογικῶν αὐτοῦ ἀποριῶν καὶ λύσεων, ταῦτά φησιν· «Ἦξιοῦτο μὲν οὐδὲν ὁ Κύριος . . . διὰ τῆς ἐγκεχυμένης ἐπιστήμης (ἥτοι τῆς φυσικῆς τῶν ὄντων Γνώσεως) αἰεὶ ἐν τῷ Χριστῷ ἐνεργούσης καὶ αὐθαιρέτως, καὶ μηδενὶ διακώλυομένης, ἢ ὑπὸ (δηλ. τοῖς ἐν τῷ

διάβολος, καθὼς αὐτὸς ἔπescen ἀπὸ τὴν φαντασίαν, ἔτσι ἔκαμε καὶ τὸν Ἀδὰμ, νὰ σχηματίσῃ τὸν νοῦν τοῦ μὲ τὴν ἰσοθειάν, καὶ νὰ πέσῃ ἀπὸ τὴν ἰδίαν φαντασίαν αὐτὴν· καὶ ἔτσι, ἀπὸ ἐκείνην τὴν νοερὰν, ἰσάγγελον, ἐνιαίαν, λογικὴν, καὶ ἀσχημάτιστον ζῶν, ἐκρνημνίσθη ὁ ταλαίπωρος, εἰς τὴν αἰσθητικὴν, πολυμέριστον, καὶ πολυσχημάτιστον φαντασίαν ταύτην, καὶ τῶν ἀλόγων ζῶων κατὰστασιν. Ἐπειδὴ, καὶ τῶν ἀλόγων ζῶων κυρίως ἰδίωμα εἶναι ἡ φαντασία, καὶ ὅχι τῶν λογικῶν.

Ἀφ' οὗ δὲ μίαν φορὰν ἔπescen ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν τοιαύτην στάσιν, ποῖος δύναται νὰ εἰπῇ εἰς πόσα πάθη; εἰς πόσα κακά; καὶ εἰς πόσας πλάνας κατεκρνημνίσθη διὰ μέσου τῆς φαντασίας; Ἐγέμωσε τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ διαφόρους ἀπάτας (1). Ἐγέμωσε τὴν φυσικὴν ἀπὸ πολλὰς ψευδοδοξίας (2), καὶ ἐγέμωσε τὴν θεολογίαν ἀπὸ διεφθαρμένα, καὶ ψευδῆ δόγματα. Διότι, πολλοὶ, καὶ παλαιοὶ καὶ νεώτεροι, θέλοντες νὰ θεωρήσουν, καὶ νὰ λαλήσουν περὶ Θεοῦ, καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ ἀπλῶν, ἀσχηματίστων, καὶ ἀφαντάστων μυστηρίων, ὅπου δουλεύει ἡ ἀνωτάτη δύναμις τῆς ψυχῆς, ἦτοι ὁ νοῦς, προτοῦ ἀκόμῃ νὰ καθαρίσουν τὸν νοῦν τοῦς ἀπὸ τὰ ἐμπαθῆ σχήματα καὶ εἰκόνας τῆς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ἀντὶ διὰ ἀλήθειαν εὐρήκαν ψεῦδος. Καὶ τὸ μεγαλῆτερον κακὸν εἶναι, ὅτι καὶ τὸ ψεῦδος αὐτὸ, τὸ ἐναγκαλίσθησαν, καὶ τὸ κρατοῦν δυνατὰ ὡς ἀληθές καὶ ὄντως ὄν· καὶ ἀντὶ διὰ θεολόγοι, ἐφάνησαν φαντασιολόγοι, παραδοθέντες εἰς ἀδόκιμον νοῦν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον.

» ὑπὸ φαντάσμασιν) ἡ αἰτία ἐτέρᾳ, ὡς συμβαίνει τῶ νοὶ τῶν ἄλλων
 » ἀνθρώπων· ἅ τε τοῦ τοῦ Χριστοῦ νοῦ, τῶν φαντασμάτων μὴ ἐξηρ-
 » τημένου (ἅπερ διατείχισμα γίνεται πρὸς τὸ διαδῆναι τοῖς αὐλοῖς
 » λόγοις τῶν νοητῶν) ». Εἰς ἀπόδειξιν τούτου οὐκ ὀλίγον συντείνει,
 καὶ ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Βουλγαρίας Θεοφύλακτος (ἐρμην. τοῦ δ' τοῦ
 κατὰ Λουκ.). Ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἐφαντάζετο τὰς ἐν φαντασίᾳ φανεί-
 σας ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ βασιλείας τοῦ Κόμου.

(1) Ὁρα ἐν τῷ τέλει τούτου τοῦ ἰδίου Κεφαλαίου.

(2) Ὁρα παρεμπρὸς εἰς τοῦτο τὸ ἴδιον Κεφάλαιον.

Λοιπόν, ἐσύ ἀδελφε, ἐάν ἀγαπᾷς νὰ ἐλευθερωθῇς μὲ εὐκο-
λίαν ἀπὸ τὰς πλάνας αὐτάς, καὶ πάθῃ. Ἐάν ποθῇς νὰ φύγῃς
ἀπὸ τὰς διαφόρους παγίδας, καὶ τέχνας τοῦ διαβόλου· καὶ
καὶ ἐάν ἐπιθυμῇς νὰ ἐνωθῇς μὲ τὸν Θεόν, καὶ νὰ ἐπιτύχῃς τὸν
θεῖον φωτισμόν, καὶ τὴν ἀλήθειαν· πολέμει, ἀλλὰ μὲ δλας σου
τὰς δυνάμεις πολέμει, νὰ ξεγυμνώσῃς τὸν νοῦν σου ἀπὸ τὰ
σχήματα, καὶ χρώματα, καὶ διαστήματα· καὶ ἀπλῶς, ἀπὸ
κάθε φαντασίαν καὶ ἐνθύμησιν τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, κα-
λῶν τε καὶ κακῶν. Ἐπειδὴ, δλα αὐτὰ, εἶναι ὡσάν μολυσμοί,
καὶ λάσπαις, καὶ σκοτεινάδες, ὁποῦ μολύνουσι τὴν καθαρότη-
τα, καὶ εὐγένειαν, καὶ λαμπρότητα τοῦ νοός, καὶ παχύνουσι
τὴν αὐλίαν του. Καὶ σχεδὸν, κἀνένα πάθος (1) ψυχικόν, ἢ
σωματικόν δὲν ἤμπορεῖ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν νοῦν, πάρεξ διὰ
μέσου τῆς φαντασίας ταύτης τῶν αἰσθητῶν. Ἀγωνίζου δὲ, νὰ
φυλάξῃς αὐτὸν τὸν νοῦν σου, ἀχρωμάτιστον, ἀσχημάτιστον,
ἀνείδεον, καὶ καθαρὸν, καθὼς τὸν ἔκτισεν ὁ Θεός.

Τοῦτο δὲ, κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν γίνεται, πάρεξ νὰ τὸν
ἐπιστρέφῃς, καὶ νὰ τὸν συμμαζῶνῃς μέσα εἰς τὸν στενὸν τό-
πον τῆς καρδίας σου, καὶ ὅλου τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου· καὶ
ἐκεῖ μέσα νὰ τὸν συνθιζῇς νὰ εὐρίσκεται, ποτὲ μὲν προσευ-
χόμενος πενθικῶς, μὲ τὸν ἐνδιάθετον λόγον τῆς καρδίας, καὶ

(1) Διὰ τί, ἂν καὶ τυχὸν συναρπασθῇ τινὰς ἀπὸ τὰ ὁμμάτιά του,
καὶ ἰδῇ ἐμπροσθὺς κἀνέναν εὐμορφὸν πρόσωπον, πολεμήσῃ ὁμῶς καὶ δὲν
τυπώσῃ εἰς τὴν φαντασίαν του τὴν εἰκόνα τοῦ προσώπου ἐκείνου,
βυθίζωντας τὸν νοῦν του μέσα εἰς τὴν καρδίαν του, ἐκ τούτου, γλυ-
τώνει ἀπὸ τὸν ἡδονικὸν συνδυασμὸν τῶν λογισμῶν, γλυτώνει ἀπὸ
τὴν πάλιν, γλυτώνει ἀπὸ τὴν συγκατάθεσιν, καὶ τελευταῖον γλυτώ-
νει καὶ δὲν πίπτει εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας· ὅθεν ὁ Θεολόγος
Γρηγόριος εἶπε ταῦτα· «Ὁψις τυνὴρπασέ με, πλὴν ἀλλ' ἐσχέθην. Εἴ-
» δωλον οὐκ ἔστησιν τῆς ἁμαρτίας. Εἴδωλον ἔστι πείρα, πρᾶξιν ἐκ-
» πεφεύγαμεν. Βαθμοὶ ταδ' εἰσὶ τῆς πλάνης τοῦ δυσμενοῦς υ. Ἐάν
δὲ ἀφήσῃ τινὰς νὰ τυπωθῇ εἰς τὴν φαντασίαν του ἢ εἰκὼν καὶ ἐνθύ-
μησις τοῦ προσώπου ἐκείνου, εὐκόλως δύναται νὰ πέσῃ εἰς τοὺς ἀ-
νωτέρω βαθμοὺς τῆς ἁμαρτίας ἕως καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν αὐτῆς τῆς ἁ-
μαρτίας, ὥστε, ὅλον τὸ πᾶν εἰς τὴν φαντασίαν στέκεται.

λέγων· « Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με »· καὶ εἰς μόνα τὰ λόγια τῆς εὐχῆς ταύτης προσέχων· (καθὼς περὶ τούτου σοὶ λέγω εἰς τὸ κς'. Κεφάλαιον)· ποτὲ δὲ, θεωρῶν αὐτὸς ἑαυτὸν, μᾶλλον δὲ δι' ἑαυτοῦ νοῶν τὸν Θεόν, καὶ ἀναπαυόμενος (1), ἡ ὁποία αὐτῇ θεωρία λέγεται κυκλική, καὶ ἀπλανής (2). Διατι, καθὼς ὁ ὄφης, ὅταν θέλῃ νὰ ἐκδυθῇ τὸ παλαιὸν τοῦ δέρμα, πηγαίνει καὶ ἀπερῶν ἀπο στενὸν τόπον, ὡς λέγουσιν οἱ φυσιολόγοι· ἔτσι καὶ ὁ νοῦς, διὰ τοῦ στενοῦ

(1) Διὰ τοῦτο λέγει ὁ μέγας Βασίλειος, ὅταν ὁ νοῦς δὲν σκορπίζεται εἰς τὰ ἔξω πράγματα, μηδὲ χύνεται εἰς τὸν Κόσμον ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις, γυρίζει εἰς τὸν ἑαυτὸν του, καὶ διὰ μέσου τοῦ ἑαυτοῦ του ἀναβαίνει εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ· αὐτοῦ μὴ σκεδαννύμενος ἐπὶ τὰ » ἔξω, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητηρίων ἐπὶ τὸν Κόσμον διαχεόμενος, ἐπά- » νεισι μὲν πρὸς ἑαυτὸν, δι' ἑαυτοῦ δὲ, πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ εὐνοίαν » ἀναβαίνει » (ἐπιστολ. α').

(2) Διότι, τρεῖς κινήσεις εἶναι τῆς ψυχῆς, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, α. μὲν ἡ Κυκλική, ἥτις γίνεται ὅταν ἡ ψυχὴ γυρίζουσα ἀπὸ τὰ πολλὰ, καὶ ἔξωθεν πράγματα, πρῶτον μὲν συμμαζώνεται εἰς τὸν ἑαυτὸν της, ἔπειτα ἐνόηται μὲ τὰς ἐνιαίας καὶ ἀγγελικὰς δυνάμεις· καὶ ἔτσι ἐνόηται μὲ τὸ ἀναρχον καὶ ἀτελεύτητον Ἄγαθον, ἥτοι τὸν Θεόν· β'. δὲ ἡ ἐλικειδής, ἥτις γίνεται, ὅταν ἡ ψυχὴ κινήται καὶ λαμβάνει τὰς θείας γνώσεις, ὅχι ὅλως διόλου νοεῶς καὶ ἐνιαίως, καὶ ἀμεταβάτως, ἀλλὰ μεταβατικῶς καὶ διὰ συλλογισμοῦ, ἀπὸ ἓνα νόημα εἰς ἄλλο φερομένη, μὲ ἀνεργείας. τρόπον τινὰ μεμιγμένως ἀπὸ τὴν κυκλικὴν κίνησιν, καὶ ἀπὸ τὴν εὐθείαν. Εὐθεῖα δὲ κίνησις εἶναι, ὅταν ἡ ψυχὴ εὐγαίνει εἰς τὴν θεωρίαν τῶν περὶ αὐτὴν αἰσθητῶν πραγμάτων, καὶ ἀπὸ τὰ ἔξωθεν καὶ αἰσθητὰ, ὥσάν ἀπὸ κάποιας εἰκόνας διαφόρους, καὶ πολλὰς, ἀναβαίνει εἰς τὰς ἀπλὰς, καὶ ἐνιαίας θεωρίας. (Περὶ θεῶν ὀνομάτ. κερ. δ'). λέγεται δὲ κυκλικὴ ἡ ἀνωτέρα, καὶ πρώτη καὶ κυρία κίνησις τῆς ψυχῆς, διὰ τί, καθὼς, παραδείγματος χάριν, ὅταν ἡ δύω ἀκραις μιᾶς βέργας ἐνωθῶν, γίνεται στεφάνι καὶ κύκλος, ἔτσι καὶ ὅταν ἡ νοερά καὶ γνωστικὴ δύναμις καὶ ἐνέργεια τῆς ψυχῆς, ἡ εὐρισμένη ἔξαιρέτως εἰς τὸν Ἐγκέφαλον, ὡς εἰς σωματικὸν ὄργανον, ἐνωθῇ μὲ τὴν νοεράν οὐσίαν τῆς ψυχῆς τὴν εὐρισκομένην εἰς τὸ μεσαίτατον τῆς καρδίας, καὶ τὸ ἐκείσε καθαρώτατον ζωτικὸν Πνεῦμα, ὡς εἰς σωματικὸν ὄργανον, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ εἰς νηπι- κούς Πατέρας (καὶ ὄρα σελ. 95 τῆς Φιλοκαλ.) ἐκ τῆς ἐνώσεως καὶ ἐπιστροφῆς τῶν δύω τούτων κύκλος τις γίνεται· καὶ διὰ τοῦ κύκλου τούτου, ἐνοῦται ὁ νοῦς μὲ τὴν θεῖαν χάριν τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς καρδίας εὐρισκομένην.

τόπου τῆς καρδίας, καὶ τῆς ἐν καρδίᾳ Νοεῤῃς Προσευχῆς, διῶλιζόμενος, ἐκδύεται τὸ ἔνδυμα τῆς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν καὶ κακῶν προλήψεων, καὶ γίνεται καθαρὸς, λαμπρὸς, καὶ ἐπιτήδειος εἰς τὴν ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ὁμοιότητα ὁποῦ λαμβάνει μὲ αὐτόν. Καὶ πάλιν, καθὼς τὸ νερὸν, ὅσον ἐνώνεται καὶ στενοχωρεῖται διὰ τῶν στενῶν σωληναρίων, τόσον λεπτύνεται, καὶ δυναμώνεται, καὶ εἰς τὸ ὕψος ἀναβαίνει· ἔτι καὶ ὁ νοῦς, ὅσον σχολάζει εἰς τὴν στενὴν τῆς καρδίας μελέτην, καὶ εἰς τὴν ἐδικήν του θεωρίαν, τόσον λεπτύνεται, τόσον δυνατώτερος γίνεται, καὶ ὑψηλότερος ἀπὸ κάθε πάθος, καὶ προσβολῇ λογισμῶν, καὶ ἀπὸ κάθε σχῆμα, καὶ εἶδος, ὅχι μόνον τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν νοητῶν, μὲ τὸ νὰ μένουν ὅλα ταῦτα ἔξω, καὶ ἐκεῖ μέσα δὲν ἡμποροῦν νὰ εἰσέλθουν (1). Εἰ δὲ καὶ κἄμμίαν φορὰν χυθῇ ὁ νοῦς σου εἰς τὰ ἔξω αἰσθητά, καὶ εἰς τὰς φαντασίας τοῦ Κόσμου, πάλιν ἐπαναγύριζέ τον μέσα εἰς τὸν θάλαμον τῆς καρδίας, ἕως νὰ συνηθίσῃ.

Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος καὶ κυριώτερος τρόπος, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχῃς παντεὶνὸν ἔργον, διὰ νὰ διορθώσης, ἀγαπητέ, τὴν φαντασίαν, καὶ ἐνθύμησίν σου· τί λέγω νὰ διορθώσης; καὶ νὰ ἀφανίσῃς ἀπὸ τὴν ρίζαν, τὰς κακὰς προλήψεις αὐτῆς, καὶ τὰ εἰδῶλα· ὅστις τρόπος, ὅσον εἶναι καρποφόρος καὶ ὠφέλιμος, τόσον εἶναι καὶ κοπιαστικός· καὶ ὅσον εἶναι κοπιαστικός, τόσον εἶναι καὶ δυσκολοεπιχείρητος, (ἵνα μὴ λέγω, καὶ δυσκολοπίστευτος) κοντὰ εἰς τοὺς πολλοὺς, καὶ μάλιστα, εἰς τοὺς ἐδικούς μας σοφοὺς, καὶ διδασκάλους τοῦ παρόντος αἵωνος. Οἵτινες, μὴ θέλοντες νὰ πεισθοῦν εἰς τὸ διδασκαλεῖον τοῦ Ἀγίου

(1) Νᾶλλον δὲ διὰ νὰ εἰπῶ παράδειγμα προσκυέστερον, καθὼς ἡ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, ὅσον μακρύνονται ἀπὸ τὸ κέντρον καὶ τὸ μέσον τοῦ Γυαλίου, τοῦ ἀνάπτοντος τὴν ἴσκαν, τόσον ἀσθενέστεραις ἀραιώτεραις, καὶ σκοτεινότεραις γίνονται, ὅσον δὲ συμμαζώνονται εἰς τὸ κέντρον, τόσον δυνατώτεραις πυκνότεραις, καὶ λαμπρότεραις γίνονται τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ νοῦς, καὶ αἱ γνωστικαὶ δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ὅσον συμμαζώνονται εἰς τὸ κέντρον τῆς καρδίας, τόσον δυνατώτεραις καὶ λαμπρότεραις γίνονται.

Πνεύματος, καὶ τόσων καὶ τόσων θεοφόρων Πατέρων, ὁποῦ διδάσκουν τὸν τρόπον τοῦτον, εἰς τὸ παντὸς λίθου τιμίῳ τιμιώτερον βιβλίον τῆς νεοτυπώτου Φιλοκαλίας, στεροῦνται δικαίως τοὺς καρπούς τοῦ Πνεύματος, τοὺς ὁποίους ἀπολαμβάνουν πολλοὶ ἀμαθεῖς καὶ ἀγράμματοι· « Ἀπέκρυψε γὰρ τούτους ὁ » Θεὸς, κατὰ τὸ λόγιον, ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκά- » λυψεν αὐτοὺς νηπίοις » (Λουκ. ι. 21). Διότι, ὅσοι δὲν πιστεύουν τῇ νοερᾷ ταύτῃ ἐργασίᾳ, οὔτε νὰ καταλάβουν δύνανται τὴν ἐκ ταύτης ὠφέλειαν· κατὰ τὸ, « ἐὰν μὴ πιστεύσητε, » οὐδὲ μὴ συνῆτε » (Ἦσ. ζ'. 9).

Ὅταν δὲ βλέπῃς τὸν νοῦν σου, πῶς κουράζεται, καὶ δὲν ἡμπορεῖ πλέον νὰ μένῃ μέσα εἰς τὴν καρδίαν, καὶ εἰς τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ Νοερὰν Προσευχὴν, τότε μεταχειρίζου καὶ 6'. τρόπον· ἤγουν, ἄφινέ τον νὰ εὐγαίνῃ ἔξω, καὶ νὰ πλατύνεται εἰς μελέτας, καὶ θεωρίας, καὶ εἰς νοήματα θεῖα, καὶ Πνευματικὰ, τόσον τὰ ἐν ταῖς Γραφαῖς περιεχόμενα, ὅσον καὶ τὰ ἐν τοῖς κτίσμασι, μάλιστα, τοῖς νοητοῖς· τὰ ὅποια, μὲ κοινὸν ὄνομα λέγονται Μεταφυσικὰ, καὶ Ἀφηρημένα τῆς ὕλης. Διατί, τὰ πνευματικὰ νοήματα ταῦτα, μὲ τὸ νὰ ᾔναι συγγενῇ μὲ τὸν νοῦν καὶ τὴν λεπτότητα καὶ αὐλίαν, δὲν τὸν ἀφίνουν νὰ παχυνθῇ· ἀλλὰ τὸν κάμνουσι μὲ εὐκολίαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν τόπον τῆς καρδίας, καὶ νὰ ἐνόνηται πάλιν μὲ τὴν νοερὰν μνήμην τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ θεὸς Μάξιμος, « ὅτι μόνῃ ἡ πρᾶξις δὲν δύναται » νὰ κάμῃ τὸν νοῦν ἀπαθῆ, ἀνίσως δὲν διαδέχωνται αὐτὸν « πολλαὶ καὶ ποικίλαι θεωρίαι ». Πρόσεχε δὲ, νὰ μὴ κατὰ-γίνεσαι εἰς τοὺς λόγους τῶν ὑλικῶν σωμάτων, καὶ ζώων, ἥτοι, εἰς τὰ λεγόμενα φυσικὰ, ὧντας ἀκόμη ἐμπαθῆς. Διατί μὲ τὸ νὰ μὴν ᾔναι ὁ νοῦς ἐλεύθερος ἀπὸ τὰς ἐμπαθεῖς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν, πρὸ τοῦ νὰ διαπεράσῃ μέσα εἰς τοὺς Πνευματικούς καὶ αὐλοὺς λογαριασμούς, τοὺς ἐν τοῖς σώμασι καὶ ζωοῖς εὐρισκομένους, ἀρπάζεται ἀπὸ μόνην τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν μορφὴν, καὶ ἐπιφάνειαν· καὶ ἡδυνόμενος εἰς αὐτήν, ἀποκτᾷ ψευδοδόξας, καὶ πάθη, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Μάξιμος, ἀντὶ νὰ εὕρῃ ἀπάθειαν,

καὶ ἀλήθειαν· καθὼς τὸ ἔπαθον τόσοι καὶ τόσοι φιλόσοφοι, οἱ καλούμενοι φυσικοί.

Ἡ μεταχειρίζου καὶ γ'. τρόπον διὰ ἀνάπαυσιν καὶ παρηγορίαν τοῦ νοός σου· δηλαδή, φαντάζου τὰ μυστήρια τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου, ἡγουν, τὴν ἐν σπηλαίῳ Γέννησίν του· τὴν εἰς τὸν Ναὸν Ὑπαπαντὴν του· τὴν ἐν Ἰορδάνῃ Βάπτισίν του· τὴν ἐν ἐρήμῳ τεσσαρακονθήμερον νηστείαν του· τὸ Κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου του· τὰ διάφορα θαύματα, ὅπου ἔκαμε· τὴν ἐν τῷ Θαβὼρ Μεταμόρφωσίν του· τὸ νίψιμον τῶν ποδῶν τῶν μαθητῶν του· τὴν παράδοσιν τῶν μυστηρίων· τὴν προδοσίαν του· τὰ πάθη του· τὸν Σταυρὸν του· τὸν Ἐπιτάφιόν του· τὴν Ἀνάστασίν του· καὶ τὴν Ἀνάληψίν του· τὰ πολυποικίλα βάσανα τῶν Μαρτύρων, καὶ τὰς πολυχρονίους ἀσκήσεις τῶν Ὁσίων.

Ὅμοίως, ἡμπορεῖς ἀκόμη διὰ συντριβὴν τῆς καρδίας σου καὶ μετάνοιαν, νὰ φαντάζεσαι τὸ μυστήριον, καὶ τὴν φοβεράν ὥραν τοῦ θανάτου σου· τὴν τρομεράν ἡμέραν τῆς Κρίσεως· τὰ διάφορα εἶδη τῶν αἰώνιων κολάσεων, ἡγουν, τὰς λίμνας τοῦ ἀσέστου πυρός· τὰς ζοφῶδεις καὶ ὑπογείους φυλακὰς· τοὺς ψυχροτάτους ταρτάρους· τοὺς αἰμοπότας σκώληκας, τὴν μετὰ τῶν δαιμόνων συντροφίαν· φαντάζου ἀκόμη καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἀνεκλαλήτου χαρᾶς τῶν Δικαίων· τὴν οὐράνιον ἐκείνην βασιλείαν· τὴν αἰώνιον δόξαν, καὶ μακαριότητα· τὸν ἦχον τῶν ἑορταζόντων· τὴν μετὰ Θεοῦ ἔνωσιν· καὶ τὴν τῶν Ἀγίων πάντων παντοτεινὴν γνωριμίαν καὶ συγκατοίκησιν (1).

(1) Ἄν μὲ τὰ τοιαῦτα θεῖα νοήματα, καὶ μελέτας ζωγραφίης, ἀδελφε, τὸν χάρτην τῆς φαντασίας σου, ὅχι μόνον θέλεις γλυτῶσαι ἀπὸ τὰς πονηρὰς ἐνθυμήσεις, καὶ κακοὺς λογισμοὺς, ἀλλὰ καὶ θέλεις ἐπαινεθῆς παρησίᾳ εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως, λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ περὶ Παρθενίας λόγῳ, ὅτι, κάθε ἄνθρωπος ἐν τῷ σώματι τούτῳ εὕρισκόμενος, παρομοιάζει μὲ ἓνα ζωγράφον, ὅπου ζωγραφίζει καμμίαν εἰκόνα μέσα εἰς ἀπόκρυφον τόπον. Καθὼς λοιπὸν ὁ ζωγράφος ἐκεῖνος, ὅταν εὐγάλη ἔξω εἰς τὸ θέατρον τὴν εἰκόνα του, ἐπαινεῖται μὲν ἀπὸ τοὺς θεατὰς, ἀν ἐζωγράφησεν ἐπάνω εἰς αὐτὴν, χαρακτῆρας ἁγίων, καὶ ἄλλα ὠραῖα, καὶ ἀξιοθέατα πράγματα·

Πλὴν, ἤξευρε, ὅτι δὲν σοῦ λέγω νὰ καταγίνεσαι πάντοτε εἰς αὐτά· ἀλλὰ, νὰ τὰ μεταχειρίζεσαι μόνον ἄποτε, καὶ μερικαῖς φοραῖς, ἕως ὅπου νὰ ξεκουρασθῇ ὁ νοῦς σου, καὶ πάλιν νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν καρδίαν, καὶ ἐκεῖ νὰ ἐργάζεται τὸ ἀφάνταστον, καὶ ἀσχημάτιστον, διὰ μέσου τῆς καρδιακῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο, καθὼς ὅλα τὰ φερίοικα ζῶα, (ὥσάν οἱ κοχλῖαι, καὶ χελῶναι) καὶ τὰ ὀστρακόδερμα, ἄλλου δὲν ἀναπαύονται, παρὰ μέσα εἰς τὰ ὀστρακα, ὅπου εἶναι ἐνδυμένα, καὶ μέσα εἰς τὰς τρύπας των· ἔτσι καὶ ὁ νοῦς, φυσικῶ τῷ τρόπῳ, εἰς ἄλλο δὲν ἀναπαύεται τόσον, ὅσον, εἰς τὸ νὰ εὐρίσκεισαι μέσα εἰς τὸ σῶμα ὅπου φορεῖ, ἥτοι, μέσα εἰς τὸν θάλαμον τῆς καρδίας, καὶ εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον· καὶ ἐκεῖθεν, ὥσάν ἀπὸ κάμμιαν πολεμήστραν, νὰ πολεμῇ τοὺς λογισμοὺς, καὶ τοὺς ἐχθροὺς, καὶ τὰ πάθη, ὅπου ἐκεῖ μέσα εἶναι κεκρυμμένα, καὶ οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι τοῦτο δὲν ἠξέουρουν (1).

κατηγορεῖται δὲ πάλιν, ἂν ἐξωγράφῃς εἰς αὐτὴν συγχαμερὰ, ἄσμενα, καὶ ἀξιομίσητα πράγματα· τοιοῦτοτρόπως καὶ κάθε ἄνθρωπος, ὅταν μετὰ θάνατον παρασταθῇ εἰς τὴν Κρίσιν τοῦ Θεοῦ, ἔχει μὲν νὰ ἐπαινεθῇ, καὶ νὰ μακαρισθῇ ἀπὸ Θεόν, καὶ Ἀγγέλους, καὶ Ἁγίους, ἂν ἐστόλισε τὸν νοῦν, καὶ τὴν φαντασίαν, μὲ λαμπρὰ, θεῖα, καὶ Πνευματικὰ νοήματα. Καὶ πάλιν, ἔχει νὰ ἐντραπῇ, καὶ νὰ κατακριθῇ, ἂν ἐμόρφωσε τὴν φαντασίαν του μὲ πάθη, μὲ ἄσμενα καὶ αἰσχρὰ εἰδωλα, καὶ εἰκόνας. Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος θαυμάζει πῶς ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐγγίνεται τῇ ψυχῇ διὰ τῆς φαντασίας, ἡ νοητὸν φῶς, ζωῆς αἰωνίου παρεκτικόν, ἡ νοητὸν καὶ κολαστήριον σκότος· (σελ. 969 Φιλοκαλ.).

(1) Καὶ ὅτι μὲν τὰ πάθη, καὶ οἱ λογισμοὶ εὐρίσκονται κρυμμένα ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐκεῖθεν εὐαγίζονται καὶ μᾶς πολεμοῦν, τὸ μαρτυρεῖ ὁ Κύριος, λέγων· «ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. Ἡ ταῦτά εἰσι τὰ κινεῦντα τὸν ἄνθρωπον» (Ματθ. ιε. 18. 19). Ὅτι δὲ καὶ οἱ ἐχθροὶ δαίμονες τριγύρω εἰς τὴν καρδίαν κρύπτονται, καὶ εὐρίσκονται (κατ' ἐνέργειαν ὅμως, καὶ οὐχὶ κατ' οὐσίαν, ὡς λέγει ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος. Κυριακ. Δ'. τῶν νηστειῶν)· καὶ τοῦτο ὁμοίως μαρτυρεῖ ὁ ἅγιος Διάδοχος, λέγων· ὅτι πρὸ μὲν τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος, ἡ θεία χάρις παρακινεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ καλὰ ἀπὸ ἐξωθεν, ὁ δὲ Σατανᾶς ἐμφωλεύει εἰς τὰ βλάη τῆς ψυχῆς καὶ

Ἐπάνω δὲ εἰς ὅλα σοῦ λέγω, ὅτι νὰ πολεμῇς, καὶ νὰ φυλάττεσαι καλὰ, νὰ μὴν ἀφίνης τὴν φαντασίαν καὶ ἐνθύμησίν σου νὰ ἐνθυμῶνται ὅλα ἐκεῖνα, ὅπου εἶδες, ἢ ἤκουσες, ἢ ἐμυρίσθης, ἢ ἐγεύθης, ἢ ἐπίασες· καὶ μάλιστα, τὰ ἄσιμνα, καὶ κακὰ· Διατὶ, εἶναι θεβαιωμένον μὲ τὴν δοκιμὴν, πῶς, περισσότερον πόλεμον λαμβάνει τινὰς νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν φαντασίαν καὶ ἐνθύμησιν, ἐνὸς πράγματος, παρὰ ἀπὸ τὴν ἰδίαν αἴσθησίν του. Ἐπειδὴ, τὸ νὰ ἰδῇ, καθ' ὑπόθεσιν, ἢ νὰ μὴν ἰδῇ τινὰς ἐμπαθῶς ἓνα πρόσωπον, τοῦτο εἶναι εὐκολον, καὶ πόλεμον τόσον δὲν ἔχει· ἀφ' οὗ ὁμοῦς φθάσῃ νὰ τὸ ἰδῇ, πλέον δὲν εἶναι εὐκολον, ἀλλὰ χρειάζεται πόλεμος καὶ ἀγῶνας, διὰ νὰ εὐγάλη τὴν ἐνθύμησιν τοῦ προσώπου ἐκείνου ἀπὸ τὴν φαντασίαν του.

Καὶ πολλάκις, μία μοναχὴ ἐμπαθῆς, καὶ περίεργος ὁμματαία, ὅπου ἐδώκαμεν εἰς ἓνα εὐμορφον πρόσωπον, μᾶς ἐντυπώνει εἰς τὴν φαντασίαν τόσον βαθέως τὴν ἐνθύμησίν του, ὅπου πολεμοῦμεν τεσσαράκοντα, ἢ πεντήκοντα χρόνους ἕως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ γηρατειά μας, καὶ δὲν ἤμποροῦμεν νὰ ἐξαλείψωμεν ἐκείνην

καρδίας· ἀφ' οὗ δὲ βαπτισθῇ ὁ ἄνθρωπος, ὁ μὲν δαίμων ἔξω τῆς καρδίας γίνεται, ἢ δὲ χάρις ἔσω (κεφ. ος'. σελ. 224). Πλὴν, καὶ μετὰ τὸ Βάπτισμα, (λέγει ὁ αὐτὸς ἅγιος κεφ. πβ'.) παραχωροῦνται νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὰ βάθη τοῦ σώματος, (καὶ ὡσάν νὰ εἴπῃ τινὰς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς καρδίας) πρὸς δοκιμὴν τοῦ αὐτεξουσίου καὶ ἐκεῖθεν καπνίζουσι τὸν νοῦν μὲ τὴν ὑγρότητα τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν. Διὰ τοῦτο λέγουσιν οἱ Πατέρες, ὅτι οἱ δαίμονες δὲν ἀγαποῦν, νὰ ἡξεύρουν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι, αὐτοὶ εὐρίσκονται μέσα των· ἵνα μὴ τοῦτο γινώσκοντες, διώκωσιν αὐτοὺς ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ πολεμῶσιν αὐτοὺς μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ λεγόμενον, ὡς προείπομεν. Ὅτι δὲ οἱ δαίμονες εὐρίσκονται μέσα μας, συμμαρτυρεῖ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, λέγων, ὅτι, ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος, πῶς τὸ ἀκαθάρτον πνεῦμα, ἀφ' οὗ ἐξέλη ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, πάλιν πέρνει ἐπτά ἄλλα πνεύματα, καὶ εἰσέρχονται, καὶ κατοικοῦν εἰς τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον (Ματθ. ιβ'. 43)· τοῦτο, λέγω, μαρτυρεῖ ὁ ἅγιος, ὅτι γίνεται μετὰ τὸ Βάπτισμα, παραχωροῦντος τοῦ Θεοῦ νὰ ἐμψαίνουσιν οἱ δαίμονες εἰς τὸν βαπτισθέντα, διὰ τοὺς πάνηρους λογισμοὺς, καὶ λόγους, καὶ ἔργα κακὰ, ὅπου ἤθελε κάμῃ μετὰ τὸ βάπτισμα· (Λόγ. εἰς τὰ φῶτα) ἄρα καὶ τὸ Κ'. κεφάλ. τοῦ β'. μέρους.

τὴν ἐνθύμησιν, καὶ φαντασίαν. Καὶ τὸ ἄξιον γέλωτος εἶναι, ὅτι καὶ τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο γηράσκει καὶ ἀσχημίζει, ἢ ἀποθνήσκει, καὶ γίνεται χῶμα· καὶ πολλαῖς φοραῖς ἡμεῖς οἱ ἴδιοι πιάνομεν μὲ τὰ χερίά μας τὰ κόκκαλά του εἰς τὸν τάφον· ἀλλὰ, ἡ φαντασία μας, κρατεῖ τόσον σφικτὰ καὶ δυνατὰ τὴν εἰκόνα του, ὅπου, πάντοτε τὸ νομίζει διὰ νέον, καὶ διὰ ζωντανόν· καὶ ἔτσι, ὡσάν ἄλογος καὶ τυφλή, μᾶς κάμνει νὰ ἀμαρτάνωμεν μὲ αὐτὸ ἐν τῇ καρδίᾳ, ὡσάν νὰ ἦτον καὶ ἀληθινόν· τόσον ὅταν εἴμεθα ἔξυπνοι, ὅσον καὶ ὅταν κοιμώμεθα (1).

Πρὸς τούτοις σὲ ἐνθυμίζω, νὰ φυλαχθῇς καλὰ, νὰ μὴ πιστεύης, ἢ τελείως νὰ δέχεσαι ὡς ἀληθινόν, ἂν ἰδῇς ἔξυπνος, ἢ κοιμώμενος, ἔσωθεν τῆς καρδίας, ἢ ἔξωθεν, κἀνένα σχῆμα, ὡσάν φῶς, ἢ πῦρ, ἢ ὡσάν εἶδος Ἀγγέλου, ἢ Ἀγίου, ἢ τοιαύτην ἄλλην κἀμμίαν φαντασίαν, κἄν καὶ ἦναι· ἀγάπησον αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, καὶ σιώπα μερικὸν καιρὸν ἀκόμη καὶ ἐκεῖ ὅπου δὲν εἶναι κακὸν τὸ νὰ ὁμιλῇς, διὰ νὰ ἀποκτήσης τὴν ἔξιν τῆς σιωπῆς· ἔξω μόνον, ἂν ἡ σιωπή σου ἦναι αἰτία βλάβης πνευματικῆς εἰς ἐσέ, ἢ εἰς ἄλλους· πρὸς τούτοις, σὲ ὠφελεῖ πολλὰ, καὶ τὸ νὰ στέκεσαι μακρὰν ἀπὸ τὰς συναναστροφὰς τῶν ἀνθρώπων· ὅτι, ἀντὶς διὰ τοὺς ἀνθρώπους, θέλεις ἔχεις συντρόφους τοὺς Ἀγγέλους, καὶ τοὺς Ἀγίους, καὶ τὸν ἴδιον Θεόν· τελευταῖον, ἐνθυμοῦ τὸν πόλεμον, ὅπου ἔχεις εἰς τὰς χεῖρας· διότι, θεωρῶντας

(1) Ὅρα πῶς σοῦ ἔφερα παράδειγμα ἐπὶ τὴν φαντασίαν ὅπου γεννᾶται ἐκ τῆς ὁράσεως. Διὰ τί ἤξευρε, πῶς, ἄλλη αἰσθησις δὲν μᾶς πολεμεῖ τόσον, ὡσάν ἡ ὄρασις. Καὶ καθὼς αὕτη εἶναι ἡ βασιλικωτέρα, ἢ λεπτοτέρα, ἢ καθαρωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας, καὶ οἱ συγγενεῖς μὲ τὸν νοῦν κατὰ τὴν λαμπρότητα καὶ αὐτίαν, ὡς λέγουσιν οἱ Θεολόγοι, ἔτσι καὶ αἱ φαντασίαι ὅπου γίνονται ἀπὸ αὐτὴν, πολλὰ δύσκολα ἐξαλείφονται. Κατὰ δεύτερον τρόπον μᾶς πολεμοῦν αἱ φαντασίαι ἐκεῖνων τῶν αἰσχυρῶν, καὶ πονηρῶν λόγων, ὅπου ἠκούσαμεν· καὶ τοῦτο δὲ ἤξευρε, ὅτι, καθὼς, ὅταν ἐνεργοῦν αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις, τὰ ὀμμάτια δὲν εὐχαριστοῦνται, ἂν δὲν βλέπουν καὶ αὐτὰ ἐκεῖνο ὅπου αἰσθάνονται, αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις· ἔτσι καὶ ἡ φαντασία δὲν εὐχαριστεῖται, ἀνίσως δὲν κάμῃ ὁρατὰ, ὅλα τὰ ἀκουστὰ, καὶ γευστὰ, καὶ ὀσφραντὰ, καὶ ἀπτά· κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον· (σελ. 988 τῆς Φιλοκαλ.).

πόσον ἀγῶνα ἔχεις νὰ πράξης εἰς αὐτόν, ἐξάπαντος θέλει σοῦ ἔλθῃ ὁρεῖς νὰ ἀφήσῃς τὰ περιττὰ λόγια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ΄.

Ὅτι, ὁ στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ ἀπ'φεύγῃ μὲ
δὴλιν του τὴν δύναμιν τὰς ταραχὰς, καὶ ἐνοχλήσεις,
ἀν θέλῃ καλῶς νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἐχθρούς του.

Καθὼς ἔχει χρέος ἀφευκτον κάθε χριστιανός, δταν χάσῃ τὴν εἰρήνην τῆς καρδίας του, νὰ κάμῃ ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου ἡμπορεῖ, διὰ νὰ τὴν ξαναλάβῃ· ἔτι πάλιν πρέπει νὰ ἠξεύρῃ, πῶς, κα-
νένα συμβεβηκὸς τοῦ κόσμου, ὅπου ἤθελε τοῦ τύχῃ, δὲν εἶναι δίκαιον καὶ εὐλογον νὰ τὸν ὑστερή, ἢ νὰ τοῦ συγχύζῃ τὴν τοιαύτην εἰρήνην. Πρέπει ναὶ, νὰ λυπούμεθα διὰ τὰς ἀμαρ-
τίας μας, ἀλλὰ μὲ ἓνα πόνον εἰρηνικόν, κατὰ τὸν τρόπον, ὅπου προλαβὼν ἔδειξα εἰς πολλοὺς τόπους. Καὶ οὕτω, χωρὶς ἐνόχλη-
σιν τῆς καρδίας, ἃς συμπονοῦμεν μὲ εὐσεβῇ διάθεσιν ἀγάπης κάθε ἄλλον ἀμαρτωλόν· καὶ ἃς κλαίωμεν ἐσωτερικῶς τὸ ὀλι-
γώτερον· ἡγοῦν, ἃς πενθοῦμεν διὰ τὰ σφάλματά του. Διὰ δὲ τὰ ἄλλα συμβεβηκότα, τὰ βαρέα, καὶ βασανιστικά, ὅπου μᾶς ἔρχονται, ὡσὰν ἀσθένειαι, πληγαί, θάνατοι τῶν συγγενῶν μας, λοιμικαὶ νόσοι, πόλεμοι, πυρκαϊαί, καὶ ἄλλα παρόμοια κακὰ· ἀγκαλὰ καὶ οἱ Κοσμικοὶ τὰ ἀποστρέφονται ταῖς περισσότε-
ραις φοραῖς, ὡς ἐνοχλητικὰ τῆς φύσεως· μ' ὅλον τοῦτο ἡμπο-
ροῦμεν μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, οὐ μόνον νὰ τὰ ὑποφέρωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ θέλωμεν, καὶ νὰ τὰ ἀγαπῶμεν, ὡς δικαίας τιμωρίας εἰς τοὺς παρανόμους, καὶ ὡς ἀφορμὰς τῶν ἀρετῶν εἰς τοὺς καλοὺς· διτι, εἰς τοῦτο τὸ τέλος ἀποβλέπωντας, συν-
αρέσκειται ἀκόμη καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς εἰς τὰ τοιαῦτα, ὅπου μᾶς στέλλει· τοῦ ὁποίου τὸ θέλημα ἀκολουθοῦντες ἡμεῖς, θέλομεν περάσωμεν μὲ καρδίαν ἡσυχον, καὶ ἀναπαυμένην, εἰς ὅλας τὰς θλίψεις, καὶ βάσανα τῆς παρουσίας ζωῆς. Καὶ ἃς

ἦσαι, βέβαιος, ὅτι, κάθε ἐνόχλησις καὶ ταραχὴ τῆς καρδίας μας, δὲν εἶναι ἄρεστή εἰς τοὺς θείους ὀφθαλμούς· διότι, ὅτι λογῆς αὐτὴ καὶ ἂν ἦναι, πάντοτε εἶναι συντροφιασμένη ἀπὸ ἀτέλειαν, καὶ πάντοτε προέρχεται ἀπὸ καίποιον κακὴν ῥίζαν τῆς φιλαυτίας μας.

Διὰ τοῦτο, ἔχει πάντοτε ἄγρυπνον μίαν βίγλαν· ἥτις, εὐθὺς ὅπου νὰ ἰδῇ κάθε τι, ὅπου ἡμπορεῖ νὰ σὲ ἐνοχλήσῃ καὶ νὰ σὲ συγχίσῃ, ἃς σοῦ κάμνῃ σημάδι, διὰ νὰ λαμβάνῃς εἰδησιν, καὶ νὰ πιάνῃς τὰ ἄρματα, εἰς τὸ νὰ διαφεντεύεσαι· συλλογιζόμενος, ὅτι ὅλα ἐκεῖνα τὰ κακὰ, καὶ ἄλλα παρόμοια πολλά, ἀγκαλὰ καὶ φαίνονται ἐξωτερικῶς καὶ κατὰ τὴν αἰσθησιν κακὰ, ἥτοι κακωτικά· ὅμως δὲν εἶναι ἀληθινὰ κακὰ, οὔτε δύνανται νὰ μᾶς ἀφαιρέσουν τὰ ἀληθινὰ καλὰ· καὶ ὅτι, ὅλα τὰ προστάζει, ἢ τὰ παραχωρεῖ ὁ Θεός, διὰ τὰ ῥηθέντα ὀρθά, καὶ συμφέροντα εἰς ἡμᾶς τέλη, καὶ δι' ἄλλα, ὅπου δὲν εἶναι γνωστὰ εἰς ἡμᾶς· ἀλλὰ δικαιοτάτα, καὶ ἀγιώτατα ἀναμφιβόλως. Καὶ, ἀνίσως εἰς κάθε συμβεβηκὸς θλιβερόν, καὶ ἐναντίον, κρατῆται ἡ καρδιά σου οὕτως ἀναπαυμένη, καὶ εἰρηνική, ἡμπορεῖ νὰ σοῦ γίνεταί κέρδος πολὺ· εἰ δὲ ἄλλῶς ταρράττεται, ἤξευρε, ὅτι κάθε γύμνασις, ὅπου κάμῃς, σοῦ προξενεῖ, ἢ καλόν, ἢ πολλὰ ὀλίγον καρπόν.

Ἀφίνω νὰ λέγω καὶ τοῦτο, πῶς, ὅταν ἡ καρδιά θορυβεῖται, καὶ ταραττεται, εἶναι παντοτε ὑποκειμένη εἰς διάφορα κτυπήματα, καὶ πολέμους τῶν ἐχθρῶν· καὶ τὸ περισσότερον, διατί, ὅταν εἴμεθα τεταραγμένοι, δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἰδοῦμεν καλῶς, καὶ νὰ διακρίνωμεν τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, καὶ τὴν ἀσφαλῆ στράταν τῆς ἀρετῆς· ὁ ἐχθρὸς μας λοιπὸν διάβολος, ὅπου μισεῖ πολλά αὐτὴν τὴν εἰρήνην, (ὥσάν ὅπου εἶναι τέπος, ὅπου κατοικεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ πράγματα μεγάλα), πολλὰ φοραῖς ἔρχεται ὥσάν φίλος, καὶ δοκιμάζει νὰ μᾶς τὴν πάρῃ μὲ τὸ μέσον διαφόρων ἐπιθυμιῶν (1), αἱ ὁποῖαι

(1) Διὰ τοῦτο ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ, ὄχημα καὶ ἀμάξι τοῦ διαβόλου

μᾶς φαίνονται πῶς εἶναι καλαί· ἀλλὰ πόσον αὐταὶ εἶναι ἀπα-
τηλαὶ καὶ ψευδεῖς, ἡμπορεῖς ἀναμεταξὺ τῶν ἄλλων σημείων
νὰ τὸ γνωρίσῃς ἀπὸ τοῦτο· δηλαδή, ἐπειδὴ μᾶς πέρνουν τὴν
εἰρήνην τῆς καρδίας.

Διὰ τοῦτο, ἂν θέλῃς νὰ ἐμποδίσῃς τὴν τόσῃν μεγάλην ζη-
μίαν, ὅταν ὁ βιγλάτωρας, ἦτοι, ὁ νοῦς, καὶ ἡ προσοχὴ τοῦ
νοῦς, σοῦ δώσῃ σημεῖον πῶς καμμία νέα ἐπιθυμία τινὸς κα-
λοῦ, ζητεῖ νὰ ἔμβῃ μέσα σου, μὴν ἀνοίξῃς εἰς αὐτὴν τὴν εἰσο-
δὸν τῆς καρδίας, ἀνίσως καὶ δὲν ἐλευθερωθῇς πρῶτον ἀπὸ κάθε
θέλημα ἐδικόν σου, καὶ νὰ τὴν παραστήσῃς εἰς τὸν Θεόν· καὶ
ὁμολογῶντας τὴν τυφλότητα καὶ ἀγνωσίαν σου, νὰ τὸν πα-
ρακαλέσῃς θερμῶς νὰ σὲ φωτίσῃ μὲ τὸ ἐδικόν του φῶς, νὰ
ἰδῇς, ἐὰν ἡ τοιαύτη ἐπιθυμία προέρχεται ἀπὸ ἀντίδικον ἐχθρόν·
καὶ πρὸς τοῦτοις, πρόσδραμε εἰς τὸν πνευματικόν σου πατέρα,
καὶ ἄφῃσέ το, ὅσον ἡμπορεῖς, εἰς τὴν κρίσιν ἐκείνου. Ὅμως,
ἂν καὶ ἡ ἐπιθυμία ἐκείνη ᾖ ἀπὸ τὸν Θεόν, πρέπει ἐσύ, προ-
τοῦ νὰ τὴν ἐπιχειρισθῇς, νὰ ταπεινώσῃς, καὶ ὥσάν νὰ νεκρώ-
σῃς τὴν πολλήν σου προθυμίαν, καὶ θερμότητα, ὅπου ἔχεις
εἰς αὐτήν· ὅτι, τὸ ἔργον ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου προηγεῖται αὕτη
ἡ ἐδική σου ταπεινώσις, εἶναι πολὺ περισσότερον ἄρεστον εἰς
τὸν Θεόν, παρὰ νὰ γένη μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς φύσεως, μάλι-
στα καμμίαν φορὰν τοῦ ἄρέσει περισσότερον ἐκείνη ἡ ἐδική
σου ταπεινώσις, παρὰ, αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ ἔργον. Καὶ τοιούτης
λογῆς ἀποβάλλωντας ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου τὰς ἐπιθυμίας, ὅπου
δὲν εἶναι καλαί, καὶ μὴ κάνωντας τὰς καλὰς, ἀνίσως καὶ
δὲν καταστείλῃς πρῶτον τὰς φυσικὰς σου κινήσεις· θέλεις κρα-
τήσῃς τὴν εἰρήνην, καὶ ἀσφάλειαν τὴν ἀκρόπολιν τῆς καρ-
δίας σου.

Διὰ νὰ φυλάξῃς δὲ τὴν καρδίαν σου εἰρηνικὴν εἰς κάθε

ὀνομάζει τὴν σύγχισιν, ἐπάνω εἰς τὸ ὅποιον καθήμενος εἰσέρχεται εἰς
τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν, καὶ καταποντίζει αὐτήν· (λόγ. λγ'. σελ. 211).
Καὶ ὁ Πέτρος ὁ Δαμασκηνὸς λέγει· οὐδὲ μία κακία, οὐτε
ἐύκολος εἰς τὸ ἀμαρτάνειν, ὥς ἡ σύγχυσις· (σελ. 612 Φιλοκαλ.)

πράγμα, είναι χρεία ακόμη νὰ τὴν διαφεντεύης, καὶ νὰ τὴν φυλάττης ἀπὸ κᾶποιαις ἐπίπληξιν, καὶ ἐλέγχους ἐσωτερικοῦς τῆς συνειδήσεώς σου· οἱ ὅποιοι μερικαῖς φοραῖς, εἶναι τοῦ διαβόλου, ἀγκαλὰ καὶ φαίνονται πῶς εἶναι τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸ νὰ σὲ κατηγοροῦν διὰ κᾶνένα σφάλμα· τοὺς ὁποίους ἐλέγχους, ἀπὸ τοὺς καρπούς των θέλεις τοὺς γνωρίσης, πόθεν προέρχονται. Διὰτί, ἂν σὲ ταπεινῶνουν, καὶ σὲ κᾶνουν ἐπιμελῇ εἰς τὸ νὰ ἐργάζεσαι, καὶ δὲν σοῦ ἀφαιροῦν τὴν ἐλπίδα καὶ πεποθησιν, ὅπου ἔχεις εἰς τὸν Θεόν, πρέπει νὰ τοὺς δέχῃς ὡσάν ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ νὰ τὸν εὐχαριστῇς· εἰ δὲ καὶ σὲ συγχίζουν, καὶ σὲ κᾶνουν μικρόφυχον, δύσπιστον, ἀμελῇ καὶ ὀκνηρὸν εἰς τὸ καλόν, ἃς ᾔσαι βέβαιος, πῶς προέρχονται ἀπὸ τὸν ἐχθρόν· καὶ μὴ δίδῃς ἀκρόασιν εἰς αὐτούς· ἀλλὰ ἀκροῦθαι τὸν δρόμον σου, καὶ τὴν γύμνασίν σου. Διὰτί, καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτά, ὅπου εἶπα, πλέον κοινῶς, γεννῶνται εἰς τὴν καρδίαν μας ἢ ἐνόχλησες καὶ σύγχυσε, ἀπὸ τὰ συμβάματα τῶν ἐναντίων πραγμάτων, ὅπου μᾶς ἀκολουθοῦν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον.

Ἄλλὰ σὺ, διὰ νὰ διαφεντευθῇς ἀπὸ τοῦτα τὰ κτυπήματα τῆς συγχύσεως, ἔχεις νὰ κᾶμης δύο πράγματα· τὸ ἓνα εἶναι, νὰ στοχασθῇς, εἰς ποῖον εἶναι ἐναντία ἐκείνα τὰ συμβᾶντα· εἰς τὸ πνεῦμα, καὶ τὴν ψυχὴν; ἢ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ ἑαυτοῦ μας, καὶ τῶν ὀρέξεών μας; Διότι, ἂν ᾔναι ἐναντία εἰς ταῖς ὀρεξέες σου, καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ ἑαυτοῦ σου, (ὅστις εἶναι ὁ καθολικὸς καὶ πρῶτος ἐχθρός σου), δὲν πρέπει νὰ τὰ ὀνομάζῃς ἐναντία, ἀλλὰ νὰ τὰ ἔχῃς διὰ εὐεργεσίας, καὶ βοηθείας τοῦ Ἰψίστου Θεοῦ· ὅθεν καὶ μὲ χαρμόσυνον καρδίαν, καὶ εὐχαριστίαν νὰ τὰ δέχῃς· εἰ δὲ καὶ εἶναι ἐναντία εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν, δὲν πρέπει μῆτε διὰ τοῦτο νὰ χάνῃς τὴν εὐρήνην τῆς καρδίας σου· καθὼς θέλεις μάθῃς εἰς τὸ ἀκόλουθον κεφάλαιον· τὸ ἄλλο εἶναι, νὰ ὑψώσῃς τὸν νοῦν εἰς τὸν Θεόν· καὶ μὲ μάτια κλεισμένα, (χωρὶς νὰ θέλῃς νὰ ἤξεύρῃς ἄλλο τι) νὰ λαμβάνῃς κάθε σύμβαιμα ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνον χεῖρα.

τῆς θείας προνοίας του, ὡς πρᾶγμα γεμάτον ἀπὸ διάφορα ἀγαθά (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ΄.

Τὶ πρέπει νὰ κάμνωμεν, διὰν εἰμεθα πληγωμένοι.

Ὅταν εὐρίσκεσαι πληγωμένος, διατὶ ἔπεις εἰς κἀνένα ἀμάρτημα δι' ἀδυναμίαν σου, ἢ κἀμμίαν φοράν καὶ μετὰ τὴν θέλησίν σου διὰ κακίαν σου· μὴ μικροψυχῆσης, μήτε ταραχθῆς διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἐπιστρέφωντας εὐθὺς εἰς τὸν Θεόν, εἰπὲ οὕτως· « Ἴδου » Κύριέ μου, ὅπου ἔκαμα ὡσὰν ἐκεῖνος ὅπου εἶμαι· οὔτε ἦτον » βολετὸν νὰ προσμένεται ἄλλο ἀπὸ ἐμένα τὸν τόσον κακο- » προαίρετον, καὶ ἀδυνατώτατον, παρὰ, ξεπεσμός, καὶ ἐγ- » κρημνισμός ».

Καὶ ἐδῶ, ἐξευτελίσου εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου ὧραν ἱκανήν, καὶ λυπήσου μετὰ πόνου καρδίας διὰ τὴν βλάβην, ὅπου ἔκαμες τοῦ Θεοῦ· καὶ χωρὶς νὰ συγχυσθῆς, ἀγανάκτησε κατὰ τῶν φαύλων σου παθῶν, κυρίως δὲ, καὶ μάλιστα, κατ' ἐκείνου τοῦ πάθους, ὅπου ἐστάθη αἰτία τοῦ ξεπεσμοῦ σου· ἔπειτα εἰπὲ πάλιν· « Οὔτε ἕως ἐδῶ ἤθελα σταθῶ, Κύριέ μου, καὶ νὰ μὴν » ἀμαρτήσω χειρότερα, ἐὰν ἐσὺ δὲν ἤθελες με κρατήσῃ διὰ » τὴν ἄκραν σου ἀγαθότητα ».

Καὶ εὐχαρίστησέ τον, καὶ ἀγάπησέ τον περισσότερον παρὰ ποτέ· θαυμάζωντας εἰς τὴν τόσῃν εὐσπλαγχνίαν του, ὅτι, καὶ με ὅλον ὅπου ἐβλάφθη ἀπὸ ἐσέ, πάλιν σοῦ δίδει τὴν δεξιάν του

(1) Διὰ τοῦτο, ἀξίον μνήμης εἶναι ἐκεῖνο, ὅπου ἐσυνήθιζε νὰ λέγῃ πάντοτε ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, εἰς κάθε περίστασιν ὅπου τοῦ ἐσυνέβαινε, καλὴν καὶ κακὴν, δυστυχῆ καὶ εὐτυχῆ· ἐστὶ δὲ τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο. « Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν· οὐ γὰρ παύσομαι » τοῦτο ἐπιλέγων αἰεὶ ἐπὶ πᾶσι μοι τοῖς συμβαίνουσιν (τῶν πρὸς τὴν » Διάκονον Ὀλυμπιάδα ἐπιστολῶν ια΄)· ὅν καὶ ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος μιμούμενος, αὐτὸ τὸ ἴδιον ἐσυνήθιζε καὶ εἰλεγει ὡς ἐν τῷ βίῳ τούτου ὁράται.

χειρα, καὶ σὲ βοηθεῖ, διὰ τὸ μὴ ξαναπέσης εἰς ἁμαρτίαν· τελευταῖον, εἰπὲ μὲ μεγάλον θάρρος εἰς τὴν ἄπειρον εὐσπλαγχνίαν του· « Ἐσὺ, Κύριέ μου, κάμε ὡσάν ἐκεῖνος ὁποῦ εἶσαι » καὶ συγχώρησόν μοι, καὶ μὴ παραχωρήσης εἰς τὸ ἐξῆς, νὰ » ζῶ χωρισμένος ἀπὸ ἐσένα, οὔτε νὰ μακρύνω ποτὲ, οὔτε νὰ » σὲ βλάβω πλέον ».

Καὶ κάνωντας οὕτω, μὴ δοθῆς εἰς τὸ νὰ λογιᾷσης ἀνίσως καὶ σὲ ἐσυγχώρησεν· ὅτι τοῦτο, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ὑπερφηάνεια, ἐνόησις τοῦ νοός, χαῖμος τοῦ καιροῦ, καὶ ἀπάτη τοῦ διαβόλου, χρωματισμένη μὲ διαφόρους καλὰς προφάσεις. Διὰ τοῦτο, ἀφίνωντας τὸν ἑαυτὸν σου ἐλευθέρως εἰς τὰ ἐλεημονητικὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, ἀκολουθεῖ τὸ γύμνασμά σου, ὡσάν νὰ μὴν ἤθελες ξεπέσης. Καὶ ἂν τύχη διὰ τὴν ἀδυναμίαν σου νὰ ἁμαρτήσης πολλαῖς φοραῖς τὴν ἡμέραν (1) καὶ νὰ μείνης πληγωμένος, κάμε τοῦτο, ὁποῦ σοῦ εἶπα, εἰς ὅλαις ταῖς φοραῖς, ὅχι μὲ ὀλιγωτέραν εἰς Θεὸν ἐλπίδα. Καὶ κατηγορῶντας περισσότερον τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ μισῶντας τὴν ἁμαρτίαν περισσότερον, διάζου νὰ ζῆς μὲ περισσοτέραν προφύλαξιν.

Τοῦτο τὸ γύμνασμα, δὲν ἀρέσκει εἰς τὸν διάβολον· διατί,

(1) Τὸ κς'. καὶ κζ'. κεφάλαιον τοῦ 6'. μέρους τοῦ παρόντος βιβλίου, μᾶς διδάσκει καθαρώτερα, ὅτι, τὰ ἁμαρτήματα, ὁποῦ λέγει τὸ παρὸν κεφάλαιον, δὲν ἐννοοῦνται πῶς εἶναι θανάσιμα, ἀλλὰ ἀθανάσιμα καὶ συγγνωστά, καὶ ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτάνοντες δὲν ἐννοοῦνται πῶς εἶναι οἱ ζῶντες ἀπλῶς καὶ ἀδιαφόρως καὶ θανάσιμα πταίσματα ποιοῦντες κάθε ὀλίγον· (οὔτοι γὰρ πρέπει καὶ νὰ ἐνοχλοῦνται, καὶ μὲ πόνον καρδίας νὰ κλαῖουν, καὶ συλλογισμὸν μεγάλον νὰ ἔχουν εἰς τὸ νὰ ἐξετάζουν πάντοτε τὴν συνειδήσιν τους, καὶ νὰ ἐξομολογοῦνται· καὶ λύπην σύμμετρον νὰ ἔχουν πάντοτε, ὅχι ὅμως καὶ ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τῆς λύπης νὰ ἔρχωνται εἰς ἀπελπισίαν), ἀλλὰ οἱ ζῶντες πνευματικὴν ζωὴν, οἱ ἀγωνιζόμενοι εἰς τὴν ἀρετὴν· Οὔτοι γὰρ τὰ τοιαῦτα συγγνωστά ἁμαρτήματα ποιοῦντες (ποῖα δὲ εἶναι ταῦτα, ὅρα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ αὐτοῦ κς'. κεφαλ., ἢ καὶ βαρύτερα τούτων καὶ μεγαλύτερα, (εἰς τὰ ὁποῖα κάποτε πίπτουσι καὶ αὐτοί, παραχωρήσει Θεοῦ) ποιοῦσι κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ παρόντος Κεφαλαίου· πλὴν ἡ διάταξις αὕτη, ὠφελεῖ ἀπλῶς κάθε ἄνθρωπον, ὁποῦ κάμῃ τὸ οἰονδήποτε ἁμάρτημα.

βλέπει πῶς εἶναι πολλὰ ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεόν· ἐπειδὴ καὶ μένει κατησχημένος ὁ ἀντίπαλος, βλέπωντας πῶς ἐνίκηθη ἀπὸ ἐκείνου, ὅπου αὐτὸς εἶχε πρότερον νικημένον. Ὅθεν, καὶ διαφόρους ἀπατηλοὺς τρόπους μεταχειρίζεται, διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ νὰ μὴ τὸ κάμνωμεν. Καὶ πολλάκις ἐπιτυχαίνει τὸν σκοπὸν τοῦ διὰ τὴν ἀμείλειάν μας, καὶ τὴν ὀλίγην φροντίδα, ὅπου ἔχομεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας. Διὰ τοῦτο, ὅσον ἐσὺ εὗρης δυσκολίαν εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, τόσον περισσότερον πρέπει νὰ διασθῇς, διὰ νὰ τὸ κάμνης πολλάς φορὰς, καὶ μίαν μόνην φορὰν ἔπεςες· μάλιστα δὲ πρέπει τοῦτο νὰ κάμνης, ἀνίσως, ἀφ' οὗ ἁμαρτήσης, αἰσθάνεσαι πῶς ἐνοχλῆσαι, καὶ συγχύζεσαι, καὶ ἀπελπίζεσαι· διὰ νὰ ἡμπορέσης μὲ αὐτὸ, νὰ ἀναλάβῃς τὴν εἰρήνην, καὶ γαλήνην τῆς καρδίας σου, καὶ τὸ θάρρος ὁμοῦ· καὶ ἀφ' οὗ ἀρματωθῇς μὲ ταῦτα τὰ ἄρματα, νὰ στραφῇς εἰς τὸν Θεόν.

Διατί, ἡ τοιαύτη ἐνόχλησις, καὶ ταραχὴ, ὅπου ἔχει τινὰς διὰ τὴν ἁμαρτίαν, δὲν γίνεται διὰ τὸ τέλος τῆς βλάβης τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ διὰ τὸ τέλος τῆς ἐδικῆς του καταδίκης· ταῦτόν εἰπεῖν, αὕτη προέρχεται ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν, ὡς πολλάκις εἴπομεν.

Ὁ τρόπος δὲ διὰ νὰ ἀναλάβῃς τὴν εἰρήνην, εἶναι τοῦτος· τὸ νὰ ἀλησμονήσης τότε παντελῶς τὴν πτώσιν καὶ ἁμαρτίαν σου (1), καὶ νὰ δοθῇς εἰς τὸ νὰ στοχάζεσαι τὴν ἄφατον ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι, αὐτὸς στέκεται πολλὰ πρόθυμος,

(1) Εἰς τοῦτο ἀρμόζει ἡ ἱστορία ὅπου ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ Γερωντικόν· φαίνεται γὰρ ἐκεῖ, ὅτι, ἓνας μοναχὸς ἔτυχε κατὰ συναρπαγὴν νὰ πέσῃ εἰς πορνείαν. Καὶ ἐπειδὴ οἱ λογισμοὶ τῆς ἀπογνώσεως ἔσωθεν τὸν ἐνόχλουν, ὅτι, ἀπώλεσε τὴν ψυχὴν του, καὶ πλέον σωτηρίαν δὲν ἔχει, αὐτὸς ὡς φρόνιμος, καὶ ἔμπειρος εἰς τὸν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἀόρατον πόλεμον, ἔλεγε τότε εἰς τοὺς λογισμοὺς του· αὐχ' ἢ ἡμαρτον, οὐχ' ἡμαρτον· ἕως οὗ ἐμβῆκεν εἰς τὸ κελλίον του καὶ ἐκλείσθη· καὶ ἀφ' οὗ εἰρήνευσε τὴν καρδίαν του, τότε ἔδειξε τὴν πρέπουσαν μετάνοιαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν του· ὅθεν καὶ ἀπεκαλύφθη εἰς ἓνα ἄλλον διορατικὸν Γέροντα, ὅτι, ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος, ἔπεςε ναί, ἀλλὰ ἀσκηκῶθη, καὶ ἐνίκησε.

καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ συγχωρήσῃ κάθε ἁμαρτίαν, ὅσον καὶ ἂν ᾖ ναὶ βαρεῖα, προσκαλῶντας τὸν ἁμαρτωλὸν μὲ διαφόρους τρόπους, καὶ διὰ μέσου διαφόρων ὁδῶν, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτὸν, καὶ νὰ ἐνωθῇ μαζί του εἰς τούτην τὴν ζωὴν μὲ τὴν χάριν του· εἰς δὲ τὴν ἄλλην, νὰ τὸν ἀγιάσῃ μὲ τὴν δόξαν του, καὶ νὰ τὸν κάμῃ αἰωνίως μακάριον. Καὶ ἂφ' οὗ μὲ αὐτάς, καὶ παρομοίας σκέψεις, καὶ στοχασμοὺς, εἰρηνεύσης τὸν νοῦν σου, τότε θέλεις στραφῆς εἰς τὴν πτωσίαν σου, κάμνωντας ὡς εἶπα ἄνωθεν· μετέπειτα, εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐξομολογήσεως (τὴν ὁποῖαν σὲ παραινῶ νὰ κάμνης συχνάκις), ἐνθυμήσου ὅλας σου τὰς ἁμαρτίας, καὶ μὲ πόνον νέον, καὶ λύπην, διὰ τὴν βλάβην τοῦ Θεοῦ, καὶ μὲ γνώμην, καὶ ἀπόφασιν νὰ μὴ τὸν βλάψῃς πλέον, φανέρωσαί τας ὅλας εἰς τὸν Πνευματικόν σου, καὶ κάμνε μετὰ προθυμίας τὸν κανόνα, ὅπου ἤθελε σὲ διορίσῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Ποιανὴν τὰξιν κρατεῖ ὁ διάβολος εἰς τὸ νὰ πολεμῇ καθολικῶς, καὶ νὰ πλανᾷ διαφόρων καταστάσεων ἀνθρώπους.

Ἡξευρε, ἀγαπητέ, ὅτι ὁ διάβολος δὲν σπουδάζει εἰς ἄλλο, παρὰ, εἰς τὴν ἐδικήν μας ἀπώλειαν· καὶ ὅτι, δὲν πολεμεῖ ὅλους μὲ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον. Καὶ διὰ νὰ ἀρχίσω νὰ σοῦ περιγράψω μερικοὺς ἀπὸ τοὺς πολέμους του, καὶ τὰς τάξεις, καὶ ἀπάτας του, σοῦ παρασταίνω πέντε καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπου. Διατί, μερικοὶ εἶναι εἰς τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας, χωρὶς κανένα λογισμὸν νὰ ἐλευθερωθοῦν· μερικοὶ πάλιν, θέλουν νὰ ἐλευθερωθοῦν, ἀλλὰ δὲν ἀρχίζουν τὸ ἐπιχέριμα· εἶναι καὶ ἄλλοι, ὅπου, μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν, πίπτουν μὲ μεγαλιτέραν φθοράν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἀπὸ τοὺς ὁποίους, ἄλλοι μὲν νομίζουν πῶς περιπατοῦν εἰς τὴν τελειότητα· ἄλλοι ἀφίνουν τὴν στράταν τῆς ἀρετῆς ὅπου ἔχουν· καὶ ἄλλοι, τὴν ἀρετὴν ὅπου ἔχουν, τὴν κάμνουν αἰτίαν κακίας. Διὰ τοὺς ὁποίους ὅλους, θελῶ ὁμιλήσει ξεχωριστά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ΄.

*Περὶ τοῦ πολέμου, καὶ τῆς ἀπάτης, ὅπου μεταχειρίζεται
ὁ διάβολος μὲ ἐκείνους, ὅπου κρατεῖ οἷς τὴν δουλείαν
τῆς ἁμαρτίας.*

Όταν ὁ διάβολος κρατῇ κἀνένα εἰς τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας, δὲν σπουδάζει εἰς ἄλλο, παρὰ, εἰς τὸ νὰ τὸν τυφλώνῃ περισσότερο, καὶ νὰ τὸν εὐγάνῃ ἀπὸ κάθε λογισμὸν καλόν, ὅπου ἡμπορεῖ νὰ τὸν παρακινήσῃ εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ τὴν δυστυχιστάτην του ζωὴν· καὶ ὅχι μόνον τὸν εὐγάνει ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς, ὅπου τὸν προσκαλοῦν εἰς τὴν ἐπιστροφὴν, καὶ μετάνοιαν, βάλλωντας εἰς τὸν νοῦν του ἄλλους λογισμοὺς κακοὺς καὶ ἐναντίους· ἀλλὰ καὶ μὲ ἔτοιμαις, καὶ ὀγλίγωραις ἀφορμαῖς, τὸν κάνει ὁ τρισκατάρατος νὰ πίπτῃ συχνὰ εἰς τὴν ἰδίαν ἁμαρτίαν, ἢ εἰς ἄλλας μεγαλιτέρας· ἀπὸ τὸ ὅποιον, ἀποβαίνει ὁ ταλαίπωρος ἁμαρτωλὸς, πλέον ἐσκοτισμένος, καὶ τυφλός· ὥστε ὅπου ἡ τυφλότης του κατανατᾷ, καὶ κρημνίζεται εἰς τὴν ἔξιν τῆς ἁμαρτίας· καὶ ἔτσι, τρέχωντας ὁ ἄθλιος ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας εἰς μεγαλιτέραν τυφλότητα· καὶ πάλιν, ἀπὸ τὴν τυφλότητα, εἰς μεγαλιτέρα ἁμαρτήματα, κυκλογυρίζει σχεδὸν ὅλην τὴν ταλαίπωρον ζωὴν του μέχρι θανάτου, ἂν ὁ Θεὸς δὲν προμηθεύσῃ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ μὲ τὴν χάριν του.

Λοιπὸν, ὅστις εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν δυστυχιστάτην κατάστασιν, ἂν ἀγαπᾷ νὰ ἰατρευθῇ, πρέπει νὰ δεχθῇ παρευθὺς τὸ ὀγλιγωρότερον τὸν λογισμὸν, ἐκεῖνον, καὶ τὴν ἔμπνευσιν, ὅπου τὸν προσκαλεῖ ἀπὸ τὸ σκότος εἰς τὸ φῶς, καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὴν μετάνοιαν, καὶ πρέπει διὰ νὰ φωνάξῃ μὲ ὅλην του τὴν καρδίαν εἰς τὸν Ποιητὴν του· « Κύριέ μου, βοήθει μοι, » βοήθησόν μοι ὀγλίγωρα, καὶ μὴ μὲ ἀφήσῃς πλέον εἰς τοῦτο » τὸ σκότος τῆς ἁμαρτίας »· ὥς μὴ παύσῃ δὲ νὰ ἀναδιπλώνῃ πολλάκις τὸ αὐτὸ, καὶ νὰ φωνάξῃ μὲ τοῦτον, καὶ παρόμοιον

τρόπον· καὶ εὐθύς, εὐθύς, ἂν ᾦναι δυνατὸν, ὥς ζητήσῃ βοήθειαν καὶ συμβουλὴν, διὰ τὴν ἡμπορέσῃ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸν ἐχθρόν· εἰ δὲ καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπάγῃ εὐθύς, ὥς προστρέξῃ μὲ κάθε ὀγλιγωρότητα εἰς τὸν ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν, καὶ ὥς προσπέσῃ εἰς τοὺς ἱερούς του πόδας μὲ τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, καὶ εἰς τὴν Θεοτόκον Μαρίαν, ζητῶντας εὐσπλαγχνίαν καὶ βοήθειαν· καὶ ἡ νίκη, στέκει, εἰς αὐτὴν τὴν ὀγλιγωρότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

*Περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀπάτης, οὗτοῦ μεταχειρίζεται ὁ διάβολος μὲ ἐκείνους, ὅπου γνωρίζουν τὸ κακὸν τοῦς, καὶ θέλουν νὰ ἐλευθερωθοῦν. Καὶ διατὶ ἡ ἀπόφασίς μας πολ-
λάκις δὲν λαμβάνουν τὸ ἀποτέλεσμα των.*

Εκείνοι, ὅπου γνωρίζουν τὴν κακὴν ζωὴν ὅπου ζοῦν, καὶ θέλουν νὰ τὴν ἀλλάξουν, ὥς ἐπιτοπλεῖστον μένουν πλανημένοι καὶ νικημένοι ἀπὸ τὸν ἐχθρόν, μὲ ταῦτα τὰ ἄρματα· μετὰ ταῦτα, μετὰ ταῦτα· αὔριον, αὔριον· ὥς τελειώσω πρῶτον αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ παραδοθῶ μὲ περισσοτέραν ἀνάπαυσιν εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν· ὥς κάμω τοῦτο σήμερον, καὶ αὔριον μετὰ τοῦ. Παγίς τοῦ ἐχθροῦ εἶναι ἐτούτη, ἀδελφε, ἡ ὁποία ἐπίασε πολλούς, καὶ πιάνει ἀκόμη ὀληνένα τὸν Κόσμον. Αἰτία δὲ τῆς παγίδος ταύτης εἶναι ἡ ἀμέλεια, καὶ ἀγνωσία ἡ ἐδική μας. Ἐπειδὴ καὶ εἰς μίαν τοιαύτην ὑπόθεσιν, εἰς τὴν ὁποίαν συνίσταται, καὶ κρέμεται ὅλη ἡ σωτηρία τῆς ἐδικῆς μας ψυχῆς, καὶ ὅλη ἡ τιμὴ τοῦ Θεοῦ, δὲν πιάνομεν μὲ ὀγλιγωρότητα ἐκεῖνο τὸ ἄρμα τὸ τόσον δυνατὸν, καὶ νὰ εἰπούμεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας· τώρα, τώρα νὰ ζήσω πνευματικὴν ζωὴν, καὶ ὅχι μετὰ ταῦτα· σήμερον, σήμερον νὰ μετανοήσω, καὶ ὅχι αὔριον· τὸ, τώρα, καὶ τὸ, σήμερον, εἶναι εἰς τὰς χεῖράς μου· τὸ, μετὰ ταῦτα, καὶ τὸ αὔριον, εἶναι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ, καὶ ἂν ἤθελε δοθῇ εἰς ἐμὲ τὸ, μετὰ ταῦτα, καὶ τὸ, αὔριον,

ποία ὁδὸς σωτηρίας καὶ νίκης ἤθελεν εἶναι αὕτη, τὸ νὰ θέλω πρῶτον νὰ λάβω πληγὰς, καὶ ὕστερον νὰ ἰατρεύωμαι; τὸ νὰ κάμω νέας ἀταξίας πρῶτον, καὶ ἔπειτα νὰ σωφρονίζωμαι;

Ὅθεν, ἂν θέλῃς νὰ φύγῃς, ἀδελφε, ἀπὸ τούτην τὴν πλάνην, καὶ νὰ νικήσῃς τὸν ἐχθρον, ἡ ἰατρεία εἶναι, τὸ νὰ ὑπακούσῃς ὀγλίγωρα μὲ τὴν πρᾶξιν εἰς τοὺς καλοὺς λογισμοὺς, καὶ θείας ἐμπνεύσεις, ὅπου σὲ καλοῦν εἰς μετάνοιαν, καὶ νὰ μὴ δώσῃς τελείως διορίαν εἰς τὸ μέσον, μὴδὲ νὰ εἰπῇς ὅτι, ἐγὼ ἔκαμα ἀποφασιστικὴν γνώμην, διὰ νὰ μετανοήσω μετὰ ταῦτα, καὶ πλέον δὲν δύναμαι νὰ μεταβληθῶ, ὅχι· διατί, ἡ ἀπόφασες αὐταῖς, πολλάκις σφάλλουσι· καὶ πολλοὶ εἰς αὐτὰς θαρρόντες, ἔμειναν ἡπατημένοι, καὶ ἀμετανόητοι, διὰ διαφόρους αἰτίας.

Α'. Διατί, ἡ ἐδικαῖς μας ἀπόφασες δὲν εἶναι θεμελιωμέναις ἐπάνω εἰς τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἑαυτοῦ μας, καὶ εἰς τὸ θάρρος καὶ ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ; ὅθεν, ἀπὸ τοῦτο ἀκολουθεῖ τὸ, νὰ μὴν ἡμποροῦμεν νὰ ἰδοῦμεν τὴν μεγάλην μας ὑπερηφάνειαν· ἀπὸ τὴν ὁποίαν παρακινούμενοι, θαρρόμεν εἰς τὰς ἐδικὰς μας ἀποφάσεις, πῶς εἶναι στερεαῖς. Ἀλλὰ τὸ φῶς διὰ νὰ γνωρίσωμεν αὐτὴν τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ἀσθενειάν μας, καὶ ἡ βοήθεια διὰ νὰ ἰατρευθοῦμεν, προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ· ὅστις παραχωρεῖ, ὡς εἶπομεν πρότερον, νὰ πίπτωμεν· καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν, μᾶς προσκαλεῖ ἀπὸ τὸ ἐδικόν μας θάρρος καὶ ἐλπίδα, εἰς τὸ νὰ ἐλπίζωμεν, καὶ νὰ θαρρόμεν εἰς αὐτὸν μόνον· καὶ ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειάν μας, μᾶς προσκαλεῖ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ μας. Θέλεις νὰ ἡξεύρης, ἄνθρωπε, πότε εἶναι δυναταῖς, καὶ στερεαῖς ἡ ἀποφασές σου; Ὅταν δὲν ἔχῃς κἀνένα θάρρος εἰς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ ὅταν ᾔῃαι ὅλαις θεμελιωμέναις μὲ ταπεινώσιν, εἰς τὴν ἐλπίδα, καὶ τὸ θάρρος τοῦ Θεοῦ.

Β'. Ὅταν κινούμεθα ἡμεῖς νὰ κάμωμεν κἀμμίαν ἀπόφασιν, στοχαζόμεθα μόνον τὴν ὠραιότητα καὶ δύναμιν τῆς ἀρετῆς· ἥτις, σύρει εἰς τοῦ λόγου τῆς τὴν θέλησίν μας, ὅσον καὶ ἂν ᾔῃαι ἀσθενής καὶ ἀδύνατος· μετὰ ταῦτα ὁμῶς, ὅταν ἔλθῃ ὁμπρὸς ἡ δυσκολία καὶ ὁ κόπος, μὲ τὰ ὁποῖα ἀποκτᾶται ἡ

ἀρετῇ, μὲ τὸ νὰ ἦναι ἀδύνατος καὶ νέα ἢ θέλησίς μας, ὀλιγοστεύει καὶ σύρεται ὀπίσω, καὶ ἀκολουθῶς, μένουν ἄπρακται ἢ ἀπόφασές μας. Διὰ τοῦτο, ἐσὺ συνήθισε νὰ ἀγαπᾷς πολὺ περισσότερον τὰς δυσκολίας, ὅπου φέρουν τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν, παρὰ τὰς ἰδίας ἀρετάς· καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς δυσκολίας ἃς τρέφεται πάντοτε ἡ θέλησίς σου, πότε μὲ τὸ ὀλίγον, καὶ πότε μὲ τὸ πολὺ· ἂν θέλῃς ἀληθινὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὰς ἀρετάς. Καὶ ἃς ἦσαι βέβαιος, ὅτι, τόσον πλέον ὀγλιγωρότερα, καὶ γενναϊότερα θέλεις νικῆσεις τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ τοὺς ἐχθρούς σου, ὅσον πλέον γενναίως ἐναγκαλισθῇς τὰς δυσκολίας, καὶ ὅσον περισσότερον τὰς ἀγαπᾷς.

Γ'. Διατί, ἡ ἀπόφασές μας μερικαῖς φοραῖς δὲν στοχάζονται τὰς ἀρετάς, καὶ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ ἐδικόν τους συμφέρον· τὸ ὅποιον, ὡς ἐπιτοπλεῖστον, ἀκολουθεῖ εἰς ταῖς ἀπόφασεις, ὅπου κάμνομεν διὰ τὰς πνευματικὰς τρυφάς, καὶ διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν θεῖα χαρίσματα. Ὅθεν, ἡμεῖς, εἰς τὰς θλίψεις, ὅπου μᾶς στενοχωροῦν πολλὰ, ἄλλην βοήθειαν δὲν εὐρίσκομεν, παρὰ, νὰ βάλλωμεν σκοπὸν, καὶ νὰ ἀποφασίσωμεν πῶς θέλομεν νὰ δοθοῦμεν ὅλως διόλου εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς τὰ γυμνάσματα τῶν ἀρετῶν. Καὶ ἂν ἀγαπᾷς νὰ δοθῇς καὶ σὺ, ἀδελφέ, εἰς τοῦτο, ἃς ἦσαι εἰς τὸν καιρὸν τῶν πνευματικῶν τρυφῶν πολλὰ προφυλακτικὸς, καὶ ταπεινὸς εἰς τὰς ἀποφάσεις σου· μάλιστα δὲ φυλάττου, νὰ μὴ κάμνης ἐντολὰς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ταξίματα· διὰ νὰ μὴν τὰ παραβῇς, καὶ πέσης εἰς ἁμαρτίαν· καὶ ὅταν εὐρίσκεσαι λυπημένος, ἢ ἀπόφασις καὶ γνώμη σου ἃς ἦναι, εἰς τὸ νὰ ὑποφέρῃς εὐχαρίστως τὸν σταυρὸν, καὶ τὴν θλίψιν, καθὼς θέλει ὁ Κύριος, ἀποστρεφόμενος κάθε βοήθειαν ἐπίγειον, καὶ καμμίαν φορὰν ἀκόμη καὶ τὴν οὐράνιον· μία δὲ ἃς ἦναι ἡ ζήτησίς σου, καὶ μία ἡ ἐπιθυμία σου, τὸ νὰ βοηθηθῇς ἀπὸ τὸν Θεόν, διὰ νὰ ἡμπορῇς νὰ ὑποφέρῃς κάθε ἐναντίον, χωρὶς νὰ μολύνῃς τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, καὶ χωρὶς νὰ δώσης ἀηδίαν εἰς τὸν Θεόν σου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΑ΄.

*Περὶ τῆς ἀπάτης, ὅπου μεταχειρίζεται ὁ ἐχθρὸς μὲ ἐκείνους,
ὅπου νομίζουν πῶς περιπατοῦν εἰς τὴν τελειότητα.*

Ὅταν ὁ ἐχθρὸς δὲν δυνήθῃ νὰ νικήσῃ, οὔτε τοὺς δεδουλωμέ-
νους εἰς τὴν ἀμαρτίαν, οὔτε τοὺς ζητοῦντας νὰ ἐλευθερωθῶν
ἀπὸ αὐτὴν, ὡς ἄνωθεν εἴπομεν, τότε προστρέχει ὁ πονηρὸς εἰς
τοὺς ἐναρέτους, καὶ πολεμεῖ ὁ πανοῦργος, νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἀ-
λησμονήσουν μὲν τοὺς ἐχθροὺς, ὅπου εἶναι κοντὰ τοὺς, καὶ ἐμ-
πράκτως τοὺς πολεμοῦν, καὶ τοὺς βλάπτουν· νὰ ἐπιθυμοῦν δὲ,
καὶ νὰ φαντάζωνται ὑπὲρ τὴν δύναμίν τοὺς τὰ ὑψηλά, καὶ με-
γάλα (1) καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ, νὰ ἔχουν ἀποφασιστικούς σκο-

(1) Ἦξευρε γάρ, ἀγαπητὲ, ὅτι ἕξ μέρη μᾶς πολεμοῦν οἱ δαίμονες,
καθὼς λέγουν οἱ Πατέρες, καὶ μάλιστα ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ Ὁμολο-
γητὴς· ἀπὸ ἄνω καὶ κάτω· ἀπὸ δεξιὰ καὶ ἀριστερά· καὶ ἀπὸ ἐμ-
προσθεν καὶ ὀπισθεν. Καὶ ἄνω μὲν εἶναι, αἱ ὑπὲρ τὴν δύναμίν μας
ὑπερβολαί, ὅπου κάμνομεν εἰς τὴν ἀρετὴν· κάτω δὲ, αἱ ἐκ τῆς ἀμε-
λείας μας ἐλλείψεις, ὅπου παθαίνομεν εἰς τὴν αὐτὴν ἀρετὴν· (διὰ
τοῦτο εἶπον οἱ Πατέρες, ὅτι, τὰ ἄκρα εἶναι τῶν δαιμόνων), καὶ δεξιὰ
μὲν λέγονται, ὅταν οἱ δαίμονες μὲ δεξιὴν αἰτίαν καὶ πρόφασιν τοῦ
καλοῦ, μᾶς ῥίπτουν εἰς τὸ κακόν· ἀριστερά δὲ, ὅταν ἀπὸ φανεράν αἰ-
τίαν τοῦ κακοῦ, μᾶς κάμνουσι νὰ ἁμαρτάνωμεν. Καὶ ἐμπροσθεν μὲν εἶναι,
διὰ τὸν οἱ δαίμονες μᾶς πολεμοῦν μὲ τοὺς λογισμοὺς καὶ ἐνθυμήσεις τῶν
πραγμάτων, ὅπου μέλλουν νὰ ἔλθουν· ὀπισθεν δὲ, ὅταν μᾶς πολεμοῦν
μὲ τὰς ἐνθυμήσεις καὶ προλήψεις τῶν ἀπερασμένων πραγμάτων. Καὶ
καθολικῶς εἰπεῖν, ὅλοι οἱ πονηροὶ λογισμοὶ προσβάλλουσιν εἰς
τὴν ψυχὴν, ἢ ἐσωτερικῶς, ἢ ἐξωτερικῶς. Καὶ ἐσωτερικῶς μὲν προσ-
βάλλουσιν, ἢ διὰ ιδέας καὶ εἰκόνας ἐν τῇ φαντασίᾳ τυπουμένης θεω-
ρητικῶς· ἢ διὰ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου· τῆς καρδίας, ἐν τῇ αὐτῇ φαν-
τασίᾳ τυπουμένου ἀκουστικῶς. Ἐξωτερικῶς δὲ προσβάλλουσιν εἰς
αὐτὴν, διὰ μέσου τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων τῶν πέντε αἰσθήσεών
μας· ἢ γινὸν διὰ τῶν ὁρατῶν πραγμάτων· ἀκουστικῶν, ὁσφραντῶν, γε-
υστῶν, καὶ ἀπτῶν· (περὶ ὧν ὅρα εἰς τὸ κγ΄. κεφάλαιον, πῶς πρέπει νὰ
διορθώσωμεν τὰς αἰσθήσεις μας)· αἷτια δὲ καὶ τῶν ἐσωτερικῶς καὶ
τῶν ἐξωτερικῶς κινουμένων λογισμῶν, εἶναι τρία· κυρίως μὲν καὶ
πρώτως οἱ δαίμονες· ἐπομένως δὲ καὶ καταχρηστικῶς τὰ πάθη· ἢ

πούς, διὰ τὰ φθάσουν τὴν τελειότητα. Ἀπὸ τὸ ὅποιον γεννᾶται, τὸ νὰ μὴ φροντίζουν αὐτοὶ διὰ τὰς πληγὰς, μὲ τὰς ὁποίας εἶναι πληγωμένοι· ἀλλὰ, νομίζοντες αὐτὰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἀποφάσεις τῆς τελειότητος, ὥσάν νὰ ἦσαν ἔργα καὶ πράγματα, ὑπερηφανεύονται ποικιλοτρόπως. Ὅθεν, μὴ θέλοντες νὰ ὑποφέρουν μὲ τὸ ἔργον ἓνα παραμικρὸν ἐναντίον, ἢ ἓνα μικρὸν λόγον, ἐξοδεύουν μετὰ ταῦτα τὸν καιρὸν, εἰς μακρὰς μελέτας ἀποφάσεων, ἀποφασίζοντες δηλαδὴ μὲ τὸν νοῦν τοὺς, νὰ ὑποφέρουν μεγάλη βάσανα διὰ ἀγάπην Θεοῦ. Καὶ ἐπειδὴ, ὅταν κάμνουν τὰς φαντασιώδεις ἀποφάσεις ταύτας, δὲν αἰσθάνονται κάμμιναν θλίψιν, καὶ ἐναντιότητα εἰς τὸ σῶμά των, διὰ τοῦτο λογιάζουν, οἱ ταλαίπωροι, πῶς εὐρίσκονται εἰς τὸν βαθμὸν ἐκείνων τῶν ἐναρέτων, ὅπου ὑποφέρουν ἐμπράκτως μεγάλη βάσανα. Καὶ δὲν ἤξεύρουν, πῶς, ἄλλο εἶναι τὰ λόγια, καὶ ἡ ἀπόφασις· καὶ ἄλλο εἶναι τὰ ἔργα, καὶ τὰ πράγματα. Λοιπὸν, ἂν θέλῃς, νὰ ἀποφύγῃς, ἀδελφε, αὐτὴν τὴν ἀπάτην, ἀποφάσισε νὰ πολεμῇς μὲ τοὺς ἐχθροὺς, ὅπου σὲ πολεμοῦν πραγματικῶς, καὶ πλησίον· καὶ οὕτω θέλεις γνωρίσεις φανερά, ἂν ἡ ἀπόφασις, ὅπου κάμνῃς, ἦναι ἀληθεῖς, ἢ ψευδεῖς· δυναταῖς, ἢ ἀσθενεῖς· καὶ ἔτι θέλεις περιπατήσεις εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ τελειότητα, διὰ τετριμμένης ἀσφαλοῦς, καὶ βασιλικῆς στραίας.

Κατὰ τῶν ἐχθρῶν δὲ ἐκείνων, ὅπου δὲν σὲ ἐνοχλοῦν, κατὰ τὸ παρὸν, δὲν σὲ συμβουλεύω νὰ κάμῃς πόλεμον, πάρεξ, ὅταν πιθανῶς προγνωρίσῃς, πῶς, ἀπερνῶντος τοῦ καιροῦ, ἔχουν νὰ σὲ πολεμήσουν. Διατί, μὲ τὴν πρόγνωσιν καὶ προμελέτην αὐτὴν, ἡμπορεῖς νὰ προετοιμασθῇς μὲ γενναίαις ἀποφάσεις διὰ νὰ τοὺς ἀντισταθῇς· καὶ ὅταν ἔλθουν, μένουν ἄπρακτοι, εὐρίσκοντές σε προετοιμασμένον. Διὰ τοῦτο, μὴ νομίσης ποτὲ τὰς ἀποφά-

γουν ἢ πληγαῖς ὅπου ἐφθάσαμεν νὰ λάβωμεν καθ' ἕξιν εἰς τὴν καρδίαν προαιρετικῶς, ἢ μισοῦντες κανένα πρᾶγμα, ἢ ἀγαπῶντες αὐτὸ ἐμπαθῶς. Καὶ συνεπομένως, ἡ διεφθαρμένη κατάστασις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

σεις σου, πῶς νὰ ᾔῃναι καὶ ἔργα, καὶ πράγματα· ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἐγυμνάσθῃς εἰς τὰς ἀρετὰς εἰς μερικὸν καιρὸν μὲ τοὺς ἀρ-
μοδίους τρόπους· ἀλλὰ εἰς αὐτὰς ἄς ᾔῃσαι ταπεινός· καὶ φοβοῦ
τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ τὴν ἀδυναμίαν σου· καὶ ἐλπίζων εἰς τὸν
Θεὸν, πρόσδραμε εἰς αὐτὸν μὲ συχνὰς δεήσεις, διὰ νὰ σὲ δυνα-
μώῃ, καὶ νὰ σὲ φυλάττῃ ἀπὸ τοὺς κινδύνους, καὶ μάλιστα,
ἀπὸ κάθε μικρὰν ὑπόληψιν, καὶ ἐλπίδα τοῦ ἑαυτοῦ σου. Διότι,
ἂν ἐσὺ ᾔῃσαι τοιουτοτρόπως ταπεινός εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ἀγκα-
λὰ καὶ νὰ μὴν ᾔῃσαι ἐλεύθερος τελείως ἀπὸ καποια μικρὰ ἐλατ-
τώματα (εἰς τὰ ὅποια σὲ ἀφίνει ὁ Θεὸς καμμίαν φοράν, διὰ νὰ
σὲ κάμῃ νὰ γνωρίσῃς τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἑαυτοῦ σου, καὶ νὰ
φυλάξῃ, εἰς ἐπὶ καποιον καλὸν, ὅπου ἔχεις), μὲ ὅλον τοῦτο εἶ-
ναι συγχωρημένον εἰς σὲ νὰ ἐπιθυμῇς, καὶ νὰ κάμνης σκοποὺς
ἀποφασιστικούς, διὰ νὰ ἀναβῇς εἰς ὑψηλότερον βαθμὸν τελειό-
τητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΒ'.

*Περὶ τοῦ πολλέμου καὶ τῆς ἀπάτης, ὁποῦ μεταχειρίζεται
ὁ διάβολος, διὰ νὰ ἀφίσωμεν τὴν στράτιαν τῆς ἀρετῆς,
ὁποῦ περιπατοῦμεν.*

Η Δ'. ἀπάτη, ὁποῦ μᾶς προσβάλλει ὁ πονηρὸς διάβολος, δ-
ταν μᾶς ἰδῇ πῶς περιπατοῦμεν κατ' εὐθειαν εἰς τὴν ἀρετὴν,
εἶναι ἡ διάφορα ἐπιθυμίας, ὁποῦ διεγείρει κατεπάνω μας, διὰ
νὰ μᾶς κάμῃ νὰ ξεπέσωμεν ἀπὸ τὴν γύμνασιν τῶν ἀρετῶν εἰς
τὰς κακίας. Παραδείγματος χάριν· ὅταν ἕνας ἄρρωστος ὑπο-
φέρει μὲ ὑπομονητικὴν θέλησιν τὴν ἀρρώστιάν του, ὁ ἐχθρὸς,
ὁποῦ γνωρίζει ὅτι τοιουτοτρόπως ἡμπορεῖ ἐκεῖνος νὰ ἀποκτήσῃ
τὴν ἔξιν τῆς ὑπομονῆς, τοῦ παρασταίνει ἐμπρός του πολλὰ
καλὰ ἔργα, ὁποῦ ἡμποροῦσε νὰ κάμῃ, ἂν εὕρισκετο εἰς ἄλλην
στάσιν· καὶ σπουδάζει νὰ τὸν καταπεύσῃ πῶς, ἂν ᾔῃτον ὑγιής,
ᾔθελε δουλεύσει καλλίτερα τὸν Θεὸν, καὶ νὰ ὠφελήσῃ καὶ τὸν
ἑαυτὸν του, καὶ τοὺς ἄλλους.

Ἄφ' οὗ δὲ κινήσῃ εἰς αὐτὸν αὐτὰς τὰς ἐπιθυμίας, πηγαίνει κατ' ὀλίγον ὀλίγον, αὐξάνωντάς τας τοιουτοτρόπως, ὅπου τὸν κάμνει νὰ θορυβῇται, καὶ νὰ ταραττεται, διατὶ δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὰς τελειώσῃ κατὰ τὸ θέλημά του. Καὶ ὅσον γίνονται εἰς αὐτὸν μεγαλιτέραις, καὶ δυνατωτέραις ἢ τοιαύταις ἐπιθυμίαις, τόσον πλέον αὐξάνει καὶ ἡ ἐνόχλησις καὶ ταραχὴ τῆς καρδίας του· καὶ ἔπειτα ἀπὸ τοῦτο, κατ' ὀλίγον, μὲ ἐπιδεξιότητα τὸν φέρνει ὁ ἐχθρὸς εἰς τὸ νὰ μὴν ὑπομείνῃ πλέον τὴν ἀρρώστίαν του, ὅχι ὡσάν ἀρρώστίαν, ἀλλ' ὡσάν ἐμπόδιον ἐκείνων τῶν ἀρετῶν, ὅπου μὲ πολλὴν ὀρεξιν ἐπιθυμεῖ νὰ κάμῃ, διὰ μεγαλιτέραν ὠφέλειαν. Καὶ ἄφ' οὗ τὸν τραβίξῃ εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον, μὲ πολλὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ κλέπτει ἀπὸ τὸν νοῦν τὸ τέλος ἐκεῖνο, καὶ τὸν σκοπὸν, ὅπου εἶχε διὰ νὰ δουλεύσῃ καλλίτερα τὸν Θεόν, καὶ νὰ ἀποκτήσῃ ἀρετὰς περισσοτέρας. Καὶ ἔτσι, ἄλλο δὲν τοῦ ἀφίνει, παρὰ, γυμνὴν καὶ μόνην τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν ἀρρώστίαν. Ἡ ὁποία, μὲ τὸ νὰ μὴ τοῦ ἀπερνᾷ κατὰ τὴν θέλησίν του, συγχύζεται, καὶ ταραττεται, εἰς τρόπον, ὅπου μένει παντελῶς ἀνυπομόνητος· καὶ ἔτσι, καταντᾷ ὁ ἄθλιος νὰ ξεπέσῃ εἰς τὴν κακίαν τῆς ἀνυπομονησίας, ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, ὅπου ἐγυμνάζετο πρότερον, χωρὶς παντελῶς νὰ τὸ αἰσθάνεται (1).

Ὁ τρόπος λοιπὸν, διὰ νὰ ἀντισταθῇς εἰς αὐτὴν τὴν ἀπάτην τοῦ διαβόλου, εἶναι τοῦτος. Ὅταν εὐρεθῇς εἰς αὐτὴν τὴν κατὰστασιν τῆς ἀρρώστιας, ὅπου νὰ ἐνοχλῇσαι, καὶ νὰ ταραττεσαι, πρόσχε καλῶς, νὰ μὴ δέχεσαι, ἢ νὰ δίδῃς τόπον παν-

(1) Ἐτσι· καὶ ἐκεῖνος ὅπου προκόπτει ὑποκάτω εἰς ὑποταγὴν Γέροντος, μὲ ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ κατορθώσῃ ὑψηλοτέρας ἀρετὰς, ἀπατάται, καὶ ἀφίνει τὴν ὑπακοήν, καὶ ὑπάγει εἰς τὴν μοναξίαν καὶ ἀσκησιν· καὶ ἐκεῖ πίπτοντας εἰς τὴν ἀμέλειαν, χάνει καὶ τὴν ὀλίγην προκοπὴν ὅπου ἔκαμνεν εἰς τὴν ὑπακοήν, ὡς λέγει ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος· τὸ αὐτὸ παθαίνει καὶ ὁ ἐρημίτης καὶ ἀναχωρητὴς, ὅταν ἀφήσῃ τὴν ἐρημίαν, καὶ ὑπάγῃ εἰς ὑπακοήν, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τάχα περισσοτέρας ἀρετὰς καὶ ὠφέλειαν· ἐπειδὴ ἐν τῇ ὑποταγῇ, χάνει καὶ τὴν ὀλίγην ἡσυχίαν, ὅπου ἀπελάμβανεν εἰς τὴν μοναξίαν.

τελῶς εἰς τὰς ἐπιθυμίας, ὅπου τότε σοῦ ἔρχονται, ὅσον καλαῖς καὶ ἂν ἦναι. Διατί, μὴ δυνάμενος τότε νὰ τὰς βάλης εἰς ἔργον, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ νὰ συγχύζεσαι, καὶ νὰ μὴν εἰρηνεύης. Πρέπει δὲ, μὲ κάθε ταπείνωσιν, ὑπομονὴν, καὶ ὑποταγὴν νὰ πιστεύης, πῶς ἡ ἐπιθυμία σου αὐταῖς, δὲν ἡμποροῦν νὰ λάβουν ἐκείνην τὴν ἔκδασιν καὶ τὸ τέλος, ὅπου ποθεῖς, μὲ τὸ νὰ ἦσαι πλέον ἀδύνατος, καὶ ἀσύστατος, ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπου ἐσὺ λογιάζεις, ἢ, στοχάσου, πῶς ὁ Θεὸς διὰ τὰς ἀποκρύφους κρίσεις του, ἢ καὶ διὰ τὰς ἀμαρτίας σου, δὲν θέλει ἀπὸ ἐσένα ἐκεῖνα τὰ καλὰ, ὅπου ἐπιθυμεῖς, ἀλλὰ καλλίτερα θέλει νὰ σὲ ἔχῃ τεταπεινωμένον μὲ τὴν ὑπομονὴν, ὑποκάτω εἰς τὴν γλυκεῖαν καὶ κραταιὰν χεῖρα τῆς θελήσεώς του.

Οὕτω παρομοίως, καὶ ἂν ποτε κανονισθῇς ἀπὸ τὸν πνευματικόν σου διὰ κρῖνός σου ἀμάρτημα, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἡμπορεῖς κατὰ τὴν ὕψιν σου νὰ ἀκολουθῇς μὲ συνέχειαν τὰς εὐλαθείας σου, καὶ μάλιστα τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν, μὴ συγχυσθῇς καὶ ἐνοχληθῇς ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν· ἀλλὰ, γυμνωθεὶς ἀπὸ κάθε ἐδικόν σου θέλημα, ἐνδύσου ἐκεῖνο, ὅπου ἀρέσει τοῦ Θεοῦ, μετὰ πόνου καρδίας λέγων μέσα σου· Ἄχ· ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς τῆς θείας προνοίας, δὲν ἔβλεπεν εἰς ἐμένα, ἀχαριστίας, καὶ ἐλαττώματα, ἐγὼ, βέβαια, δὲν ἤθελα καταντήσω τώρα εἰς τὴν ἀθλιότητα, νὰ ὑστερηθῶ ἀπὸ τὴν χάριν τῶν ἁγιωτάτων Μυστηρίων· διὰ τοῦτο, βλέπωντας, ὅτι ὁ Κύριός μου, μοῦ φανερῶναι μὲ τοῦτο τὴν ἀναξιότητά μου, ὕμνῳ, καὶ δοξολογῶ εἰς τοὺς αἰῶνας τὸ ὄνομά του, λέγωντας πρὸς αὐτόν.

« Φιλανθρωπότατε Δέσποτα· ἐλπίζοντας καλῶς εἰς τὴν ἀγα-
 » θότητά σου, ἀγκαλὰ καὶ εἶμαι ἀνάξιος ὁ ἄθλιος, νὰ σὲ δεχθῶ
 » εἰς τὴν ψυχὴν μου μὲ τὸ μέσον τῶν θείων Μυστηρίων· μ' ὁ-
 » λον τοῦτο, δὲν παύω κατὰ ἄλλον τρόπον, νὰ σοῦ ἀνοίγω
 » τὴν καρδίαν μου, διὰ νὰ εἰσέρχῃσαι πνευματικῶς εἰς αὐτήν,
 » νὰ τὴν χαροποιῇς, καὶ νὰ τὴν δυναμώνης κατὰ τῶν ἐχθρῶν,
 » ὅπου γυρεύουν νὰ τὴν χωρίσουν ἀπὸ ἐσένα· καὶ μένω πάν-
 » τοτε εὐχάριστος εἰς ὅλα ἐκεῖνα, ὅπου εἶναι ἀρεστά εἰς τοὺς

» ὀφθαλμούς σου, ποιητά μου, καὶ λυτρωτά μου· τοῦτο μόνον
 » ποθῶν, ὅτι, τὸ θέλημά σου νὰ ᾦναι, καὶ τώρα, καὶ πάντοτε,
 » ἡ τροφή μου, καὶ ἡ περικράτησίς μου· καὶ αὐτὴν μόνην τὴν
 » χάριν, πολυαγαπητέ μου, σοῦ ζητῶ· ἵνα, ἡ ψυχὴ μου, ἐλευ-
 » θερωμένη οὔσα ἀπὸ κάθε τι, ὅπου δὲν σοῦ ἀρέσει, στέκει πάν-
 » τοτε ἐνδεδυμένη μὲ τὴν στολὴν τῶν ἀγίων σου ἐντολῶν,
 » καὶ ἡτοιμασμένη εἰς τὸν νοερὸν ἐρχομόν σου, καὶ εἰς ὅτι
 » ἄλλο σοῦ φανῇ ἀρεστὸν, νὰ διαθέσης εἰς ἐμέ ».

* Ἄν φυλάξης αὐτάς τὰς παραγγελίας, ἃς ᾦσαι βέβαιος, ὅτι, εἰς κάθε ἐπιθυμίαν καλοῦ, ὅπου ἐσύ δὲν ἡμπορεῖς νὰ τελειώσης, προερχομένην, εἴτε ἀπὸ τὴν φύσιν, εἴτε ἀπὸ τὸν διάβολον, ὅπου θέλει νὰ σὲ ἐνοχλῇ πάντοτε, καὶ νὰ σὲ εὐγάνῃ ἀπὸ τὴν στρα-
 ταν τῆς ἀρετῆς· εἴτε ἀκόμη κἀμμίαν φορὰν, καὶ ἀπὸ τὸν Θεόν, διὰ νὰ δοκιμασθῇ ἡ ὑποταγὴ σου εἰς τὸ θέλημά του· εἰς κάθε, λέγω, ἀτέλεστον ἐπιθυμίαν σου, θέλεις ἔχεις πάντοτε ἀφορ-
 μὴν νὰ εὐχαριστῇς τὸν Θεόν σου, καθὼς ἀρέσκει εἰς αὐτόν. Διότι, εἰς τοῦτο συνίσταται ἡ ἀληθινὴ εὐλόγησις, καὶ ἡ ὑπηρε-
 σία ὅπου ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ ἡμᾶς.

* Ἦξευρε ἀκόμη καὶ τοῦτο, ὅτι, διὰ νὰ μὴν ἀγανακτῇς, καὶ χάνης τὴν ὑπομονὴν εἰς τὰς θλίψεις καὶ πειρασμούς, ὅπου ἔρχονται, ἀπὸ ὅποιον μέρος καὶ ἂν ᾦναι, πρέπει νὰ μεταχει-
 ρίξεσαι ἐκείνα τὰ θεμιτὰ καὶ εὐλογα μέσα, ὅπου συνηθοῦν νὰ μεταχειρίζονται οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ· ἦγουν, τὸ νὰ μὴ διδῇς ἐσύ αἰτίαν εἰς αὐτάς, τὸ νὰ παρακαλῇς τὸν Θεὸν νὰ σὲ ἐλευ-
 θερώνῃ ἀπὸ αὐτάς, καὶ ἄλλα ὅμοια· ὅχι ὅμως μὲ τόσῃν ἐπι-
 θυμίαν, καὶ προσκόλλημα ὅπως διόλου, διὰ νὰ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ τὰς θλίψεις αὐτάς· ἀλλὰ διατὶ θέλει ὁ Θεὸς νὰ μεταχει-
 ριζώμεθα τὰ τοιαῦτα μέσα καὶ ὄργανα (1). Διότι, ἡμεῖς δὲν

(1) Ἦγουν, τὸ νὰ παρακαλοῦμεν νὰ μὴ ἐμβαίνωμεν εἰς πειρασμόν λέγει γάρ· «Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν». (Ματθ. 5'. 13) Καὶ πάλιν· «Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν». (Λουκ. κβ'. 40)· τοῦτο δὲ ἐρμηνεύων ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας λέγει, ὅτι εἶναι δαιμονικὸν πρᾶγμα καὶ ὑπερήφανον, τὸ νὰ ῥίπτῃ τινὰς μόνος τὸν ἑαυτόν του εἰς πειρασμούς. Δαιμονιῶδες γάρ τὸ ἐπιρρίπτειν ἑαυτοῦς

ἤξεύρομεν ἂν θέλῃ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ μὲ τὰ μέσα αὐτὰ ἀπὸ τὴν θλίψιν ἐκείνην. Ὅθεν, ἂν ἐσὺ κάμῃς ἀλλέως, ζητῶντας ὅλως διόλου νὰ ἐλευθεριωθῇς ἀπὸ τὰς θλίψεις, θέλεις κρημνισθῇς εἰς πολλὰ κακὰ, καὶ εὐκόλως θέλεις πέσης εἰς τὴν ἀνυπομονησίαν, μὲ τὸ νὰ μὴ γίνεταί ἡ ἐλευθερία αὕτη κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ προσπάθειάν σου· ἢ, ἡ ὑπομονή σου θέλει εἶναι μὲ ἐλάττωμα, καὶ δὲν θέλει εἶναι ὅλη ἄρεστή εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ θέλει εἶναι ὀλίγης ἀξιομισθίας.

Τέλος πάντων, σοῦ δίδω ἐδῶ τὴν εἰδησιν, διὰ μίαν ἀποκρυφον ἀπάτην τῆς φιλαυτίας· ἡ ὁποία συνηθίζει νὰ σκεπάζῃ τὰ ἐλαττώματά μας καὶ εἰς κᾄποιον τρόπον νὰ τὰ διαφεντεύῃ· ὡς ἐν παραδείγματι· εὐρίσκεταιί τινας ἄρρωστος, ὀλίγον ὑπομονητικὸς εἰς τὴν ἀσθενειάν του· ὅστις, κρύπτει τὴν ἀνυπομονησίαν του μὲ σκέπασμα κᾄποιου ζήλου φαινομένης ἀρετῆς, λέγωντας πῶς ἡ λύπη του δὲν εἶναι ἀληθῶς ἀνυπομονησία διὰ τὸ βάσανον ὅπου πάσχει ἀπὸ τὴν ἀσθενειαν, ἀλλὰ πῶς λυπεῖται εὐλόγως, ἢ διατὶ, αὐτὸς ἔδωκε τὴν αἰτίαν τῆς ἀσθενείας, ἢ διατὶ ἐκείνοι, ὅπου τὸν ὑπηρετοῦν, ἀηδιάζουν ἀπὸ τὴν ἀσθενειάν του, καὶ γογγύζουν, καὶ βλάπτονται· ἔτσι θετέον, καὶ ὁ φιλόδοξος, ὅπου συγχύζεται διὰ τὴν ἀξίαν, ὅπου δὲν ἔλαβε, δὲν ἀποδίδει τὸ αἷτιον τῆς ἀποτυχίας, εἰς τὴν ἰδίαν του ὑπερηφάνειαν καὶ ματαιότητα, ἀλλὰ εἰς ἄλλας αἰ-

εἰς πειρασμοὺς καὶ ἀλαζονικόν. Πρέπει λοιπὸν καὶ πρὸ τοῦ πειρασμοῦ, νὰ παρακαλοῦμεν διὰ νὰ μὴ πέσωμεν εἰς αὐτόν, καὶ ἂν οὐ πέσωμεν εἰς τὸν πειρασμόν, πάλιν νὰ παρακαλοῦμεν, διὰ νὰ μὴ νικηθῶμεν ἀπὸ αὐτόν· (ἐρμηνεύεται γὰρ καὶ ἔτσι τὸ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν, κατὰ τὸν αὐτόν Θεοφύλακτον)· δὲν πρέπει ὅμως νὰ καταπίπτωμεν τόσον, νὰ γογγύζωμεν, νὰ ἀδμονῶμεν, καὶ νὰ λυπούμεθα, ὅταν μᾶς τύχουν πειρασμοὶ διάφοροι καὶ θλίψεις· ἀλλὰ νὰ εὐχαριστῶμεν, καὶ νὰ χαίρωμεν, καθὼς μᾶς παραγγέλει ὁ ἀδελφός· «Πᾶσαν χαρὰν ἠγάσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις»· (ἀ. 2)· ὄντες πληροφορημένοι, ὅτι, ὁ πειρασμὸς ὅπου πάσχομεν, κατὰ τὸ ὄνομά του, πειράζει, ἡγουν δοκιμάζει, καὶ λαμπρύνει τὴν πίστιν, καὶ ἀγάπην ὅπου ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν· καθὼς καὶ ἡ φωτιά λαμπρύνει τὸ χρυσάφι εἰς τὸ χωνευτήριον.

τίας καὶ προφασιολογίας. Ὅτι δὲ ἡ ρίζα τῆς ἀθυμίας καὶ συγχύσεως τῶν τοιούτων, δὲν εἶναι δι' ἄλλους, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν, παρὰ διατὶ αὐτοὶ μισοῦν καὶ ἀποστρέφονται ἐκεῖνο, ὅπου εἶναι ἐναντίον εἰς τὴν ὀρεξίν τους, φανερόν εἶναι· ἐπειδὴ, οὔτε ὁ ἄνωθεν ἄρρώστος φροντίζει καὶ συγχύζεται, διατὶ οἱ ἴδιοι, ὅπου τὸν ὑπηρετοῦν, κοπιᾶζουν παρομοίως, ἢ ἀηδιάζουν καὶ βλάπτονται διὰ τὴν ἀρρώστίαν κἀνενὸς ἄλλου, παρὰ διὰ μόνην τὴν ἐδικήν του· οὔτε ὁ ῥηθεὶς φιλόδοξος συγχύζεται τόσον, διὰ ἄλλας θλιβεράς ὑποθέσεις, ὅπου τοῦ τυχαίνου, ὅσον, διατὶ ἀπέτυχε τὴν ἀξίαν, ὅπου ἐπόθει. Ὅθεν, ἐσὺ, διὰ νὰ μὴ πέσης εἰς τοῦτο τὸ σφάλμα, καὶ εἰς ἄλλα, ὑπόφερε πάντοτε μὲ ὑπομονὴν κάθε κόπον, καὶ παιδείαν, ὅπου ἤθελε σοῦ ἀκολουθήσῃ, ἀπὸ ὅ,τι λογῆς ἀφορμὴν καὶ ἂν ᾖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΓ'.

Περὶ τῆς τελευταίας ἀπάτης, ὅπου μεταχειρίζεται ὁ διάβολος, διὰ νὰ γίνωνται εἰς ἡμᾶς αἰτίαι κακίας, ἢ ἀρεταῖς, ὅπου ἀποκτήσαμεν.

Ο πανοῦργος ὄφις, δὲν παύει ποτὲ ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς πειράζῃ μὲ τὰς πανουργίας καὶ ἀπάτας του, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀρετάς, ὅπου ἀποκτήσαμεν, διὰ νὰ μᾶς γίνωνται αὐταί, αἰτίαι φθορᾶς καὶ κακίας· ἐπειδὴ, συναρעσκόμενοι εἰς αὐτάς, καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτόν μας, καταντοῦμεν νὰ ὑψηλοφρονοῦμεν, καὶ ὑψηλοφρονοῦντες πίπτομεν (φεῦ!) μετὰ ταῦτα εἰς τὴν κακίαν, καὶ λάκκον τῆς ὑπερηφανείας. καὶ κενοδοξίας. Ὅθεν, διὰ νὰ φυλαχθῇς, ἀδελφέ, ἀπὸ αὐτὸν τὸν κίνδυνον, συμμαζώξῃς ὅλον τὸν νοῦν σου εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ πολέμα πάντοτε τοῦτον τὸν δαίμονα, καθήμενος, ὥσάν εἰς μίαν πλατυτάτην καὶ εὐρύχωρον πολεμήστραν· λέγω, εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ βαθυτάτην γνῶσιν τῆς εὐτελείας τοῦ ἑαυτοῦ σου· στοχαζόμενος, πῶς ἀληθῶς δὲν εἶσαι ἄλλο, παρὰ, τὸ οὐδὲν, καὶ πῶς, δὲν ἔμπορεῖς τὸ

οὐδέν, καὶ πῶς, δὲν ἔχεις οὐδὲν ἄλλο, παρὰ, ταλαιπωρίας, ἀσθενείας, κακίας, καὶ ἐλαττώματα, καὶ πῶς δὲν σοῦ πρέπει ἄλλο, παρὰ καταδίκη αἰώνιος. Καὶ ἀφ' οὗ βεβαιωθῆς εἰς ταύτην τὴν ἀλήθειαν, μὴν ἀφήσης ποτὲ τὸν νοῦν σου νὰ τραβίξεται εἰς τὰ ἔξω τοῦ Κόσμου πράγματα, οὔτε καὶ ἀπὸ ἑνα παραμικρὸν λογισμὸν, ἢ συμβεβηκὸς, ὅπου νὰ σοῦ τύχῃ· ἔχοντας διὰ βέβαιον καὶ στερεόν, ὅτι, ὅλα τὰ ἔξω εἶναι τόσοι σου ἐχθροί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους, ἂν ἤθελες δοθῆς εἰς τὰς χεῖράς των, βέβαια ἤθελε μείνης ἀποθραμμένος, ἢ πληγωμένος.

Καὶ διὰ νὰ γυμνάξῃς καλῶς, καὶ νὰ κρατῇς καλὰ τὴν ἄνωθεν πολεμήστραν τῆς ἀληθινῆς γνώσεως τῆς οὐτιδανότητός σου, μεταχειρίσου τοῦτον τὸν κανόνα. Ὅσαις φοραῖς γυρίσης τὸν νοῦν σου εἰς τὴν σκέψιν τοῦ ἑαυτοῦ σου, καὶ τῶν ἔργων σου, νὰ μετρήσῃς πάντοτε μὲ ἐκεῖνο, ὅπου εἶναι ἐδικόν σου, καὶ ὅχι μὲ ἐκεῖνο ὅπου εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς χάριτός του· καὶ ἔπειτα, νόμιζε τὸν ἑαυτόν σου τοιοῦτον, ὅ,τι λογῆς τὸν εὗρίσκεις πῶς εἶναι μὲ τὸ ἐδικόν σου· χάριν λόγου· ἂν συλλογισθῇς τὸν καιρὸν, ὅπου ἦτον προτοῦ νὰ γένῃς ἐσὺ, θέλεις ἰδῆς, ὅτι, εἰς ὅλην ἐκείνην τὴν ἄβυσσον τῆς αἰωνιότητος, ἐστάθης ἑνα καθαρὸν οὐδὲν, οὔτε ἐδύνασο νὰ κάμῃς οὐδὲν διὰ νὰ λάβῃς τὸ εἶναι· πάλιν εἰς τὸν καιρὸν, ὅπου ἔχεις τὸ εἶναι, διὰ μόνην τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ἀφίνωντας εἰς αὐτὸν τὸ ἐδικόν του, (τὸ ὅποῖον εἶναι, ἢ διενεκῆς πρόνοια, μὲ τὴν ὁποίαν κάθε ὥραν σὲ διαφυλάττει), τί ἄλλο εἶσαι, παρὰ, ἑνα οὐδέν; Διότι, δὲν μένει καμμία ἀμφιβολία, πῶς εἰς τὸ πρῶτόν σου οὐδὲν, (ἀπὸ τὸ ὅποῖον σὲ εἴλκυσε μὲ τὴν παντοδύναμόν του χεῖρα ὁ Θεός), ἤθελες μεταστραφῆς ἐν μιᾷ ῥοπῇ, ἂν αὐτὸς σὲ ἀφήσῃ διὰ μίαν μόνην στιγμήν.

Εἶναι λοιπὸν φανερόν, ὅτι, στέκωντας εἰς αὐτὸ τὸ φυσικὸν εἶναι, μὲ τὸ ἐδικόν σου, δὲν ἔχεις δίκαιον ποτὲ νὰ ψηφίσῃς τὸν ἑαυτόν διὰ τίποτε, ἢ νὰ θέλῃς νὰ σὲ ψηφοῦν ἄλλοι.

Ἵστερον, ἂν θεωρήσης καὶ εἰς τὸ εὖ εἶναι τῆς χάριτος, πρέπει νὰ στοχασθῇς καλῶς, πῶς, ἂν ἡ ἐδική σου φύσις γυ-

μνωθῇ ἀπὸ τὴν θείαν βοήθειαν καὶ χάριν, ποῖον καλὸν, καὶ ἀξιόμισθον ἡμπορεῖ ποτὲ νὰ κάμῃ αὐτὴ ἀπὸ λόγου της ; βέβαια, οὐδέν· ὥστε, ἡμπορεῖς καὶ σὺ νὰ λέγῃς μὲ τὸν Παῦλον· « οὐκ » ἐγὼ (ἐκοπίασα), ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί »· (ἀ. Κορινθ. ιέ. 10). Ἐπειτα, στοχαζόμενος ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὰ πολλὰ σου ὑπερασμένα σφάλματα, καὶ πρὸς τούτοις τὰ ἄλλα πολλότατα κακὰ, ὅπου ἤθελες πράξῃς, ἂν ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε σὲ ἐμποδίσῃ μὲ τὴν εὐσπλαγχνικὴν χειρὰ του, ἔχεις νὰ εὕρῃς, πῶς, ἢ παρανομίαις σου, διὰ τὸν πολυπλασιασμόν, ὅχι μόνον τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν χρόνων, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐπράχθησαν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τῶν κακῶν σου πράξεων, καὶ τῶν ἔξεων, καὶ παθῶν σου, (διότι, ἡ μία κακία, καλεῖ καὶ σύρει μὲ τοῦ λόγου της τὴν ἄλλην), ἢ παρανομίαις σου, λέγω, ἡμποροῦν νὰ φθάσουν εἰς ἓνα ἀριθμὸν σχεδὸν ἄπειρον, καὶ σὺ ἤθελες ἀποδοῖς ἓνας ἄλλος καταχθόνιος ἐωσφόρος.

Ὅθεν, ἂν δὲν θέλῃς νὰ ἦσαι ἄρπαξ καὶ κλέπτῃς τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ, ὅλα τὰ ἄλλα τὰ ἔδωκεν ὁ Θεὸς καὶ εἰς τὰ κτίσματά του· τὴν δόξαν ὅμως τὴν ἐκράτησεν αὐτὸς διὰ λόγου του, ἵνα δοξάζεται μόνος ὡς Κτίστης πάντων· διὸ λέγει· « τὴν δόξαν μου ἐτέρῳ οὐ δώσω »· (Ἡσ. μβ'. 8)· ἀλλὰ θέλεις νὰ στέκῃς πάντοτε μὲ τὸν Κύριόν σου, καὶ νὰ δοξάζῃς αὐτὸν μόνον, καθὼς εἶναι δίκαιον, εἰς κάθε σου πρᾶξιν ἀγαθὴν, ὡς ἀρχὴν, καὶ μέσσην, καὶ τέλος πάντων τῶν καλῶν· πρέπει νὰ νομίζῃς πῶς ἐσὺ εἶσαι ὁ κατώτερος, καὶ χειρότερος πάντων τῶν ἀνθρώπων (1). Καὶ στοχάσου

(1) Πόσον δὲ πολυωφελὲς πρᾶγμα εἶναι, τὸ νὰ ἔχῃ τινὰς τὸν ἐαυτόν του χειρότερον καὶ κατώτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· μαρτυροῦσιν οἱ ἅγιοι· ὁ μὲν γὰρ θεῖος Χρυσόστομος οὕτω λέγει· «οὐκ» δὲν οὕτω τῷ Θεῷ φίλον, ὡς τὸ μετὰ τῶν ἐσχάτων ἑαυτὸν ἀριθμῆναι· ὁ δὲ μέγας ἐν Πατρᾷσι Βαρσανούφιος φησιν· «Εἰ ἀληθῶς» σωθῆναι θέλεις, ἀκουσον ἔργῳ· ἄρον τοὺς πόδας σου ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀνάγαγε εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν νοῦν σου· καὶ ἐκεῖ γεννηθῇτω σου ἡ μελέτη νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ὅσην ἔχεις δύναμιν καταφρονήθητι· πιστεύων ἰδεῖν σεαυτὸν ὑποκάτω παντός ἀνθρώπου· αὕτη ἐστὶν ἡ

καλῶς, πῶς, αὐτὴ ἡ κρίσις, ὅπου κάνεις διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, δὲν εἶναι μὲ κῆρμίαν ὑπερβολὴν, διὰ τὴν ἔχης αἰτίαν καὶ ἀπὸ τοῦτο τὴν ὑπερηφανεύεσαι· ἀλλ' εἶναι δικαία, καὶ ἀληθινή, καὶ ἀκολούθως, αἰτία ταπεινώσεως, τὸ πῶς εἶσαι δηλαδὴ ἀπὸ ὅλων τοὺς ἄλλους χειρότερος. Εἰ δὲ καὶ ἐσὺ νομίζεις πῶς, καθ' ὃ γνωρίζεις τὴν πονηρίαν σου, ὑπερβαίνεις κατὰ τοῦτο ἄλλον τινά, ὅπου φαντάζεται κάποιόν τι διὰ τὸν ἑαυτὸν του· ἤξευρε, ὅτι, ὑστερῆσαι καὶ ἐσὺ πολὺ, καὶ γίνεσαι χειρότερος ἀπὸ αὐτὸν, ἀνίσως καὶ θέλῃς τὴν σὲ ψηφοῦν οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὴν νομίζεισαι ἀπὸ αὐτοῦ ὡς τοιοῦτος, ὁποῖος ἤξεύρεις πῶς δὲν εἶσαι τῇ ἀληθείᾳ.

Λοιπὸν, ἂν θέλῃς, ὅτι ἡ γνῶσις τῆς πονηρίας σου, καὶ τῆς οὐτιδανότητός σου τὴν κρατῇ μακρὰν τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ τὴν σὲ κάμῃ ἀγαπητὸν εἰς τὸν Θεόν, κάμνει χρεία, ὅχι μόνον τὴν καταφρονῇς τὸν ἑαυτὸν σου ὡς ἀνάξιον, καὶ ἀκολούθως ἄξιον ὅλων τῶν κακῶν· ἀλλὰ καὶ τὴν θέλῃς τὴν ἦσαι καταφρονημένος καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους· ὀδευττόμενος τὰς τιμὰς, χαίρωντας εἰς τὰς κατηγορίας· καὶ κάμνωντας ὅλα ἐκείνα, ὅπου οἱ ἄλλοι γηϊνόφρονες καταφρονοῦν· τῶν ὁποίων τὴν κρίσιν, καὶ τὰ λόγια μὴ ψηφίσῃς ποσῶς (1), μηδὲ ἀφήσῃς αὐτὴν τὴν ἀγίαν

» ἀληθινὴ ὁδός· ἐκτὸς αὐτῆς ἄλλη οὐκ ἔστι τῇ σωθῆναι θέλοντι ἐν
 » τῇ ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῷ· τρεχέτω ὁ θέλων· τρεχέτω
 » ὁ θέλων· τρεχέτω ὁ θέλων, ἵνα καταλάβῃ· μαρτύρομαι ἐνώ-
 » πιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ βέλοντος ζωὴν αἰώνιον χαρίσασθαι
 » παντὶ τῷ θέλοντι. Ὁ δὲ θεὸς Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης, προσθέτει,
 ὅτι, πρέπει τὴν ἔχωμεν τὸν ἑαυτὸν μας χειρότερον καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ
 κτίσματα, καὶ ἐλεεινότερον ἀπὸ τοὺς ἰδίους δαίμονας, λέγει γάρ.
 « Δύω εἰσιν, ὡς φασιν οἱ Πατέρες, ταπεινώσεις· τὸ ἔχειν ἑαυτὸν ὑπο-
 » κάτω πάντων· καὶ τὸ ἐπιγράφειν Θεῷ τὰ κατορθώματα· καὶ τὸ
 » μὲν πρῶτον, ἀρχή· τὸ δὲ δεύτερον, τέλος· ἐπιγίνεται δὲ τοῖς ζη-
 » τοῦσιν αὐτὴν (τὴν ταπεινώσιν δηλαδὴ) τὸ μετὰ γνώσεως ἔχειν, καὶ
 » λογιζέσθαι τὰ τρία ταῦτα ἐν ἑαυτῷ· τὸ ὑπὲρ πάντας ἁμαρτωλοὺς
 » εἶναι· καὶ τὸ ὑπὲρ πάντα τὰ κτίσματα αἰσχυρὸς, ὡς εἰς τὸ παρὰ
 » φύσιν ὄντας· καὶ τὸ ὑπὲρ τοὺς δαίμονας ἐλεεινότερους, ὡς ὄντας
 » δούλους τοῖς δαίμοσιν» (σελ. τῆς Φιλοκαλ. 896 κεφ. ριέ.).

(1) Συμφώνως μὲ τὴν διδασκαλίαν ταύτην, λέγει καὶ ὁ μέγας

πραΐξιν τῆς καταφρονήσεως τοῦ ἑαυτοῦ σου, διὰ νὰ γίνηται τοῦτο ἀπὸ ἐσένα, δι' αὐτὸ καὶ μόνον τὸ τέλος τῆς ταπεινώσεώς σου, καὶ ὄχι διὰ καμμίαν ἀρέσκειαν, καὶ ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων.

Εἰ δὲ καὶ τύχη καμμίαν φορὰν, νὰ σὲ ἀγαποῦν πολλὰ, καὶ νὰ σὲ ἐπαινοῦν ἄλλοι διὰ καλὴν καλὸν, ὅπου σοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς, στέκου καλῶς περιμαζωμένος μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ μὴ σαλεύσης παντελῶς ἀπὸ τὴν ἄνω εἰρημένην ἀληθινὴν γνῶσιν τῆς οὐτιδανότητός σου· ἀλλὰ στράφου πρῶτον εἰς τὸν Θεόν, λέγων πρὸς αὐτόν ἐξ ὅλης καρδίας· « μὴ γένοιτο ποτὲ, Κύριέ μου, νὰ γένω κλέπτης τῆς ἐδικῆς » σου τιμῆς καὶ χάριτος· σοὶ πρέπει αἶνος, τιμὴ, καὶ δόξα· « ἐμοὶ δὲ, αἰσχύνη ». « Σοί, Κύριε, ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἡμῖν » ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου » (Δαν. θ'. 7). « μὴ ἡμῖν, Κύριε, μὴ ἡμῖν· ἀλλ' ἡ τῷ ὀνόματί σου δὸς δόξαν » (Ψαλ. ργ'. 9). « Σοῦ ἡ δόξα, καὶ ἐγώ, σὸς οἰκέτης » (Ἑσδ. δ'. 29).

Μετὰ ταῦτα, στράφου πρὸς τὸν ἐπαινέτην σου, ὁμιλῶντας ἔτζι ἐσωτερικῶς μὲ τὸν λογισμόν σου· πόθεν ἐτοῦτος μὲ ἔχει διὰ καλὸν, εἰς καιρὸν, ὅπου δὲν εἶναι ἄλλος καλὸς καὶ ἀγαθὸς, παρὰ, μόνος ὁ Θεός μου; α οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἰς ὁ Θεός » (Ματθ. ιθ'. 17). Διότι, κάνωντας ἔτζι, καὶ ἀποδίδωντας εἰς τὸν Θεὸν τὸ ἐδικόν του, θέλεις κρατήσεις μακρὰν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ θέλεις γένῃς ἄξιος νὰ δεχθῇς μεγαλύτερα

ἐκεῖνος ἐγκλειστός, καὶ προφητικώτατος Βαρσανούφιος οὕτω· « τὸ ἀ- » μεριμνῆσαι ἀπὸ παντὸς πράγματος, ποιεῖ σε προσεγγίσει τῇ πό- » λει· καὶ τὸ μὴ ψηφισθῆναι ἐν ἀνθρώποις, ποιεῖ σε οἰκῆσαι τὴν πόλιν· » καὶ τὸ ἀποθανεῖν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου ποιεῖ σε κληρονομησά τὴν » πόλιν, καὶ τοὺς θησαυροὺς. Εἰ σωθῆναι θέλεις, τὸ ἀψήφιστον κρά- » τει, καὶ τρέχε πρὸς τὸ προκείμενον». Τὸ ἀψήφιστον δὲ εἶναι, κατὰ τὸν ὅσιον Ἰωάννην, τὸν μαθητὴν τοῦ Βαρσανουφίου, τὸ νὰ μὴν ἰσώ- » σης καὶ παρομοιάσης τὸν ἑαυτόν σου μὲ ἄλλον τινά· μὴ δὲ νὰ εἰ- » πῃς διὰ καλὴν καλὸν ἔργον, ὅτι καὶ ἐγὼ τοῦτο τὸ ἔκαμα. (Πόλιν δὲ ἐννοεῖ ὁ ἅγιος, ἡ τὴν καρδίαν, ἡ τὴν ἀπάθειαν, ἡ τὴν θείαν γνῶσιν).

χαρίσματα, καὶ εὐεργισίας ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἀλλὰ, καὶ ὅταν ἡ ἐνθύμησις τῶν καλῶν ἔργων, καὶ ἀρετῶν, ὅπου κάμνεις, σὲ παρακινοῦν εἰς ὑπερηφάνειαν, εὐθὺς συλλογίσου, πῶς τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅχι ἐδικὰ σου (1), καὶ ὥσάν νὰ ὁμιλῇς μὲ αὐτά, εἰπέ·

« Ἐγὼ δὲν ἤξεύρω· πῶς ἐφάνητε, καὶ ἦλθατε εἰς τὸν νοῦν μου !
 » Διότι, ἐγὼ δὲν εἶμαι ἡ ἀρχὴ σας· ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Θεὸς, καὶ
 » ἡ χάρις τοῦ· ἐκεῖνος σᾶς ἐποίησε, σᾶς ἔθρεψε, καὶ σᾶς ἐδιδάφύ-
 » φύλαξε· λοιπὸν, αὐτὸν μόνον θέλω νὰ γνωρίζω διὰ ἀληθι-
 » νὸν, καὶ ἀρχικὸν πατέρα καὶ αἷτιον· αὐτὸν νὰ εὐχαριστῶ,
 » καὶ εἰς αὐτὸν νὰ δίδω κάθε ἔπαινον ».

Ἔπειτα, συλλογίσου, πῶς δλα τὰ ἔργα, ὅπου ἔκαμες, δὲν ἐστάθησαν ἀνάλογα καὶ σύμμετρα εἰς τὸ φῶς, καὶ εἰς τὴν χάριν, ὅπου σοῦ ἐδόθη, διὰ νὰ τὰ γνωρίσης, καὶ νὰ τὰ κάμης· ἀλλὰ πῶς εἶναι πολλὰ ἀτελῆ, καὶ πολλὰ μακρὰν ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν καθαρὸν σκοπὸν, καὶ τὴν ὀφειλομένην ἐπιμέλειαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ τὰ κάμης. Ὅθεν, ἂν στοχασθῇς καλῶς, περισσότερον πρέπει νὰ ἐντρέπῃσαι ἀπὸ τὰς ἀρετὰς σου, παρὰ, νὰ ἀρέσκεσαι ματαίως, καὶ νὰ ὑψηλοφρονῇς δι' αὐτάς. Διότι, εἶναι ἀληθέστατον, πῶς, αἱ φυσικαὶ ἀρεταὶ τοῦ Θεοῦ, τὰς ὁποίας χρεωστοῦμεν νὰ μιμούμεθα, οὔσαι καθ' ἑαυτάς καθαραι, καὶ τελειόταται, μολύνονται τρόπον τινὰ, καὶ κολοβοῦνται ἀπὸ τὰς ἀτελείας καὶ ἐλλειψίματα τῆς ἐδικῆς μας μιμήσεως (2).

(1) Καὶ ἀκολουθῶς συλλογίσου τοῦτον ἀληθέστατον, καὶ βεβαϊότατον στοχασμὸν· δηλαδή, πῶς, ὅσας περισσότερας ἀρετὰς κάμης, καὶ ὅσα περισσότερα χαρίσματα λάβῃς, τόσον περισσότερον εὐεργετῆσαι ἀπὸ τὸν Θεόν· καὶ ὅσον περισσότερον εὐεργετῆσαι, τόσον καὶ περισσότερον χρέος ὀφείλεις εἰς τὸν Θεόν, καὶ περισσότερον ὑπόχρεως γίνεσαι· ὅθεν ἀπὸ τὸν στοχασμὸν τοῦτον, ὅχι μόνον δὲν θέλεις ὑπερηφανευθῆς εἰς τὰς ἀρετὰς, καὶ χαρίσματά σου, ἀλλὰ καὶ θέλεις βιασθῆς νὰ καταβάλῃς εἰς τὸ βάθος τῆς ταπεινώσεως, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχῃς τί ἄξιον νὰ ἀποδώσῃς εἰς εὐχαριστίαν τῶν θεϊκῶν χαρισμάτων.

(2) Χωριστὰ ἀπὸ τοῦτο· ὅλαι αἱ ἀρεταί, μὲ τὸ νὰ ᾖναι φυσικαὶ ἐνέργειαι τοῦ Θεοῦ, καὶ δωραὶ, καὶ χάριτες τοῦ ἀγίου Πνεύματος,

Πρὸς τούτοις, σύγκρινε τὰ ἔργα σου μὲ ἐκεῖνα τῶν Ἀγίων, καὶ ἀληθινῶν φίλων, καὶ δούλων τοῦ Θεοῦ· καὶ θέλεις γνωρίσης, ὅτι, τὰ μεγαλύτερα, καὶ καλλιώτερα ἔργα τὰ ἐδικὰ σου, εἶναι πολλὰ εὐτελέστατα, καὶ πολλὰ ὀλίγης, ἢ οὐδεμιᾶς τιμῆς· ἂν τὰ συγκρίνης· πάλιν μὲ ἐκεῖνα τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπου ἔκαμε διὰ ἐσένα εἰς τὰ Μυστήρια τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ Σταυροῦ του, (τὰ ὅποια νὰ συλλογισθῆς, ὅχι ὡς ἔργα Θεοῦ, ἀλλὰ καθ' αὐτὰ μοναχὰ ὡς ἔργα ἀνθρώπου)· καὶ ἂν στοχασθῆς τὴν καθαρότητα τῆς ἀγάπης του τὴν ἀναμαρτησίαν, μὲ τὴν ὁποίαν τὰ ἔκαμε, θέλεις γνωρίσης, ὅτι, ὅλα σου τὰ ἔργα καὶ ἡ ἀρεταῖς, εἶναι σχεδὸν ἁμαρτίαις, καὶ ἀκαθαρσίαις. Γέγραπται γάρ· « ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης πᾶσα » ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν » (Ἠσ. ξδ'. 6)· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, πῶς εἶναι χειρότεραις ἀπὸ τὸ οὐδέν.

Τελευταῖον δὲ, ἂν ὑψώσης τὸν νοῦν σου εἰς τὴν Θεότητα, καὶ εἰς τὴν ἄπειρον μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ σου, « (ἐμπροσθεν » τοῦ ὁποίου, οὐδὲ ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς », ὡς γέγραπται· Ἰωβ ἐβ'. 15)· καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ λατρείαν, ὅπου τοῦ πρέπει, θέλεις ἰδῆς· καθαρῶς, ὅτι, ὅχι ὑπερηφάνεια καὶ ὑψηλοφροσύνη, ἀλλὰ μεγάλος τρόμος καὶ φόβος πρέπει νὰ σοῦ γεννηθῇ εἰς κάθε σου ἔργον, ὅσον καὶ ἂν ᾖ ἅγιον, ὅσον καὶ ἂν ᾖ τελειότατον· καὶ ὅτι μόνον χρεωστεῖς νὰ εἰπῆς ἐξ ὅλης

ἀκολούθως εἶναι ἀναρχοὶ μὲν καὶ ἀτελεύτητοι, κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον· ἄπειροι δὲ κατὰ τὸ μέγεθος, καὶ ἀνεξαρτήτοι κατὰ τὸ πλῆθος, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος. Πῶς λοιπὸν ἤμπορεῖ τινὰς νὰ ὑψηλοφρονήσῃ, ὅτι ἀπέκτησεν ἀρετάς, ἀφ' οὗ μάθη, πῶς καὶ αἱ ἀρεταί, οὔτε ἀρχὴν ἔχουν, οὔτε τέλος, οὔτε ἀριθμὸν ; καὶ πῶς μάλιστα δὲν θέλει καταβῆ εἰς τὸ βυθὸς τῆς ταπεινώσεως, συλλογιζόμενος πῶς, μὲ ὅσας ἀρετάς κατῴρθωσεν, πάλιν οὔτε εἰς τὴν ἀρχὴν ἀκόμη τῶν ἀρετῶν δὲν ἤγγισεν ; ἀλλὰ ἐμέθεξεν ἀπὸ αὐτάς τόσον μόνον, ὅσον μίαν σταλαγματίαν ἀπὸ ἑνὸς ἄπειρον πέλαγος ; ἢ πῶς δὲν θέλει παρακινήθῃ νὰ λέγῃ καὶ αὐτὸς πάντοτε ἐκείνην τὴν εὐχὴν τοῦ μεγάλου Ἀρσενίου, τὴν λέγουσαν· « ὁ Θεὸς μου, μὴ ἐγκαταλίπῃς με· οὐδὲν ἐ » ποίησα ἐνώπιόν σου ἀγαθόν· ἀλλὰ δός μοι διὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν σου βαλεῖν ἀρχήν ; »

σου καρδίας εἰς τὸν Θεόν, ἐκείνην τὴν ταπεινὴν φωνὴν τοῦ Τελώνου· « ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ » (Λουκᾶς ιή. 13).

Πρὸς τούτοις, σοῦ παραγγέλω, νὰ μὴν ᾗσαι εὐκολὸς εἰς τὸ νὰ φανερώνης· τὰ χαρίσματα, ὅπου σοῦ κάμνει ὁ Θεός. Διότι, τοῦτο σχεδὸν πάντοτε, δὲν εἶναι ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεόν, καθὼς ὁ ἴδιος μᾶς τὸ ἐδίδαξεν εἰς τὴν ἀκόλουθον ἱστορίαν.

Ἐφάνη γὰρ μίαν φορὰν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς εἶδος βρέφους, εἰς ἓνα εὐλαβῆ καὶ ἐνάρετον. Καὶ ἐκεῖνος γνωρίζοντας πῶς ἦτον ὁ Κύριος, τὸν ἐπαρακάλεσε μὲ ἀπλότητα νὰ τοῦ εἰπῇ τὸν Ἀγγελικὸν Ἀσπασμόν, καθὼς συνηθίζεται νὰ λέγεται παρὰ πάντων, ἥτοι τὸ, Θεοτόκε Παρθένε· ἄρχισε τὸ πανάγιον ἐκεῖνο βρέφος νὰ λέγῃ μὲ προθυμίαν· « χαῖρε, Κεχαριτωμένη Μαρία, » ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί ». Καὶ ἐδῶ ἐστάθη, καὶ δὲν ἠθέλησε μὲ τὰ ἐπίλοιπα λόγια νὰ ἐπαινέσῃ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ νὰ εἰπῇ. « καὶ εὐλογημένος ὁ Καρπὸς τῆς » Κοιλίας σου ». Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος τὸ ἐπαρακαλοῦσε νὰ εἰπῇ παρρησιᾶ καὶ τὰ ἐπίλοιπα· αὐτὸ, ἔγινεν ἄφαντον, ἀφίνοντας τὸν δοῦλόν του εἰς μεγάλην χαράν. Καὶ μὲ τὸ ἐδικόν του παρὰδειγμα, ἐφάνέρωσεν εἰς αὐτὸν τούτην τὴν οὐράνιον διδασκαλίαν, ἥτοι, τὸ νὰ μὴν ἐπαινῇ ποτὲ τινὰς τὸν ἑαυτὸν του, καὶ τὰς χάριτας ὅπου ἔχει. Λοιπὸν, μάθε καὶ σὺ νὰ ταπεινώεσαι, καὶ νὰ μὴν ἐπαινῇσαι μόνος σου, γνωρίζοντας τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ ὅλα τὰ ἔργα σου, πῶς εἶναι τὸ οὐδέν. « Ἐγκωμιάζω σε » ὁ πέλας, καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα· ἄλλότριος, καὶ μὴ τὰ σὰ χεῖλη » (Παροιμ. κζ'. 2).

Τοῦτο εἶναι τὸ θεμέλιον ὅλων τῶν ἀρετῶν (1), ὁ Θεὸς μᾶς ἐδημιούργησεν ἀπὸ τὸ οὐδέν· καὶ τώρα, ὅπου εἴμεθα ὄν διὰ αὐ-

(1) Ὃθεν καὶ ὁ Κύριος θέλωντας νὰ οἰκοδομήσῃ τὴν θυμαστὴν οἰκοδομὴν τῶν μακαρισμῶν, πρῶτον θεμέλιον αὐτῶν ἔβαλε τὴν πτωχείαν τοῦ Πνεύματος, ἥτοι τὴν ταπείνωσιν, εἰπὼν· « Μακάριοι οἱ » πτωχοὶ τῷ Πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν » (Ματθ. ε. 3).

τὸν, θέλει νὰ θεμελιώσῃ ὅλην τὴν πνευματικὴν οἰκοδομὴν ἐπάνω εἰς αὐτὴν μας τὴν γυνῶσιν· ὅτι δηλαδὴ, ἀπὸ λόγου μας εἴμεθα τὸ οὐδέν· καὶ ὅσον πλέον βαθύνομεν εἰς αὐτὴν, τόσον πλέον θέλει αὐξήσῃ ἡ οἰκοδομὴ· καὶ ὅσον περισσότερον χῶμα εὐγάνομεν ἀπὸ τὸ βάθος αὐτὸ, ἥτοι, ὅσον περισσότερον γνωρίζομεν τὰ ἐλαττώματα καὶ ταλαιπωρίας μας, τόσον καὶ ὁ θεὸς ἀρχιτέκτων θέλει βάλλῃ πλέον στερεὰς πέτρας, διὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν πνευματικὴν ταύτην οἰκοδομὴν. Καὶ μὴ νομίζῃς, ὦ τέκνον, πῶς εἶναι δυνατόν ποτὲ νὰ βαθύνῃς τόσον εἰς τὴν γυνῶσιν ταύτην, ὅσον φθάνει. Διατὶ, τοῦτο εἶναι ἀδύνατον· μάλιστα κάμει εἰς τὸν ἑαυτὸν σου ἐτοῦτον τὸν λογαριασμόν, ὅτι, ἂν καὶ ἦτον δυνατόν νὰ δοθῇ εἰς κἀνένα κτίσμα τοιοῦτον πρᾶγμα, δὲν ἤθελεν εὑρεθῇ ἄλλο βαθύτερον βάθος νὰ ἐρευνήσῃ, παρὰ, ἡ ἐδίκη σου οὐτιδανότης.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν γυνῶσιν καλῶς βαλμένην εἰς πρᾶξιν, δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν κάθε καλόν· καὶ χωρὶς αὐτὴν, εἴμεθα σχεδὸν τὸ οὐδέν, ἂν καὶ νὰ ἠθέλαμεν κάμωμεν τὰ ἔργα ὅλων τῶν Ἀγίων, καὶ νὰ στέκωμεν πάντοτε ἀσχολούμενοι εἰς τὸν Θεόν· ὦ μακαρία γυνῶσις, ὅπου μᾶς κάνεις εὐτυχεῖς εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐνδόξους εἰς τὸν οὐρανόν! ὦ φῶς, ὅπου εὐγαίνεις ἀπὸ τὸ σκότος, καὶ κάνεις λαμπράς καὶ καθαράς τὰς ψυχάς! ὦ χαρὰ, ὅπου δὲν γνωρίζεσαι πῶς διαλάμπεις ἀνάμεσα εἰς τὰς ἀκαθαρσίας μας! ὦ οὐδέν, τὸ ὅποῖον ὥσάν γνωρισθῇ, μᾶς κάνεις κυρίους τοῦ παντός! δὲν ἤμπορῶ νὰ χορτάσω ποτὲ, ὁμιλῶντάς σου περὶ τούτου, ἀγαπητέ. Ἄν θέλῃς νὰ ἐπαινέσῃς τὸν Θεόν, καταγόρησε τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ ἐπιθύμει νὰ κατηγορήσῃ ἀπὸ τοὺς ἄλλους· ταπεινώσου μὲ ὅλους, καὶ ὑποκάτω εἰς ὅλους, ἂν θέλῃς νὰ ὑψώσῃς τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἑαυτὸν σου εἰς αὐτόν. Ἄν ἐπιθυμῇς νὰ τὸν εὕρῃς, μὴν ὑψώνεσαι, διατὶ, αὐτὸς φεύγει· ταπεινῶναι, καὶ ταπεινῶναι ὅσον ἤμπορεῖς· καὶ αὐτὸς θέλει ἔλθῃ νὰ σὲ εὕρῃ, καὶ νὰ σὲ ἐναγκαλισθῇ· καὶ τόσον θέλει σὲ δεχθῇ, καὶ ἐνωθῇ σφικτὰ μετὰ σοῦ εἰς ἀγάπην, καὶ τόσον πλέον ἀγαπητῶς, ὅσον περισσότερον σὺ ἐξευτελίξῃς εἰς τοὺς ὀφθαλ-

μούς του, καὶ ὅσον θέλεις νὰ ἐξευτελίζῃς καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ ὅλοι νὰ σὲ ἀποστρέφονται, ὥσάν ἓνα πρᾶγμα συγχαμερόν.

Λοιπὸν, διὰ τὴν τόσην χάριν, ὅπου σοῦ κάμνει, ἀδελφε, ὁ Θεὸς, ὁ τόσον βεβλαμμένος ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας σου, διὰ νὰ σὲ ἐνώσῃ μὲ τοῦ λόγου του, κάμε καὶ σὺ τοῦτο, τὸ νὰ νομίζῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἀνάξιον, καὶ χειρότερον πάντων· καὶ μὴ λείψῃς συνεχῶς, νὰ εὐχαριστῇς, καὶ νὰ κρατῆσαι χρεώστης εἰς ἐκείνους, ὅπου γίνονται ἀφορμὴ νὰ ταπεινώνεσαι· ἤγουν, εἰς ἐκείνους, ὅπου σὲ ἐκαταφρόνησαν, ἢ καὶ σὲ καταφρονοῦν ὅλον ἓνα. Καὶ ἂν στανικῶς σου, καὶ μὲ κακὴν ὄρεξιν τῆς καρδίας σου, ὑποφέρῃς τὰς καταφρονήσεις των· ὅμως ἀγωνίζου ὅσον δύνασαι, νὰ μὴ δείχνῃς κἀνένα ἐξωτερικὸν σημάδι, πῶς σοῦ κακοφαίνονται.

Καὶ ἀνίσως μὲ ὅλας αὐτὰς τὰς σκέψεις καὶ λογαριασμούς, ὅπου εἶναι πολλὰ ἀληθεῖς, ἡ πανουργία τοῦ διαβόλου, καὶ ἡ ἀγνωσία, καὶ κακὴ κλίσις ἡ ἐδική μας, ἤθελαν ὑπερισχύσουν εἰς ἡμᾶς, εἰς τρόπον ὅπου, οἱ λογισμοὶ τῆς ὑψηλοφροσύνης νὰ μὴ λείπουν ἀπὸ τὸ νὰ μᾶς ἐνοχλοῦν, καὶ νὰ πληγώνουν τὴν καρδίαν μας, ἀκόμη καὶ τότε εἶναι καιρὸς ἀρμόδιος, τόσον περισσότερον νὰ ταπεινῶμεθα, καὶ νὰ καταφρονοῦμεν, καὶ νὰ μισοῦμεν τὸν ἑαυτὸν μας, ὅσον ἀπὸ τὴν δοκιμὴν βλέπομεν, πῶς, πολεμοῦμεν ναὶ καὶ ἀγωνιζόμεθα μὲ ὅλας μας τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ λυτρωθῶμεν ἀπὸ αὐτόν· δὲν ἤμποροῦμεν ὅμως νὰ ἐλευθερωθοῦμεν ἀπὸ τὴν τυραννίαν του· ἐπειδὴ καὶ πάσχομεν ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις τῆς ὑπερηφανείας, ἣτις ἔχει τὴν ῥίζαν καὶ ἀρχὴν, ἀπὸ τὴν ματαίαν, καὶ κατάρατον ὑπόληψιν τοῦ ἑαυτοῦ μας· καὶ ἔτι θέλομεν εὐγάλομεν ἀπὸ τὸ πικρὸν φάρμακον, μέλι· ὑγίαν, ἀπὸ τὰς πληγὰς· καὶ ταπεινώσιν, ἀπὸ τὴν ἰδίαν ὑπερηφάνειαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

*Περὶ τινῶν εἰδήσεων χρησίμων εἰς τὸ νὰ νικήσωμεν τὰ πάθη,
καὶ νὰ ἀποκτήσωμεν νέας ἀρετάς.*

Αγκαλὰ καὶ σοῦ εἶπα ἕως τώρα πολλὰ, δείχνωντάς σου τὸν τρόπον, ὅπου ἔχεις νὰ μεταχειρίζεσαι, εἰς τὸ νὰ νικήσης τὸν ἑαυτόν σου, καὶ νὰ ἀρματωθῇς ἀπὸ τὰς ἀρετάς· ὅμως, εἶναι χρεῖα νὰ σοῦ παραγγείλω ἀκόμη καὶ ἄλλα τινα. Καὶ Α'. σοῦ λέγω τοῦτο. Ἄν θέλῃς, ἀδελφε, νὰ ἀποκτήσης τὰς ἀρετάς, νὰ μὴν ἀκολουθήσης τὴν τάξιν ὅπου μεταχειρίζονται τινες, καὶ κάμνουνσι γυμνάσματα εἰς τὰς ἐπτὰ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, ἄλλο γύμνασμα διὰ ἄλλην ἀρετὴν, καὶ ἄλλο διὰ ἄλλην, ὅχι· ἀλλὰ ἡ τάξις τοῦ ἐδικοῦ σου γυμνασματος ἅς ᾔῃναι, τὸ νὰ κά-
- νῃς μὲν πόλεμον ἐναντίον εἰς ἐκεῖνα τὰ πάθη, ὅπου πάντοτε σὲ πειράζουν, καὶ σὲ ἐζημιώσαν, καὶ ἀκόμα ὀλονένα σὲ ζημιώνουν· νὰ στολίζεσαι δὲ, ἀπὸ τὰς ἐναντίας ἀρετάς τῶν παθῶν σου, ὅσον περισσότερον δύνασαι. Διότι, ἂν ἀποκτήσης αὐτὰς τὰς ἀρετάς, τὰς ἐναντίας μὲ τὰ πάθη, ὅπου σὲ πειράζουν, βέβαια καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετάς, μὲ εὐκολίαν, καὶ μὲ ὀλίγας πρά-
- ξεις, θέλεις ἀποκτήσεις τὴν κάθε μίαν δηλαδὴ εἰς τὸν ἀρμό-
- διόν της καιρὸν, καὶ τὴν τυχοῦσαν αἰτίαν της· ἐπειδὴ ἡ ἀρε-
- ταὶς εἶναι πάντοτε ὁμοῦ συνδεδεμέναις· καὶ ὅστις ἔχει μίαν ἐντελῶς, ὅλας τὰς ἄλλας τὰς ἔχει πρόχειρα εἰς τὴν θύραν τῆς καρδίας του.

Β'. Μὴν ἀναβάλλῃς ποτὲ καιρὸν εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν, οὔτε ἡμέρας, οὔτε ἐβδομάδας, οὔτε μῆνας, οὔτε χρόνους. Ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε ἀγωνίζου, ὡσάν νὰ ἐγεννήθης τότε· καὶ ὡς νέος στρατιώτης, πολέμει διηνεκῶς, καὶ περιπάτει εἰς τὸ ὕψος τῆς τελειότητος αὐτῶν· καὶ μὴ σταθῇς καὶ μὴδεμίαν στιγμὴν. Διότι, τὸ νὰ σταθῇς εἰς τὴν στρατὴν τῶν ἀρετῶν, καὶ τῆς τελειότητος, δὲν εἶναι τὸ νὰ λάβῃς ἀναπνοήν, καὶ δύ-
- ναμιν· ἀλλὰ, τὸ νὰ στραφῇς ὀπίσω, ἢ νὰ ἀδυνατήσης περισ-
- σότερον.

Τὸ νὰ σταθῇς, ἐγὼ ἐννοῶ, τὸ νὰ νομίζῃς πῶς ἀποκτήσεις ἐν-
τελῶς τὴν ἀρετὴν· καὶ τὸ νὰ ψηλαφῇς ὀλίγον τὰς μικρὰς ἐλ-
λείψεις, ὅπου ἔχεις ἀκόμη, ἢ καὶ τὰς ἀφορμὰς καὶ αἰτίαι, ὅπου
σὲ προσκαλοῦν εἰς πράξεις ἄλλης νέας ἀρετῆς. Ὅθεν, ἅς ᾔσαι
πάντοτε φροντιστικὸς, καὶ θερμὸς, καὶ ἐπιδέξιος, διὰ νὰ μὴ
χάσῃς οὐδὲ καὶ μίαν παραμικρὰν ἀφορμὴν καὶ αἰτίαν ἀρετῆς.
Ἀγάπα δὲ ὅλας τὰς ἀφορμὰς καὶ αἰτίας, ὅπου σὲ παρακινοῦν
εἰς τὴν ἀρετὴν· καὶ μάλιστα ἐκείνας τὰς αἰτίας, ὅπου περισ-
σότερον εἶναι δύσκολαις νὰ νικηθῶν. Ἐπειδὴ καὶ αἱ πράξεις,
ὅπου γίνονται διὰ νὰ νικηθῶν αἱ δυσκολίαι τῶν ἀρετῶν, κά-
μουν τὰς ἑξεις τῶν ἀρετῶν ὀγλιγωρότερα, καὶ μὲ βαθυτέραν
ῥίξαν. Ἐκείνας δὲ τὰς αἰτίας, ὅπου ἤμποροῦν νὰ σὲ παρακι-
νῇσιν εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς σαρκὸς, φεῦγε μὲ κάθε φιλοπο-
νίαν καὶ ταχυδρομίαν, καθὼς προλαβὼν σοι εἶπα.

Γ΄. Ἄς ᾔσαι φρόνιμος καὶ διακριτικὸς εἰς τὰς ἐξωτερικὰς
ἀρετὰς ἐκείνας, ὅπου ἤμποροῦν νὰ προξενήσῃς βλάβην καὶ ἀ-
σθένειαν εἰς τὸ σῶμα· καθὼς εἶναι τὸ, νὰ τὸ βασανίζῃς μὲ ὑ-
περβολικὰς νηστείας, ἀγρυπνίας, μελέτας, καὶ ἄλλα παρόμοια·
ὅτι αὐταί, πρέπει νὰ ἀποκτῶνται κατ' ὀλίγον, καὶ διὰ τῶν
βαθμῶν τους, καθὼς θέλω εἰπῶ παρεμπρός. Διὰ δὲ τὰς ἄλλας
ἀρετὰς, ὅπου εἶναι ὀλοτελῶς ἐσωτερικαὶ καὶ ψυχικαί· καθὼς
εἶναι τὸ, νὰ ἀγαπᾷς τὸν Θεόν, τὸ νὰ καταφρονῇς τὸν Κόσμον,
τὸ νὰ ἐξευτελίζεσαι εἰς τοὺς ἰδίους ὀφθαλμούς σου, τὸ νὰ μισῇς
τὰ πάθη, καὶ τὴν ἁμαρτίαν, τὸ νὰ ᾔσαι ὑπομονητικὸς καὶ
πρᾶος, τὸ νὰ ἀγαπᾷς ὅλους, καὶ ὅποιον σὲ βλάπτει, καὶ ἄλλα
παρόμοια· αὐτὰς τὰς ἀρετὰς, λέγω, δὲν σοῦ χρειάζεται διὰ
νὰ τὰς ἀποκτήσῃς ὀλίγον κατ' ὀλίγον, οὔτε νὰ ἀναβῇς εἰς τὴν
τελειότητα αὐτῶν μὲ βαθμούς καὶ σκαλοπάτια· ἀλλὰ βιάζου
νὰ κάμῃς δι' αὐτὰς κάθε πρᾶξιν, ὅσον δύνασαι, τὸ ὀγλιγωρό-
τερον.

Δ΄. Ὅλος σου ὁ λογισμὸς, ὅλη ἡ ἐπιθυμία, καὶ ἡ καρδιά
ἅς μὴ λογίζεται, μήτε ἅς ἐπιθυμῇ, μήτε ἅς θέλῃ ἄλλο, παρὰ
τὸ, νὰ νικήσῃς ἐκεῖνο τὸ πάθος, ὅπου πολεμεῖς, καὶ σὲ πολεμεῖ,

καὶ τὸ νὰ ἀποκτήσης τὴν ἀρετὴν, ὅπου εἶναι ἐναντία εἰς αὐτό· αὐτὸ ἃς ᾔῃναι εἰς ἐσὲ ὁλος ὁ Κόσμος, αὐτὸ ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ γῆ· αὐτὸ ἃς ᾔῃναι ὁλος σου ὁ θησαυρὸς, καὶ αὐτὸ ἃς ᾔῃναι ὁλος σου ὁ σκοπὸς, ἵνα καὶ με αὐτὸ ἀρέσης εἰς τὸν Θεόν· ἂν τρώγῃς, ἂν νηστεύῃς, ἂν κοπιᾷζῃς, ἂν ἀναπαύεσαι, ἂν ἀγρυπνᾷς, ἂν κοιμᾷσαι, ἂν ᾔῃσαι μέσα εἰς τὸ σπῆτί σου, καὶ ἂν ᾔῃσαι ἔξω, ἂν προσέχῃς εἰς τὰς εὐλαβείας, καὶ εἰς τὰ ἐργόχειρα, ὅλα ταῦτα ἃς διευθύνωνται, καὶ ἃς ἀποδλέπουν εἰς τὸ νὰ κυριεύσῃς καὶ νὰ νικήσῃς ἐκεῖνο τὸ πάθος, καὶ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἐναντίαν ἀρετὴν.

Ε'. Ἄς ᾔῃσαι ἐχθρὸς κοινῶς ὅλων τῶν ἐπιγείων ἡδονῶν καὶ ἀπολαύσεων. Διατί, με τοῦτον τὸν τρόπον, θέλεις πολεμῆσαι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰς ἄλλας κακίας, ἢ ὁποίαις ὅλαις ἔχουν διὰ ῥίζαν των τὴν ἡδονήν· ἦτις, ὡσάν κοπῇ με τὸ μῖσος τοῦ ἐαυτοῦ μας, χάνουν ἐκεῖναι τὴν δύναμίν τους. Διότι, ἂν θελήσῃς ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος μὲν νὰ πολεμῇς κᾶμμίαν κακίαν, ταῦτόν εἰπεῖν, κᾶμμίαν μερικὴν ἡδονήν, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, νὰ προσέχῃς εἰς ἄλλας ἐπιγείους ἡδονάς, ἀγκαλὰ καὶ, ὅχι θανασίμους, ἀλλὰ συγγνωστάς καὶ ἐλαφράς· βέβαια, ὁ πόλεμός σου θέλει εἶναι σκληρὸς, αἱματώδης, καὶ πολλὰ ἀβέβαιοι, καὶ ἀκολούθως, καὶ ἡ νίκη σου θέλει εἶναι σπάνιος. Διὰ τοῦτο, νὰ ἐνθυμῇσαι πάντοτε ἐκείνας τὰς θείας ἀποφάσεις· « ὁ φιλῶν τὴν » ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ » τοῦ ἐν τῷ Κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν »· (Ἰωάν. ιβ'. 25). « Ἀδελφοί, ὀφειλέται ἐσμέν, οὐ τῇ σαρκί, τοῦ » κατὰ σάρκα ζῆν· εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνή- » σκειν· εἰ δὲ Πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, » ζήξεσθε »· (Ῥωμ. ἡ. 12).

Γ'. Καὶ τελευταῖον σοῦ παραγγέλλω, ὅτι εἶναι πολλὰ καλόν, καὶ ἴσως ἀναγκαῖον, εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν, τὸ νὰ κάμῃς πρῶτον μίαν γενικὴν ἐξομολόγησιν, με ὅλους ἐκείνους τοὺς ὀφειλομένους τρόπους, ὅπου πρέπει διὰ νὰ βεβαιωθῇς περισσότερον πῶς στέκεις εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ σου, ἀπὸ τὸν

ὅποιον ἔχεις νὰ προσμένῃς ὅλα τὰ χαρίσματα, ὅλας τὰς ἀρετὰς, καὶ τὰς νίκας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕ΄.

Ὅτι αἱ ἀρεταὶ πρέπει νὰ ἀποκτῶνται ὀλίγον καὶ ὀλίγον διὰ τῶν βαθμῶν αὐτῶν· καὶ δεῖ πρῶτον πρέπει νὰ ἀσχολούμεθα εἰς τὴν μίαν, καὶ ἔπειτα εἰς τὴν ἄλλην.

Ἀγκαλὰ καὶ ὁ ἀληθινὸς στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ, ὁποῦ ἀγαπᾷ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ πλήρωμα τῆς τελειότητος, δὲν ἔχῃ νὰ βάλλῃ ποτὲ εἰς τὴν προκοπὴν του κἀνένα ὁροθέσιον, ὅμως, πρέπει νὰ χαλινώνωνται μὲ κᾶποιαν διάκρισιν ἢ ὑπερβολικαῖς ἐκείναις θερμότητες τοῦ Πνεύματος· αἱ ὁποῖαι ἀνάπτουσαι μάλιστα εἰς τὴν ἀρχὴν, μὲ πολλὴν ἐπιθυμίαν, σβύνουσι μετὰ ταῦτα, καὶ μᾶς ἀφίνουν εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ δρόμου. Ὅθεν, ὅχι μόνον αἱ ἐξωτερικαί, καὶ σωματικαὶ ἀρεταὶ πρέπει νὰ ἀποκτῶνται ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὥσάν μὲ βαθμοὺς καὶ σκαλοπάτια, ὡς εἵπομεν· ἀλλὰ ἀκόμη καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ καὶ ψυχικαὶ ἀρεταὶ, τοιοῦτοτρόπως πρέπει νὰ ἀποκτῶνται. Διότι, μὲ τοιοῦτον τρόπον, τὸ ὀλίγον ὀγλίγωρα γίνεται πολὺ, καὶ διαμένει. Ὅθεν, ὡς ἐν παραδείγματι, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἐσωτερικὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, δὲν ἡμπορεῖς παρευθὺς νὰ χαίρεσαι, ἢ νὰ ἐπιθυμῇς τὰς ὑβρισίας, καὶ ἄλλα ἐναντία, ὁποῦ ἤθελε σοῦ κάμῃ τινάς· διατὶ, ἡ χαρὰ τῶν τοιούτων καὶ ἐπιθυμία, εἶναι οἱ ὑψηλότεροι βαθμοὶ τῆς ὑπομονῆς· εἰς τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει νὰ ἀναβαίνης ἀνίσως δὲν διαπεράσῃς πρότερον ἀπὸ τοὺς χαμηλοτέρους βαθμοὺς, καὶ σκαλοπάτια τῆς τοιαύτης ἀρετῆς· οἱ ὁποῖοι εἶναι, τὸ νὰ κατὰφρονῇς ἐσὺ πρῶτος τὸν ἑαυτόν σου· τὸ νὰ μὴ συγκατατεθῇς, εἰς τὸ νὰ ἐκδικήσῃς· τὸ νὰ μισῇς τὴν ἐκδίκησιν, καὶ τὰ ὅμοια, καὶ ὅρα εἰς τὸ, ιγ'. κεφάλαιον.

Σὲ συμβουλεύω ἀκόμη, νὰ γυμνάζῃσαι κυρίως ὅχι εἰς ὅλας τὰς ἀρετάς, οὔτε εἰς πολλὰς, ἀλλὰ πρῶτον, εἰς μίαν μόνην· καὶ μετὰ ταῦτα, εἰς τὴν ἄλλην. Διότι, ἔτι ἐμφυτεύεται ἡ

ἐνάρετος ἕξις εἰς τὴν ψυχὴν πλέον εὐκολα καὶ πλέον στερεά· ἐπειδὴ καὶ μὲ τὴν ἀδιάκοπον γύμνασιν τῆς μιᾶς ἀρετῆς, καὶ ἡ ἐνθύμησίς σου τρέχει εὐκολώτερα εἰς αὐτήν· καὶ ὁ νοῦς σου λεπτύνεται πάντοτε περισσότερον, εἰς τὸ νὰ εὐρίσκη νέους τρόπους καὶ αἰτίας, διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ· καὶ ἡ θέλησίς σου κλίνει εὐκολώτερα, καὶ μὲ μεγαλητέραν διάθεσιν εἰς αὐτήν· τὰ ὅποια καλὰ, δὲν ἤθελαν σοῦ ἀκολουθήσουν, βέβαια, ἂν ἤθελες καταγίνεσαι εἰς πολλὰς ἀρετάς.

Καὶ ἄλλο δὲ, αἱ πράξεις μιᾶς μόνης ἀρετῆς, μὲ τὸ νὰ ᾔηαι ὁμοιοδεῖς, καὶ ὅμοιοι ἀναμεταξύ των γίνονται μὲ τὴν αὐτὴν καὶ ὁμοίαν γύμνασιν, ὀλιγώτερον κοπιαστικά. Διότι, ἡ μία, καλεῖ, καὶ βοηθεῖ τὴν ἄλλην, τὴν παρομοίαν της· καὶ διὰ αὐτὴν τὴν ὁμοιότητα, ἐντυπώνονται εἰς ἡμᾶς ἀκόμη καλλίτερα, μὲ τὸ νὰ εὐρίσκουν τὸν θρόνον τῆς καρδίας ἥδη ἑτοιμον, καὶ διαθεμένον εἰς τὸ νὰ δέχεται ἐκείνας τὰς νέας πράξεις, ὅπου ἠθέλαμεν δευτεροπραΰνωμεν, καθὼς ἐδέχθη πρότερον καὶ τὰς ἄλλας, τὰς ὁμοίας των.

Αὐτοὶ οἱ λογαριασμοί, ὅπου εἴπαμεν, ἔχουν τόσῃ δύναμιν, καὶ ἀλήθειαν, ὅπου ἤξεύρομεν βέβαια, πῶς, ὅστις γυμνάζεται καλῶς εἰς μίαν ἀρετὴν, μακρύνει πρὸς τούτοις καὶ τὸν τρόπον, διὰ νὰ γυμνάζεται εἰς τὴν ἄλλην· καὶ ἔτι μὲ τὴν αὐξῆσιν τῆς μιᾶς, αὐξάνουν ὅλοι ὁμοῦ, διὰ τὴν ἀδιαχώριστον ἑνωσιν, ὅπου ἔχουν ἀναμεταξύ των· μὲ τὸ νὰ ᾔηαι ὅλοι αἱ ἀρεταί, ἀκτίνες, ὅπου προέρχονται ἀπὸ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ θεῖκόν φῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣ΄.

Μὲ ποῖα μέσα ἀποκτῶνται αἱ ἀρεταί· καὶ πῶς πρέπει νὰ κυβερνεύμεθι διὰ νὰ γυμναζώμεθι μερικὸν καιρὸν εἰς μίαν μόνην.

Διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν, χρειάζεται νὰ ᾔηαι μία ψυχὴ γενναία καὶ μεγάλη· καὶ μία θέλησις, ὄχι ἀσθενής, καὶ ἀπαλή, ἀλλὰ ἀποφασιστικὴ, καὶ δυνατὴ, μὲ βεβαίαν προϋπόθεσιν, πῶς ἔχομεν νὰ ἀπεράσωμεν διὰ πολλῶν ἐναντιῶν καὶ

σκληρῶν· καὶ πρὸς τούτοις, πρέπει νὰ ἔχωμεν καὶ κλίσιν ξεχωριστὴν, καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτάς· τὴν ὁποίαν ἡμποροῦμεν νὰ ἀποκτήσωμεν, ἀνίσως συλλογιζώμεθα, πόσον αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ ἀρέσουν εἰς τὸν Θεόν· καὶ πόσον εἶναι, εὐγενεῖς καὶ ἐξοχοὶ καθ' ἑαυτάς· καὶ πόσον εἶναι, ὠφέλιμοι, καὶ ἀναγκαῖαι εἰς ἡμᾶς. Ἐπειδὴ, κάθε μας τελειότης, καὶ προκοπὴ, ἀπὸ αὐτὰς ἔχει καὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸ τέλος.

Ὅθεν, κάθε πρωτῇ, ἃς γίνονται δραστικαὶ προθέσεις, καὶ ἀποφάσεις ἀπὸ ἡμᾶς, διὰ νὰ γυμναζώμεθα εἰς ὅσα αἵτια τῆς ἀρετῆς, πιθανῶς ἡμποροῦν νὰ συνέβουν ἐκείνην τὴν ἡμέραν· εἰς τῆς ὁποίας τὸ ἐσπέρας, πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν, ἀνίσως καὶ τὰ ἐμεταχειρίσθημεν καλῶς· καὶ τὸ ἄλλο πρωτῇ, νὰ ἀνανεώνωμεν πάλιν τὰς αὐτάς ἀποφάσεις, καὶ ἐπιθυμίας, πλεόν ζωντανά· καὶ μάλιστα, διὰ νὰ γυμναζώμεθα εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς ἐκείνης, ὅπου ἔχομεν τότε εἰς τὰς χεῖράς μας. Ὁμοίως καὶ τὰ παράδειγματα τῶν Ἀγίων, καὶ αἱ προσευχαί μας, καὶ αἱ μελέται τῆς ζωῆς καὶ τοῦ Πάθους τοῦ Χριστοῦ· ὅλα ταῦτα, ὅπου εἶναι τόσο ἀναγκαῖα εἰς κάθε πνευματικὴν γυμνασίαν τῶν ἀρετῶν, ἃς γίνονται κυρίως διὰ ἐκείνην τὴν ἀρετὴν, εἰς τὴν ὁποίαν θέλομεν τότε νὰ γυμνασθῶμεν· ἀλλὰ καὶ ὅσας ἀφορμὰς καὶ αἰτίας ἀπαντήσωμεν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ διαφορετικαὶ εἶναι ἀναμεταξύ των, ὅμως ὅλας πρέπει νὰ τὰς μεταχειρίζωμεθα, ὅσον τὸ δυνατόν, εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς ἐκείνης, ὅπου ποθοῦμεν· (καὶ ὅρα ἔμπροσθεν εἰς τὸ μ'. Κεφάλαιον).

Τοιοῦτοτρόπως δὲ πρέπει νὰ σπουδάζωμεν, εἰς τὸ νὰ συνηθίσωμεν νὰ κάνωμεν τὰς ἐναρέτους πράξεις, ἐσωτερικὰς τε καὶ ἐξωτερικὰς, καὶ μὲ τόσῃν πολλὴν προθυμίαν καὶ εὐκολίαν, μὲ ὅσῃν προθυμίαν καὶ εὐκολίαν ἐκάμαμεν πρότερον, καὶ τὰς ἐναντίας κακίας των· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, μὲ ὅσῃν εὐκολίαν γίνονται καὶ αἱ φυσικαὶ ὁρέξεις τῆς καρδίας μας· ταῦτόν εἰπεῖν, τόσῃν ἔξιν πρέπει νὰ κάμωμεν εἰς τὰς ἀρετάς, εἰς τρόπον ὅπου νὰ γένουν αὐταὶ εἰς ἡμᾶς, ὡς ἀνφυσικαί. Καὶ ὅσον μεγαλητέρας

δυσκολίας εύρισκομεν εἰς αὐτάς, (ὡς εἵπομεν ἄνωτέρω), τόσον αἱ δυσκολίαι αὗται, ὀγλιγώροτερα, καὶ βαθύτερα θέλουν ἐμβάσουν, καὶ ἐμφυτεύσουν, τὴν καλὴν ἔξιν εἰς τὴν ψυχὴν μας.

Τὰ ἀρμόδια ῥητὰ τῆς θείας Γραφῆς, λεγόμενα ἀπὸ ἡμᾶς, μὲ τὴν φωνήν, ἢ καὶ μὲ τὸν νοῦν, ἔχουν θαυμαστὴν δύναμιν διὰ νὰ βοηθήσουν εἰς τὴν γύμνασιν τῆς ζητουμένης ἀρετῆς· λέγει γὰρ ὁ Σολομών· «Τί, τέκνον, τηρήσεις; ῥήσεις Θεοῦ»· (Παρ. λά. 2). Διὸ, ἃς ἔχωμεν πρόχειρα πολλὰ ῥητὰ διὰ τὴν ἀρετὴν, ὅπου γυμναζόμεθα, ἅτινα, ἃς βάνωνται εἰς πρᾶξιν, καὶ ἃς λέγωνται ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ μάλιστα, ὅταν τύχη τὸ ἐναντίον πάθος τῆς ἀρετῆς ἐκείνης νὰ μᾶς πολεμήσῃ.

Χάριν παραδείγματος· ἂν καταγινώμεθα εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ὑπομονῆς, ἡμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν τὰ κάτωθεν ῥητὰ, καὶ ἄλλα παρόμοια· «Μακρόθυμος ἄνθρωπος, πολὺς ἐν φρονήσει»· (Παρ. ιδ'. 31). «Ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων, οὐκ ἀπολείται εἰς τέλος»· (Ψαλμ. θ'. 19). «Οὐαὶ τοῖς ἀπολωλεκόσι τὴν ὑπομονήν»· (Σειρ. β'. 15). «Κρείσσων ἐστὶ μακρόθυμος, ἂν ὁρὸς ἰσχυροῦ. Ὁ δὲ κρατῶν ὀργῆς, κρείττων τοῦ καταλαμβανομένου πόλιν»· (Παρ. ις'. 32). «Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν, κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν»· (Λουκ. κά. 19). «Δι' ὑπομονῆς τρέχομεν τὸν προκειμένον ἡμῖν ἀγῶνα»· (Ἑβρ. ιβ'. 1). «Ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομένοντας»· (Ἰακ. ε'. 11). «Μακάριος ἄνθρωπος, ὃς ὑπομένει πειρασμόν»· (Αὐτ. α'. 12). «Ἡ δὲ ὑπομονή, ἔργον τέλειον ἐχέτω»· (Αὐτ. α'. 4). «Ἵπομονῆς ἔχετε χρεῖαν»· (Ἑβρ. ι. 36). Ὅμοίως ἡμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν καὶ ταύτας τὰς μικρὰς προσευχάς· «ὦ Θεέ μου, πότε νὰ ἄρματωθῇ ἡ καρδία μου ἀπὸ τὸ ἄρμα τῆς ὑπομονῆς;» «Πότε νὰ περάσω κάθε βάσανον μὲ ἀναπαυμένην καρδίαν, διὰ νὰ δώσω χαρὰν εἰς τὸν Θεόν μου;» «ὦ πολλὰ ἀγαπητά μου βάσανα, ὅπου μὲ κάνετε ὅμοιον μὲ τὸν Κύριόν μου Ἰησοῦν, ὅπου ἔπαθε δι' ἐμέ!» «ὦ Ἰησοῦ, μόνῃ ζωῇ τῆς ψυχῆς μου· τάχα νὰ ζήσω ποτὲ ἐγὼ ἀναπαυμένος ἀναμεταξὺ χιλίων βασάνων, διὰ ὁδὸν ἐδικήν σου;» «Μα-

» κάριος ἐγὼ, ἀνίσως καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ πυρὸς τῶν θλί-
 » ψων ἐμπυρισθῶ ἀπὸ ἐπιθυμίας, νὰ ὑποφέρω μεγαλύτερα
 » βάσανα ! »

Αὐτὰς τὰς μικρὰς προσευχὰς θέλομεν μεταχειρισθῶμεν, διὰ
 νὰ προκόψωμεν εἰς τὰς ἀρετάς· καὶ ἄλλας ἀκόμη ἀρμοδίας,
 εἰς κάθε ἀρετὴν, ὅπου γυμναζώμεθα, ὅσας ἤθελε μᾶς ἐρμη-
 νεύσῃ τὸ πνεῦμα τῆς εὐλαβείας. Αἱ μικραὶ δὲ αὗται προσευ-
 χαὶ καλοῦνται ἀκοντιστικαὶ καὶ σαῖτευτικάι, διατὶ εἶναι, ὡσάν
 ἀκόντια, ἥτοι κοντάρια καὶ σαῖταις ὅπου κονταρεύουν, καὶ
 σαῖτεύουν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἔχουν μεγάλην δύναμιν, διὰ νὰ
 μᾶς διεγείρουν εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ νὰ φθάσουν ἕως εἰς τὰ
 ὠτα τοῦ Θεοῦ, ἀνίσως καὶ συντροφιάζωνται ἀπὸ δύο πράγ-
 ματα, ὡσάν ἀπὸ δύο πτέρυγας· τὸ ἓνα εἶναι, ἡ ἀληθινὴ γνῶ-
 σις τῆς χαρᾶς τοῦ Θεοῦ μας· τὴν ὁποίαν, αὐτὸς λαμβάνει, διὰ
 τὴν γύμνασιν, ὅπου ἡμεῖς κάμνομεν εἰς τὰς ἀρετάς· τὸ ἄλλο
 εἶναι, μία θερμὴ καὶ ἔμπυρος ἐπιθυμία, νὰ τὰς ἀποκτήσωμεν,
 διὰ νὰ ἀρέσωμεν εἰς τὴν θείαν του μεγαλειότητα (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΖ΄.

*Ὅτι πρέπει νὰ περιπατῶμεν μὲ σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν
 παντοτελεῖν εἰς τὴν γύμνασιν τῆς ἀρετῆς.*

Αναμεταξὺ εἰς ἐκεῖνα, ὅπου εἶναι ἀναγκαῖα, καὶ συμβάλλουν
 διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν, ἔξω ἀπὸ τὰ ἄνωθεν εἰρημένα,
 εἶναι ἓνα καὶ τοῦτο· δηλαδή, τὸ νὰ πηγαίνωμεν πάντοτε ἐμ-
 πρὸς ἃν θέλωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέλος, ὅπου ἡμεῖς ἐδῶ

(1) Ὁ θεὸς καὶ ἅγιος Λύγουστίνος, ὄχι μόνον αὐτὸς πολλὰ ἡγά-
 πα νὰ συνθέτῃ, καὶ νὰ ἀναγινώσκῃ τὰς τοιαύτας ἀκοντιστικὰς προ-
 σευχὰς, καὶ σαῖτευτικὰς, ἀλλὰ καὶ τὴν πνευματικὴν του θυγατέρα,
 τὴν εὐλαβῇ λέγω ἐκείνην Πρόβαν, ἐσυμβούλευε νὰ ἀναγινώσκῃ, καὶ
 νὰ μελετᾷ τὰς τοιαύτας προσευχὰς· μερικοὶ δὲ θέλουν, ὅτι, καὶ αἱ
 ἐρωτικαὶ εὐχαὶ τοῦ ἁγίου τούτου νὰ ὀνομάζωνται σαῖτευτικάι.

προτιθέμεθα. Διατί, άλλώς, ἂν μόνον σταθῶμεν, γυρῶμεν εἰς τὰ ὀπίσω· ὅτι, ὅταν παύσωμεν ἀπὸ τὰς ἐναρέτους πράξεις, ἀναγκαιῶς ἀκολουθεῖ, διὰ μέσου βιαίας κλίσεως τῆς αἰσθητικῆς ὀρέξεως, καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων, ὅπου μᾶς κινοῦν ἐξωτερικῶς, ἀκολουθεῖ, λέγω, νὰ γεννῶνται εἰς ἡμᾶς πολλὰ πάθη ἄτακτα· ἅπερ διαφθείρουν τὰς ἀρετάς, ἢ καὶ τὰς ὀλιγοστεύουν· καὶ οὕτω, μᾶς ὑστεροῦν ἀπὸ πολλὰς χάριτας, ὅπου ἡμπορούσαμεν προκόπτοντες, νὰ ἐπιτύχωμεν ἀπὸ τὸν Θεόν.

Διὰ τοῦτο, ἡ πνευματικὴ ὁδὸς, εἶναι διαφορετικὴ, ἀπὸ τὴν στρατάν, ὅπου κάμνει ὁ ὁδοιπὸρος τῆς γῆς. Διατί, εἰς μὲν τὴν ἐπίγειον στρατάν, ἂν σταθῇ ὁ ὁδοιπὸρος, δὲν χάνει τίποτε ἀπὸ τὴν στρατάν, ὅπου προλαβὼν ἔχει καμωμένην· εἰς δὲ τὴν πνευματικὴν, ἂν σταθῇ ὁ ὁδοιπὸρος τῆς ἀρετῆς, χάνει καὶ ὅσας ἀρετάς ἀπόκτησε προτίτερα· καὶ πρὸς τούτοις, ἡ μὲν κούρασις τοῦ ὁδοιπόρου αὐξάνει, ὅσον περισσότερον ἤθελε περιπατήσῃ· εἰς δὲ τὴν πνευματικὴν ὁδὸν, ὅσον περισσότερον περιπατεῖ τινὰς ὁμπρὸς, τόσον ἀποκτᾷ πάντοτε μεγαλητέραν ἰσχὺν καὶ δύναμιν.

Διότι, μὲ τὴν ἐνάρετον γύμνασιν, τὸ μὲν κατώτερον μέρος, ἥτοι τὸ σῶμα, ὅπου μὲ τὸν πόλεμόν του ἔκανε σκληρὰν καὶ κοπιαστικὴν τὴν στρατάν τῆς ἀρετῆς, ἀδυνατίζει πάντοτε περισσότερον· τὸ δὲ ἀνώτερον μέρος, εἰς ὃ στέκει ἡ ἀρετὴ, ἥτοι, ἡ ψυχὴ, στηρίζεται, καὶ δυναμώνεται πάντοτε περισσότερον. Ὅθεν, ὅσον προκόπομεν εἰς τὸ καλὸν, καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν, τόσον σμικρύνεται ἡ βάσανος ἐκείνη, ὅπου αἰσθανόμεθα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀρετῆς· καὶ πρὸς τούτοις, καὶ ἁποια ἀπόκρυφος γλυκύτης (ἣτις προσέρχεται ἀπὸ Θεοῦ)· σμίγει μὲ ἡμᾶς, καὶ γίνεται κάθε ὥραν μεγαλήτερη. Καὶ ἔτι πορευόμενοι πάντοτε μὲ περισσότεραν εὐκολίαν, καὶ δύναμιν, ἐξ ἀρετῆς εἰς ἀρετὴν, φθάνομεν τελευταῖον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους· ἐκεῖ, ὅπου ἡ ψυχὴ γινομένη τελεία, ἐνεργεῖ μετὰ ταῦτα κάθε καλὸν, ὅχι μὲ ἀηδίαν, ἀλλὰ μάλιστα μὲ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην. Διότι, νικήσασα, καὶ θαμάσασα τὰ πάθη, καὶ ὑποτάξασα ὅλην τὴν Κτίσιν διὰ μέσου τῆς ὑποταγῆς τοῦ σώματός της, ζῇ

εὐτυχῶς ἐν τῷ Θεῷ· καὶ ἐκεῖ ἡδέως κοπιᾷζουσα, λαμβάνει ἀνάπαυσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΗ'.

Ὅτι, ἔχοντες χρέος νὰ ἀγωνιζώμεθα πάντοτε τὸν ἀγῶνα τῶν ἀρετῶν, δὲν πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν ἐκεῖνα, ὅπου γίνονται εἰς ἡμᾶς ἀφορμαὶ διὰ νὰ τὰς ἀποκτήσωμεν.

Εὰν θέλῃς νὰ περιπατῇς πάντοτε ἐμπρὸς εἰς τὴν στρατάν τῶν ἀρετῶν, χωρὶς νὰ σταθῇς, πρέπει νὰ προσέχῃς καλῶς, νὰ μὴν ἀφήσῃς νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰς χειράς σου, ἐκεῖνο, ὅπου ἡμπορεῖ νὰ γένη ἀφορμὴ, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἀρετὴν. Ὅθεν, κακῶς στοχαζόνται ἐκεῖνοι, ὅπου ἀποφεύγουν, ὅσον δύνανται, ἀπὸ τὰ ἐναντία ἐκεῖνα, ὅπου ἐδύναντο νὰ τοὺς ὑπηρετήσουν εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς· λόγου χάριν ἐπιθυμεῖς νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἔξιν τῆς ὑπομονῆς; Δὲν εἶναι καλὸν νὰ φεύγῃς ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὑποκείμενα, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνας τὰς πράξεις, καὶ τοὺς λογισμοὺς, ὅπου σὲ κινοῦν εἰς τὴν ἀνυπομονησίαν· καὶ διὰ τοῦτο, δὲν πρέπει νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ καίποιας πράξεις, ὅπου σοῦ εἶναι ὀχληραῖ. Ἀλλὰ, συναναστρεφόμενος, καὶ συνομιλῶντας μὲ ὅποιον καὶ ἂν ᾔῃναι, ὅπου νὰ σοῦ φέρῃ ἀηδίαν καὶ θλίψιν, νὰ ἔχῃς πάντοτε διαθεμένην, καὶ ἡτοιμασμένην τὴν θέλησίν σου, εἰς τὸ νὰ ὑποφέρῃς κάθε ἀηδὲς καὶ ἀνόρεκτον, ὅπου σοῦ τύχῃ. Διὰ τὸ, ἂν κάμῃς ἀλλέως, δὲν θέλεις συνηθίσεις ποτὲ εἰς τὴν ὑπομονήν.

Οὕτω παρομοίως πρέπει νὰ κάμῃς καὶ εἰς ὅποιαν πρᾶξιν σοῦ προξενεῖ ἀηδίαν, ἢ ἀπὸ λόγου τῆς, ἢ διὰ ἐκείνον, ὅπου σὲ ἐπαράκλινῃς εἰς αὐτήν· ἢ καὶ διὰ ἐκείνον, ὅπου σὲ ἐμποδίζει ἀπὸ ἄλλην, ὅπου σοῦ ἀρέσῃ περισσότερον· δηλαδή, πρέπει νὰ μεταχειρισθῇς, καὶ νὰ ἀκολουθήσῃς τὴν πρᾶξιν, καὶ τὸ ἔργον ἐκεῖνο, καὶ μὲ ὅλον ὅπου νὰ σὲ συγχύζῃ καὶ νὰ σὲ ἐνοχλῇ, καὶ μὲ ὅλον ὅπου ἡμποροῦσες νὰ ἀναπαυθῇς, ἂν τὸ ἀφήσῃς. Διότι, ἔτζι δὲν ἡμπορεῖς νὰ μάθῃς ποτὲ, νὰ πάσχῃς· ἀλλ' οὐδὲ ἡμπορεῖ νὰ ᾔῃναι ποτὲ ἀληθινὴ ἀνάπαυσις αὐτὴ ὅπου ζητεῖς· ὥσάν ὅπου, δὲν

προέρχεται ἀπὸ ψυχὴν καθαρὰν ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαυτίας, καὶ στολισμένην ἀπὸ ἀρετῆν.

Τὸ αὐτὸ σοῦ λέγω νὰ κάμνης καὶ διὰ ἐκείνους τοὺς λογισμοὺς, ὅπου μερικαῖς φοραῖς ἐνοχλοῦν καὶ συγχύζουν τὸν νοῦν σου· τοὺς ὁποίους, δὲν πρέπει παντελῶς νὰ τοὺς ἀποβάλλῃς ἀπὸ λόγου σου· ἐπειδὴ, μὲ τὸ θάσσανον, ὅπου σοῦ δίδουν, σὲ κάνουν ἐνταυτῷ νὰ συνηθίζῃς εἰς τὸ νὰ ὑπομένῃς τὰ ἐναντία. Καὶ ὅστις σοῦ λέγει ἄλλεοτρόπως, σὲ ἐρμηνεύει νὰ φεύγῃς καλλίτερα τὸ πρόσκαιρον θάσσανον, ὅπου αἰσθάνεσαι, παρὰ νὰ ἀκολουθῇς τὴν ἀληθινὴν ἀρετὴν, ὅπου ἐπιθυμεῖς.

Εἶναι μὲν ἀληθινόν, ὅτι, ὁ ἀρχάριος στρατιώτης πρέπει νὰ ἀντιπαλεύῃ εἰς τὰς ἐναντίας ἀφορμὰς, ὅπου εἴπαμεν, μὲ προσοχὴν καὶ ἐπιδεξιότητα· καὶ, πότε νὰ τὰς πολεμῇ, πότε νὰ τὰς καταφρονῇ καὶ νὰ τὰς ἀφίῃ, κατὰ τὴν περισσοτέραν, ἢ ὀλιγωτέραν προκοπὴν, καὶ δύναμιν, ὅπου λαμβάνει εἰς τὴν ἀρετὴν. Ἀλλὰ, δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ στρέφῃ παντελῶς τοὺς ὤμους του, καὶ νὰ σύρνεται ὀπίσω, εἰς τὸν τρόπον ὅπου, νὰ ἀφίῃ μὲ τελειότητα κάθε ἀφορμὴν ἐναντιότητος, ὅπου τοῦ τύχῃ. Διότι, ἀγκαλὰ καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἠθέλαμεν γλυτώσωμεν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ ξεπεσμοῦ διὰ τῆς φυγῆς ταύτης· ὅμως, εἰς τὸ μέλλον θέλομεν ἔχομεν μεγαλῆτερον κίνδυνον, εἰς τὸ νὰ νικηθῶμεν ἀπὸ τὰς προσβολὰς καὶ κρούσματα τῆς ἀνυπομονησίας, μὲ τὸ νὰ μὴν εἴμεθα προτῆτερα ἀρματωμένοι μὲ τὴν χρῆσιν τῆς ἐναντίας ἀρετῆς, δηλαδὴ τῆς ὑπομονῆς. Ὅμως, αὐτοὶ οἱ συλλογισμοί, δὲν ἔχουν τόπον εἰς τὰ σαρκικὰ πάθη, ὡς εἴπομεν ἄνωτέρω κατὰ μέρος διὰ αὐτά. Ἐπειδὴ τὰ αἷτια τούτων, πάντοτε, καὶ μὲ τελειότητα, πρέπει νὰ τὰ ἀποφεύγωμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΘ΄.

“Οτι πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν ὅλας τὰς ἀφορμὰς, ὅπου προξέητον τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν καὶ περισσότερον, ἐκείνας, ὅπου φέρουν περισσοτέραν δυσκολίαν.

Δὲν πρέπει, ἀγαπητέ, κατ’ οὐδένα τρόπον, νὰ ἀποφεύγῃς

ἐκεῖνα, ὅπου γίνονται ἀφορμαί, εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσῃς τὰς ἀρετάς. Ἀλλὰ μάλιστα, πρέπει νὰ τὰ δέχῃσαι πάντοτε μετὰ χαρᾶς, παρευθὺς ὅπου φανοῦν εἰς τοῦ λόγου σου, καὶ νὰ νομίζῃς ἔντιμα πλέον, καὶ ἀγαπητὰ ἐκεῖνα, ὅπου εἶναι εἰς τὴν αἰσθησὶν σου πλέον ἀηδὴ καὶ ἀνόρεκτα. Καὶ τοῦτο θέλεις τὸ κατορθώσεις, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἂν τυπώσῃς καλῶς εἰς τὸν νοῦν σου τοὺς ἀκολουθοῦς στοχασμούς.

Πρῶτον πρέπει νὰ στοχασθῇς, δι, αἱ ἀφορμαί, εἶναι ὄργανα ἀνάλογα μάλιστα καὶ ἀναγκαῖα, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὰς ἀρετάς. Ὅθεν, ὅταν εἰς ζητῇς τὰς ἀρετάς ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀκολούθως ζητεῖς ἀκόμη καὶ τὰ ὄργανα καὶ ἀφορμάς αὐτῶν· ἀλλέως, ἡ προσευχή σου εἶναι ματαία, καὶ μόνον γίνεται διὰ νὰ πειράζῃς τὸν Θεόν. Διὰ τὴν οὖν Θεὸς δὲν συνηθίζει ποτὲ νὰ δίδῃ τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς χωρὶς τὰς θλίψεις· αἱ ὁποῖαι εἶναι αἱ ἀφορμαί, καὶ τὰ ὄργανα τῆς ὑπομονῆς· οὐδὲ τὴν ταπεινῶσιν, χωρὶς τὰς καταφρονήσεις καὶ ἀτιμίας· ὁμοίως καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετάς.

Διὰ τοῦτο, πρέπει νὰ ᾔναι εἰς ἡμᾶς τόσον περισσότερον ἀρεστά καὶ ἀγαπητὰ τὰ ὄργανα ταῦτα, καὶ αἱ ἀφορμαί τῶν ἀρετῶν, ὅσον εἶναι περισσότερον κοπιαστικά. Διότι, αἱ πράξεις, ὅπου κάνομεν εἰς τὰς τοιαύτας ἀφορμάς, ὅπου μᾶς συμβαίνουν, εἶναι γενναιότεραι, καὶ δυνατώτεραι, καὶ πλέον εὐκολώτερα καὶ ὀλιγωρότερα μᾶς ἀνοίγουν τὴν στράταν τῆς ἀρετῆς. Δὲν πρέπει δὲ μόνον νὰ γυμναζώμεθα εἰς τὰς μεγάλας ἀφορμάς, καὶ ἐναντία, ὅπου μᾶς τύχουν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ εἰς τὰς μικράς· χάριν λόγου, δὲν πρέπει μόνον νὰ ὑπομένωμεν τοὺς δαρμούς, ἢ τὰς ὕβριστας, ὅπου μᾶς τύχουν· ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπομένωμεν, καὶ τὸ βαρὺ βλέμμα, καὶ σχῆμα, ὅπου μᾶς κάμῃ τινάς, ἢ τὸν ψυχρὸν λόγον, ὅπου μᾶς λαλήσῃ (1). Διότι ἡ πρᾶ-

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος μᾶς παραγγέλει, δι, ἡ ὑπομονὴ μας νὰ μὴ ᾔναι ἀτελής καὶ κολοβή, ἀλλὰ μὲν βαστάζουσα, καὶ ἀλλα, ὅχι· ἀλλὰ τελεία καὶ ὁλόκληρος, πάντα, καὶ μικρὰ καὶ

ξεις, ὅπου γίνονται εἰς τὰς μικρὰς ταύτας ἀφορμὰς, ἀκολουθοῦν πλέον συχνότερα, καὶ ἀκροαύτως μᾶς κάμνουν νὰ συνηθίζωμεν νὰ ὑπομένωμεν εὐκολώτεροι καὶ τὰς μεγάλας.

Δεύτερον, νὰ στοχασθῇ, ὅτι, ὅλα ἐκεῖνα, ὅπου μᾶς συμβαίνουν, προέρχονται ἀπὸ τὸν Θεὸν πρὸς ὠφέλειάν μας, καὶ διὰ νὰ εὐγάλωμεν ἡμεῖς καρπὸν ἀπὸ αὐτά. Καὶ ἀγκαλὰ μερικὰ ἐκ τούτων, καθ' ὃ εἶναι ἔλλειψες ἐδικαῖς μας, ἢ ἄλλων, δὲν ἡμπορῇ τινα· νὰ εἰπῇ, ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὸν Θεόν, (ὅστις, δὲν θέλει τὴν ἀμαρτίαν)· ὅμως, τοῦ Θεοῦ λέγονται πῶς εἶναι, καθ' ὃ αὐτὸς ἐπαρὰχώρησε νὰ γένουν· καὶ καθὼς δυνάμενος νὰ τὰ ἐμποδίσῃ, δὲν τὰ ἐμποδίζει. Καὶ πρὸς τούτοις ὅλαι αἰθλίψεις, καὶ τὰ βάσανα, ὅπου μᾶς ἔρχονται, ἢ δι' ἔλλειψιν ἐδικήν μας, ἢ διὰ κακίαν ἄλλων, λέγονται πῶς εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ τοῦ Θεοῦ· διατὶ, θελεῖ νὰ τὰ παθαίνωμεν ἡμεῖς, καὶ νὰ βασανίζώμεθα, διὰ ἐκεῖνο τὸ καλὸν τῆς ἀρετῆς, ὅπου ἡμποροῦμεν νὰ κερδήσωμεν ἀπὸ αὐτά, καὶ διὰ ἄλλας κρίσεις τοῦ Θεοῦ, ὅπου εἶναι ἀκατάληπταις μὲν εἰς ἡμᾶς, ὅμως διακαίαις, καὶ εὐλογαῖς, καθὼς λέγει ὁ Ἱερὸς Δύγουστινος· (ὅρα καὶ εἰς τὸ μά. Κεφάλαιον).

Ὅθεν, ὄντες ἡμεῖς βέδαιοι, πῶς ὁ Θεὸς θέλει νὰ ὑποφέρωμεν θεληματικῶς κάθε λογῆς ἐνόχλησιν, ὅπου προέρχεται ἀπὸ ἄλλους, ἢ ἀπὸ ἐδικὰ μας ἄδικα ἔργα, τὸ νὰ λέγωμεν (καθὼς πολλοὶ διὰ πρόφασιν τῆς ἀνυπομονησίας των λέγουν), πῶς ὁ Θεὸς δὲν θέλει, μάλιστα βδελύττεται τὰ κακῶς γινόμενα, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ, τὸ νὰ σκεπάζωμεν τὰ σφάλματά μας μὲ μίαν ματαίαν πρόφασιν, καὶ νὰ ἀποστρεφώμεθα τὸν σταυρὸν τῶν θλίψεων τὸν ὅποιον δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἀρνηθοῦμεν πῶς εἶναι ἀρεστὸς εἰς τὸν Θεόν, καὶ πῶς αὐτὸς ὁ ἴδιος προστάζει νὰ τὸν ἀσκηκώμεν· μάλιστα λέγω, πῶς, ὁ Θεὸς περισσότερον ἀγαπᾷ, νὰ ὑποφέρωμεν ἡμεῖς ἐκεῖνα τὰ βάσανα, ὅπου προέρ-

μεγάλα ὑπομένουσα· « ἡ δὲ ὑπομονή, ἔργον τέλειον ἐχέτω· ἵνα ἡ τε » τέλειοι καὶ ὁλόκληροι ἐν μηδενὶ λειπόμενοι » (Ἰάκωβ. α. 4).

χονται ἀπὸ τὴν πονηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα ἐκείνων, ὅπου εἶναι εὐεργετημένοι ἀπὸ ἡμᾶς, παρὰ, ἐκεῖνα τὰ βάσανα, ὅπου προέρχονται ἀπὸ ἄλλα λυπηρὰ συμβεβηκότα. Διατί, φυσικὰ ἢ ὑπερήφανος φύσις μας, περισσότερον καταστέλλεται καὶ ταπεινώνεται ἀπὸ ἐκεῖνα, παρὰ, ἀπὸ τοῦτα· καὶ πρὸς τούτοις, διατί ὑποφέροντες ταῦτα θεληματικῶς, θεραπεύομεν, καὶ δοξάζομεν ὑπερβελικὰ τὸν Θεόν μας, μὲ τὸ νὰ συνεργοῦμεν μὲ αὐτὸν εἰς ἓνα θαυμάσιον ἔργον, εἰς τὸ ὅποιον, ἄκρως διαλάμπει ἐνταύτῳ ἡ ἄφατος ἀγαθότης, καὶ ἡ παντοδυναμία του. Τοῦτο δὲ εἶναι, τὸ νὰ εὐγάνωμεν ἀπὸ τὸ θανάσιμον φαρμάκι τῆς ἁμαρτίας, γλυκύτατον καρπὸν, καὶ μέλι ἀρετῆς, καὶ καλοῦ.

Διὰ τοῦτο, εὐθὺς ὅπου ἰδῇ ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς, πῶς ἔχομεν ἀληθῶς ζωντανήν, καὶ θερμὴν ἐπιθυμίαν, καὶ ἐπικαλούμεθα, καθὼς πρέπει, διὰ μίαν τοιαύτην ἔνδοξον ἀπόκτησιν τοῦ καλοῦ· αὐτὸς μᾶς ἐτοιμάζει τὸ ποτήριον τῶν σφοδροτέρων καὶ δυνατωτέρων πειρασμῶν, καὶ τὰς πλέον σκληροτέρας ἀφορμὰς, διὰ νὰ τὰς δεχθοῦμεν εἰς καιρὸν ἀρμόδιον. Ὅθεν, ἡμεῖς γνωρίζοντες τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην του, καὶ τὸ ἐδικὸν μας συμφέρον, πρέπει μὲ κεκλεισμένα μάτια, νὰ τὸ δεχώμεθα μετὰ χαρᾶς, καὶ νὰ τὸ πίνωμεν ὅλον ἕως εἰς τὸ βάθος, προθύμως καὶ ἀσφαλῶς· ἐπειδὴ εἶναι ἰατρικόν, δοσμένον ἀπὸ χέρι, ὅπου δὲν ἡμπορεῖ νὰ σφάλλῃ, καὶ ἀπὸ βότανα συνθεμένον, τόσον πλέον ὠφελιμώτερα εἰς τὴν ψυχὴν, ὅσον εἶναι καθ' ἑαυτὰ πικρότερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ΄.

Πῶς ἡμποροῦμεν εἰς διαφόρους ἀφορμὰς νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν γύμνασιν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρετῆς.

Επειδὴ καὶ εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ γύμνασις μιᾶς μόνης ἀρετῆς, ἡ γενομένη διὰ μερικὸν καιρὸν, εἶναι πλέον καρποφόρος καὶ ὠφέλιμος, παρὰ ὅπου εἶναι ἡ γύμνασις τῶν πολλῶν ὁμοῦ ἀρετῶν, καὶ ὅτι, κατ' ἐκείνην ἔχουν νὰ κυβερνῶνται αἱ

ἀφορμαί, ὅπου μᾶς τυχαίνουν, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ᾔναι διάφοροι ἀναμεταξύ των. Διὰ τοῦτο, τώρα πρόσεχε νὰ μάθης τὸν τρόπον, ὅπου ἡμπορεῖ νὰ γένη τοῦτο πολλὰ εὐκολα.

Πολλάκις συμβαίνει εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἥ καὶ ὦραν, νὰ μᾶς ἐλέγξῃ ἀναιτίως τινὰς διὰ μίαν μας πρᾶξιν, ὅπου εἶναι καλὴ· ἥ, νὰ μὴ μᾶς δοθῇ ἀμμία χάρις, ὅπου ἐξητήσαμεν ἀπὸ τινος· ἥ, νὰ μᾶς τύχῃ κἀνένα ἄλλο, ὅπου νὰ δίδῃ κακὴν ὑποψίαν δι' ἡμᾶς, χωρὶς αἰτίαν· ἥ, νὰ ἀκολουθήσῃ κἀνενας πόνος τοῦ σώματός μας· ἥ νὰ μᾶς προστάξῃ ἀνώτερός μας κἀνένα πρᾶγμα, ὅπου δὲν μᾶς ἀρέσει· ἥ, νὰ μᾶς συνέβουν ἄλλα σκληρὰ καὶ δυσκολοῦπόφερτα, ἀπὸ τὰ ὅποια εἶναι γεμάτη ἡ ταλαίπωρος ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὴν πολυποικιλίαν, λέγω, τούτων, ἥ ἄλλων παρομοίων συμβεβηκότων, ἡμποροῦμεν νὰ προσβάλλωμεν διάφορες πρᾶξεις ἀρετῆς· ἀλλὰ, διὰ νὰ φυλάξωμεν τὸν διορισθέντα κανόνα, πρέπει νὰ γυμνασθοῦμεν μὲ πρᾶξεις ὅλαις ὁμοειδεῖς, καὶ ὁμοιαῖς μὲ τὴν ἀρετὴν, ὅπου ἔχομεν τότε εἰς τὰς χεῖρας.

Χάριν παραδείγματος· ἀνίσως εἰς καιρὸν ὅπου ἔλθουν αἱ ῥηθεῖσαι ἀφορμαί, γυμναζώμεθα εἰς τὴν ὑπομονὴν, θέλομεν βάλλομεν πρᾶξεις, εἰς τὸ νὰ ὑποφέρωμεν ὅλας αὐτάς τὰς ἀφορμὰς θεληματικῶς, καὶ μὲ ἀγαλλίασιν ψυχῆς· ἂν ἡ γύμνασίς μας εἶναι εἰς τὴν ταπεινώσιν, θέλομεν κάμνωμεν τὸν ἑαυτὸν μας νὰ γνωρίσῃ, πῶς εἶναι ἄξιος κάθε κκκοῦ, εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ ἐναντία, ὅπου μᾶς ἤλθαν· ἂν ᾔναι ὁ ἀγῶνάς μας εἰς τὴν ὑποταγὴν, θέλομεν ὑποταχθῶμεν προθύμως εἰς τὴν κραταιοτάτην χεῖρα τοῦ Θεοῦ· καὶ διὰ θεραπείαν ἐδικὴν του, (ἐπειδὴ καὶ οὕτω θέλει), ἔχομεν νὰ ὑποταχθῶμεν καὶ εἰς τὰ κτίσματα τὰ λογικὰ, καὶ ἀκόμη, καὶ εἰς τὰ ἄλογα, καὶ εἰς τὰ ἄψυχα, ἀπὸ τὰ ὅποια, προέρχονται εἰς ἡμᾶς αὐτὰ τὰ βάσανα, καὶ αἱ θλίψεις.

Ἀνίσως πάλιν γυμναζώμεθα εἰς τὴν πτωχείαν, πρέπει νὰ στέργωμεν, καὶ νὰ εὐχαριστοῦμεθα νὰ ᾔμεθα εὐχαριστημένοι ἀπὸ κάθε παρηγορίαν, ἥ μεγάλην, ἥ μικράν, τούτου τοῦ Κόσμου. Ἄν ᾔναι ἡ γύμνασίς μας εἰς τὴν ἀγάπην, θέλομεν προ-

βάλλομεν πράξεις ἀγάπης, καὶ πρὸς τὸν πλησίον, ὡσὰν ὁποῦ, αὐτὸς μᾶς ἔγεινεν ὄργανον τοῦ καλοῦ, ὁποῦ ἡμποροῦμεν νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ πρὸς τὸν Θεόν, ὡσὰν ὁποῦ αὐτὸς εἶναι ἡ πρώτη, καὶ ἀγαπητικὴ αἰτία· ἀφ' ἧς προέρχονται, ἡ συγχωροῦνται αὐταὶ αἱ θλίψεις, διὰ ἐδικήν μας γύμνασιν, καὶ πνευματικὴν προκοπὴν. Ἀπὸ ταῦτα δὲ, ὁποῦ εἴπομεν, γίνεται φανερόν, πῶς, καὶ εἰς μίαν μόνην ἀφορμὴν, ἀρρώστιας, τυχόν, ἢ ἄλλης θλίψεως, ὁποῦ νὰ μᾶς ἀκολουθῇ διεξοδικῶς εἰς πολὺν καιρὸν, ἡμποροῦμεν νὰ κάμωμεν πράξεις ἐκείνης τῆς ἀρετῆς, ὁποῦ τότε γυμναζόμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΑ΄.

Περὶ τοῦ καιροῦ, τὸν ὅποιον πρέπει νὰ βάλλωμεν εἰς τὴν γύμνασιν κάθε ἀρετῆς· καὶ περὶ τῶν σημείων τῆς προκοπῆς μας.

Διὰ δὲ τὸν καιρὸν, πόσον πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμεν εἰς τὴν γύμνασιν κάθε ἀρετῆς, δὲν πρέπει νὰ τὸν διορίσωμεν ἡμεῖς. Διατι, τοῦτο πρέπει κάθε ἕνας νὰ τὸ κυβερνᾷ κατὰ τὴν στάσιν, καὶ κατὰ τὴν χρείαν του, καὶ κατὰ τὴν προκοπὴν, ὁποῦ κάνει εἰς τὴν πνευματικὴν ὁδόν, καὶ κατὰ τὴν διάκρισιν ἐκείνου τοῦ γέροντος, ἢ τοῦ πνευματικοῦ, ὁποῦ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς αὐτήν· ἀνίσως ὁμῶς καὶ ἐπιμελούμεθα ἀληθῶς καὶ μεταχειριζώμεθα τοὺς τρόπους, ὁποῦ εἴπαμεν, δὲν εἶναι ἀμφιβολία, πῶς, εἰς ὀλίγας ἐβδομάδας γίνεται πολλή προκοπή· τὸ σημεῖον δὲ τοῦ πῶς ἐπρόκοψαμεν εἰς τὴν ἀρετὴν εἶναι, ἀνίσως καὶ ἀκολουθοῦμεν στερεῶς εἰς τὴν γύμνασιν τῆς ἀρετῆς, ἀκόμη καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς σκοτούρας, καὶ στενοχωρίας τῆς ψυχῆς μας, ἀκόμη καὶ ἐν τῷ καιρῷ, ὁποῦ παρθοῦν ἀπὸ ἡμᾶς, κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν, αἱ πνευματικαὶ παρηγορίαι, καὶ θεϊκαὶ χαραὶ (1).

(1) Καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ (λόγ. ιβ΄.) θέλει νὰ βάνωμεν σημάδια εἰς κάθε βῆμα ὁποῦ περιπατῶμεν, διὰ νὰ γνωρίζωμεν, ἢ τὴν προκοπὴν

Εἶναι δὲ πολλὰ καθαρὸν σημεῖον τῆς προκοπῆς μας, καὶ ὁ πόλεμος, ὁποῦ μᾶς κάνει ἢ σάρκα, εἰς τὸ νὰ προβάλλωμεν τὰς πράξεις τῆς ἀρετῆς. Διότι, ὅσον ὁ πόλεμος τῆς σαρκὸς ἀδυνατίζει, τόσον πρέπει νὰ γνωρίζωμεν πῶς ἐπροκόψαμεν εἰς τὴν ἀρετὴν.

Ὅθεν, ὅταν δὲν αἰσθανώμεθα ἀνέναντα πόλεμον, ἢ ἀποστασίαν, εἰς τὸ αἰσθητικὸν καὶ κατώτερον μέρος, καὶ μάλιστα, ὅταν μᾶς τύχουν τὰ αἷτια, καὶ αἱ προσβολαὶ αἰφνίδιαι (1), τοῦτο εἶναι σημεῖον, πῶς ἐπετύχαμεν ἥδη τὴν ἀρετὴν. Ἀλλὰ καὶ ὅταν αἱ πράξεις μας ᾔηται συντροφιασμέναις μὲ μεγαλητέραν προθυμίαν, καὶ χαρὰν πνεύματος παρὰ τὸ πρῶτον, τότε πε-

μας, ἡ πλὴν πλάνην τοῦ ἐχθροῦ· λέγει δὲ καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα· ὅταν βλέπῃς τὸν νοῦν σου, πῶς, ὅχι μὲ κάμμιαν βίαν, ἀλλὰ μὲ ἐλευθερίαν, ἐνεργεῖ καὶ τρέχει εἰς τοὺς καλοὺς λογισμούς· τοῦτο εἶναι σημεῖον, πῶς πηγαίνεις εἰς τὸ ἐμπροσθεν. Ὁμοίως, ὅταν, στεκόμενος εἰς τὴν προσευχὴν, ὁ νοῦς σου δὲν μετεωρίζεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ ὁ στίχος κόπτεται ἀπὸ τὴν γλῶσσάν σου, καὶ σοῦ ἔρχεται σιωπὴ καὶ θαυμασμὸς, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς ἐσὺ. Καὶ πάλιν, ὅτ' αν βλέπῃς πῶς εἰς κάθε λογισμὸν, καὶ ἐνθύμησιν ὁποῦ σοῦ ἔρχεται, καὶ εἰς κάθε μελέτην καὶ θεωρίαν, γεμίζουν τὰ ὀμμάτιά σου ἀπὸ δάκρυα, χωρὶς βίαν. Ὁμοίως, καὶ ὅταν εἰς μερικοὺς καιροὺς βλέπῃς τὸν νοῦν σου νὰ βυθίζεται ὅλος μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου, χωρὶς ἐσὺ νὰ τὸ κάμνης ἀφ' ἑαυτοῦ σου, καὶ νὰ μένῃ ἐκεῖ ὀλίγην ὥραν, καὶ ὕστερα ἀπὸ τοῦτο, βλέπῃς ὅλα τὰ μέλη σου ὡσὰν ἀσθενημένα, καὶ ἡ εἰρήνη βασιλεύει εἰς τοὺς λογισμοὺς σου· αὐτὰ ὅλα, λέγει ὁ ἅγιος, εἶναι σημεῖα τῆς προκοπῆς μας.

(1) Ἀλλ' οὐδὲ τότε πρέπει νὰ ξεθαρρεύσωμεν, ἂν δὲν ταραχθῶμεν, ὅταν αἰφνιδίως μᾶς τύχουν τὰ αἷτια τῶν παθῶν. Ἐπειδὴ, ἂν καὶ καθ' ὑπόθεσιν, τὴν μίαν φορὰν, ἢ τὰς δύο, ἢ τὰς τρεῖς, δὲν ἐταράχθημεν, μὲ τὸ νὰ εὐρέθημεν εἰς καλὴν κατάστασιν, ἀλλ' ἐνδέχεται τὴν τετάρτην φορὰν, ἢ τὴν πέμπτην νὰ ταραχθῶμεν ἀπὸ τὰ πάθη. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅσον καὶ ἂν ᾔηται ἐνάρετος καὶ τέλειος, ἔχει φυσικὰ τὴν τρεπτότητα, καὶ μεταβάλλεται ἀπὸ ὥραν εἰς ὥραν, καὶ τὴν μὲν μίαν στιγμήν εὐρίσκεται εἰς τὸν παράδεισον, καὶ τὴν ἄλλην στιγμήν, εἰς τὸν ᾅδην, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἔχῃ πάντοτε φόβον εἰς τὴν καρδίαν του, ὡς παραγγέλλει ὁ Παῦλος· «μετὰ τὸ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε» (Φιλιπ. β', 12). καὶ νὰ ξεθαρεύσῃ ποτὲ δὲν δύναται εἰς ὅλην τοῦ τὴν ζωὴν.

ρισσότερον ἢμποροῦμεν νὰ λογιάσωμεν πῶς ἐπροκόψαμεν εἰς τὴν ἀρετὴν.

Ὅμως, μὲ ὅλα ταῦτα, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἔχωμεν ὡς πρᾶγμα βέβαιον, πῶς ἀποκτήσαμεν τὰς ἀρετάς, ἢ ἐνίκησαμεν ὁλοτελῶς κἀνένα πάθος· ἀγκαλὰ καὶ ὕστερον ἀπὸ πολὺν καιρὸν, καὶ πολλοὺς πολέμους, δὲν αἰσθανθήκαμεν πλέον τὰς κινήσεις τοῦ· ὅτι ἐδῶ ἢμπορεῖ νὰ ἦναι κεκρυμμένη ἡ πανουργία, καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ διαδόλου, καὶ τῆς ἀπατηλῆς ἡμῶν φύσεως. Ὅθεν, μερικαῖς φοραῖς, αὐτὴ εἶναι μία κακία, ὅπου διὰ κρυφὴν ὑπερφηάνειαν, φαίνεται ἀρετὴ· καὶ ἔξω ἀπὸ τοῦτο, ἂν στοχασθοῦμεν τὴν τελειότητα, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς προσκαλεῖ ὁ Θεός, βέβαια καὶ ἀφ' οὗ ἠθέλαμεν κάμωμεν πολλὴν στρατάν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, πάλιν δὲν δυνάμεθα νὰ συλλογισθοῦμεν, πῶς ἐμδῆκαμεν ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ εἰς τὰ πρῶτά της σύνορα (1).

Ἐπειτα, μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μας εὐρίσκονται τόσον λεπτά, καὶ τόσον κρύφια πάθη, ὅπου, οὐδὲ ἂν ἦναι πάθη, ὁλότελα ἤξεύρομεν. Πῶς λοιπὸν, ἢμποροῦμεν νὰ ξεθαρρέυσωμεν, ὅτι ἀπὸ τὰ πάθη ἐκαθαρίσθημεν; Καὶ ἂν οἱ ὀξυδερκέστατοι ἐκεῖνοι καὶ προφητικοὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ, δὲν ἐδύνοντο

(1) Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Πατέρες, καὶ μάλιστα ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, ὠνόμασαν ἀτελὴ καὶ ἑλλειπῆ, καὶ αὐτῶν τῶν τελείων τὴν τελειότητα· «ἡ τῶν τελείων ἀτέλεστος τελειότης». Καὶ ὁ Παῦλος εἰς τοῦτο ὀρίζει τὴν τελειότητα, εἰς τὸ νὰ τρέχωμεν εἰς τὰ ἔμπροσθεν πάντοτε, καὶ ὀπίσω νὰ μὴ γυρίζωμεν, καὶ εἰς τὸ νὰ νομίζωμεν πῶς δὲν φθάνομεν τίποτε· ὅθεν, καὶ αὐτὸς ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀτελῆ, καὶ λέγει πῶς δὲν ἔφθασε νὰ λάβῃ τίποτε· «οὐχ' ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι . . . Ἀδελφοί, ἐγὼ ἑαυτὸν, οὐ λογίζομαι κατεληφέναι· ἐν δὲ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθάνομενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος· καὶ θέλωντας νὰ φανερώσῃ ὅτι, εἰς τοῦτο στέκεται ἡ τελειότης, λέγει· «ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν (Φιλιπ. γ'. 12. 15)». ταυτὸν εἰπεῖν, ὅτι, τοῦτο εἶναι ἡ τελειότης, τὸ νὰ φρονῶμεν βέβαια ὅτι δὲν φθάνομεν ποτε τὴν τελειότητα· καὶ τοῦτο εἶναι ἡ στάσις τῆς ἀρετῆς, τὸ νὰ μὴ στεκώμεθα, ἀλλὰ νὰ τρέχωμεν πάντοτε εἰς αὐτήν· ὃ καὶ παράδοξον εἶναι λεγόμενον.

ταῦτα νὰ γνωρίσουν, πῶς ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ τὰ γνωρίσωμεν; Ὅθεν, καθὼς ἐκεῖνος πάντοτε παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τὸν καθάρισι ἀπὸ αὐτά· «Ἐκ τῶν κρυφίων μου καθάρισόν με» (Ψαλ. ιη. 13). ἔτσι καὶ ἡμεῖς, ἔχομεν χρεῖαν νὰ δεώμεθα πάντοτε διὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν τοιούτων κρυφίων μας. Διατὶ, ἡμεῖς τὰς ἐνεργείας μόνον, καὶ τοὺς κλάδους τῶν παθῶν αἰσθανόμεθα, τὰς δὲ δυνάμεις, καὶ ρίζας αὐτῶν, οὐδαμῶς γνωρίζομεν, χωρὶς φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅθεν, καὶ ὅταν μόνον ἐνεργοῦν, καταλαμβάνομεν, ὅτι πάθη ἔχομεν. Ὅταν δὲ ταῦτα ἡσυχάζουν (1), νομίζομεν ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἀπάθειαν.

Διὰ τοῦτο, ἐσὺ, ὡς ἀρχάριος εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ὡσὰν ἕνα βρέφος, ὁποῦ τότε ἐγεννήθης διὰ νὰ πολεμήῃς, γυμνάζου πάντοτε μὲ προθυμίαν, ὡσὰν νὰ μὴν εἶχες κάμης ἀκόμα ἀρχὴν εἰς τὴν ἀρετὴν. Καὶ καλλίτερα νὰ ἐπιμελῇσαι εἰς τὸ νὰ πηγαίνῃς ἐμπρὸς εἰς τὰς ἀρετάς, παρὰ νὰ κάνῃς ἐξέτασιν, καὶ νὰ ζητῇς σημάδια τῆς ἰδίας σου προκοπῆς.

Διότι, ὁ Κύριος ἡμῶν, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς, καὶ μόνος ἐξεταστής τῶν καρδιῶν μας, μερικὸς φωτίζει νὰ γνωρίζουν τὴν προκοπὴν τους, καὶ μερικὸς δὲν τοὺς φωτίζει, καθὼς βλέπει, πῶς διὰ αὐτὴν τὴν γνῶσιν, ἔχει νὰ ἀκολουθήσῃ εἰς αὐτοὺς, ἢ ταπεινώ-

(1) Πόθεν δὲ καταλαμβάνομεν ὅτι ταῦτα ἡσυχάζουν μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας; ἀπὸ τὸ σημάδι τοῦτο· διὰ τί, ὅταν ἀπαντήσωμεν κανένα κινητικὸν αἶτιον τῶν παθῶν, καὶ μάλιστα αἰφνίδιον, τότε βλέπομεν καὶ μᾶς ταραττοῦν τὰ πάθη, ὥστε ὁποῦ καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θαυμάζομεν μόνοι, ποῦ ἦτον κρυμμένα, καὶ ἐξεφύτρωσαν· ὅθεν ὥραϊον εἶναι τὸ ὁμοίωμα ὁποῦ φέρει εἰς τοῦτο ὁ Ἀβδᾶς Ἰσαάκ· λέγει γάρ· ὅτι, καθὼς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ χειμῶνος χάνονται τὰ χορτάρια καὶ βότανα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἡ ρίζαις ὅμως αὐτῶν εἶναι κρυμμέναις μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς, καὶ εὐθὺς ὁποῦ ὁσφρανθοῦν τὴν βροχὴν τῆς ἀνοίξεως, ξεφυτρώνουν, καὶ γεμίζουν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς· τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὰ πάθη ἀκολουθεῖ. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ προσφεύστερα· καθὼς ἡ γῆ ἐτούτῃ ἐκαταράσθη, φυσικὰ νὰ βλαστάῃ τὰς ἀκάνθας, καὶ τὰς τριβόλους· ἔτσι καὶ ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη, ἀφ' οὗ ἐφθάρη, καὶ ἐν ἁμαρτίαις σπειρεται καὶ συλλαμβάνεται, φυσικὰ γεννᾷ τρόπον τινά, τὰ πάθη καὶ τὴν κακίαν, καὶ ποτὲ δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνην.

σις, ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ ὡς φιλόστοργος πατήρ, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τοὺς ἐμποδίζει τὸν κίνδυνον, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, τοὺς δίδει ἀφορμὴν νὰ αὐξήσουν τὴν ἀρετὴν. Ὅμως, καὶ ἐκεῖνος ὅπου δὲν γνωρίζει τὴν προκοπὴν του, ἅς ἀκολουθῇ τὴν γύμνασιν τῶν ἀρετῶν του, καὶ θέλει τὸ γνωρίσει τότε, ὅταν φανῇ ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεόν· καὶ τοῦτο, διὰ μεγαλῆτερόν του καλόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΒ'.

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιθυμοῦμεν πολλὰ, διὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὰ βάσανα, ὅπου πάσχομεν μὲ ὑπομονήν. Καὶ πῶς πρέπει νὰ κυβερνοῦμεν ὅλας τὰς ἐπιθυμίας, διὰ νὰ ἦναι ἐνάρτετοι.

Ὅταν εὐρίσκεισαι εἰς κἀνένα βάσανον, καὶ τὸ ὑποφέρεις εὐχαρίστως, πρόσεχε καλῶς νὰ μὴ νικηθῇς ποτὲ ἀπὸ τὸν διάβολον, ἢ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ ἑαυτοῦ σου, καὶ νὰ ἐπιθυμήσης νὰ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ αὐτό. Διότι, ἀπὸ τοῦτο θέλουν σοῦ ἔλθουν δύο μεγάλαι ζημίαι· ἡ μία εἶναι, ὅτι ἀγκαλὰ αὕτῃ ἡ ἐπιθυμία, δὲν ἤθελε σοῦ ὑστερήσῃ τότε κατὰ τὸ παρὸν τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, ὅμως, κατ' ὀλίγον, θέλει σὲ φέρει εἰς κατὰστασιν ἀνυπομονησίας· ἡ ἄλλη εἶναι, ὅτι, ἡ ὑπομονὴ σου θέλει γένη ἑλλειπῆς, μὲ τὸ νὰ ὑστερηθῇ τῶν παρὰ Θεοῦ ἀμοιβῶν, καὶ μισθῶν, τοὺς ὁποίους δίδει ὁ Θεὸς μόνον εἰς ἐκεῖνο τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ, ὅπου ἐσύ πάσχεις. Διότι, ἂν ἐσύ δὲν ἤθελες ἐπιθυμῆσαι τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ εἰς ὅλα τὰ δεινὰ ἤθελες ἀφιερώνεσαι εἰς τὴν θείαν του ἀγαθότητα, ἀγκαλὰ καὶ τὸ βάσανον ἐκεῖνο, ὅπου ἔπαθες ἐμπράκτως, ἤθελεν ἦναι εἰς μίαν μόνην ὥραν, ἢ καὶ ὀλιγώτερον, μ' ὅλον τοῦτο, ὁ Θεὸς ἤθελε τὸ κρίνῃ ὡς ἕνα βάσανον, καὶ ὡς μίαν θεραπείαν μακροτάτου καιροῦ.

Διὰ τοῦτο, εἰς ὅλα τὰ πράγματα πρέπει νὰ κρατῇς τὰς ἐπιθυμίας σου, μακρὰν μὲν ἀπὸ κάθε ἄλλο θέλημα καὶ σκοπὸν, νὰ τὰς ἀντικρύξῃς δὲ καθαρῶς, καὶ ἀπλῶς, εἰς μόνον τὸν ἀληθινὸν σκοπὸν των, ὅστις εἶναι, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Διότι, μὲ

τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ αὐταὶ θέλουν εἶναι δίκαιαι, καὶ ὁρθαί· καὶ ἐσύ, εἰς κάθε ἐναντίον σύμβαμα, θέλεις στέκεις ἥσυχος, καὶ ἀναπαυμένος. Διατί, μὴ δυνάμενον νὰ συνέβῃ κἀνένα πρᾶγμα χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ σὺ μὴ θέλωντας ἄλλο τι, παρὰ, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, φανερόν εἶναι, ὅτι θέλεις καταντήσεις, εἰς τὸ νὰ θέλῃς ὁμοῦ καὶ νὰ ἔχῃς, ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου ἐπιθυμεῖς, καὶ ὅπου συμβαίνει εἰς κάθε καιρόν.

Τοῦτο ὅμως, ὅπου λέγομεν πῶς θέλει ὁ Θεός, δὲν ἐννοεῖται διὰ τὰς ἁμαρτίας τὰς ἐδικὰς σου, ἢ ἄλλων, ἐπειδὴ ὁ Θεός δὲν τὰς θέλει, οὔτε κατὰ τὸ προηγούμενον τοῦ θέλημα, οὔτε κατὰ τὸ ἐπόμενον, κθῶ; θεολογεῖ ὁ θεῖος Δαμασκηνός (1), ἀλλὰ ἐννοεῖται, διὰ κάθε παιδείαν καὶ τιμωρίαν, ὅπου προέρχεται ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας μας, ἢ ἀπὸ ἄλλο τι· ἡ ὁποία αὐτὴ παιδευσὶς καὶ θλίψις, μὲ τὸ νὰ ὀνομάζεται σταυρός, εἶναι τόσον εὐάρεστος εἰς τὸν Θεόν, ὅπου μὲ αὐτὴν εὐεργετεῖ μερικαῖς φοραῖς καὶ αὐτοὺς τοὺς πλέον οἰκείους, καὶ ἡγαπημένους τοῦ φίλους. Πληροῦται γὰρ δι' αὐτῆς τὸ ἐπόμενον τοῦ θέλημα, τὸ ὁποῖον εἶναι πάντοτε δίκαιον, καὶ συμφέρον εἰς ἡμᾶς, κατὰ τὸν αὐτὸν Δαμασκηνόν· (ὅρα καὶ εἰς τὸ, λθ'. Κεφάλαιον).

(1) Β βλ. α. τῆς ὀρθοδόξου πίστ. κεφ. μέ. Δύω γὰρ θελήματα εἶναι τοῦ Θεοῦ, κατὰ τοὺς Θεολόγους. Προηγούμενον, καὶ Ἐπόμενον. Καὶ κατὰ μὲν τὸ προηγούμενον θέλημα, (ὅπερ καὶ Εὐδοκία λέγεται, καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ κατὰ τὸν αὐτὸν Δαμασκηνόν), θέλει ὁ Θεός, ὅχι μόνον ὅλα τὰ καλὰ καὶ τὰς ἀρετάς, καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀμοιβὰς τῶν αὐτῶν καλῶν, τόσον τὰς προκαιροῦς, ὅσον καὶ τὰς αἰωνίους. Κατὰ δὲ τὸ Ἐπόμενον θέλημα, (ὅπερ καὶ παραχώρησις λέγεται, καὶ ἐξ αἰτίας ἐδικῆς μας εἶναι), θέλει ὁ Θεός τὰς ποινὰς ὅλων τῶν κακιῶν, τόσον τὰς προκαιροῦς, ὅσον καὶ τὰς αἰωνίους. Καὶ αὕτη γὰρ ἡ αἰώνιος κόλασις, συμφέρον εἶναι τοῖς κολαζομένοις κατὰ τὸν ἅγιον Μάρκον τὸν Ἐφέσου, καὶ καλὴ ἐστὶν καθ' ὃ ἐκκοπὴ τοῦ κακοῦ, καὶ πλήρωσις καὶ ἱκανοποιήσις τῆς θείας Δικαιοσύνης· τὰ δὲ ἀληθῶς κακὰ, ἥτοι τὰς ἁμαρτίας, οὔτε κατὰ τὸ Προηγούμενον θέλημα θέλει, οὔτε κατὰ τὸ Ἐπόμενον· αὐταὶ γὰρ εἶναι μόνῃς τῆς κακεντρεχοῦς τῶν λογικῶν κτισμάτων προαιρέσεως γέννημα.

Ἐκεῖνο δὲ, ὅπου ἐγὼ λέγω ἐδῶ, νὰ ὑπομένης κάθε θλίψιν καὶ βάσανον, ἐννόησέ το διὰ ἐκεῖνο, ὅπου μένει εἰς ἡμᾶς, καὶ ὅπου εἶναι ἄρεστον εἰς τὸν Θεὸν νὰ τὸ ὑποφέρωμεν· δηλαδή, ἀφ' οὗ πρῶτον μεταχειρισθούμεν τὰ συγκεχωρημένα μέσα, διὰ νὰ ἐλευθερωθούμεν ἀπ' αὐτὸ (ὅ,τι λογῆς εἶναι, ἢ προσευχή, διὰ νὰ μὴν ἐμβοῦμεν εἰς πειρασμόν, τὸ νὰ μὴ δίδωμεν ἡμεῖς αἰτίαν· καὶ ἄλλα ὅμοια)· ὁμῶς, καὶ αὐτὰ τὰ μέσα, πρέπει νὰ τὰ κυβερνοῦμεν, καθὼς διατάσσει καὶ θέλει ὁ Θεός, ὅπου τὰ ἐδιώρισε διὰ νὰ ὑπηρετούμεθα· ἤγουν, διότι αὐτὸς ἔτζι θέλει νὰ τὰ μεταχειριζώμεθα καὶ ὄχι κατὰ προσπάθειαν καὶ προσκόλλημα ἐδικόν μας, οὔτε διατὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐλευθερωθούμεν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὀχληρά, περισσότερον, παρὰ ὅπου εἶναι πρὸς ὑπηρεσίαν καὶ εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΓ΄.

*Πῶς πρέπει νὰ ἀντιστέκωμεν εἰς τὸν διάβολον, ὅταν γυρεύῃ
νὰ μᾶς πλυρέσῃ μὲ τὴν ἀδιακρισίαν.*

Οταν ὁ πονηρὸς διάβολος γνωρίσῃ πῶς περιπατοῦμεν ὀρθῶς, μὲ ζωντανάς, καὶ καλῶς τεταγμένας ἐπιθυμίας εἰς τὴν στράταν τῶν ἀρετῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἡμπορεῖ μὲ φανεράς ἀπάτας νὰ μᾶς τραβίξῃ εἰς τὸ μέρος του· τότε μετασχηματίζεται εἰς Ἄγγελον φωτός, καὶ μὲ φιλικούς λογισμούς, καὶ μὲ ῥητὰ τῆς θείας Γραφῆς, καὶ παραδείγματα τῶν Ἀγίων μᾶς παρακινᾷ ἀκαίρως καὶ ἀνευθέτως νὰ περιπατοῦμεν ἀδιακρίτως εἰς τὸ ὕψος τῆς τελειότητος, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ ὕστερον νὰ πέσωμεν εἰς κρημνόν. Ὅθεν, καὶ μᾶς παρακινεῖ, νὰ παιδεύωμεν σκληρῶς τὸ σῶμα μὲ νηστείας, ἐγκρατείας, μαστιγώσεις, χαμαικοιτίας, καὶ ἄλλας παρομοίας θλίψεις· ἢ διὰ νὰ ὑπερηφανευθούμεν, φανταζόμενοι πῶς κάνομεν μεγάλα πράγματα· ἢ διὰ νὰ μᾶς συνέβῃ χάρμια ἀρρώστια, καὶ νὰ γένωμεν ἀδύνατοι εἰς τὰ καλὰ ἔργα· ἢ διὰ τὸν πολὺν κόπον καὶ βάσανον, νὰ ἔλθωμεν εἰς ἀηδίαν, καὶ νὰ συγκαθοῦμεν τὰ πνευματικὰ γυ-

μνάσματα· καὶ οὕτω, κατ' ὀλίγον ὀλίγον ψυχρανθέντες εἰς τὸ καλὸν νὰ ἀρπαχθοῦμεν μὲ περισσοτέραν ἐπιθυμίαν, παρὰ πρότερον, ἀπὸ τὰς ἐπιγείους ἡδονάς, καὶ ξεφαντώματα.

Τὸ ὅποῖον τοῦτο, συνέβη εἰς πολλούς· οἱ ὅποιοι, ἀκολουθοῦντες τὴν ὁρμὴν ἐνὸς ἀδιακρίτου ζήλου, καὶ ἀπερνῶντες μὲ ἀμέτρους βασανισμοὺς τὸ μέτρον τῆς ἰδίας ἀρετῆς, ἀπωλέσθησαν εἰς τὰ ἐφευρέματά τους, καὶ ἔγιναν περιπαλῖνιον τῶν πονηρῶν δαιμόνων· τὸ ὅποῖον δὲν ἤθελε συμβῇ εἰς αὐτοὺς, ἂν ἤθελαν ῥαχασθοῦν καλῶς ἐκεῖνα ὅπου εἴπαμεν· καὶ ὅτι, αὐταὶ αἱ βασανιστικαὶ πράξεις, ἀγκαλὰ καὶ εἶναι ἐπαινεται, καὶ φέρουν καρπὸν ἐκεῖ, ὅπου εἶναι δύναμις σωματικῇ, καὶ ταπεινώσεις τῆς ψυχῆς ἀνάλογος, καὶ παρομοία μὲ τὴν σωματικὴν δύναμιν· ὁμῶς, χρειάζεται νὰ ᾔηται καὶ κράσις, παρομοία εἰς τὴν ποιότητα, καὶ φύσιν τοῦ καθ' ἑνός.

Ἐκεῖνοι δὲ, ὅπου μὲ αὐτὴν τὴν σκληρότητα τῆς ζωῆς δὲν ἤμποροῦν νὰ κοπιᾶζουσιν παρόμοια μὲ τοὺς Ἀγίους, δύνανται καὶ μὲ ἄλλαις ἀφορμαῖς διὰ νὰ μιμηθοῦν τὴν ζωὴν τους· ἦγουν ἔχοντες μεγάλας καὶ δραστικὰς ἐπιθυμίας εἰς τὴν ἀρετὴν· κάμνοντες θερμὰς προσευχάς· πνέοντες εἰς τοὺς ἐνδοξότερους στεφάνους τῶν ἀληθινῶν πολέμων διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· καταφρονοῦντες ὅλον τὸν Κόσμον, ἀκόμη καὶ τὸν ἑαυτὸν τους· διδόμενοι εἰς τὴν σιωπὴν, καὶ μοναξίαν· ὄντες ταπεινοί, καὶ πραεῖς μὲ ὅλους· πάσχοντες κακὸν, μὲ τὸ νὰ κάνουν καλὸν εἰς τοὺς ἐχθρούς των καὶ ἀχαρίστους· φυλαττόμενοι ἀπὸ κάθε σφάλμα, ἀγκαλὰ καὶ ἐλαφρόν. Τὰ ὅποια ταῦτα, εἶναι πλέον εὐάρεστα εἰς τὸν Θεόν, παρὰ τὰ γυμνάσματα, καὶ αἱ σκληραγωγίαι τοῦ σώματος.

Διὰ τοῦτο, ἐγὼ σὲ συμβουλεύω, εἰς τὰς τοιαύτας σκληραγωγίας τοῦ σώματος, νὰ περιπατῇς μὲ διάκρισιν, διὰ νὰ ἡμπορῇς νὰ τὰς αὐξήσης· ἐπειδὴ καὶ, ἐξ ἀνάγκης, μὲ τὰς ὑπερβολάς, ἔχεις νὰ καταντήσης εἰς στάσιν, ὅπου νὰ τὰς ἀφήσης. Σὲ συμβουλεύω ὁμῶς, νὰ μὴ πέσης εἰς τὸ ἄλλο σφάλμα, καὶ τὴν ἄλλην ὑπερβολὴν μερικῶν, ὅπου νομίζονται διὰ ἄνδρες

πνευματικοί. Οἷτινες, κολακευόμενοι, καὶ ἀπατώμενοι ἀπὸ τὴν φιλίαν τοῦ ἑαυτοῦ των, εἶναι πολλὰ ἐπιμελεῖς εἰς τὸ νὰ διαφυλάττουν τὴν σωματικὴν των ὑγείαν, καὶ φαίνονται τόσον ζηλότυποι, καὶ ἐπιθυμητικοί, ὅπου διὰ κάθε παραμικρὸν κόπον καὶ ἐνόχλησιν, ὅπου λάβουν, ἀμφιβάλλουν, καὶ τρέμουν, νὰ μὴ τὴν χάσουν· καὶ ἄλλο πρᾶγμα δὲν συλλογίζονται περισσότερον, οὔτε ἄλλο ὁμιλοῦν μὲ περισσοτέραν ὀρεξιν, ὥσάν διὰ τὴν कुβέρνησιν τῆς ζωῆς των. Διὸ, προσέχουν πάντοτε νὰ ζητοῦν φαγητά, ἀρμοδιώτερα περισσότερον εἰς τὴν ὀρεξίν των, παρὰ, εἰς τὸν στόμαχόν τους· ὅστις πολλάκις διὰ τὴν πολλὴν τρυφήν, ἀδυνατίζει.

Καὶ ἂν αὐτοὶ προφασίζονται πῶς τοῦτο, τὸ κάμνουν διὰ νὰ ἡμποροῦν νὰ δουλεύουν καλλίτερα τὸν Θεόν, βέβαια, τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ, τὸ νὰ θέλουν αὐτοὶ νὰ συμφωνήσουν, χωρὶς κἄνένα κέρδος, μάλιστα μὲ ζημίαν τοῦ ἐνός, καὶ τοῦ ἄλλου, δύω κεφαλιακοὺς, καὶ πρώτους ἐχθροὺς, δηλαδὴ, τὸ τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ σῶμα. Διότι, μὲ αὐτὴν τὴν σπουδὴν, πέρνεται μὲν ἀπὸ τὸ σῶμα, ἡ ὑγεία· ἀπὸ δὲ τὸ πνεῦμα, χάνεται ἡ εὐλάβεια. Ὅθεν, τὸ ἀσφαλέστερον καὶ ὠφελιμώτερον εἶναι, καὶ διὰ τὸ σῶμα, καὶ διὰ τὴν ψυχὴν, τὸ νὰ φυλάττεται ἁπλοῦς τρόπος τῆς ζωῆς ἐλεύθερος, ὅχι ὁμῶς ἀσυνόδευτος ἀπὸ ἐκείνην τὴν διάκρισιν, ὅπου εἶπα ἄνωτέρω· ἀπὸ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ παρατηρῶνται καὶ ἡ μερικαῖς κατὰστασες τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡ κράσεις ἢ διαφορετικαῖς τῶν σωμάτων ἢ ὁποιαῖς ὁλαις, δὲν ὑπόκεινται εἰς ἓνα, καὶ τὸν αὐτὸν κανόνα, καθὼς λέγει εἰς τὰ Ἀσκητικά του ὁ Μέγας Βασίλειος (1). Προσθέτω καὶ τοῦτο, πῶς, ὅχι μόνον εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσωμεν τὰς ἐξωτε-

(1) Λέγει γὰρ οὗτος ὁ ἅγιος, ὅτι, ὅσον διαφέρει, καὶ εἶναι δυνατότερον τὸ χάλκωμα καὶ τὸ σίδηρον ἀπὸ τὰ φρύγανα καὶ τὰ ξύλα, τόσον διαφέρει, καὶ εἶναι δυνατότερον ἓνα σῶμα, καὶ μία κράσις ἀπὸ τὴν ἄλλην κράσιν· ὅθεν, ἐκεῖνο ὅπου εἶναι εἰς μερικοὺς κακοπάθεια ὑπέρμετρος, εἰς ἄλλους δυνατότερος, εἶναι ἀνάπαυσις ἄλυπος· λοιπὸν δογματίζει τοῦτο· «ἐγκράτεια γαστρὸς ἀρίστη, ἢ ἐκάστω μετρου· α μὲν πρὸς τὴν τοῦ σώματος δύναμιν» (Διατάξ. ἀσκητικ. δ').

ρικᾶς ἀρετᾶς· ἀλλὰ ἀκόμη, καὶ εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσωμεν τὰς ἐσωτερικὰς, πρέπει νὰ προχωροῦμεν μὲ καίποιαν μετριότητα, καὶ μὲ βαθμούς, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὡς εἶπα ἄνωθεν εἰς τὸ λδ'. Κεφάλαιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΔ'.

Ὅτι ἡ ὑπόληψις τοῦ ἑαυτοῦ μας, καὶ ἡ παρακίνησις τοῦ διαβόλου, μᾶς κἀμνον νὰ κρῖνωμεν αἰθαδῶς τὸν πλησίον. Καὶ, πῶς πρέπει νὰ ἀνθιστάμεθα εἰς αὐτά.

Ἀπὸ τὴν πολλάκις ῥηθεῖσαν κακίαν τῆς φιλαυτίας, ἡγουν τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπολήψεως, καὶ τιμῆς, ὅπου ἔχομεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, γεννᾶται μία ἄλλη κακία, ὅπου μᾶς προξενεῖ βαρυτάτην ζημίαν· ἥτις εἶναι, ἡ αὐθάδης κρίσις, καὶ κατὰ-κρίσις, ὅπου κἀνομεν εἰς τὸν πλησίον· ἀπὸ τὴν ὁποίαν ταύτην κατὰκρίσιν, ἐρχόμεθα εἰς τὸ νὰ ἐξευτελίζωμεν τοὺς ἀδελφούς. νὰ τοὺς καταφρονοῦμεν, καὶ νὰ τοὺς ταπεινώνωμεν· τὸ ὁποῖον ἐλάττωμα, καθὼς ἔχει τὴν γέννησιν του ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν, ἔτι ἀπὸ αὐτὴν περιθάλλεται, καὶ τρέφεται προθύμως. Διότι, αὕτῃ ἡ ὑπερηφάνειά μας, ὁμοῦ μὲ τὴν κατὰκρίσιν, πηγαίνει αὐξάνουσα, συναρεσκομένη, καὶ πλανωμένη ἀνepsiσθήτως.

Ἐπειδὴ καί, ὅσῃν περισσοτέραν ὑπόληψιν καὶ τιμὴν ἔχομεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, τόσον περισσότερον παρακινούμεθα εἰς τὸ νὰ κατακρίνωμεν, καὶ νὰ καταφρονοῦμεν τοὺς ἄλλους, μὲ τὸ νὰ μᾶς φαίνεται, πῶς ἡμεῖς εἴμεθα μακρὰν ἀπὸ ἐκείνας τὰς ἀτελείας, καὶ ἐλαττώματα, ὅπου νομίζομεν πῶς εὕρισκονται εἰς αὐτούς. Καὶ ὁ πανοῦργος διάβολος, ὅπου βλέπει εἰς ἡμᾶς τοιαύτην κακίστην διάθεσιν γνώμης, στέκει πάντοτε ἄγρυπνος, διὰ νὰ μᾶς ἀνοίγῃ τὰ μάτια, καὶ νὰ μᾶς κρατῇ ἐξυπνοὺς, εἰς τὸ νὰ βλέπωμεν καὶ νὰ ἐξετάζωμεν, καὶ νὰ μεγαλύνωμεν τὰ ἐλαττώματα τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ δὲν τὸ πιστεύουν, οὔτε τὸ γνωρίζουν οἱ ἀμελεῖς, πόσον αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς συνεργεῖ, καὶ σπου-

δάζει, διὰ τὴν ἐντυπώσιν εἰς τὸν νοῦν μας, καὶ αὐτὰ τὰ μικρὰ ἐλαττώματα τοῦ ἑνὸς, καὶ τοῦ ἄλλου.

Διὰ τοῦτο, ἐὰν αὐτὸς ἄγρυπνῇ εἰς ζημίαν σου, στέκου καὶ σὺ, ἀδελφε, ἄγρυπνος, διὰ τὴν μὴ πέσης εἰς τὰς παγίδας του. Καὶ, εὐθύς ὁποῦ αὐτὸς σοῦ παραστήσῃ κἀνένα σφάλμα τοῦ πλησίον σου, ὀγλίγωρα σύρε ὀπίσω ἀπὸ αὐτὸ τὸν λογισμὸν σου· γέγραπται γάρ· « ἕκαστος τὴν κακίαν τοῦ πλησίον, μὴ λογί- » ζεσθε ». (Ζαχ. θ΄. 17). Καὶ ἂν ἀκόμη αἰσθάνεσαι πῶς πα- ρακινεῖσαι εἰς τὸ νὰ τὸν κρίνης, συλλογίσου, ὅτι δὲν ἐδόθη εἰς ἐσένα αὕτῃ ἡ ἐξουσία· ἡ ὁποία, ἂν καὶ τυχὸν ἤθελε δοθῇ εἰς ἐσέ, πάλιν δὲν ἤθελες δυνηθῆς νὰ κάμῃς ὀρθὴν κρίσιν, μὲ τὸ νὰ ἦσαι περικυκλωμένος, ἀπὸ χιλίους λογισμοὺς, καὶ πάθη, καὶ πολλὰ εὐκολόκλητος εἰς τὸ νὰ λογιάζῃς κακὰ διὰ τοὺς ἄλλους, χωρὶς δικαίαν αἰτίαν.

Τὸ δὲ δραστηκώτατον ἱατρικὸν τῆς κακίας ταύτης, εἶναι, τὸ νὰ καταγίνεσαι πάντοτε εἰς τὸ νὰ ἐρευνᾷς μὲ τὸν λογισμὸν τὰ ἐδικά σου πάθη, καὶ κακὰ· τὰ ὁποῖα εἶναι τόσον πολλὰ, καὶ τόσον ἀπόκρυφα, ὁποῦ, μόνον διὰ τὴν γνῶσιν, καὶ διὰ τὴν ἰατρούσιν, δὲν θέλουν σοῦ φθάσουν ὅλαις αἱ ἡμέραις καὶ ὥραις τῆς ζωῆς σου· ὅχι νὰ σοῦ περισσεύσῃ καὶ καιρὸς, εἰς τὸ νὰ προσέχῃς εἰς τὰς πράξεις τῶν ἄλλων. Ἐὰν ἔτι ἐρευνᾷς, καὶ κρίνης μόνον τὰ πάθη τὰ ἐδικά σου, θέλεις καθαρίσεις τοὺς ἐσωτερικοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ νοός σου ἀπὸ ἐκείνους τοὺς κακοὺς χυμοὺς, καὶ τὰ μεγάλα δοκάρια, ὁποῦ ἔχουν μέσα· ἀπὸ τὰ ὁποῖα, παρακινεῖσαι νὰ βλέπῃς τὰ μικρὰ ξυλάρια, ὁποῦ ἔχουν οἱ ἄλλοι εἰς τὰ ὀμμάτιά των, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος. « Τί » βλέπετε τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν » δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν, οὐ κατανοεῖς; » (Ματθ. ζ΄. 3).

Ἦξευρε γάρ πῶς, ὅταν ἀριστερῶς λογιάζῃς κἀνένα κακὸν τοῦ ἀδελφοῦ σου, εἶναι κἀποία ρίζα τοῦ αὐτοῦ κακοῦ καὶ εἰς τὴν καρδίαν τὴν ἐδικήν σου· ἦτις, κατὰ τὴν διάθεσιν, καὶ τὸ πάθος, ὁποῦ ἔχει, ἔτι ἐμπαθῶς κρίνει καὶ τὰ τῶν ἄλλων· ὡς γέγραπται· « Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος, ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ

» τῆς καρδίας ἐκβάλλει τὰ πονηρά »· (Ματθ. ιβ'. 35). Διατί, κατὰ ἄλλον τρόπον, ἕνας καθαρὸς καὶ ἀπαθὴς ὀφθαλμὸς, ἀπαθῶς βλέπει καὶ τὰ πράγματα, καὶ ὄχι πονηρῶς. « Καθα- » ρὸς ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ μὴ ὁρᾶν πονηρά »· ('Αββακ. α'. 13). Ὅθεν, ὅταν ἔλθῃ εἰς τὸν λογισμὸν σου νὰ κρίνῃς ἄλλους διὰ κᾀνένα ἐλάττωμα, ἀγανάκτησε κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου, ὡς πταί- στου, καὶ ἐργάτου τοῦ ἰδίου σφάλματος, καὶ εἶπε εἰς τὴν καρδίαν σου· « Πῶς ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος, εὐρισκόμενος εἰς τὸ » ἴδιον σφάλμα, καὶ εἰς ἄλλα βαρύτερα ἐλαττώματα, θέλω » ἀποτολμήσω νὰ ὑψώσω τὴν κεφαλὴν, διὰ νὰ ἰδῶ, καὶ νὰ » κρίνω τῶν ἄλλων τὰ σφάλματα; » Καὶ οὕτω, τὰ ἄρματα, ὅπου θέλεις νὰ μεταχειρισθῇς κατὰ τῶν ἄλλων, μεταχειρίσου τα κατὰ σοῦ· διὰ νὰ δώσῃς ἰατρείαν εἰς τὰς πληγὰς σου.

Εἰ δὲ καὶ τὸ σφάλμα τινὸς ἀδελφοῦ σου, εἶναι τυχόν, δημό- σιον, καὶ φανερόν, σὺ αἰτιολόγησέ το μὲ ἀγάπην, καὶ φιλα- δελφίαν, καὶ εἶπε, ὅτι, εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀδελφόν, μὲ τὸ νὰ εὐρί- σκωνται ἄλλαις ἀρεταῖς ἀπόκρυφαις, εἰς φύλαξιν τούτων, πα- ρεχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ πέσῃ ὁ ἀδελφὸς εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, ἢ νὰ ἔχῃ μικρὸν καιρὸν ἐκεῖνο τὸ ἐλάττωμα, διὰ νὰ κρατῇται, πλέον εὐτελὴς εἰς τοὺς ἰδίους τοῦ ὀφθαλμοῦς· καὶ καταφρονού- μενος ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, νὰ γεννήσῃ καρπὸν ταπει- νώσεως, καὶ νὰ εὐρεθῇ πλέον εὐάρεστος εἰς τὸν Θεόν· καὶ οὕτω, τὸ κέρδος του, νὰ ᾔναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν ζημίαν του. Ἐὰν δὲ ἡ ἀμαρτία τινὸς ᾔναι ὄχι μόνον φανερά, ἀλλὰ καὶ μεγά- λη, καὶ ἰσχυρογνώμονος καρδίας, μὴ τὸν κατακρίνῃς, ἀλλὰ πρόστρεξε μὲ τὸν λογισμὸν σου εἰς τὰς φοβεράς κρίσεις τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐκεῖ, θέλεις ἰδεῖν, ἄλλους μὲν ἀνθρώπους, ὅπου ἦσαν πρότερον παρανομῶτατοι, καὶ ὕστερον, διὰ τῆς μετανοίας ἔφθασαν εἰς μέτρα μεγάλης ἀγιότητος· ἄλλους δὲ πάλιν, ὅπου, ἀπὸ τὴν ὑψηλοτέραν στάσιν τῆς τελειότητος, ἔφθασαν νὰ πέ- σουν εἰς ἀθλιώτατον ἐγκρημνόν.

Διὰ τοῦτο, στέκου πάντοτε μὲ φόβον, καὶ τρόμον, περισσό- τερον διὰ τὸν ἑαυτόν σου, παρὰ, διὰ κᾀνένα ἄλλον. Καὶ ἂς

ἦσαι βέβαιος, ὅτι, ὅλη ἐκείνη ἡ καλολογία, ὅπου κάμης διὰ τὸν πλησίον σου, καὶ ἡ χαρὰ, ὅπου δοκιμάσης δι' αὐτόν, εἶναι καρπὸς καὶ ἀποτέλεσμα τοῦ Ἀγίου Πνεύματος· καὶ ἐξεναντίας, κάθε καταφρόνησις, καὶ αὐθάδης κρίσις, καὶ καταλαλιά τοῦ πλησίον, προέρχεται ἀπὸ τὴν κακίαν μας, καὶ ἀπὸ διαβολικὴν παρακίνησιν. Ὅθεν, εἰς ἀνέναντον ἐλάττωμά τινος ἀδελφοῦ, ἤθελε σὲ σκανδαλίση, μὴ ἀναπαυθῆς ποτέ, οὔτε νὰ δώσης ὕπνον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἕως οὔ νὰ τὸ ἀποδιώξης ἀπὸ τὴν καρδίαν σου μὲ ὅλην σου τὴν δύναμιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕ΄.

Περὶ Προσευχῆς.

Ἀνίσως καὶ ἡ πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας ἀπιστία, καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἑλπίς, καὶ ἡ γύμνασις, ἦναι τόσον ἀναγκαῖα εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον, ὥς ἀπεδείχθη ἕως ἐδῶ, περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ τρία ταῦτα εἶναι ἀναγκαῖα ἡ προσευχή (ἣτις εἶναι, τὸ τέταρτον ἄρμα, ὅπου εἴπαμεν εἰς τὸ πρῶτον Κεφάλαιον)· μὲ τὴν ὁποίαν ἠμποροῦμεν νὰ λάβωμεν ἀπὸ τὸν Κύριόν μας, ὅχι μόνον ἐκεῖνα, ὅπου εἴπαμεν, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλο καλόν. Διὰ τὴν προσευχὴν εἶναι μέσον, καὶ ὄργανον, διὰ νὰ λάβωμεν ὅλας τὰς χάριτας, ὅπου πλημμυροῦν εἰς ἡμᾶς, ἀπὸ ἐκείνην τὴν πηγὴν τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ· μὲ τὴν προσευχὴν θέλεις βάλλης τὴν μάχαιραν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ πολεμῇ, καὶ νὰ νικᾷ διὰ ἐσένα. Καὶ διὰ νὰ ἐπιχειρισθῇ καλῶς τὴν προσευχὴν ταύτην, κάνει χρεῖα νὰ τὴν κάμνης παντοτεινὰ, καὶ καθ' ἕξιν, καὶ νὰ κοπιᾷ εἰς τὸ νὰ ἔχῃς τὰ ἀκόλουθα πράγματα.

Α΄. Νὰ ἔχῃς πάντοτε μίαν ζωντανὴν ἐπιθυμίαν, νὰ δουλεύῃς εἰς κάθε πρᾶγμα τὸν Θεόν, κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον, ὅπου εἶναι ἀρεστὸν εἰς αὐτόν. Καὶ διὰ νὰ ἀνάψῃς εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν, συλλογίσου καλῶς, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τὰς ὑπερβαυμα-

αίους του ἐξοχότητος, ἀγαθότητα, λέγω, μεγαλειότητα, σοφίαν, ὠραιότητα, καὶ ἄλλας ἀπείρους αὐτοῦ τελειότητος, εἶναι ὑπεράξιος νὰ δουλεύεται, καὶ νὰ τιμᾶται· διὰ αὐτὸς, διὰ νὰ δουλεύσῃ ἐσένα, ἐβασανίσθη, καὶ ἐκοπίασε τριαντατρεῖς χρόνους, ἰάτρευσε, καὶ ὑγίανε τὰς δυσώδεις σου πληγὰς, ὅπου ἦτον φαρμακευμέναις μὲ τὴν κακίαν τῆς ἁμαρτίας· ὄχι μὲ οἶνον, καὶ ἔλαιον, καὶ ἔμπλαστρα· ἀλλὰ μὲ τὸ πολύτιμον Αἷμα, ὅπου ἔτρεξεν ἀπὸ τὰς Παναγίας αὐτοῦ φλίδας, καὶ ἀπὸ τὰς καθαρωτάτας του Σάρκας, ἣ ὁποίαις, κατεξεσχίσθησαν ἀπὸ τὰς μαστιγώσεις, ἀκάνθας, καὶ καρφία. Καὶ πρὸς τούτοις, στοχάσου, πόσον συμβάλλει, καὶ συμφέρει εἰς ἡμᾶς αὕτη ἡ ὑπηρεσία. Ἐπειδὴ, γινόμεθα κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἀνώτεροι τοῦ διαβόλου, καὶ υἱοὶ τοῦ ἰδίου Θεοῦ.

Β'. Νὰ ἔχῃς μίαν ζωντανὴν καὶ θερμὴν πίστιν, πῶς ὁ Θεὸς θέλει σοῦ δώσει ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου χρειάζεται πρὸς δούλευσίν του, καὶ πρὸς ὠφέλειαν ἐδικήν σου. Αὕτη ἡ ἀγία πίστις, καὶ ἐλπίς, εἶναι τὸ σκεῦος, τὸ ὁποῖον ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ γεμίζει ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τῶν χαρίτων του· καὶ ὅσον αὐτὸ εἶναι μεγαλύτερον καὶ χωρητικώτερον, τόσον πλουσιωτέρα θέλει μεταστραφῇ ἡ προσευχὴ εἰς τὸ στῆθός μας. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν ὁ ἀναλλοίωτος καὶ παντοκράτωρ Θεός, νὰ λείψῃ ἀπὸ τὸ νὰ μᾶς κάμῃ κοινωνοὺς τῶν χαρίτων του, εἰς καιρὸν ὅπου αὐτὸς ὁ ἴδιος μᾶς ἐπρόσταξε νὰ τοῦ τὰς ζητοῦμεν; καὶ μᾶς ἔταξε νὰ μᾶς δώσῃ τὸ πνεῦμά του, ἀνίσως μὲ πίστιν καὶ καρτερίαν τοῦ τὸ ζητήσωμεν; φησὶ γάρ· « πόσω μᾶλλον ὁ » Πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει Πνεῦμα Ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; » (Λουκ. ια'. 13). Καὶ πάλιν· « Καὶ πάντα ὅσα ἂν » αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ, πιστεύοντες λείψετε » (Ματθ. κα'. 22).

Γ'. Πρέπει νὰ πλησιάζῃς εἰς τὴν προσευχὴν μὲ γνώμην, διὰ νὰ θέλῃς μόνον τὸ θεῖόν του θέλημα, καὶ ὄχι τὸ ἐδικόν σου· τόσον εἰς τὸ νὰ ζητῇς, ὥσάν καὶ εἰς τὸ νὰ λαμβάνῃς ὁ ζητεῖς· ἤγουν, νὰ κινῆσαι εἰς τὸ νὰ προσεύχῃσαι, διατὶ, ὁ Θεός

τὸ θέλει· καὶ νὰ ἐπιθυμῇς νὰ σοῦ ἐπακούσῃ, καθὼς ἀκόμη καὶ ἐκεῖνος οὕτω θέλει. Ἐν συντόμῳ, ἡ γνώμη σου νὰ ᾖναι, τὸ νὰ ἐνώνῃς τὴν θέλησίν σου μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅχι νὰ τραβίξῃς εἰς τὴν ἐδικήν σου θέλησιν τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ.

Καὶ τοῦτο, διατί; ἐπειδὴ μὲ τὸ νὰ ᾖναι ἡ θέλησίς σου μεμολυσμένη ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν, πολλάκις σφάλλει, καὶ δὲν ἤξευρε ἐκεῖνο, ὅπου ζητεῖ· ἀλλὰ, ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ, εἶναι πάντοτε ἐνωμένη μὲ ἀνέκφραστον ἀγαθότητα, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σφάλλῃ ποτέ. Ὅθεν, αὕτη εἶναι κανὼν, καὶ βασιλισσα ὅλων τῶν ἄλλων θελήσεων, καὶ πρέπει εἰς αὐτὴν νὰ ἀκολουθοῦν ὅλαις ἢ ἄλλαις θέλῃσαι τῶν λογικῶν κτισμάτων, καὶ νὰ τῆς ὑπακούουν.

Διὰ τοῦτο, πρέπει νὰ ζητῇς πάντοτε ἐκεῖνα, ὅπου εἶναι ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν· εἰδὲ καὶ ἀμφιβάλλῃς ἀνίσως κἀνένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ᾖναι ἀρεστὸν εἰς αὐτόν, θέλεις τὸ ζητήσεις μὲ γνώμην πῶς τὸ θέλεις, ἂν θέλῃ καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὸ ἔχῃς. Ἐκεῖνα δὲ, ὅπου ἤξευρες βεβαίως, ὅτι εἶναι ἀρεστὰ εἰς αὐτόν (καθὼς εἶναι αἱ ἀρεταί)· θέλεις τὰ ζητήσεις περισσότερον διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃς, καὶ διὰ νὰ δουλεύσῃς μόνον αὐτόν, καὶ ὅχι διὰ κἀνένα ἄλλο τέλος, ἢ σκοπὸν, ἀγκαλὰ καὶ Πνευματικόν.

Δ'. Πρέπει νὰ πηγαίνῃς εἰς τὴν προσευχὴν, στολισμένος ἀπὸ ἔργα ἀνάλογα εἰς τὰ ζητήματά σου· καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν, νὰ κοπιᾷς περισσότερον, διὰ νὰ γένῃς χωρητικὸς τῆς χάριτος, καὶ τῆς ἀρετῆς, ὅπου ζητεῖς ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι, ἡ γύμνασις τῆς Προσευχῆς, πρέπει νὰ ᾖναι συνοδευμένη τοιοῦτοτρόπως μὲ τὴν γύμνασιν τοῦ νὰ νικοῦμεν τὸν ἑαυτὸν μας, ὅπου, τὸ ἔνα νὰ πορεύεται, ἀκολουθῶντας τὸ ἄλλο ἀλληλοδιαδόχως. Διότι, ἄλλῶς, τὸ νὰ ζητῇ τινὰς διὰ προσευχῆς κἀμμίαν ἀρετὴν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἔπειτα, νὰ μὴ μεταχειρίζεται τρόπους καὶ ἔργα καὶ νὰ ἀγωνίζεται, διὰ νὰ τὴν λάβῃ, ἀλλὰ νὰ ἀμελῇ· τοῦτο βέβαια, θέλει εἶναι, νὰ πειράζῃ τὸν Θεόν, καὶ ὅχι νὰ τὸν παρακαλῇ.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς Ἰάκωβος εἶπεν ὅτι, « Πολὺ ἰσχύει δέσσεις » δικαίου ἐνεργουμένη »· (ἐ. 16.) (1).

Ε'. Εἰς τὴν προσευχὴν σου πρέπει νὰ φυλάττης ἐκεῖνα τὰ τέσσαρα, ὅπου γράφει ὁ μέγας Βασιλεῖος· πρῶτον, νὰ δοξολογῇς τὸν Θεόν· δεύτερον, νὰ τὸν εὐχαριστῇς διὰ τὰς εὐεργεσίας, ὅπου σοῦ ἔκαμε· τρίτον, νὰ ἐξομολογῇσαι εἰς αὐτὸν, πῶς εἶσαι ἁμαρτωλὸς, καὶ παραβάτης τῶν Ἐντολῶν του· καὶ τέταρτον, νὰ ζητῇς ἐκεῖνο, ὅπου εἶναι διὰ τὴν σωτηρίαν σου. Παραδεῖγματος χάριν, οὕτως ἤμπορεῖς νὰ προσευχηθῇς.

« Κύριε ὁ Θεός μου· ὕμνω, καὶ δοξολογῶ σε διὰ τὴν φυσικὴν σου δόξαν, καὶ ἄπειρον μεγαλειότητα, καὶ σοῦ εὐχαριστῶ, » διατί, ἀπὸ μόνῃν τὴν ἀγαθότητά σου μὲ ἔπλασες, καὶ μὲ » ἐλύτρωσες ἀναριθμηταῖς φοραῖς, ὅπου ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν ἤξεύρω, » καὶ μὲ ἐλευθέρωσες ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν μου· ναί, τὸ » ὁμολογῶ, ὅτι ἐγὼ ἐστάθην πάντοτε παραβάτης τῶν Ἀγίων » σου Ἐντολῶν, καὶ ἀχάριστος εἰς ὅλας τὰς εὐεργεσίας, ὅπου » μοῦ ἔκαμες. Ἀλλὰ, σὺ Θεέ μου, μὴ συνερισθῇς τὴν ἀχα- » ριστίαν μου, ἀλλὰ ἐσθήθῃς μου καὶ τώρα, καὶ μὴ μοῦ ἀρ- » νηθῇς τοῦτο, ὅπου σοῦ ζητῶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς » μου ». Καὶ ἐὰν γυμνάζεσαι εἰς καμμίαν ἀρετὴν, ζήτησε καὶ αὐτὴν ἀπὸ τὸν Θεὸν ὁμοίως· καὶ ἐὰν πάσῃς ἀπὸ τινα κακῆς ἐναντίον καὶ θλιβερὸν, μὴν ἀλησμονήσης νὰ εὐχαριστή- » σης τὸν Θεόν, καὶ διὰ τὸ ἐναντίον αὐτὸ, ὅπου σοῦ ἔδωκε. Διό- » τι, καὶ αὐτὸ εἶναι, ὅχι μικρὰ εὐεργεσία.

Σ'. Διὰ νὰ λάβῃ ἡ προσευχὴ τὴν ἰσχύν της, καὶ διὰ νὰ παρακινήθῃ ὁ Θεὸς εἰς τὰς ἐπιθυμίας μας, τόσον ἀπὸ τὴν φυσικὴν του ἀγαθότητα καὶ εὐσπλαγχνίαν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς ἀξιομιθίας τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ πάθους τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ του, καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅπου μᾶς ἔκαμε νὰ μᾶς εἰσακούῃ· θέ-

(1) Ἐνεργουμένη γὰρ προσευχή, κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον, εἶναι, ἐκεῖνη ἡ προσευχή, ὅπου συντροφιάζεται ἀπὸ τὰ πρόποντα εἰς τὴν προσευχὴν ἔργα, τόσον ἐκείνου τοῦ ἰδίου, ὅπου προσεύχεται, ὅσον καὶ τοῦ ἄλλου, διὰ τὸν ὅποιον τιμὰς προσεύχεται.

λεις τελειώσεις τὴν προσευχήν σου, μὲ ἓνα, ἢ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα λόγια. « Δός μου, Θεέ μου, ταύτην τὴν χάριν, » διὰ τὴν ἄκραν σου εὐσπλαγχνίαν· ὥς ἰσχύσουν κοντὰ εἰς » Ἐσένα ἢ ἀξιομισθίας τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ πάθους τοῦ ἀγαπη- » τοῦ σου Υἱοῦ, διὰ νὰ ἐπιτύχω ταύτην τὴν χάριν, ὅπου σοῦ » ζητῶ· μνήσθητι, Θεέ μου, τὰς ἐπαγγελίας, καὶ ὑποσχέσεις, » ὅπου μᾶς ἔδωκες εἰς τὸ νὰ μᾶς εἰσακούης, εἰπών· « ἔτι λα- » λούντός σου, ἔρεϊ, ἰδοὺ πάρεμι ». (Ἠσ. νή. 9). Καὶ ἄλλαις φοραῖς ἀκόμη θέλεις ζητήσεις χάριτας διὰ τὰς ἀξιομισθίας τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ τῶν ἄλλων Ἀγίων, ἢ ὁποίαις ἔχουν πολλὴν δύναμιν σιμὰ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ τιμῶνται πολλὰ ἐξ αὐ- τοῦ, διατὶ, εἰς τούτην τὴν ζωὴν ἐτίμησαν πολλὰ τὴν θεῖαν του μεγαλειότητα.

Ζ'. Κάνει χρεῖα νὰ ἀκολουθῇ τὴν προσευχὴν παντοτεινά, καὶ καρτερικά. Διατὶ, ἡ ταπεινὴ καρτερία, νικᾷ τὸν ἀνίκη- τον Θεὸν, καὶ τὸν τραβίζει εἰς ἕλεος. Καὶ ἐὰν ἡ συνέχεια, καὶ ἀκαιρία τῆς εὐαγγελικῆς χήρας, ἔκλινε τὸν κριτὴν εἰς τὰ ζη- τήματά της, ὅπου ἦτον πλήρης πάσης πονηρίας, καὶ ἀδικίας, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου, τὴν ὁποίαν εἶ- πεν ἐπίτηδες, διὰ νὰ μὴ κακίζωμεν, ἀλλὰ νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὴν προσευχήν· « ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν » πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν » (Λουκ. ιή. 1)· ἂν, λέγω, ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας ἔκλινεν εἰς τὰ ζητήματα τῆς χήρας, πῶς δὲν θέλει κλίνει εἰς ταῖς παρακάλεσές μας ὁ Θεός, ὅπου εἶναι τὸ πλήρωμα πάντων τῶν ἀγαθῶν; Ὅθεν, ἐὰν κατὰ τὴν προσευχήν σου, ἤθελε βραδύνη ὁ Θεὸς νὰ σοῦ εἰσακούσῃ· καὶ μάλιστα, ἐὰν καὶ σοῦ δείξῃ ἐναντία σημάδια, πῶς, δὲν σοῦ εἰ- σακούει· σὺ, πάλιν ἀκολουθεῖς προσευχόμενος, κρατῶν στερεὰν καὶ ζωντανὴν τὴν ἐλπίδα τῆς εὐσπλαγχνίας του. Ἐπειδὴ, εἰς αὐτὸν δὲν λείπουν ποτὲ, μάλιστα ὑπερπερισσεύουν μὲ ἄπειρον μέτρον, ὅλα ἐκεῖνα, ὅπου τὸν ἀναγκάζουν, διὰ νὰ· κάμῃ χάριτας εἰς ἄλλους.

Διό, ἐὰν καὶ ἡ ἔλλειψις καὶ αἰτία δὲν ᾔναι ἐκ μέρους σου,

ἄς ᾗσαι βέβαιος καὶ ἀσφαλής, πῶς θέλεις λάβης ὄλον ἐκεῖνο, ὅπου ζητήσεις· εἶδε καὶ δὲν τὸ λάβης, τυχὸν διατὶ δὲν εἶναι συμφέρον σου, ἤξευρε, ὅτι καὶ τότε πάλιν ἔλαβες, καὶ ἴσως περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπου ἐζήτηεις, καθ' ὅτι ἐκ τῆς ἀποτυχίας ταύτης, ἔχεις νὰ λάβης περισσοτέραν ὠφέλειαν. Ὅσον δὲ περισσότερον δὲν εἰσακούεσαι, τόσον περισσότερον ἐξευτελίζου ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Θεοῦ· καὶ συλλογιζόμενος τὴν ἀναξιότητά σου, καὶ στηριζόμενος ἐπάνω εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, αὐξανε πάντοτε τὸ εἰς αὐτὴν θάρρος καὶ ἐλπίδα σου· ἦτις, ὅσον περισσότερον πολεμεῖται ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, τόσον περισσότερον θέλει εἶναι ἀρεστή εἰς τὸν Κύριον. Ἐπάνω δὲ εἰς ὅλα, εὐχαρίστα πάντοτε τὸν Θεὸν, ὁμολογῶν, καὶ γνωρίζων αὐτὸν διὰ ἀγαθὸν, σοφὸν, καὶ ἀγαπητὸν εὐεργέτην σου, τόσον ὅταν δὲν λαμβάνης μερικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅπου ζητεῖς, ὅσον καὶ ὅταν σοῦ δίδεται ὄλον ἐκεῖνο, ὅπου ζητεῖς (1), μένωντας εἰς κάθε ἀπάντημα στερεὸς, καὶ χαρμόσυτος, ὑποκάτω εἰς τὴν ταπεινὴν ὑποταγὴν τῆς θείας του Προνοίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΓ'.

Τι πρᾶγμα εἶναι ἡ Νοερὰ Προσευχή, καὶ πόσων λογῶν ἡμπορεῖ νὰ γίνηται.

Η Νοερὰ καὶ Καρδιακὴ προσευχή, κατὰ τοὺς Ἀγίους Πατέρας, τοὺς καλουμένους Νηπτικούς, κυρίως εἶναι, τὸ νὰ συμαζώνῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν νοῦν του μέσα εἰς τὴν καρδίαν του,

(1) Συμφώνως λέγει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (λόγ. α. εἰς τοὺς Ἀνδριάντ.) «*ἡλιγά ἀγαθὸν ἡ εὐχή, ἐὰν μετὰ διανοίας εὐχαρίστου γίνηται· ἐὰν παιδεύσωμεν ἑαυτοὺς, μὴ μόνον λαμβάνοντες, ἀλλὰ καὶ μὴ λαμβάνοντες εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ. Καὶ γὰρ ποτὲ μὲν δίδωσι, ποτὲ δὲ οὐ δίδωσιν, ἀμφοτέρω χρησίμως· ὥστε, καὶ λάβης, καὶ μὴ λάβης, ἔλαβες ἐν τῷ μὴ λαβεῖν καὶ ἐπιτύχης, καὶ μὴ ἐπιτύχης, ἔτυχες ἐν τῷ μὴ ἐπιτυχεῖν· ἔστι γὰρ ὅτε τὸ μὴ λαβεῖν λυσιτελέστερον· εἰ γὰρ μὴ συμφέρον ἡμῖν ἦν πολλάκις τὸ μὴ λαβεῖν, πάντως ἔδωκεν ἂν· τὸ δὲ συμφερόντως ἀποτυχεῖν, ἐπιτυχεῖν ἔστιν.*»

καὶ χωρὶς νὰ λαλήσῃ μὲ τὸ στόμα, μὲ μόνον τὸν ἐνδιάθετον λόγον, τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ λαλούμενον, νὰ λέγῃ τὴν σύντομον ταύτην, καὶ μονολόγιστον προσευχὴν· ἦγουν τὸ, « Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με »· βαστώντας καὶ ὀλίγον τὴν ἀναπνοήν (1). Καταχρηστικῶς δὲ, καὶ πλατύτερον

(1) Πολλὰ, καὶ μεγάλα εἶναι τὰ χαρίσματα, ὅπου προξενεῖ ἡ ἱερὰ αὕτη καὶ Νοερὰ Προσευχὴ, τὰ ὅποια ἀπαριθμοῦσιν οἱ ἅγιοι καὶ Θεοφόροι Πατέρες, οἱ καλούμενοι Νηπτικοί, καὶ ὅρα Φιλοκαλίας σελ. 858, 869, 911, 918, 945, 946, 94, 955, 1037, καὶ καθ' ἐξῆς ἐν μυριάσις ἄλλαις σελίσιν· ἐγὼ ὅμως ἐδῶ λέγω τὸ καθολικώτερον, καὶ τὸ γεννητικὸν τῶν ἄλλων χαρισμάτων. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι, καὶ λέγεται κατ' εἰκόνα Θεοῦ, μὲ τὸ νὰ ἔχῃ Νοῦν, Λόγον, καὶ Πνεῦμα ζωοποιὸν τοῦ σώματος, ἥτοι φυσικὴν θέλησιν, καὶ ἀγάπην. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς εἶναι καὶ Τρία, καὶ ἓνα, πρέπει καὶ ὁ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἄνθρωπος νὰ γένῃ καὶ τρία, καὶ ἓνα, διὰ νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὸ πρωτότυπόν του, καὶ ἀκολουθῶς διὰ νὰ ἐνωθῇ μὲ αὐτό· αὕτη δὲ ἡ ὁμοιότης καὶ ἔνωσις μετὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν γίνεται, παρὰ μὲ τὴν Νοερὰν Προσευχὴν· ὅταν λοιπὸν, ὁ μὲν νοῦς προσέχῃ ὅλος εἰς τὸν ἐνδιάθετον λόγον τοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ λαλούμενον, ὁ δὲ ἐνδιάθετος λόγος λέγει τὸ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με, τὸ δὲ Πνεῦμα καὶ ἡ φυσικὴ θέλησις μὲ ὅλην τῆς τὴν δύναμιν ἀγαπᾷ καὶ διατίθεται εἰς τὰ ῥήματα τῆς προσευχῆς ταύτης, τότε αἱ τρεῖς δυνάμεις αὗται, γίνονται ἓνα, μένουσαι τρεῖς· κατ' ὃ ἓνας ἄνθρωπος γίνε-
ται τρία, μένωντας ἓνας. Καὶ τοῦτο θέλει νὰ εἴπῃ, ἐκεῖνο ὅπου λέγει σκοτεινὰ, ὁ μέγας ἐκεῖνος ἐργάτης, καὶ διδάσκαλος τῆς Νοερᾶς Προσευχῆς, Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης, ἐν οἷς λέγει. «Ὅταν τὸ ἐνιαῖον » τοῦ νοῦ γένηται τρισὸν, μένον ἐνιαῖον. τότε συνάπτεται τῇ Θεαρ-
» χικῇ Τριαδικῇ Μονάδι, πᾶσαν ἀποκλείσαν πλάνης· εἰσοδὸν, καὶ ὑ-
» περάνω καθεστὸς σαρκὸς καὶ κόσμου, καὶ κοσμοκράτορος ». Καθ' ἐ-
ξῆς δὲ ἐπιφέρει ὁ ἅγιος, ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ αὕτη ἡ διὰ τῆς συντόμου εὐχῆς ἔνωσις τῶν τριῶν τούτων, εἶναι κοπιαστικώτερα, ἀπὸ κάθε ἄλλον κόπον ἀρετῆς, ὅμως εἶναι γεννητικὴ τῶν ἀπορρήτων μυστηρίων καὶ ἀποκαλύψεων τοῦ Θεοῦ, ὅταν εἰς πολλοὺς χρόνους καρτερῇ τινὰς ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ ἐνώσει ταύτῃ· καὶ ὅρα, σελ. 962· τῆς Φιλοκαλίας· τί νὰ πολυλογῶ ; Κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ φυλάξῃ τὴν πρώτην ἐντολήν· ἦγουν, νὰ ἀγαπήσῃ τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας του, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς του, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος του, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας, καθὼς μᾶς προστάζει ὁ Κύριος (Λουκ. ι. 27)· παρὰ μὲ τὸ μέσον τῆς Νοερᾶς ταύτης Προσευχῆς· ὅποιος δὲ θέ-
λει νὰ μάθῃ τὴν φυσικὴν μέθοδον, καὶ τὸν πρακτικὸν τρόπον, μὲ τὸν

λέγεται Νοερά Προσευχή, καὶ κάθε ἄλλη δέησις, ὅπου δὲν λαληθῇ μὲ τὸ στόμα, ἀλλὰ μὲ τὸν νοῦν, καὶ μὲ τὸν ῥηθέντα ἐνδιάθετον λόγον τῆς καρδίας.

Ἐὰν λοιπὸν, ἐσὺ ἀδελφε, ἀγαπᾷς νὰ εἰσακουσθῇς εὐκολώτερα ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ νὰ λάβῃς ἐκεῖνο, ὅπου τοῦ ζητεῖς, ἀγωνίσου ὅσον δύνασαι εἰς τὴν Νοεράν αὐτὴν Προσευχὴν, παρακαλῶντας τὸν Θεὸν μὲ ὅλον τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν σου, διὰ νὰ σὲ ἐλεήσῃ, καὶ νὰ σοῦ δώσῃ ἐκεῖνα, ὅπου εἶναι συμφέροντα διὰ τὴν σωτηρίαν σου. Ἐπειδὴ, ὅσον περισσότερον κόπον ἔχει ἡ Νοερά αὕτη Προσευχή, ἀπὸ τὴν προφορικὴν, καὶ διὰ στόματος λαλουμένην προσευχήν, τόσον περισσότερον ἀπὸ ἐκείνην φθάνει εἰς τὰ ὦτα Κυρίου· ὅστις, ἀκούει καλλίτερα τὴν νοεράν βοήν τῆς καρδίας, παρὰ, τὰς μεγάλας φωνὰς τοῦ στόματος. Διὸ καὶ ἔλεγεν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ὅπου νοερῶς μόνον καὶ μὲ τὴν καρδίαν τὸν παρεκάλει διὰ τοὺς Ἰουδαίους· « τί βοᾷς πρὸς με ; » (Ἐξοδ. ιδ'. 15).

Ἦξευρε δὲ, ὅτι, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι καθο-

ὁποῖον ἡ προσευχὴ αὕτη ἐνεργεῖται, ἃς ἰδῇ σελ. 875 καὶ 1178 καὶ 1186 καὶ 1037. Σημειῶ δὲ ἐνταῦθα διὰ τοὺς ἀντιλέγοντας εἰς τὸν τρόπον τῆς προσευχῆς ταύτης, τὴν ἀπόφασιν ὅπου κάμνει ὁ Συνοδικὸς Τόμος, ὁ γεγωνῶς, κατὰ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου ἐπὶ πάσης τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, τῆς Συγκλήτου, καὶ τῶν καθολικῶν τῶν Ῥωμαίων Κριτῶν, ἔχει δὲ οὕτως. « Ἄ » ν νεφάνη οὖν καὶ ἀπηλέγχθη ἐκ τούτων ὁ Βαρλαάμ βλασφημῶς καὶ » κακοδόξως λαλῶν, περὶ τε τοῦ ἐν Θεῷ ὁρίῳ θεοῦ φωτός, καὶ ὧν » κατὰ τῶν μοναχῶν περὶ τῆς μελετωμένης αὐτοῖς καὶ προσφερομέ- » νης ἱερᾶς εὐχῆς συνεγράφετο· οἱ δὲ μοναχοὶ ἀπεδείχθησαν ἀνώτεροι » τῆς κατηγορίας αὐτοῦ, ὡς πτέργοντες καὶ ἐμμένοντες ταῖς περὶ » τούτων τῶν ἁγίων Πατέρων ἐξηγήσεσι καὶ παραδόσεσι Ἐν- » θεντοι ὁ αὐτὸς Βαρλαάμ ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἕτερός τι » τῶν ὑπ' ἐκείνου βλασφημῶς καὶ κακοδόξως, κατὰ τῶν μοναχῶν, » μᾶλλον δὲ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς λαληθέντων, ἢ συγγραφέντων, φα- » νείη πάλιν τῶν μοναχῶν κατηγορῶν, ἢ ὅλως τούτων ἐν τοῖς τοι- » οῖς καθαρπτόμενοι, τῇ αὐτῇ καταδίκῃ παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότη- » τος καθυποβαλλόμενος, ἀποκλήρυκτος ἔσται καὶ αὐτός, καὶ ἀποτε- » τμημένος τῆς τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, » καὶ τοῦ ὀρθοδόξου τῶν Χριστιανῶν συστήματος ».

λικὸν Ὄνομα, καὶ περιλαμβάνει ὅλας τὰς χάριτας (1), ὅπου καὶ ἡμεῖς ζητοῦμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ ὁ Θεὸς τὰς δίδει εἰς ἡμᾶς, διὰ τοῦτο, εἰς κάθε ὑπόθεσιν καὶ χάριν, ὅπου ζητεῖς ἀπὸ τὸν Θεὸν, ἡμπορεῖς νὰ μεταχειρίζεσαι τὴν προρρήθεισαν σύντομον, καὶ καθολικὴν προσευχὴν τοῦ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με. Διατί, καὶ ὁ νοῦς, εἰς αὐτὴν εὐκολώτερα συμμαζώνεται· εἰς δὲ τὰς πλατυτέρας, καὶ πολλὰς προσευχάς, ὁ νοῦς διασκορπίζεται. Εἰ δὲ καὶ ἀγαπᾷς, κατὰ τὰς διαφόρους ὑποθέσεις καὶ χάριτας, ὅπου ζητεῖς, νὰ προσεύχου· ἰδοὺ ὅπου σοῦ σχηματίζω ἐδῶ μερικὰς προσευχάς, διὰ νὰ τὰς ἔχῃς εἰς παράδειγμα. Οἶον, ὅταν ζητῇς καὶ μμῖαν ἀρετὴν καὶ χάριν, ἡμπορεῖς νὰ εἰπῇς νοερῶς μὲ τὴν καρδίαν σου ταῦτα.

« Κύριε ὁ Θεός μου· δός μοι τούτην τὴν χάριν καὶ ἀρετὴν, εἰς τιμὴν καὶ δόξαν ἐδικὴν σου »· ἢ οὕτω· « Κύριέ μου, » ἐγὼ πιστεύω, ὅτι σοῦ ἀρέσει, καὶ εἶναι δόξα σου, τὸ νὰ ζητήσω ἐγὼ, καὶ νὰ λάβω αὐτὴν τὴν χάριν· πλήρωσε λοιπὸν, » εἰς ἐμένα τὴν εὐαρέστησίν σου ». Ὅταν ἐμπράκτως πολεμῆσαι ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς σου, θέλεις προσευχηθῇς οὕτω· « Σπεῦσον » καὶ γλιγωροτέρουσαι, ὦ Θεέ μου, εἰς τὸ νὰ μοῦ βοηθήσης, » διὰ νὰ μὴ νικηθῶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου· ἦ, Θεέ μου, κατα-

(1) Πόθεν τοῦτο εἶναι φανερόν ; Διὰ τὴν. πόσον ἡ χάρις ὅπου δίδει ὁ Θεὸς εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ὅσον καὶ ἡ δόξα ὅπου μέλλει νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἄλλην, περὶ ὧν εἶπεν ὁ Δαβὶδ, « χάριν, καὶ δόξαν δώσεις » (Ψαλ. γγ'. 12.) καὶ τὰ δύο, ἔλεος ὀνομαζόνται· ἡ μὲν χάρις, διὰ τὴν, ὅλοι ὅσοι ἐχαριτώθησαν παρὰ Θεοῦ, κοινῶς ἡλεημένοι ὀνομαζόνται κατὰ τὸν Πέτρον· « οἱ ποτὲ οὐ λαὸς, νῦν δὲ λαὸς Θεοῦ· οἱ οὐκ ἡλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες ». (ἀ. Πέτ. β'. 10). καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ὁ τοσοῦτον χαριτωθεὶς, λέγει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐλεημένου· « γνώμην » δὲ δίδωμι, ὡς ἡλεημένος ὑπὸ Κυρίου » (ἀ. Κοριν. ζ'. 25.) καὶ πάλιν. « Ἀλλ' ἡλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ ». (ἀ. Τιμοθ. α'. 13.) ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἐν οὐρανοῖς δόξα τῶν μακαρίων καὶ ὁ στέφανος ἔλεος εἶναι, καὶ διὰ ἔλεος δίδεται, κατὰ τὸν ψαλμωδόν « τὸν στεφανοῦντά » σε ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς » (Ψαλ. ρβ'. 4)· ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ Χρυσόστομος λέγει· « χάριτος τοίνυν καὶ φιλανθρωπίας ὁ στέφανος ».

» φυγή μου, δύναμεις τῆς ψυχῆς μου, βοήθει μοι ἐν τάχει, διὰ
 » νὰ μὴ πέσω ». Ὅταν ἀκολουθῇ ἡ μάχη, ἀκολουθεῖ καὶ σὺ
 τοῦτον τὸν τρόπον τῆς προσευχῆς, ἀντιστέκωντας ἀνδρείως
 ἐναντίον ἐκείνου, ὁποῦ σὲ πολεμεῖ. Ἐπειτα, ἀφ' οὗ τελειωθῇ
 ἡ σκληρότης τῆς μάχης, στράφου εἰς τὸν Θεόν σου, παρά-
 στασε ἐμπρός του τὸν ἐχθρόν, ὁποῦ σὲ ἐπολέμησε, καὶ τὴν ἀδυ-
 ναμίαν σου, εἰς τὸ νὰ τοῦ ἀντιστέκεσαι, λέγων· « Ἰδοὺ, Κύ-
 » ριε, τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν τῆς ἀγαθότητός σου, τὸ ἐξαγο-
 » ρασμένον μὲ τὸ Αἶμά σου. Ἰδοὺ ὁ ἐχθρός σου, ὁποῦ ζητεῖ νὰ
 » τὸ ἀφανίσῃ, καὶ νὰ τὸ καταφάγῃ· εἰς ἐσέ, Κύριε, προστρέ-
 » χω· εἰς σὲ μόνον ἐλπίζω, ὁποῦ εἶσαι ἀγαθὸς καὶ παντοδύνα-
 » mos· καὶ ἰδὲ τὴν ἀδυναμίαν μου, καὶ τὴν ταχύτητα, (ἂν ἐσὺ
 » δὲν μοῦ βοηθήσῃς), εἰς τὸ νὰ ὑποταχθῶ ἐκουσίως· βοηθήσον
 » λοιπόν, ὦ ἐλπίς μου, καὶ δύναμεις τῆς ψυχῆς μου ».

Σὲ ἐνθυμίζω δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι, ὅταν βαρεθῇς ἀπὸ τοῦ νὰ
 προσεύχεσαι νοερῶς καὶ μὲ τὴν καρδίαν, ἡμπορεῖς νὰ λέγῃς
 καὶ μὲ τὸ στόμα, καὶ τὸν προφορικὸν λόγον, τόσον τὴν εὐχὴν
 « Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἔλεησόν με »· (καθὼς λέγουν
 οἱ θεῖοι πατέρες) ὅσον καὶ τὰς ἄλλας προσευχάς, ὁποῦ θελήσῃς.
 Πλὴν, σπούδαζε νὰ συμμαζώνης καὶ τότε τὸν νοῦν σου, διὰ νὰ
 προσέχῃ εἰς τὰ λόγια τῆς προσευχῆς.

Τινὲς δὲ λέγουν, ὅτι, Νοερά Προσευχὴ λέγεται ἀκόμη, καὶ
 ὅταν ὁ ἄνθρωπος συμμαζώξας ὅλας τὰς νοεράς δυνάμεις τῆς
 ψυχῆς του μέσα εἰς τὴν καρδίαν, χωρὶς νὰ λαλήσῃ ῥῆμα,
 οὔτε μὲ τὸν προφορικόν, οὔτε μὲ τὸν ἐνδιάθετον λόγον, μὲ μόνον
 τὸν νοῦν νοεῖ καὶ στοχάζεται ἀμεταβάτως, πῶς εἶναι ὁ Θεὸς
 παρὼν ἐμπροσθέν του· καὶ πῶς, αὐτὸς παραστέκεται εἰς αὐ-
 τόν, πότε μὲ φόβον καὶ θάμβος, ὡς ἂν ἕνας κατὰδικος· πότε
 μὲ πίστιν ζωντανήν, διὰ νὰ λάβῃ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ· καὶ
 πότε μὲ ἀγάπην καὶ χαρὰν, διὰ νὰ τὸν δουλεύῃ παντοτεινά.
 Καὶ τοῦτο εἶναι, ἐκεῖνο ὁποῦ ἔλεγεν ὁ Δαβίδ· « Προωρώμην τὸν
 » Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός ». (Ψαλ. ιε'. 8). Δύναται δὲ ἡ
 προσευχὴ αὕτη, νὰ γένη καὶ μὲ ἕνα μοναχὸν βλέμμα ἀμετά-

βατον τοῦ νοῦ πρὸς τὸν Θεόν, πενθικόν, καὶ παρακαλεστικόν· τὸ ὁποῖον βλέμμα εἶναι, ὡσάν μίᾳ σιωπηλῇ ἐνθύμησις ἐκείνης τῆς χάριτος, ὅπου εἶχαμεν τοῦ ζητήσῃ πρότερον διὰ λόγου, καὶ προσευχῆς καρδιακῆς. Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ ἡ προσευχὴ αὕτη εὐκόλα ἡμπορεῖ νὰ γίνεταί εἰς κάθε τόπον, καὶ εἰς κάθε ἀφορμὴν, καὶ περιστάσιν, κράτει αὐτὴν εἰς τὰς χεῖράς σου, ὡσάν ἓνα ἄρμα δυνατόν, καὶ εὐκολομεταχείριστον· καὶ θέλεις λάβῃς μεγάλῃν ὠφέλειαν καὶ βοήθειαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΖ΄.

*Περὶ τῆς προσευχῆς, ὅπου γίνεται διὰ μέσου μελέτης,
καὶ θεωρίας.*

Ἐπειδὴ καὶ ἡ διάνοια, μετὴν ὁποῖαν ὁ νοῦς θεωρητικῶς μεταβαίνει ἀπὸ ἓνα νόημα εἰς ἄλλο, καὶ κάμνει τοὺς συλλογισμούς του, ὀνομάζεται λόγος διανοητικός. Διὰ τοῦτο, καὶ ἡ θεωρία καὶ μελέτη, ὅπου γένη μετὸν τοιοῦτον διανοητικὸν λόγον εἰς τὰ θεῖα καὶ πνευματικὰ νοήματα, λογίζεται ὡσάν προσευχὴ, κατὰ τοὺς πατέρας (1), καὶ μάλιστα, ὅταν εἰς τὸ τέλος τῆς τοιαύτης μελέτης, ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν Θεόν, νὰ μᾶς δώσῃ κῆρυμνίαν χάριν καὶ ἀρετὴν, ὅπου ἐπιποθοῦμεν, ἐν δυνάμει τῶν νοημάτων ἐκείνων τῶν θείων, ὅπου ἐμελετήσαμεν· τρόπον γάρ τινα, ἡ μεταβατικὴ ἐκείνη τοῦ νοῦ κίνησις, καὶ θεωρία, ἡ γινόμενη μάλιστα καὶ με κῆρυμνιαν κατάνυξιν, καὶ με πάθη τῆς καρ-

(1) Λέγει γὰρ ὁ ἅγιος Ἰσαάκ. «Καὶ τοῦτο δὲ πρέπον γινῶναι ἡ-
 » μᾶς, ἀγαπητοί, ὅτι, ἐκάστη ὁμιλία ἐν κρυπτῷ γινομένη, καὶ πᾶσα
 » μέριμνα ἀγαθῆς διανοίας ἐν Θεῷ, καὶ πᾶσα τῶν πνευματικῶν με-
 » λέτη, ἐν τῇ εὐχῇ ὀρίζεται, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῆς εὐχῆς ψηφίζεται,
 » (ἥτοι εὐχὴ ὀνομάζεται) καὶ ἔσωθεν τούτου συναγεται τοῦ ὀνόματος·
 » εἴτε ἀναγνώσεων εἰποὶς διαφορὰς, εἴτε φωνὰς στόματος εἰς δοξο-
 » λογίαν Θεοῦ, εἴτε λυπηρὰν ἐν Κυρίῳ φροντίδα, εἴτε σώματος προ-
 » σκυνήσεις, εἴτε ψαλμωδίαν στιχολογίας· εἴτε τὰ λοιπὰ ἄλλα, ἐξ
 » ὧν ἡ διαδοχὴ (ἡ διδαχὴ) ἐπιγίνεται τῆς εὐχῆς τῆς εἰλικρινοῦς»
 (Δόγ., λβ. σελ. 229).

δίας θεοφιλῇ, φωνὴ καὶ προσευχή ἐστι νοητὴ, τὴν ὅποیان εἰσακούει ὁ πρῶτος Νοῦς, καὶ τῶν νόων ποιητὴς καὶ Κύριος. Ὁθεν, θέλωντας ἐσὺ νὰ προσευχηθῇς διὰ ἄποιον διάστημα καιροῦ, οἷον, τὸ ἥμισυ τῆς ὥρας, ἢ, μίαν ὁλόκληρον ὥραν, ἢ καὶ περὶ σφόδρeron ἤμπορεῖς νὰ προσθέσῃς εἰς τὴν προσευχήν σου, καὶ μίαν μελέτην πνευματικὴν ὥσαν τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ πάθους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀναφέρωντας καὶ ἀποθέττωντας πάντοτε τὰς πράξεις του εἰς ἐκείνην τὴν ἀρετὴν, ὅπου ἐσὺ ζητεῖς καὶ ποθεῖς· οἷον, ὡς ἐν παραδείγματι, ἂν ἐπιθυμῇς νὰ λάβῃς τὴν χάριν καὶ ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, θέλεις μελετήσῃς μερικῶς τὸ Μυστήριον τῆς φρικτῆς Μαστιγώσεως, καὶ Δαρμοῦ τοῦ Κυρίου οὕτως.

Α'. Ὅτι, μετὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ Πιλάτου, ἐστάθη ὁ Κύριός μας μὲ κραυγὰς καὶ ἐμπαιγμοὺς κατασυρμένοι ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας τῆς ἀδικίας εἰς τὸν διωρισμένον τόπον, διὰ νὰ τὸν μαστιγώσουν, καὶ νὰ τὸν δείρουν.

Β'. Ὅτι, ἐστάθη ἀπὸ αὐτοὺς μὲ πολλὴν λύσαν γεγυμνωμένος, καὶ ἔμειναν ὀλόγυμναις καὶ ἀσκέπασταις ἢ καθαρῶταταις αὐτοῦ Σάρκες.

Γ'. Ὅτι, ἡ ἄπταιστοι χεῖρές του, ἐσφίχθησαν μὲ σκληρὸν σχοινίον, καὶ ἐστάθησαν δεδεμέναις εἰς τὸν στύλον.

Δ'. Ὅτι, ἐστάθη τὸ σῶμά του καταπληγῶμένον, καὶ καταξοχισμένον ἀπὸ τὰς μαστιγώσεις καὶ δαρμούς· ὅθεν καὶ ἔτρεξαν κατὰ γῆς οἱ ποταμοὶ τοῦ θεοῦ τοῦ Αἵματος.

Ε'. Ὅτι, προστιθέμενοι οἱ δαρμοὶ ἐπάνω εἰς τοὺς δαρμούς, εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, ἐκατεξέσχισαν αὐτὸν, καὶ ἔτξι ἐκώθησαν καὶ ἐθύμωσαν περισσότερον ἢ πληγαῖς, ὅπου ἦσαν καμωμέναις πρότερον εἰς τὰ Ἀχραντα Μέλη του (1).

(1) Ἀκόλουθον δὲ ἦτον, τοῦτο νὰ γένῃ ἐξάπαντος. Διὰ τί, καθὼς διηγεῖται Κορνήλιος ὁ Ἰταλός, τὰ μὲν ὄργανα, τῆς μαστιγώσεως τοῦ Κυρίου μας, ἦτον ἄλυσίδες, βούνερα, βέργαις ἀκανθωνταῖς, καὶ σχοινία περιπεπλεγμένα μὲ ἄγκιστρα. Δῆμιον δὲ ὅπου τὸν ἐμαστίζοναν, ἦτον τὸν ἀριθμὸν ἐξήκοντα, οἱ ὅποιοι ἐσυλλάζοντο, ὅταν ἐκουράζοντο· ὅθεν δὲν τοῦ ἄφσαν κανένα μέλος ἀπλήγωτον· ἀνοιξον αἱ φλέβες,

Αὐταὶ αἱ μελέται, ἥ καὶ ἄλλαι παρόμοιαι, πρῶτον θέλουν διαθέσουν τὰς ἐσωτερικὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς σου, νὰ αἰσθάνωνται, ὅσον τὸ δυνατόν, ζωντανώτερα, τὰς πικροτάτας ἀδημονίας, καὶ σκληρὰ βάσανα, ὅπου ὑπόφευεν ὁ ἀγαπητός σου Δεσπότης εἰς κάθε μέρος τοῦ ἀγιωτάτου Σώματός του, καὶ εἰς ὅλα ὁμοῦ καὶ ἀκολουθῶς, θέλουν σὲ διαθέσουν, εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσης τὴν ὑπομονήν. Ἐπειτα ἀπὸ τὰς ἐξωτερικὰς πληγὰς τοῦ Σώματος, διαπέρασε εἰς τὴν ἀγιωτάτην του Ψυχὴν, καὶ συλλογίσου, ὅσον δύνασαι, καὶ εἶναι εἰς ἐσὲ χωρητὸν, τὴν ὑπομονήν, καὶ πραότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ὑπέφερε τόσας θλίψεις, χωρὶς νὰ χορτάσῃ ποτὲ τὴν δίψαν, ὅπου εἶχεν εἰς τὸ νὰ πάσχη μεγαλότερα καὶ σκληρότερα βάσανα, διὰ δόξαν τοῦ Πατρὸς του, καὶ διὰ εὐεργεσίαν ἐδικήν σου.

Μετὰ ταῦτα, συλλογίσου πῶς, αὐτὸς φλέγεται ἀπὸ μίαν ζωντανὴν ἐπιθυμίαν, εἰς τὸ νὰ θέλῃς ἐσὺ νὰ ὑποφέρῃς τὸ βάσανον, ὅπου πάσχεις· καὶ πῶς παρακαλεῖ τὸν Πατέρα του, διὰ νὰ καταδεχθῇ νὰ δώσῃ εἰς ἐσένα τὴν χάριν, ἵνα σηκώσῃς μὲ ὑπομονήν τὸν σταυρὸν, καὶ τὴν θλίψιν, ὅπου βασανίζει, ἐσένα καὶ κάθε ἄλλον ἄνθρωπον. Ὅθεν, διὰ ταύτας τὰς μελέτας καὶ θεωρίας, κλῖνον καὶ ἐσὺ τὴν θέλησίν σου, νὰ ὑποφέρῃς κάθε τι μὲ καρδίαν ὑπομονητικὴν. Καὶ στρέφωντας μετὰ ταῦτα τὸν νοῦν σου εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα, εὐχαρίστησον αὐτὸν, ὅπου, διὰ μόνην τὴν ἀγάπην σου, ἔστειλεν εἰς τὸν Κόσμον τὸν Μονογενῆ του Υἱὸν, νὰ ὑποφέρῃ τόσα σκληρὰ βάσανα, καὶ παρα-

καὶ ἔτρεχε τὸ αἷμα ποταμῆδόν, εἰς τρόπον ὅπου, ἀπὸ τοὺς πολλοὺς δαρμούς, ἡ σὰρκς του ἀφανίσθησαν, καὶ τὰ κόκαλά του ἠμποροῦσαν ἓνα ἓνα νὰ μετρηθῶν, καθὼς ὁ Δαβὶδ τοῦτο περὶ αὐτοῦ ἐπροφῆτευσεν, εἰπὼν «ἐξηρίθμησαν πάντα τὰ ὀστά μου» (Ψαλμ. κἀ. 18). Σύμφωνος δὲ φαίνεται νὰ ἦναι ἡ διήγησις αὕτη μὲ τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια. Ἐπειδὴ, τόσον ὁ Ματθαῖος, ὅσον καὶ ὁ Μάρκος ἀναφέρουσιν, ὅτι οἱ ὑπηρετήσαντες εἰς τὴν μαστίγωσιν, καὶ τοὺς ἄλλους ἐμπαιγμοὺς τοῦ Κυρίου, ἦτον ὅλη ἡ σπεῖρα· ἦτοι ὅλον τὸ τάγμα τὸ στρατιωτικὸν τοῦ Πιλάτου, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Θεοφύλακτος· τὸ ὁποῖον, ὅτι νὰ ὑπερβαίνει καὶ τὸν ἐξήκοντα ἀριθμὸν, καὶ ἀκόλουθον καὶ πιθανὸν ἐστίν.

καλεῖ ὁλονένα διὰ ἐσένα· ἔπειτα, ζήτησέ του τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς ἐν τῇ δυνάμει τῶν ἔργων, καὶ παρακλήσεων τοῦ Υἱοῦ του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΗ΄.

Περὶ ἄλλου τρόπου Προσευχῆς, διὰ μέσου μελέτης.

Ἡμπορεῖς ἀκόμη καὶ με τοῦτον τὸν τρόπον νὰ προσευχηθῇς, καὶ νὰ μελετήσης ἐπάνω εἰς τὰ ἴδια πάθη τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ λάβῃς τὸ ζήτημά σου· ὥσάν νὰ εἰποῦμεν· ἄφ' οὗ μὲ προσοχὴν συλλογισθῇς τὰ πάθη τοῦ Κυρίου μας, καὶ ἰδῇς μὲ τὸν λογισμὸν τὴν προθυμίαν τῆς καρδίας του, μὲ τὴν ὁποίαν τὰ ὑπέφερεν, ὡς εἴπομεν ἄνωτέρω, ἀπὸ τὸ μέγεθος τῶν βασάνων, καὶ ἀπὸ τὴν ὑπομονὴν του, θέλεις ἀπεράσεις εἰς δύο ἄλλους στοχασμούς. Ὁ ἓνας εἶναι, τῆς ἀξιομισθίας του· ἡγοῦν, τῶν ἀπέιρων μισθῶν, ὅπου ὁ Ἰησοῦς ἔγινεν αἷτιος, τόσον εἰς τὸν ἑαυτὸν του, καθ' ὃ ἄνθρωπος, ὅσον καὶ εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, διὰ ταῦτα τὰ πάθη, καὶ τὴν ὑπομονὴν του· καὶ ὁ ἄλλος εἶναι, τῆς χαρᾶς, καὶ δόξης τοῦ Πατρός του, τὰς ὁποίας ἔλαβε διὰ τὴν τελείαν ὑποταγὴν τοῦ παθόντος Υἱοῦ του.

Ταῦτα δὲ τὰ δύο, παρασταίνωντας εἰς τὴν θείαν του Μεγαλειότητα, θέλεις ζητήσεις διὰ τὴν δύνάμιν τούτων, τὴν χάριν, ἥ καὶ ἀρετὴν, ὅπου ἐπιθυμεῖς. Καὶ τοῦτο ἡμπορεῖς νὰ τὸ κάμνης, ὅχι μόνον εἰς κάθε εἶδος τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε ἄλλην μερικὴν πρᾶξιν, ἐσωτερικὴν, καὶ ἐξωτερικὴν, ὅπου αὐτὸς ἔκαμεν εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΘ΄.

Τρόπος, διὰ τὴν προσεύχῃ διὰ μέσου τῆς Θεοτόκου Μαρίας.

Εχεις καὶ ἄλλον τρόπον, ἀγαπητὲ, νὰ μελετᾷς, καὶ νὰ προσεύχῃς μετὰ τὸ μέσον τῆς Ἀγίας Θεοτόκου, στρέφωντας τὸν νοῦν σου πρῶτον εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα· 6'. εἰς τὸν Γλυκύτατον

Ἰησοῦν· γ'. καὶ τελευταῖον, εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν ἐνδοξοτάτην αὐτοῦ Μητέρα, στρέφωντας εἰς τὸν Θεόν, συλλογίσου πρῶτον τὴν μεγάλην χαρὰν, ὅπου ἀπ' αἰῶνος ἐλάμβανεν ὁ Θεός, στοχαζόμενος τὸ ὑποκείμενον τῆς Θεοτόκου Μαρίας· β'. τὰς ἀρετάς, καὶ πράξεις αὐτῆς, ἀφ' οὗ ἐγεννήθη εἰς τὸν Κόσμον, ἕως οὗ ἐκοιμήθη.

Τὸ α'. μελέτησέ το οὕτως· ὕψωσε τὸν λογισμόν σου ὑπεράνω ἀπὸ κάθε καιρὸν καὶ χρόνον, καὶ ὑπεράνω ἀπὸ κάθε κτίσμα νοητὸν, καὶ αἰσθητὸν. Καὶ ἐμβαίνοντας (διὰ νὰ εἰπῶ ἔτζι) μέσα εἰς τὴν ἰδίαν αἰωνιότητα, καὶ τὸν νοῦν τοῦ Θεοῦ, συλλογίσου τὰς τρυφάς, καὶ ἀρρήτους ἀγαλλιάσεις, ὅπου ἐλάμβανεν ἐν ἑαυτῷ ὁ Θεός διὰ τὴν Ἀειπάρθενον Μαρίαν (1). Ἀνα-

(1) Μὲ κάθε δίκαιον ἔχαιρε καὶ ὑπερέχαιρε πρὸ τοῦ αἰῶνος ἡ ἁγία Τριάς, προγινώσκουσα κατὰ τὴν θεαρχικὴν τῆς ἰδέας, τὴν ἀειπάρθενον Μαριάμ. Διὰ τί, εἶναι γνώμη τινῶν Θεολόγων, ὅτι, ἂν καθ' ὑπόθεσιν ὅλα τὰ ἐννέα τάγματα τῶν Ἀγγέλων, ἤθελαν κλημισθοῦν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, καὶ νὰ γένουν δαίμονες· ἂν ὅλοι οἱ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ἄνθρωποι, ἤθελαν γένουν κακοὶ, καὶ ὅλοι νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν κόλασιν χωρὶς νὰ γλυτώσῃ τινάς· ἂν ὅλα τὰ Κτίσματα, οὐρανός, φωστῆρες, ἄστρα, στοιχεῖα, φυτὰ, ζῶα, ἤθελαν ἀποστατήσουν κατὰ Θεοῦ, νὰ εὗγουν ἀπὸ ἀπὸ τὴν τάξιν των, καὶ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ μὴ ὄν. Μ' ὅλον τοῦτο, ὅλαις αὐταῖς ἢ κακίαις τῶν Κτισμάτων, συγκρινόμεναι μὲ τὸ πλήρωμα τῆς ἀγιότητος τῆς Θεοτόκου, δὲν ἐδύναντο νὰ λυπήσουν τὸν Θεόν· διὰ τί, μόνῃ ἡ Κυρία Θεοτόκος ἦτον ἱκανὴ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα, καὶ νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃ τόσον νὰ λυπηθῇ διὰ τὸν χαῖμόν καὶ τὴν ἀπώλειαν τῶν τόσων καὶ τόσων Κτισμάτων του, ὅσον ἤθελε τὸν κάμῃ νὰ χαίρῃ ὑπερβαλλόντως διὰ λόγου τῆς μόνον· ἤγουν, διὰ τί, αὐτὴ μόνῃ ἀσυγκρίτως τὸν ἡγάπησεν ὑπὲρ πάντα· διὰ τί, αὐτὴ μόνῃ ὑπὲρ πάντα ὑπήκουτεν εἰς τὸ θέλημά του· καὶ διὰ τί, αὐτὴ μόνῃ ἐστάθη χωρητικὴ καὶ δεκτικὴ ὅλων ἐκείνων τῶν φυσικῶν, τῶν προαιρετικῶν, καὶ τῶν ὑπερφυσικῶν χαρισμάτων, ὅπου ὁ Θεός διεμοίρασεν εἰς ὅλην τὴν Κτίσιν· ἐν συντομίᾳ· διὰ τί, αὐτὴ ἐγένεν ἕνας ἄλλος δεύτερος Κόσμος, ἀσυγκρίτως καλλίτερος ἀπὸ ὅλον τὸν νοητὸν, καὶ αἰσθητὸν Κόσμον, καὶ ἀρκετὸς μόνος νὰ δοξάζῃ αἰωνίως τὸν Ποιητὴν, ἐκ τῆς καλλονῆς καὶ ποικιλίας τῶν χαρισμάτων του περισσότερον ἀπὸ ὅλην τοῦ Παντός τὴν Δημιουργίαν. Συνάγεται λοιπὸν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεός προώρισε τὴν Θεοτόκον κατὰ τὴν προαιώνιον αὐτοῦ εὐδοκίαν, ἥτις εἶναι, οὐχὶ τὸ ἐπό-

μεταξύ δὲ αὐτῶν τῶν τρυφῶν, εὐρίσκοντας τὸν Θεόν, ζήτησέ του, διὰ τὰς ἀφράστους ταύτας ἀγαλλιᾶσεις του, νὰ σοῦ δώσῃ χάριν καὶ δύναμιν, διὰ νὰ ἡμπορῇς νὰ κατατροπώσῃς, καὶ νὰ διαφθείρῃς τοὺς ἐχθροὺς σου· καὶ μάλιστα ἐκεῖνον, ὅπου τότε σὲ πολεμεῖ· ἔπειτα συλλογιζόμενος τὰς τόσας καὶ οὕτως ἐξαιρέτους ἀρετὰς καὶ πράξεις αὐτῆς τῆς Θεοτόκου· καὶ παρασταίνωντας αὐτάς, πότε ὅλας ὁμοῦ, καὶ πότε ἀμμίαν ἀπὸ αὐτάς, εἰς τὸν Θεόν· διὰ τὴν ἐκείνων δύναμιν, ζήτησε ἀπὸ τὴν ἀπειρόν του ἀγαθότητα, ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου χρειάζεσαι καὶ ποθεῖς.

Μετὰ ταῦτα, στρέφωντας β'. τὸν νοῦν σου εἰς τὸν Κύριόν μας τὸν Υἱόν της, ἀνάμνησέ του τὴν Παναγίαν κοιλίαν, ὅπου τὸν ἐδόξασεν εἰς ἑνέα μῆνας· τὴν εὐλάβειαν, μὲ τὴν ὁποίαν τὸν ἐπροσκύνησεν ὅταν ἐγεννήθη, καὶ τὸν ἐγνώρισε Θεὸν ἀληθινόν, καὶ ἄνθρωπον τέλειον, υἱὸν, καὶ ποιητὴν της· τοὺς φιλοστόργους ὀφθαλμούς της, ὅπου τὸν εἶδαν τόσον πτωχόν· τὰς ἀγκάλας, ὅπου τὸν ἐδέχθησαν· τὸ γάλα, ὅπου τὸν ἐδύζασε. τοὺς κόπους, καὶ τὰ θάσανα, ὅπου εἰς τὴν ζωὴν του, καὶ εἰς τὸν θάνατόν του ὑπέφερε δι' αὐτόν. Καὶ σοῦ ὑπόσχομαι, ὅτι διὰ μέσου αὐτῶν, θέλεις κάμῃς εἰς τὸ θεῖόν της τέκνον, γλυκυτάτην βίαν, διὰ νὰ σοῦ ὑπακούσῃ.

Τελευταῖον, στρέψε γ'. τὸν νοῦν σου καὶ εἰς αὐτὴν ταύτην

μενον καὶ κατ' ἐπακολούθησιν θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ προηγούμενον καὶ κύριον αὐτοῦ θέλημα, ὡς τὸ ἐρμηνεύει ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος (λόγ. α. εἰς τὰ φῶτα, καὶ λόγῳ εἰς τὴν Χριστοῦ γεννησιν). Συνάγεται λέγω ἐκ τούτων, ὅτι, καθὼς τὸ περιβόλι γίνεται διὰ νὰ φυτευθῇ τὸ δένδρον, καὶ πάλιν τὸ δένδρον φυτεύεται διὰ τὸν κερπὸν· τοιουτοτρόπως ὅλος ὁ νοητὸς, καὶ αἰσθητὸς Κόσμος ἐγίνετο διὰ τὸ τέλος τοῦτο: ἤτοι διὰ τὴν Κυρίαν Θεοτόκον· καὶ πάλιν ἡ Κυρία Θεοτόκος ἐγίνετο, διὰ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· καὶ οὕτως ἐτελειώθη ἡ ἀρχαία βουλή, καὶ ὁ σκοπὸς ὁ πρῶτος τοῦ Θεοῦ· μὲ τὸ νὰ ἀνεκεφαλαιώθησαν τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ ἡνώθη ἡ Κτίσις μὲ τὸν Κτίστην, οὐχὶ φυσικῶς, οὐχὶ προαιρετικῶς καὶ κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν· ὅστις εἶναι ὁ ἀνάτατος βαθμὸς τῆς ἐνώσεως, ὕστερα ἀπὸ τὸν ὅποιον, ἄλλος ἀνώτερος, οὔτε εὐρέθη, οὔτε εὐρεθήσεται.

τὴν Παναγίαν Θεοτόκον, καὶ ἐνθύμησέ την, πῶς ἐσάθη ἐκλελεγμένη ἀπὸ τὴν αἰδίων πρόνοιαν, καὶ ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ὡς μήτηρ τῆς χάριτος, καὶ εὐσπλαγχνίας, καὶ ὡς ἐδική μας μήτηρ καὶ συνήγορος· καὶ πῶς, ὕστερον ἀπὸ τὸν υἱὸν της, δὲν ἔχομεν ἀσφαλέστερον καὶ δυνατώτερον καταφύγιον νὰ προσδράμωμεν, παρὰ εἰς αὐτήν· ἐνθύμησέ της, πῶς, ὅλοι ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ καθὼς δὲν ὀνομάζομεν κυρίως πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς μᾶς ἐπαρήγγειλεν ὁ υἱός της· ἐπειδὴ, κυρίως ἓνα μοναχὸν πατέρα ἔχομεν, τὸν ἐν οὐρανοῖς· « Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς » εἰς γὰρ ἐστὶν ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν ταῖς οὐρανοῖς ». (Ματθ. κγ'. 9.) Ἐτὶ παρομοίως, οὔτε μητέρα ἄλλην κυρίως ὀνομάζομεν εἰς τὴν γῆν. Ἐπειδὴ, κυρίως αὐτὴν μόνην ἔχομεν μητέρα ἐν οὐρανοῖς, καὶ ἡμεῖς ὅλοι καυχώμεθα, νὰ ὀνομαζώμεθα τέκνα της. Διὸ, καὶ ἀποβλέπομεν εἰς αὐτὴν ὅλως δι' ὅλου, διὰ νὰ μᾶς ἐλεήσῃ, καθὼς ἀποβλέπει ἀκλινῶς εἰς τὴν μητέρα του καὶ τὸ ἀπογεγαλακτισμένον νήπιον· ὡς γέγραπται, « ὕψωσα » τὴν ψυχὴν μου, ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν μητέρα » αὐτοῦ (Ψαλ. ρλ'. 4.) »

Πρὸς τοῦτοις, ἀνάμνησέ της τὰς ἀληθείας, ὅπου γράφουν δι' αὐτὴν τόσα βιβλία, πῶς, ὅλοι οἱ πιστοὶ πιστεύουν τὰ τόσα ὑψηλὰ, καὶ οὕτω θαυμαστά, καὶ μεγάλα κατορθώματα, καὶ χαρίσματα, ὅπου ἐπροξένησεν εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος· ἐπειδὴ καὶ, αὕτη μοναχὴ σταθεῖσα ἀναμέσον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, τὸν μὲν Θεὸν, υἱὸν ἀνθρώπου ἐποίησε· τοὺς δὲν ἀνθρώπους, υἱοὺς Θεοῦ. Πῶς, χωρὶς τὴν μεσιτείαν αὐτῆς, κἀνένας, οὔτε Ἄγγελος, οὔτε ἄνθρωπος, δύναται νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν Θεόν· ἐπειδὴ καὶ, αὕτη μοναχὴ εὐρίσκεται μεθόριον ἀναμεταξὺ τῆς ἀκτίστου καὶ κτιστῆς φύσεως· αὕτη μόνη εἶναι Θεὸς ἄμεσος μετὰ τὸν Θεόν, καὶ ἔχει τὰ δευτερεῖα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὡς οὕσα μήτηρ ἀληθῶς τοῦ Θεοῦ· καὶ αὕτη μοναχὴ εἶναι, ὅχι μόνον ὁ θησαυροφύλαξ ὅλου τοῦ πλούτου τῆς Θεότητος, ἀλλὰ καὶ ὁ διαμοιραστὴς εἰς ὅλους, καὶ Ἄγγέλους, καὶ ἀνθρώπους, ὅλων τῶν ἀπὸ Θεοῦ διδομένων εἰς τὴν κτίσιν ὑπερφυσικῶν ἐλ-

λάμψων, καὶ θείων, καὶ πνευματικῶν χαρισμάτων. Καὶ πῶς, δὲν εἶναι τινας, ὁποῦ νὰ τὴν ἐπικαλέσθῃ μὲ πίστιν, καὶ νὰ μὴ τοῦ ὑπήκουσε μὲ εὐσπλαγχνίαν. Τέλος πάντων, παρὰστησέ της πᾶ πάθη καὶ τὰ βάσανα τοῦ μονογεννοῦς αὐτῆς υἱοῦ, ὁποῦ ὑπέφερε διὰ τὴν σωτηρίαν μας· καὶ παρακάλεσέ την, νὰ ζητήσῃ διὰ ἐσένα χάριν ἀπὸ αὐτὸν, διὰ νὰ λάβουν καὶ εἰς ἐσένα τὰ πάθη αὐτά, τὸ ἀποτέλεσμα ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον τὰ ὑπέφερεν ὁ υἱός της· τὸ ὁποῖον εἶναι, ἡ ἐδική σου σωτηρία· καὶ τοῦτο, ὅχι διὰ ἄλλο, ἀλλὰ διὰ δόξαν ἐδικήν του, καὶ εὐαρέστησιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ν'.

*Περὶ τινων σκέψεων, διὰ τὰ προστρέχωμεν εἰς τὴν Θεοτόκον
μὲ πίστιν, καὶ θάρρος*

Θέλωντας νὰ προστρέξῃς εἰς τὴν Θεοτόκον μὲ πίστιν καὶ θάρρος εἰς κάθε σου χρεῖαν, ἡμπορεῖς νὰ τὸ ἐπιτύχῃς, ὅταν συλλογισθῇς, ἅ., πῶς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἄγγεῖα (καθὼς μὲ τὴν δοκιμὴν τὸ ἡξεύρομεν) εἰς τὰ ὁποῖα ἔμβη μόσχος, ἢ ἄλλό τι πολύτιμον μῦρον, ἀγκαλὰ καὶ νὰ μὴν ἦναι πλέον τὸ μῦρον μέσα εἰς αὐτά, κρατοῦσιν ὅμως τὰ ἄγγεῖα ταῦτα τὴν εὐωδίαν ἐκείνην· καὶ ὅσον περισσότερον διάστημα καιροῦ ἐστάθῃ μέσα τὸ μῦρον, τόσον περισσότερον βαστοῦσι καὶ τὰ ἄγγεῖα τὴν εὐωδίαν· καὶ μάλιστα πῶς, ἀνίσως καὶ ὁ μόσχος μείνῃ κατὰ κᾶποιον τρόπον εἰς τὰ ἄγγεῖα, τόσον πολλὰ περισσότερον ταῦτα εὐωδιάζουσι· καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ, ὁ μόσχος ἐκεῖνος, ἢ τὸ πολύτιμον ἐκεῖνο μῦρον, εἶναι μιᾷς δυνάμεως περιωρισμένης καὶ πεπερασμένης· ὁμοίως συλλογίσου, πῶς, ἓνας ὁποῦ στέκει κοντὰ εἰς μίαν μεγάλην πυρκαϊάν, κρατεῖ πολὺν καιρὸν τὴν θερμότητα, ἂν καὶ νὰ μακρύνῃ ἀπὸ τὸ πῦρ. Καὶ ἐπειδὴ ταῦτα εἶναι ἀληθινὰ, ἄρά γε, ἀπὸ ποῖαν ἄρρητον εὐωδίαν φιλανθρωπίας; ἀπὸ ποῖαν φλόγα ἀγάπης; καὶ ἀπὸ ποίους λογισμοὺς ἐλέους καὶ εὐσπλαγχνίας, ἡμποροῦμεν ἡμεῖς νὰ εἰποῦμεν, πῶς εἶναι πλήρη τὰ

σπλάγχχνα τῆς Θεοτόκου ὁποῦ ἐβάστασεν ἑννέα μῆνας εἰς τὴν παρθενικὴν τῆς Γαστέρα τὸν Χριστὸν, τὸ ἀκένωτον μῦρον; ὁποῦ κρατεῖ πάντοτε εἰς τὸ στήθος τῆς, καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι ἡ ἰδίᾳ αὐτοαγάπη, καὶ τὸ ἴδιον αὐτοέλεος, καὶ ἡ αὐτοευσπλαγχνία; καὶ ὅχι πεπερασμένης καὶ περιωρισμένης δυνάμεως, ἀλλ' ἀπείρου καὶ ἀπεριόριστου;

Ὅθεν, καθὼς ὅποιος ἐγγίζει εἰς τὰ ἀγγεῖα, ὁποῦ ἔχουσι τὸ μῦρον, πέρνει εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν εὐωδίαν· καὶ ὅποιος πλησιάζει εἰς μίαν μεγάλην πυρκαϊάν, δὲν ἡμπορεῖ, παρὰ νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ τὴν θερμότητά τῆς· ἔτσι, καὶ πολλὰ περισσότερον, κάθε ἐνδεής, ὁποῦ νὰ ἔχῃ χρεῖαν, καὶ νὰ πλησιάσῃ μὲ ταπεινωσιν καὶ πίστιν εἰς τὸ οὐράνιον μῦρον, καὶ εἰς τὸ πῦρ τῆς ἀγάπης τοῦ ἐλέους καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας, ὁποῦ πάντοτε εὐωδιάζει, καὶ πάντοτε ἀνάπτει εἰς τὸ στήθος τῆς Παρθένου· ἐξάπαντος θέλει λάβῃ βοηθείας, εὐεργεσίας, καὶ χάριτας, τόσον περισσότερας, ὅσον περισσότερον συνεχῶς, καὶ ὅσον μὲ μεγαλητέραν πίστιν καὶ θάρρος πλησιάσῃ.

Β'. Κἀνένα κτίσμα, δὲν ἡγάπησέ ποτε τόσον τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἐσυμμορφώθη τόσον εἰς τὸ θέλημα του, ὥσάν ἡ Παναγία του μητέρα· ἓνα μὲν, διατὶ μοναχὴ χωρὶς ἄνδρα τὸν ἐγέννησε, καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ αὐτὸν ἓνα καὶ μοναχὸν υἱὸν ἐγέννησε, καὶ ὅχι ἄλλον· ὅθεν, δὲν ἐμοιράσθη τελείως εἰς ἄλλον ἢ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τῆς. Ἀνίσως λοιπὸν, αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀγαπητὸς υἱὸς τῆς Παρθένου, ἐξώδευσεν ὅλην τοῦ τὴν ζωὴν, καὶ ὅλον τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ τὰς χρεῖας ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ἔδωκε τὴν μητέρα του, διὰ μητέρα μας, καὶ συνήγορον, εἰς τὸ νὰ μᾶς βοηθῇ, καὶ νὰ ᾔναι ὕστερα ἀπὸ αὐτὸν, μέσον τῆς σωτηρίας μας. Πῶς, καὶ μὲ ποῖον τρόπον, θέλει δυνηθῇ ποτὲ ἡ ἀγαπημένη του αὕτη μήτηρ, καὶ συνήγορός μας, νὰ γένῃ ἀποστάτης τῆς θελήσεως τοῦ τόσον ἡγαπημένου υἱοῦ τῆς, καὶ νὰ μὴ μᾶς βοηθήσῃ; Ὅθεν πρόστρεχε, ἀγαπητὲ, πρόστρεχε μὲ θάρρος εἰς κάθε σου χρεῖαν, εἰς τὴν Παναγίαν Θεοτόκον. Διατὶ, ἐκείνη ἡ πεποθήσις, καὶ τὸ θάρ-

ρος, ὁποῦ δείχνεις εἰς αὐτήν, εἶναι πλουσία καὶ μακαρία, καὶ ἄσφαλές καταφύγιον, καὶ πάντοτε γενῶν εἰς ἐσὲ χάριτας καὶ ἐλεημοσύνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΑ΄.

Πῶς πρέπει νὰ μελετᾷ τις, καὶ νὰ προσεύχεται διὰ μέσου τῶν Ἀγγέλων, καὶ ὄλων τῶν μακαρίων.

Δύω τρόπους ἡμπορεῖς νὰ μεταχειρισθῇς, διὰ νὰ λάβῃς τὴν βοήθειαν καὶ προστασίαν τῶν οὐρανίων ἀγίων. Ὁ ἕνας εἶναι, νὰ στραφῇς εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα, καὶ νὰ τοῦ παραστήσῃς τὴν ἀγάπην, μὲ τὴν ὁποίαν ἀγαπᾶται· καὶ τοὺς αἰνους, μὲ τοὺς ὁποίους ὑμνεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀγίους τοῦ οὐρανοῦ· καὶ τοὺς ἁγῶνας καὶ θάσανα, ὁποῦ ὑπέφεραν οἱ Ἅγιοι οὗτοι εἰς τὴν γῆν, διὰ δόξαν του· καὶ ἔτσι, μὲ τὴν δύναμιν αὐτῶν τῶν πραγμάτων, νὰ ζητήσῃς ἀπὸ τὴν μεγαλειότητά του ἐκεῖνο, ὁποῦ χρειάζεσαι. Ὁ ἄλλος εἶναι, νὰ προστρέξῃς εἰς αὐτὰ τὰ ἴδια ἔνδοξα πνεύματα τῶν Ἀγγέλων, καὶ μακαρίων, ὡσάν ὁποῦ, ἐκεῖνα ἐπιθυμοῦσιν, ὅχι μόνον τὴν ἐπὶ γῆς σωτηρίαν καὶ τελειότητά μας, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς οὐρανούς· δόξαν μας· καὶ νὰ ζητήσῃς, νὰ σοῦ βοηθήσουν ἐναντίον ὄλων τῶν κακιῶν, καὶ τῶν ἐχθρῶν σου, καὶ νὰ σὲ διαφεντεύσουν ἀκόμη εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου σου. Συλλογίζου κάμμίαν φορὰν καὶ τὰς πολλὰς καὶ ἐξαιρέτους χάριτας, ὁποῦ ἔλαβαν ἀπὸ τὸν Θεὸν αὐτοὶ οἱ τοῦ οὐρανοῦ Ἅγιοι· διεγείρωντας, καὶ ἀνάπτωντας εἰς τὸν ἑαυτὸν σου μίαν ζωντανὴν διάθεσιν ἀγάπης, καὶ χαρᾶς εἰς αὐτούς· διατὶ εἶναι πεπλουτισμένοι μὲ τόσα ὑπερφυσικά χαρίσματα, τὰ ὁποῖα, λογιάζε ὡσάν νὰ ἦσαν ἴδια ἐδικὰ σου· μάλιστα, συγχάιρου, ἂν ἦναι δυνατὸν, περισσότερον διατὶ τὰ ἔχουν αὐτοὶ, καὶ ὅχι ἐσύ· ἐπειδὴ καί, τοιοῦτον ἦτον τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅστις, διὰ τοῦτο εἶναι αἰνετός, καὶ εὐλογημένος. Καὶ διὰ νὰ κάμῃς αὐτὴν τὴν γύμνασιν μὲ εὐκολίαν καὶ τάξιν, διαίρεσε τὰ τάγματα τῶν Ἀγίων εἰς τὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον.

Τὴν β΄. παρακάλει τὰ ἐννέα τάγματα τῶν Ἀγγέλων· τὴν

γ'. τὸν Τίμιον Πρόδρομον· τὴν δ'. τοὺς Πατριάρχας, καὶ Προφήτας· τὴν ε'. τοὺς Ἀποστόλους· τὴν ς'. τοὺς μάρτυρας· τὴν ζ'. τοὺς Ἱεράρχας, μὲ τοὺς ἄλλους Ἀγίους· τὴν Κυριακὴν, τὰς Παρθένους, μὲ τὰς ἄλλας Ἀγίας.

Ἀλλὰ μὴν ἀφήσης ποτὲ κάθε ἡμέραν, τὸ νὰ προστρέχης συγκαίως εἰς τὴν Θεοτόκον, τὴν Βασίλισσαν ὄλων τῶν Ἀγίων· εἰς τὸν Ἀγγελον τὸν φύλακά σου· εἰς τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαήλ· καὶ εἰς ὅλους τοὺς Ἀγίους, τοὺς συνηγόρους, καὶ βοηθούς σου. Παρακάλει δὲ καθ' ἑκάστην τὴν αἰσιμαρτηνὴν Μαρίαν· τὸν υἱὸν της, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τὸν οὐράνιον τοῦ Πατέρα, διὰ νὰ σὲ ἀξιώσῃ τῆς χάριτος ταύτης· ἡγουν, νὰ σοῦ δώσῃ διὰ κύριον, καὶ καθολικόν σου συνηγόρον, καὶ ὑπερασπιστήν, τὸν δίκαιον Ἰωσήφ, τὸν μνήστορα· καὶ μετὰ ταῦτα, πρόστρεχε εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον Ἰωσήφ, μὲ δεήσεις καὶ θάρρος, νὰ σὲ δεχθῇ ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισίν του.

Διότι, ἀναρίθμητοι εἶναι αἱ εὐεργεσίαι, ὅπου ἔλαβαν ἀπὸ αὐτὸν ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅπου τὸν εἶχαν εἰς εὐλάβειαν, καὶ ἐπρόσδραμον εἰς αὐτὸν, ὅχι μόνον εἰς τὰς πνευματικὰς χρείας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς σωματικὰς· καὶ μάλιστα, εἰς τὸ νὰ τοὺς ὀδηγῇ πῶς πρέπει νὰ προσεύχωνται καλῶς, καὶ νὰ μελετῶσι. Διότι, ἀνίσως καὶ τοὺς ἄλλους Ἀγίους ἀγαπᾷ τόσο ὁ Θεός, ἐπειδὴ ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν ὑποταγὴν καὶ τιμὴν, πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ πιστεύσωμεν, πῶς ἀγαπᾶται ἀπὸ αὐτὸν, ὁ ταπεινότατος οὗτος δίκαιος, καὶ ἅγιος; καὶ πόσον ἰσχύουσιν ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ἡ παρακάλεσίς του; ὅστις, ἦτον εἰς τόσῃ τιμὴν ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον Θεόν, ὅταν ἦτον εἰς τὴν γῆν σωματικῶς, ὅπου ἠθέλησε νὰ ὑποτάσσεται εἰς αὐτὸν, καὶ νὰ τὸν ὑπακούῃ ὡς Πατέρα του, καθὼς γράφει τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον· «Καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς» (Λουκ. 6. 51.) καὶ νὰ τὸν ὑπηρετῇ εἰς ὅλα τὰ χρειαζόμενα, καθὼς σοφῶς ἀποδεικνύει εἰς τὰ ἀσκητικά του ὁ μέγας Βασίλειος (1).

(1) Τὰ λόγια τοῦ μεγάλου Βασιλείου εἶναι ταῦτα. «Κατὰ μὲν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΒΒ'.

ἽΟτι ἡ μελέτη τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ, προξενεῖ διαφόρους διαθέσεις, καὶ θεοφιλή πάθη εἰς τὴν καρδίαν μας.

Ἐκεῖνα, ὅπου εἶπα ἀνωτέρω διὰ τὰ πάθη τοῦ Κυρίου, εἶναι διὰ νὰ προσευχώμεθα, καὶ νὰ μελετοῦμεν αὐτὰ, καὶ διὰ νὰ ζητήσωμεν ὕστερον ἐκείνην τὴν χάριν, ὅπου ποθοῦμεν· τῶρα προσθέτω ἐδῶ, πῶς ἡμποροῦμεν ἀπὸ τὴν μελέτην αὐτῶν τῶν ἰδίων παθῶν, νὰ προξενήσωμεν εἰς τὴν καρδίαν μας διαφόρους διαθέσεις, καὶ πάθη ἅγια. Θέλωντας λοιπὸν νὰ μελετήσης τὴν ζωῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡμπορεῖς νὰ στοχασθῇς τὰ ἀκόλουθα νοήματα.

Α', ἽΟτι εἰς καιρὸν, ὅπου εὕρισκετο ὁ Κύριός μας ἐπάνω εἰς τὸ Ὅρος τοῦ Γολγοθᾶ, ἐγυμνώθη μανιωδῶς ἀπὸ ἐκείνον τὸν λυσσασμένον λαὸν, καὶ ἐκαταξέσχισθησαν πάλιν μεληδὸν αἱ σάρκες του, οὔσαι προσκολλημέναι ἀπὸ τοὺς προηγουμένους δαρμούς εἰς τὰ ῥοῦχά του.

Β', ἽΟτι εὐγάλθη πρὸ τοῦ Σταυροῦ ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του ὁ ἀκάνθινος στέφανος· ὅστις, μεταβαλθεὶς πάλιν μετὰ τὴν σταύρωσιν, ἐστάθη εἰς αὐτὸν αἰτία νέων πληγῶν.

Γ', ἽΟτι μὲ τὰ κρούσματα τῶν σφυρῶν, καὶ καρφίων, ἐπροσηλώθη πολλὰ σκληρὰ ἐπάνω εἰς τὸ γυμνόν, καὶ κατὰξηρον ξύλον τοῦ Σταυροῦ.

Δ', ἽΟτι μὲ τὸ νὰ μὴν ἔφθαναν τὰ θεῖά του μέλη, διὰ νὰ

» τὴν πρώτην ἡλικίαν τοῖς γονεῦσιν ὑποτασσόμενος, ἅπαντα πόνον
 » σωματικὸν πράως καὶ εὐπειθῶς συνδιέφερεν· ἄνθρωποι γὰρ ὄντες,
 » δίκαιοι μὲν καὶ εὐσεβεῖς, πένητες δὲ, καὶ τῶν ἀναγκαιῶν οὐκ εὐπο-
 » ροι· (καὶ μάρτυς ἡ φάτις τῶν τιμῶν τόκων ἢ θεραπείας)· εἰκότως
 » πόνους σώματος προσωμίλουν διηνεκέσι, τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν ταύτη
 » ἑαυτοῖς συμπορίζοντες. Ἰησοῦς δὲ τούτοις ὑποτασσόμενος, ὥς φησὶν
 » ἡ Γραφή, πάντως καὶ τῷ συνδιαφέρειν τοὺς πόνους, τὴν εὐπειθειαν
 » ἐπιδείκνυτο ». (Δσκητ. Διαταξ. δ').

διὰ νὰ τὸν καρφώσουν, ἐτανύσθησαν μὲ τόσῃ βίαν ἀπὸ ἐκεί-
νους τοὺς αἰμοδόρους στρατιώτας, ὅπου εὐγῆκαν ἀπὸ τὸν τόπον
τοὺς ὅλα του τὰ κόκκαλα, ὥστε ὅπου ἤμποροῦσαν νὰ μετρηθοῦν
ἕνα πρὸς ἕνα, κατὰ τὸ ψαλμικὸν ἐκείνο. « Ἐξηρίθμησαν πάντα
τὰ ὀστά μου » (Ψαλ. κα. 18.)

Ε΄., Ὅτι εἰς καιρὸν ὅπου ἐκρέμετο εἰς τὸ σκληρὸν ξύλον, μὲ
τὸ νὰ μὴν ἐκρατεῖτο ἀπὸ ἄλλο, παρὰ ἀπὸ καρφία, ἐξ ἀνάγκης
ἠκολούθησε διὰ τὸ βάρος τοῦ σώματος, ὅπου ἔπιπτε κάτω,
νὰ ἐπλάτυναν πολλὰ αἱ πανάγιοι πληγαί του, καὶ ἀκολουθῶς
ἐκ τούτου νὰ αἰσθάνετο ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς μας πόνους δρι-
μυτάτους εἰς τὴν καρδίαν του.

Ὅθεν, ἀπὸ αὐτάς, ἡ ἀπὸ ἄλλας τοιαύτας μελέτας, ἐὰν θέ-
λης νὰ προξενήσης εἰς τὸν ἑαυτὸν σου διάθεσιν, καὶ πάθος ἀγά-
πης πρὸς τὸν Θεόν σου, σπούδασε νὰ ἀπεράσης ἀπὸ τὴν γνῶσιν
τῶν τοιούτων παθῶν, εἰς τὴν μεγαλητέραν γνῶσιν τῆς ἀπείρου
ἀγαθότητος τοῦ Κυρίου σου, καὶ τῆς πρὸς ἐσένα ἀγάπης του,
ὅστις, ἠθέλησε νὰ πάθῃ τόσα διὰ ἐσέ· καὶ βέβαια, ὅσον αὐξήσῃ
εἰς ἐσέ αὐτὴ ἡ γνῶσις, τόσον παρομοίως θέλει αὐξήσῃ καὶ ἡ πρὸς
τὸν Κύριόν σου ἀγάπη.

Διὰ νὰ λάβῃς λοιπὸν εἰς τὴν καρδίαν σου πόνον, λύπην, καὶ
συντριβὴν, πῶς ἔβλαψες μὲ τὰς ἁμαρτίας σου τόσαις φοραῖς
τὸν Θεόν σου, καὶ μὲ τόσῃ ὑπερβάλλουσαν ἀχαριστίαν· στοχά-
σου αὐτὴν τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα, καὶ ἀγάπην, ὅπου ἔδειξεν
εἰς ἐσένα ὁ Δεσπότης τῶν ἀπάντων· ὅστις, διὰ τὰς παρανομίας
σου, ἔπαθε καὶ ἐβασανίσθη τοιοῦτοτρόπως.

Διὰ νὰ παρακινήθῃς εἰς ἐλπίδα, συλλογίσου, ὅτι ἕνας Κύ-
ριος μέγας καὶ ὑψηλός, κατήντησεν εἰς αὐτὴν τὴν κατὰστασιν
νὰ ταλαιπωρηθῇ τόσον, διὰ νὰ σοῦ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτίαν·
διὰ νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ δαίμονος, καὶ ἀπὸ τὰ
μερικά σου σφάλματα· διὰ νὰ σοῦ ἐξιλεώσῃ τὸν αἰώνιον Πατέ-
ρα σου· καὶ διὰ νὰ σοῦ δώσῃ θάρρος νὰ προστρέχῃς εἰς αὐτὸν
εἰς κάθε σου χρεῖαν.

Διὰ νὰ παρακινήθῃς εἰς χαρὰν, ἀπέραςε ἀπὸ τὰ βάσανά του

εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῶν βασάνων τοῦ ἤγουν, συλλογίσου, ὅτι, διὰ ἐκεῖνα τὰ βάσανα, καθαρίζει τὰς ἀμαρτίας ὅλου τοῦ κόσμου· ἐξιλεώνει τὴν ὀργὴν τοῦ Πατρός τοῦ συγχύζει τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους· θανατώνει τὸν θάνατον· ἀναπληρώνει μὲ τὰς ψυχὰς τῶν μακαρίων, τὸν τόπον τῶν ἐκπεσόντων Ἀγγέλων καὶ προξενεῖ χαρὰν ἀνεκλάλητον εἰς τὸν Ἄναρχόν του Πατέρα, καὶ εἰς τὸ ὁμοούσιον Πνεῦμά του, μὲ τὸ νὰ ἐκέρδισε τοιαύτην Μητέρα Παρθένον, καὶ ὄλην τὴν θριαμβεύουσαν ἐν Οὐρανοῖς, καὶ τὴν στρατευομένην ἐπὶ γῆς Ἐκκλησίαν.

Διὰ νὰ ἔλθῃς εἰς τὸ μῖσος τῶν ἀμαρτιῶν σου μεταχειρίσου ὅλους τοὺς λογισμοὺς, ὅπου μελετήσεις, διὰ τοῦτο μόνον τὸ τέλος· δηλαδή, συλλογίσου, πῶς ὁ Κύριός μας δὲν ἔπαθε διὰ ἄλλο ἀποτέλεσμα, παρὰ διὰ νὰ σὲ κάμῃ νὰ μισήσῃς τὰς ἀμαρτίας, καὶ τὰ κακά σου θελήματα· καὶ μάλιστα ἐκεῖνο τὸ θέλημα, ὅπου σὲ κυριεύει περισσότερο, καὶ δὲν ἀρέσει εἰς τὴν θείαν του μεγαλειότητα.

Διὰ νὰ ἔλθῃς εἰς ἔκπληξιν καὶ θαυμασμόν, συλλογίσου, ποῖον πρᾶγμα ἤμπορεῖ νὰ ᾖναι μεγαλύτερον ἀπὸ τοῦτο; νὰ βλέπῃς τὸν ποιητὴν τοῦ παντός, ὅστις δίδει τὴν ζωὴν εἰς ὅλα τὰ πάντα, νὰ καταδικάζεται εἰς θάνατον ἀπὸ τὰ κτίσματά του· νὰ βλέπῃς καταπατημένην, καὶ ἐξευτελισμένην, τὴν ὑπερτάτην μεγαλειότητα· καταδικασμένην, τὴν δικαιοσύνην· ἐμπτυσμένην, τὴν ὠραιότητα· μισουμένην, τὴν ἀγάπην τοῦ Οὐρανίου Πατρός· νὰ βλέπῃς τὸ φῶς ἐκεῖνο τὸ ἄκτιστον καὶ ἀπρόσιτον, νὰ καταντήσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ σκότους· ἡ αὐτοδόξα, καὶ εὐδαιμονία, νὰ νομίζεται ἀτιμία, καὶ καταφρόνησις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐσχάτην ταλαιπωρίαν.

Διὰ νὰ συλλυπῇσαι μὲ τὸν λυπημένον σου Δεσπότην, ἀφίωνοντας τὰ ἐξωτερικά του βάσανα, συλλογίσου ἄλλα ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα, ὅπου τὸν ἐβασάνιζαν ἐσωτερικῶς. Διατί, ἂν λυπῇσαι διὰ τὰ ἐξωτερικά, βέβαια θέλει εἶναι θαῦμα, πῶς δὲν σχίζεται ἡ καρδιά σου ἀπὸ τὴν λύπην, διὰ τὰ ἐσωτερικά πάθη του! Ὅταν δηλαδή συλλογισθῇς, πῶς, ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ, βλέπουσα ἀμέσως καὶ καθαρῶς τὸν Θεὸν ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τῆς

μακαρίας λεγομένης ὁράσεως, καθὼς τώρα τὸν βλέπει εἰς τὸν Οὐρανὸν (1), τὸν ἐγνώριζεν ἁξιώτατον ὑπερεκπερισσοῦ πάσης τιμῆς καὶ θεραπείας, διὸ καὶ ἐπιθυμοῦσεν ὅλα τὰ κτίσματα, μὲ ὅλας τὼν τὰς δυνάμεις, νὰ ἀποδίδουν εἰς αὐτὸν τὴν τιμὴν αὐτήν· Ὅθεν, βλέπωντας τὸν Θεὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου οὕτω παρὰδόξως θελαμμένον, καὶ ὑβρισμένον ἀπὸ τὰ ἄπειρα σφάλματα, καὶ ὀδελυρὰς παρανομίας τοῦ κόσμου, ἐνταύτῳ ἐπληγώνετο ἐσωτερικῶς ἀπὸ ἀναριθμήτους πόνους καὶ βάσανα· τὰ ὅποια, τόσον περισσότερον τὸν ἐβασάνιζαν, ὅσον μεγαλητέρα ἦτον ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ ἐπιθυμία, ὅπου εἶχεν εἰς τὸ νὰ τιμᾶται, καὶ νὰ δουλεύεται ἀπὸ ὄλους, ἡ οὕτως ὑψιστος μεγαλειότης. Καὶ λοιπὸν, καθὼς τὸ μέγεθος ταύτης τῆς ἀγάπης καὶ ἐπιθυμίας, δὲν

(1) Πάντες μὲν οἱ ἅγιοι ἐν τῇ γῇ εὐρισκόμενοι, ἠξιώθησαν νὰ βλέπουν τὸν Θεὸν ἀμυδρῶς, καὶ ὡς ἐν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος (Κορινθ. α'. ιγ'), εἰς οὐρανοὺς δὲ ἀνερχόμενοι, καὶ γενομένοι Μακάριοι, βλέπουσι τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ἥτοι ἀμέσως καὶ καθαρῶς, ὡς λέγει καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος (αὐτοῦ). Ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὲ τὸ νὰ ἦτον ἡνωμένη καθ' ὑπόστασιν μὲ τὸν Θεὸν λόγον, καὶ τεθεωμένη ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης συλλήψεως, κατὰ τοὺς ἱεροὺς Θεολόγους, ἀκολούθως εἶχε καὶ τὴν μακαρίαν ταύτην ὄρασιν ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης ἐνώσεως· καὶ ἀκόμη ὄντος ἐπὶ γῆς τοῦ Χριστοῦ, ἔβλεπε μὲ τὸν ἀνώτατον νοῦν τῆς καθαρῶς καὶ ἀμέσως· τὸν Θεὸν εἰς τοῦ ὁποίου τὴν μακαρίαν θεωρίαν πάντοτε ἐνετρύφα καὶ ἡγαλλιᾶτο, ἀκόμη καὶ ὅταν εὐρίσκετο μέσα εἰς αὐτὰ τὰ πολυώδυνα πάθη τοῦ σταυροῦ, τὰ ὅποια ἠρθάνετο μόνον κατὰ τὸ αἰσθητικώτερον καὶ κατώτερον μέρος. Συνάγεται δὲ ἡ τοιαύτη μακαρία ὄρασις τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν, μάλιστα δὲ ἐκ τοῦ ῥητοῦ τούτου. «Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ἰωάν. γ'. 13)· ὅπου ἐρμηνεύεται ὁ Χριστὸς νὰ ἦτον ἐν τῷ οὐρανῷ κατὰ ταύτην τὴν μακαρίαν ὄρασιν, τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ διδομένην. Τρεῖς γὰρ γνώσεις λέγουσιν οἱ Θεολόγοι ὅτι εἶχεν ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ τὴν μακαρίαν ταύτην ὡς εἵπομεν· τὴν θεόπνευστον, ὅποιαν εἶχον καὶ οἱ Προφῆται, καθ' ἣν ὁ Χριστὸς ἤξευρε τὰ κρύφια τῶν ἀνθρώπων, ὡς γέγραπται, «αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἠπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας» (Ἰω. β'. 25). καὶ τὴν ἐπίκτητον, ἥτοι τὴν φυσικὴν τῶν ὄντων φιλοσοφίαν, ἡ ὅποια, ἦτον μὲν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Χριστοῦ θεόθεν ἐγκεχυμένη, ὡς καὶ εἰς τὸν Σολομῶντα· κατὰ δὲ τὸ εἶναι καὶ τὴν φύσιν τῆς, εἶναι καὶ λέγεται ἐπίκτητος· διὰ τὸ μὲ πόνον ἀποκτᾶται καὶ μάθῃσιν.

καταλαμβάνεται· ἔτζι δὲν εἶναι τινας, ὅπου νὰ ἡμπορῇ νὰ καταλάβῃ πόσον σκληρὰ καὶ βαρεῖα ἦτον διὰ τοῦτο ἡ ἐσωτερικὴ λύπη τοῦ ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ.

Πρὸς τούτοις, συλλογίσου, ὅτι, μὲ τὸ νὰ ἀγαπᾷ ὁ Κύριος ἀρρήτως ὅλα τὰ κτίσματά του, κατὰ ἀναλογίαν αὐτῆς τῆς ἀγάπης, ἐλυπήθη ὑπερεκπερισσοῦ διὰ ὅλας τὰς ἁμαρτίας των, διὰ τὰς ὁποίας ἔμελλον νὰ χωρισθοῦν ἀπὸ αὐτόν. Διότι, διὰ κάθε θανάσιμον ἁμάρτημα, ὅπου ἔκαμαν, καὶ ἔμελλον νὰ κάμουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅσοι ἐγεννήθησαν, καὶ ὅσοι μέλλουν νὰ γεννηθοῦν ποτε, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὅσαις φοραῖς κάθε ἕνας ἁμαρτάνει τόσαις φοραῖς καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὸν Κύριον, μὲ τὸν ὁποῖον ἡδύνατο νὰ ἦναι δι' ἀγάπην ἐνωμένος. Ὁ ὁποῖος αὐτὸς χωρισμός των, τόσον δριμύτερος ἐστάθη εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἀπὸ τὸν χωρισμὸν τῶν σωματικῶν μελῶν, ὅταν χωρισθοῦν καὶ εὗγουν ἀπὸ τὸν φυσικόν τους τόπον· ὅσον ἡ ψυχὴ, οὔσα πνεῦμα καθαρὸν, εἶναι εὐγενεστέρα καὶ τελειότερα ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ ἀκολούθως εἶναι πλέον χωρητικὴ πόνου. Ἀνάμεσα εἰς αὐτὰ τὰ πάθη τοῦ Κυρίου, ὅπου ἐδοκίμασε διὰ τὰ κτίσματα, αὐστηρότερον ἐστάθη ἐκεῖνο, ὅπου ἐδοκίμασε διὰ ὅλας τὰς ἁμαρτίας τῶν κολασμένων· οἷτινες, μὲ τὸ νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐνωθοῦν ποτὲ μὲ αὐτόν, μέλλουν νὰ πάσχουν αἰωνίως ἀνεκδιήγητα βάσανα.

Ἐὰν ἡ ψυχὴ σου, ἀδελφέ, δὲν ἀπαλύνθη ἀπὸ τὰ ῥηθέντα βάσανα τοῦ ἀγαπητοῦ της Ἰησοῦ, ἃς ἀπεράσῃ μὲ τὸν λογισμὸν παρεμπρὸς, καὶ θέλει εὖρη εἰς αὐτὸν βάσανα πολλὰ βαρύτερα, διὰ νὰ τὸν συμπονέσῃ. Ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἐβασανίσθη, καὶ μὲ τοὺς ἀπειροτίμους πόνους του ἱκανοποίησεν, ὅχι μόνον διὰ τὰς πεπραγμένας ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνας, ὅπου δὲν ἐπράχθησαν ποτὶ, δύνανται δὲ νὰπραχθοῦν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους (1).

(1) Τόσον δὲ ἀφθονωτάτη, καὶ πλουσιωτάτη ἔγινεν ἡ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἱκανοποίησις, καὶ πληρωμὴ παρὰ τοῦ Κυρίου, ὥστε ὅπου, αὐτὴν μὲν παρομοιάζει μὲ ἕνα ἄπειρον πέλαιος, ὅλαι δὲ αἱ

καὶ ἐκείνας μὲν, ἐσυγχώρησεν· ἀπὸ ταύτας δὲ, μᾶς ἰδῶκε δύναμιν διὰ τὴν φυλαττώμεθα.

Δὲν θέλουν σοῦ λείψουν καὶ ἄλλοι στοχασμοί, διὰ τὴν συμπονέσης τὸν ἐσταυρωμένον. Διότι, κάθε λογῆς πόνον, ὅπου ἔλαβε κάθε ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἵωνος, ὅλους, ὅλους, χωρὶς ἀμυμῖαν ἐξάφρουν, τοὺς αἰσθάνθη ὁ Κύριος εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ὅθεν, αἱ ὕβρεις, οἱ πειρασμοί, αἱ δυσφημίαι, αἱ σκληραγωγίαι, καὶ κάθε στενοχωρία, καὶ θάσανος ὅλων τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου, ἐβασάνισαν τὴν ψυχὴν τοῦ Χριστοῦ, πλεόν ζωντανά, παρὰ ὅπου ἐβασανίσθησαν ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι, ὅπου τὰ ἔπαθον. Διὰ τὴν, ὅλας τὰς θλίψεις, μεγάλας καὶ μικράς, τόσον τῆς ψυχῆς, ὅσον καὶ τοῦ σώματος, ὅπου ἔλαβον ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς των, ἕως εἰς ἓνα μικρὸν πόνον κεφαλῆς, καὶ ἕως εἰς ἓνα ὀλίγον κέντημα τῆς βελόνης, ὅλα τὰ εἶδεν ἐντελῶς, καὶ διὰ τὴν ἄπειρόν του ἀγάπην, ἠθέλησε τὴν συμπονέση, καὶ τὴν ἐντυπώσῃ εἰς τὴν καρδίαν του ὁ εὐσπλαγχνικώτατός μας Δεσπότης, καθ' ὃ ἦτον νέος Ἀδὰμ, καὶ Πατὴρ πνευματικὸς πάντων ἀνθρώπων.

ἁμαρτίαι τῶν ἀνθρώπων, ἀπερασμέναι, ἐνεστῶσαι, καὶ μέλλουσαι, παρομοιάζουν μὲ μίαν ῥάνίδα ὕδατος· ἐτζί θεολογεῖ περὶ τούτου ὁ θεὸς Χρυσόστομος. « Πλείψ ὧν ἡμεῖς ὠφείλομεν ὁ Χριστὸς ἀπέτισε· καὶ τοσοῦτ' ὡς πλείψ, ὅσον ἀμετρον πέλαγος, πρὸς μικρὰν ὕδατος σταγόνα παραβαλλόμενον ». Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, « Ἀλλ' οὐχ' ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα ». (Ῥωμ. ε. 15)· καὶ πάλιν. « Οὐ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις » (αὐτ. 20). Καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος, « Καὶ εἰ ἡ γεῦσις κατέκρινε, πόσῳ μᾶλλον τὸ Χριστοῦ παθεῖν ἐδικαίωσεν ». (Λόγ. εἰς τὰ Γενέθλ.). Καὶ μερικοὶ Θεολόγοι λέγουν, ὅτι, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔφθανε τὴν πληρώσῃ διὰ ὅλας τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, ἀνίστως μόνον ἐλάμβανεν ἓνα τόσον ὀλίγον πόνον, ὅσον λαμβάνει τινὰς, ὅταν τοῦ εὐγάλουν μίαν τρίχα ἀπὸ τὴν κεφαλὴν. Ἐπειδὴ δὲ ἔλαβε τόσους καὶ τόσους πόνους καὶ πάθη, καὶ ἔχυσεν ὅλον του τὸ αἷμα ἕως εἰς τὴν ὑστέραν σταλαγματίαν, καὶ ἀπέθανε μὲ τοιοῦτον θάνατον ἀτιμον, ἐννόησον ἐσὺ, πόσον πλουσία, καὶ πόσον ἄπειρος ἐγένεν ἡ ὑπὲρ ἡμῶν πληρωμὴ καὶ ἐκανοποίησις.

Ἄλλὰ, πόσον τὸν ἔθλιψαν οἱ πόνοι τῆς Παναγίας τοῦ Μητρὸς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ διηγηθῇ τινάς. Ἐπειδὴ καὶ αὕτῃ, παντοιοτρόπως, καὶ διὰ ὅλα τὰ αἷτια, ὅπου τὸν υἱὸν τῆς ἐδασάνισαν, αὐστηρότατα συνεπόνεσε μὲ αὐτὸν καὶ συνεπαθεν. Ὅθεν αὐτοὶ οἱ πόνοι τῆς Μητρὸς, ἀνενέωσαν εἰς τὸ εὐλογημένον τῆς Τέκνον, τὰς ἐσωτερικάς του πληγὰς, καὶ ἔμεινεν, ὥσάν ἀπὸ τόσα βέλη πεφυρωμένα ἀγάπης, πληγωμένη ἡ Γλυκυτάτη καρδιά του· ἥτις, διὰ τὰ τόσα βάσανα, ὅπου εἶπα, καὶ διὰ ἄλλα σχεδὸν ἄπειρα, ἀπόκρυφα δὲ εἰς ἡμᾶς, ἐδύνετο καλῶς νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἦτον ἓνας ἀγαπητικὸς ἄδης ἐκουσίων βασάνων· καθὼς εἶναι γεγραμμένον, ὅτι μία εὐλαβὴς ψυχὴ, οὕτως ἐσυνήθιζε νὰ ὀνομάζῃ τὸν ἐσταυρωμένον μὲ ἀγίαν ἀπλότητα.

Τέλος πάντων, ἀνίσως, ἀγαπητὲ, συλλογισθῇς καλῶς τὴν αἰτίαν ὅλων τῶν εἰρημένων βασάνων, ὅπου ὑπέφερεν ὁ λυτρωτὴς ἡμῶν καὶ Δεσπότης, δὲν θέλεις εὖρης νὰ ᾔτῃς ἄλλη, παρὰ, ἡ ἁμαρτία. « Αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, » καὶ μεμαλάχισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ». (Ἦσ. νγ'. 5). Ὅθεν, ἀκολουθεῖ καθαρῶς, ὅτι, τὸ νὰ συμπάσχῃς ἐσὺ ἀληθῶς καὶ κυρίως μὲ τὸν ἐσταυρωμένον σου Θεόν, καὶ τὸ νὰ ἀνταποδώσῃς τὰς χάριτας, ὅπου αὐτὸς ζητεῖ ἀπὸ λόγου σου, καὶ σὺ χρεωστεῖς εἰς αὐτὸν ἀπροφασίστως, εἶναι τὸ νὰ πονῇς ἀληθῶς διὰ ἀγάπην του, πῶς τὸν ἔβλαψες, τὸ νὰ μισῇς περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ πολεμῇς γενναίως κατὰ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ κατὰ τῶν κακῶν κλίσεων σου καὶ θελημάτων· διὰ νὰ ἐκδυθῇς μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ὁμοῦ μὲ τὰς πράξεις του, καὶ νὰ ἐνδυθῇς τὸν νέον· στολίζοντας τὴν ψυχὴν σου μὲ τὰς εὐαγγελικὰς ἀρετάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΓ΄.

Ἔτι περὶ τῶν ὠφελειῶν, ὅπου ἠμποροῦμεν νὰ λάβωμεν ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ ἐσταυρωμένου· καὶ περὶ τῆς μιμήσεως τῶν ἀρετῶν του.

Κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας ὠφελείας, ὅπου ἠμπορεῖς νὰ εὐγάλης ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἁγίαν μελέτην, τοῦ ἐσταυρωμένου, πρώτη εἶναι, τὸ νὰ λυπῆσαι, καὶ νὰ πονῇς, ὅχι μόνον διὰ τὰς ἀπερασμένας ἁμαρτίας σου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ πάθη, ὅπου ζῶσιν ἀκόμη εἰς ἐσέ, τὰ ὅποια ἔβαλαν εἰς τὸν σταυρὸν τὸν Κυρίον σου. Β΄. Τὸ νὰ τοῦ ζητῆς συγχώρησιν διὰ τὰ πταίσματά σου, καὶ χάριν νὰ μισήσης τελείως τὸν ἑαυτόν σου, διὰ νὰ μὴ τὸν βλάβῃς πλέον· μάλιστα, δι' ἀνταμοιβὴν τῶν διὰ σέ τόσων παθημάτων του, νὰ τὸν ἀγαπᾷς, καὶ νὰ τὸν δουλεύῃς εἰς τὸ ἐξῆς ἐντελῶς· τὸ ὅποιον, δὲν ἠμπορεῖ νὰ γένη, χωρὶς αὐτὸ τὸ ἅγιον μῖσος τῶν ἁμαρτιῶν σου. Γ΄. Νὰ καταδιώκῃς ἀπὸ λόγου σου πραγματικῶς, κάθε κακὴν κλίσιν σου, ὅσον μικρά καὶ ἂν ᾖ· ναι. Δ΄. Νὰ βιάζεσαι μὲ ὅλην σου τὴν δύναμιν, νὰ μιμῆσαι τὰς ἀρετάς τοῦ λυτρωτοῦ σου, ὅστις ἔπαθεν, ὅχι μόνον διὰ νὰ μᾶς σώσῃ πληρόνωντας ὑπὲρ τῶν ἀνομιῶν μας, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μᾶς δώσῃ παράδειγμα, νὰ ἀκολουθοῦμεν τὰ ἁγία του ἔχνη· « Χριστὸς γὰρ ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσῃτε τοῖς ἔχνεσιν αὐτοῦ »· (ἀ. Πέτ. 6'. 21). Καὶ ἐδῶ σοῦ δείχνω ἕνα τρόπον μελέτης, τὸν ὅποιον θέλεις μεταχειρισθῆς, διὰ νὰ μιμῆσαι τὰς ἀρετάς τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ ἐξαγγέλλῃς αὐτάς, ὡς γέγραπται· « Ὅπως τὰς ἀρετάς » ἐξαγγείλῃτε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς »· (ἀ. Πέτ. 6'. 9).

Λοιπὸν, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἀρετὴν τῆς ἀμνησικαχίας, καὶ νὰ μὴ φυλάττῃς μῖσος καὶ μνησικαχίαν πρὸς τοὺς ἐχθρούς σου, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀγαπᾷς, νὰ τοὺς συγχωρῇς ἐσὺ, καὶ νὰ παρακαλῇς τὸν Θεὸν ὀλοφύχως διὰ νὰ τοὺς συγχωρήσῃ καὶ ἐκείνος, καθὼς σὲ ὕβρισαν, καθὼς σὲ ἐζημίωσαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἰδίαν

ζωὴν σου ἕως θανάτου σὲ ἐπιβούλευσαν· ἰδὲ μίαν φοράν τὸν Κύριόν σου ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν καρφωμένον, καὶ ὄλον αἵματωμένον· ἰδέ τον, πῶς μὲ ἀκανθόπλεκτον στέφανον εἰς τὴν κεφαλὴν, μὲ πρόσωπον ἄτιμον καὶ ἐπτυσμένον, καὶ μὲ μαραμμένα χεῖλη φωνάζει καὶ παρακαλεῖ τὸν Πατέρα του, διὰ νὰ συγχωρήσῃ τοὺς σταυρωτάς του· « Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς », (Λουκ. κγ'. 34)· καὶ μὲ ὄλον ὁποῦ ἠδύνατο νὰ προσταῇ τὴν γῆν νὰ τοὺς καταπῇ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ! καὶ λοιπὸν, ἐκ τούτου συλλογίσου, ἂν ἐκεῖνος ὁ Παντοδύναμος Δεσπότης τοῦ κόσμου, ἐσυγχώρησε τὴν ἁμαρτίαν τῶν τόσων θανατηφόρων ἐχθρῶν του, τί μεγάλο πρᾶγμα εἶναι, ἂν ἐσύ ὁ οὐτιδανός; ἂν ἐσύ ὁ θρομερός, καὶ ἀσθενέστατος σκώληξ τῆς γῆς, μιμηθῇς ἐκεῖνον, καὶ συγχωρήσῃς τοὺς ἐχθρούς σου ἀπὸ καρδίας;

Διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπακοῆς εἰς τοὺς πνευματικούς σου πατέρας, καὶ διὰ νὰ ἔχῃς ταπεινώσιν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, στοχάσου αὐτὸν τὸν προαιώνιον καὶ ὁμοούσιον λόγον τοῦ Πατρὸς, ὁποῦ μὲ μόνον τὸ νεῦμά του ἔκτισε τὰ πάντα, πῶς ἔγινε τόσον ὑπήκοος εἰς τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς του· καὶ τόσον ἐταπεινώθη, ὁποῦ ἐκαταδέχθη νὰ λάβῃ θάνατον, καὶ θάνατον σταυρικόν· καθὼς εἶπεν ὁ Παῦλος· « ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν, » γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ »· (Φιλιπ. 6'. 8)· ὅπου μὲ τὴν λέξιν τοῦ σταυροῦ, ἠθέλησε νὰ φανερώσῃ τὸν πλέον ταπεινὸν, τὸν πλέον ἄτιμον, καὶ τὸν πλέον κατὰδικον, καὶ ἐπικατάρατον θάνατον, ὁποῦ ἔλαβεν ὁ Κύριος. « Ἐπικατάρατος, γάρ φησι, πᾶς ὁ κρεμáμενος ἐπὶ ξύλου ». (Δευτ. κá. 23). Τὸν ὁποῖον, ἄλλός ποτε ἄνθρωπος δὲν εὕρισκεται νὰ τὸν ἔλαβεν, εἰς τὰς ἱστορίας τοῦ Κόσμου. Καὶ βλέπε συντόμως τὰς ἀτιμίας, ὁποῦ ἔλαβεν, εἰς τὰ ἐξῆς περιστατικά. Προδίδεται ἀπὸ τὸν ἕνα μαθητὴν του· ἀρνεῖται ἀπὸ τὸν ἄλλον· φεύγουν, καὶ τὸν ἀφίνουν μόνον οἱ λοιποὶ μαθηταί, καὶ ἀπόστολοί του! Αὐτὰ ἔγιναν μεγαλωτάτης ἀτιμίας αἷτια εἰς τὸν Δεσπότην μας. Διὰ τὴν, ὅλος ὁ Κόσμος ἔλεγον κατ' αὐτοῦ, πῶς ἐστὶν ὁ τόσον κακώτροπος ἄνθρωπος, ὥστε ὁποῦ καὶ αὐτὸς ὁ

ἴδιος μαθητῆς του τὸν ἐμίσησε διὰ τὰς κακίας του, καὶ τὸν ἐπρόδωσε· καὶ ὁ ἄλλος, τὸν ἄρνήθη, ὡς ἀπατεῶνα, καὶ ψεύστην· καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι του μαθηταί, μὲ τὸ νὰ μὴν τὸν ἠγάπουν κατ' ἀλήθειαν, ἀλλὰ καθ' ὑπόκρισιν, εἰς δλον τὸ ὕστερον τὸν ἐμίσησαν, καὶ τὸν ἀφῆκαν, καὶ ἔφυγαν. Παραστέκεται εἰς πολλὰ καὶ διάφορα κριτήρια, τοῦ Ἄννα, τοῦ Καϊάφα, τοῦ Πιλάτου καὶ τοῦ Ἡρώδου! Προτιμᾶται ὁ ἀρχιεπιστοῦ Βαραββαῖς καλλίτερα ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν! καὶ ταῦτα, ἀτιμία εἶναι μεγαλωτάτη! Περιπαίζεται ἀπὸ τὸν Ἡρώδην μὲ λαμπρὸν φόρεμα, καὶ ἀποστέλλεται συντροφιασμένος μὲ τὰ βασιλικά του στρατεύματα! Περιπαίζεται ἀπὸ τὸν Πιλάτον μὲ τὴν ἔνδυσιν τῆς πορφύρας, μὲ τὸν ἀκάνθινον στέφανον, καὶ μὲ τὸν κάλαμον εἰς τὴν δεξιάν, καὶ προσκυνεῖται ὡσάν τάχα ψευδοβασίλεύς! ἐμπύεται· καλύπτεται τὸ πρόσωπον· καὶ οὕτω ῥαπίζεται, καὶ κολαφίζεται! Τοῦτα ὅλα καθ' ἑνας βλέπει, πόσον εἶναι καθ' ἑαυτὰ ἀτιμώτατα· σηκώνει μόνος του τὸν σταυρόν του εἰς τοὺς ὤμους του (1), καὶ τρέχει διὰ μέσου τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν τόπον τοῦ Κρανίου! ξεγυμνώνεται, καὶ σταυροῦται ὡς ληστῆς μετὰ τῶν ληστῶν ὅχι χωρὶς καρφία, ἀλλὰ μὲ καρφία (2), διὰ νὰ ὑπολάβουν οἱ βλέποντες, πῶς ἦτον ἑνας ἄν-

(1) Τὸ μέγεθος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, μὲ τὸ νὰ ἦτον, εἰς μὲν τὸ μῆκος, ποδῶν δεκαπέντε, εἰς δὲ τὸ πλάτος, ἦτοι εἰς τὸ πλάγιον ξύλον, ποδῶν ὀκτώ, καθὼς εἶναι παλαιὰ παράδοσις· (καὶ ὅρα σελ. 203 τοῦ νεοτυπωτοῦ βιβλ. τοῦ Τροπαίου τῆς Ὁρθοδόξ. Πίστεως). Διὰ τοῦτο, ἀκόλουθον ἦτον, διὰ τὸ πολὺ βάρος τοῦ Σταυροῦ, νὰ μὴ ἐδύνετο πλέον ὁ Ἰησοῦς νὰ τὸν σηκῶνῃ, ὡς ὢν ἀποκαμωμένος ἀπὸ τὰ πρότερα πάθη· διὸ καὶ εἰς τὸν δρόμον συχνὰ συχνὰ ἐγονάτιζε, τὸ ὅποιον βλέποντες οἱ στρατιῶται, ἀγγάρευσαν τὸν Σίμωνα διὰ νὰ τὸν σηκώσῃ, ὅχι ὡς εὐσπλαγχνιζόμενοι, ἀλλ' ὡς φοβούμενοι, μήπως ἀποθάνῃ εἰς τὸν δρόμον, προτοῦ νὰ λάβῃ τὸν ἀτιμὸν θάνατον τοῦ Σταυροῦ.

(2) Τὸ νὰ σταυρώνουν μὲ καρφία ἐτυμήθησαν οἱ Ῥωμαῖοι νὰ τὸ κάμουν, ὅχι εἰς καθὲς ἄνθρωπον, ἀλλὰ εἰς τοὺς πολλὰ ὑποδίκους καὶ κακοποιούς· ὡς δηλοῦται ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πιλάτου, τὴν κατὰ τοῦ Χριστοῦ, κειμένην (σελ. 258 τοῦ Τροπ. τῆς Ὁρθοδόξ. Πίστ.)· ὅθεν καὶ πολλοὶ θέλουσι νὰ μὴν ἐσταυρώθησαν οἱ δύο λησταί μὲ καρφία, ὡς ὁ Ἰησοῦς, ἀλλὰ μὲ σχοινία σφικτοδεθέντες.

θρῶπος κακοποιὸς καὶ ἀποστάτης, καὶ ἀνταρσιαστής ! Καταγεῖται ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὧν, ἀπὸ μίαν τόσον πολυάνθρωπον πόλιν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ἀνθρώπους ὑπὲρ τὰ δύο μιλιόνια ! εἰς τοὺς ὁποίους ὅλους ἐθεατρίσθη μάλιστα, καὶ ἐπομπεύθη, μὲ τὸν τρίγλωσσον τίτλον (1) τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἀντὶ διὰ νὰ ποτισθῇ νερόν εἰς τὴν δίψαν του, ἐποτίσθη ὄξος καὶ χολήν. Δὲν ἔφθασαν ἔως ἐδῶ ἡ ἀτιμίαις του· ἀλλὰ, καὶ μετὰ θάνατον λογχεύεται εἰς τὴν πλευράν, κηρύττεται πλάνος, καὶ ὁ Τάφος αὐτοῦ σφραγίζεται τάχα, διὰ νὰ μὴ κλεφθῇ ! καὶ βέβαια ἤθελε μείνῃ καὶ ἄταφος ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἀσπλάγχχνους κύνας, ἃν ὁ εὐλογημένος Ἀριμαθαῖος Ἰωσήφ, δὲν ἤθελε τὸν συμπονήσῃ καὶ νὰ τολμήσῃ, νὰ τὸν ζητήσῃ διὰ νὰ τὸν ἐνταφιάσῃ.

Ἐντράπου λοιπὸν, ἐντράπου ἐσὺ τῶρα, ἀδελφε, ὅχι νὰ ὑπερφηανεύσαι πλέον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀφίνης ὅλως νὰ ἐμβαίνειν εἰς τὴν ψυχὴν σου ψιλὸς λογισμὸς ὑπερφηανείας, τὴν τοσαύτην ταπεινώσιν τοῦ Θεοῦ σου συλλογιζόμενος.

Τέλος πάντων, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, καὶ νὰ μιμηθῇς τὸν Χριστόν σου, συλλογίσου· Α'. ὅτι, ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ, προσέχουσα ὅλη εἰς τὸν Θεὸν λόγον, ἐξεπλήττετο, βλέπουσα ἐκείνην τὴν ἄπειρον καὶ ἀκατανόητον μεγαλειότητα, εἰς σύγκρισιν τῆς ὁποίας, ὅλα τὰ κτιστὰ, εἶναι ὡς ἓνα καθαρὸν οὐδὲν, νὰ ὑποφέρῃ εἰς τὴν γῆν τόσας ἀτιμίας διὰ τὸν ἄνθρωπον, (ἀγκαλὰ καὶ αὕτῃ μένει ἀκίνητος εἰς τὴν δόξαν της), ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν ἔλαβεν ἄλλο τι, παρὰ, ἀπι-

(1) Διὰ τοῦτο γὰρ ἐγράφη ὁ τίτλος εἰς τρεῖς γλώσσας, διὰ νὰ καταλάβουν ὅλοι, καὶ Ἑβραῖοι, καὶ Ἕλληνες, καὶ Ῥωμαῖοι, πῶς τάχα ὁ Ἰησοῦς ἦτον ἀποστάτης τῆς βασιλείας, καὶ μόνος του ἠθέλησε νὰ κάμῃ βασιλεὺς τὸν ἑαυτὸν του· χάριν δὲ τῶν φιλολόγων προσθέτομεν καὶ τὰ λόγια τῶν τριῶν γλωσσῶν. Τὰ μὲν οὖν Ἑβραϊκὰ λόγια, ἦσαν ταῦτα· « Γιεσονὰ Νοζορὴ μέλεχ Γελουντίμ ».

Τὰ δὲ Ἑλληνικὰ, ταῦτα· « Ἰησοῦς Ναζωραῖος, ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ».

Τὰ δὲ Ῥωμαϊκὰ, ταῦτα· « Γιεζους Ναζαρέννους ρεξ Γιουνταιόρουμ ».

στίας, καὶ ὕδρεις. Διὰ τὴν ὅσας ἀτιμίας, καὶ ὕδρεις ἔκαμεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν λόγον τὰς ἔκαμε, μὲ τὸν ὁποῖον ἦτον αὐτὴ καθ' ὑπόστασιν ἐνωμένη.

Β΄. Συλλογίσου, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἠθέλησε καὶ παρέκίνησε τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἥτοι τοῦ Υἱοῦ του, νὰ ὑποφέρῃ τὰ τοιαῦτα πάθη δι' ἡμᾶς· ἦγουν, ῥακίσματα, βλασφημίας, μαστιγώσεις, ἀκάνθας, καὶ τελευταῖον σταυρικὸν θάνατον, φανερόνωντας εἰς αὐτὴν, ὅτι, τοῦ εἶναι ἀρεστὸν νὰ τὴν βλέπῃ ὅλην γεμάτην ἀπὸ κάθε λογῆς ὀνειδισμῶν καὶ θλίψεως.

Γ΄. Συλλογίσου, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ Ἰησοῦ, βλέπουσα μὲ τὸν φωτεινότατον νοῦν της, πόσον πολλὰ εἶναι ἀρεστὸν αὐτὸ εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἀγαπῶσα μὲ ἄκραν ἀγάπην τὴν θεῖαν του μεγαλειότητα, εὐθὺς ὅπου ἐπροσκαλέσθη ἀπὸ αὐτὴν νὰ πάθῃ δι' ἀγάπην μας, καὶ διὰ παράδειγμα ἐδικὸν μας, ἔστερξε μετὰ χαρᾶς, καὶ ἠθέλησε νὰ ὑπακούσῃ προθύμως εἰς τὸ ἅγιόν του θέλημα· καὶ τίς ἡμπορεῖ νὰ ἀπεράσῃ μὲ τὸν λογισμὸν, μέσα εἰς ἐκείνας τὰς βαθυτάτας ἐπιθυμίας, ὅπου εἶχε περὶ τούτου ἐκείνη ἡ καθαρωτάτη, καὶ ἀγαπητικωτάτη ψυχὴ; (1) Αὕτη

(1) Καθὼς ἀπὸ τὸν καπνὸν γνωρίζομεν τὸ πῦρ, ἔτ' ἀπὸ καπνοῦ ἐξωτερικὰ σημεῖα, ἡμποροῦμεν νὰ γνωρίσωμεν σκιωδῶς, τὸ ἐσωτερικὸν πῦρ τῆς ἀμέτρου ἐπιθυμίας, ὅπου εἶχεν εἰς τὸ νὰ πάθῃ ὁ Κύριος· τὰ ὁποῖα, ὡς ἐν συντόμῳ εἰσι ταῦτα· τὸ νὰ ἐλέγχῃ τὸν Πέτρον, καὶ νὰ τὸν ὀνομάζῃ Σατανᾶν, διὰ τὸν ἐμπόδιζε νὰ μὴν ὑπάγῃ εἰς τὰ ἱεροσόλυμα καὶ νὰ πάθῃ. « Ἰπαγε ὁπίσω μου Σατανᾶ νᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων » (Ματθ. ις'. 23)· τὸ νὰ στενοχωρῆται μὲ ὑπερβολὴν πρὸ τοῦ πάθους, πότε νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα διὰ νὰ πάθῃ· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τό· « βᾶπτισμα ἔχω » βᾶπτισθῆναι, καὶ πῶς (ἥτοι πόσον) συνεχόμην, ἕως οὗ τελεσθῇ ! » (Λουκ. ιβ'. 50)· τὸ νὰ ὀνομάζῃ τὸ πάθος καὶ τὸν θάνατον, ποτήριον· ὅπερ δηλοῖ κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον, χαρὰν, καὶ ἡδονὴν, καὶ ξεφάντωςιν, ὅποیان λαμβάνουν οἱ τὸν οἶνον πίνοντες· « τὸ ποτήριον, ὃ δέδωκέ μοι ὁ Πατὴρ, οὐ μὴ πῖω αὐτό; » (Ἰωάν. ιη'. 11)· τὸ νὰ τρέχῃ εἰς τὸ μεσονύκτιον, νὰ διαβαῖν τὸν χειμάρρουν τῶν

εὐρίσκετο ἐκεῖ, ὡσάν μέσα εἰς ἓνα λαβύρινθον βασάνων, ζητοῦσα πάντοτε καὶ μὴ εὐρίσκουσα (καθὼς ἤθελε) νέους τρόπους, καὶ καινούριας στραταῖς παθημάτων· καὶ διὰ τοῦτο, ἐλευθέρως ἔδωκεν ὅλον τὸν ἑαυτὸν της, καὶ τὰς ἀθωοτάτας σάρκας της εἰς τὸ μακελλεῖον, καὶ τὸν διασπαραγμὸν τῶν παρὰ νόμων ἀνθρώπων, καὶ τῶν δυνάμεων τοῦ ἁδου, διὰ νὰ κάμουν ἐκεῖνο, ὅπου θέλουν.

Κέδρων, καὶ νὰ σπουδάξῃ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κήπον, ὅστις ἦτον γινώριμος εἰς τὸν Ἰούδαν, καὶ νὰ δείχνῃ μὲ τοῦτον, ὅτι θεληματικῶς εἰς τὸ πάθος ἔρχεται, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ θεὸς Χρυσόστομος· «ταῦτα » εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειρὸς τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κήπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ἤδει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν τὸν τόπον » (Ἰωάν. ιη. 1)· τὸ νὰ εὐχαρίνη μόνος του νὰ λέγῃ εἰς τοὺς στρατιώτας, ὅτι αὐτὸς εἶναι διὰ νὰ τὸν πιάσουν· «ἐγὼ εἰμι » (αὐτόθι 5)· καθὼς καὶ ὁ Σολομών προλαβὼν ἐν τῷ ᾄσματι τὸ ἐβελούσιον πάθος τοῦ Σωτῆρος ἐμύνησεν ὡς ἀπὸ μέρους του, εἰπὼν· «Πορεύσομαι ἑμαυτῷ πρὸς τὸ ὄρος τῆς Σμύρνης » (δ'. 6)· ἥτοι τοῦ θανάτου καὶ τῆς νεκρώσεως, ὅποῖον ἐστάθη τὸ ὄρος τοῦ Γολγοθᾶ, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Νύσσης, τοῦ Μαξίμου, καὶ Νεΐλου· τὸ νὰ ἔχῃ χαροποιούς τοὺς ὀφθαλμοὺς κρεμάμενος εἰς τὸν σταυρὸν κατ' ἐκείνου τοῦ Ἰακώβ· «χαροποιοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἶνου » (Γεν. μθ'. 12)· κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ θεοῦ Κυρίλλου· Ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα δείχνουσι τὴν ἄπειρον ἀγάπην καὶ ἐπιθυμίαν ὅπου εἶχεν εἰς τὸ νὰ πάθῃ, καὶ νὰ παθαίνῃ πάντοτε ὁ Κύριος, τὰ δύω ταῦτα· α'. ἡ παράδοσις τῶν θεῶν μυστηρίων, εἰς τὰ ὅποια μυστηριωδῶς καὶ πνευματικῶς παθίνει, καὶ ἀποθνήσκει πάντοτε, ἀλλὰ καὶ ἀνίσταται ὁ Χριστός· β'. ἡ ἱστορία ὅπου ἀγαφῆται Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐν τῇ πρὸς Δημόφιλον ἐπιστολῇ· λέγει γὰρ, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Κάρπος ἐν τῇ Κοήτῃ ὄν, ἐλυπεῖτο, καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν διὰ νὰ κολάσῃ ἓνα αἰτεθῆ, ὅστις ἐπλάνησεν ἓνα χριστιανόν, καὶ τὸν ἐπράξιεν εἰς τὴν ἀσέβειαν· ἐκεῖ λοιπὸν ὅπου προσήχето, κατέβη ὁ Κύριος εἰς αὐτὸν μὲ πλῆθος Ἀγγέλων, καὶ ἐξαπλώσας τὸ δεξιόν του χεῖρ εἰς αὐτόν, τοῦ εἶπε νὰ τὸν κτυπᾷ· ἐπειδὴ καὶ ἂν ἄνθρωποι δὲν τὸν ἐσταύρωναν, καὶ ἐκ τούτου ἐκολάζωντο, αὐτὸς εἶναι ἕτοιμος πολλάκις νὰ παθαίνῃ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· «παῖε κατ' ἐμοῦ λοιπὸν· ἕτοιμος γὰρ εἰμι καὶ αὐθις ὑπὲρ ἀνθρώπων ἁνασφαιζομένων παθεῖν, καὶ προσφιλές μοι τοῦτο, μὴ ἄλλων ἁμαρτανόνων τῶν ἀνθρώπων ».

Δ'. Μετὰ ταῦτα ἰδὲ τὸν Ἰησοῦν σου, ὅστις μὲ ἡμέρους ὀφθαλμοὺς εὐσπλαγχνίας, στρέφεται πρὸς ἐσένα, καὶ σοῦ λέγει·
 « Ἰδοῦ, τέκνον, ὅτι, διὰ νὰ μὴ θελήσης ἐσὺ νὰ κάμῃς καὶ ποίαν ὀλίγην ἀντίστασιν εἰς τὰ πάθη σου, παῦ μὲ ἔκαμαν νὰ
 » καταντήσω ἢ ἀτακταίς σου ὀρεξίς ! ἰδοῦ, πόσον πάσχω !
 » καὶ μὲ πόσῃ χαρὰν, δι' ἀγάπην σου, καὶ διὰ νὰ σοῦ δώσω
 » παράδειγμα ἀληθινῆς ὑπομονῆς ! σὲ παρακαλῶ λοιπὸν, τέ-
 » κνον μου, διὰ ὅλους μου τοὺς πόνους, νὰ ἀσκηώσης καὶ ἐσὺ
 » θεληματικῶς τοῦτον τὸν σταυρὸν, καὶ κάθε ἄλλον, ὅπου εἴ-
 » ναι ἀρεστὸς εἰς ἐμὲ, ἀφίνωντας τὸν ἑαυτὸν σου παντελῶς,
 » εἰς τὰς χειράς ὄλων ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, ὅπου σὲ κατα-
 » τρέχουν· τοὺς ὁποίους ἐγὼ θέλω δώσω κατὰ τῆς τιμῆς, καὶ
 » κατὰ τοῦ σώματός σου· ὦ, καὶ νὰ ἤξευρες, ποίαν χαρὰν ἐκ
 » τούτου θέλω λάβω ! καθὼς ἡμπορεῖς καλῶς νὰ ἰδῇς αὐτήν,
 » εἰς τούτας μου τὰς πληγὰς· τὰς ὁποίας, ἠθέλησα νὰ δε-
 » χθῶ μὲ ὑπερβάλλουσιν χαρὰν, ὡσάν πολυτίμα καὶ ἀγα-
 » πητὰ πράγματα, διὰ νὰ στολίσω ἀπὸ πολυτίμους ἀρετάς
 » τὴν πτωχὴν ψυχὴν σου· τὴν ψυχὴν σου, λέγω, ἣτις εἶναι
 » ἡγαπημένη ἀπὸ ἐμὲ, περισσότερον ἀπὸ ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου ἡμ-
 » πορεῖς νὰ ἐννοήσης ! Καί, ἂν ἐγὼ κατήντησα εἰς τόσα πάθη
 » διὰ ἐσένα, διατὶ καὶ ἐσὺ, νύμφη μου ἀγαπητή, νὰ μὴ θε-
 » λῇς νὰ πάθῃς καὶ ποῖόν τι, διὰ νὰ θεραπεύσης τὴν καρδίαν
 » μου ; καὶ νὰ γλυκάνῃς τὰς πληγὰς, ὅπου μοῦ ἔκαμεν ἡ
 » ἀνυπομονησίᾳ σου ; ἦτις, πικρότερα μὲ ἔθλιψεν, ἀπὸ τὰς
 » ἰδίας μου πληγὰς ; »

Ε'. Λογίασε καλῶς, τίς εἶναι ἐκεῖνος, ὅπου ὁμιλεῖ τοιου-
 ττρόπως μὲ ἐσέ· καὶ θέλεις ἰδῆς, πῶς εἶναι Αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς
 τῆς Δόξης, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεός, καὶ τέλειος ἄνθρωπος !
 Συλλογίσου καὶ τὸ μέγεθος τῶν βασάνων του, καὶ ὕδρεων, ὅπου
 ἦτον ἀνάξια νὰ γένουν ἀκόμη καὶ εἰς τὸν πλέον δυσφημότερον
 ληστὴν τοῦ κόσμου ! Ἰδὲ τὸν Κύριόν σου, νὰ στέκῃ ἀνάμεσα
 εἰς τόσα βάσανα, ἢ ὅχι μόνον ἀκίνητος καὶ ὑπομονητικὸς θαυ-
 μασίως, ἀλλὰ καὶ νὰ χαίρεται, ὡσάν νὰ ἦτον εἰς τοὺς γά-

- μους του ! Καί, καθώς με ὀλίγον νερόν, ἀνάπτει περισσότερον ἢ φωτία, ἔττι με τὴν αὕξησιν τῶν βασάνων, ὅπου ἦσαν μικρά εἰς τὴν ὑπεράφθονον ἀγάπην του, ἐπερίσσευε πάντοτε περισσότερον ἢ χαρὰ, καὶ ἡ ἐπιθυμία του, νὰ ὑποφέρῃ μεγαλύτερα !

Σ'. Συλλογίσου ἔπειτα, ὅτι, ὅλον ἐκεῖνο τὸ αἷτιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἔπαθε ταῦτα ὁ εὐσπλαγχνικώτατος Κύριος, (ὄχι στανικῶς, οὔτε διὰ διάφορον ἰδικόν του, ἀλλὰ θεληματικῶς, καὶ διὰ τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην του), ἦτον, διὰ νὰ γυμνάζῃς ἐσὺ κατὰ μίμησιν ἰδικήν του εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς· διὰ νὰ περνᾷς ἐνδότερα εἰς ἐκεῖνο, ὅπου αὐτὸς θέλει ἀπὸ ἐσένα, καὶ εἰς τὴν χαρὰν, ὅπου θέλεις τοῦ δώσεις, ἂν ἀγωνίζῃς εἰς αὐτὴν τὴν ἀρετὴν· διὰ νὰ ἀσηκώσης, ὄχι μόνον με ὑπομονήν, ἀλλὰ καὶ με χαρὰν, καὶ θερμοτάτην ἀγάπην τὸν σταυρόν σου, καὶ κάθε ἄλλο θλιβερόν, διὰ νὰ μιμηθῇς καλλίτερα τὸν Θεόν σου, καὶ διὰ νὰ τοῦ δώσης μεγαλητέραν θεραπείαν. Ὅθεν, βάλλωντας ὀμπρὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ νοός σου τοὺς ὄνειδισμοὺς, καὶ πικρίας, ὅπου ἐγενῆθη διὰ σὲ ὁ Δεσπότης σου, καὶ τὴν καρτερίαν καὶ ὑπομονήν του, αἰσχύνῃτι, καὶ ἐντρέπου, ἐπειδὴ, ὅλοι οἱ ἰδικοί σου πόνοι, καὶ ὅλαι αἱ θλίψεις καὶ καταφρονήσεις, καὶ ὅλη σου ἡ ὑπομονή, κατὰ σύγκρισιν ἐκείνων, δὲν εἶναι ἀληθινὴ ὑπομονή, ἀλλὰ μία σκιά ὑπομονῆς· καὶ φοβήθητι, καὶ τρόμαζε, πῶς ἀκόμη ἔχει τόπον μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου καὶ ἓνας μικρὸς λογισμὸς, τοῦ νὰ μὴ θέλῃς νὰ πάσχῃς δι' ἀγάπην τοῦ Κυρίου σου.

Τοῦτος ὁ ἐσταυρωμένος Δεσπότης, εἶναι, ὃ τέκνον, τὸ βιβλίον, ὅπου σοῦ δίδω νὰ ἀναγινώσκῃς συνεχῶς· ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἡμπορεῖς νὰ μάθῃς τὴν ἀληθεῖ εἰκόνα κάθε ἀρετῆς. Διότι, αὐτός, με τὸ νὰ ἦναι βιβλος ζωῆς, ὄχι μόνον μαθητεύει τὸν νοῦν με λόγια, ἀλλὰ καὶ με τὸ ζωντανόν του παράδειγμα, θερμαίνει τὴν θέλησιν. Ἀπὸ βιβλία, εἶναι γεμάτος ὅλος ὁ Κόσμος· μὰ, με ὅλον τοῦτο, δὲν ἡμποροῦν ὅλα ὁμοῦ τὰ βιβλία τόσον ἐντελῶς νὰ σοῦ ἐρμηνεύσουν τὸν τρόπον διὰ νὰ ἀποκτήσῃς ὅλας

τάς ἀρετάς, καθὼς σοῦ τὸν ἐρμηνεύει ὁ ἑσταυρωμένος Ἰησοῦς. Εἰς τοῦτον τὸν ἑσταυρωμένον, σὲ συμβουλευώ, τέκνον μου, νὰ προστρέγῃς, καὶ νὰ τὸν καταφιλῇς μὲ δάκρυα, καὶ νὰ τὸν ἀγκαλίσῃς θερμῶς, κάθε φορὰν, ὅπου δαγκασθῇς καὶ φαρμακωθῇς ἀπὸ τὰ νοητὰ ὀφίδια τῶν δαιμόνων, καὶ τῶν ἐξ ἀνθρώπων πειρασμῶν· καὶ βέβαια, θέλεις ἰατρευθῇς ἀπὸ τὰς πληγὰς σου· καθὼς καὶ οἱ Ἑβραῖοί ποτε εἰς τὴν ἔρημον, ἰατρεύοντο ἀπὸ τὰ δαγκάματα τῶν αἰσθητῶν ὄφειων εὐθὺς μόνον, ὅπου ἔβλεπαν εἰς τὸν χάλκινον ὄφιν, τὸν ἐπὶ ξύλου κρεμάμενον· ὅστις, ἦτον ἀντίτυπος τύπος τοῦ Κυρίου μας, ὡς αὐτὸς ἔλεγε· « Καὶ, καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως » ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων » εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον »· (Ἰωάννης γ'. 14).

Ἦξευρε καὶ τοῦτο, τέκνον, ὅτι, ἐκεῖνοι, ὅπου ἐξοδεύουν ὥρας πολλὰς, εἰς τὸ νὰ κλαίουں τὸ πάθος τοῦ Κυρίου μας, καὶ νὰ συλλογίζωνται τὴν ὑπομονὴν του· καὶ ἔπειτα, εἰς τὰς δυστυχίας, καὶ ἀσθενείας, ἢ ὕβρεις καὶ ἀτιμίας, ὅπου τοὺς ἐπανερχονται, φαίνονται ἀνυπομόνητοι· οὗτοι, ὁμοιάζουν μὲ τοὺς δειλοὺς στρατιῶτας τοῦ Κόσμου· οἱ ὅποιοι, πρὸ τῆς μάχης μὲν, ὑποκάτω εἰς τὰς τέντας των, ἐπαγγέλλονται μεγάλα πράγματα, καὶ πολεμοῦν, καὶ νικοῦν μοναχοί των· ἀλλ' ὅταν φανοῦν οἱ ἐχθροί, ἀφίνουσι τὰ ἄρματα, καὶ δίδονται εἰς τὴν φυγὴν. Καί, ποῖον πρᾶγμα ἤμπορεῖ νὰ ᾔῃ ἀφρονέστερον, καὶ καταγελαστότερον, ὥσάν τὸ, νὰ στοχαζέται τις τὰς ἀρετάς τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ τὰς ἀγαπᾷ, καὶ νὰ τὰς θαυμάζεται, καὶ ἔπειτα νὰ τὰς ἀλησιμονᾷ παντελῶς, ἢ νὰ μὴν τὰς τιμᾷ, ὅταν τύχῃ ἐφορμὴ διὰ νὰ τὰς γυμνάζεται ;

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τοῦ παραγίου Μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας.

ΕΩΣ ἰδῶ, σὲ ἐπρομήθευσα, (καθὼς εἶδες), ὦ ἀνα-
γνώστα, ἀπὸ τέσσαρα ἄρματα, ὅπου σοῦ ἐχρειά-
ζοντο εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον διὰ τὴν νικήσῃς τοὺς ἐχθρούς σου·
ἡγουν, ἀπὸ τὸ νὰ μὴ θαρρύνῃσαι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου· ἀπὸ τὸ νὰ
ἐλπίζῃς εἰς τὸν Θεόν· ἀπὸ τὸ νὰ ἀγωνίζῃσαι πάντοτε· καὶ ἀπὸ
τὸ νὰ προσεύχεσαι. Τώρα σοῦ προβάλλω ἄλλο ἓνα, ὅπου εἶναι
τὸ πανάγιον Μυστήριον τῆς εὐχαριστίας. Διότι, καθὼς τοῦτο
τὸ Μυστήριον εἶναι ὑπέρτερον ἀπὸ τὰ ἄλλα, ἔτι εἶναι καὶ
ἄρμα ἀνώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα. Τὰ τέσσαρα ἄρματα, ὅπου
εἶπαμεν, λαμβάνουν τὴν δύναμιν ἀπὸ τὰς ἀξιομισθίας, καὶ
τὴν χάριν, ὅπου μᾶς ἠξίωσε τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ
τοῦτο τὸ ἄρμα εἶναι, αὐτὸ τὸ ἴδιον Αἷμα, καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον
Σῶμα, μετὰ τὴν ψυχὴν, καὶ μετὰ τὴν Θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Με-
τεἰνὰ μὲν, γίνεται ἡ μάχη κατὰ τῶν ἐχθρῶν μετὰ τὴν δύναμιν
τοῦ Χριστοῦ· μετὰ τοῦτο δὲ, πολεμοῦμεν ἐκείνους, ὁμοῦ μετὰ τὸν
Χριστόν· καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς πολεμεῖ, ὁμοῦ μετὰ ἡμᾶς. Διότι,
ὅστις τρώγει τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ πίνει τὸ Αἷμά του,
μένει μετὰ τὸν Χριστόν, καὶ ὁ Χριστὸς μετὰ αὐτόν. « ὁ τρώγων
» μου τὴν Σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ Αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ γὰρ
» ἐν αὐτῷ » (Ἰωάν. 5'. 56).

Ὅθεν καὶ ἂν ἡμεῖς νικήσωμεν τὸν ἐχθρόν, μὲ τὴν δύναμιν τούτου τοῦ Αἵματος τὸν νικῶμεν· καθὼς εἶναι γεγραμμένον εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν, « ὅτι ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ Αἷμα τοῦ » Ἀρνίου » (ιβ'. 11).

Καὶ ἐπειδὴ τοῦτο τὸ ἀγιώτατον Μυστήριον, καὶ τοῦτο τὸ ἄρμα μᾶλλον δὲ, ὁ ἐν τῷ μυστηρίῳ τούτῳ εὕρισκόμενος Χριστὸς, ἡμπορεῖ νὰ θάνεται εἰς πρᾶξιν μὲ δύο τρόπους, ἤγουν, νὰ λαμβάνεται μυστηριωδῶς, συχνάκις, καὶ ὅσαις φοραῖς ἤθελε δυνηθῇ τινάς, (ἐὰν δηλαδὴ, δὲν ἔχη κἀνένα ἐμπόδιον ἀπὸ τὸν Πνευματικόν), μὲ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν· ἤγουν, συντριβὴν, ἐξομολόγησιν, ἱκανοποίησιν, καὶ τὴν κατὰ δύναμιν νηστείαν· καὶ νὰ λαμβάνεται πνευματικῶς, καὶ νοερῶς, κάθε ὥραν, καὶ κάθε στιγμὴν· διὰ τοῦτο, μὴ λείψης νὰ τὸ λαμβάνης πολλάκις, κατὰ τὸν 6'. τρόπον καὶ ὅταν σοῦ ᾔηται δυνατόν, καὶ κατὰ τὸν ἀκόλουθον 4. τρόπον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Πῶς πρέπει νὰ δέχεται τις τὸ παράγιον Μυστήριον τῆς εὐχαριστίας· ἥτοι, πῶς νὰ δέχεται τὸν Χριστὸν μυστηριωδῶς.

Διὰ διάφορα τέλη ἡμποροῦμεν νὰ πλησιάζωμεν εἰς τοῦτο τὸ θειότατον Μυστήριον· τὸ ὁποῖον διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν, ἔχομεν νὰ κάμνωμεν διάφορα πράγματα διηρημένα εἰς τρεῖς καιρούς. Πρὸ τῆς μεταλήψεως, εἰς τὸν καιρὸν τῆς μεταλήψεως, καὶ μετὰ τὴν μετάληψιν. Πρὸ τῆς μεταλήψεως, πρέπει νὰ καθαρισθοῦμεν μὲ τὸ μυστήριον τῆς μετανοίας, καὶ ἐξομολογήσεως, ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τόσοσιν τῆς θανασίμου, ὅσον καὶ τῆς ἀθανασίμου ἁμαρτίας, ὅπου ἐκάμαμεν, καὶ νὰ φυλάξωμεν τὸν Κανόνα, ὅπου μᾶς δώσῃ ὁ Πνευματικὸς· καὶ μὲ τὴν διάθεσιν ὅλης μας τῆς καρδίας, νὰ δοθῶμεν ὁλοτελῶς ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις, εἰς τὸν Ἰησοῦν Χρι-

στών, καὶ εἰς ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου τοῦ ἁρέσει. Ἐπειδὴ καὶ, αὐτός εἰς τοῦτο τὸ Μυστήριον μᾶς δίδει τὸ Σῶμα καὶ Αἷμά του, μὲ τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν Θεότητα, καὶ μὲ τὰς ἀξιομισθίας του· καὶ συλλογιζόμενοι, ὅτι τὸ δῶρόν μας εἶναι ὀλίγον, καὶ σχεδὸν οὐδὲν, κατὰ ἀναλογίαν τοῦ ἐδικοῦ του, πρέπει νὰ ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἔχωμεν τόσον μεγάλον δῶρον, ὅσον ποτὲ τοῦ ἐπρόσφεραν ὅλα τὰ κτίσματα, ἀνθρώπινα, καὶ οὐράνια, διὰ νὰ τὸ δώσωμεν εἰς τὴν θείαν του Μεγαλειότητα.

Ὅθεν, ὅταν θέλῃς ἐσὺ νὰ δεχθῇς τὸ Μυστήριον τοῦτο, διὰ νὰ νικηθῶν, καὶ νὰ διαφθαροῦν οἱ ἐδικοί σου, καὶ ἐδικοί του ἐχθροί, πρὸ τοῦ νὰ μεταλάβῃς, ἄρχισε ἅφ' ἐσπέρας, ἢ καὶ προτύτερα, νὰ συλλογίζεσαι τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπου ἔχει ὁ Χὺς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ τοῦ δώσῃς ἐσὺ τόπον εἰς τὴν καρδίαν σου μὲ τοῦτο τὸ Μυστήριον, ἵνα ἐνωθῇ μετὰ σοῦ, καὶ ἵνα σοι βοηθήσῃ, διὰ νὰ νικήσῃς κάθε πάθος σου.

Αὕτῃ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Κυρίου μας, εἶναι τόσον μεγάλη καὶ ἄπειρος, ὅπου δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὴν καταλάβῃ μὲ τελειότητα νοῦς κτιστός. Ἐσὺ ὁμοίως, διὰ νὰ γένῃς ὀλίγον τι χωρητικὸς αὐτῆς, θέλεις ἐντυπώσεις καλῶς εἰς τὸν νοῦν σου δύο τινάς· τὸ ἓνα εἶναι, ἡ ἀνέκφραστος ἁρέσκεια, ὅπου ἔχει ὁ ὑπεράγαθος Θεὸς νὰ εὕρεται μαζὺ μας. Ἐπειδὴ, τοῦτο τὸ νὰ ἐνώνεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ὀνομάζει τρυφήν, καὶ ξεφάντωμα ἐδικόν του. « Ἡ τρυφή μου μετὰ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων » (1). Τὸ ἄλλο εἶναι, νὰ συλλογισθῇς, ὅτι ὁ Θεὸς μισεῖ πολλὰ τὴν ἁμαρτίαν· ἐπειδὴ αὕτῃ εἶναι ἐνταύτῳ, καὶ ἐναντία εἰς τὸ νὰ ἐνώνεται αὐτὸς μεθ' ἡμῶν, ὅπου τόσον τὸ ὀρέγεται· καὶ ἐναντία εἰς τὰς θείας του τελειότητας. Διατὶ, αὐτὸς, μὲ τὸ νὰ ᾔναι φύσει ἄκρον ἀγαθόν, καθαρὸν φῶς, καὶ ἄπειρος ὡραιότης, δὲν ἡμπορεῖ, παρὰ νὰ μισῇ φύσει, καὶ νὰ βδελύσσεται ἀπείρως τὴν

(1) Τὸ ῥητὸν τοῦτο ἀναφέρει καὶ ὁ θεὸς Αὐγουστίνος εἰς τὰς ἐρωτικές του εὐχάς, εἰς ποῖον δὲ μέρος τοῦτο τῆς Γραφῆς εὕρεται, οὐκ οἶδα, καὶ τοι ἐρευνήσας πολλά.

ἀμαρτίαν· ἥτις, δὲν εἶναι ἄλλο, πάρεξ ἄκρον κακὸν, σκότος, ἔλλειψις, καὶ ἀσχημάδα ἀνυπόφορος εἰς τὰς ψυχὰς μας. Καὶ αὐτὸ τὸ μῖσος τοῦ Θεοῦ, εἶναι τόσον διακαὲς καὶ πολὺ κατὰ τῆς ἀμαρτίας, εἰς τρόπον ὅπου, διὰ τὴν διαφθοράν της, ἐδιά-
τάχθησαν καὶ ἔγιναν ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους ὅλα τὰ ἔργα τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης· καὶ μάλιστα ἐκεῖνα τοῦ πανα-
γίου Πάθους τοῦ Υἱοῦ του. Ὅθεν, λέγουν μερικοὶ θεολόγοι καὶ διδάσκαλοι, ὅτι, διὰ τὴν ἐξαλείψην ἀπὸ ἡμᾶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς
κάθε πταῖσμα, καὶ τὸ παραμικρὸν, ἃν ἦτον χρεῖα πάλιν, καὶ
τρόπος, βέβαια, ἦτον ἕτοιμος νὰ ἐκδοθῇ εἰς μυρίους ἄλλους
θανάτους.

Ἀπὸ τὰς μελέτας λοιπὸν, καὶ σκέψεις ταύτας, καταλαμ-
βάνωντας ἐσὺ (ἄγχαλὰ καὶ πολλὰ ἀτελῶς) τὸ μέγεθος τῆς
ἐπιθυμίας, ὅπου ἔχει ὁ Θεὸς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν καρδίαν σου,
διὰ νὰ νικήσῃ παντελῶς τοὺς ἐχθροὺς τοὺς ἐδικούς σου, καὶ
ἐδικούς σου, θέλεις ἀνάψεις εἰς τὸν ἑαυτὸν σου μίαν ζωντανὴν
ὄρεξιν, νὰ τὸν δεχθῇς, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ εἰς ἐσὲ τοῦτο τὸ ἀπο-
τέλεσμα. Καὶ ἔτσι, γινόμενος ὁλος ἀνδρειωμένος, καὶ πέρνων-
τας θάρρος ἀπὸ τὴν ἐλπίδα, πῶς ἔχει νὰ ἔλθῃ εἰς ἐσὲ ὁ ἐπου-
ράνιος σου ἀρχιστράτηγος Ἰησοῦς, κρᾶξῃ πολλάκις εἰς πόλεμον
ἐκεῖνο τὸ πάθος, ὅπου βούλῃσαι νὰ νικήσῃς, καὶ κατάβαλέ το
μὲ διπλαῖς καὶ τριπλαῖς προθυμίαις καὶ ὄρεξας, μισῶντας αὐτὸ,
καὶ προβάλλωντας πράξεις ἀρετῆς ἐναντίας εἰς ἐκεῖνο τὸ πά-
θος. Καὶ οὕτω, θέλεις κάμῃς τὸ ἐσπέρας.

Τὸ πρῶτ' δὲ, ὀλίγον προτῆτερα ἀπὸ τὴν ἀγίαν Κοινωνίαν,
δὸς ἓνα σύντομον βλέμμα τοῦ νοὸς εἰς τὰ σφάλματα, ὅπου
ἔκαμες, ἀπὸ τὸν καιρὸν, ὅπου ἐμετάλαβες, ἕως τότε· τὰ ὁποῖα
ἔπραξες μὲ τόσῃ ἀφοσίᾳ, ὥσάν νὰ μὴν ἦτον Θεὸς νὰ σὲ βλέ-
πῃ, καὶ νὰ σὲ κρίνῃ. Οὐτε νὰ ὑπέφερε δι' ἐσὲ τόσα πάθη ἐπάνω
εἰς τὸν σταυρόν. Ἐπειδὴ καὶ σὺ, ἐπροτίμησας καλλίτερα τὰς
συγχαμεράς καὶ οὐτιδανὰς σου ὀρέξεις, παρὰ τὸ θέλημα, καὶ
τὴν τιμὴν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔτσι συλλογιζόμενος, μὲ πολλήν σου
αἰσχύνην, καὶ μὲ ἅγιον φόβον, θέλεις ἐντραπῆς εἰς τὴν ἀχαρι-

στίαν, καὶ ἀναξιοτήτά σου. Ἄλλ' ὅμως πάλιν συλλογιζόμενος μετὰ ταῦτα, ὅτι ἡ ἄπειρος ἄβυσσος τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ σου, προσκαλεῖ εἰς τὰ Μυστήριά του τὴν ἄβυσσον τῆς ἀχαριστίας σου, καὶ ὀλίγης σου πίστεως, πλησίωσε εἰς αὐτὸν θαρραλέα, καὶ δὸς του εὐρύχωρον τόπον εἰς τὴν καρδίαν σου, διὰ νὰ γένη εἰς αὐτὴν ὁλόκληρος Δεσπότης καὶ Κυριάρχης. Πῶς; καὶ μὲ τί τρόπον; Ὅταν ἀποδιώξης ἀπὸ αὐτὴν τὴν καρδίαν σου, κάθε διάθεσιν καὶ ἀγάπην. τῶν Κτισμάτων, κλείωντας αὐτὴν, διὰ νὰ μὴν ἔμβῃ ἄλλος τις, παρὰ ὁ Θεός σου.

Ἀφ' οὗ δὲ μεταλάβῃς, ἔμβα εὐθὺς εἰς τὰ ἀπόκρυφα τῆς καρδίας σου, προσκυνῶντας τὸν Κύριον πρῶτον μὲ κάθε ταπεινώσιν, καὶ εὐλάβειαν, καὶ ὁμίλησε νοερῶς μὲ αὐτὸν οὕτως· « Ἐσὺ βλέπεις, ὦ μόνον μου ἀγαθόν, πόσον εὐκολὰ ἐγὼ σὲ βλάπτω, καὶ πόσῃ δυνάμει ἔχει κατ' ἐμοῦ τοῦτο τὸ πάθος, » ὅπου μὲ πολεμεῖ· καὶ ὅτι, ἀπὸ λόγου μου, δὲν ἔχω δυνάμει » νὰ ἐλευθερωθῶ. Διὰ τοῦτο, ἔδικός σου κυρίως εἶναι τοῦτος ὁ » πόλεμος, καὶ ἀπὸ ἐσὲ μόνον ἐλπίζω τὴν νίκην, ἀγκαλὰ καὶ » εἶναι χρεῖα νὰ πολεμῶ καὶ ἐγώ ».

Μετὰ ταῦτα, στρέφωντας εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα, πρόσφερε του διὰ εὐχαριστίαν, καὶ διὰ τὴν νίκην τοῦ ἑαυτοῦ σου, τὸν εὐλογημένον του Υἱόν, ὅπου αὐτὸς σοῦ ἔδωκεν εἰς τὰ Μυστήρια, καὶ ὅπου ἤδη κρατεῖς ἐσὺ μέσα εἰς τὰ σπλάγγνα σου· καὶ πολεμῶντας γενναίως κατὰ τοῦ πάθους ἐκείνου, ὅπου σὲ πολεμεῖ, πρόσμενε μὲ πίστιν τὴν νίκην ἀπὸ τὸν Θεόν. Καὶ δὲν εἶναι τρόπος διὰ νὰ σοῦ τὴν ὑστερήσῃ, ἀνίσως ἐκ μέρους σου κάμῃς δσὸν δύνασαι, καὶ μὲ ὅλον ὅπου ἤθελεν ἀργοπορήσῃ νὰ σοῦ τὴν δώσῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πῶς ἔχομεν νὰ ἐτοιμαζώμεθα εἰς τὴν κοινωνίαν, διὰ νὰ παρακινήσωμεν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Διὰ νὰ παρακινήθῃς δὲ μὲ τοῦτο τὸ ἐπουράνιον Μυστήριον εἰς τὸ νὰ ἀγαπᾷς τὸν Θεόν, θέλεις στραφῇς μὲ τὸν λογισμὸν εἰς

τὴν ἀγάπην, ὅπου ἔχει πρὸς ἐσένα ὁ Θεός· συλλογιζόμενος ἀπὸ τὴν προτέραν ἐσπέραν, ὅτι, ἐκεῖνος ὁ Μέγας καὶ Παντοκράτωρ Θεός, δὲν αὐτακέρσθη μόνον πῶς σὲ ἔπλασε κατ' εἰκόνα του καὶ ὁμοίωσιν, καὶ πῶς ἔστειλεν εἰς τὴν γῆν τὸν Μονογενῆ του Υἱόν, νὰ περιπατήσῃ τριαντατρεῖς χρόνους, διὰ νὰ σὲ ζητῇ, καὶ νὰ ὑποφέρῃ σκληρότατα πάθη, καὶ τὸν βασανιστικὸν θάνατον τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ σὲ ἐξαγοράσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ διαβόλου· ἀμὴ, ἠθέλησεν ἀκόμη, νὰ σοῦ τὸν ἀφήσῃ διὰ χρεῖαν, καὶ τροφήν σου εἰς τὸ Πανάγιον τοῦτο Μυστήριον. Συλλογίσου καλῶς, ὦ τέκνον, τὰς ἀκατανοήτους ἐξοχότητας αὐτῆς τῆς ἀγάπης, ὅπου τὴν κάνουν εἰς ὅλα τῆς τὰ μέρη τελειοτάτην, καὶ ἐξαίρετον.

Α΄. Διατί, ἂν στοχασθοῦμεν τὸν καιρὸν, ὅπου ὁ Θεός μᾶς ἠγάπησεν αἰδίως καὶ ἀνάρχως, ὅσον εἶναι αὐτὸς αἰώνιος κατὰ τὴν Θεότητά του, ἄλλο τόσον εἶναι αἰώνιος καὶ ἡ ἀγάπη του, μὲ τὴν ὁποίαν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐστερέωσεν εἰς τὸν νοῦν του, νὰ μᾶς δώσῃ τὸν Υἱόν του μὲ τοῦτον τὸν θαυμάσιον τρόπον! Διὰ τοῦτο, εὐφραινόμενος μέσα εἰς τὸν ἑαυτὸν σου μὲ πνευματικὴν χαρὰν, ἡμπορεῖς νὰ εἰπῇς οὕτω· « Λοιπὸν, εἰς » ἐκείνην τὴν ἄβυσσον τῆς αἰωνιότητος, ἦτον ἡ μικρότης μου, » τόσον ψηφισμένη, καὶ ἠγαπημένη ἀπὸ τὸν ἄκρον Θεόν, εἰς » τρόπον, ὅπου αὐτὸς ἐλογίζετο διὰ λόγου μου, καὶ ἐπιθυμοῦσε » μὲ θέλησιν ἀνεκδιηγήτου ἀγάπης νὰ μοῦ δώσῃ τὸν ἰδιόν του » Υἱὸν εἰς βρῶσιν ».

Β΄. Διατί, ὅλαις ἢ ἄλλαις ἀγάπαις τῶν Κτισμάτων, ὅσον μεγάλαις καὶ ἂν ᾖναι, ἔχουν κάποιον μέτρον καὶ ὄρον, καὶ δὲν ἡμποροῦν νὰ ἐκτανθοῦν παρσμπρός· ἀλλὰ αὐτὴ μόνη ἡ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπη, εἶναι χωρὶς μέτρον. Καὶ διὰ τοῦτο, θέλωντας ὁ Θεός νὰ θεραπευθῇ πληρέστατα, ἔδωκε τὸν ἰδιόν του Υἱόν, ἴσον εἰς τὴν μεγαλειότητα καὶ ἀπειρίαν μὲ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ὄντα μιᾶς, καὶ τῆς αὐτῆς Οὐσίας καὶ φύσεως. Ὅθεν, τόση εἶναι ἡ ἀγάπη του, ὅσον εἶναι τὸ χάρισμα· καὶ ἀντιστρόφως, τόσον εἶναι τὸ χάρισμα, ὅση εἶναι ἡ ἀγάπη. Καὶ τὸ ἵνα

καὶ τὸ ἄλλο, εἶναι τόσον μεγάλη, ὅπου, μεγαλύτερον μέγεθος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φαντασθῇ κἀνένανς κτιστὸς νοῦς.

Γ'. Ὁ Θεὸς δὲν ἐπαρακινήθη ἀπὸ κἀμμίαν ἀνάγκην διὰ νὰ μᾶς ἀγαπήσῃ· ἀλλὰ, ἀπὸ μόνην τὴν φυσικὴν τοῦ ἀγαθότητα, καὶ ἀπὸ τὴν τόσον ἀκατάληπτον πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην του.

Δ'. Οὐδὲ κἀνένα ἔργον, ἢ ἀξιομισθία ἐδική μας, ἐδυνήθη νὰ προηγηθῇ, διὰ νὰ κάμῃ ἐκεῖνος ὁ ἄπειρος Θεὸς μίαν τοιαύτην ὑπερβολὴν ἀγάπης μὲ τὴν ταλαιπωρίαν μας. Ἀλλὰ, διὰ μόνην τοῦ ἐλευθεριότητα, ὅλος αὐτὸς ἐδόθη εἰς ἡμᾶς τὰ ἀναξιώτατα Κτίσματά του.

Ε'. Ἐὰν στοχασθῇς τὴν καθαρότητα αὐτῆς τῆς ἀγάπης, θέλεις ἰδῆς, ὅτι, δὲν εἶναι ὡσάν τὰς ἀγάπας τοῦ Κόσμου, μεμιγμένη μὲ κἀνένα ἴδιον κέρδος. Διότι, ὁ Θεὸς δὲν ἔχει χρεῖαν ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ μας. Ἐπειδὴ, αὐτὸς, χωρὶς ἡμᾶς, καθ' ἑαυτὸν μόνον, εἶναι εὐτυχέστατος, μακάριος, καὶ ἐνδοξότατος. Ὅθεν, ἐμεταχειρίσθη τὴν ἄρρητόν του ἀγαθότητα καὶ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς, ὅχι διὰ ὠφέλειαν ἐδικήν του, ἀλλὰ διὰ ἐδικήν μας! τὰ ὅποια, συλλογιζόμενος ἐσὺ καλῶς, θέλεις εἰπῆς μὲ τὸν ἑαυτὸν σου· « Πῶς εἶναι τοῦτο; ὅτι ἕνας οὕτως Ὑψιστος Θεός, » νὰ βάλῃ τὴν καρδίαν του εἰς ἕνα κτίσμα οὕτω χαμηλόν; » τί θέλεις ἐσὺ, ὦ Βασιλεῦ, τῆς δόξης; τί προσμένεις ἀπὸ ἐμὲ, » ὅπου δὲν εἶμαι ἄλλο παρὰ ὀλίγη κόνις, καὶ κονιορτός; Βλέ- » πω καλῶς, ὦ Θεέ μου, εἰς τὸ φῶς τῆς πεπυρωμένης ἀγά- » πης σου, ὅτι ἕνα μόνον σκοπὸν ἔχεις· ὅστις, πλεόν καθαρά » μοῦ φανερώνει τὴν ἀδολότητα τῆς πρὸς ἐμὲ ἀγάπης σου. » Ἐπειδὴ, ὅχι διὰ ἄλλο μοῦ δίδεσαι ὅλος εἰς βρῶσιν καὶ πό- » σιν, παρὰ, διὰ νὰ μὲ μεταβάλλῃς ὅλον εἰς ἐσέ· ὅχι διατί » ἔχεις χρεῖαν ἀπὸ ἐμὲ, ἀλλὰ διατί ζῶντας ἐσὺ εἰς ἐμὲ, καὶ » ἐγὼ εἰς ἐσέ, ἔχω νὰ γένω διὰ μέσου ἐνώσεως ἀγαπητικῆς, » ὡσάν ἐσὺ ὁ ἴδιος· καὶ ἀπὸ τὴν ἔνωσιν τῆς ἐδικῆς μου ἐπι- » γείου καρδίας, καὶ τῆς ἐδικῆς σου οὐρανίου καρδίας, νὰ γένῃ » εἰς ἐμὲ μία μόνη νοερά, καὶ θεία καρδιά ».

Ὅθεν, ἐκ τῶν τοιούτων συλλογισμῶν, πρέπει ἐσὺ νὰ γεμώ-

σης ἀπὸ ἐκπληξιν καὶ χαρὰν, βλέπωντας τὸν ἑαυτὸν σου τιμη-
 μένον οὕτως ὑψηλῶς, καὶ ἡγαπημένον ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ γνω-
 ρίζοντας, ὅτι, αὐτὸς μὲ τὴν παντοδύναμον ἀγάπην του, ἄλλο
 δὲν ζητεῖ, οὔτε θέλει ἀπὸ ἐσένα, παρὰ νὰ τραβίξῃ πρὸς τοῦ
 λόγου του ὅλην σου τὴν ἀγάπην, καὶ νὰ σὲ χωρίσῃ πρῶτον ἀπὸ
 ὅλα τὰ κτίσματα, καὶ ὕστερα ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον ἑαυτὸν
 σου, ὅπου εἶσαι κτίσμα· διὰ νὰ προσφέρῃς ὅλον τὸν ἑαυτὸν
 σου εἰς τὸν Θεόν σου, ὡς ὀλοκαύτωμα, καὶ διὰ νὰ κινήῃ ἀπὸ
 τώρα, καὶ ἐμπρὸς, ἡ μὴν του ἀγάπη, καὶ θεία ἀρέσκεια, τὸν
 νοῦν σου, τὴν θέλησίν σου, καὶ τὴν μνήμην σου, καὶ νὰ κυ-
 βερνᾷ ὅλας τὰς αἰσθήσεις σου· βλέπωντας δὲ μετὰ ταῦτα, ὅτι,
 δὲν ἡμπορεῖ κἀνένα ἄλλο πρᾶγμα νὰ ἐνεργήσῃ εἰς ἐσὲ τὰ τοι-
 αῦτα θεϊκὰ ἀποτελέσματα, ὥσάν τὸ πανάγιον Μυστήριον
 τῆς θείας εὐχαριστίας, ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν σου πρὸς αὐτὸ, μὲ
 τὰς ἀκολούθους ἐρωτικὰς προσευχάς, καὶ ἀγαπητικὰς ἐμπνεύ-
 σεις, καὶ εἰπέ.

« Ὡ βρωσίς ὑπερουρανία, πότε νὰ ᾔναι ἐκεῖνη ἡ ὥρα, ὅπου
 » νὰ θυσιασθῶ, ὅλος ἐγὼ εἰς σέ, ὅχι μὲ ἄλλο πῦρ, ἀλλὰ μὲ
 » ἐκεῖνο τῆς ἀγάπης σου ; πότε ; πότε, ὦ ἄκτιστος, ἀγάπη ;
 » ὦ ἄρτε τῆς ζωῆς ; πότε ἐγὼ θέλω ζῆσω μόνον ἀπὸ
 » ἐσέ, διὰ ἐσέ, καὶ εἰς ἐσέ· ὦ ! πότε, ὦ ζωὴ μου ; ζωὴ ὠραία ;
 » ζωὴ ἡδεῖα, καὶ αἰώνιος ; ὦ μάννα οὐράνιον, πότε ἐγὼ νὰ
 » ἀνηδιάσω ἀπὸ κάθε ἄλλην βρῶσιν ἐπίγειον, καὶ νὰ ἐπιθυμήσω
 » μόνον ἐσένα, νὰ τραφῶ μόνον ἀπὸ ἐσένα ; Πότε θέλει εἶναι
 » τοῦτο, ὦ ἐδική μου Γλυκύτης ; πότε, ὦ μόνον μου ἀγαθόν ;
 » ὦ Κύριέ μου ἐρασμιώτατε, καὶ παντοδύναμε, ἐλευθέρωσε
 » τούτην τὴν ἀθλίαν καρδίαν μου ἀπὸ κάθε προσκόλλημα, καὶ
 » ἀπὸ κάθε ἐγκληματικὸν πάθος· στόλισέ την μὲ τὰς ἀγίας
 » σου ἀρετὰς, καὶ μὲ ἐκεῖνο τὸ εἰλικρινές τέλος, διὰ τὸ ὅποιον
 » ἔχω νὰ κάμω τὸ κάθε πρᾶγμα καθαρῶς διὰ νὰ σοῦ ἀρέσω.
 » Διατί, μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, θέλω ἔλθω νὰ σοῦ ἀνοίξω
 » τὴν [καρδίαν· θέλω σέ παρακαλέσω, καὶ θέλω σέ βιάσω
 » ἡδέως, διὰ νὰ εἰσέλθῃς εἰς αὐτήν· μέσαι εἰς τὴν ὁσίαν,

» ἐσὺ, Κύριέ μου, θέλεις ἐνεργήσεις χωρὶς ἀνθίστασιν εἰς
 » ἐμένα, ἐκείνα τὰ ἀποτελέσματα, ὅπου ἐπιθυμεῖς νὰ ἐνεργῇς
 » πάντοτε ».

Εἰς αὐτὰς τὰς ἀγαπητικὰς διαθέσεις, ἡμπορεῖς νὰ γυμνάζε-
 σαι τὸ ἐσπέρας, καὶ τὸ πρωῒ, διὰ τὴν ἐτοιμασίαν πῆς ἱερᾶς
 μεταλήψεως. Ἐπειτα, ὅταν πλησιάσῃ ὁ καιρὸς, συλλογίσου
 τί πρᾶγμα εἶναι ἐκεῖνος, ὅπου ἔχεις διὰ νὰ λάβῃς· ἦγουν, πῶς
 εἶναι ἐκεῖνος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἔχει ἀκατάληπτον μεγα-
 λειότητα· ἐμπρὸς εἰς τὴν ὁποίαν, τρέμουσιν οἱ οὐρανοὶ, καὶ πα-
 σαι αἱ ἐξουσίαι! πῶς εἶναι, ὁ Ἅγιος τῶν Ἀγίων! τὸ ἀμόλυν-
 τον κάτοπτρον! ἡ ἀκατανόητος καθαρότης, κατὰ ἀναλογίαν
 τῆς ὁποίας, δὲν εἶναι κἀνένα κτίσμα καθαρὸν! πῶς εἶναι, ἐκεῖ-
 νος, ὁ ὁποῖος, ὡς σκώληξ τῆς γῆς, καὶ τρυγία τοῦ οἴνου, ἠθέλησε
 δι' ἀγάπην σου νὰ καταφρονηθῇ, νὰ ἐμπαιχθῇ, νὰ σταυρωθῇ
 ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ παρανομίαν τοῦ κόσμου!

Πῶς εἶναι ἐκεῖνος ὁ Θεὸς, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς χεῖρας εὐρίσκει-
 ται ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τοῦ σύμπαντος κόσμου! Καὶ πῶς
 ἐσὺ, ὅπου ἔχεις νὰ τὸν μεταλάβῃς, εἶσαι ἐκ τοῦ ἐναντίου ἕνα
 οὐδὲν, καὶ ἔγινες διὰ τὴν πονηρίαν σου, χειρότερος καὶ ἀπὸ τὸ
 οὐδὲν, καὶ ἀπὸ κάθε οὐτιδανότατον καὶ ἀκάθαρτον κτίσμα,
 ἄξιον μόνον νὰ καταισχύνεσαι, καὶ νὰ ἐμπαίζεσαι ἀπὸ τοὺς κα-
 ταχθονίους δαίμονας! καὶ πῶς ἐσὺ, ἀντὶ νὰ δώσῃς εὐχαριστίας
 εἰς τόσας τοῦ ἀναριθμήτους εὐεργεσίας, ἐκατεφρόνησες μὲ τὰς
 φαντασίας, καὶ ὀρέξεις σου, ἕνα τόσον ὕψιστον, καὶ ἀθάνατον
 Δεσπότην, καὶ κατεπάτησας τὸ πολύτιμον Αἷμά του! ὅστις,
 μὲ ὅλον τοῦτο, διὰ τὴν πρὸς σὲ παντοτεινὴν ἀγάπην του, καὶ
 ἀμετάβλητον ἀγαθότητά του, σὲ προσκαλεῖ εἰς τὴν θεῖαν του
 τράπεζαν· καὶ μερικαῖς φοραῖς, σὲ διαζέει διὰ νὰ ὑπάγῃς, μὲ
 θανατηφόρους ἀπειλὰς· λέγωντάς σου· « ἐὰν μὴ φάγητε τὴν
 » σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα οὐκ
 » ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς » (Ἰω. Ὶ. 53). Καὶ οὔτε σοῦ κλείει τὴν
 θύραν τῆς εὐσπλαχνίας του· οὔτε σοῦ στρέφει τοὺς θεῖους του
 ὄμους, ἀγκαλὰ καὶ σὺ ἐκ φύσεως εἶσαι λελεπρωμένος, χλωδός,

ὕδρωπικός, τυφλός, δαιμονισμένος, καὶ δεδουλωμένος εἰς τὰ πάθη, καὶ ἀσωτίας !

Τοῦτο μόνον ζητεῖ ἀπὸ ἐσένα· πρῶτον, νὰ πονέσῃ ἡ καρδία σου διὰ τὴν βλάβην, ὅπου τοῦ ἔκαμες· β'. νὰ μισῇς περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο τὴν ἁμαρτίαν, μικρὴν, καὶ μεγάλην· γ'. νὰ προσφέρῃς ὅλον τὸν ἑαυτὸν σου εἰς αὐτὸν, καὶ νὰ δοθῇς μὲ διάθεσιν καὶ καρδιακὴν ἀγάπην πάντοτε, καὶ ἐν παντὶ, πράγματι, εἰς τὴν θέλησιν καὶ ὑποταγὴν τοῦ δ'. νὰ ἐλπίζῃς, καὶ νὰ ἔχῃς στερεὰν πίστιν, ὅτι αὐτὸς θέλει σὲ συγχωρήσει, θέλει σὲ καθαρίσει, καὶ θέλει σὲ φυλάττει ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐχθρούς σου.

Καὶ ἂφ' οὗ στερεωθῇς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἄρρητον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, θέλεις πλησιάσεις εἰς τὴν ἀγίαν Κοινωνίαν, μὲ ἓνα φόβον ἅγιον καὶ ἀγαπητικόν, λέγωντας· « ἐγὼ, Κύριέ μου, δὲν » εἶμαι ἄξιος νὰ σὲ δεχθῶ· διὰ τί, τόσαις, καὶ τόσαις φοραῖς » σὲ ἔβλαψα, καὶ ἀκόμη δὲν ἔκλαυσα, καθὼς πρέπει, τὴν βλάβην, ὅπου σὲ ἔκαμα· ἐγὼ, Κύριέ μου, δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ σὲ » δεχθῶ· διὰτὶ, δὲν εἶμαι ἀκόμη καθαρὸς ἀπὸ τὰς διαθέσεις, » καὶ προσπαθείας τῶν συγγνωστῶν ἁμαρτιῶν μου· ἐγὼ, Κύριέ μου, δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ σὲ δεχθῶ· διὰτὶ, ἀκόμη δὲν ἐ- » δόθηκα εἰλικρινῶς εἰς τὴν ἀγάπην σου, εἰς τὴν θέλησίν σου, » καὶ εἰς τὴν ὑποταγὴν σου· ὦ Θεέ μου παντοδύναμε, καὶ ἀπεί- » ρως ἀγαθὲ, ἐσὺ μόνος μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἀγαθότητός σου, » ἀξίωσόν με νὰ σὲ δεχθῶ μὲ αὐτὴν τὴν πίστιν ».

Ἄφ' οὗ δὲ μεταλάβῃς, κλείσου εὐθύς εἰς τὰ ἀπόκρυφα τῆς καρδίας σου· καὶ ἀλησμονῶντας κάθε κτιστὸν πρᾶγμα, ὁμίλησε μὲ τὸν Θεόν σου μὲ τοῦτον, ἢ παρόμοιον τρόπον. « Ὡς ὕψι- » στε Βασιλεῦ τοῦ οὐρανοῦ, τίς σε ἔφερε μέσα εἰς τὴν καρδίαν » μου ; ὅπου εἶμαι ἄθλιος, πτωχός, τυφλός, καὶ γυμνός ; » Καὶ αὐτὸς, θέλει σοῦ ἀποκριθῇ· « ἡ ἀγάπη ». Καὶ ἐσὺ, πάλιν εἰπέ· « ὦ » ἀγάπη ἄκτιστος ! ὦ ἀγάπη Γλυκεῖα ! τί θέλεις ἐσὺ ἀπὸ ἐμέ- » να ; » Αὐτὸς δὲ θέλει σοῦ εἰπῇ, πῶς δὲν θέλει ἄλλο, παρὰ ἀγά- » πην· λέγωντας· « δὲν θέλω νὰ ἀνᾶψῃ ἄλλο πῦρ εἰς τὸ θυσια- » στήριον τῆς καρδίας σου, καὶ εἰς ὅλα τὰ ἔργα σου, παρὰ τὰ

» πῦρ τῆς ἀγάπης μου, διὰ τὰ κατακαύσει αὐτὸ κάθε ἄλλην
 » ἀγάπην, καὶ κάθε ἰδιὸν σου θέλημα, καὶ τὰ μοῦ τὸ δώσῃ εἰς
 » ὁσμήν εὐωδίας. Τοῦτο ἐζήτησα, καὶ ζητῶ πάντοτε ἀπὸ λό-
 » γου σου. Διότι ἐπιθυμῶ τὰ εἶμαι ὅλος ἐδικός σου, καὶ ἐσὺ ὅλος
 » ἐδικός μου· τὸ ὁποῖον, δὲν θέλει γίνεαι ποτὲ, ἕως ὅπου δὲν
 » ὑποτάξῃς τὸν ἑαυτὸν σου, ἀλλὰ μένεις προσκολλημένος εἰς
 » τὴν ἀγάπην τοῦ ἑαυτοῦ σου, εἰς τὴν ἰδίαν σου γνώμην, καὶ
 » εἰς κάθε ὀρεξίν, καὶ φιλοτιμίαν σου· σοῦ ζητῶ τὸ μῖσος τοῦ
 » ἑαυτοῦ σου, διὰ τὰ σοῦ δώσω τὴν ἀγάπην μου· ζητῶ τὴν
 » καρδίαν σου τὰ ἐνωθῇ μετὰ τὴν ἐδικήν μου· ἦτις, διὰ τοῦτο
 » μοῦ ἀνοίχθῃ μετὰ τὴν λόγχην ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν. Καὶ ζη-
 » τῶ ὅλον ἐσέ, διὰ τὰ ἦμαι καὶ ἐγὼ ὅλος ἐδικός σου· ἐσὺ βλέ-
 » πεις ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἀσυγκρίτου τιμῆς, καὶ ὁμῶς γίνομαι τό-
 » σης τιμῆς, ὅσης εἶσαι ἐσύ. Ἀγόρασέ με λοιπὸν, ὃ ψυχὴ μου
 » ἡγαπημένη, μετὰ τὸ τὰ δοθῆς εἰς ἐμέ. Ἐγὼ θέλω, γλυκυτάτον
 » μου τέκνον, τὰ μὴ θέλῃς οὐδέν· τὰ μὴν ἀκούῃς οὐδέν· τὰ μὴν
 » βλέπῃς οὐδέν, ἔξω ἀπὸ ἐμένα, καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ θέλημά μου·
 » διὰ τὰ θέλω καὶ ἐγὼ κάθε πρᾶγμα εἰς ἐσέ, τὰ ἐννοῶ εἰς ἐσέ,
 » τὰ ἀκούω εἰς ἐσέ, καὶ τὰ βλέπω εἰς ἐσέ· εἰς τρόπον ὅπου, τὸ
 » ἐδικόν σου οὐδέν, καταρροφίζόμενον εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀπει-
 » ρίας μου, τὰ μεταβάλλεται εἰς ἐκείνην· καὶ ἔτσι, ἐσὺ θέλεις
 » εἶσαι εἰς ἐμέ ὅλος πληρέστατος, εὐτυχέστατος, καὶ μακάριος·
 » καὶ ἐγὼ εἰς ἐσέ ὅλος θεραπευμένος, καὶ εὐχαριστημένος.

Σπούδασε δὲ τὰ αὐξήσης, καὶ τὰ περισσεύσης εἰς τὴν ψυχὴν
 σου κάθε ἡμέραν, περισσότερο τὴν πίστιν, εἰς τοῦτο τὸ Πανά-
 γιον Μυστήριον τῆς εὐχαριστίας· καὶ μὴ παύσης ποτὲ τὰ θαυ-
 μάζεσαι εἰς οὕτως ἀκατάληπτον Μυστήριον καὶ τὰ χαίρης, συλ-
 λογιζόμενος πῶς δείχεται ὁ Θεὸς ὑποκάτω εἰς ἐκεῖνα τὰ τα-
 πεινὰ, καὶ καθαρὰ ἤδη τοῦ ἄρτου, καὶ τοῦ οἴνου, διὰ τὰ σὲ
 κάμῃ ἀγιώτερον, ἀξιώτερον, καὶ μακαριώτερον. Διότι, μακά-
 ριοι εἶναι ἐκεῖνοι, ὅπου δὲν θεωροῦν, καὶ πιστεύουν, κατὰ τὸ
 λόγιον τοῦ Κυρίου· « μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες »
 (Ἰωάν. κ'. 29). Μὴν ἐπιθυμήσης τὰ σοῦ δέχεται ὁ Θεὸς εἰς

τούτην τὴν ζωὴν ὑποκάτω ἄλλου εἵδους καὶ ἐπιφανείας, παρὰ αὐτῆς τῶν Μυστηρίων· γύρευσε νὰ θερμάνῃς τὴν θέλησίν σου εἰς τὸ Μυστήριον αὐτὸ, καὶ νὰ ᾔσῃ καθ' ἡμέραν προθυμότερος εἰς τὸ νὰ κάμνῃς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλα τὰ πράγματα. Πάντοτε δέ, ὅταν προσφέρῃσαι εἰς τὸ Θεὸν μὲ τοῦτο τὸ Μυστήριον· ἤγουν, ὅταν μεταλαμβάνῃς, πρέπει νὰ ᾔσῃ διαθεμένος καὶ ἐτοιμασμένος, νὰ πάθῃς δι' ἀγάπην του, ὅλα τὰ βάσανα, καὶ ὅλας τὰς θλίψεις, καὶ ὕβρεις, ὅπου σοῦ τύχουν καὶ κάθε σωματικὴν ἀρρώστιαν (1).

Τελευταῖον, θέλεις προσφέρῃς εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα τὸν Υἱόν του, πρῶτον, διὰ εὐχαρίστησίν του, καὶ ἔπειτα, διὰ τὰς χρεῖας σου· διὰ ὅλην τὴν ἀγίαν ἐκκλησίαν· διὰ ὅλους τοὺς οἰκέλους σου· διὰ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους εἶσαι χρεώστης, καὶ διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων. Καὶ αὐτὴν τὴν προσφορὰν θέλεις τὴν κάμνῃς εἰς ἐνθύμησιν, καὶ ἔνωσιν ἐκείνης τῆς ἰδίας, μὲ τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐπρόσφερε τὸν ἑαυτὸν του· δηλαδή, ὅταν αὐτὸς ὅλος αἱματωμένος, καὶ κρε-

(1) Ὁ μέγας Βασιλεὺς συμπεραίνει καὶ ἓνα ἄλλο χρέος, ὅπου χρεωστοῦν ὅσοι μεταλαμβάνουν, ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀποστόλου. Δι' ὅτι, ἐπειδὴ οἱ μεταλαμβάνοντες, καταγγέλλουσι τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διὰ τῆς μεταλήψεως, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· «ὁσάκις γὰρ φησιν ἐσθίητε » τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε » (ἀ. Κορ. ια'. 26)· ὁ δὲ θάνατος τοῦ Κυρίου ὑπὲρ τῶν μεταλαμβάνόντων, καὶ πάντων ἀπλῶς τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο, κατὰ τὸν αὐτὸν Παῦλον, λέγοντα· «εἰ εἰς ὑπὲρ πάντων » ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον, καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν ». (β'. Κορινθ. ε'. 15)· λοιπὸν οἱ μεταλαμβάνοντες χρεωστοῦν νὰ δεῖχουν διὰ τὴν ἀγάπην, καὶ πίστιν καὶ ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, μέχρι θανάτου ὑπακοῆς, καὶ νὰ μὴ ζοῦν πλέον εἰς τὸν κόσμον, καὶ εἰς τὴν ἀμαρτίαν, καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, ἀλλὰ εἰς μόνον τὸν μεταλαμβανόμενον παρ' αὐτῶν Θεόν, τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντα καὶ ἐγερθέντα· κατὰ τὸν ἴδιον πάλιν Παῦλον· «ἵνα οἱ ζῶντές φησιν μηκέτι ἑαυτοῖς » ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι ». (β'. Κορινθ. ε'. 15)· καὶ τοῦτο λέγει ὁ ἅγιος, ὅτι εἶναι δόγμα παραδεδομένον ἀπὸ τὸν Παῦλον (λόγῳ ὅτι δεῖ τὸν ἀναγεννηθέντα διὰ τοῦ βαπτίσματος, τρέφεσθαι, καὶ τὰ ἐξῆς).

μασμένος εἰς τὸν σταυρὸν, ἐπροσφέρθη εἰς τὸν Πατέρα· καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ἡμπορεῖς ἀκόμη νὰ τοῦ προσφέρῃς ὅλας τὰς θυσίας· δηλαδή, ἱεουργίας, καὶ προσευχάς, ὅσαι ἐκείνην τὴν ἡμέραν γίνονται εἰς τὴν ἀγίαν Ἐκκλησίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ Πνευματικῆς καὶ νοερᾶς Κοινωνίας· ἥτις, πῶς κοινοῦνται νοερῶς καὶ πνευματικῶς ὁ Χριστός.

Ἀγκαλὰ καὶ μὴ στηριωδῶς δὲν ἡμποροῦμεν νὰ δεχθῶμεν τὸν Κύριόν μας περισσότερον ἀπὸ μίαν φοράν τὴν ἡμέραν, ὅμως, πνευματικῶς καὶ νοερῶς ἡμποροῦμεν νὰ τὸν δεχώμεθα κάθε ὥραν, καὶ κάθε στιγμήν, διὰ μέσου τῆς ἐργασίας ὅλων τῶν ἀρετῶν, καὶ τῶν ἐντολῶν, ἐξαιρέτως δὲ, τῆς θείας προσευχῆς, καὶ μάλιστα τῆς νοερᾶς (1). Ἐπειδὴ καὶ, ὁ Κύριος εὕρισκεται κεκρυμμένος μέσα εἰς τὰς ἀρετάς, καὶ τὰς ἀγίας του ἐντολάς· καὶ ὅποιος πράττει μίαν ἀρετὴν, ἢ ἐντολὴν, δέχεται ἐνταυτῷ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του, καὶ τὸν ἐν αὐταῖς κεκρυμμένον Κύριον· ὅστις, ἔταξε νὰ κατοικήσῃ ὁμοῦ μὲ τὸν Πατέρα του εἰς ἐκεῖνον, ὅπου φυλάξει τὰς ἐντολάς του· εἰπὼν· « Ἐάν » τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐ-

(1) Διότι, ὅλαι μὲν αἱ ἄλλαι ἀρεταί, διὰ τὴν ὁμοιότητα ὅπου ἔχουν πρὸς τὸν Θεόν, κίνησιν μὲν ἐπιτήδειον τὸν ἐνάρετον ἄνθρωπον εἰς τὸ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν Θεόν, δὲν τὸν ἐνώνουσι καὶ ὅμως· ἢ δὲ Νοερὰ Προσευχὴ, ἔχει τοιαύτην δύναμιν καὶ νὰ τὸν ἐνώνῃ μὲ τὸν Θεόν· (καὶ ὅρα εἰς τὸ μέ. Κεφάλ.). καὶ τρόπον τινὰ αἱ μὲν ἄλλαι ἀρεταί παρομοιάζουν μὲ τὰ ὄργανα, ὅπου ἰσάζουν καὶ ὁμονοιάζουν δύο σανίδια· ἢ δὲ προσευχὴ, παρομοιάζει μὲ τὴν κόλλαν, ἢ ὅποιαν καὶ ἐνώνει πρὸς τούτοις, τὰ ὁμονοιασμένα σανίδια. Δι' ὃ καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος εἶπεν, ὅτι· « ἡ τῆς εὐχῆς δύναμις, αὐτὴν ἱεουργεῖ καὶ τελεσιουργεῖ τὴν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ θεῖον ἀνάτασίν τε, καὶ ἐνωσιν, σύνδεσμος οὖσα τῶν λογικῶν πρὸς τὸν κτίσαντα κτισμάτων » (Φιλοκαλ. σελ. 962).

» τῷ ποιήσωμεν » (Ἰωάν. ιδ'. 23) (1). Ἡ κοινωνία δὲ αὕτη καὶ ἔνωσις, δὲν ἡμπορεῖ νὰ μᾶς ἀφαιρεθῇ ἀπὸ κἀνένα κτίσμα, παρὰ ἀπὸ ἀμέλειάν μας, ἢ ἀπὸ ἄλλο κἀνένα σφάλμα μας. Καὶ μερικαῖς φοραῖς, αὕτη ἡ Κοινωνία εἶναι τόσον καρποφόρος, καὶ τόσον εὐάρεστος εἰς τὸν Θεόν, ὅσον ἴσως δὲν εἶναι πολ-
λαι ἄλλαι μυστηριώδεις κοινωνίαι, διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐκείνων ὁποῦ τὰς δέχονται. Λοιπὸν, ὅσαις φοραῖς διατεθῆς, καὶ ἐτοι-
μασθῆς εἰς μίαν τοιαύτην κοινωνίαν, θέλεις εὖρης πρόθυμον καὶ
ἔτοιμον τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ ἀφ' ἑαυτοῦ του νὰ σὲ τρέφῃ
πνευματικῶς μὲ τὰς ἰδίαις του χεῖρας.

Διὰ νὰ ἐτοιμασθῆς δὲ εἰς τὴν νοερὰν κοινωνίαν ταύτην, ποίησον οὕτω· στράφου μὲ τὸν νοῦν σου εἰς τὸν Θεόν· καὶ βλέ-
πωντας μὲ ἓνα σύντομον βλέμμα, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, τὰς ἀμαρ-
τίας σου, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, τὸν Θεόν, λυπήσου διὰ τὴν βλά-
θην, ὁποῦ τοῦ ἔκαμες· καὶ μὲ κάθε ταπείνωσιν, καὶ πίστιν,
παρακάλεσέ τον, νὰ καταδεχθῇ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πτωχὴν σου
ψυχὴν, μὲ νέαν χάριν, διὰ νὰ τὴν ἰατρεύσῃ καὶ νὰ τὴν δυ-
ναμώσῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Ἡ, ὅταν ἦσαι διὰ νὰ βιασθῆς, καὶ νὰ σκληραγωγηθῆς
ἐναντίον κἀμμιᾶς σου ὀρέξεως, ἢ διὰ νὰ κάμῃς κἀμμιάν νέαν
πρᾶξιν ἀρετῆς, ἢ διὰ νὰ φυλάξῃς κἀμμιάν ἐντολήν, κάνε
τοῦτο ὅλον μὲ σκοπὸν, διὰ νὰ ἐτοιμάσῃς τὴν καρδίαν σου εἰς
τὸν Θεόν, ὁποῦ παντοτεινὰ σοῦ τὴν ζητεῖ· καὶ στρέφωντας
μετὰ ταῦτα εἰς αὐτόν, κράξε τον μὲ ἐπιθυμίαν, νὰ ἔλθῃ μὲ τὴν
χάριν του, νὰ σὲ ἰατρεύσῃ, καὶ νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοὺς
ἐχθρούς, διὰ νὰ ἔχῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του αὐτὸς μόνος τὴν καρ-
δίαν σου.

(1) Ἐκ τοῦ ῥητοῦ τούτου συμπεραίνει ὁ θεῖος Μάξιμος, πῶς,
ὅποιοι ἐργάζεται τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, δὲν δέχεται μόνον εἰς τὴν
ψυχὴν του τὸν Κύριον, ἀλλὰ σὺν αὐτῷ, δέχεται καὶ τὸν συνόντα
τούτῳ Πατέρα του, καὶ τὸ ἀχώριστον αὐτοῦ ἅγιον Πνεῦμα· ταῦτόν
εἰπεῖν, δέχεται εἰς τὸν ἑαυτόν του ὅλην τὴν ἁγίαν Τριάδα, καὶ
κατοικία αὐτῆς γίνεται. (Κεφ. οἱ. τῆς β'. ἑκατοντ. σελ. 356 Φι-
λοκαλίας).

Ἦ, καὶ ἐνθυμούμενος τὰς προρρήθεισας προσευχὰς τῆς μυστηριώδους κοινωνίας, εἶπε μὲ ἐξαπτούμενην καρδίαν· « Πότε, » Κύριέ μου, νὰ σὲ δεχθῶ ἄλλην μίαν φοράν; πότε; πότε; » καὶ τὰ ἐξῆς ». Καὶ ἂν θελήσης νὰ ἐτοιμασθῇς διὰ νὰ κοινωνήσης πνευματικῶς μὲ πλέον καλλίτερον τρόπον, διεύθυνε, καὶ βάλε ἀπὸ τὴν προτέραν ἐσπέραν ὅλας τὰς σκληραγωγίας, καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀρετῶν, καὶ κάθε καλὸν ἔργον, ὅπου ἔχεις νὰ κάμῃς, εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον· ἦτοι, εἰς τὸ νὰ δεχθῇς πνευματικῶς τὸν Κύριόν σου· καὶ τὸ πρῶτ', καθὼς ἐξημερίσῃς, συλλογίσου τί καλόν! τί εὐτυχία! τί μακαριότης εἶναι εἰς ἐκείνην τὴν ψυχὴν, ὅπου ἀξίως μεταλαμβάνει μυστηριωδῶς τὸ πανάγιον Μυστήριον τῆς εὐχαριστίας! ἐπειδὴ, εἰς αὐτὸ ἀποκτῶνται πάλιν αἱ ἀπωλεσθεῖσαι ἀρεταί, καὶ μεταστρέφει ἡ ψυχὴ πάλιν εἰς τὴν προτέραν τῆς ὠραιότητα, καὶ κοινωνοῦνται εἰς αὐτὴν οἱ καρποὶ, καὶ οἱ μισθοὶ τοῦ πάθους τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀπὸ τὴν μυστηριώδη κοινωνίαν, πέρασε εἰς τὴν πνευματικὴν κοινωνίαν· καὶ συλλογιζόμενος, ὅτι αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ σχεδὸν ἀπολαμβάνεις νοερῶς καὶ μὲ αὐτὴν, σπουδασε νὰ ἐξάψῃς εἰς τὴν καρδίαν σου μίαν μεγάλην ἐπιθυμίαν διὰ νὰ τὸν δεχθῇς πνευματικῶς, καὶ νοερῶς· καὶ ἀφ' οὗ ἐξάψῃς ἀπὸ αὐτὴν, στράφου πρὸς τὸν Κύριον, καὶ εἰπέ του.

« Ἐπειδὴ, Κύριέ μου, δὲν δύναμαι νὰ σὲ δεχθῶ τούτην τὴν » ἡμέραν μυστηριωδῶς, κάμε ἐσὺ, ὦ ἀγαθότης καὶ δύναμις » ἄκτιστος, νὰ σὲ δεχθῶ ἀξίως τώρα πνευματικῶς, καὶ εἰς » κάθε ὥραν, καὶ εἰς κάθε ἡμέραν, μὲ τὸ νὰ μοῦ δώσης νέαν » χάριν, καὶ δύναμιν κατὰ πάντων τῶν ἐχθρῶν μου· καὶ μά- » λιστα, κατ' ἐκείνου τοῦ πάθους, καὶ ἐχθροῦ, εἰς τὸν ὅποιον, » διὰ νὰ ἀρέσω, καὶ διὰ νὰ κάνω τὸ θέλημά του, ἐναντιόνο- » μαι, καὶ κάνω πόλεμον μὲ ἐσένα » (1).

(1) Ἀλλὰ καὶ ὅσοι συχνάκις, καὶ ὅταν θέλουν, δὲν δύνανται νὰ λάβουν τὴν μυστηριώδη κοινωνίαν, ἦτοι νὰ μεταλάβουν τὸν ἐν τοῖς μυστηρίοις εὐρισκόμενον Χριστὸν, ἢ διατὶ εὐρίσκονται εἰς ἔρημον τόπον, ὅπου, οὔτε ἱερεὺς εἶναι, οὔτε θυσιαστήριον καὶ ἐκκλησία· ἢ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ ἀποδόσεως χάριτων καὶ εὐχαριστίας.

Επειδὴ ὅλον τὸ καλὸν, ὅπου ἔχομεν, καὶ ὅπου κάνομεν, εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο εἴμεθα χρεώσται νὰ τὸν εὐχαριστοῦμεν διὰ κάθε μας καλὸν γύμνασμα, διὰ κάθε νίκην, καὶ διὰ ὅλας τὰς εὐεργεσίας, ὅπου ἐλάβαμεν ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνον χεῖρά του, τόσον τὰς φανεράς, ὅσον καὶ τὰς κρυπτάς· τόσον τὰς κοινάς, ὅσον καὶ τὰς μερικάς· ὡς γέγραπται « ἐν παντὶ » εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γὰρ θέλημα Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. (ἀ. Θεσσ. ε'. 18)· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, « ἀρίστη ἐστὶν εὐεργεσίας φυλακὴ, ἢ τῆς εὐεργεσίας μνήμη, καὶ ἡ διηνεκὴς εὐχαριστία » (1). Καὶ διὰ νὰ κάμωμεν τοῦτο μὲ τὸν ἀρμόδιον τρόπον, πρέπει νὰ στοχασθοῦμεν τὸν σκοπὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κινεῖται ὁ Θεὸς νὰ μεταδίδῃ εἰς ἡμᾶς τὰς χάριτάς του.

Καὶ ἐπειδὴ εἰς κάθε εὐεργεσίαν ὁ Θεὸς κατὰ πρῶτον σκοπὸν ἐννοεῖ τὴν τιμὴν του, καὶ τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸ θέλημά του· διὰ

διὰτὶ εὐρίσκονται μὲν εἰς τὸν κόσμον, ἐμποδίζονται ὁμως ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς, ὅχι διὰ κἀνένα τῶν σφάλμα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν πονηράν καὶ διεστραμμένην συνήθειαν· οὗτοι, λέγω, ἐπειδὴ καὶ ἔχουν ἐπιθυμίαν καὶ ἀγάπην νὰ κοινωνήσουν μυστηριωδῶς τὸν Χριστὸν, διὰ δὲ τὰ εἰρημένα, (ἢ ἄλλα ἀναγκαῖα αἰτία, δὲν δύνανται, νὰ λαμβάνουν νοερῶς καὶ πνευματικῶς τὸν Χριστὸν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, καθὼς λέγει ὁ ἱερός Νικόλαος ὁ Καβάσιλας ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῆς λειτουργίας (Κεφ. μβ').· διότι, ὁ ἐν τοῖς μυστηρίοις εὐρισκόμενος Χριστὸς, νοερῶς καὶ ἀφανῶς καὶ ἀοράτως μεταδίδει εἰς αὐτοὺς τὸν ἐκ τῶν μυστηρίων ἁγιασμὸν, κατὰ τὸν τρόπον, ὅπου αὐτὸς ἤξεύρει.

(1) Ὅθεν καὶ ὁ Ἀββὰς Ἰσαὰκ ἔγραφεν· « ἡ εὐχαριστία τοῦ λαμπροῦ ἐάνοντος, ἐρεθίζει τὸν διδόντα τοῦ δοῦναι δωρήματα μειζότερα ἢ τῶν προτέρων » (Λόγ. λ'. σελ. 186). Τινὲς δὲ καὶ τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο οὕτως ἐρμήνευσαν, ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ Θεοῦ λεγόμενον· « Τί » γάρ μοι ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ; (εἰ μὴ εὐχαριστία δηλ.) καὶ παρὰ σοῦ (ἄνθρωπε) τί ἠθέλησα ἐπὶ τῆς γῆς; (εἰμὴ δόξαν καὶ εὐχαρίστητιαν δηλ.) » (Ψαλμ. οβ'. 24).

τοῦτο ἐσὺ, πρῶτον συλλογίσου, ὅτι ἡ μεγαλητέρα εὐχαριστία, ὅπου ἡμπορεῖς νὰ κάμῃς εἰς τὸν Θεὸν διὰ ὅλας τὰς εὐεργεσίας, ὅπου σοῦ ἔκαμεν, εἶναι, τὸ νὰ φυλάττης τὰς ἐντολάς του, νὰ τὸν τιμᾷς, καὶ νὰ ἀκολουθῇς εἰς τὰ θελήματά του μὲ ἐτοιμότητα. Καθὼς γέγραπται· τί Κύριος ἐκζητεῖ παρὰ σοῦ ; ἀλλ' ἡ ἐτοιμον εἶναι πορεύεσθαι μετὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου· (Μιχ. Ὶ'. 8).

Β'. Βλέπωντας, πῶς δὲν ἔχεις τί ἄξιον διὰ καμμίαν εὐεργεσίαν, διὰ τί δὲν ἔπραξες ἄλλο, παρὰ ἀμαρτίας καὶ ἀχαριστίας, μὲ βαθυτάτην ταπείνωσιν εἰπὲ εἰς τὸν Θεόν. « Καὶ πῶς εἶναι » τοῦτο Κύριέ μου, ὅτι νὰ καταδέχεσαι, νὰ κάμῃς εἰς ἐμένα » τὸν νεκρὸν, καὶ βρομισμένον σκῦλον τόσας εὐεργεσίας ; ἅς » εἶναι τὸ Ὄνομά σου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας, τῶν αἰώνων ».

Καί, γ'. στοχαζόμενος, ὅτι αὐτὸς μὲ τὰς εὐεργεσίας, ὅπου σοῦ κάμνει, ζητεῖ ἀπὸ ἐσέ νὰ τὸν ἀγαπᾷς καὶ νὰ τὸν δουλεύῃς. Ἐξάψε ἀπὸ τὴν ἀγάπην ἐνὸς τοιούτου ἐρασμοῦ Δεσπότου, καὶ ἀπὸ τὴν εἰλικρινῇ ἐπιθυμίαν, εἰς τὸ νὰ δουλεύῃς καθὼς αὐτὸς θέλει. Ὅμως, διὰ τοῦτο, πρέπει νὰ κάμῃς μίαν πληρεστάτην προσφορὰν τοῦ ἑαυτοῦ σου εἰς αὐτὸν κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ὶ'.

*Περὶ τοῦτης προσφορᾶς, ἥτοι πῶς πρέπει νὰ
προσφέρῃ νοερῶς τὸν ἑαυτὸν τιν εἰς τὸν Θεόν,
καὶ κάθε ἔργον τοῦ.*

Διὰ νὰ ᾔῃναι ἡ προσφορὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τελεία καὶ ἐράσμιος εἰς τὸν Θεόν, χρειάζεται δύο πράγματα· τὸ, ἀ' εἶναι, νὰ ἐνώσῃς τὴν ἐδικήν σου προσφορὰν μὲ τὰς προσφορὰς, ὅπου ἔκαμεν ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν Πατέρα· τὸ ἄλλο τὸ νὰ ᾔῃναι ἡ θέλησις, καὶ ἡ καρδιά σου, ξεκολλημένη ἀπὸ τὴν ἀγάπην παντὸς κτίσματος. Διὰ τὸ, ἀ. ἤξευρε, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ζῶντας εἰς τούτην τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος, ὄχι μόνον τὸν ἑαυτὸν του, καὶ τὰ ἔργα του, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς, ὁμοῦ μὲ τὰ

ἔργα μας, ἐπρόσφερεν εἰς τὸν οὐράνιον του Πατέρα· ὥστε ὁποῦ ἢ προσφοραῖς ἢ ἐδικαῖς μας, διὰ νὰ ᾔηται θεάρεσταίς, πρέπει νὰ γίνωνται μὲ τὴν ἔνωσιν καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα τῶν προσφορῶν τοῦ Χριστοῦ.

Διὰ τὸ, β'. στοχάσου καλῶς πρὸ τοῦ νὰ κάμῃς τὴν προσφορὰν, ἐὰν ἡ θέλησίς σου ἔχῃ κἀνένα προσκόλλημα. Διότι, ἂν ἔχῃς τοιοῦτόν τι, πρέπει νὰ ξεκολλήσῃς ἐσὺ, ὅσον δύνασαι, ἀπὸ κάθε ἀγάπην, καὶ νὰ προστρέξῃς εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ σὲ ξεκολλήσῃ αὐτὸς τελείως μὲ τὴν δεξιάν του· καὶ οὕτω νὰ ἡμπορῇς νὰ προσφέρῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὴν θείαν του μεγαλειότητα, λελυμένον, καὶ ἐλευθερον ἀπὸ κάθε ἄλλο πρᾶγμα. Καὶ πρόσχε καλῶς εἰς τοῦτο. Διότι ἐὰν προσφέρῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν Θεόν, ὄντα προσκολλημένον μὲ τὰ κτίσματα, δὲν τοῦ προσφέρεις τὸν ἑαυτόν σου, ἀλλὰ τὰ κτίσματα· ἐπειδὴ καὶ, ἐσὺ δὲν εἶσαι τότε ἐδικός σου, ἀλλὰ τῶν κτισμάτων ἐκείνων, εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι προσκολλημένη ἡ θέλησίς σου· πρᾶγμα, ὁποῦ δὲν εἶναι ἄρεστόν εἰς τὸν Θεόν· καὶ εἶναι τὸ αὐτὸ, ὡσὰν νὰ ἤθελες νὰ τὸν περιπαίζῃς. Διατί, καθὼς δὲν ἦτον δεκταῖς εἰς τὸν Θεόν ὅσαις θυσίαις εἶχον κἀνένα ψεγάδι· διὸ καὶ ἐπρόσταζεν ὁ Θεὸς νὰ μὴν τοῦ προσφέρονται ὅσα ζῶα ἦτον τυφλά, ἢ κουτζά, ἢ εἶχον παραμικρὸν ψεγάδι. « Πάντα ὅσα ἂν ἔχῃ μῶμον ἐν αὐτῷ, οὐ προσάξωσι Κυρίῳ, διότι οὐ δεκτὸν ἔσται ὑμῖν » (Λευϊτ. κβ'. 20). Τοιοῦτοτρόπως, δὲν εἶναι δεκτὴ καὶ ἡ προσφορὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας, ὅταν ἔχῃ κἀνένα τοιοῦτο ψεγάδι καὶ προσκόλλημα (1) ἐπειδὴ, τὰ εἰς τὸν Θεὸν προσφερόμενα, πρέπει νὰ ᾔηται καὶ ἄξια τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν Σειράχ, λέγοντα· « προσφοράς Κυρίῳ ἁξίως πρόσαγε » (ιδ'. 11).

(1) Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν μέγαν Βασιλείον (ὅρα κατ' ἐπιτομ. νγ'). τοῦτος εἶναι ὁ ἁγιασμός, τὸ νὰ ἀφιερῶθῃ τινὰς εἰς τὸν ἅγιον Θεόν, ὁλοκλήρως, καὶ χωρὶς διακοπὴν εἰς κάθε καιρόν· καὶ νὰ σπουδάζῃ νὰ κάμῃ ἐκεῖνα, ὁποῦ εἶναι ἄρεστὰ εἰς τὸν Θεόν· καὶ πρὸς τούτοις λέγει· ὅτι, ἐκεῖνο ὁποῦ ἀφιερῶθῃ μίαν φορὰν εἰς τὸν Θεόν, εἶναι ἀσεβὲς καὶ τολμηρὸν, ἀνίσως πλέον τὸ σύρη τινὰς εἰς μεταχείρησιν κοινήν, καὶ ἀνθρωπίνην.

Ὅθεν, ἐκ τούτου συμβαίνει, ὅτι, ἡ τόσαις προσφοραῖς τοῦ ἑαυτοῦ μας, ὅπου κάνομεν εἰς τὸν Θεόν, ὄχι μόνον νὰ μένουν κεναῖς, καὶ μάταιαις, καὶ χωρὶς καρπὸν· ἀλλὰ καὶ νὰ πίπτωμεν μετὰ ταῦτα εἰς διάφορα ἐλαττώματα, καὶ ἁμαρτίας· ἡμποροῦμεν ναί, νὰ προσφέρωμεν τὸν ἑαυτὸν μας εἰς τὸν Θεόν, ἀγκυκαλὰ καὶ προσκολλημένον εἰς τὰ κτίσματα· ἀλλὰ μὲ σκοπὸν, διὰ νὰ μᾶς λύσῃ ἡ ἀγαθότης τοῦ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ δεσμὰ, ὅπου εἴμεθα προσκολλημένοι, καὶ ἔτζι νὰ ἡμποροῦμεν μετὰ ταῦτα νὰ δοθοῦμεν ὁλοκλήρως εἰς τὴν θείαν του μεγαλειότητα, καὶ εἰς τὴν δούλευσίν του. Καὶ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ κάμνωμεν πολλὰκις, καὶ μὲ μεγάλην διάθεσιν, καὶ ἀγάπην τῆς καρδίας μας.

Ἄς ᾗναι λοιπὸν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν προσφορά σου, ἀδελφε, χωρὶς προσκόλλημα, χωρὶς κἀνένα ἰδίον σου θέλημα, καὶ χωρὶς νὰ προσέχῃς, οὔτε εἰς ἐπίγεια ἀγαθὰ, οὔτε εἰς οὐράνια, ἀλλ' εἰς μόνον τὸ θέλημα, καὶ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ· εἰς τὸν ὅποιον χρεωστεῖς, ὅλος νὰ ὑποτάσσεσαι, καὶ νὰ θυσιάζεσαι, ὡς ὁλοκαύτωμα παντοτεινόν. Καὶ ἀλησμονῶντας κάθε κτιστὸν πρᾶγμα, νὰ τοῦ λέγῃς· « Ἰδοῦ, Κύριέ μου, καὶ πλάστη μου, » ὅπου προσφέρω ὅλον, καὶ κάθε θέλημα ἐδικόν μου εἰς τὴν » χεῖρα τοῦ θελήματός σου, καὶ τῆς αἰωνίου προνοίας σου· » κάμε λοιπὸν εἰς ἐμένα, ἐκεῖνο ὅπου σοῦ φαίνεται, καὶ ὅπου σοῦ » ἀρέσει, εἰς τὴν ζωὴν μου, εἰς τὸν θάνατόν μου, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν μου, καὶ εἰς ὅλην μου τὴν διαμονὴν, καὶ αἰωνιότητα ».

Ἄν κάμῃς τὴν προσφοράν σου κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον καθαρῶς, (τὸ ὅποιον θέλεις γνωρίσεις, ὅταν σοῦ συνέβουν ἐναντιώματα εἰς αὐτὸ), ἀπὸ ἐπίγειος, θέλεις γένῃς εὐαγγελικὸς παραματευτής, καὶ εὐτυχέστατος. Διότι, ἐσὺ θέλεις εἶσαι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς θέλει εἶναι ἐδικός σου· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς εἶναι πάντοτε οἰκεῖος ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἀσηκῶνουςι, τὸν ἑαυτὸν τους ἀπὸ τὰ κτίσματα, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τους, καὶ δίδονται ὅλοι διόλου, καὶ θυσιάζονται εἰς τὴν θείαν του μεγαλειότητα. Τώρα λοιπὸν, σὺ τέκνον, βλέπεις ἐδῶ ἓνα τρόπον δυνατώτατον, διὰ νὰ νικήσῃς ὅλους τοὺς ἐχθρούς

σου. Διότι, ἂν σέ ἐνώσῃ οὕτω μὲ τὸν Θεὸν ἡ ῥηθεῖσα προσφορὰ, ἐσὺ γίνεσαι ὁλος ἐδικός του, καὶ αὐτὸς ὁλος ἐδικός σου· ὅθεν, ποῖος ἔχθρὸς εἰς τὸ ἐξῆς; καὶ ποία δυνάμεις θέλει δυνηθῇ ποτε νὰ σέ βλάψῃ;

Ὅταν δὲ θέλῃς νὰ τοῦ προσφέρῃς κἀνένα σου ἔργον, ὥσάν, νηστείαν, προσευχήν, κάθε πρᾶξιν ὑπομονῆς, καὶ ἄλλα καλὰ ἔργα, γύρισε πρῶτον, ὡς προείπομεν, τὸν νοῦν σου εἰς τὴν προσφορὰν, ὅπου ὁ Χριστὸς ἔκαμε πρὸς τὸν Πατέρα, τῶν νηστειῶν του, τῶν προσευχῶν του, τῆς ὑπομονῆς του, καὶ τῶν ἄλλων ἔργων του· καὶ ἔτσι, μὲ τὸ θάρρος τῆς δυνάμεως αὐτῶν, πρόσφερε τοῦ καὶ τὰ ἐδικά σου. Ἀνίσως δὲ θελήσῃς νὰ κάμῃς εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα προσφορὰν τῶν ἔργων τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὰ χρέη σου, θέλεις τὴν κάμῃς οὕτω. Δὸς ἓνα γενικὸν βλέμμα εἰς ὅλας τὰς ἁμαρτίας σου, μερικαῖς δὲ φοραῖς καὶ εἰς κάθε μίαν σου ἁμαρτίαν· καὶ βλέπωντας καθαρῶς, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν ἐσὺ ἀφ' ἑαυτοῦ σου διὰ τὰς τόσας σου ἁμαρτίας, νὰ ἐξιλεώσῃς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, οὔτε νὰ θεραπεύσῃς τὴν θείαν του δικαιοσύνην, ἐξ ἀνάγκης θέλεις προστρέξεις εἰς τὴν ζωὴν, καὶ τὸ πάθος τοῦ Υἱοῦ του, λογιάζοντας κἀνένα ἔργον του, θετέον (1), ἢ ὅταν ἐνήστευεν, ἢ ἐπροσνύχετο, ἢ ἐβασανίζετο, ἢ ἔχυνε τὸ αἷμά του· ἔνθα θέλεις ἰδῆς, ὅτι, διὰ νὰ καταπραυῖνῃ τὸν Πατέρα διὰ τὸ χρέος, τῶν ἁμαρτιῶν σου, τοῦ ἐπρόσφερεν ἐκεῖνα τὰ ἔργα, ἐκεῖνα τὰ πάθη, ἐκεῖνο τὸ αἷμα, ὥσάν νὰ τοῦ ἔλεγεν.

« Ἰδοὺ, ὦ Πάτερ αἰῶνι, ὅπου κατὰ τὸ θέλημα σου θεραπεύω » τὴν δικαιοσύνην σου ὑπερπλουσίως, διὰ τὰς ἁμαρτίας, καὶ » διὰ τὰ χρέη τούτου τοῦ δούλου σου, ᾧς εὐχαριστηθῇ λοιπὸν

(1) Σημείωσε, ὅτι, κάθε ἔργον, καὶ κάθε εἶδος τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου μας, λέγεται ἀπὸ τινος διδασκάλου μυστήριον· ἐπειδὴ καὶ κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ, περιέχει ἓνα μυστηριώδες νόημα· δι' ὃ καὶ παρακάτω εἰς τοῦτο τὸ κεφάλαιον λέγει νὰ ἀπερνοῦμεν ἀπὸ ἓνα εἰς ἄλλο μυστήριον τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ πάθους τοῦ· ὅθεν τοῦτο μαθὼν μὴ ἀμφίβαλε.

» ἡ θέα σου μεγαλειότης, νὰ τὸν συγχωρήσης, καὶ νὰ τὸν
 » δεχθῇς εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκλεκτῶν σου». Ὅθεν, ἐσὺ τότε,
 αὐτὴν τὴν ἰδίαν προσρορᾷς, καὶ αὐτὰς τὰς ἰδίας δεήσεις πρόσ-
 φερε διὰ λόγου σου εἰς τὸν αὐτὸν πατέρα, προσκαλῶντάς τον,
 νὰ σέ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ κάθε χρέος διὰ μέσου τῆς ἐκείνων δυνά-
 μεως. Καὶ τοῦτο θέλεις κινηθῇς νὰ κάμῃς, ὅχι μόνον ἀπερνῶν-
 τας ἀπὸ ἓνα εἰς ἄλλον μυστήριον τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ πάθους του.
 ἀλλὰ ἀκόμη, καὶ ἀπὸ μίαν εἰς ἄλλην μερικωτέραν πρᾶξιν τοῦ
 κάθετου μυστηρίου· καὶ ὅχι μόνον διὰ λόγου σου, ἀλλὰ καὶ διὰ
 ἄλλους ἀκόμη ἡμπορεῖς νὰ μεταχειρισθῇς τοῦτον τὸν τρόπον
 τῆς προσφορᾶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

*Περὶ τῆς αἰσθητικῆς εὐλαβείας· καὶ περὶ ψυχρότητος
 καὶ ξηρασίας τῆς αὐτῆς εὐλαβείας.*

Ἡ αἰσθητικὴ εὐλάβεια, ἡγουν τὸ νὰ αἰσθάνεσαι, ἀδελφε, ἐσω-
 τερικῶς τὸν ἑαυτὸν σου, πῶς εἶσαι εἰς τὰ θεῖα πρόθυμος ἀγα-
 πητικὸς, κατανυκτικὸς, καὶ εὐλαβὴς, τοῦτο προέρχεται, πότε
 ἀπὸ τὴν φύσιν (1), πότε ἀπὸ τὸν διάβολον (2), καὶ πότε ἀπὸ
 τὴν χάριν. Ἀπὸ τοὺς καρπούς της ἡμπορεῖς νὰ διακρίνης πό-
 θεν προέρχεται. Διὰ τοῦτο, ἂν δὲν ἀκολουθήσῃ εἰς ἐσὲ καλλιτέρευ-
 σις ζωῆς, ἔχεις νὰ ἀμφιβάλλῃς, ὅτι εἶναι ἀπὸ τὸν διάβολον,
 ἢ ἀπὸ τὴν φύσιν· καὶ τόσον περισσότερον, ὅσον αὐτὴ ἡ εὐλάβεια
 εἶναι συνοδευμένη ἀπὸ περισσότεραν ὀρεξιν, γλυκύτητα, καὶ
 προσκόλλημα, καὶ ἀπὸ κἄποιον ψῆφος τοῦ ἑαυτοῦ σου. Ὅταν
 λοιπὸν αἰσθανθῇς νὰ γλυκαίνεται ὁ νοῦς σου ἀπὸ πνευματικᾶς

(1) Χάριν λόγου· καθὼς εἶναι μερικοὶ εὐλαβεῖς, καὶ εὐκατάνυ-
 κτοι φυσικᾶ, ὡς αἱ γυναῖκες, καὶ ὅσοι ἔτυχον κράσιν ἀπαλὴν ἐκ
 φύσεως.

(2) Ἀπὸ τὸ διάβολον λέγονται ὅτι κατανύγονται, καὶ εἶναι εὐλα-
 βεῖς, ὅσοι ποιῶσι ταῦτα, καὶ ἀπὸ κενοδοξίαν καὶ ἀνθρωπαρέσκειαν,
 ἢ ἀπὸ ὑπόκρισιν, ἢ ἀπὸ μέθην, ἢ καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάθη.

γεύσεις καὶ νοήματα, μὴν στέκης νὰ διαλογίζεσαι ἀπὸ ποῖον μέρος σοῦ ἔρχονται, μήτε νὰ στηρίζεσαι εἰς αὐτάς, μήτε νὰ ἀφίνης τὸν νοῦν σου νὰ εὐχαίνει ἀπὸ τὴν ταπεινὴν γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ σου· ἀλλὰ περισσοτέραν ἐπιμέλειαν, καὶ μὲ περισσότερον μῖσος τοῦ ἑαυτοῦ σου, σπούδασε νὰ κρατῇς ἐλευθέραν τὴν καρδίαν σου ἀπὸ κάθε προσκόλλημα, ἀγκαλὰ καὶ πνευματικόν. Καὶ ἐπεθύμα μόνον τὸν Θεόν, καὶ τὸ ἄρεστον αὐτῷ.

Ὅμοίως καὶ ἡ ψυχρότης καὶ ξηρασία τῆς εὐλαβείας καὶ κατανύξεως, προέρχεται καὶ αὕτη ἀπὸ τὰς ῥηθείσας τρεῖς αἰτίαις· ἀπὸ τὸν διάβολον, διὰ νὰ ἐμποδίζῃ τὸν νοῦν, καὶ νὰ τὸν διαστρέφῃ ἀπὸ τὰ πνευματικὰ ἔργα, εἰς τὰς ματαιότητας, καὶ ἡδονὰς τοῦ κόσμου· ἀπὸ ἡμᾶς, διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, καὶ προσκολλήματα, ὅπου ἔχομεν εἰς τὰ γήινα, καὶ ἀπὸ τὴν ἀμελειάν μας· καὶ ἀπὸ τὴν χάριν, διὰ τὰ ἐξῆς αἰτία ταῦτα· ἡγουν, ἡ διὰ νὰ μᾶς δώσῃ αὕτη εἰδῇσιν νὰ εἴμεθα πλέον ἐπιμελεῖς, καὶ νὰ ἀφήσωμεν κάθε προσκόλλημα καὶ ἀσχολίαν, ὅπου δὲν εἶναι τοῦ Θεοῦ, οὔτε τελειώνει εἰς τὸν Θεόν· ἡ διὰ νὰ γνωρίζωμεν ἐμπράκτως, ὅτι κάθε μας καλὸν προέρχεται ἀπὸ αὐτὸν μόνον· ἡ διὰ νὰ τιμῶμεν περισσότερον εἰς τὸ ἐρχόμενον, τὰ χαρίσματα τοῦ, καὶ νὰ εἴμεθα ταπεινότεροι, καὶ νὰ προσέχωμεν εἰς τὸ νὰ τὰ φυλάττωμεν· ἡ διὰ ἐνούμεθα πλέον σφικτῶς μὲ τὴν θεῖαν του μεγαλειότητα, μὲ τὴν παντελῇ ἀπάρνησιν τοῦ ἑαυτοῦ μας· ἀκόμη καὶ εἰς αὐτάς τὰς πνευματικὰς τρυφάς· ἵνα μὴ προσκολοῦντες εἰς αὐτάς τὴν ἀγάπην μας χωρίζωμεν εἰς δύο τὴν καρδίαν μας· τὴν ὅποιαν ὁ Θεὸς θέλει δλὴν διὰ λόγου του· ἡ καὶ διατὶ αὐτὸς εὐαρεστεῖται, διὰ ὠφελειάν μας, νὰ μᾶς βλέπῃ νὰ πολεμοῦμεν μὲ ὅλας μας τὰς δυνάμεις, καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἰδίαν χρῆσιν τῆς χάριτός του.

Λοιπὸν, ἐάν αἰσθανθῇς πῶς εἶσαι ψυχρὸς, καὶ ξηρὸς, καὶ δὲν ἔχεις εἰς τὰ θεῖα τὴν πρέπουσαν εὐλάβειαν, καὶ ἀγάπην, καὶ κατάνυξιν, εἰσελθε εἰς τὸν ἑαυτόν σου, νὰ ἰδῇς, διὰ ποῖόν σου ἐλάττωμα σοῦ ἀφῆρέθῃ ἡ τοιαύτη εὐλάβεια· καὶ πολέμησε κατ' ἐκείνου, ὅχι διὰ νὰ ἀναλάβῃς τὴν αἰσθησιν τῆς χάριτος, ἀλλὰ

διὰ νὰ ἀφαιρέσης ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου ἐκεῖνο, ὅπου δὲν ἀρέσει τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ τὸ ἐλάττωμα, καὶ τὴν αἰτίαν δὲν εὔρης, ἡ αἰσθητὴ σου εὐλάβεια, ἃς ἦναι ἡ ἀληθὴς εὐλάβεια· ἦτοι, ἡ πρόθυμος ὑποταγὴ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο σπούδασον νὰ μὴν ἀφήσης διὰ κἀνένα αἷτιον τὰ Πνευματικά σου γυμνάσματα, ἀλλὰ νὰ τὰ ἀκολουθῇς μὲ ὄλην σου τὴν δύναμιν, ἀγκαλὰ καὶ νὰ σοῦ φαίνωνται ἄκαρπα καὶ ἀνωφελῆ, πίνωντας· ἐκουσίως τὸ ποτήριον τῆς πικρότητος· τὸ ὁποῖον σοῦ δίδει μὲ τὴν ψυχρότητα τῆς εὐλαβείας, καὶ στέρησιν τῆς πνευματικῆς γλυκύτητος, τὸ ἀγαπητικὸν θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Καὶ μὴ θέλῃς νὰ ἀκολουθῇς μοναχὰ τὸν Ἰησοῦν, ὅταν ὑπάγῃ εἰς τὸ ὄρος τὸ Θαβώρειον· ἀλλὰ νὰ τὸν ἀκολουθῇς, καὶ ὅταν ὑπάγῃ εἰς τὸ ὄρος τοῦ Γολγοθᾶ· ἦγουν, μὴ θέλῃς μόνον νὰ αἰσθάνεσαι ἐνδοθὲν σου τὸ θεϊκὸν φῶς, καὶ τὰς πνευματικὰς χαρὰς, καὶ γλυκύτητας· ἀλλὰ νὰ θέλῃς καὶ τὰς σκοτώσεις, καὶ τὰς λύπας, καὶ στενοχωρίας, καὶ πικρὰ φαρμάκια, ὅπου γέυεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τῶν δαιμόνων, ἐσωτερικοὺς, καὶ ἐξωτερικοὺς. Καὶ ἐὰν κἀμμίαν φορὰν ἡ τοιαύτη ψυχρότης καὶ ξηρασία ἦναι συνοδευομένη ἀπὸ τόσον πολλὰς σκοτεινιάδας τοῦ νοῦ, ὥστε ὅπου, ἐσὺ νὰ μὴν ἤξεύρης, οὔτε τί νὰ κάμῃς, οὔτε ποῦ νὰ στραφῇς (1), μὲ ὅλα ταῦτα, μὴ φοβηθῇς· ἀλλὰ στέκου στερεὸς εἰς τὸν σταυρὸν, μακρὰν ἀπὸ κάθε ἐπίγειον ἡδονήν, ὅπου ἤθελαν σοῦ προσφέρει ὁ κόσμος, ἢ τὰ κτίσματα. Κρύπτει δὲ καὶ τὸ πάθος σου τοῦτο ἀπὸ κάθε πρόσωπον, καὶ φανέρωνε το μόνον εἰς τὸν πνευματικόν σου πατέρα· ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν νὰ τὸ φανερώνης, ὅχι διὰ νὰ ἐλαφρωθῇς ἀπὸ τὸ βάσανον, ἀλλὰ διὰ νὰ σοῦ ἐρμηνεύσῃ τὸν τρόπον νὰ τὸ ὑποφέρῃς, καθὼς εἶναι ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεόν (2).

(1) Ἀνάγνωθι τὸν ν.ζ'. λόγον τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ, καὶ ἐκεῖ θέλεις εἶδῃς τὴν ἀλλοίωσιν ὅπου λαμβάνει ἡ ψυχὴ, καὶ τὴν σκότωσιν ἐπὶ σκοτώσει, καὶ τὴν ἀπόγνωσιν, καὶ τὸν φόβον, καὶ τὸν δισταγμὸν περὶ πίστεως, καὶ τὰς βλασφημίας, καὶ πῶς, καὶ διατί, καὶ ποῖοι ταῦτα πάσχουσι, καὶ πῶς θεραπεύονται.

(2) Καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ λέγει ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ, ὅτι χρειάζεται ὁ

Πρὸς τούτοις, τὰς προσευχάς, τὰς θείας μεταλήψεις, καὶ ἄλλα σου γυμνάσματα, καὶ ἀγῶνας, μὴν τὰ μεταχειρίζεσαι διὰ τὰς θεϊκὰς γλυκάδας καὶ διὰ τὴν καταβαίνης, ἀπὸ τὸν σταυρὸν, καὶ ἐκκοπὴν τοῦ θελήματός σου· ἀλλὰ διὰ τὴν λαμβάνης δύναμιν, τὴν ἀνυψώσης τὸν σταυρὸν εἰς μεγαλητέραν δόξαν τοῦ ἐσταυρωμένου, μὲ τὸ τὴν εὐχαριστῆσαι εἰς ἐκεῖνο, ὅπου αὐτὸς θέλει, καὶ καθὼς τὸ θέλει. Καὶ ἀνίσως κἀμμίαν φορὰν, διὰ τὴν σύγχυσιν τοῦ νοός σου, δὲν ἤμπορῃς τὴν μελετᾶς καὶ τὴν προσεύχεσαι κατὰ τὴν συνήθειάν σου, μελέτα εἰς τὸν καλλίτερον τρόπον, ὅπου ἡμπορεῖς· καὶ ἐκεῖνο ὅπου δὲν ἡμπορεῖς τὴν κάμης μὲ τὸν νοῦν, βιάσου τὴν κάμης μὲ τὴν θέλησιν, καὶ μὲ τὰ λόγια, ὁμιλῶντάς μὲ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ μὲ τὸν Θεόν· καὶ θέλεις ἰδῆς ἀποτελέσματα θαυμάσια, καὶ θέλει λάβῃ ἡ καρδιά σου ἀναψυχὴν καὶ δύναμιν.

Λοιπὸν, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ σκοτισμοῦ τοῦ νοός σου, ἡμπορεῖς τὴν λέγεις, « ἵνα τί περίλυπος εἰ ἡ ψυχὴ μου ; καὶ ἵνα τί συν- » ταρασσῇ με ; ἔλπισον ἐπὶ τὸν Θεόν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, Σωτήριον τοῦ προσώπου μου καὶ ὁ Θεός μου » (Ψαλ. μβ'. 6). « ἵνα τί, Κύριε, ἀφέστηκας μακρόθεν ; ὑπερορᾷς ἐν » εὐκαιρίαις ἐν θλίψεσι ; » (Ψαλ. θ'. 22). « μὴ ἐγκαταλείπῃς με, » Κύριε ὁ Θεός μου, μὴ ἀποστῇς ἀπ' ἐμοῦ » (Ψαλ. λζ'. 22). Καὶ ἐνθυμούμενος τὴν ἱεράν διδασκαλίαν, ὅπου ὁ Θεὸς ἐνέπνευσεν ἐν τῷ καιρῷ τῶν θλίψεων εἰς τὴν Σάρρᾶν, τὴν ἡγαπημένην γυναῖκα τοῦ Τωβίτ, μεταχειρίσου αὐτὴν καὶ ἐσύ, λέγων μὲ ζωντανὴν φωνήν· « Τοῦτο δὲ βεβαίως ἔξει πᾶς ὁ θε- » ραπεύων σε· ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ, εἴαν εἰς δοκιμασίαν ἔσται, » στεφανωθήσεται· εἴαν δὲ ἐν θλίψει ἔσται, ἐλευθερωθήσεται· » κἄν ἐν διαφθορᾷ ἔσται, παρὰ τὸ ἔλεός σου ἔλθῃ οὐκ » ἔξεστιν· οὐ γὰρ εὐφραίνεισαι ἐν ταῖς ἀπωλείαις ἡμῶν· » ἐπειδὴ, μετὰ τὸν κλύδωνα, γαλύνῃ ποιεῖς, καὶ μετὰ τοὺς

ταῦτα πάσχων, ἄνθρωπον πεφωτισμένον, καὶ ὅπου τὴν ἔχη πείραν καὶ δοκιμὴν εἰς τὰ τοιαῦτα, διὰ τὴν φωτισθῇ ἀπὸ αὐτὸν, καὶ τὴν δυναμωθῇ.

» θρήνους καὶ κλαυθμούς, χαρὰν διαχέεις· εἴη τὸ ὄνομά σου,
 » ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, εὐλογημένου εἰς τοὺς αἰῶνας » (Τωβίτ).

Ἀκόμῃ θέλεις ἐνθυμηθῆς τὸν Χριστόν· ὅστις εὕρισκόμενος εἰς τὸν κῆπον, καὶ εἰς τὸν σταυρὸν, διὰ περισσοτέραν του βάσανον, ἦτον ἀπὸ τὸν οὐράνιον του Πατέρα, κατὰ τὸ αἰσθητικὸν αὐτοῦ μέρος, ἐγκαταλειμμένος· ὅθεν, μὲ τὴν ἐνθύμησιν αὐτὴν, ὑποφέρωντας καὶ σὺ τὸν σταυρὸν, θέλεις εἰπῆς μὲ ὅλην τὴν καρδίαν· « Γεννηθήτω, Κύριε, τὸ θέλημά σου· οὐχ' ὡς ἐγὼ » θέλω, ἀλλ' ὡς σύ »· (Ματθ. κς'. 39). Καὶ κάμνωντας οὕτως, ἡ ὑπομονή σου, καὶ ἡ προσευχή σου, θέλουν ἀνυψώσουν φλόγας τῆς θυσίας τῆς καρδίας σου, ἕως ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐσὺ θέλεις μένεις ἀληθινὸς εὐλαβής· ἐπειδὴ, ὡς εἶπον, ἡ ἀληθὴς εὐλάβεια, εἶναι μία ζωντανὴ προθυμία τῆς θελήσεως, καὶ μία ἀγάπη στερεὰ νὰ ἀκολουθῇ τὸν Χριστόν μὲ τὸν σταυρὸν εἰς τοὺς ὤμους εἰς κάθε στράταν, ὅπου αὐτὸς μᾶς προσκαλεῖ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του· καὶ τὸ νὰ θέλωμεν τὸν Θεόν, διὰ τὸν Θεόν· ἦγουν, διατὶ ἔττι θέλει ὁ Θεός· καὶ πάλιν, τὸ νὰ ἀφίνωμεν καμμίαν φορὰν τὸν Θεόν, διὰ τὸν Θεόν· ἦγουν, διατὶ ἔττι θέλει ὁ Θεός. Διὸ, ἂν ᾔθελαν μετροῦν οἱ ἄνθρωποι τὴν προκοπὴν τοὺς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀληθεῖ εὐλάβειαν, καὶ ὅχι ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴν· ἦγουν, ἀπὸ μόνον τὸ νὰ αἰσθάνωνται εἰς τὴν καρδίαν των τὴν πνευματικὴν γλυκύτητα τῆς χάριτος· βέβαια, δὲν ᾔθελαν πλανῶνται, οὔτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τους, οὔτε ἀπὸ τὸν διάβολον, οὔτε ᾔθελαν θλίβωνται ἀνωφελῶς· μάλιστα, ᾔθελαν εὐχαριστοῦν τὸν Θεὸν διὰ ἓνα τοιοῦτον καλὸν, ὅπου τοὺς κἀνει, καὶ ᾔθελαν προσέχουν μὲ μεγαλητέραν θερμότητα, εἰς τὸ νὰ δουλεύουν τὴν θέαν του μεγαλειότητα, ὅπου κυβερνᾷ τὸ πᾶν, καὶ συγχωρεῖ τὰ τοιαῦτα πολλάκις εἰς δόξαν ἐδικήν του, καὶ εἰς ὠφέλειαν ἐδικήν μας.

Ὅθεν πλανῶνται μερικοί· οἱ ὅποιοι, μὲ φόβον καὶ φρόνησιν, ἀποφεύγουν μὲν ἀπὸ τὰς ἀφορμὰς τῶν ἁμαρτιῶν· ἐνοχλούμενοι δὲ, πότε μὲν ἀπὸ φρικτοὺς καὶ ἀσχήμους λογισμούς, πότε δὲ ἀπὸ ἐνύπνια φοβερά καὶ αἰσχρά, συγχύζονται, καὶ μικροφυ-

χοῦν, καὶ νομίζουσιν πῶς ἔγκατελείφθησαν, καὶ ἐμάκρυναν παντάπασιν ἀπὸ τὸν Θεόν· καὶ οὕτω, μένουσιν πολλὰ μαραμμένοι, καὶ σχεδὸν, κινδυνεύουσιν νὰ ἀπελπισθοῦν· καὶ ἀφίνοντας κάθε καλὴν ἄσκησιν τῶν ἀρετῶν, μεταστρέφουσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον τῶν παθῶν, καὶ δὲν καταλαμβάνουσιν καλῶς τὴν χάριν, ὅπου τοὺς κάνει ὁ Θεός· ὅστις, τοὺς ἀφίνει νὰ ἐνοχλοῦνται ἀπὸ αὐτὰ τὰ πνεύματα τοῦ πειρασμοῦ, διὰ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν ταπεινὴν γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ των, καὶ νὰ πλησιάσουσιν εἰς αὐτὸν, ὡς ἀσθενεῖς, καὶ ἔχοντες χρεῖαν βοηθείας. Ὅθεν, ἀχαρίστως παραπονοῦνται, δι' ἐκεῖνο, ὅπου ἔπρεπε μάλιστα νὰ εὐχαριστοῦν τὴν ἄπειρόν του ἀγαθότητα.

Εἰς τοιαῦτα λοιπὸν, συμβάματα, ἐκεῖνο, ὅπου πρέπει νὰ κάμνης ἐσὺ, εἶναι τοῦτο· νὰ καταδυθῇς εἰς τὴν σκέψιν καὶ στοχασμὸν τῆς διεστραμμένης σου κλίσεως· τὴν ὁποῖαν θέλει ὁ Θεός, διὰ καλὸν ἐδικόν σου, νὰ γνωρίσης πῶς εἶναι ἔτοιμος νὰ πίπτῃ εἰς τὸ κάθε βαρύτατον κακόν· καὶ πῶς, χωρὶς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἤθελες κρημνισθῇς εἰς ἄκραν φθοράν. Ἐπειτα ἐκ τούτου, εἰσελθε εἰς τὴν ἐλπίδα καὶ πεποίθησιν, ὅτι, ὁ Θεός εἶναι ἔτοιμος διὰ νὰ σοῦ βοηθήσῃ· ἐπειδὴ, σὲ κάνει νὰ βλέπῃς τὸν κίνδυνον, καὶ θέλει νὰ σὲ σύρῃ πλησιέστερά του, παρακινῶντάς σε νὰ προσεύχῃσαι, καὶ νὰ προστρέχῃς εἰς αὐτὸν, εἰς τὸν ὁποῖον, χρεωστεῖς διὰ τοῦτο νὰ ἀποδίδῃς ταπεινάς εὐχαριστίας. Καὶ ἴσῃς βέβαιος, ὅτι, οἱ παρόμοιοι πειρασμοί, καὶ, ἢ θλάσφημοι εἶναι, ἢ πονηροί, ἢ αἰσχροὶ λογισμοί, ὅπου σὲ πειράζουσιν, καλλίτερα διώκονται μὲ μίαν ὑπομονητικὴν καρτερίαν, καὶ μὲ μίαν ἐπιδέξιον ἀποστροφὴν καὶ τελείαν καταφρόνησιν, παρὰ, μὲ μίαν περισπούδαστον ἀνθίστασιν, καὶ ἀντιρρήτικὸν πόλεμον. Καὶ δρᾶ εἰς τὴν πρώτην ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. Κεφαλαίου τοῦ Α'. Μέρους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ ἐξετάσεως τῆς συνειδήσεως.

Διὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς συνειδήσεως, συλλογίσου τρία πράγ-

ματα· τὰ σφάλματα τῆς κάθε ἡμέρας, τὴν αἰτίαν τῶν τοιούτων σφαλμάτων, καὶ τὴν στεροκαρδίαν καὶ προθυμίαν, ὅπου ἔχεις διὰ τὴν πολεμήσεως αὐτὰ, καὶ τὴν ἀποκτήσεως τὰς ἐναντίας των ἀρετὰς. Διὰ τὰ σφάλματα, κάμει ἐκεῖνο, ὅπου σοὶ εἶπα εἰς τὸ κς'. Κεφάλαιον, ὅταν πληγωθούμεν, τί πρέπει νὰ κάμωμεν, κτλ. Διὰ τὴν αἰτίαν αὐτῶν, βίασε τὸν ἑαυτὸν σου νὰ τὴν πολεμήσεως, νὰ τὴν κατατροπώσεως, καὶ νὰ τὴν ῥίψῃς εἰς τὴν γῆν. Διὰ τὴν προθυμίαν, εἰς τὸ νὰ κάμνῃς τοῦτο, καὶ νὰ ἀποκτήσεως τὰς ἀρετὰς, δυνάμωσε τὴν θέλησίν σου μὲ τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἑαυτοῦ σου· ἤγουν, μὲ τὸ νὰ μὴ θαρρῇς οὐδεποσῶς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου· μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ θάρρος εἰς τὸν Θεόν, μὲ τὴν προσευχὴν, καὶ μὲ τὸ μῖσος μετὰ τῶν πράξεων τῆς κακίας, μὲ τὴν ἐπιθυμίαν δὲ τῶν πράξεων τῆς ἐναντίας ἀρετῆς.

Σπούδαζε δὲ, ἀδελφε, νὰ φυλάττῃς πάντοτε εἰς κάθε σου λογισμόν, καὶ λόγον, καὶ ἔργον, συνειδήσιν ἀκατάγνωστον· ἤγουν, τὸ νὰ μὴ σὲ κατηγορῇ καὶ νὰ σὲ τύπῃ ἡ συνειδήσις σου εἰς κἀνένα πρᾶγμα· ὅτι, ὅποιος ἐξετάζη κατὰ βάθος τὴν ὀρθὴν καὶ ἀγίαν συνειδήσιν, δὲν εἶναι τρόπος νὰ σφάλῃ ποτε, ἢ ἐὰν σφαλῇ, νὰ μὴ διορθωθῇ· ἐπειδὴ, αὕτῃ εἶναι ὁ νόμος ὁ φυσικὸς, ὅπου ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ τοὺς ὁδηγῇ πάντοτε ὡσὰν λύχνος, εἰς ὅλα τὰ καλὰ. Καθὼς εἶπεν ὁ ἅγιος Νεῖλος· « λύχνω πρὸς τὰς πράξεις σου τῷ συνειδότηί κέ » χρῆσο ». Καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπεν, ὅτι· « τὸ ἔργον τοῦ νόμου » τοῦ Θεοῦ, γραπτὸν ἐστὶ ἐν ταῖς καρδίαις »· (Ῥωμ. 6'. 15).

Εἰς τέσσαρα δὲ πράγματα χρεωστεῖς νὰ φυλάττῃς ἀκατηγόρητον τὴν συνειδήσιν· πρὸς τὸν Θεόν· πρὸς τὸν ἑαυτὸν σου· πρὸς τὸν πλησίον σου, καὶ πρὸς τὰ ἄλλα πράγματα. Καὶ πρὸς μὲν τὸν Θεόν, πρέπει νὰ ἐξετάξης τὴν συνειδήσιν σου, ἂν ἐφύλαξες ὅλα ἐκεῖνα, ὅπου ἔχεις χρέος νὰ φυλάττῃς πρὸς αὐτόν· ἤγουν, ἂν φυλάττῃς ὅλας ὅλας τὰς ἐντολάς του, ἕως καὶ τὰς πλέον παραμικράς (1), καὶ ἂν τὸν ἡγάπησες καὶ τὸν ἐδούλευσες μὲ

(1) Ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ προοιμίῳ τῶν κατὰ πλάτος ὅρων του, σοφώτατα, καὶ πλατύτατα ἀποδεικνύει, ὅτι χρεωστοῦν ὅλοι οἱ χρι-

ὅλην τὴν ψυχὴν σου, καὶ εἶσαι ἕτοιμος νὰ ἀποθάνῃς δι' αὐτόν, κατὰ τὸ χρέος ὅπου ἔχεις· καὶ ἂν δὲν ἐφύλαξες ταῦτα, νὰ ἐπιμεληθῇς νὰ τὰ φυλάττης εἰς τὸ ἐξῆς.

στιανοὶ, μικροὶ, καὶ μεγάλοι, νὰ φυλάττουν ὅλας τὰς ἐντολάς, ὅπου μᾶς προστάζει ὁ Κύριος εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, χωρὶς νὰ ἐξαιρεθῇ καμμία ἀπὸ αὐτάς. Α'. Διὰ τὸν Κύριον ἀποστέλλωντας τοὺς μαθητάς του εἰς τὸ Κήρυγμα, τοὺς εἶπε νὰ διδάξωσιν ὅλα τὰ ἔθνη, διὰ νὰ φυλάττουν ὅλας ἐντολάς αὐτὸς τοὺς ἐπαρήγγειλε· « Πορευθέντες ἡ μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη . . . διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα, ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν »· (Ματθ. κγ.) οὐχὶ δηλαδὴ, ἀλλας μὲν ἐντολάς νὰ φυλάττουν, καὶ ἀλλας νὰ ἀμελοῦν, ἀλλὰ ὅλας ὅλας, χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν. Β'. Διὰ τὸν ἂν ὅλαι αἱ ἐντολαὶ δὲν ἦτον ἀναγκαῖαι καὶ χρειαζόμεναι διὰ τὴν Σωτηρίαν μας, δὲν ἤθελε γραφθῶν ὁλότελα εἰς τὴν θείαν Γραφὴν, οὔτε ἤθελε προστάξῃ ὁ Κύριος, ὅλας νὰ τὰς φυλάττωμεν ἀναγκαίως. Γ'. Διὰ τὸν ὅ Κύριος μᾶς προστάξῃ νὰ γινώμεθα τέλειοι· « Ἑσέσθε οὖν τέλειοι »· (Ματθ. ε. 48)· καὶ ὁ Παῦλος λέγει νὰ ᾖναι ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἄρτιος καὶ σωστὸς καὶ ὁλόκληρος· « ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος »· (β'. Τιμοθ. γ'. 17)· φανερόν ἐστίν, ὅτι τὴν τελειότητα αὐτὴν, καὶ ὁλοκληρίαν, ἔχει νὰ χαρίσῃ εἰς ἡμᾶς ἡ φύλαξις ὅλων τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. Δ'. Διὰ τὸν ὅλαι αἱ ἐντολαὶ τοῦ Κυρίου εἶναι τόσον συνδεδεμέναι μία μετὰ τὴν ἄλλην ὥσιν ἄλυσος, εἰς τρόπον ὅπου, ὅποιος λύσῃ καὶ παραβῇ μίαν μόνον ἀπὸ αὐτάς, ἐκεῖνος μετὰ τὴν λύσιν καὶ παράβασιν τῆς μιᾶς, λύει καὶ παραβαίνει ἐνταυτῷ καὶ ὅλας τὰς ἄλλας, καὶ δὲν λημβάνει μισθὸν διὰ τὰς ἄλλας ὅλας ἐντολάς ὅπου ἐφύλαξεν τόσον, ὅσον λαμβάνει παιδείαν διὰ τὴν μίαν ἐκείνην, ὅπου δὲν ἐφύλαξεν· ὅθεν, ὁ μὲν Ἰάκωβος ὁ ἀδελφός τοῦ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος λέγει, ὅτι· « Ὅστις ὅλον » τὸν νόμον τηρήσῃ, πταίσει δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνοχος »· (β'. 10)· ὁ δὲ ἴδιος Βασίλειος λέγει· « τί ὄφελος θέλουν κάμουν εἰς » ἐμὲ αἱ ἄλλαι ἐντολαὶ ὅπου ἐκατόρθωσα, ἀνίσως μόνον εἰπῶ τὸν » ἀδελφόν μου μωρὸν, καὶ ἔχω νὰ γένω διὰ τοῦτο ἔνοχος εἰς τὴν » γένεσιν τοῦ πυρός ; » Συμπεραίνεται λοιπὸν ἐκ τούτων πάντων, ὅτι ἀνάγκη μεγάλη εἶναι εἰς τὸν καθέ τιαν ἡμετέρον νὰ φυλάττῃ ὅλας τὰς ἐντολάς· τί λέγω νὰ φυλάττῃ ἀπλῶς ; καὶ νὰ φυλάττῃ αὐτάς μετὰ ὅλην τὴν δύναμιν, μετὰ ὅλην τὴν θέλησιν, καὶ μετὰ ὅλην τὴν ἀγάπην, ἂν θέλῃ νὰ στεφανωθῇ ὡς νομίμως ἀθλῶν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Καὶ ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ νὰ προσθέτῃ καὶ αὐτὸς κάποιον τι ἀπὸ λόγου τοῦ εἰς τὰς ἐντολάς, ποιῶν τρόπον τινὰ ὑπὲρ ἐντολῆν, καὶ αὐξάνωντας αὐτήν· διὰ τὸν, καὶ ὁ ἔχων τὸ ἐν τάλαντον, δὲν ἐπαινέθῃ ἀπὸ τὸν Δεσπότην του, διὰ τὸ ἐδωκεν ὀπίσω ὁλόκληρον ἐκεῖνο ὅπου ἔλαβεν· ἀλλὰ κατεκρίθη, διὰ τὸ δὲν αὐ-

Πρὸς δὲ τὸν ἑαυτὸν σου θέλεις φυλάξεις συνειδήσιν ἀκατηγόρητον, ἀνίσως δὲν ἀμελήῃ, ἀλλὰ κάμνης ὅλον ἐκείνο τὸ χρέος, ὅπου ἀνήκει εἰς ἐσέ, καὶ εἶναι τῆς δυνάμεώς σου, τόσον πρὸς τὸν Θεόν, ὅσον καὶ πρὸς τὸν πλησίον, καὶ πρὸς τὰ ἄλλα πράγματα. Καὶ πρὸς τούτοις, ἂν δὲν πίπτῃς εἰς ὑπερβολὰς καὶ ἐλλείψεις, φθείρωντας παρὰ καιρὸν τὴν ὑγείαν, καὶ ζωὴν σου, καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ σώματός σου, μὲ ὑπερβολικὴν, καὶ ἀκανόνιστον ἄσκησιν· καὶ μὴ ἀποδίδοντας εἰς αὐτὸ τὸ δίκαιον μέτρον, προνοούμενος διὰ τὴν σύστασιν, καὶ συντήρησίν του. Καὶ τοῦτο γάρ, παρὰ συνειδήσιν καὶ παρὰ τὴν ὀρθὴν λόγον ἐστὶ.

Πρὸς τὸν πλησίον δὲ θέλεις φυλάξεις τὴν συνειδήσιν σου, ἀνίσως δὲν κάμνης κἀνένα πρᾶγμα ἐναντίον τῆς χρεωστουμένης εἰς αὐτὸν ἀγάπης, ἀποδίδοντας εἰς τοὺς μεγαλητέρους σου καὶ

ξῆσε. Κάμνω τέλος τῆς ὑποσημειώσεως, καὶ σοῦ λέγω· Ἀδελφε, ἂν ᾔσαι εἰς τὴν τάξιν τῶν δούλων, καὶ προσῇσαι τὸν Θεὸν διὰ νὰ μὴ σὲ κολάσῃ, φύλαττε ὅλας τὰς ἐντολάς. «Μακάριος, φησὶν, ἀνὴρ, ὁ » φοβούμενος τὸν Κύριον· ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει σφοδρὰ » (Ψαλμ. ριά.)· ἂν ᾔσαι εἰς τὴν τάξιν τῶν μισθωτῶν, καὶ προσημένῃς νὰ λάβῃς εἰς μισθὸν τῆς ἀρετῆς σου τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, φύλαττε ὅλας τὰς ἐντολάς· «ἐκκλίνα, φησὶ, τὴν καρδίαν μου τοῦ ποιῆσαι τὰ δικαιώματά σου εἰς τὸν αἰῶνα δι' ἀντάμειψιν » (Ψαλ. ριη. 111)· ἂν ἀνέβῃς εἰς τὴν τάξιν τῶν υἱῶν, καὶ δουλεύῃς τὸν Θεὸν διὰ μόνον τὴν ἀγίπνην, φύλαττε ὅλας τὰς ἐντολάς· «ἡρά, φησὶ, τὰς χεῖρας μου πρὸς τὰς ἐντολάς σου, ὅς ἡγάπηηται » (Ψαλ. ριθ. 49)· καὶ πάλιν. «Εἰ πατήρ εἰμι, πῶς ἐστὶν ἡ δόξα μου, » λέγει ὁ Θεός· δόξα δὲ πατρός εἶναι, ἡ τοῦ υἱοῦ του πρὸς τὰς πνευματικὰς ἐντολάς ὑπακοή. Διὰ τὴν ἥξευρε καὶ τοῦτο, ὅτι, ἂν μίαν μόνον ἐντολὴν παραβῇς, ὅταν ᾔῃς δυνατόν εἰς ἐσέ νὰ μὴ τὴν παραβῇς, δὲν ἔχεις νὰ λάβῃς παρρησίαν, ἀλλ' ἔχεις νὰ ἐντραπῇς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· ὅθεν ὁ Δαβὶδ ἔλεγε. «Τότε οὐ μὴ αἰσχυνῶ, ἐν τῷ με ἐπιβλέπειν ἐπὶ πάσας τὰς ἐντολάς σου. » (Ψαλ. ριθ. 6.) Σοῦ ἐνθυμίζω δὲ, ὅτι, ὅλαι αἱ ἐντολαὶ τόσον τῆς Νέας, ὅσον καὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὡς ἐπιτοπλεῖστον προφέρονται μὲ ῥῆμα προστακτικόν· οἶον· ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· εὐλογεῖτε τοὺς καταραμένους ὑμᾶς· καὶ τὰ ὅμοια· σπανίως δὲ προφέρονται καὶ μὲ ῥῆμα ὀριστικόν· οἶον· ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου· οὐ φονεύσεις· οὐ μοιχεύσεις· καὶ τὰ ὅμοια· σπανιώτατα δὲ προφέρονται μὲ ἄλλα ῥήματα.

ὁμοίους σου, καὶ κατωτέρους σου ἐκεῖνο, ὅπου πρέπει εἰς τὸν καθ' ἓνα, κατὰ τὸν βαθμὸν καὶ ἐπάγγελμά του· καὶ προσέχωντας, νὰ μὴ τοὺς σκανδαλίζῃς, ἢ μὲ ἔργον, ἢ μὲ λόγον, ἢ μὲ σχῆμα, καὶ νῦμα, κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο· « τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκάνδαλον »· (Ῥωμ. ιδ'. 13)· καὶ τὸ τοῦ Σολομῶντος· « Πρόνοοῦ καλὰ ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀνθρώπων »· (Παροιμ. γ'. 4).

Ἀλλὰ, καὶ ἂν σοῦ τύχουν πράγματα τινά, τὰ ὅποια κατ' ἐντολὴν μὲν Θεοῦ δὲν εἶναι, ἀλλὰ εἶναι συγκεχωρημένα, καὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐξουσίαν τὴν ἐδικήν σου, εἰς αὐτὰ, λέγω, τὰ πράγματα, ἂν πληροφορῇται μὲν ἡ συνειδήσις ἡ ἐδική σου, ὡς δυνατοῦ ὄντος, νὰ τὰ φυλάξῃς, ἢ νὰ μὴ τὰ φυλάξῃς· σκανδαλίζεται δὲ ἡ συνειδήσις τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὡς ἀσθενοῦς, ἔχεις χρέος καὶ εἰς αὐτὰ, νὰ μὴ δώσῃς σκάνδαλον, ἀλλὰ νὰ ἀναπαύσῃς τὴν ἐκεῖνου συνείδησιν. « Μὴ ἐσθίετε γάρ (λέγει ὁ Παῦλος) τὸ εἰδωλό- » θυτον, δι' ἐκεῖνον τὸν μὲνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν... Συνείδησιν δὲ λέγω, οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἐτέρου, « ἵνα » τὶ γάρ· ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως » (ἀ. Κορ. ι'. 28)· εἰς ὅσα ὁμως εἶναι ἐντολὴ Θεοῦ, καὶ σκανδαλίζεται ἡ συνειδήσις τινος, διατὶ ἐσὺ θελεις καὶ ζητεῖς νὰ τὰ φυλάξῃς τότε ἐσὺ πρέπει νὰ καταφρονῇς τὴν ἐκεῖνου συνείδησιν, καὶ νὰ μὴ παραβαίνῃς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Καθὼς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος.

Πρὸς τὰ ἄλλα δὲ πράγματα ἔχεις νὰ φυλάττῃς συνείδησιν ἀκατηγόρητον, ἀνίσως κρατῇς εἰς αὐτὰ τὸ δίκαιον μέτρον, καὶ δὲν μεταχειρίζεσαι ἐλλείψεις καὶ ὑπερβολάς, τὸσον εἰς τὰ φαγητὰ καὶ πιετὰ, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἐνδύματα, καὶ χρήματα, καὶ ὑποστατικά. Διατὶ (χάριν παραδείγματος) παρὰ συνείδησιν πρᾶγμα λογίζεται, ὅχι μόνον τὸ νὰ καταφρονῇ τινος, καὶ νὰ ἀφῆνῃ νὰ φθιρῶνται τὰ εὐτελῆ φαγητὰ, καὶ ἐνδύματα, ἢ τὰ χρήματα, καὶ ὑποστατικά, μὲ τὰ ὅποια ἡμπορεῖ νὰ κυβερνήσῃ τὴν χρεῖαν τοῦ σώματός του· ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ θέλῃ καὶ νὰ ζητῇ τρυφήν.

φαγητά, μαλακά φορέματα, καὶ χρήματα, καὶ ὑποστατικά, ὅσα εἶναι παρὰν ἅπὸ τὴν χρεῖαν του.

Καὶ διὰ τὰ εἰποῦμεν καθολικῶς, κάθε πρᾶγμα, ὅπου εἶναι ἔξω ἅπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον, παρὰ συνείδησιν λεγέται. Ὅθεν, ἐσὺ ἀδελφέ, εἰς κάθε πρᾶγμα μεγάλον, ἢ μικρόν, ὅπου ἔχεις διὰ τὰ κάμης, συμβουλευέου πρῶτον μὲ τὴν συνείδησίν σου, καὶ ἐξέταζε αὐτήν, ὅχι ὁμῶς ἀμελῶς, καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ κατὰ βάθος, καὶ μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν, καὶ ἀκριβείαν. Διὰ τὴν καθὼς τὰ πηγάδια, ὅσον σκάπτονται καὶ ἐξαντλοῦνται, τόσον καθαρώτερον καὶ γλυκύτερον ἐκβάλλουν τὸ νερόν· ἔτσι καὶ ἡ συνείδησις, ὅσον περισσότερον ἐξετάζεται, καὶ ξεχόνεται ἅπὸ τὰ πάθη, μὲ τὰ ὅποια εἶναι σκεπασμένη, τόσον καλλίτερα μᾶς διδάσκει τί πρέπει νὰ κάμνωμεν.

Ἐπειδὴ δὲ, εἶναι διαφοραῖς συνείδησεις, ὅχι μόνον ἀγαθαῖς καὶ καθαραῖς, ἀλλὰ καὶ κεκαυτηριασμέναις, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, (ἁ. Τιμῶθ. δ. 2), ἥτοι ἀναίσθηταις, καὶ πονηραῖς, καὶ μεμιασμέναις ἅπὸ τὰ πάθη (Τιτ. ἱ. 15)· καὶ ἀκολουθῶς διὰ τὴν ἀναισθησίαν καὶ μολυσμὸν αὐτῶν, ἡ καὶ διὰ τὴν δὲν ἐξετάζονται μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν, δὲν διδάσκουσι πάντοτε ὀρθὰ καὶ καλὰ· διὰ τοῦτο, εἶναι καλὸν νὰ μὴν ἐμπιστεύεσαι εἰς μόνην τὴν συνείδησίν σου· ἀλλ' ὅσα αὐτὴ σὲ συμβουλευεῖ, νὰ τὰ θεωρῇς, ἂν ᾖναι σύμφωνα μὲ ἐκεῖνα, ὅπου διδάσκει ἡ θεία Γραφή· ἡ καὶ νὰ τὰ φανερώνης εἰς τοὺς πνευματικούς σου, ἂν ὀρθῶς ἔχουσιν, ἵνα μὴ πλανηθῇς.

Ἐπρόσθετα δὲ τὸ, ἡ διὰ τὴν δὲν ἐξετάζονται ἡ συνείδησεις, μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν. Διὰ τὴν ἡ συνείδησις τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον καὶ ἂν ᾖναι ἐμπαθὴς, καὶ πονηρὰ, καὶ ἀναίσθητος, ὁμῶς ὅταν ἐπιμελῶς καὶ ἀκριβῶς ἐξετάζεται δὲν παύει νὰ ἐλέγχει πάντοτε, καὶ νὰ τύπτῃ καὶ νὰ κατηγορῇ τὸν ἀνθρώπον, ὅτι ἁμαρτάνει, καὶ ὅτι διὰ τὰς ἁμαρτίας του ἔχει νὰ κολασθῇ, ἂν δὲν μετανοήσῃ. Ἀντίδικος γὰρ ἐβάλθη αὕτη ἅπὸ τὸν Θεόν, εἰς ἡμᾶς· κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο « ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου » ταχύ » (Ματθ. ἱ. 25)· καὶ μάρτυς ἀψευδίστατος κατὰ τό-

«συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως» (Ῥωμ. 6'. 15)· καὶ κριτῆς ἐνταυτῷ ἀπαρалоγιστος, καὶ δικαιοτάτος, καὶ αὐστηρότατος, καὶ λόγος ὀρθός. Ὅθεν καὶ νὰ σιωπήσῃ ποτὲ δὲν δύναται. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος, ὅταν κυριευθῇ ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ θέλῃ νὰ ἰκάμνη ἀγαλίνωτα τὰς ἐπιθυμίας του, καθὼς παραβαίνει καὶ παρακούει τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, οὕτω παραβαίνει καὶ παρακούει καὶ τοὺς ἐλεγμούς τῆς ἀγίας συνειδήσεως· καὶ διὰ νὰ μὴν ἐλέγχεται πλεον ἀπὸ αὐτὴν, κόπτει ὡς ἄλλος Ἡρώδης τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰωάννου, ἥτοι καταπατεῖ τὴν συνειδήσιν του, καὶ ἀποφασίζεται διὰ νὰ κολασθῇ. Ὅθεν καὶ ὁ Σολομών τοῦτο ἠξεύρωντας, δὲν εἶπεν, ὅτι ἡ συνειδήσις καλῶς ἐξεταζομένη, δὲν ἐλέγχει τὸν ἁμαρτωλόν. Ἀλλ' ὅτι, ὁ ἁμαρτωλός, ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ βάθος τῶν κακῶν, καταφρονεῖ· «ὅταν ἔλθῃ ἀσεβής εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ» (Παροιμ. ιη. 3).

Πρὸς τούτοις, σὲ συμβουλεύω ἵνα ἄλλο πρᾶγμα εἰδήσεως ἄξιον, ὅτι, νὰ μὴν ἐμπιστευθῇς ποτὲ εἰς τὴν συνειδήσιν σου, ἃν αὕτῃ κάμμιαν φορὰν δὲν σὲ κατηγορῇ εἰς κἀνένα πρᾶγμα· ὅτι συνειδήσις λέγεται, εἰς ἐκεῖνα μόνον, ὅπου ἠξεύρομεν, καὶ ὅχι εἰς ἐκεῖνα, ὅπου δὲν ἠξεύρομεν. Ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὸν Ἱερεμίαν «Βαθεῖα ἡ καρδία παρὰ πάντα» (ιζ'. 9)· καὶ πολλὰ λεπτὰ πάθη εὐρίσκονται κεκρυμμένα μέσα εἰς αὐτὴν, τὰ ὅποια ὁλότελα δὲν ἠξεύρει οὔτε ἐκεῖνος, ὅπου τὰ ἔχει. Περὶ τῶν ὁποίων, παρεκάλει ὁ Δαβὶδ νὰ καθαρισθῇ, λέγων, «ἐκ τῶν κρυφίων μου» καθάρισόν με» (Ψαλ. ιη. 13).

Διὰ τοῦτο ἐσὺ, πίστευε πάντοτε, ὅτι δὲν εἶναι καθαρὰ ἡ καρδία σου τελείως ἀπὸ κρυπτὰ πάθη καὶ λεπτὰ, τὰ ὅποια εἶναι γνωστὰ εἰς μόνον τὸν Θεόν, ὅπου ἐτάζει μόνος τὰς καρδίας. Κατὰ τὸν Σολομώντα· «Σὺ μονώτατος οἶδας τὴν καρδίαν» πάντων τῶν υἱῶν ἀνθρώπων» (γ'. Βασιλ. ή. 39). Καὶ ἔχε διὰ βέβαιον ἐκεῖνο, ὅπου λέγει ὁ Ἰωάννης, πῶς εἶναι ὁ Θεὸς μεγαλήτερος ἀπὸ τὴν συνειδήσιν καὶ καρδίαν μας· «μείζων ἐστὶν ὁ Θεὸς» τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα» (ἀ. Ἰωάν. γ'. 20).

Ὅθεν καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τοῦτο ἠξεύρωντας, ἔλεγεν,

ὅτι δὲν γνωρίζει, ναί, νὰ τὸν ἐλέγῃ εἰς κἀνένα πρᾶγμα ἡ συνειδήσις του· ὅμως πάλιν διὰ τοῦτο δὲν νομίζει νὰ ᾔναι δίκαιος παρὰ τῷ Θεῷ· « οὐδὲν ἑμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι » (ἀ. Κορινθ. δ'. 4).

Ὅσας δὲ νίκας καὶ καλὰ ἔργα ἔχεις καμωμένα ἅς ᾔναι εἰς ἐσὲ πάντοτε ὑποπτα· τὰ ὁποῖα, σὲ συμβουλεύω νὰ μὴ τὰ συλλογίζεσαι πολὺ μὲ τὴν συνειδήσιν σου, διὰ τὸν κίνδυνον, ὁποῦ ἀκολουθεῖ ἀπὸ κἀποῖαν αἰτίαν ἀποκρύφου κενοδοξίας, καὶ ὑπερηφανείας. Ὅθεν, ἀφίνωντας ὀπίσω ὅλα αὐτὰ, καὶ ῥίπτωντάς τα εἰς τὴν εὐσπλαγχίαν τοῦ Θεοῦ, ὁποίας λογῆς καὶ ἂν ᾔναι· κατεύθυνε τὸν λογισμόν σου εἰς τὸν ἔμπροσθεν δρόμον, ὁποῦ σοῦ μένει ἀκόμη τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

Μετὰ ταῦτα, ὅταν ἡ ἡμέρα τελειώσῃ, ἐξέτασον τὴν συνειδήσιν σου, ἂν ἑμεταχειρίσθης καλῶς ὅσα σοῦ ἔτυχαν· καὶ εἰς ὅσα ἔσφαλες, μετανόησον, καὶ ζήτησον συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ διορθώσου εἰς τὸ ἐξῆς. Εἴτα, εὐχαρίστησον τὸν Θεὸν διὰ τὰς χάριτας καὶ εὐεργεσίας, ὁποῦ σοῦ ἔκαμεν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ἀναγνώρισέ τον ὡς Ποιητὴν παντὸς ἀγαθοῦ· καὶ περὶ σσότερον εὐχαρίστησέ τον, διατὶ σὲ ἐλύτρωσεν ἀπὸ τόσους ἐχθροὺς φανεροὺς, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀποκρύφους. Διατὶ σοῦ ἔδωκε καλοὺς λογισμοὺς, καὶ ἀφορμὰς εἰς τὴν ἀρετὴν· καὶ διὰ κάθε ἄλλην εὐργεσίαν, ὁποῦ ἐσὺ δὲν γνωρίζεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Πῶς πρέπει νὰ ἐτοιμασοῦμεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὁποῦ μᾶς πολεμοῦν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου.

Ἀγκαλὰ καὶ ὅλη μας ἡ ζωὴ ᾔναι ἓνας παντοτεινὸς πόλεμος ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, καὶ πρέπει νὰ πολεμοῦμεν παντοτεινὰ, ἕως εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς μας, ὡς εἵπομεν εἰς τὸ, ιε. Κεφάλαιον τοῦ ἀ. Μέρους· ὅμως, ἡ κυρία καὶ πλεόν ἐξαίρετος ἡμέρα τοῦ πολέμου εἶναι, εἰς τὴν τελευταίαν ὥραν τοῦ θανάτου. Ἐπειδὴ,

ὅποιος πῆσῃ εἰς ἐκείνην τὴν στιγμήν, δὲν σηκώνεται πλέον. Καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰς τοῦτο. Διὰ τὴν ἄν ὁ ἐχθρὸς ἀπετόλμησε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν ἀναμάρτητον Κύριόν μας ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς του, ἴσως διὰ νὰ ἰδῇ ἂν εὕρῃ κἀνένα τι σφάλμα εἰς αὐτὸν, καθὼς τὸ εἶπε μόνος ὁ Κύριος· « ἔρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, » καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδὲν » (Ἰωάν. ιδ'. 30)· πόσω μᾶλλον ἀποτολμᾷ νὰ ἔρχεται εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν! (1). Ὅθεν, ἐκεῖνο ὅπου πρέπει νὰ κάμῃς, διὰ νὰ εὐρεθῇς τότε καλῶς ἐτοιμασμένος εἶναι, τὸ νὰ πολεμῇς ἀνδρείως εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς, ὅπου σοῦ ἐδόθη· ὅτι ἐκεῖνος ὅπου πολεμεῖ καλῶς εἰς τὴν ζωὴν, διὰ τὴν καλὴν ἔξιν, ὅπου ἔλαβεν, εὐκολὰ λαμβάνει τὴν νίκην εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου· ἔτι, συλλογίζου πολλάκις μὲ προσοχὴν τὸν θάνατον. Διὰ τὴν ἔλθῃ, θέλεις λάβῃς ὀλιγώτερον φόβον, καὶ ὁ νοῦς σου, θέλει εἶναι τότε ἐλεύθερος καὶ πρόθυμος εἰς τὸν πόλεμον. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου, ἀποφεύγουν τοῦτον τὸν λογισμόν, καὶ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ θανάτου, διὰ νὰ μὴ περικόψουν τὴν ἀρέσκειαν καὶ ὀρεξίν, ὅπου ἔχουν εἰς τὰ γῆινα πράγματα· εἰς τὰ ὅποια, μὲ τὸ νὰ ᾔναι προσκολλημένοι, λυποῦνται ἂν στοχασθῶν πῶς ἔχουν νὰ τὰ ἀφήσουν. Ὅθεν, δὲν ὀλιγοστεύει ἡ ἄτακτος κλίσις, ὅπου ἔχουν

(1) Λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ζ'. Ψαλμοῦ, ἐξηγούμενος τό· « μὴποτε ἀρπάσῃ ὡς λέων τὴν ψυχὴν μου, μὴ » ὄντος λυτρουμένου, μηδὲ σώζοντος »· ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ γενναῖοι ἀθληταί, καὶ ὅσοι, ἀφ' οὗ ἐπάλευσαν μὲ τοὺς δαίμονας ὅλην τὴν ζωὴν, καὶ ἐγλύτωσαν ἀπὸ τὰς αὐτῶν παγίδας καὶ διώξεις, εἰς τὸ τέλος ὁμοῦς τῆς ζωῆς των ἐξετάζονται ἀπὸ τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος· καὶ ἂν μὲν εὐρεθῶν νὰ ἔχουν πληγὰς τινάς, ἢ μολυσμούς· καὶ τύπους τῆς ἀμαρτίας, κατακρατοῦνται ἀπὸ αὐτόν· ἂν δὲ εὐρεθῶν ἀπλήγωτοι, καὶ ἀμόλυντοι, ἀναπαύονται, ὡς ἐλεύθεροι, ἀπὸ τὸν Χριστόν. Τινὲς δὲ, καὶ ἐκεῖνο, ὅπου εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ὄφιν, τὸ « σὺ τηρήσεις » αὐτοῦ (τοῦ ἀνθρώπου δηλ.) πτέρναν· ἀλληγορικῶς τὸ ἐνόησαν οὕτως· ὅτι ὁ Διάβολος παρατηρεῖ πάντοτε τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ζητεῖ ἂν εὕρῃ τίποτε ἀμάρτημα εἰς αὐτόν διὰ νὰ τὸν παραλάβῃ, σημαδεύει γὰρ ἡ πτέρνα τὸ τέλος τῆς ζωῆς, καθ' ὅτι, καὶ αὕτη εἶναι τέλος καὶ ἄκρον τοῦ σώματος.

εἰς τὰ τοῦ Κόσμου· ἀλλὰ μάλιστα, πάντοτε λαμβάνει περισσοτέραν δύναμιν. Διὰ τοῦτο, δταν μέλλουν νὰ χωρισθοῦν ἀπὸ τούτην τὴν ζωὴν, καὶ ἀπὸ τὰ τόσον ἀγαπητὰ των πράγματα, ἔχουν μεγάλην καὶ ἀνεκδιήγητον λύπην, καὶ δοκιμάζουν ἓνα μεγάλον πόλεμον.

Λοιπὸν, διὰ νὰ κάμῃς ἐσὺ καλλίτερα αὐτὴν τὴν ἀναγκαίαν ἐτοιμασίαν, πρέπει μὲ τὸν στοχασμὸν νὰ εὐρεθῇς μόνος σου μερिकाῖς φοραῖς, χωρὶς κάμμιαν βοήθειαν, ἐκτεθειμένος μέσα εἰς τὰς στενοχωρίας τοῦ θανάτου· καὶ νὰ βάλῃς εἰς τὸν νοῦν σου, ἐκεῖνα ὅπου δύνανται νὰ σὲ πολεμήσουν εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρόν. Διὰ τὴν ἰατρείαν τῶν ὁποίων, θέλω σοῦ ὁμιλήσω ἐδῶ, ἵνα ἡμπορέσῃς καλλίτερα νὰ μεταχειρισθῇς ἐκείνην τὴν τελευταίαν στενοχωρίαν. Διότι, τὸ κτύπημα, καὶ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον, ὅπου ἔχει νὰ γένη μίαν μόνην φορὰν, εἶναι χρεῖα νὰ τὸν μάθῃ καὶ νὰ τὸν ἡξεύρῃ καλᾶ, ὅποιος ἔχει νὰ τὸν κάμῃ· διὰ νὰ μὴ σφάλῃ εἰς ἓνα καιρόν, εἰς τὸν ὁποῖον, δὲν ἔχει πλέον τόπον ἢ διόρθωσις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1΄.

*Περὶ τῶν τεσσάρων προσβολῶν, ὅπου μᾶς φέρουν οἱ ἐχθροὶ
μας εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου· καὶ πρῶτον, περὶ τῆς
προσβολῆς κατὰ τῆς πίστεως· καὶ περὶ τῆς ἰα-
τρείας αὐτῆς.*

Τέσσαρες εἶναι ἡ κύριας προσβολαῖς καὶ πλέον κινδυνώδεις, μὲ τὰς ὁποίας συνηθίζουν νὰ μᾶς πολεμοῦν οἱ ἐχθροὶ δαίμονες τὴν ὥραν τοῦ θανάτου. Ὁ πόλεμος, ὅπου μᾶς κάνουν ἐναντίον τῆς πίστεως, ἡ ἀπόγνωσις, ἡ κενοδοξία, καὶ τὰ διάφορα φαντάσματα, καὶ μεταμόρφωσις τῶν δαιμόνων εἰς Ἀγγέλους φωτός. Ὅσον διὰ τὴν ἀ. προσβολὴν, σοῦ λέγω, ὅτι, ἂν ἀρχίσῃ ὁ ἐχθρὸς νὰ σὲ πολεμῇ μὲ τὰ ψευδῆ του ἐπιχειρήματα, βάλ-λωντας λογισμοὺς ἀπιστίας εἰς τὸν νοῦν σου, σύρρου ὀπίσω ὀγλί-γωρα ἀπὸ τὸν νοῦν εἰς τὴν θέλησιν, λέγων· « Ὑπαγε ὀπίσω μου

» σατανᾶ, πατὴρ τοῦ ψεύδους· διατὶ, ἐγὼ δὲν θέλω οὐδὲ κἄν
» νὰ σοῦ ἀκούσω· ἐπειδὴ εἶναι ἀρκετὸν εἰς ἐμὲ νὰ πιστεύω
» ἐκεῖνο, ὅπου ἡ ἁγία μου ἐκκλησία πιστεύει ».

Καὶ μὴ δώσης τελείως τόπον ἐν τῇ καρδίᾳ σου εἰς τοὺς
λογισμοὺς τῆς ἀπιστίας. Καθὼς εἶναι γεγραμμένον· « Ἐάν
» Πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος (ἦτοι τοῦ ἐχθροῦ) ἀναβῇ ἐπὶ σέ,
» τόπον σου μὴ ἀφῆς »· (Ἐκκλ. ι. 4). Ἀλλὰ ἔχε τους διὰ
κινήματα τοῦ διαβόλου ὅπου πολεμεῖ νὰ σέ σκανδαλίσῃ ἐκείνην
τὴν ὥραν· καὶ ἂν δὲν δύνασαι νὰ στηρίξῃς τὸν νοῦν σου, στέ-
κου ἀνδρείως καὶ καλὰ στερεὸς μὲ τὴν θέλησιν, διὰ νὰ μὴ
πέσης εἰς κἀνένα λογισμόν, ἢ καὶ ῥητὸν τῆς θείας Γραφῆς, τὸ
τὸ ὁποῖον ἤθελε σοῦ προσφέρῃ ὁ ἐχθρός. Διατὶ, ὅσα ῥητὰ καὶ
ἂν σοῦ ἐνθυμίσῃ, εἶναι κολοβά, κακῶς προσφερόμενα, κακῶς
ἐξηγημένα, ἀγκαλὰ καὶ νὰ φαίνωνται καλὰ, καθαρά, καὶ
φανερὰ.

Καὶ ἐάν ὁ πονηρὸς ὄφεις σέ ἐρωτήσῃ, καὶ σοῦ εἴπῃ μὲ τὸν
λογισμόν, τί πιστεύει ἡ ἐκκλησία; καταφρόνησέ τον, καὶ τε-
λείως μὴ τοῦ ἀποκριθῆς. Ἀλλὰ βλέπων τὸ ψεῦδος καὶ δολιό-
τητά του, καὶ ὅτι θέλει νὰ σέ πιάσῃ μὲ τὰ λόγια, πίστευε
ἀδιστάκτως μὲ τὴν καρδίαν σου· εἶδὲ καὶ εἶσαι δυνατὸς εἰς
τὴν πίστιν, καὶ εἰς τὸν λογισμόν, καὶ θέλεις νὰ κάμῃς τὸν
ἐχθρὸν νὰ καταισχυνθῇ, ἀποκρίσου τον, ὅτι, ἡ ἁγία μου ἐκκλη-
σία πιστεύει τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ἂν σοῦ εἴπῃ ποία εἶναι αὐτὴ ἡ
ἀλήθεια, εἰπέ του· ἐκεῖνο, ὅπου αὐτὴ πιστεύει. Ἐπάνω δὲ εἰς
ὅλα, κράτει πάντοτε τὴν καρδίαν σου στερεάν, καὶ προσεκτι-
κὴν εἰς τὸν ἐσταυρωμένον, λέγωντας· « Θεέ μου, ποιητὰ μου,
» καὶ λυτρωτὰ μου, βοήθησέ μου ὀγλίγωρα, καὶ μὴ παραχω-
» ρήσης εἰς ἐμὲ τὸ νὰ ἀναχωρήσω ποτὲ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν τῆς
» ἁγίας σου πίστεως. Ἀλλὰ εὐδόκησον, καθὼς εἰς τὴν ἀλήθειαν
» αὐτὴν διὰ τῆς χάριτός σου ἐγεννήθηκα, ἔττι καὶ νὰ τελειώσω
» τὴν θνητὴν μου ζωὴν εἰς αὐτὴν, πρὸς δόξαν τοῦ ὀνόματός σου ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

*Περὶ τῆς προσβολῆς τῆς ἀπογνώσεως, καὶ περὶ τῆς
ιατρείας αὐτῆς.*

Ἡ δευτέρα προσβολή, μετὰ τὴν ὁποίαν βιάζεται ὁ πονηρὸς νὰ μᾶς κατατροπύσῃ παντελῶς, εἶναι, ὁ φόβος, ὅπου μᾶς βάλλει μετὰ τὴν ἐνθύμησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ κρημνισθοῦμεν εἰς τὸν λάκκον τῆς ἀπογνώσεως, καὶ ἀπελπισίας. Σὺ λοιπὸν, ἀδελφέ μου, εἰς τοῦτον τὸν κίνδυνον, κράτει τὸν ἑαυτὸν σου στερεωμένον εἰς τοῦτον τὸν βέβαιον κανόνα· δηλαδή, ὅτι, ἡ ἐνθύμησις τῶν ἁμαρτιῶν σου, τότε εἶναι ἐκ τῆς χάριτος, καὶ διὰ σωτηρίαν σου, ὅταν σὲ ταπεινώσῃ, καὶ σὲ κάμῃ νὰ αἰσθάνεσαι πόνον εἰς τὴν καρδίαν καὶ λύπην, πῶς ἔβλαψες τὸν Θεόν. Καὶ ὅταν σὲ κάμῃ νὰ ἔχῃς ἐλπίδα καὶ θάρρος εἰς τὴν ἀγαθότητά του. Ἀλλ' ὅταν ἡ ἐνθύμησις αὕτη σὲ ἐνοχλῇ, καὶ σὲ βάλλῃ εἰς ἀπιστίαν, καὶ μικροψυχίαν, καὶ σὲ κάμῃ νὰ λογιᾷς πῶς εἶσαι κολασμένος, καὶ πῶς διὰ ἐσὲ δὲν εἶναι πλέον καιρὸς σωτηρίας· ἤξευρε, ὅτι εἶναι ἐκ τοῦ διαβόλου. Ὅθεν ταπεινώσου περισσότερον, καὶ ἔλπιζε περισσότερον εἰς τὸν Θεόν. Καὶ μετὰ τοῦτον τὸν τρόπον, θέλεις νικήσῃς τὸν ἐχθρὸν μετὰ τὰ ἄρματα του, καὶ θέλεις δώσεις δόξαν τῷ Θεῷ.

Πρέπει, ναί, ἀδελφέ, νὰ λυπῇσαι, καὶ νὰ σὲ πονῇ διὰ τὴν βλάβην, ὅπου ἔκαμες τοῦ Θεοῦ, κάθε φοράν, ὅπου ἐνθυμήθῃς τὰς ἁμαρτίας σου· ἀλλ' ὅμως καὶ νὰ θάρρῃς εἰς τὸ πάθος του, ζητῶντας συγχώρησιν· πρὸς τούτοις, ἂν σοῦ φαίνεται, πῶς ὁ ἴδιος Θεὸς σοῦ λέγει, ὅτι δὲν εἶσαι ἀπὸ τὰ πρόβατά του, ἐὰν δὲν πρέπει νὰ ἀφήσῃς μετὰ κανένα λογαριασμὸν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ θάρρος, ὅπου ἔχεις εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ ταπεινὰ νὰ τοῦ λέγῃς·
« Ἔχεις, ναί, δίκαιον, ὦ Θεέ μου, νὰ με ἀποδοκιμάσῃς διὰ τὰς
» ἁμαρτίας μου· ἀλλ' ἐγώ, ἔχω θάρρος μεγαλότερον εἰς τὴν
» εὐσπλαγχνίαν σου διὰ νὰ με συγχωρήσῃς. Ὅθεν σοῦ ζητῶ
» τὴν σωτηρίαν τούτου τοῦ ταλαιπώρου σου κτίσματος· τὸ

» ὁποῖον, ἐκαταδικάσθη μὲν ἀπὸ τὴν κακίαν του, ἀλλὰ ἔλυ-
 » τρώθη μὲ τὴν τιμὴν τοῦ ἁγίου σου αἵματος· θέλω νὰ σωθῶ,
 » λυτρωτά μου, εἰς δόξαν ἐδικήν σου, μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπεί-
 » ρου εὐσπλαγχνίας σου. Ὅθεν καὶ ἀφίνομαι ὅλος εἰς τὰς χεῖ-
 » ράς σου, καὶ κάμε εἰς ἐμὲ ἐκείνο, ὅπου σοῦ εἶναι ἀρεστόν· ὅτι
 » σὺ εἶσαι ὁ μόνος Δεσπότης μου· καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελες, μὲ
 » θανατώσης, πάλιν ἐγὼ, εἰς ἐσὲ θέλω ἔχω ζωντανὰς τὰς ἐλ-
 » πίδας μου ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

*Περὶ τῆς προσβολῆς τῆς κενοδοξίας, καὶ περὶ τῆς
 ἱατρείας αὐτῆς.*

III τρίτη προσβολὴ εἶναι, τῆς κενοδοξίας, καὶ ὑπολήψεως· μὲ
 τὴν ὁποίαν, θαρρῆεις εἰς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ εἰς τὰ ἔργα σου
 νὰ σωθῇς. Ὅθεν, πάντοτε, καὶ μάλιστα ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκείνῃ
 ὥρᾳ τοῦ θανάτου, μὴν ἀφήσης τὸν νοῦν σου, νὰ συλλογι-
 σθῇ οὐδὲ κἄν τὴν παραμικρὰν ἀρέσκειαν τοῦ ἑαυτοῦ σου, οὐδὲ
 τῶν ἔργων σου, κἄν καὶ ἐκατώρθωσες ὅλας τὰς ἀρετὰς τῶν
 Ἀγίων. Ἀλλὰ, ἡ ἀρέσκειά σου, ἃς ᾔηται εἰς τὸν Θεόν, ἐλπί-
 ζωντας καθαρῶς εἰς τὴν εὐσπλαγχίαν του, καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς
 ζωῆς του, καὶ τοῦ πάθους του, διὰ νὰ σωθῇς· πάντοτε ἐξευτελί-
 ζου εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου, μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς. Καὶ
 ὅταν τύχῃ νὰ στοχασθῇς κἀνένα σου καλὸν ἔργον γινώριζε μό-
 νον τὸν Θεόν, πῶς ἐκεῖνος εἶναι, ὅπου τὸ ἔκαμε, καὶ ὅχι ἐσύ·
 καὶ πῶς, ἀπὸ αὐτὸν μόνον ἐπροῆλθε.

Πρόστρεχε, ναί, εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ μὴ προ-
 σμένης νὰ τὴν λάβῃς τάχα διὰ τὰς ἀξιομισθίας σου, καὶ διὰ
 τοὺς πολλοὺς καὶ μεγάλους πολέμους, ὅπου ἔκαμες, καὶ ἐνί-
 κησες· στέκου δὲ πάντοτε εἰς ἓνα ἅγιον φόβον, ὁμολογῶντας
 εἰλικρινῶς, ὅτι ὅλαις σου αἱ πρόβλεψεις, καὶ προμήθειαι, καὶ
 ὅλοι οἱ κόποι καὶ ἀγῶνές σου, ἤθελαν ἦναι μάταιοι, ἀνίσως δὲν
 ἤθελε συνεργῇ καὶ τοὺς συνάγῃ ὁ Θεὸς ὑποκάτω εἰς τὴν σκιάν

τῶν πετερύγων του· εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ὑπεράσπισιν μόνον ἔχε τὴν ἐλπίδα σου ὅλην.

Ἄν ἀκολουθῇς αὐτὰς τὰς παραγγελίας, δὲν θέλουν δυνηθοῦν νὰ ὑπερεσχύσουν ἐναντίον σου οἱ ἐχθροὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου. Ἀλλὰ θέλει σοῦ ἀνοιχθῇ ἡ στράτα, διὰ νὰ περάσῃς μετὰ χαρᾶς ἀπὸ τὴν γῆν καὶ τὴν ἐξορίαν ταύτην, εἰς τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, τὴν γλυκεῖαν πατρίδα σου. Ὅρα καὶ εἰς τὸ λβ'. Κεφάλαιον τοῦ α'. Μέρους; ὅπου θέλεις εὖρης πλατύτερα τὴν ἱατρειάν τῆς κενοδοξίας, καὶ ὑπερφανίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ τῆς προσβολῆς τῶν φαρτασμάτων, καὶ περὶ τῆς ἱατρείας αὐτῶν.

Ἀνίσως καὶ ὁ πονηρὸς, καὶ ἰσχυρογνώμων ἐχθρὸς μας, ὅπου δὲν κουράζεται ποτὲ νὰ μᾶς πειράζῃ, ἤθελε σὲ πολεμήσῃ ποτὲ, μάλιστα δὲ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου σου, μὲ κάποιας ψευδεῖς ἐπιφανείαις, μὲ ὁράσεις, καὶ μὲ μεταμορφώσεις εἰς Ἄγγελον φωτός· ἐσὺ, στέκου στερεὸς εἰς τὴν γνῶσιν, ὅπου ἔχεις τοῦ οὐδενός σου, καὶ τῆς εὐτελείας σου. Καὶ εἰπέ του μὲ στεροκαρδίαν καὶ τόλμην· « μετὰστρεψε, ἄθλιε, εἰς τὸ σκότος τὸ ἐδικόν σου· ὅτι » εἰς ἐμὲ, δὲν πρέπουν δρασες, οὐδὲ ἔχω ἐγὼ χρεῖαν ἀπὸ ἄλλο, » παρὰ ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Ἰησοῦ μου, καὶ ἀπὸ τὰς » δεήσεις καὶ μεσιτείας τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ τῶν ἁλ- » λων Ἀγίων ». Ἀλλὰ, καὶ ἂν μὲ πολλὰ φανερά σημεῖα γνω- ρίσης, πῶς ἡ δρασες αὐταῖς εἶναι ἀληθιναῖς, καὶ σοῦ ἔρχονται ἀπὸ τὸν Θεόν· μὲ ὅλον τοῦτο ἐσὺ ἀποστρέφου τας πάντοτε, καὶ ἀπόβαλλέτας μακρὰν ἀπὸ λόγου σου, ὅσον ἡμπορεῖς. Καὶ μὴ φοβηθῇς, ὅτι δὲν ἄρᾶσει εἰς τὸν Θεὸν αὐτὴ ἡ ἀποστροφή, ὅπου τὸν κάμνεις, στοχαζόμενος τὴν ἀναξιότητά σου. Διὰ τὴν, ἂν ἡ δρασες αὐταῖς ᾔναι ἀπὸ τὸν Θεόν, αὐτὸς ἡξέυρει καλῶς νὰ σοῦ τὰς ξεκαθαρίσῃ· καὶ δὲν θέλει τοῦ κακοφανῇ ἂν δὲν τὰς δέ-

χισαι. Διότι, ἐκεῖνος, ὁποῦ δίδει τὴν χάριν εἰς τοὺς ταπεινοὺς, δὲν τὴν ἀφαιρεῖ ἀπὸ αὐτοὺς, διὰ πράξεις, ὁποῦ οἱ τοιοῦτοι κάμνουν διὰ ταπεινώσιν.

Αὐτὰ εἶναι τὰ πλέον κοινὰ ἄρματα, ὁποῦ συνηθίζει ὁ ἐχθρὸς νὰ μεταχειρίζεται ἐναντίον μας, εἰς ἐκείνην τὴν τελευταίαν ὥραν τοῦ θανάτου· ἀγκαλὰ καὶ τὸν κάθε ἕναν πολεμῆ, κατὰ τὰς μερικὰς κλίσεις, καὶ πάθη, εἰς τὰ ὅποια τὸν γνωρίζει πῶς εἶναι ὑποκείμενος περισσότερον. Διὰ τοῦτο, προτοῦ νὰ πλησιάσῃ ἡ ὥρα τοῦ μεγάλου ἐκείνου πολέμου, πρέπει, ἀγαπητοί, νὰ ἀρματωθῶμεν κατὰ τῶν σφοδροτέρων παθῶν, ὁποῦ μᾶς κυριεύουν περισσότερον, καὶ νὰ πολεμοῦμεν ἀνδρείως, διὰ νὰ εὐκολύνωμεν τὴν νίκην τότε εἰς ἐκεῖνον· τὸν καιρόν· ὅστις, μᾶς πέρνει κάθε ἄλλον καιρόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ τῆς πνευματικῆς εἰρήνης τῆς καρδίας.

Η καρδιά σου, ἀγαπητὲ, ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο μόνον τὸ τέλος, διὰ νὰ ἀγαπᾶται, καὶ νὰ κατοικῆται ἀπὸ αὐτόν. Διὸ, καθ' ἐκάστην σοῦ φωνάζει νὰ τοῦ τὴν δώσῃς· « Δός » μοι, υἱέ, σὴν καρδίαν »· (Παρ. κγ'. 26). Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ὑπερβάλλουσα πάντα νοῦν εἰρήνη, κάμνει χρεῖα καὶ ἡ καρδιά, ὁποῦ θέλει νὰ τὸν δεχθῇ, νὰ ἦναι εἰρηνικὴ καὶ ἀτάραχος. Καθὼς εἶπεν ὁ Δαβίδ· « ἐγενήθη ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος » αὐτοῦ »· (Ψαλμ. σέ. 2). Διὰ τοῦτο, χρεωστεῖς ἐν πρώτοις, νὰ θεμελιώσῃς, καὶ νὰ στερεώσῃς τὴν καρδίαν σου, εἰς μίαν εἰρηνικὴν κατάστασιν· εἰς τρόπον ὁποῦ, ὅλαις σου ἢ ἐξωτερικαῖς ἀρεταῖς, νὰ γεννῶνται ἀπὸ τὴν εἰρήνην αὐτὴν, καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐσωτερικὰς ἀρετὰς· καθὼς εἶπεν ἐκεῖνος ὁ μέγας ἡσυχαστὴς Ἀρσένιος· « πᾶσαν τὴν σπουδὴν σου ποίησον, ἵνα ἡ ἔνδον » σου ἐργασία, κατὰ Θεὸν ᾗ, καὶ νικήσῃς τὰ ἔξω πάθη ». Διότι, ἀγκαλὰ καὶ ἡ σωματικαῖς σκληραγωγίαις, καὶ ὅλαις ἢ ἀσκησεσ, μὲ τὰς ὁποίας παιδεύεται τὸ σῶμα, εἶναι ἐπαινεταῖς,

ὅταν ἦναι μέτριάς με διάκρισιν, καθὼς ἀρμόζει εἰς τὸ πρόσωπον, ὅπου τὰς κάνει ὁμοῦς, ἐπὶ δὲν θέλεις ἀποκτήσεις ποτὲ καὶ μὴ μίαν ἀληθινὴν ἀρετὴν διὰ μέσου μόνον τῶν εἰρημένων ἀρετῶν, παρὰ ματαιότητα, καὶ ἄνεμον κενοδοξίας· ἀνίσως καὶ αὐταῖς ἢ γύμνασες, δὲν ζώνωνται καὶ κυβερνοῦνται ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ψυχικὰς ἀρετὰς.

Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ἓνας πόλεμος, καὶ πειρασμὸς παντοτεινός. Καθὼς εἶπεν ὁ Ἰωβ· « οὐχὶ πειρασ- » τήριον ἐστὶν ὁ βίος ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ; » (ζ'. ι.). Λοιπὸν, δι' αὐτὸν τὸν πόλεμον, πρέπει ἐπὶ νὰ ἀγρυπνῇ πάντοτε, καὶ νὰ κἀνῃς μεγάλην φύλαξιν καὶ βίγλαν ἐπάνω εἰς τὴν καρδίαν σου, διὰ νὰ στέκεται αὐτὴ πάντοτε εἰρηνικὴ καὶ ἀναπαυμένη. Καὶ ὅταν ἀσηκόνεται εἰς τὴν ψυχὴν σου καὶ νέναν κίνημα ὅποιασδήποτε ταραχῆς, νὰ στέκῃς πρόθυμος διὰ νὰ ἡσυχάζῃς καὶ νὰ ἐρηνεύῃς εὐθὺς τὴν καρδίαν σου, μὴν ἀφίνωντάς την νὰ παραστρατίσῃ, καὶ νὰ διαστραφῇ ἀπὸ ἐκείνην τὴν ταραχήν. Διὰ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, παρομοιάζει με τὸ βαρίδι τοῦ ὥρολογίου, καὶ με τὸ τιμόνι τοῦ κραιβίου. Καὶ καθὼς ὅταν ξεκρατηθῇ τὸ βαρίδι, παρευθὺς κινοῦνται καὶ ὅλοι οἱ τροχοὶ τοῦ ὥρολογίου. Ὅμοίως καὶ καθὼς ὅταν παραφερθῇ τὸ τιμόνι, καὶ ὅλον τὸ κραιβὶ παραστρατίζει· ἔτσι καὶ ὅταν ἡ καρδία ταραχθῇ μίαν φορὰν, παρευθὺς συγκινοῦνται καὶ ὅλα τὰ ὕγρα, καὶ ἐσωτερικὰ, καὶ ἐξωτερικὰ ὄργανα τοῦ σώματος, καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς εὐγαίνει ἀπὸ τὰ μέτρα καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον του. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν ἐρηνεύῃς παρευθὺς. Ὅσαις φοραῖς σοῦ τύχῃ καὶ μὴ ἐνόχλησις, καὶ σύγχυσις ἐσωτερικὴ, ἢ εἰς τὴν προσευχὴν, ἢ εἰς κάθε ἄλλον καιρὸν.

Καὶ ἤξευρε, ὅτι τότε ἡξεύρεις νὰ προσεύχῃς καλῶς, ὅταν ἡξεύρῃς καλῶς νὰ ἐργάζῃσαι, καὶ γὰρ φυλάττεσαι εἰρηνικός· ἐπειδὴ, καὶ ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει, νὰ προσευχώμεθα εἰρηνικοί, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν (ἀ. Τιμοθ. β'. 8). Ὅθεν, στοχάζου, πῶς, κάθε πρᾶγμα σου, νὰ γίνεταί με εἰρήνην, γλυκύτητα, καὶ χωρὶς βίαν· ἐν συντόμῳ, ὅλη ἡ κυρία καὶ παν-

τοτεινή γύμνασις τῆς ζωῆς σου, πρέπει νὰ γίνεται, διὰ νὰ εἰρηνεύῃς τὴν καρδίαν σου, καὶ νὰ μὴ τὴν ἀφῆσῃς νὰ λάβῃ σύγχυσιν ἄτακτον, καὶ ἀκολούθως, ἐκ τῆς εἰρήνης ταύτης νὰ κάμῃς ὅλα σου τὰ ἔργα μὲ ἡσυχίαν καὶ πραότητα. Καθὼς γέγραπται· « Τέκνον, ἐν πραότητι τὰ ἔργα σου διέξαγε » (Σειρ. γ'. 17)· ἵνα καὶ ἀξιωθῇς τοῦ μακαρισμοῦ τῶν πραέων, τοῦ λέγοντος· « Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν » γῆν » (Ματθ. ε'. 5).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

Περὶ τῆς φροντίδος, ὅπου πρέπει νὰ ἔχῃ ἡ ψυχὴ εἰς τὸ νὰ εἰρηνεύῃ.

Λοιπὸν, προτιήτερα. ἀπὸ κάθε ἄλλο, ἔχε αὐτὴν τὴν εἰρήνην καὶ συστολήν, ἀδελφε, εἰς τὰς πέντε αἰσθήσεις σου· ἤγουν, εἰς τὸ νὰ μὴ βλέπῃς, ἢ νὰ λαλῇς, ἢ νὰ κινῇς τὰς χεῖρας, ἢ νὰ περιπατῇς τεταραγμένα, ἀλλ' εἰρηνικὰ καὶ εὐτακτα. Διὰ τὴν συνήθειάν σου νὰ φυλάττῃς τὴν εἰρήνην ταύτην εἰς τὰ ἔξω κινήματα, εὐκόλα, καὶ χωρὶς κόπον, θέλεις ὁδηγηθῇς νὰ εἰρηνεύῃς καὶ εἰς τὰ ἔσω. Ἐπειδὴ, κατὰ τοὺς Πατέρας, ὁ ἔσω ἄνθρωπος συσχηματίζεται μαζὺ μὲ τὸν ἔξω· β'. συνήθιζε νὰ ἀγαπᾷς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ ἦσαι μὲ ὅλους εἰρηνικὸς, ἂν ᾖναι δυνατόν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος· « εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ » ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες » (Ῥωμ. ιβ'. 18)· γ'. φυλάττε τὴν συνειδήσιν σου νὰ μὴ σὲ κατηγορῇ εἰς κἀνένα πρᾶγμα· ἀλλὰ νὰ μένῃ ἀναπαυμένη εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, εἰς τὸν πλησίον σου, καὶ εἰς τὰ ἔξω πράγματα, ὡς εἴπομεν εἰς τὸ ἡ. κεφάλαιον τοῦ β'. τούτου μέρους· καὶ μάλιστα, νὰ μὴ σὲ κατηγορῇ πῶς παρέδλεψες ἀμμίαν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὴν φύλαξιν αὐτῇ τῆς συνειδήσεως, γεννᾷ τὴν εἰρήνην τῆς καρδίας· « εἰρήνη, φησί, πολλὴ τοῖς ἀγαπῶσι » τὸν νόμον σου, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάνδαλον » (Ψαλμ.

ριή. 164)· καὶ δ'· συνήθιζε νὰ ὑποφέρης τὰς ὕβρεις, χωρὶς τα-
ραχήν· εἶναι, ναί, ἀληθές, ὅτι, προτοῦ νὰ ἀποκτήσης αὐτὴν
τὴν εἰρήνην, θέλεις πάσχεις πολὺ θάσανον, διατὶ εἶσαι ἀγύμνα-
στος· ἀλλὰ, ἀφ' οὗ τὴν ἀποκτήσης, θέλει μένει ἡ ψυχὴ σου
πολλὰ παρηγορημένη εἰς κάθε ἐναντιότητα, ὅπου νὰ τῆς συ-
νέβῃ. Καὶ ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν, θέλεις μάθης καλλίτερα αὐ-
τὴν τὴν γύμνασιν εἰς τὸ νὰ εἰρηνεύῃς τὸ πνεῦμα.

Εἰ δὲ καὶ ἰδῇς κάμμίαν φορὰν τὸν ἑαυτόν σου, νὰ βλίδεται,
καὶ νὰ ἐνοχλῇται, εἰς τρόπον, ὅπου νὰ μὴν ἡμπορῇς νὰ εἰρηνεύ-
σης, πρόστρεχε εὐθὺς εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ καρτέρα εἰς αὐτήν,
κατὰ μίμησιν τοῦ Κυρίου μας· ὅστις, ἐπροσευχήθη τρεῖς φοραῖς
εἰς τὸν κῆπον, διὰ νὰ σοῦ δώσῃ παραδείγμα, ὅτι, εἰς κάθε σου
ἐνόχλησιν καὶ θλίψιν, καταφύγιον νὰ ἔχῃς τὴν προσευχὴν· καὶ
ὅτι, ὅσον καὶ ἂν ᾔσῃς λυπημένος, καὶ μικρόψυχος, δὲν πρέπει
νὰ ἀναχωρῇς ἀπὸ αὐτήν, ἕως ὅπου νὰ εὕρῃς τὴν θέλησίν σου
σύμφωνον μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ· καὶ ἀκολουθῶς, νὰ τὴν εὐ-
ρῇς εὐλαβῇ καὶ εἰρηνικῇ, καὶ ὁμοῦ ὅλην θαρράλειαν καὶ τολ-
μηράν, διὰ νὰ δεχθῇ καὶ νὰ ἐναγκαλισθῇ ἐκεῖνο, ὅπου ἐφοβεῖτο
καὶ ἀπέφευγε πρότερον. Διότι, καὶ ὁ Κύριος, φοβούμενος πρό-
τερον τὸ πάθος, μετὰ τὴν προσευχὴν ὁμως, ἐθαρσοποιήθη, καὶ
εἶπεν. «'Εγείρεσθε, ἄγωμεν, ἰδοὺ, ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με»·
(Ματθ. κς'. 46).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣ'.

*Ὅτι ὀλίγον καὶ ὀλίγον ἔχει νὰ οἰκοδομῇται αὕτη ἡ εἰρη-
νικὴ κατοικία. •*

Εσὺ, ἔχε φροντίδα (ὡς ἐρρέθη) νὰ μὴν ἀφήσῃς ποτὲ νὰ συγ-
χυσθῇ ἡ καρδίᾳ σου, οὔτε νὰ ἀνακατωθῇ εἰς κάθε πρᾶγμα,
ὅπου τὴν ἐνοχλεῖ· ἀλλὰ νὰ κοπιᾷζῃς πάντοτε, διὰ νὰ τὴν κρα-
τῇς εἰρηνικὴν καὶ ἀναπαυμένην. Καὶ ὁ Θεός, ὅπου σὲ βλέπει
πῶς κάμνεις ἔτζι, καὶ ἀγωνίζεσαι, θέλει οἰκοδομήσει μὲ τὴν

χάριν του εἰς τὴν ψυχὴν σου, μίαν πόλιν εἰρήνης· καὶ ἡ καρδία σου, θέλει εἶναι, οἶκος τρυφῆς· καθὼς τροπολογικῶς εἰς τοῦτο ἐννοεῖται ἐκεῖνο τὸ ψαλμικόν. « Ἱερουσαλήμ, οἰκοδομουμένη ὡς πόλις » (Ψαλμ. ρκά. 2)· τοῦτο μόνον θέλει ἀπὸ ἐσέ ὁ Θεός, ὅτι, κάθε φοράν, ὅπου τύχη νὰ ταραχθῇ, παρευθὺς νὰ μεταστρέφῃς νὰ ἡσυχάζῃς, καὶ νὰ εἰρηνεύῃς εἰς ὅλα σου τὰ ἔργα καὶ λογισμούς. Καὶ καθὼς εἰς μίαν ἡμέραν, δὲν οἰκοδομεῖται μία πόλις· ἔτσι μὴ λογιᾶσῃς, ὅτι εἰς μίαν ἡμέραν νὰ ἀποκτήσῃς αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην. Διατί, τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ, νὰ οἰκοδομήσῃς ἓνα οἶκον· εἰς τὸν τῆς εἰρήνης Θεόν· καὶ ἓνα σκῆνωμα, εἰς τὸν ὑψιστον, καὶ νὰ γένῃς ναός του· ἤξευρε δὲ, ὅτι ὁ ἴδιος Θεός εἶναι ἐκεῖνος, ὅπου ἔχει νὰ οἰκοδομήσῃ αὐτὸν τὸν οἶκον. Διότι, ἀλλέως, ἤθελεν ἦναι μάταιος ὁ κόπος σου, κατὰ τὸ, « ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες » (Ψαλμ. ρκς'. 1). Καὶ πρὸς τούτοις, ἤξευρε, ὅτι, τὸ κύριον θεμέλιον αὐτῆς τῆς καρδιακῆς εἰρήνης, ἔχει νὰ ἦναι ἡ ταπεινώσις (1), καὶ τὸ νὰ φεύγῃς, ὅσον δύνασαι, μακρὰν ἀπὸ τὰς ταραχὰς καὶ τὰ σκάνδαλα. Διατί, καὶ εἰς τὸν τύπον βλέπομεν, πῶς δὲν ἠθέλησεν ὁ Θεός νὰ τοῦ κτίσῃ ναὸν καὶ κατοικίαν ὁ Δαβὶδ, μὲ τὸ νὰ εἶχεν εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν ζωὴν του, πολέμους καὶ ταραχὰς· ἀλλὰ ὁ υἱός του ὁ Σολομών. Διατί, κατὰ τὸ ὄνομά του, ἐςάθη εἰρηνικὸς βασιλεὺς, καὶ πολέμους μὲ κἀνένα δὲν ἔκαμεν.

(1) Καὶ ἀληθῶς, ἡ ταπεινώσις, καὶ ἡ εἰρήνη καὶ πρᾶξις τῆς καρδίας, εἶναι τόσον ἐνωμένα, ὥστε ὅπου, ὅπου εἶναι τὸ ἓνα, ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ τὸ ἄλλο· καὶ ὅποιος εἶναι πρᾶξις τῇ καρδίᾳ, ἐκεῖνος, εἶναι καὶ ταπεινός· καὶ ἀντιστρόφως, ὅποιος εἶναι ταπεινός τῇ καρδίᾳ, ἐκεῖνος εἶναι πρᾶξις καὶ εἰρηνικός. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡνωμένως ταῦτα ἐπρόφερεν, εἰπὼν· « Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶξις εἰμί, καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ » (Ματθ. ια'. 29).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Ὅτι ἡ ψυχὴ, πρέπει νὰ ἀποστρέφεται κάθε τιμὴν,
καὶ νὰ ἀγαπᾷ τὴν ταπεινώσιν καὶ πτωχείαν
τοῦ Πνεύματος, μὲ τὴν ὁποίαν ἀποκτᾶται
ἡ εἰρήνη τῆς ψυχῆς.

Λοιπὸν, ἐὰν ἀγαπᾷς, ἀδελφε, τὴν εἰρήνην τῆς καρδίας, ἀγωνίσου νὰ εἰσέλθῃς εἰς αὐτήν, διὰ τῆς θύρας τῆς ταπεινώσεως (διότι, ἄλλη εἴσοδος εἰς αὐτήν, δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν ταπεινώσιν). Διὰ νὰ ἀποκτήσῃς δὲ τὴν ταπεινώσιν, πρέπει νὰ κοπιᾷς, καὶ νὰ βιασθῇς (μάλιστα εἰς τὴν ἀρχήν), εἰς τὸ νὰ ἐναγκαλισθῇς μὲν ὅλας τὰς θλίψεις καὶ ἐναντιότητας, ὡς ἀγαπητάς σου ἀδελφάς· εἰς τὸ νὰ ἀποφεύγῃς δὲ κάθε δόξαν καὶ τιμὴν, ἐπιθυμῶντας νὰ καταφρονῇσαι ἀπὸ κάθε ἑνα, καὶ νὰ μὴν ᾔναι τινας, ὅπου νὰ σὲ ὑπερασπίζεται, καὶ νὰ σὲ παρηγορῇ, παρὰ ὁ Θεός σου· θεβαίωσε δὲ, καὶ στήριξε τοῦτον τὸν λογισμόν εἰς τὴν καρδίαν σου· ἤγουν, ὅτι μόνος ὁ Θεός σου εἶναι τὸ καλόν σου, τὸ μόνον σου καταφύγιον· καὶ ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα εἶναι, διὰ ἐσέ, τόσαι ἄκανθες· τὰς ὁποίας, ἂν ἐμβάσῃς εἰς τὴν καρδίαν σου, θέλουν σὲ βλάψουν εἰς θάνατον. Εἰ δὲ καὶ σοῦ γένῃ καμμίᾳ ἐντροπὴ ἀπὸ καὶνένα, πρέπει νὰ μὴ λυπηθῇς, ἀλλὰ νὰ τὴν ὑποφέρῃς μὲ χαράν· ἔχωντας διὰ βέβαιον, ὅτι τότε ὁ Θεός εἶναι μετὰ σοῦ. Καὶ μὴ θέλῃς ἄλλην τιμὴν, μήτε νὰ γυρεύῃς ποτὲ ἄλλο, παρὰ νὰ πάσχῃς δι' ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ ἐκεῖνο, ὅπου τοῦ προξενεῖ μεγαλητέραν δόξαν.

Κοπίασε, διὰ νὰ χαίρεσαι, ὅταν τινὰς σοῦ εἰπῇ λόγια ὑβριστικά, ἢ σὲ ἐλέγξῃ, ἢ σὲ καταφρονήσῃ. Διότι, μέγας θησαυρὸς στέκει κρυμμένος ὑποκάτω αὐτῆς τῆς κόνης καὶ ἀτιμίας· καὶ ἂν τὸν λάβῃς θεληματικῶς, ὀγλίγωρα θέλεις εὐρεθῇς πλούσιος, χωρὶς νὰ τὸ γινώσκῃ, οὔτε καὶ ἐκεῖνος ὁ ἴδιος, ὅπου σοῦ κάνει αὐτὸ τὸ χάρισμα, ἤγουν ἐκεῖνος, ὅπου σὲ ἀτιμάζει· μὴ γηρεύῃς ποτὲ νὰ σὲ ἀγαπᾷ τινας εἰς τούτην τὴν ζωὴν, οὔτε

νά σέ τιμᾶ, διὰ νὰ ἀφίνεσαι νὰ πάσῃς μὲ τὸν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, καὶ τινὰς νὰ μὴ σέ ἐμποδίζῃ· φυλάττου ἀπὸ τὸν ἴδιον ἑαυτὸν σου, ὥσάν ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον ἐχθρὸν, ὅπου νὰ ἔχῃς· μὴν ἀκολουθῇς τὴν θέλησίν σου, οὔτε τὸν νοῦν σου, οὔτε τὴν γνώμην σου, ἂν θέλῃς νὰ μὴ χαθῇς. Διὰ τοῦτο, κράτει πάντοτε τὰ ἄρματα, διὰ νὰ φυλάττεσαι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου· καὶ ὅταν ἡ θέλησίς σου θέλῃ νὰ κλίνη εἰς κἀνένα πρᾶγμα, ἀκόμη καὶ ἄγιον, βάλετὴν πρῶτον μοναχὴν καὶ γυμνὴν μὲ βαθυτάτην ταπεινῶσιν ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεόν σου, παρακαλῶντάς τον νὰ γένῃ εἰς αὐτὴν τὸ θέλημά του, καὶ ὅχι τὸ ἐδικόν σου· καὶ ταῦτο, μὲ ἐγκαρδίους ἐπιθυμίας, δίχως κἀμμίαν μίξιν φιλαυτίας· γνωρίζοντας, ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ σου δὲν ἔχεις τίποτε, οὔτε ἡμπορεῖς νὰ κάμῃς τίποτε.

Φυλάττου ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς, ὅπου φέρουν μαζύ των μαρφήν ἀγιότητος, καὶ ζήλου ἀδιακρίτου. Διὰ τὸ ὅποιον, τροπολογικῶς λέγει ὁ Θεός· « προσέχετε ἀπὸ τοὺς ψευδοπροφήτας, » οἵτινες ἔρχονται εἰς ἐσᾶς μὲ ἑνδυμα προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι » λύκοι ἄρπαγες, ἀπὸ τῶν καρπῶν των θέλετε τοὺς γνωρίσετε »· (Ματθ. ζ'. 15)· καὶ οἱ καρποὶ των εἶναι, νὰ ἀφήσουν εἰς τὴν ψυχὴν ἀδημονίαν, καὶ ἐνόχλησιν. Διότι, ὅλα ἐκεῖνα, ὅπου σέ μακραίνουν ἀπὸ τὴν ταπεινῶσιν, καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν εἰρήνην καὶ ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν, μὲ χρῶμα καὶ σχῆμα ὅτινος πράγματος καὶ ἂν ἦναι· αὐτὰ εἶναι οἱ ψευδοπροφῆται· οἱ ὅποιοι, ὄντες ἐνδυμένοι μὲ σχῆμα προβάτων· ἡγουν μὲ ὑπόκρισιν ζήλου τάχα, διὰ νὰ ὠφελήσουν τὸν πλησίον σου ἀδιακρίτως, εἶναι τῇ ἀληθείᾳ λύκοι ἄρπαγες, ὅπου ἀρπάζουν τὴν ταπεινῶσίν σου, καὶ ἐκεῖνην τὴν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν, τὴν οὕτως ἀναγκαίαν, εἰς ὅποιον θέλει νὰ κάμῃ προκοπὴν ἀσφαλῆ· καὶ ὅσον τὸ πρᾶγμα ἔχει περισσοτέραν ἐπιφάνειαν καὶ χρῶμα τῆς ἀγιότητος, τόσον περισσότερον πρέπει νὰ ἐξετάζεται ἀπὸ λόγου σου· καὶ τοῦτο, μὲ πολλὴν ἀνάπαυσιν, καὶ ἡσυχίαν ἐσωτερικὴν (ὡς ἐρρέθη). Ἄν δὲ κἀμμίαν φορὰν φανῇς ἐλλιπὴς εἰς κἀνένα ἀπὸ αὐτὰ, μὴ συγχυσθῇς, ἀλλὰ ταπεινώσου ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεόν σου, καὶ γνώ-

ρίσε τὴν ἀδυναμίαν σου, καὶ μάθε εἰς τὸ ἐξῆς. Διὰ τὴν ἰσὺν τοῦ παραχωρῆ ὁ Θεὸς, διὰ τὴν νὰ ταπεινώσῃ ἁπολοῦν ὑπερηφάνειαν, ὅπου εὐρίσκεται κρυμμένη εἰς ἐσέ, καὶ ἐσὺ δὲν τὴν γνωρίζεις.

Ἀνίσως καὶ ἁμμιάν φορὰν αἰσθανθῆς νὰ κεντᾶται ἡ ψυχὴ σου ἀπὸ ὁποιανδήποτε ὀξείαν καὶ φαρμακερὰν ἄκανθαν, ἡγουν πάθος καὶ λογισμόν, μὴ παραχθῆς διὰ τοῦτο· ἀλλὰ πρόσεχε μὲ μεγαλητέραν στόχασιν, νὰ μὴ ἀπεράσῃ εἰς τὰ σπλάγχνα σου· σύρε ὀπίσω τὴν καρδίαν σου, καὶ ἔμβασε ἡδέως τὴν θέλησίν σου μέσα εἰς τὸν τόπον τῆς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας, φυλάττωντας τὴν ψυχὴν σου καθαρὰν εἰς τὸν Θεόν· τὸν ὅποιον θέλεις εὐρίσκεις πάντοτε εἰς τὰ σπλάγχνα σου, καὶ εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας σου, διὰ τὴν ὀρθότητά τῆς γνώμης σου· βεβαιούμενος, ὅτι τὸ κάθε πρᾶγμα, συμβαίνει διὰ δοκιμὴν σου· διὰ τὴν γέννησιν χωρητικὸς μὲ τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ συμφέροντός σου καὶ ἄξιος τοῦ στεφάνου τῆς δικαιοσύνης, ὅπου σοῦ εἶναι ἡτοιμασμένος ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

Ὅτι ἡ ψυχὴ, πρέπει νὰ φυλάττεται εἰς τοιαύτην μοναχίαν, καὶ ἡσυχίαν, διὰ τὴν ἐνεργίαν ὁ Θεὸς εἰς αὐτὴν τὴν εἰρήνην του.

Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς τῶν θεῶν, καὶ Κύριος τῶν κυρίων, ἔκαμε τὴν ψυχὴν σου διὰ κατοικίαν, καὶ ναὸν ἐδικόν του, πρέπει νὰ τὴν ἔχῃς εἰς τόσῃν μεγάλῃν τιμὴν, ὅπου, νὰ μὴ τὴν ἀφῆσῃς νὰ χαμιλώσῃ, καὶ νὰ ὑποκλίνῃ εἰς ἄλλο πρᾶγμα· ἢ ἐπιθυμίαις σου, καὶ ἢ ἐλπίδες σου ὅς ἦναι πάντοτε εἰς τὸν ἐρχομὸν τοῦ Θεοῦ· ὅστις, ἂν δὲν εὕρῃ τὴν ψυχὴν μοναχὴν, δὲν θέλει ἔλθῃ νὰ τὴν ἐπισκέψῃ. Αὐτὸς, τὴν θέλει μοναχὴν ἀπὸ λογισμοῦς, καθ' ὅσον ἡμπορεῖ· μοναχὴν παντελῶς ἀπὸ ἐπιθυμίας, καὶ πολὺ περισσότερον μοναχὴν ἀπὸ τὴν ἰδίαν τῆς θέλησιν. Διὰ τοῦτο, δὲν πρέπει σὺ ἀφ' ἑαυτοῦ σου ἀδιακρίτως νὰ λαμβάνῃς τὰς σκληραγωγίας, οὔτε νὰ γυρεύῃς τὰς ἀφορμὰς νὰ πάσχῃς δι' ἀγάπην Θεοῦ, μὲ

μόνην τὴν ὁδηγίαν τῆς ἐδικῆς σου θελήσεως· ἀλλὰ μὲ τὴν συμβουλὴν τοῦ Πνευματικοῦ σου πατρὸς, ὅπου σὲ κυβερνᾷ, ὡς τοποτηρητῆς τοῦ Θεοῦ· ἵνα διὰ μέσου αὐτοῦ, ὁ Θεὸς διατάσῃ, καὶ ἐνεργῇ εἰς τὴν θέλησίν σου, ἐκεῖνο, ὅπου αὐτὸς θέλει· μὴ κάμης ποτὲ ἐκεῖνο, ὅπου θέλεις· ἀλλὰ ἅς κἀνὴ ὁ Θεὸς ἐκεῖνο, ὅπου θέλει εἰς ἐσέ. Ἡ θέλησίς σου, ἅς στέκη πάντοτε ἐλευθέρα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου· ἥγουν, ἐσὺ νὰ μὴ θέλῃς κἀνένα πρᾶγμα· καὶ ὅταν θελήσῃς τίποτε, ἅς ἦναι τοιούτης λογῆς, ὥστε ὅπου, καὶ ἂν δὲν γένη ἐκεῖνο, ὅπου θέλεις, μάλιστα τὸ ἐναντίον, νὰ μὴ λυπηῖσαι· ἀλλὰ νὰ μένῃ τὸ πνεῦμά σου οὕτως ἡσυχον, ὥσάν νὰ μὴν ἠθέλησες τίποτε.

Αὕτῃ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία τῆς καρδίας καὶ μοναξία· τὸ νὰ μὴ δεσμεύεται μὲ τὸν νοῦν, ἢ τὴν θέλησιν, εἰς κἀνένα πρᾶγμα. Λοιπὸν, ἂν δώσῃς εἰς τὸν Θεὸν τὴν ψυχὴν σου οὕτω λελυμένην, ἐλευθέραν, καὶ μοναχὴν, θέλεις ἰδῆς θαύματα, ὅπου αὐτὸς θέλει ἐνεργῇ εἰς αὐτήν· ἐξαιρέτως δὲ, καὶ μάλιστα, τὴν θέαν του εἰρήνης· ἥτις εἶναι, τὸ δῶρον ἐκεῖνο, ὅπου ἔχει νὰ γένη χωρητικὸν ὧν τῶν ἄλλων του χαρισμάτων, καθὼς εἶπεν ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος (1)· ὦ θαυμαστὴ μοναξία, καὶ ταμεῖον ἀπόκρυφον τοῦ ὑψίστου! εἰς τὸ ὅποιον μόνον αὐτὸς θέλει νὰ δίδῃ ἀκρόασιν, καὶ ὄχι ἀλλαχοῦ, καὶ ἐκεῖ νὰ ὁμιλῇ εἰς τὴν καρδίαν τῆς ψυχῆς σου! ὦ ἐρημία, καὶ ἡσυχία, ὅπου ἔγινε παράδεισος! ἐπειδὴ, εἰς μόνην αὐτὴν δίδει ἄδειαν ὁ Θεὸς νὰ τὸν θεωροῦν, ἢ νὰ τοῦ ὁμιλοῦν « παρελθὼν » ὄψομαι, τί τὸ ὄραμα τὸ μέγα τοῦτο; ἔλεγεν ὁ Μωϋσῆς, εὐ-
» ρισκόμενος εἰς τὴν αἰσθητὴν, καὶ νοητὴν ἐρημίαν τοῦ Σινᾶ »
(Ἐξοδ. γ'. 3). Ἄλλ' ἐὰν καὶ ἐσὺ θέλῃς νὰ φθάσῃς εἰς τοῦτο, εἰσελθε ἀνυπόδητος εἰς τούτην τὴν γῆν· διότι εἶναι ἁγία· γυμνωσε πρῶτον τοὺς πόδας σου, ἥγουν τὰς διαθέσεις τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἅς μείνουν γυμναὶ καὶ ἐλεύθεραι ἀπὸ κάθε γήϊνον

(1) Τοῦτο λέγει ὁ ἅγιος ἐν τοῖς πρὸς τὴν μοναχὴν Ξένην. (Φιλακαλ. σελ. 944).

πρᾶγμα· μὴ βαστάσης, μήτε πῆραν, μήτε ράβδον εἰς αὐτὴν τὴν ὁδὸν, (καθὼς ὁ Κύριος παρήγγειλεν εἰς τοὺς μαθητάς του· Λουκ. ι. 4). Διότι, ἐσὺ δὲν πρέπει νὰ θέλῃς τίποτε τούτου τοῦ κόσμου, ἀγκαλὰ καὶ οἱ ἄλλοι νὰ τὸ ζητοῦν· οὔτε εἰς τὴν ὁδὸν αὐτὴν νὰ ἀσπασθῇς κἀνένα πρᾶσωπον· (καθὼς καὶ ὁ Ἐλισσαῖος παρήγγειλεν εἰς τὸ παιδάριόν του· Βασιλ. δ'. 29· καὶ ὁ Κύριος ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητάς του· Λουκ. ι. δ'.) βάνωντας δλον σου τὸν λογισμὸν, καὶ τὴν διάθεσιν, καὶ τὴν ἀγάπην, εἰς μόνον τὸν Θεόν, καὶ ὅχι εἰς τὰ κτίσματα· « ἄφες τοὺς νε- » κρούς νὰ θάπτουν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς »· (Ματθ. ή. 22)· ἐσὺ πορεύου μόνος ἐν γῇ ζώντων· καὶ ἄς μὴν ἔχη μέρος μετὰ σοῦ ὁ θάνατος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Διὰ τὴν φρόνησιν, ὅπου πρέπει νὰ ἔχωμεν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον, διὰ νὰ μὴν μᾶς ἐνοχλήσῃ αὐτὴν τὴν εἰρήνην.

Ο Κύριος μᾶς εἶπεν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι ἦλθε νὰ βάλῃ πῦρ τῆς ἀγάπης του εἰς τὴν γῆν, ἥγουν εἰς τὴν καρδίαν· καὶ ὅτι, πόσον θέλει καὶ ἀγαπᾷ νὰ ἀνάπτῃ αὐτό· « Πῦρ ἦλθον βαλεῖν » ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τί θέλω, εἰ ἤδη ἀνήφθῃ! » (Λουκ. ιβ'. 29). Ὅθεν, ἡ μὲν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, δὲν ἔχει ὄρον, καθὼς οὐδὲ ὁ ἀγαπώμενος Θεὸς ἔχει μέτρον καὶ ὄριον· ἡ δὲ πρὸς τὸν πλησίον, πρέπει νὰ ἔχη. Διατί, ἂν δὲν τὴν μεταχειρισθῇς μὲ τὴν πρέπουσαν μετριότητα, δύναται νὰ σὲ χωρίσῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, νὰ σοῦ κάμῃ μεγάλην ζημίαν, καὶ νὰ σὲ φέρῃ νὰ ἀπωλεσθῇς ἐσὺ, καὶ νὰ φθείρῃς τὸν ἑαυτόν σου, διὰ νὰ κερδήσῃς ἄλλους· ναί, νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον· μᾶ, εἰς τρόπον ὅπου, νὰ μὴ πάσχῃ ζημίαν ἡ ψυχὴ σου· εἶσαι, ναί, χρεώστης νὰ τοῦ δίδῃς καλὸν παράδειγμα· ὅμως, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ κάμῃς κἀνένα πρᾶγμα διὰ τοῦτο μόνον. Διατί, κατὰ τοῦτον

τὸν τρόπον, δὲν ἤθελεν ἦναι ἄλλο, παρὰ ζημία διὰ ἐσέ. Κάνε
δλα τὰ πράγματα ἀπλῶς καὶ ἀγίως, χωρὶς νὰ ἀποβλέπης
εἰς ἄλλο, παρὰ μόνον εἰς τὸ νὰ ἀρέσῃς τῷ Θεῷ.

Ταπεινώσου εἰς δλα σου τὰ ἔργα, καὶ θέλεις γνωρίσεις, πό-
σον ὀλίγον ἡμπορεῖς μὲ αὐτὰ νὰ ὠφελήσῃς ἄλλους. Συλλογίσου
πῶς δὲν πρέπει νὰ ἔχῃς τόσην πολλήν θερμότητα καὶ ζῆλον τῆς
ψυχῆς· εἰς τρόπον ὁποῦ, δι' αὐτὸν, νὰ ὑστερήσῃς τὴν ἰσχύαν
καὶ τὴν εἰρήνην τῆς καρδίας (1), ἔχε δίψαν διακαῆ, καὶ ἐπιθυ-
μίαν τοῦ νὰ γνωρίζουν ὅλοι τὴν ἀλήθειαν, καθὼς ἐσὺ κατα-
λαμβάνεις καὶ ἐννοεῖς· καὶ νὰ μεθύουν ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν οἶνον,
ὁποῦ ὁ Θεὸς ἐπαγγέλλεται, καὶ χαρίζει εἰς τὸν καθ' ἓνα δίχως
κἄμμίαν πληρωμὴν. « Καὶ ἀγοράσατε ἄνευ ἀργυρίου καὶ τι-
» μῆς, οἶνον, καὶ στέαρ » (Ἡσ. νέ. 1). Αὐτὴν τὴν δίψαν τῆς
σωτηρίας τοῦ πλησίου πρέπει νὰ τὴν ἔχῃς πάντοτε. Ἀλλὰ
πρέπει νὰ σοῦ ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἀγάπην, ὁποῦ ἔχεις εἰς τὸν Θεόν,
καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν ἀδιάκριτόν σου ζῆλον. Ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος,
ὁποῦ ἔχει νὰ ἐμφυτεύσῃ αὐτὴν τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην
εἰς τὴν νοσητὴν μοναξίαν τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἔχει νὰ συναῇ τὸν
καρπὸν, ὅταν θέλῃ· ἐσὺ ἂφ' ἑαυτοῦ σου, μὴ σπείρης τίποτε· ἄλ-
λὰ πρόσφερε εἰς τὸν Θεὸν τὴν γῆν τῆς ψυχῆς σου, ἀγνὴν καὶ
καθαράν ἀπὸ κάθε πρᾶγμα· καὶ αὐτὸς, τότε θέλει σπείρει τὸν
σπόρον του εἰς αὐτὴν, καθὼς θέλει· καὶ οὕτω θέλει κάμῃ καρπὸν.

Ἐνθυμοῦ πάντοτε, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει αὐτὴν τὴν ψυχὴν σου
μόνην, καὶ λελυμένην ἀπὸ κάθε δεσμὸν, διὰ νὰ τὴν ἐνώσῃ μὲ
λόγου του. Ἄφες αὐτὸς νὰ σὲ ἐκλέξῃ, καὶ μόνον μὴ τὸν ἐμ-
ποδίσῃς μὲ τὸ ἐλεύθερόν σου αὐτεξούσιον. Κάθου χωρὶς κἄνένα
λογισμὸν τοῦ ἑαυτοῦ σου, ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνον ὁποῦ πρέπει νὰ ἀρέσῃς
τῷ Θεῷ, προσμένων νὰ σὲ καλέσουν διὰ νὰ ἐργάζεσαι. Διότι, ὁ

(1) Ἐὰν ὅμως ὁ λόγος καὶ ἡ ὑπόθεσις ᾗναι περὶ πίστεως, καὶ τῶν
παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας μας, τότε καὶ ὁ πλέον εἰρηνικὸς, καὶ
ἥσυχος, πρέπει νὰ πολεμῇ ὑπὲρ αὐτῶν, πλὴν ὄχι μὲ ταραχὴν τῆς
καρδίας, ἀλλὰ μὲ ἓνα θυμὸν ἀνδρείον καὶ σταθερόν, κατ' ἐκεῖνο τὸ
τοῦ Ἰωήλ· « ἐκεῖ ὁ πρᾶς, ἔστω μαχητής » (γ'. 11).

οικοδεσπότης ἤδη ἐξῆλθε, καὶ πορεύεται ζητῶν ἐργάτας εἰς τὸν ἄμπελῶνά του, κατὰ τὴν τοῦ Εὐαγγελίου παραβολήν. Ἀπόβαλε κάθε φροντίδα καὶ λογισμόν· γυμνώσου ἀπὸ κάθε μέριμναν τοῦ ἑαυτοῦ σου, καὶ ἀπὸ κάθε ἀγάπην προσκαίρων πραγμάτων, διὰ νὰ σὲ ἐνδύσῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, καὶ νὰ σοῦ δώσῃ ἐκεῖνο ὅπου δὲν ἠμπορεῖς, ποτὲ νὰ στοχασθῇς. Ἀλησμόνησε, ὅσον ἠμπορεῖς, παντελῶς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ ὥς ζῇ μόνον ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχὴν σου.

Πρὸς τούτοις, μὲ κάθε ἐπιμέλειαν πρέπει νὰ εἰρηνεύσῃς τὸν ζῆλον καὶ τὴν θερμότητα, ὅπου λαμβάνεις διὰ τοὺς ἄλλους· ἵνα σὲ φυλάττῃ καὶ ὁ Θεὸς μὲ κάθε εἰρήνην καὶ γαλήνην. Καὶ σο-
χά σου, νὰ μὴν ὑστερηθῇ ἡ ψυχὴ σου ἀπὸ τὸ ἴδιόν της κεφάλαιον (τὸ ὅποιον εἶναι, ἡ τῆς καρδίας εἰρήνη) διὰ νὰ τὸ βά-
λῃ ἀδιακρίτως εἰς τὸ διάφορον τῶν ἄλλων. Διότι, πανήγυρις μόνη, μὲ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ πραγματευέσῃ διὰ νὰ γένῃς πλούσιος ἐν τῷ Θεῷ, εἶναι, τὸ νὰ ὑποτάσσεται ἡ ψυχὴ σου εἰς τὸν Θεόν, ἐλευθέρᾳ ἀπὸ κάθε πρᾶγμα. Πλὴν, καὶ τοῦτο νὰ κά-
νῃς, χωρὶς νὰ τὸ ἀποδίδῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἢ νὰ λογιάζῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου πῶς κάνεις κἀνένα πρᾶγμα. Διότι, ὁ Θεὸς κάνει τὸ ὅλον καὶ ἐκ μέρους σου, δὲν θέλει ἄλλο, πάρεξ, νὰ τα-
πεινώνεσαι ἐμπρὸς του, καὶ νὰ τοῦ προσφέρῃς τὴν ψυχὴν σου ἐλευθέραν παντελῶς ἀπὸ τὰ ἐπίγεια, ἔχοντας ἐσωτερικὴν ἐπιθυ-
μίαν νὰ πληρῶνεται εἰς ἐστὲ ἐντελῶς εἰς ὅλα, καὶ διὰ ὅλα, ἡ θεία του θέλησις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄.

Ὅτι ἡ ψυχὴ, γυμνωθεῖσα ἀπὸ τὴν ἰδίαν της θέλησιν, πρέπει νὰ παραστέκεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Ελπίζοντας, ἀδελφε, εἰς τὸν ἴδιον Θεόν, ὅπου σὲ προσκαλεῖ, λέγων· « Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμέ-
νοι, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς » (Ματθ. ια. 28)· ἤγουν, ἐλᾶτε ὅλοι ἐσεῖς, ὅπου εἶσθε κοπιασμένοι, καὶ φορτωμένοι, καὶ ἐγὼ θέλω σᾶς ἀναπαύσω· εἰς αὐτὸ, λέγω, τὸ κάλεσμα τοῦ Θεοῦ,

πρέπει νὰ ἀκολουθῇς, προσμένοντας μὲ αὐτὸ τὸν ἐρχομὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ῥίπτου ἀποφασιστικῶς μὲ κλεισμένα μάτια εἰς τὸ πέλαγος τῆς θείας προνοίας, καὶ τῆς αἰωνίου εὐδοκίας· εἰς τρόπον ὅπου, νὰ φέρεσαι ὡσάν ἄψυχον πρᾶγμα ἀπὸ τὰ δυνατώτατα κύματα μόνης τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ, χωρὶς ἐσὺ νὰ ἐναντιώνεσαι εἰς αὐτὰ μὲ τὴν ἐδικήν σου θέλησιν, διὰ νὰ κομισθῇς εἰς τὸν λιμένα τῆς τελειότητος, καὶ σωτηρίας σου. Ὅθεν, κάνωντας τοῦτο πολλαῖς φοραῖς τὴν ἡμέραν, ἀγωνίσου, καὶ σπούδασε μὲ ὁσὴν ἀσφάλειαν δυναθῇς, τόσον ἐσωτερικὴν, ὡσάν καὶ ἐξωτερικὴν, διὰ νὰ πλησιάσῃς μὲ δλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς σου εἰς ἐκείνας τὰς πράξεις, ὅπου σὲ παρακινοῦν νὰ ἀγαπήσῃς τὸν Θεόν· αἱ ὁποῖαι εἶναι, ἡ προσευχὴ, καὶ παντοτεινὴ ἐνθύμησις τοῦ Γλυκυτάτου ὀνόματός του, τὰ ἐκ τῆς ἀγάπης του χέόμενα δάκρυα, ἡ πρὸς αὐτὸν θερμὴ εὐλάβεια καὶ χαρὰ, καὶ τὰ λοιπὰ πνευματικὰ ἔργα. Αὐταὶ δὲ αἱ πράξεις, ἃς ἦναι πάντοτε, χωρὶς βίαν καὶ δυναστείαν τῆς καρδίας σου, διὰ νὰ μὴ σὲ ἀδυνατίσουν διὰ μέσου τῶν γυμνασμάτων, τῶν ἀδιακρίτων καὶ ἐνοχλητικῶν· καὶ ἴσως νὰ σὲ σκληρύνουν, καὶ νὰ σὲ κάμουν ἀπρόσδεκτον, καὶ μὴ χωρητικόν. Λάβε εἰς τοῦτο καὶ τὴν συμβουλὴν τῶν ἐμπείρων, καὶ γύρευσε νὰ συνηθίζῃς πάντοτε νὰ διατρίβῃς μὲ ἐπιθυμίαν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἕως τέλους, καὶ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν διηνεκῶν καὶ ἐρασμίων εὐεργεσιῶν του· καὶ δέχου μὲ ταπεινώσιν τὰ κατασταλάγματα, καὶ γλυκάδας, ὅπου θέλουν κατεβοῦν εἰς τὴν ψυχὴν σου ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνέκφραστον του ἀγαθότητα.

Ταῦτα πάντα, καὶ μάλιστα τὰ δάκρυα (1), μὴ γυρεύῃς

(1) Ἄλλο εἶναι πένθος, καὶ ἄλλο εἶναι δάκρυα. Πένθος γὰρ εἶναι, ἕνας λυπηρὸς λογισμὸς, καὶ ἕνας πόνος τῆς καρδίας, μὲ τὸν ὅποιον λυπούμεθα καὶ πονοῦμεν· α. διὰτὶ ἐλυπήσαμεν καὶ ἐπαραπικράναμεν τὸν Θεὸν μὲ τὰς ἁμαρτίας μας, καὶ παρέδωκεν τὰς ἐντολάς του· β'. διὰτὶ ἐστερήθημεν τῆς ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ χάριτός του, καὶ τῆς βασιλείας του μετὰ θάνατον· καὶ γ'. διὰτὶ μὲ τὰς ἁμαρτίας μας,

ἐσὺ βιαίως, ἀλλὰ στέκου ἥσυχος εἰς μοναξίαν ἐσωτερικὴν, παρακαλῶντας δι' αὐτὰ, καὶ προσμένων νὰ πληροφορηθῇ εἰς ἐσὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅταν ἐκεῖνος σοῦ τὰ δώσῃ, τότε θέλουν εἶναι γλυκὰ, καὶ κάρπιμα, χωρὶς ἐδικόν σου κόπον. Διὰ τοῦτο καὶ θέλεις τὰ δεχθῆς, μὲ κάθε ἡδύτητα· καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅλα, μὲ κάθε ταπείνωσιν. Τὸ κλειδίον δὲ, μὲ τὸ ὅποιον ἀνοίγονται τὰ ἀπόκρυφα ταμεῖα τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν τῆς γνώσεως καὶ θείας ἀγάπης, εἶναι, τὸ νὰ ἡξεύρης νὰ ἀπαρνήσῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς κάθε καιρὸν, καὶ εἰς κάθε πρᾶγμα· καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ἴδιον, κλείεται ἡ θύρα τῆς ἀγνωσίας καὶ ψυχρότητος, ὅπου εἴχομεν ἕως τότε.

Ἀγάπα, ὅσον ἡμπορεῖς, νὰ στέκῃς μὲ τὴν Μαρίαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἄκουε ἐκεῖνο, ὅπου σοῦ λέγει ὁ Θεός. Πρόσεχε, ὅτι οἱ ἐχθροὶ σου (ἀπὸ τοὺς ὁποίους, ὁ μεγαλύτερος εἶσαι ἐσὺ ὁ ἴδιος), νὰ μὴ σοῦ ἐμποδίσουν αὐτὴν τὴν ἀγίαν σιωπὴν. Καὶ ὅταν ἐσὺ ζητῇς μὲ τὸν νοῦν σου νὰ εὑρῇς τὸν Θεόν, διὰ νὰ ἀναπαυθῇς εἰς αὐτόν, μὴ γυρεύῃς τόπους καὶ ὁροθέσια

κατεστήσαμεν τὸν ἑαυτόν μας ὑπόδικον εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν. Ὁ πόνος δὲ οὗτος καὶ ὁ διαλογισμὸς, γίνεται ὡσὰν ἓνα βάρος καὶ πλάκωνει τὴν καρδίαν, ἢ ὡσὰν ἓνα κεντρὶ ὅπου τὴν κεντᾷ, καὶ ἐκ τούτου ἀκολουθοῦν εἰς αὐτὴν, οἱ ἀπὸ βάθους ἀναστεναγμοί· ὅταν δὲ αὐξήσῃ πολὺ τὸ πλάκωμα αὐτὸ, καὶ τὸ κέντημα, τότε κατανύγεται ἡ καρδία, καὶ πηδοῦν δάκρυα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς, διὰ μέσου ὧως τῆς συνεργίας τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ· ὅστις μᾶς χαρίζει ταῦτα, διὰ νὰ πλύνωμεν τὰς ἁμαρτίας μας, καὶ διὰ νὰ ἐξιλεώσωμεν τὴν θείαν ὀργὴν του. Διατὶ, καθὼς γέγραπται, ὅτι ὁ Θεὸς σκληρύνει τὰς καρδίας· α' Ἐσκληρύνει τὰς καρδίας ἡμῶν τοῦ μὴ φοβεῖσθαι σε ἡ' (Ἡσ. ζγ'. 17)· μὲ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς χάριτός του· ἐτ' εἰ γέγραπται, ὅτι, καὶ κατανύγει τὰς καρδίας, μὲ τὴν δόσιν καὶ ἐνέργειαν τῆς χάριτός του· (Ῥωμ. ια'. 8· καὶ Ψαλμ. νθ'. 3· Ἡσ. κθ'. 10). Λοιπὸν ἡμεῖς, εἰς μὲν τὸ πένθος πρέπει νὰ καταγινώμεθα πάντοτε· διατὶ εἶναι εἰς τὸ χεῖρ τὸ ἐδικόν μας, καὶ παρομοιάζει μὲ τὴν ἐπιστροφὴν, καὶ μετάνοιαν τοῦ Ἀσώτου υἱοῦ· τὰ δὲ δάκρυα, πρέπει νὰ τὰ ζητοῦμεν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὡσὰν ὅπου εἶναι χάρισμα ἐδικόν του, καὶ παρομοιάζουν μὲ τὰ ἐναγκαλισματα καὶ φιλήματα τοῦ θείου πατρὸς, τὰ ὅποια ἔκαμεν εἰς τὸν Ἀσῶτον, ὡς λέγει ὁ τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος (σελ. 949 Φιλοκαλίας).

μέ την ἀσθενῇ καὶ στενῇ φαντασίαν σου (1). Διατί, αὐτὸς ἀσυγκρίτως εἶναι ἄπειρος, καὶ εὐρίσκεται πανταχοῦ εἰς ὅλα, μᾶλλον δὲ ὅλα τὰ πράγματα εὐρίσκονται εἰς αὐτόν· ἐσύ θέλεις τὸν εὐρης μέσα εἰς τὴν ψυχὴν σου (2) κάθε φορὰν, ὅπου τὸν γυρεύσης ἀληθῶς· ἤγουν, διὰ νὰ εὐρης αὐτὸν μόνον, καὶ ὅχι διὰ νὰ εὐρης τὸν ἑαυτὸν σου. Διότι, ἡ τρυφή τοῦ Θεοῦ εἶναι, νὰ στέκη μὲ ἡμᾶς τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὡς προείπομεν, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ ἀξιόους τοῦ ἑαυτοῦ του, χωρὶς νὰ ἔχῃ καμμίαν χρεῖαν ἀπὸ ἡμᾶς.

Ὅταν ἀναγινώσκῃς, ἡ μελετᾷς τὰς θείας Γραφάς, μὴν ἔχῃς σκοπὸν διὰ νὰ ἀπερνᾷς μόνον τὰ φύλλα· ἀλλὰ εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια, ὅπου εὐρης ἀνάπαυσιν, ἡ κατάνυξιν, καὶ ἀγάπην θείαν,

(1) Ὅθεν ὁ ἱερός Λύγουστίνος ἐν ταῖς ἐρωτικαῖς του εὐχαῖς, ἐρωτήσας τοὺς φωστῆρας, τοὺς ἀστέρας, τὴν ἀβυσσον, καὶ τὰ ἄλλα κτίσματα, ἃν ἔχουν αὐτὰ τὸν Θεόν του, καὶ μαθὼν παρ' αὐτῶν, ὅτι, δὲν κατοικεῖ εἰς αὐτά· τέλος πάντων ἐπιστραφεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, εὗρε τὸν Θεὸν κατοικοῦντα μέσα του· ὅθεν ἐλεεινολογεῖ τὸν ἑαυτὸν του, πῶς ἐζήτηι τὸν Θεὸν εἰς τὰ ἔξω, εἰς καιρὸν ὅπου αὐτὸς εὐρίσκετο μέσα του.

(2) Σημείωσι, ὅτι, εὐρίσκεται ὁ Θεὸς μέσα εἰς τὴν ψυχὴν καὶ μετέχεται, οὐχὶ κατὰ τὴν ἐδικήν του οὐσίαν· ἄπαγε! ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ χάριν καὶ ἐνέργειαν, ὡς λέγουσιν οἱ ἱεροὶ Θεολόγοι· εὐρίσκεται δὲ, ὅχι μόνον εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον εἰς τὴν οὐσίαν αὐτῆς. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ Θεὸς μόνος εἶναι οὐσιῶν ποιητής, ἀκολούθως αὐτὸς μόνος εἶναι ὅπου διήκει καὶ ἐνοῦται διὰ μέσου τῶν οὐσιῶν, καὶ μετὰ τῶν οὐσιῶν, τὸς τῶν σωμάτων, ὅσον καὶ τῶν πνευμάτων, καθὼς λεπτολογεῖ ὁ ὑψινοῦστατος ἐκεῖνος Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης ἐν τῇ πρὸς Βαρλαάμ ἐπιστολῇ· μᾶλλον δὲ, καὶ ἀληθέστερον εἶπειν, αὐτὸς εἶναι τὸ κέντρον ὅλον, ἐν ᾧ συνίστανται καὶ στερεοῦνται πᾶσαι αἱ οὐσίαι τῶν ὄντων, κατὰ τὸ, « ἐν ᾧ αὐτῷ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν » (Πράξ. ζ'. 28)· ὅρα καὶ τὸ κδ'. Κεφάλ. τοῦ α. μέρους. Εἶπα δὲ, ὅτι μόνος ὁ Θεὸς μετὰ τῶν οὐσιῶν ἐνοῦται· ἐπειδὴ κανένα κτίσμα, εἴτε πνεῦμα εἶναι, εἴτε σῶμα, μετὰ τῆς οὐσίας ἄλλου κτίσματος, οὐχ' ἐνοῦται, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἐνεργείας μόνῃς, ὥστε καὶ ὁ σατανᾶς, δὲν δύναται νὰ ἐνωθῇ μὲ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ κοινωνεῖ μὲ μόνην τὴν ἐνέργειάν της κατὰ συζυγίαν, ὡς λέγει ὁ ἀνωτέρω θεῖος Γρηγόριος.

ἡ πνευματικὴν χαρὰν· ἐκεῖ στάσου, καὶ ἀπολάμβανε τὸν Θεόν, εἰς κάθε τρόπον, ὅπου αὐτὸς θελήσῃ νὰ κοινωνηθῇ ἀπὸ ἐσέ· καὶ ἐὰν ἀφήσῃς ἐκεῖνο, ὅπου εἶχες διωρισμένον νὰ μελετήσῃς, μὴ φοβηθῇς διὰ τοῦτο· διατί, ὁλος ὁ σκοπὸς, καὶ τὸ τέλος αὐτῶν τῶν γυμνασμάτων εἶναι, νὰ ἀπολαύσῃς τὸν Θεόν· μὲ γνώμην ὁμως, νὰ μὴν ἐκλέξῃς διὰ κύριον σκοπὸν καὶ τέλος τὴν τοιαύτην τοῦ Θεοῦ ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀγαπήσῃς καλλίτερα τὸ ἅγιόν του θέλημα, ἐπιθυμῶντας νὰ μιμηθῇς τὰ ἔργα του εἰς ἐκεῖνο, ὅπου ἡμπορεῖς. Ὅθεν, ὅταν ἐσὺ εὕρῃς τὸ τέλος, δὲν πρέπει νὰ φροντίζῃς πλέον διὰ τὰ μέσα· τὰ ὁποῖα διατάσσονται, ὅχι διὰ ἄλλο, παρὰ, διὰ νὰ ἀποκτηθῇ τὸ τέλος αὐτό. Ὅμοίως καὶ ὅταν μελετᾷς κἀνένα ἔργον, ἢ κἀνένα εἶδος ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἐκεῖνο, ὅπου κατανύγεσαι περισσότερον, εἰς ἐκεῖνο στέκου, καὶ μελέτα τὸν περισσότερον καιρόν. Ἐνὰ ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐμπόδια τῆς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας εἶναι, τὸ νὰ φροντίζῃς, ἀδελφε, καὶ νὰ δένῃς τὸν λογισμόν σου εἰς τὸ νὰ βιάζεσαι νὰ ἀπερνᾷς τόσα καθίσματα Ψαλτῆρι τὴν ἡμέραν, τόσα κεφάλαια ἀνάγνωσιν ἀπὸ τὰ ἅγια Εὐαγγέλια, ἢ ἀπὸ τὰς Ἐπιστολάς· καὶ τὸ νὰ ταράττεσαι ἀνίσως δὲν τὰ ἀπεράσῃς μόνον, χωρὶς νὰ φροντίζῃς διὰ νὰ κατανυχθῇ ἡ καρδίᾳ σου ἀπὸ τὰ ἀναγινωσκόμενα, ἢ νὰ λάβῃ ὁ νοῦς σου κἀνένα νόημα πνευματικὸν ἀπὸ αὐτὰ (1), τὸ ὁποῖον, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ, τὸ νὰ ζητῇς τὸν Θεόν, φεύγωντας ἀπὸ

(1) Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ, παραγγέλων νὰ ἀφίνωμεν τὴν ποσότητα καὶ τὴν γνῶσιν τῶν μέτρων, καὶ τοὺς στίχους, καὶ τὸ ἀποστήθισμα, καὶ μόνον ἡ διάνοιά μας νὰ θεωρῇ εἰς τὴν μελέτην τῶν λεγομένων, ἕως ὅπου νὰ ἐξυπνίσῃ ἡ ψυχὴ, ἢ εἰς δοξολογίαν Θεοῦ, ἢ εἰς λύπην ἐπωφελῇ καὶ κατανύξιν· καὶ ἀπὸ τότε ἡ σύγχυσις ἀναχωρεῖ, ἥτις ἀσπικνῶναι τὴν γλυκύτητα τῶν νοημάτων, καὶ ὡς ἂν βδέλλα συμπίνει τὰ πνευματικὰ νοήματα τῶν ἀναγινωσκομένων (Δόγ. λγ'. σελ. 211)· ὅρα καὶ τὸν κτ'. λόγον τοῦ αὐτοῦ σελ. 177· ὅπου ὁ αὐτὸς λέγει, ὅτι πρέπει μὲ κάθε ἐλευθερίαν νὰ ἀναγινώσκωμεν τὴν ἀκολουθίαν μας χωρὶς παραχρῆν· καὶ ἂν ὁ λογισμὸς μᾶς εἰπῇ νὰ ὀγλιγωρεῦσωμεν, πρέπει νὰ ἀφίνωμεν μίαν δόξαν, ἢ ὅσον θέλωμεν· καὶ τὰ ἐξῆς.

τὸν Θεόν, καὶ τὸ νὰ θέλῃς νὰ θεραπεύσῃς τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ κάμῃς τὸ θελημαί του.

Ἄν ἀληθῶς ἐπιθυμῇς νὰ περιπατήσῃς ἐν ἀρετῇ εἰς τούτην τὴν ζωὴν, καὶ νὰ φθάσῃς εἰς τὸ ἐπιθυμητὸν τέλος, μὴν ἔχῃς ἄλλον σκοπὸν, παρὰ τὸ νὰ εὕρῃς τὸν Θεόν· καὶ ὅπου αὐτὸς θέλει, ἐκεῖ ἅς φανερωθῇ· τότε δέ, ἅς τὸ κάθε πρᾶγμα, καὶ μὴ πορεύεσαι παρεμπρὸς, ἕως ὅπου ἐσὺ δὲν ἔχῃς θέλημα· ἀλλὰ ἀληθινά κάθε ἄλλο, καὶ ἀναπαύου μόνον εἰς τὸν Θεόν σου· καὶ πάλιν, ὅταν φανῇ ἀρεστὸν εἰς τὴν μεγαλειότητά του νὰ συρθῇ, καὶ νὰ μὴ φανερωθῇ πλέον εἰς ἐσέ κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον, τότε ἡμπορεῖς πάλιν νὰ μεταστραφῇς νὰ τὸν γυρεύσῃς, ἀκολουθῶν τὰ γυμνάσματά σου, καὶ πάντοτε μὲ τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ ἐπιθυμίαν· ἡγουν, ἵνα εὕρῃς δι' αὐτῶν τὸν ἡγαπημένον σου· καὶ εὐρίσκωντάς τον, νὰ κάμῃς τὸ αὐτὸ, ὅπου εἴπαμεν, ἀφίνωντας τὸ κάθε πρᾶγμα, καὶ ἀναπαυόμενος εἰς αὐτόν· γνωρίζωντας, πῶς, τότε πληρῶνεται ἡ ἐπιθυμία του. Καὶ τοῦτο πρέπει νὰ στοχάζεσαι καλὰ· διατὶ, πολλὰ Πνευματικὰ πρόσωπα ὑστεροῦνται πολὴν καρπὸν καὶ ἡσυχίαν, διατὶ μακραίνουν τόσον μὲ τὰ γυμνάσματά τους, μὲ τὸ νὰ τοὺς φαίνεται πῶς δὲν κάνουν τίποτε, ἂν δὲν τὰ τελειώσουν ὅλα, βάλλοντες εἰς τοῦτο τὴν τελειότητα· καὶ γενομένοι, ἰδιόρρυθμοι, καὶ ἀκόλουθοι τῆς θελήσεώς των· οἷτινες, βασανίζονται μὲν πολλὰ, καὶ κοπιᾶζουσι, δὲν φθάνουσιν ὅμως ποτὲ εἰς τὴν ἀληθινὴν ἀνάπαυσιν, καὶ ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ἀληθῶς, καὶ ἀναπαύεται ὁ Θεός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζητῇ τις τροφὰς, οὔτε πρᾶγμα, ὅπου νὰ δίδῃ ὁρεῖν, ἀλλὰ μόνον τὸν Θεόν.

Εκλεγε πάντοτε τὰ βάσανα, καὶ τὰς θλίψεις, καὶ ἀγάπα νὰ μὴν ἔχῃς χαρὰν μερικῶν φιλιῶν καὶ ὑπερασπίσεων, ὅπου δὲν σοῦ κάνουν καμμίαν ὠφέλειαν εἰς τὴν ψυχὴν· καὶ χαῖρε νὰ εἶ-

κης πάντοτε ὑποκείμενος, καὶ νὰ κρίμεσαι ἀπὸ τὴν θέλησιν ἁλ-
λων. Κάθε πρᾶγμα πρέπει νὰ σοῦ ᾖ αἰτία καὶ στράτα νὰ
πορευθῇς εἰς τὸν Θεόν, καὶ οὐδὲν πρᾶγμα, δὲν πρέπει νὰ σὲ ἐμ-
ποδίσῃ εἰς τὴν ὁδόν. Αὕτῃ πρέπει νὰ ᾖ ἡ χαρὰ σου, ᾗτοι τὸ
κάθε πρᾶγμα νὰ ᾖ διὰ ἐσὲ πικρία, καὶ μόνον ὁ Θεὸς
νὰ ᾖ ἡ ἀνάπαυσις σου. Ὅλα σου τὰ θάσανα, ἀναφε-
ρέτα εἰς τὸν Θεόν. Ἀγάπα τον, καὶ πρόσφερε εἰς αὐτὸν δλην
σου τὴν καρδίαν, χωρὶς κἀνένα φόβον· καὶ αὐτὸς θέλει εὖρη
τὸν τρόπον, νὰ διαλύσῃ ὅλας σου τὰς ἀμφιβολίας, καὶ θέλει σὲ
ἀνορθώσει, ἀνίσωσ καὶ ἔπεςες. Τελευταῖον, ἐν συντόμῳ σοῦ λέ-
γω· ἂν ἐσὺ ἀγαπᾷς τὸν Θεόν, θέλεις λάβῃς κάθε καλόν. Πρόσ-
φερε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν ὡς θυσίαν, ἐν εἰρήνῃ καὶ
ἡσυχίᾳ Πνεύματος. Διὰ νὰ περιπατήσῃς δὲ καλλίτερα εἰς αὐ-
τὴν τὴν ὁδοιπορίαν, καὶ διὰ νὰ μείνῃς χωρὶς κούρασιν, καὶ ταρα-
χὴν, πρέπει εἰς κάθε βῆμα ποδὸς νὰ πλατύνῃς, τὴν θέλησιν σου
εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅσον περισσότερον τὴν πλατύνῃς,
τόσον περισσότερον θέλεις λαβῇς· ἡ θέλησίς σου, πρέπει νὰ ᾖ
διαθεμένη τοιοῦτοτρόπως· ᾗτοι, νὰ θέλῃς κάθε πρᾶγμα, ἂν τὸ θέ-
λῃ καὶ ὁ Θεός· καὶ νὰ μὴ θέλῃς οὐδὲν, ἂν δὲν τὸ θέλῃ ὁ Θεός.
Πάντοτε, καὶ εἰς κάθε ὑπόθεσιν, ἀνανέωνε τὴν πρόθεσιν καὶ
ἀπόφασιν τῆς ψυχῆς, τὸ νὰ ᾖσαι ἄρεστός τῷ Θεῷ· φυλάττου
δὲ, νὰ μὴν ἀποφασίσῃς ποτὲ σου διὰ κἀνένα πρᾶγμα, ὅπου ἔχει
νὰ ἀκολουθήσῃ, ἔξω ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὥραν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐ-
ρίσκεσαι «οὐ γὰρ οἶδας, τί τέξεται ἡ ἐπιούσα»· (Παροιμ. ζ'. 1).
Ἀλλὰ κράτει τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ἐλευθερίαν. Δὲν ἐμποδίζεται
δμως διὰ τοῦτο, τὸ νὰ προσέχῃ κάθε ἓνας μὲ φρονίμην φρον-
τίδα καὶ ἐπιμέλειαν, εἰς ἐκεῖνο, ὅπου τοῦ χρειάζεται, κατὰ τὴν
στάσιν καὶ ἐπαγγέλματός. Διατί, αὕτῃ ἡ προσοχὴ καὶ φρον-
τίδα εἶναι κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἐμποδίζει τὴν εἰ-
ρήνην οὔτε τὴν ἀληθῆ Πνευματικὴν προκοπὴν. Εἰς ὅλα τὰ πράγ-
ματα, ἀποφάσκει νὰ κἀνῃς ἐκεῖνο, ὅπου ἡμπορεῖς, καὶ ἐκεῖνο, ὅπου
πρέπει, καὶ ἔχεις χρέος νὰ κάμῃς· καὶ ἅς ᾖσαι ἀδιάφορος, καὶ
ταπεινὸς εἰς ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου ἀκολουθεῖ ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου.

Ἐκεῖνο, ὅπου ἡμπορεῖς νὰ κάνῃς πάντοτε εἶναι, τὸ νὰ προσφέρῃς εἰς τὸν Θεὸν τὴν θέλησίν σου, καὶ νὰ μὴ θέλῃς νὰ ἐπιθυμῇς περισσότερον, ἔχοντας πάντοτε αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ὄντας ξεκολλημένους ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη (τὸ ὅποιον ἡμπορεῖς νὰ ἔχῃς εἰς κάθε καιρὸν, καὶ εἰς κάθε τόπον) θέλεις χαίρεσαι ἡσυχίαν καὶ εἰρήνην. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Πνεύματος, συνίσταται τὸ μέγα ἐκεῖνο καλὸν, ὅπου ἐσὺ ἀκούεις ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς· ἡ ὁποία ἐλευθερία, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ, τὸ νὰ καρτερῇ καὶ νὰ μένῃ ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος εἰς τὸν ἑαυτὸν του, χωρὶς νὰ ἐξαπλῶνῃ, ἢ νὰ ἐπιθυμῇ νὰ γυρεύῃ καὶ νὰ πρᾶγμα, ἔξω τοῦ ἑαυτοῦ του· ὥστε, ὅλον τὸν καιρὸν, ὅπου ἐσὺ θέλεις σέ-καὶς οὕτως ἐλεύθερος, θέλεις ἀπολαμβάνει· ἐνταύτῳ καὶ ἐκείνην τὴν θείαν καὶ ἀνεκδιήγητον χαρὰν, ἣτις εἶναι, ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὅπου εἶναι μέσα μας· Καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· «ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν» (Λουκ. ιζ'. 21).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ μικροψυχῇ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ἀγκαλὰ καὶ νὰ αἰσθάνεται εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἀντίστασιν καὶ ἐνόχλησιν διὰ τὴν προβόρηθεϊσαν εἰρήνην.

Ηξευρε, ὅτι πολλάκις θέλεις αἰσθάνεσαι τὸν ἑαυτὸν σου, νὰ ἐνοχλῇται, καὶ νὰ ὑστερῇται ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀγίαν εἰρήνην, καὶ γλυκεῖαν μοναξίαν, καὶ ἀγαπητὴν εὐλευθερίαν· καὶ καὶποτε θέλῃ σηκωθῇ ἀπὸ τὰς κινήσεις τῆς καρδίας σου ἕνας κονιορτὸς, ὅπου ἔχει νὰ σὲ ἐνοχλήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ὁδὸν, ὅπου μέλλεις νὰ κάμῃς. Καὶ εἰς τοῦτο παραχωρεῖ ὁ Θεὸς, διὰ μεγαλῆτερόν σου καλόν· ἐνθυμοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ πόλεμος, ἀπὸ τὸν ὅποιον οἱ ἅγιοι ἔλαβον τοὺς στεφάνους τῶν μεγάλων μισθῶν· εἰς ὅλα ἐκεῖνα, ὅπου σὲ συγχύζουν, πρέπει νὰ εἰπῇς· «Κυρίέ μου, βλέπεις ἐδῶ » τὸν δοῦλόν σου· ἄς γίνῃ εἰς ἐμὲ τὸ θέλημά σου· ἡξεύρω καὶ » ὁμολογῶ, ὅτι ἡ ἀλήθεια τῶν λόγων σου, διαμένει πάντοτε » στερεά· καὶ αἱ ἐπαγγελίαι σου, εἶναι ἀψευδεῖς, καὶ εἰς αὐτάς

» ἐλπίζω· ἐγὼ στέκω, μόνον διὰ ἐσέ ». Εὐτυχῆς, βέβαια, εἶναι ἐκείνη ἡ ψυχὴ, ὅπου προσφέρεται τοιοῦτοτρόπως εἰς τὸν Κύριόν της κάθε φοράν, ὅπου ἐνοχληθῇ καὶ συγχυθῇ. Καὶ ἂν διαμείνῃ οὗτος ὁ πόλεμος, καὶ δὲν ἡμπορέσῃς ἔτζι ὀγλίγωρα, καθὼς θέλεις, νὰ συσχηματίσῃς τὸ θέλημά σου μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μὴ μικροψυχήσῃς διὰ τοῦτο, μηδὲ λυπηθῇς· ἀλλὰ ἀκολούθει, τὸ νὰ προσφέρῃσαι, καὶ νὰ προσκυνῇς· καὶ θέλεις νικήσεις· ἰδὲ εἰς τὸν κῆπον τὸν πόλεμον, ὅπου ἔλαβεν ὁ Χριστὸς σου, καὶ ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἀπεστρέφετο, λέγουσα· « Πάτερ, εἰ δυνατόν, πα- » ρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ Ποτήριον τοῦτο! » Ἀλλὰ παρευθὺς ἐμετάστρεφε, νὰ βάλλῃ τὴν ψυχὴν του εἰς μοναξίαν· καὶ μὲ ἓνα θέλημα ἀπλοῦν καὶ ἐλεύθερον, ἔλεγεν ἐν θαυμάτῳ ταπεινώσει. πλὴν, οὐχ' ὥς « Ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὥς Σὺ »· (Ματθ. κς'. 39).

Ὅταν εὐρίσκεισαι εἰς κάμμιναν δυσκολίαν, μὴ κινήσῃς βῆμα ποδὸς, ἂν δὲν ὑψώσῃς πρῶτον τοὺς ὀφθαλμούς σου εἰς τὸν Χριστὸν ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν· καὶ εἰς αὐτὸν θέλεις ἰδῆς γραμμέ- νον καὶ τυπωμένον μὲ μεγάλα γράμματα, τὸ πῶς ἔχεις καὶ ἐσύ νὰ φέρεσαι εἰς ἐκείνην τὴν θλίψιν· καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν τύπον, μετὰγραψέ το, διὰ τῶν ἔργων εἰς τὸν ἑαυτόν σου· καὶ ἀνίσως ποτὲ ἐνοχληθῇς ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ ἑαυτοῦ σου, μὴ μικροψυχήσῃς, μηδὲ χωρισθῇς ἀπὸ τὸν σταυρόν· ἀλλὰ τρέξε εἰς προσευχὴν, καὶ καρτέρει εἰς τὴν ταπείνωσιν, ἕως ὅπου νὰ νικήσῃς τὴν θέλησίν σου, καὶ νὰ θελῃς νὰ γίνεταί ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ εἰς ἐσέ· καὶ ἀφ' οὗ ἀναχωρήσῃς ἀπὸ τὴν προσευχὴν, μὲ τὸ νὰ συνάξῃς τοῦτον τὸν μόνον καρπὸν, στέκου χαρμώσυνος. Ἀλλ' εἰάν δὲν ἔφθασες εἰς αὐτὸ, ἡ ψυχὴ σου μένει νῆστις, καὶ χωρὶς τὴν τροφήν της. Ἀγωνίζου, διὰ νὰ μὴ κατοικήσῃ κἀνένα ἄλλο εἰς τὴν ψυχὴν σου, οὐδὲ εἰς ὀλίγον καιρὸν, παρὰ μόνον ὁ Θεός· μὴ λυπῆσαι καὶ πικραίνεισαι διὰ κἀνένα πρᾶγμα· οὔτε νὰ βά- λῃς τοὺς ὀφθαλμούς σου εἰς τὰς πονηρίας καὶ κακὰ παραδείγ- ματα τῶν ἄλλων· ἀλλὰ, ὥς ἦσαι ὡσάν ἓνα μικρὸν παιδίον, ὅπου δὲν πάσχει κάμμιναν ἀπὸ αὐτὰς τὰς πικρότητας, ἀλλὰ διαπερνᾷ πανταχοῦ χωρὶς κάμμιναν βλάβην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Διὰ τὴν ἐπιμέλειαν, ὅπου ἔχει ὁ διάβολος εἰς τὸ νὰ ἐνοχλήσῃ αὐτὴν τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς μας· καὶ δι, ἡμεῖς πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν ἀπὸ τὰς παροργίας καὶ ἀπάτας αὐτοῦ.

Εχει συνήθειαν ὁ ἐχθρὸς μας διάβολος, νὰ χαίρεται εἰς τὴν σύγχυσιν καὶ ταραχὴν τῆς καρδίας, καθὼς χαίρεται καὶ ὁ λύκος εἰς τὸν χειμῶνα καὶ ἀνέμοταραχὴν. Ὅθεν, γυρεύει νὰ καταρουφᾷ τὰς ψυχὰς μας, καὶ νὰ τὰς κἀνῇ ὅσον ἡμπορεῖ, διὰ νὰ μακραίνωμεν ἀπὸ τὴν ταπεινώσιν καὶ ἀπλότητα· νὰ ἀποδίδουν δὲ εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, καὶ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φιλοπονίαν τους, ἁρποιαν ὑπόληψιν καὶ ψῆφος, καὶ νὰ μὴ βλέπουν τὸ ἔργον τῆς θείας, καὶ προκαταρктиκῆς καλουμένης χάριτος. Χωρὶς τὴν ὁποίαν, δὲν ἡμπορεῖ τινὰς νὰ εἴπῃ Κύριον Ἰησοῦν, κατὰ τὸν Παῦλον· « οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰμὴ » ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ » (ἀ. Κορινθ. ιβ'. 3). Καὶ ἀγκαλὰ ἡμποροῦμεν νὰ ἀντισταθοῦμεν εἰς αὐτὴν τὴν χάριν ἀπὸ λόγου μας μὲ τὸ ἐλεύθερον αὐτεξούσιον· δὲν ἡμποροῦμεν ὁμῶς καὶ νὰ τὴν δεχθοῦμεν, χωρὶς πάλιν αὐτὴν τὴν ἰδίαν χάριν· εἰς τρόπον ὅπου, ἐάν τις δὲν τὴν λάβῃ, εἶναι ἀπὸ αἰτίαν ἐδικὴν του· ἀλλ' ἐὰν φθάσῃ νὰ τὴν λάβῃ, πλέον δὲν κἀνει, οὔτε ἡμπορεῖ νὰ κἀμῃ κἀνένα ἔργον, χωρὶς αὐτὴν τὴν χάριν· ἥτις, δίδεται ἀρκετῶς εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Γυρεύει λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς, τὸ νὰ κρίνῃ, καὶ νὰ νομίζῃ καθ' ἑνα, πῶς εἶναι ἐπιμελέστερος τοῦ ἄλλου· καὶ πῶς, καλλίτερα διατίθεται νὰ δέχεται τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ· καὶ ἀκολούθως, γυρεύει ὁ ἐχθρὸς, δι, τὰ καλὰ ἔργα, νὰ τὰ καίῃ ὁ ἄνθρωπος μὲ ὑπερηφάνειαν, μὴ συλλογίζομενος τὴν ἀδυναμίαν του· καὶ διὰ τοῦτο, νὰ ἀπερνᾷ μὲ τὸν λογισμὸν του, εἰς τὸ νὰ καταφρονῇ τοὺς ἄλλους, πῶς δὲν κἀνουν αὐτὰ τὰ καλὰ ἔργα, ὅπου κἀνει αὐτός. Ὅθεν, ἂν ἐσὺ δὲν στέκῃς μὲ πολλὴν προσοχὴν, καὶ δὲν μεταστραφῇς εὐθὺς

μέ πολλήν ὀγλιγωρότητα, νὰ ἐντραπής, καὶ νὰ ταπεινωθῇς, καὶ νὰ καταφρονήσης τὸν ἑαυτὸν σου, ὡς εἶπαμεν, θέλει σὲ κάμῃ νὰ πείσης εἰς ὑπερηφάνειαν, ὡσὰν τὸν Φαρισαῖον, ὁποῦ λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, πῶς ἐκαυχᾶτο διὰ τὰ καλὰ του, καὶ ἔκρινε τῶν ἄλλων τὰ κακά.

Καὶ ἂν μίαν φορὰν, μέ τοιοῦτον τρόπον ἀποκτήσῃ ὁ ἐχθρὸς τὴν θέλησίν σου, βέβαια, θέλει σὲ κυριεύσει τελείως, καὶ θέλει σὲ κρημνίσῃ εἰς κάθε λογῆς κακίαν· καὶ ἔτσι, ἔχει νὰ ᾔναι μεγάλη ἡ ζημία σου, καὶ ὁ κίνδυνος. Διὰ τοῦτο μᾶς ἐπαρήγγειλεν ὁ Κύριός μας, νὰ ἀγρυπνοῦμεν, καὶ νὰ προσευχώμεθα· « Γρηγορεῖτε, καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν » (Ματθ. κς'. 41).

Εἶναι λοιπὸν ἀναγκαῖον, νὰ προσέχῃς μέ κάθε ἐπιμέλειαν, διὰ νὰ μὴ σὲ ὑστερήσῃ ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ ἑναν οὕτω μέγαν θησαυρόν· ὅστις εἶναι, ἡ εἰρήνη, καὶ γαλήνη τῆς ψυχῆς· διότι, μέ κάθε του δύναμιν ἐπιτηδεύεται νὰ ἀσπκώσῃ αὐτὴν τὴν ἀνάπαυσιν καὶ εἰρήνην, καὶ νὰ κάμῃ τὴν ψυχὴν νὰ ζῇ μέ ἀδυμονίαν καὶ σύγχυσιν· εἰς τὸ ὁποῖον, αὐτὸς ἠξέυρει, ὅτι συνίσταται ὅλη της ἡ ἀπώλεια, καὶ ἡ ζημία. Ἐπειδὴ, ἐὰν μία ψυχὴ εἶναι εἰρηνικὴ, κάμνει τὸ κάθε πρᾶγμα μέ εὐκολίαν· κάμνει καὶ πολλὰ ἔργα, καὶ ὅλα καλῶς· καρτερεῖ ἐκουσίως, καὶ εὐκόλως ἀνθίσταται εἰς κάθε ἀπάντημα· καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἂν ᾔναι συγχυσμένη καὶ ἀνήσυχος, κἀνει ὀλίγα ἔργα, καὶ πολλὰ ἀτελῇ· εὐθὺς κουράζεται· καὶ τελευταῖον, ζῇ εἰς ἄκαρπον μαρτύριον. Ὅθεν ἐσύ, ἐὰν θέλῃς νὰ νικήσῃς, καὶ νὰ μὴ σοῦ χαλάσῃ ὁ ἐχθρὸς τὴν πραγματείαν σου, πρέπει νὰ προσέχῃς περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο, νὰ μὴν ἀφήσῃς νὰ ἐμβῇ ταραχὴ εἰς τὴν ψυχὴν σου, καὶ νὰ μὴ στέρξῃς νὰ σταθῇ μίαν στιγμὴν συγχυσμένη. Καὶ διὰ νὰ ἠξέυρῃς νὰ φυλάττεσαι καλλίτερα ἀπὸ τὰς πανουργίας του καὶ ἀπάτας, εἰς τοῦτο τὸ σύμβαμμα κρᾶται διὰ βέβαιον κανόνα, ὅτι, κάθε λογισμὸς, ὁποῦ σὲ χωρίζει, καὶ σὲ μακραίνει ἀπὸ τὸ νὰ ἀγαπᾷς τὸν Θεόν, καὶ νὰ ἐλπίζῃς ὅλος δι' ὅλου εἰς αὐτόν, εἶναι ἕνας φανερός ἄγγελος τοῦ ἄδου· καὶ

ὥς τοιοῦτον, πρέπει νὰ τὸν ἀποβάλης, καὶ νὰ μὴ τὸν δέχῃσαι, οὔτε νὰ τὸν δίδῃς τελείως ἀκρόασιν. Ὅτι, τὸ ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ, τὸ νὰ ἐνώνῃ τὰς ψυχὰς πάντοτε, καὶ εἰς καθὲ ἀφορμὴν μὲ τὸν Θεόν, θερμαῖνον καὶ ἐξάπτον αὐτάς εἰς τὴν γλυκεῖάν του ἀγάπην, καὶ βάλλον εἰς αὐτάς νέαν πεποίθησιν, καὶ θάρρος εἰς τὸν Θεόν· τὸ ἔργον δὲ τοῦ διαβόλου, εἶναι πάντοτε ἐναντίον.

Ἐπειδὴ, αὐτὸς μεταχειρίζεται ὅλα τὰ μέσα καὶ τοὺς τρόπους, ὅπου ἡμπορεῖ, πρὸς τοῦτο τὸ τέλος· ἡγουν, ὡσάν νὰ εἰποῦμεν· βάλλει περισσὸν φόβον εἰς τὴν καρδίαν· αὐξάνει τὴν συνήθη ἀδυναμίαν τῆς ψυχῆς· δὲν ἀφίνει νὰ διατεθῇ, οὔτε νὰ γλυκανθῇ ἡ ψυχὴ, καθὼς πρέπει, οὔτε εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, οὔτε εἰς τὴν θείαν μετάληψιν, οὔτε εἰς τὴν προσευχήν· ἀλλὰ τὴν κάνει νὰ μεταχειρίζεται πάντοτε ταῦτα χωρὶς θάρρος, χωρὶς ἀγάπην, μὲ φόβον, καὶ μὲ σύγχυσιν· τὴν ἔλλειψιν τῆς αἰσθητικῆς εὐλαβείας, καὶ τὴν στέρησιν τῆς ἐσωτερικῆς γλυκύτητος, ὅπου ἀκολουθεῖ πολλάκις εἰς τὴν προσευχήν, καὶ εἰς τὰ ἄλλα γυμνάσματα, κάμνει τὴν ψυχὴν, νὰ τὰ λαμβάνῃ μὲ μίαν ἀνυπομόνητον λύπην, δίδωντάς της νὰ ἐννοῇ ὅχι πῶς ἡ τοιαύτη ὑστέρησις ἀκολουθεῖ ἐκ Θεοῦ πρὸς δοκιμὴν της· ἀλλὰ πῶς, κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, εἶναι ὅλα της τὰ ἔργα χαϊμένα· καὶ πῶς, ἦτον καλλίτερα νὰ ἀφήσῃ τὰ τόσα γυμνάσματά της καὶ τελευταῖον, τὴν κάνει νὰ ἔλθῃ εἰς τόσῃν μεγάλην σύγχυσιν καὶ ἀπελπισίαν, ὅπου νὰ νομίζῃ, πῶς, ὅ,τι καὶ ἂν κάνῃ, εἶναι ὅλον ἀνωφελές, καὶ ὅλον χωρὶς καρπόν. Ὅθεν, αὐξάνει εἰς αὐτὴν ἡ λύπη καὶ ὁ φόβος, εἰς τρόπον ὅπου, λογιᾶζει πῶς ὁ Θεὸς τὴν ἀλησημόνησε μὲ τελειότητα, καὶ τὴν ἐγκατέλιπεν.

Ἀλλὰ, δὲν εἶναι ἔτσι ἡ ἀλήθεια· διατὶ, ἂν καὶ νὰ δοκιμάζῃ ἡ ψυχὴ ξηρασίαν καὶ ἔλλειψιν τῆς αἰσθητικῆς εὐλαβείας, καὶ Πνευματικῆς γλυκύτητος· ἡμπορεῖ ὅμως πάντοτε, νὰ κάμῃ ἀναρθμητὰ καλὰ ἔργα, ἀκολουθοῦσα μόνῃν τὴν ἀπλὴν πίστιν, καὶ ἔχουσα ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν, εἰς τὸ νὰ κάνῃ τὸ καλόν, καθὼς δύναται. Ὅθεν, διὰ νὰ καταλάβῃς εἰς τοῦτο καλλίτερα,

καὶ διὰ τὰ μὴ σοῦ γένη αἰτία βλάβης, ἐκεῖνο τὸ καλὸν, καὶ ἡ ὠφέλεια, ὅπου θέλει τὰ σοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς, μὲ τὴν στέρησιν τῆς τοιαύτης εὐλαβείας καὶ γλυκύτητος, θέλω βάλλω εἰς τὸ ἀκόλουθον κεφάλαιον τὰ καλὰ, ὅπου προέρχονται ἀπὸ τὴν ταπεινὴν καρτερίαν, ὅπου δείξῃ τινὰς εἰς τούτην τὴν ξηρασίαν τῆς εὐλαβείας, διὰ τὰ τὰ μάθῃς καὶ ἐσύ, καὶ τὰ μὴ ὑστερηθῇς διὰ τοῦτο τὴν εἰρήνην, ὅταν σοῦ συμβῇ τὰ εὐρεθῇς εἰς παρομοίαν ξηρασίαν νοδός, καὶ εἰς λύπην τῆς καρδίας, τόσον διὰ τὴν στέρησιν τῆς εὐλαβείας καὶ Πνευματικῆς γλυκύτητος, ὅπου εἶχες, ὅσον καὶ διὰ τὴν πικρότητα, ὅπου γεύεσαι κάθε ἄλλου ἐσωτερικοῦ πειρασμοῦ, καὶ πονηρῶν λογισμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Ὅτι δὲν πρέπει τὰ συγχύζεται ἡ ψυχὴ, διὰ τοὺς ἐσωτερικοὺς πειρασμοὺς καὶ λογισμοὺς.

Αγαθὰ καὶ εἶπομεν προλαβόντως εἰς τὸ ζ'. κεφάλαιον περὶ πικρότητος, καὶ ἐσωτερικῆς ξηρασίας τῆς εὐλαβείας· ἀλλὰ καὶ τώρα λέγομεν, ὅσα ἐκεῖ ἀφήσαμεν· ἡγουν, ὅτι εἶναι πολλὰ τὰ καλὰ, ὅπου κάνει εἰς τὴν ψυχὴν ἡ πικρότης αὕτη, καὶ ξηρασία ἡ Πνευματικὴ, ἥτοι, ἡ στέρησις τῆς Πνευματικῆς χαρᾶς καὶ γλυκύτητος, ἂν τὴν δεχθοῦμεν μὲ ταπεινώσιν καὶ ὑπομονήν· τὰ ὅποια, ἂν ἤθελε καταλαμβάνῃ ὁ ἄνθρωπος, ἀναμφιβόλως δὲν ἤθελεν ἔχῃ τόσῃ ἐνόχλησιν καὶ λύπην, ὅταν τοῦ ἐσυνέβαιναν· διὰ τί, ἤθελε μετρά τὴν τοιαύτην πικρότητα καὶ στέρησιν, ὅχι ὡς σημεῖον μίσους, ὅπου τοῦ δείχνει ὁ Θεός· ἀλλὰ ὡς σημεῖον μεγάλης καὶ ἐξαιρέτου ἀγάπης, καὶ ἤθελε τὴν δέχεται, ὡς ἐξαιρετον χάριν, ὅπου τοῦ κάνει. Διατί, τὰ παρόμοια πράγματα δὲν συμβαίνουν, πάρεξ εἰς ἐκείνους, ὅπου θέλουν τὰ δοθοῦν περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ μακρύνουν ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅπου ἡμποροῦν τὰ τοὺς βλάψουν. Καὶ δὲν συμβαίνουν κοινῶς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστροφῆς των· ἀλλὰ, ἀφ' οὗ δουλεύουσιν τὸν Θεὸν μερικὸν καιρὸν, καὶ ἀφ' οὗ

καθαρίσουν μετρίως τὴν καρδίαν των μετὴν ἱεράν προσευχὴν καὶ κατάνυξιν, καὶ αἰσθανθοῦν ἐκ μέρους ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ποιεῖν Πνευματικὴν γλυκύτητα, θέρμην τε καὶ χαράν, καὶ ἀφ' οὗ ἀποφασίσουν καὶ ὁλοκλήρως θέλουν νὰ δουλεύουν τὸν Θεὸν μετὰ περισσοτέραν τελειότητα, καὶ ἤδη ἄρχισαν τὸ ἔργον· ἐπειδὴ, ποτὲ δὲν βλέπομεν τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καὶ ἐκείνους, ὅπου εἶναι δοσμένοι εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, νὰ παθαίνουν τοιαῦτα, καὶ νὰ παραπονοῦνται εἰς παρομοίους πειρασμούς. Ὅθεν, φαίνεται καθαρώς, ὅτι τούτῃ ἡ πικρότης, εἶναι ἓνα τίμιον καὶ ἀκριδὸν φαγητόν· μετὰ τὸ ὅποιον ὁ Θεὸς προσκαλεῖ ἐκείνους, ὅπου ἀγαπᾷ νὰ τοὺς φιλεύσῃ· καὶ ἀγκαλὰ εἰς τὴν γεῦσίν μας δὲν ἦναι νόσιμον· μ' ὅλον τοῦτο, μᾶς ὠφελεῖ πολλὰ, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζωμεν τότε, ὅπου τὸ γεύομεθα. Διὰ τὴν εὐρισκομένην ἢ ψυχὴν εἰς τοιαύτην ξηρασίαν καὶ πικρὰν γεῦσιν, καὶ πάσχουσα πολλὰκις τοιοῦτους πειρασμούς καὶ λογισμούς, ὅπου, μόνον νὰ τοὺς λογισθοῦμεν, μᾶς ταραττοῦν, καὶ μᾶς φαρμακεύουν τὴν καρδίαν, καὶ σχεδὸν παραλύουν ὅλον τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον· ἔρχεται μετὰ τοῦτον τὸν τρόπον, νὰ ἀποκτᾷ φόβον, μῖσος καὶ ἀποστροφὴν τοῦ ἑαυτοῦ της, καὶ ἐκείνην τὴν ταπείνωσιν, ὅπου ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ λόγου μας· καὶ πρὸς τούτοις ἀποκτᾷ θερμότεραν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, προσοχὴν ἀκριβεστέραν εἰς τοὺς λογισμούς, στόμαχον δυνατώτερον εἰς τὸ νὰ χωνεύῃ τοὺς πειρασμούς χωρὶς βλάβην, καὶ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα, εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ μετὰ εὐκολίαν τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν, καθὼς εἶπεν ὁ Παῦλος (Ἑβρ. εἰ. 14). Ἀγκαλὰ (ὡς εἶπα) ἡ ψυχὴ, ὅπου τότε δὲν ἐννοεῖ αὐτὰ τὰ ἀπόκρυφα αἵτια, συγχάινεται καὶ φεύγει τὴν ῥηθεῖσαν πικρότητα, ὡσὰν ὅπου δὲν θέλει νὰ μείνῃ ποτὲ χωρὶς Πνευματικὴν γεῦσιν καὶ ἡδονήν· καὶ χωρὶς αὐτῆς, καθὲς ἄλλην γύμνασιν, νομίζει καιρὸν χαϊμένον, καὶ κόπον, χωρὶς προκοπὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ΄.

Ὅτι οἱ πειρασμοὶ ὅλοι, μᾶς ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν πρὸς
ὠφέλειάν μας.

Καὶ διὰ τὰ καταλάβωμεν πλέον καθολικῶς, ὅτι, ὅλοι οἱ πειρασμοὶ μᾶς ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ συμφέρον μας (1), πρέπει νὰ συλλογισθοῦμεν, πῶς, ὁ ἄνθρωπος, διὰ τὴν κακὴν κλίσιν τῆς διεφθαρμένης του φύσεως, εἶναι ὑπερήφανος, φιλόδοξος, δοκόφρων εἰς τὸ ἄκρον, καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς ἰδίας του γνώμης, καὶ θέλει πάντοτε νὰ ψηφᾷται ἀπὸ ὅλους, περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπου εἶναι τῇ ἀληθείᾳ· αὐτὸ δὲ τὸ ψῆφος, καὶ ἡ ὑπόληψις, εἶναι τόσον κινδυνώδης διὰ τὴν πνευματικὴν προκοπὴν του, ὅπου καὶ αὐτὴ μοναχὴ ἡ ὁσμὴ τῆς εἶναι ἄρκετή, νὰ μὴν ἀφήσῃ τὸν ἄνθρωπον, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀληθινήν

(1) Πολλαῖς, καὶ διάφοραι εἶναι, ἡ αἰτίαις, διὰ τὰς ὁποίας ἀφί-
νει ὁ Θεός, κατὰ τὴν ἄβυσσον τῶν ἀκαταλήπτων κριμάτων του, νὰ
ἔρχονται οἱ πειρασμοὶ, τόσον εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ὅσον καὶ εἰς τοὺς
ἁγίους καὶ ἐναρέτους· ὁ θεὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν ὁμιλίαν ὅπου κά-
μνει εἰς τὸ Ἀποστολικὸν ῥητὸν τὸ, « Καὶ οὖν ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν
» στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας » ἐνδεκα αἰτίας ἀπα-
ριθμεῖ, διὰ τὰς ὁποίας συγχωρεῖ ὁ Θεὸς νὰ πειράζωνται οἱ ἅγιοι.
Καὶ ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος, πολλὰς ἄλλας αἰτίας ἀναφέρει, διὰ τὰς
ὁποίας πειράζονται οἱ ἄνθρωποι, τόσον ἐν τῷ πέμπτῳ αὐτοῦ λόγῳ
(σελ. 35), ὅσον καὶ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ὁγδόῳ· ἐπιφέρει ὅμως, ὁ
αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ μὴ. λόγῳ γενικῶς. ὅτι· « παντὶ ἀνθρώπῳ ὠφελεῖ
» ὁ πειρασμός. . . . οἱ ἀγωνίζονται πειράζονται, ἵνα προτιθήσῃ τῷ
» πλούτῳ αὐτῶν· οἱ χαῖνοι, ἵνα ἐκ τῶν βλαπτόντων φυλάζωνται
» ἑαυτοὺς· καὶ οἱ ὑπνώττοντες, ἵνα εἰς ἐξυπνισμόν εὐτρεπισθῶσι· καὶ
» οἱ μακρὰν ὄντες, ἵνα προσεγγίσῃ τῷ Θεῷ· οἱ δὲ οἰκεῖοι, ἵνα ἐν
» παρρησίᾳ εἰσοικισθῶσι ». Ὅθεν, καὶ ὁ θεὸς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς
ἐν κεφ. μέ. τῆς Ὁρθοδόξ. Πίστεως, εἰπὼν πρότερον πῶς οἱ πειρα-
σμοὶ ἔρχονται εἰς τοὺς δικαίους τε καὶ ἁμαρτωλοὺς, κατὰ συγχώρη-
σιν, ἢ παραχώρησιν, καὶ ἐγκατάλειψιν οἰκονομικὴν καὶ παιδευτικὴν,
εἰς ὅλον τὸ ὕστερον ἐπιφέρει ταῦτα· « Δεῖ δὲ γινώσκειν ὡς πᾶσαι αἱ
» σκύθρωπαὶ ἐπιφοραὶ, τοῖς μετ' εὐχαριστίας δεχομένοις, πρὸς σω-
» τηρίαν ἐπάγονται καὶ πάντως ὠφελείας γίνονται πρόξενοι ».

τελειότητα. Ὁθεν, ὁ φιλόστοργος ἡμῶν Πατήρ Θεός, με τὸ νὰ ἔχη μίαν ἀγαπητικὴν πρόνοιαν εἰς τὸν καθ' ἓνα, καὶ μάλιστα, εἰς ἐκείνους, ὅπου ἀληθῶς ἐδόθησαν εἰς τὴν δούλευσίν του, φροντίζει πάντοτε με τοὺς πειρασμοὺς, ὅπου παραχωρεῖ νὰ μᾶς ἔρχονται, διὰ νὰ μᾶς δάλῃ εἰς τοιαύτην στάσιν, ὅπου νὰ ἡμποροῦμεν νὰ εὐγώμεν ἀπὸ τόσον φοβερὸν κίνδυνον τῆς τοιαύτης ὑπολήψεως, καὶ σχεδὸν βεβιασμένοι, νὰ ἐρχώμεθα εἰς τὴν ἀληθῆ, καὶ ταπεινὴν γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ μας· καθὼς ἔκαμεν με τὸν Ἀπόστολον Πέτρον, ὅπου ἐπαραχώρησε νὰ τὸν ἄρνηθῇ τρίς, διὰ νὰ ἡμπορῇ ἔτι νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀσθενειάν του, καὶ νὰ μὴ θαρρύνεται πλέον εἰς τὸν ἑαυτόν του· καὶ με τὸν Ἀπόστολον Παῦλον· εἰς τὸν ὅποιον, ἀφ' οὗ τὸν ἤρπασεν ἕως τρίτου οὐρανοῦ, καὶ τοῦ ἀπεκάλυψε τὰ θεῖα καὶ ἀπόκρυφα μυστήρια, ἔδωκεν ἓνα ἐνοχλητικὸν πειρασμόν, διὰ νὰ γνωρίσῃ τὴν φυσικὴν χαυνότητα καὶ ἀσθενειάν του, νὰ ταπεινῶνεται, καυχώμενος μόνον εἰς τὰς ἀσθενείας του, καὶ ἔτι τὸ μέγεθος τῶν ἀποκαλύψεων, ὅπου εἶχε τοῦ κάμῃ ὁ Θεός, νὰ μὴ τὸν κἀνῃ νὰ ἀνυψώνεται (1). Καθὼς ὁ ἴδιος τὸ λέγει· «ἐδόθη μοι σκόλωψ τῇ σαρκί, Ἄγγελος Σαταῶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι»· (ἀ. Κοριθ. ιβ'. 7).

Ὁ Θεὸς λοιπὸν, κινούμενος εἰς συμπάθειαν τῆς ταλαιπωρίας καὶ παρανόμου κλίσειός μας, παραχωρεῖ νὰ μᾶς ἔρχονται οἱ πειρασμοί, καὶ ἅποτε, νὰ ἦναι πολλὰ φρικτοὶ καὶ φοβεροί, κατὰ διαφόρους τρόπους, διὰ νὰ ταπεινούμεθα, καὶ νὰ γνωρίζωμεν τὸν ἑαυτόν μας (2), ἀγκαλὰ καὶ μᾶς φαίνονται πῶς εἶναι ἀνωφελεῖς· καὶ ἐδῶ δείχνει ἐνταύτῳ τὴν ἀγαθότητα, καὶ τὴν σο-

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σύρος ἅγιος Ἰσαὰκ περὶ τοῦ Παύλου λέγει· «ἐὰν τὸν Παῦλον ὠφελῇ ὁ πειρασμός, πᾶν στόμα φραγῆσεται, καὶ ἡ ὑπόδικος γενήσεται ὁ κόσμος τῷ Θεῷ»· (Λόγ. μῆ. σελ. 293).

(2) Ὅθεν, καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ ἐν τῷ μζ'. λόγῳ αὐτοῦ, εἰπὼν πρότερον διὰ τοὺς διαφόρους πειρασμοὺς, τόσον τοὺς ἐκ τῆς θείας ἀγάπης συγχωρουμένους, διὰ τὴν προκοπὴν καὶ αὐξησιν τῆς ψυχῆς, ὅσον καὶ τοὺς ἐκ τῆς παραχωρήσεως τοῦ Θεοῦ γινομένους εἰς τοὺς

φίαν του· ἐπειδὴ, μὲ ἐκεῖνο, ὅπου φαίνεται εἰς ἡμᾶς πλέον βλαπτικόν, περισσότερο μᾶς ὠφελεῖ· ἐπειδὴ, ταπεινούμεθα περισσότερο· τὸ ὁποῖον, εἶναι πλέον χρειάζομενον ἀπὸ ὅλα εἰς τὴν ψυχὴν μας. Ὅθεν, ἂν γενικῶς ὅλοι οἱ πειρασμοὶ προξενοῦν ταπεινώσιν, ἀκολουθεῖ, ὅτι νὰ ταπεινοῦται καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὅπου αἰσθάνεται τοὺς προῤῥηθέντας πειρασμοὺς, καὶ λογισμοὺς εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ τὴν τόσῃ ἀνευλάβειαν καὶ ξηρασίαν τῆς Πνευματικῆς χαρᾶς, καὶ γλυκύτητος· καὶ νὰ λογιᾷ, ὅτι τοῦ ἔρχονται ταῦτα διὰ τὰς ἁμαρτίας του· καὶ ὅτι, δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ ᾔῃαι τινας, ὅπου νὰ ἔχῃ τόσον ἡλαττωμένην τὴν ψυχὴν, καὶ νὰ δουλεύῃ τὸν Θεὸν μὲ τόσῃν χλιαρότητα, καθὼς εἶναι ἡ ἐδική του ψυχὴ· καὶ ὅτι, τοιοῦτοι λογισμοὶ δὲν ἔρχονται εἰς ἄλλους, παρὰ, εἰς ἐκεῖνους, ὅπου εἶναι ἐγκαταλειμμένοι ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἄξιος ἐγκαταλείψεως καὶ αὐτός.

Ἀπὸ τούτους δὲ τοὺς ταπεινοὺς λογισμοὺς, ἰδοὺ, τί κέρδος προξενεῖται! ὅτι ἐκεῖνος, ὅπου ἐλογιάζε πρότερον, πῶς εἶναι καίποιον τί, τώρα μὲ τοῦτο τὸ πικρὸν ἱατρικόν, ὅπου τοῦ ἔρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, νὰ νομίζῃ πῶς εἶναι ὁ πλέον παρανομώτερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, καὶ πῶς εἶναι ἀνάξιος καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος.

Καὶ, βέβαια, οὐδέποτε ἤθελεν ἔλθῃ εἰς τόσῃν εὐτελεῖ ἔννοιαν διὰ λόγου του, οὐδὲ εἰς τόσῃν βαθυτάτῃν ταπεινώσιν, ἂν δὲν ἤθελαν τὸν βιάσουν ἡ μεγάλη θλίψις, καὶ οἱ ξεχωριστοὶ ἐκεῖνοι πειρασμοὶ, καὶ αἱ πικρότητες τῆς καρδίας· αἵτινες εἶναι, μία χάρις, ὅπου κάνει ὁ Θεὸς εἰς τούτῃν τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς ἐκείνης, ὅπου ἀφιερόνεται εἰς αὐτὸν τεταπεινωμένη, διὰ νὰ τὴν ἰατρεύσῃ ὡς τοῦ ἄρέσει, μὲ ἐκεῖνα τὰ ἱατρικά, ὅπου αὐτὸς μόνος ἐντελῶς γνωρίζει, πῶς εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ὑγείαν, καὶ καλὴν τῆς κατὰστασιν.

Ἐξω ἀπὸ τούτους τοὺς καρπούς, ὅπου φέρουν εἰς τὴν ψυχὴν

ὑπερηγάνους· τελευταῖον λέγει· « ἡ ἰατρεία τούτων πάντων μία ἡ ἐστίν, ἐν ᾗ ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς εὕρισκει τις παράκλησιν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ εὐθέως. Καὶ τίς ἐστίν αὕτη; ἡ ταπεινοφροσύνη τῆς καρδίας. ».

μας οἱ τοιοῦτοι πειρασμοί, καὶ ἔλλειψες τῆς εὐλαθείας, εἶναι ἀκόμη, καὶ ἄλλοι πολλοὶ καρποί. Διὰ τὸ, ὅποιος εἶναι τεθλιμμένος ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐσωτερικοὺς πειρασμοὺς, σχεδὸν εἶναι βεβιασμένος νὰ προστρέξῃ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ νὰ γυρεύσῃ νὰ πράττῃ καλῶς διὰ θεραπείαν αὐτῆς τῆς θλίψεως, καὶ πικρότητος τῆς καρδίας του, καὶ διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἐλευθερωθῇ μίαν φορὰν ἀπὸ τοιοῦτον νοσητὸν μαρτύριον, πηγαίνει ἐξετάζωντας τὴν καρδίαν του, φεύγωντας κάθε ἁμαρτίαν, καὶ κάθε ἄλλο παραμικρὸν ἐλάττωμα, ὅπου τὸν μακραίνει ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ κάθε λογῆς τρόπον· καὶ ἔτσι, ἐκεῖνη ἡ θλίψις, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔκρινε τόσον ἐναντίαν καὶ βλαπτικὴν, γίνεται μετὰ ταῦτα εἰς αὐτὸν ὡσὰν ἓνα κέντρον, διὰ νὰ γυρεύῃ τὸν Θεὸν μὲ περισσοτέραν θερμότητα, καὶ νὰ μακρύνῃ περισσότερον ἀπὸ ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου στοχάζεται πῶς δὲν εἶναι σύμφωνον μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· καὶ διὰ νὰ εἰπῶ συντόμως· ὅλαι αἱ θλίψεις καὶ τὰ βάσανα, ὅπου ὑποφέρει ἡ ψυχὴ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐσωτερικοὺς πειρασμοὺς, καὶ ἐλλείψεις τῶν Πνευματικῶν τρυφῶν καὶ γλυκάδων, δὲν εἶναι ἄλλο, πᾶρεξ ἓνα φιλικὸν καθαρτήριον, μὲ τὸ ὁποῖον τὴν καθαρίζει ὁ Θεὸς, ἂν τὰ ὑποφέρῃ μὲ ταπείνωσιν καὶ ὑπομονήν· καὶ ἡμποροῦν νὰ μᾶς κάμουν, νὰ λάβωμεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐκεῖνον τὸν στέφανον, ὅπου ἀποκτᾶται μόνον μὲ τὸ μέσον αὐτῶν· καὶ ὅσον μεγαλότερα εἶναι τὰ βάσανα, τόσον πλέον ἔνδοξος εἶναι καὶ ὁ στέφανος.

Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν, πῶς, δὲν πρέπει ἡμεῖς νὰ συγχυώμεθα καὶ νὰ λυπούμεθα τόσον διὰ τοὺς ἄλλους ἐξωτερικοὺς πειρασμοὺς, ὅπου μᾶς ἔρχονται, ὅσον καὶ διὰ τοὺς προῤῥηθέντας ἐσωτερικοὺς, καθὼς κάνουν ἐκεῖνοι, ὅπου ἔχουν ὀλίγην πεῖραν εἰς τὰ τοιαῦτα· καὶ ἐκεῖνο, ὅπου τοὺς ἔρχεται ἀπὸ τὸν Θεόν, τὸ ἀποδίδουν πῶς τοὺς ἔρχεται ἀπὸ τὸν διάβολον, ἢ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας καὶ ἀτελείας των· καὶ τὰ σημεῖα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τὰ νομίζουν διὰ σημεῖα μίσους· καὶ τὰς εὐεργεσίας καὶ δωρημάτων του, τὰ λογιάζουν πῶς εἶναι κρούσματα καὶ κτυπήματα, ὅπου εὐγαίνουν ἀπὸ μίαν παρωργισμένην καρδίαν·

ὅ,τι κάμνουν, εἶναι χαϊμένον, καὶ χωρὶς μισθόν· καὶ πῶς, αὐτὴ ἡ ζημία, δὲν ἔχει ἰατρείαν. Ἐπειδὴ, ἂν ἐπίστευαν πῶς ἀπὸ τούτοις πειρασμοὺς δὲν γίνεται κάμμία ζημία, ἀλλὰ μεγάλη ἀπόκτησις ἀρετῶν, ἂν ἡ ψυχὴ τοὺς μεταχειρισθῇ καὶ τοὺς ὑπομένη μὲ εὐχαριστίαν· καὶ ἂν ἐπίστευαν πῶς εἶναι αὐτὰ ὅλον ἐπιχείρημα τῆς ἀγαπητικῆς ἐνθυμήσεως, ὅπου ἔχει ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς, δὲν ἦτον δυνατόν νὰ ταράττωνται, καὶ νὰ ὑστεροῦνται τὴν εἰρήνην τῆς καρδίας των, διατὶ θλίβονται ἀπὸ πολλοὺς πειρασμοὺς, καὶ λογισμοὺς ἀτόπους, καὶ βλασφήμους, καὶ διατὶ εὐρίσκονται ξηροὶ καὶ χλιαροὶ καὶ ἀνευλαβεῖς εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ εἰς τὰ ἄλλα γυμνάσματα, ὅπου κάμνουν.

Μάλιστα, τότε μὲ νέαν καρτερίαν ἤθελαν ταπεινώνονται τὰς ψυχὰς των ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἀποφασίζουν εἰς κάθε πρᾶγμα νὰ πληρώνουν τὸ θεῖον θέλημα, μὲ ὅποιον τρόπον θέλει ὁ Θεὸς νὰ τὸν θεραπεύσουν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ νὰ ἐπιμελοῦνται εἰς τὸ νὰ φυλάττωνται εἰρηνικοὶ καὶ ἡσυχοί, νομίζοντες πῶς λαμβάνουν κάθε πρᾶγμα ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ οὐρανοῦ Πατρός· εἰς τὴν ὁποίαν μόνην εὐρίσκεται αὐτὸ τὸ πικρὸν ποτήριον, ὅπου δίδεται εἰς αὐτούς. Διατὶ, εἴτε ἀπὸ τὸν διάβολον εἶναι αὐτὴ ἡ ἐνόχλησις καὶ ὁ πειρασμός, ὅπου πάσχουν, εἴτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, εἴτε διὰ τὰς ἀμαρτίας των, εἴτε διὰ κάθε ἄλλον τρόπον, πάντοτε, καὶ εἰς ὅλα, ὁ Θεὸς εἶναι, ὅπου τὰ δίδει· ἀγκαλὰ καὶ μὲ διάφορα μέσα, καθὼς εἶναι ἀρεστὸν εἰς αὐτόν· διὰ νὰ μὴ φθάσῃ εἰς ἐὸς ἄλλο κακόν, παρὰ ἐκεῖνο μόνον τῆς ποινῆς καὶ τιμωρίας· τὸ ὅποιον πάντοτε αὐτὸς ἀφίνει νὰ ἔρχεται πρὸς ὠφέλειάν σου. Καὶ ἀγκαλὰ καὶ τὸ κακὸν τοῦ πταίσματος, ἥτοι ἡ ἀμαρτία, ὅπου πράττεται (ὡς ἐν παραδείγματι) ἀπὸ τὸν πλησίον, εἶναι ἐναντία εἰς τὸ θέλημά του· ἀλλὰ, αὐτὸς μεταχειρίζεται καὶ αὐτὴν ἀκόμη, διὰ ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν σου, ἐὰν ἐσὺ ἀταράχως τὴν ὑπομείνης. Ὅθεν, ἀντὶ νὰ λυπῆσαι, καὶ νὰ ἀδημονῆς, πρέπει νὰ τὸν εὐχαριστῇς μὲ ἐσωτερικὴν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν· κάνωντας ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου ἡμπορεῖς, μὲ ἐπιμονὴν καὶ καρτερίαν,

χωρίς νὰ χάνης τὸν καιρὸν· καὶ μετ' αὐτοῦ νὰ χάνης πολλοὺς καὶ μεγάλους μισθοὺς, ὅπου θέλει ὁ Θεὸς νὰ ἀποκτᾷ, μὲ ἐκείνην τὴν ἀφορμὴν, ὅπου ἀφίνει νὰ σοῦ ἔρχεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ'.

Ποίαν ἰατρειάν πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα, διὰ νὰ μὴν ἐνοχλούμεθα εἰς τὰ σφάλματα, καὶ τὰς ἀδιουκίας μας.

Ἄν πέσης ποτὲ εἰς κἀνένα σφάλμα συγγνωστὸν, ἢ εἰς τὰ ἔργα, ἢ εἰς τὰ λόγια· ἤγουν, ἂν συγχυσθῇς εἰς κἀνένα πρᾶγμα, ὅπου νὰ σοῦ συνέβῃ ἡ καταλαλήσης, ἢ ἀκούσης νὰ καταλαλοῦν ἄλλοι, ἢ κάμης κᾶμμίαν φιλονεικίαν, ἢ κίνησιν ἀνυπομονησίας, ἢ πολυπραγμοσύνης, ἢ ὑποψίας, ἄλλων, ἢ πέσης εἰς ἀμέλειαν, δὲν πρέπει νὰ συγχύζεσαι πολλὰ, οὔτε νὰ ἀπελπίζεσαι καὶ νὰ λυπῆσαι, μὲ τὸ νὰ συλλογίζεσαι ἐκεῖνο, ὅπου ἔκαμες· πότε μὲν νομίζοντας, πῶς δὲν ἔχεις κᾶμμίαν φορὰν νὰ εὖγης ἀπὸ παρομοίας ἀδυναμίας· πότε δὲ, ὅτι ἡ ἀτέλειαί σου εἶναι αἰτία τούτων, καὶ ἡ ἀσθενής σου προαίρεσις· καὶ ἄλλοτε παρασταίνωντας εἰς τὸν νοῦν σου, ὅτι δὲν περιπατεῖς ἀληθῶς εἰς τὸ Πνεῦμα, καὶ εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, καὶ φορτόνωντας μὲ χιλίους ἄλλους φόβους τὴν ψυχὴν σου εἰς κάθε ἀπάντημα, ἀπὸ λύπην καὶ μικροψυχίαν σου.

Ὅθεν, τί ἀκολουθεῖ; τὸ νὰ ἐντρέπῃς νὰ παρασταθῇς εἰς τὸν Θεόν, τὸ νὰ θαρρύνῃς εἰς αὐτόν, ὡσάν ὅπου δὲν τοῦ ἐφύλαξες τὴν πίστιν, ὅπου τοῦ χρεωστεῖς, καὶ τὸ νὰ ρίπτεσαι, νὰ χάνης τὸν καιρὸν εἰς τὸ νὰ συλλογίζεσαι αὐτὰ τὰ πράγματα· ἐξιχνιάζοντας, πόσον ἐκρατήθης εἰς τὸ κάθε σφάλμα· καὶ ἂν ἐσυγκатаτέθης· ἂν ἠθέλησες αὐτά, ἢ ὅχι· ἂν ἀπέβαλες ἐκεῖνον τὸν λογισμόν, καὶ τὰ ὅμοια. Καὶ ὅσον περισσότερο λυπῆσαι· καὶ περισσότερο σοῦ αὐξάνει ἡ ἀνορεξία, καὶ ἐνόχλησις, καὶ ἀδημονία, εἰς τὸ νὰ ἐξομολογηθῇς. Ἀλλὰ καὶ ὅταν πηγαίνης εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, ἐξομολογῆσαι μὲ ἓνα ὀχληρὸν φόβον· καὶ ἄφ' οὗ ἐξοδεύσης πολὺν καιρὸν εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, πάλιν δὲν ἔμα

πορεῖς νὰ ἔχῃς ἀναπαυμένον τὸ Πνεῦμά σου· διατί, σοῦ φαίνεται πῶς δὲν τὰ εἶπες ὅλα. Καὶ ἔτζι, ζῆς μίαν ζωὴν πικράν καὶ ἀνῆσυχον, μὲ ὀλίγον καρπὸν, χάνωντας τὸν καιρὸν σου. Καὶ τοῦτο ὅλον γεννᾶται, διὰ νὰ μὴ στοχαζώμεθα τὴν φυσικὴν μας χαυνότητα, καὶ διὰ νὰ μὴν ἡξέυρωμεν τὸν τρόπον, μὲ τὸ ὅποιον ἡ ψυχὴ μας πρέπει νὰ πραγματεύεται μὲ τὸν Θεόν· ἦγουν, τὸ νὰ μεταχειρίζεται καλλίτερα μίαν ταπεινὴν μετάνοιαν, καὶ ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν Θεόν, ὅταν τύχῃ νὰ πέσῃ εἰς κἀνένα ἀπὸ τὰ ἄνω εἰρημένα συγγνωστά καὶ ἀθανάσιμα ἁμαρτήματα, παρὰ νὰ λαμβάνῃ λύπην τοιαύτην, καὶ πολλὴν πικρίαν, καὶ ταραχὴν δι' αὐτά.

Εἶπα δὲ συγγνωστά ἁμαρτήματα· διότι, εἰς αὐτὰ μόνα εἶναι συνήθης νὰ πίπτῃ ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ὅπου ζῇ κατὰ τὸν τρόπον, ὅπου ἐδῶ ὑποθέσαμεν, ὁμιλοῦντες, μόνον διὰ ἐκείνους, ὅπου ζῶσι Πνευματικὴν ζωὴν, καὶ ζητοῦν νὰ κάμουν προκοπὴν, καὶ εὐρίσκονται χωρὶς θανάσιμα ἁμαρτήματα. Διότι, διὰ ἐκείνους, ὅπου ζοῦν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ μὲ θανάσιμα ἁμαρτήματα, βλάπτοντες κάθε ὀλίγον τὸν Θεόν, χρειάζεται ἄλλης λογῆς συμβουλὴ καὶ παραγγελία, καὶ δὲν εἶναι δι' αὐτοὺς τὸ ἱατρικὸν τοῦτο, ὅπου εἶπομεν· ὅτι, οἱ τοιοῦτοι, ἔχουσιν αἰτίαν νὰ ἐνοχλοῦνται, καὶ νὰ κλαίουں μὲ πόνον, καὶ νὰ ἔχουν μεγάλον συλλογισμόν, εἰς τὸ νὰ ἐξετάζουν πάντοτε τὴν συνειδήσιν τους, καὶ νὰ ἐξομολογοῦνται, διὰ νὰ μὴ λείψουν, ἐξ αἰτίας ἐδικῆς των καὶ ἀμελείας, ἀπὸ τὴν ἀναγκαίαν ἱατροῦσαν καὶ σωτηρίαν των.

Δοιπὸν, θέλοντες νὰ εἰποῦμεν διὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ εἰρήνην, ὅπου πρέπει νὰ ἔχῃ πάντοτε ὁ θεράπων καὶ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, λέγομεν· ὅτι, αὐτὴ ἡ ἐπιστροφή καὶ μετάνοια, διὰ νὰ ᾔνῃ ὅλη ἀποθεμένη εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἐλπίδα, ἔχει νὰ ἐννοῇται, ὅχι μόνον διὰ τὰ ἐλαφρά καὶ καθημερινὰ πταίσματα, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ διὰ τὰ μεγαλύτερα, καὶ βαρύτερα ἀπὸ τὰ συνήθη· εἰς τὰ ὅποια, κἀμμίαν φορὰν πίπτει καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, κατὰ παραχώρησιν· καὶ διὰ ἐκεῖνα, ὅπου γίνονται, ὅχι ἐξ ἀδυναμίας μόνης καὶ χαυνότητος, ἀλλὰ καποτε καὶ ἐκ κακίας καὶ

προαιρέσεως (1). Διὰ τὴν συντριβὴν, ὅπου μόνον κάνει τὴν διανοίαν τοῦ Πνευματικοῦ ἀνθρώπου νὰ ταράττεται, καὶ νὰ ἀπορῇ, δὲν θέλει φέρει ποτὲ τὴν ψυχὴν εἰς τελείαν στάσιν, ἂν δὲν ἐνωθῇ μὲ τὴν πεποιθήσιν, καὶ ἀγαπητὴν ἐλπίδα τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ. Καὶ τοῦτο ἐν πρώτοις εἶναι ἀναγκαῖον εἰς ἐκείνους, ὅπου ἐπιθυμοῦν, ὅχι μόνον νὰ εὕγουν ἀπὸ τὰς ταλαιπωρίας των, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκτήσουν ὑψηλὸν βαθμὸν ἀρετῶν, καὶ μεγάλην ἀγάπην καὶ ἔνωσιν μὲ τὸν Θεόν· τὸ

(1) Πολλὰ καλὰ διδάσκεται τοῦτο ἐδῶ· ἡγουν, ὅτι, ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ πίπτει κάμμιαν φορὰν, ἢ εἰς τὰ ελαφρὰ καὶ συνήθη, ἢ εἰς τὰ τούτων βαρύτερα σφάλματα, τὰ ὅποια κοινῶς ὁμοῦ ὀνομάζονται συγγνωστά καὶ ἀθανάσιμα. Διὰ τὴν, ἄλλο εἶναι τὸ συγγνωστὸν ἁμαρτήμα, καὶ ἄλλο εἶναι, τὸ νὰ ἔχη τινὰς κλίσιν καὶ θέλησιν ὅπως διόλου εἰς αὐτὸ, καὶ συγνάκις νὰ τὸ κάμνῃ. Ἐπειδὴ, ἀπὸ μὲν τὰ συγγνωστά ταῦτα ἁμαρτήματα δὲν εἶναι τελείως ἐλεύθεροι καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι, κατὰ τὸν ρέ, ρκς', καὶ ρκζ'. κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ ἁγίας Συνόδου· ἀλλὰ πίπτουν ἄποτε, ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, ἢ καὶ ἐν γνώσει καὶ προαιρέσει εἰς αὐτὰ, διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν. Δὲν πρέπει ὅμως καὶ νὰ ἔχουν κλίσιν καὶ θέλησιν ὅπως διόλου εἰς αὐτὰ οἱ τοιοῦτοι, οὔτε συγνάκις καὶ μὲ ἐπιμονὴν νὰ τὰ κάμνουσιν· ἀλλὰ νὰ πολεμοῦν πάντοτε διὰ νὰ καθάρισουν τὴν ψυχὴν τους ἀπὸ τὴν τοιαύτην κακὴν κλίσιν, ἵνα μὴ χάσουν τὴν πρὸς Θεὸν εὐαρέστησιν. Διὰ τὴν, ἂν καὶ τὰ συγγνωστά ἁμαρτήματα δὲν παιδεύῃ ὁ Θεὸς μὲ τὴν αἰώνιον κόλασιν, ὅμως πάντοτε φαίνονται ταῦτα δυσάρεστα καὶ μισητὰ κοντὰ εἰς αὐτὸν, καὶ πάντες οἱ ποιοῦντες αὐτὰ· καὶ χωριστὰ ἀπὸ τοῦτο, τὰ συγγνωστά σφάλματα, ἀχαμνίζουσι τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς· φθείρουσι τὴν εὐλάβειαν· ἐμποδίζουσι τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χάριν· ἀνοίγουσι θύραν εἰς τοὺς πειρασμούς· καὶ ἂν δὲν θανατόνουν, τὴν ψυχὴν, ὅμως τὴν κάμνουσι νὰ ἀσθενῇ· καὶ μαλιστα ὅταν τινὰς στέκεται πολλὸν καιρὸν εἰς αὐτὰ, μὲ κλίσιν καὶ θέλησιν· διὰ τὴν, ἄλλο εἶναι τὸ νὰ εἴπῃ τινὰς μίαν, ἢ ὅσα φορὰς· ψεῦμα ἐλαφρόν, καὶ ἄλλο, τὸ νὰ λέγῃ εἰς κάθε ὑπόθεσιν ψεῦμα, καὶ νὰ ἔχη κλίσιν καὶ χαρὰν εἰς τέτοιον ἐλάττωμα· αἱ μυῖαι, ὅταν ὀγλίγωρα περνοῦν ἐπάνω ἀπὸ καμένα ἀρωματικόν, δὲν τὸ διαφθεύουσιν ὅλον· ἀλλ' ὅταν σταματίζουν καὶ ψοφῇσιν μέσα εἰς αὐτὸ, ὅλον τὸ φθεῖρου καὶ τὸ βρομοῦν, ὡς λέγει ὁ Σολομών· « μυῖαι θανοῦσαι, σαπριοῦσι σκευασίαν ἐλαίου ἡδύσματος » (Ἐκκλ. ι. 1)· ἐτ' εἰ καὶ τὰ συγγνωστά ἁμαρτήματα, στεκόμενα πολλὸν καιρὸν εἰς τὴν ψυχὴν, διαφθεύουσιν ὅλην τὴν εὐλάβειαν, καὶ καλὴν τῆς κατάστασιν.

ὁποῖον, πολλοὶ πνευματικοὶ ἄνδρες, μὴ θέλοντες νὰ ἐννοήσουν, στέκουν πάντοτε μὲ μίαν καρδίαν, καὶ μὲ ἓνα νοῦν σχεδὸν ἀπελπισμένον, ὅπου τοὺς κρατεῖ, καὶ δὲν τοὺς ἀφίνει νὰ περάσουν παρεμπρὸς, ἢ νὰ γένουν δεκτικοὶ τῶν μεγαλητέρων χαρίτων τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἔχει δι' αὐτοὺς ἐτοιμασμένας ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ· καὶ ζοῦν πολλάκις μίαν ζωὴν ἀθλίαν καὶ ἀνωφελῇ, καὶ ἀξίαν διὰ νὰ τοὺς κλαίῃ τινάς. Διατί, δὲν θέλουν νὰ ἀκολουθοῦν, παρὰ τὴν ἰδίαν τους φαντασίαν, μὴ ἐναγκαλιζόμενοι, τὴν ἀληθῆ καὶ σωτηριώδη διδασκαλίαν, ὅπου τοὺς διευθύνει διὰ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ εἰς τὰς ὑψηλάς, καὶ στερεάς ἀρετὰς τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, καὶ εἰς ἐκείνην τὴν εἰρήνην, ὅπου μᾶς ἄφησεν εἰς τὴν γῆν ὁ ἴδιος Χριστὸς, λέγων· «εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν· εἰρήνην τὴν ἐμὴν, δίδωμι ὑμῖν» (Ἰωάν. ιδ'. 27).

Πρὸς τούτοις χρεωστοῦν οἱ τοιοῦτοι, κάθε φοράν, ὅπου εὐρεθοῦν εἰς κάμμίαν ἐνόχλησιν, διὰ κάποιας ἀμφιβολίας, ὅπου ἔχουν εἰς τὴν συνειδήσιν τους, νὰ λαμβάνουν γνώμην ἀπὸ τὸν Πνευματικόν τους Πατέρα, ἢ ἀπὸ ἄλλόν τινα, τὸν ὁποῖον λογιάζουν ἄρκετον νὰ δίδῃ εἰς αὐτοὺς παρομοίας συμβουλὰς· καὶ εἰς τοῦτο νὰ ἀφιερώνωνται καὶ νὰ ἀναπαύωνται ἐντελῶς· καὶ ἐν συντομίᾳ, διὰ νὰ τελειώσωμεν τὸν λόγον, ὅσον διὰ τὴν ἐνόχλησιν, ὅπου γεννᾶται ἀπὸ τὰς ἐλλείψεις, τίθεται τὸ ἀκόλουθον κεφάλαιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Ὅτι ἡ ψυχὴ πρέπει νὰ εἰρηνεύῃ, καὶ νὰ κάμῃ προκοπὴν, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρόν.

Ποίησον ἐκεῖνο, ὅπου σοὶ εἶπον εἰς τὸ ΚΖ'. κεφάλαιον τοῦ πρώτου μέρους· ἤγουν, διὰ ὅλαις ταῖς φοραῖς, ὅπου ἰδῇς τὸν ἑαυτόν σου, πῶς ἐξέπεσεν εἰς κἀνένα ἐλλάττωμα· ἀπὸ τὰ συγνωστά, μικρότερον, ἢ μεγαλύτερον· ἀγκαλὰ καὶ χίλιας φοραῖς τὴν ἡμέραν νὰ κάμῃς αὐτὸ, καὶ πάντοτε ἐκουσίως, καὶ ἐν γνώσει, μὴ συγχυσθῆς μὲ ὀχληρὰν λύπην, καὶ μὴ ταραχῇς,

μήτε νὰ χάνης καιρὸν πολὺν εἰς τὸ νὰ ἐξετάξης αὐτό· ἀλλ' εὐθὺς γνωρίζοντας ἐκεῖνο ὅπου ἔπραξες, ταπεινώσου· καὶ βλέπωντας τὴν ἀδυναμίαν σου, στράφου ἀγαπητῶς εἰς τὸν Θεόν σου· καὶ μὲ τὸ στόμα, ἢ καὶ μὲ τὸν νοῦν, εἰπὲ πρὸς αὐτόν· « Κύριέ μου, ἐγὼ ἔκαμα ὡσὰν ἐκεῖνος, ὅπου εἶμαι· καὶ ἀπὸ ἐμέ, « δὲν ἐδύνατο νὰ προσμένεται ἄλλο, παρὰ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα, καὶ ἄλλα ἀκόμῃ· καὶ δὲν ἤθελα μείνω εἰς αὐτὰ μόνον, ἂν δὲν ἤθελεν ἦναι ἡ ἀγαθότης σου, ὅπου νὰ μὲ βοηθῇ, » καὶ νὰ μὴ μὲ ἐγκαταλίπη. Εὐχαριστῶ σοι διὰ τοῦτο, ὅτι μὲ » ἐλευθέρωσες, καὶ πονῶ δι' ἐκεῖνο, ὅπου ἔπραξα, μὴ ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν χάριν σου· συγχώρησόν μοι, καὶ δός μοι » χάριν νὰ μὴ σὲ βλάψω πλέον, καὶ νὰ μὴ μὲ χωρίσῃ καὶ νένα » πρᾶγμα ἀπὸ ἐσέ· εἰς τὸν ὅποιον θέλω νὰ δουλεύσω, καὶ νὰ » σοῦ ὑπακούω πάντοτε ». Καὶ ἀφ' οὗ κάμης τοῦτο, μὴ χάνης τὸν καιρὸν νὰ συλλογίζεσαι, ἢ νὰ νομίζης πῶς ὁ Θεὸς δὲν σὲ ἐσυγχώρησεν. Ἀλλὰ μὲ πίστιν καὶ ἀνάπαυσιν πορεύου ἔμπρὸς, ἀκολουθῶν πάντοτε τὰ συνήθη γυμνάσματά σου, ὡσὰν νὰ μὴν ἔπεςες εἰς καὶ νένα σφάλμα.

Τοῦτο πρέπει νὰ τὸ κάνης, ὅχι μίαν μόνην φοράν, ἀλλὰ ἑκατὸν φοραῖς, ἂν ἦναι χρεία, καὶ εἰς κάθε στιγμήν, καὶ μὲ τὸσον θάρρος καὶ ἀνάπαυσιν τὴν τελευταίαν φοράν, ὡσὰν καὶ τὴν πρώτην. Διότι μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, κάνεις μεγάλην τιμὴν εἰς τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ· εἰς τὸν ὅποιον εἶσαι χρωῆσης νὰ ἐννοῇς πάντοτε, πῶς εἶναι ὁλος ἀγαθός, καὶ ἀπείρως εὐσπλαγχνός, καὶ περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπου ἡμπορεῖς ἐσθὺ νὰ λογιᾶσης. Καὶ οὕτω, δὲν θέλει ἐμποδισθῇ ποτε ἡ προκοπὴ σου καὶ ἡ καρτερίᾳ σου, καὶ τὸ νὰ πορεύεσαι ἔμπρὸς, καὶ νὰ μὴ χάνης ματαίως τὸν καιρὸν καὶ τὸν καρπὸν.

Ἡμπορεῖς ἀκόμῃ νὰ μένης εἰρηνικός, ὅταν πέσης εἰς καὶ νένα ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἐλαττώματα, πράττωντας μὲ τοῦτον τὸν τρόπον· ἦγουν, μὲ τὸ νὰ παρακινῆσαι μὲ μίαν ἐσωτερικὴν πρᾶξιν, εἰς τὸ νὰ γνωρίζῃς μὲν τὴν ἀθλιότητά σου, καὶ νὰ ταπεινώνεσαι ἔμπρὸς εἰς τὸν Θεόν· καὶ μὲ μίαν ἄλλην, εἰς τὸ νὰ

γνωρίζης τὴν ἐλεημοσύνην τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἔκαμεν εἰς ἐσὶ, καὶ
 νὰ τὸν ἀγαπᾷς, καὶ νὰ τὸν ἀνυψώνης μὲ μυρίας εὐχαριστίας,
 καὶ δοξολογίας. Καὶ ἐκ τούτου, θέλει συνέβῃ νὰ σὲ κάμῃ ἡ
 πτώσίς σου, νὰ ἀνυψωθῇς περισσότερον, μὲ τὴν βοήθειαν, ὅπου
 θέλει σοῦ δώσει ὁ Θεός. Εἰς τοῦτο, ὅπου εἶπαμεν, ἔπρεπε νὰ
 προσέχουν ἐκεῖνοι, ὅπου ἐνοχλοῦνται, καὶ ἀποροῦν, καὶ διστά-
 ζουν, ὅταν τύχῃ νὰ σφάλουν, διὰ νὰ ἰδοῦν, πόσον μεγάλη εἶναι
 ἡ τυφλότης τους. Ἐπειδὴ πορευόμενοι μὲ τόσῃν ζημίαν τους,
 χάνουν τὸν καιρόν. Διὸ, καὶ σημειόνομεν εἰς αὐτοὺς τούτην τὴν
 εἰδῆσιν· ἥτις, εἶναι ἓνα κλειδί, μὲ τὸ ὅποιον ἔχει ἡ ψυχὴ διὰ
 νὰ ἀνοίγῃ μεγάλους θησαυροὺς Πνευματικούς, καὶ εἰς ὀλίγον
 καιρὸν νὰ πλουτήσῃ μὲ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰσοῦ Χρι-
 στοῦ· ὃ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ Ἀ-
 νάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ αὐτοῦ Πνεύματι· νῦν καὶ
 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ΑΜΗΝ.

Τὸ Ἰησοῦς ὄνομα δη-
λοῦται

Καρκίνος στίχος εἰς τὴν
ἑβραϊκὴν

» Νοσῶ, σὺ δὲ ἤ

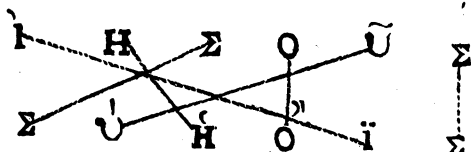

διὰ τοῦ ὀκταγώνου τούτου
σχήματος.

καὶ ἑλληνικὴν ἱστομολογίαν
τοῦ Ἰησοῦ.

ἱαμα Ἰησοῦ, σῶσον.

Τὸ Ἰησοῦς ἀναγραμματιζόμενον τὶ δηλοῖ.

Σ ἦτοι, σὺ εἶ ὁ ἀμνός.

Σιδύλλα ἡ Ἐρυθραία περιλαμβάνει τὸ ὄνομα, Ἰησοῦς, ἐν τῇ
Ἀκροστιχίδι τῶν παρόντων περὶ Κρίσεως στίχων.

Ἰδρώσει δὲ χθὼν κρίσεως σημεῖον δὲ ἔσται,
Ἦξει δ' οὐρανὸθεν βασιλεὺς αἰῶσιν ὁ μέλλων,
Σάρκα παρὼν πᾶσαν κρῖναι, καὶ κόσμον ἅπαντα.
Ὅψονται δὲ Θεὸν μέρορες πιστοὶ καὶ ἄπιστοι,
Ἵψιστον μετὰ τῶν ἀγίων, ἐπὶ τέρμα χρόνιοι,
Σαρκοφόρος, ψυχὰς δ' ἀνδρῶν ἐπὶ βήματος κρινεῖ.

Σιδύλλα ἡ Κυμαία περιλαμβάνει ἐνταῦθα τὸν ἀριθμὸν
τοῦ ὀνόματος, Ἰησοῦς.

Δὴ τότε καὶ μέγαλοιο Θεοῦ παῖς ἀνθρώποις,
Ἦξει σαρκοφόρος, θνητοῖς ὁμοιούμενος ἐν γῇ.
Τέσσαρα φωνήεντα φέρει, τὰ δ' ἄφωνα δὲ αὐτῶ,
Δισσῶν ἀγγέλων, ἀριθμοῦ δι' ὅλον ἐξονομήνω.
Ὅκτῳ γὰρ μονάδας, τοσσὰς δεκάδας ἐπὶ τούτους,
Ἦδ' ἑκατοντάδας ὁκτῶ, ἀπιστοτέροις ἀνθρώποις,
Οὖνομα δηλώσει, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νόησον.

I	. 10
H	. . 8
Σ	200
O	. 70
Υ	400
Σ	200

888

18*

Τί δηλοῦσιν οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι τοῦ ὀνόματος, Ἰησοῦ.

Οἱ ἀριθμοὶ δὲ οὗτοι, καθὸ μὲν περιεκτικοὶ ἀπλῶς τοῦ ὀκτώ, ὅστις κατὰ τοὺς Ἀριθμητικούς, πρῶτος, τῶν Κύβων ἐστι, βασιμώτατός τε καὶ ἀκίνητος· δηλωτικοὶ εἰσιν, ὡς ἂν ἀναλογικῶς ἀνὴρ Ἰοι, τοῦ ἀναλλοιώτου, καὶ ἀκινήτου Ὀγδόου ἐκείνου αἰῶνος, καὶ ἐπομένως συνδηλωτικοί, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πατὴρ ἐστὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν. Καθ' ὃ δὲ περιεκτικοὶ Μονάδος, Δεκάδος, καὶ Ἑκατοντάδος· ἦτοι, Ἀρχῆς, Μέσης, καὶ Τελειότητος, δηλωτικοὶ ἂν εἴεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, καθ' ὃ Θεὸς, Ἀρχὴ ἐστὶ τῶν ὄντων, καὶ Μέση, καὶ τέλος, ὡς Ποιητῆς, καὶ Προνοητῆς, καὶ τελειωτῆς· καὶ ἐπομένως συνδηλωτικοί, ὅτι καὶ ἡ Πράξις, καὶ ἡ Διδασκαλία, καὶ ὁ Θάνατος· ἦτοι ἡ Ἀρχή, καὶ Μέση, καὶ Τέλος τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ, καθ' ὃ ἀνθρώπου, πρὸς μόνον τὸν Ὀγδοὸν αἰῶνα ἀπετείνοντο. Προσικονίσθησαν δὲ οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι τοῦ ὀνόματος, Ἰησοῦς, καὶ διὰ τοῦ ἐλληνικοῦ Ἀλφαβήτου· ὅπερ, ἀπὸ μὲν τοῦ Α : ἕως Θ : ὀκτὼ ἔχει μονάδας· ἀπὸ δὲ τοῦ Ι : ἕως τοῦ Π : ὀκτὼ ἔχει Δεκάδας· ἀπὸ δὲ τοῦ Ρ : ἕως Ω : ὀκτὼ ἔχει Ἑκατοντάδας. Σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα Ἰησοῦς, καθ' Ἑβραίους, Σωτὴρ, παραγόμενον ἐκ τῆς ρίζης τοῦ Ἰαχά, ὃ δηλοῖ, Ἔσωσεν· ἐστὶ δὲ τὸ Κύριον ὄνομα τοῦ Μεσσίου, κατ' Αὐγουστίνον Ἑρμῆν τῆς α. καὶ γ'. Ἰωάννου ἐπιστολῆς· καὶ κατὰ τὸν Κορέσσιον, τοῦτο ἐπιτομή ἐστὶ πάντων τῶν πρὸς τὰ ἔξω ὀνομάτων τοῦ Θεοῦ. Καὶ κατὰ τινας, τοῦτο προὔχει καὶ τοῦ Τετραγραμμάτου Ἰεχωβά, καθ' ὃ, τοῦτο μὲν περιέχει καὶ τὸ τοῦ Κτίστου, καὶ τὸ τοῦ Σωτῆρος τῆς κτίσεως ὄνομα· ἐκεῖνο δὲ, μόνου τοῦ κτίστου.

Εὐχαί κατὰ Ἀλφάβητον, ἐν εἶδει οἴκων, εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν
Ἰησοῦν Χριστόν, κατανυκτικαί, καὶ ὠραῖαι, ἀρχόμεναι
μὲν ἀπὸ τῆς Θεολογίας, καὶ τελευτῶσαι μέχρι τῆς Δευτέρας
τοῦ Χριστοῦ Παρουσίας, περιέχουσαι δὲ, κατὰ τάξιν, δο-
ξολογίας, εὐχαριστίας, ἐξομολογήσεις, καὶ αἰτήσεις (1).

Κοντάκιον, ἦχος, πλ. δ'. Τῇ ὑπερμάχῳ.

Τῷ Παντοκράτορι Θεῷ καὶ Πανοικτίρμονι,
Ὡς ἐπὶ θρόνου σου τοῦ θείου παριστάμενος,
Ἀπετόλμησα ὁ δοῦλός σου μετὰ φόβου,
Προσκομίσαι σοι τοὺς Οἴκους τούτους Δέσποτα·
Ὅθεν, δέξαι με ὡς εὐσπλαγχνός σοι κράζοντα·

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

ΑΡΧΟΣ ἐξ Ἀνάρχου, τοῦ Πατρὸς πρὸς αἰώνων,
ἐνυπόστατος λόγος, καὶ Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀλη-
θινοῦ ὄθεν μου, τὸν νοῦν καὶ γλῶτταν τράνωσον, πρὸς ὕμνον τοῦ
σωτηρίου καὶ φοβεροῦ σου Ὀνόματος· καὶ ἀξιώσόν με δοξολογεῖν
σε Θεοπρεπῶς καὶ λέγειν.

Ἰησοῦ, ἡ Οὐσία ἡ ὑπερουσία, δοξολογῶ σε τὸν ὄντα ὑπὲρ πᾶσαν
θέσιν καὶ ὑπεροχικὴν ἀφαίρεσιν.

Ἰησοῦ, ἡ ὑπόστασις ἡ ἀκατάληπτος, δοξολογῶ σε τὸν ὄντα ὑπὲρ
πᾶσαν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν.

(1) Ἐπεὶ, κατὰ τὸν μέγαν Βασιλεῖον τὰ τέτταρα ταῦτα ἐν τῇ Προ-
σευχῇ, φυλάττεσθαι δεῖ, α. Δοξολογίαν β. Εὐχαριστίαν γ. Ἐξομο-
λόγησιν, καὶ δ. Αἰτησιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ
οἴκῳ, ταυτὶ τὰ τέτταρα κατὰ σειρὰν συντηρήσομεν.

- Ἰησοῦ, ὁ τῷ Πατρὶ καὶ Πνεύματι Ὁμοούσιος, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι
 ἐχαρίσω μοι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τῆς Θεογνωσίας σου.
- Ἰησοῦ, ἡ τελειότης ἡ ὑπερτέλειος, εὐχαριστῶ σοι ὑπὲρ πασῶν
 τῶν εἰς ἐμὲ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν εὐεργεσιῶν σου.
- Ἰησοῦ, ἡ ἀπεριόριστος Θεότης, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι ἐγὼ μὲν
 ὡς ἄνθρωπος ἡμαρτον, Σὺ δὲ ὡς Θεὸς ἐλέησον.
- Ἰησοῦ, ἡ ἄπειρος μεγαλειότης, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι ἐγὼ ὁ ἁ-
 πείρων ἐλάχιστος, ἐλύπησα καὶ λυπῶ τὸ Πνῦμά σου τὸ Ἅγιον.
- Ἰησοῦ, ἡ ἀγαθότης ἡ ὑπεράγαθος, οὐδὲν ἐποίησα ἀγαθὸν ἐνώπιόν
 σου· ἀλλὰ δός μοι διὰ τὴν ἀγαθότητά σου λαλεῖν ἀρχήν.
- Ἰησοῦ, ἡ Δύναμις ἡ ἀπρόσιτος, κραταίωσόν με τὸν ἀσθενῆ ἵνα
 φοβῇταί με ὁ ἐχθρὸς διὰ τὴν ἐν ἐμοὶ δύναμιν τὴν σήν.
- Ἰησοῦ, ἡ Σοφία ἡ ἀνεξιχνίαστος, σόφισόν με, ἵνα ἐκκλίνω ῥαδίως
 τὰ τοῦ σοφιστοῦ τῆς κακίας σοφίσματα.
- Ἰησοῦ, ἡ Δικαιοσύνη ἡ προαιώνιος εὐθυνον ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀρε-
 τῆς, καὶ μὴ ἐν ὑπερβολαῖς, καὶ ἐλλείψει τὰ ἐμὰ διαθήματα.
- Ἰησοῦ, Θεὲ ἀνώνυμε, δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τὸ ἀγαθόν, καὶ εὐά-
 ρεστον καὶ τέλειον θέλημά σου.
- Ἰησοῦ, λόγε ἀπειρώνυμε, γνώρισόν μοι τίνα δεῖ, καὶ πῶς δεῖ
 ζητεῖν παρὰ σοῦ τὰ αἰτήματά μου.

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Βουληθεὶς ἐκ μὴ ὄντων, ὄντα κτίσαι, ὦ λόγε, ὑπέστησας Ἀγ-
 γέλους το πρῶτον· καὶ εὐθὺς παρέστησάν σοι δουλικῶς, χίλια
 χιλιάδες, καὶ μύρια μυριάδες νόων καθαρῶν λεπτοτάτων, αἰ-
 νοῦσαι σε σὺν τῷ Πατρὶ σου καὶ πνεύματι, καὶ ἀκαταπαύστως
 δοῦσαι· Ἅγιος· Ἅγιος· Ἅγιος· καὶ ᾄδουσαι· Ἀλληλουῖα.

Γνώριμον πᾶσαι θεῖναι πλοῦτον, ὦ Θεοῦ λόγε, ἰδίας ἀγαθότη-
 τος θέλων, καὶ δεύτερον Κόσμον αἰσθητὸν, τὸν ἐξ οὐρανοῦ καὶ
 γῆς, καὶ τῶν ἐν μέσῳ συνεστῶτα παρήγαγες, παμμέγιστον πο-
 σότητι ποικίλον δὲ τοῖς εἶδεσι. Δι' ὃ σοι κελαδῶ τοιαῦτα.

- Ἰησοῦ, ὁ Ποιητὴς τῶν Ἀγγέλων, δοξολογῶ σε· τὸν ὑπὸ τῶν ἐν-
νέα Ταγμάτων ἀκαταπαύστως δοξολογούμενον.
- Ἰησοῦ, ὁ Κύριος τῶν αὐλῶν Νόων, δοξολογῶ σε τὸν ὑπὸ τῶν
νοερῶν οὐσιῶν ἀσιγήτως θεολογούμενον.
- Ἰησοῦ, ὁ Δημιουργὸς τῶν ὑπερκοσμίων καὶ ἐγκοσμίων, εὐχαρι-
στῶ σοι, ὅτι δι' ἐμέ τοὺς δύο Κόσμους ἐποίησας.
- Ἰησοῦ, ὁ Καλλωπιστὴς πάντων τῶν κτισμάτων, εὐχαριστῶ σοι,
ὅτι διὰ τοῦ λογικοῦ θεωρὸν με τούτων ἀνέδειξας.
- Ἰησοῦ, ὁ Προνοητὴς καὶ Συνοχεύς, τῶν ὑπὸ σοῦ δημιουργηθέν-
των, καὶ καλλωπισθέντων, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι μόνος ἐγὼ
ἀνάξιος τῆς Προνοίας σου διὰ τῆς ἀνομίας μου εὔρημαι.
- Ἰησοῦ, ὁ νεύματι τανύσας τὸν οὐρανὸν, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι
ταῖς πολλαῖς ἁμαρτίαις κατακαμπτόμενος, οὐδὲ τὸ πρόσω-
πον τοῦ οὐρανοῦ ἰδεῖν δύναμαι.
- Ἰησοῦ, ὁ τοὺς δύο φωστῆρας κατασκευάσας, τὸ τριμερὲς τῆς
τῆς ψυχῆς μου φώτισεν.
- Ἰησοῦ, ὁ τὸν Πόλον κοσμήσας τοῖς ἄστρασι, τοῖς σοῖς με χα-
ρίσμα σι κόσμησον.
- Ἰησοῦ, ὁ τὴν γῆν ζωγραφήσας τοῖς ἄνθεσι, παντοδαπὰς ἀρετάς
με βλαστάνειν ἐνίσχυσον.
- Ἰησοῦ, ὁ τὰ φυτὰ ποικίλοις καρποῖς ποιήσας κατάκομα, τοῖς
καρποῖς με τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος καταπλούτισον.
- Ἰησοῦ, ὁ τοῖς ζώοις αἰσθησιν ἐνθὺς καὶ ζῶην, ἀποθανεῖν με τῷ
Κόσμῳ, καὶ ζῆσαι ἐν σοὶ ἐνδυνάμωσον.
- Ἰησοῦ, ὁ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα παραγαγὼν, ταῖς τέσσαρσι γε-
νικαῖς ἀρεταῖς με περίφραξον.

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Δεῖξαι μέζονα θέλων, Σοφίαν τῆς προτέρας, τὸν ἄνθρωπον διέ-
πλασας, λόγε, ἐκ τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν, ὥσπερ Κόσμον
μέγαν ταῖς δυνάμεσιν ἐν τῷ μικρῷ, καὶ ὡς ἐπίλογον τοῦ παγ-
κοσμίου λόγου σου, καὶ ἔθου τοῦτον ἐν τῷ παραδείσῳ, προσκυ-
νητὴν τοῦ Κράτους σου· ὃς παραβάς τὴν ἐντολήν σου, καὶ με-
ταγνούς, ἔμαθέ σοι ψάλλειν. Ἀλληλούϊα.

Εφάνης Πατριάρχαις, καὶ Μωσεὶ τελευταῖον, Σινᾶ ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὁ λόγος, καὶ Νόμον ἔδωκας τὸν γραπτόν· εἶτα καὶ Προφήτας ἀπέστειλας, τὴν ἐπὶ γῆς Παρουσίαν σου προφητεύοντας. Ὅθεν ἐγὼ ταῦτα τῷ νοῦ μελετῶν, τοιάδε προσφωνῶ σοι πόθῳ. Ἰησοῦ, ὁ Θεὸς τῶν Θεῶν· δοξολογῶ σε τὸ συναίδιον τῆς Πατρικῆς δόξης ἀπαύγασμα.

Ἰησοῦ ὁ Κύριος τῶν Κυρίων, δοξαλογῶ σε τὸν ἀπαράλλακτον τῆς τοῦ Γεννήτορος ὑποστάσεως χαρακτῆρα.

Ἰησοῦ, ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλείων, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι καὶ μὲ τὸ δδελυγμα εἰς τὴν οὐράνιον σου βασιλείαν ἐκάλεσας.

Ἰησοῦ, ὁ Ἅγιος τῶν Ἀγίων, τί ἀνταποδώσω σοι περὶ πάντων, ὧν ἐμοὶ ἀνταπέδωκας ;

Ἰησοῦ, Πανθαύμαστε, ἡ Γλυκεῖα ἐλπίς τῶν προπατόρων, ἐξομολογοῦμαι σοι, ὅτι διὰ τὰς πολλὰς ἁμαρτίας μου οὐκ ἔχω βεβαίαν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου.

Ἰησοῦ, Παντοδύναμε, ἡ ἐξαίρετος ἐπαγγελία τῶν Πατριαρχῶν, ἐξομολογοῦμαι σοι, ὅτι ἐκπέπτωκα τῶν ἐπηγγελμένων σου ἀγαθῶν διὰ τὰς ἀνομίας μου.

Ἰησοῦ, ζωαρχικώτατε, ἡ ἐνδοξος τελείωσις τῶν Θεσπισμάτων τῶν νομικῶν, ἐν παῶί με ποίησον κατηρτισμένον καὶ τέλειον.

Ἰησοῦ, ὑπέρτιμε, τὸ ποθητὸν πλήρωμα τῶν Προφητῶν· τοῦ Πληρώματος τοῦ Νόμου, τῆς ἀγάπης, δεῖξόν με μέτοχον.

Ἰησοῦ, ὁ Γλυκύτατος Πλάστης μου, τὸν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας συντριβέντα ἀνάπλασόν με.

Ἰησοῦ, ἡ ψυχὴ τῆς ψυχῆς μου, πάσας τὰς ἐντολάς σου τηρεῖν ἐνίσχυσόν με.

Ἰησοῦ ὁ Ἐπουράνιός μου Πατὴρ, ἀξιώσόν με τῆς υἱοθεσίας σου.

Ἰησοῦ, τὸ πρωτότυπον κάλλος μου, ἀναμόρφωσόν με τὴν εἰκόνα σου.

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Ζωῆς τῆς ἀθανάτου, ἐκπεσοῦσαν, ὧ λόγε, θεώμενος ἀνθρώπων τὴν φύσιν, ἐσπλαγχνίσθης ἐπὶ αὐτῇ· καὶ πέμψας τὸν Ἀρχάγγε-

λον Γαβριήλ, εὐαγγελισόμενον τῇ Ἀειπαρθένῳ Μαριάμ, ἐξ αὐτῆς σάρκα προσείληφας ἀσπύρως καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν, εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς καὶ συνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὴν προαιώνιον βουλὴν ἐκπεπλήρωκας, ἀκούων παρὰ πάντων οὕτως. Ἀλληλ.

Η κοντος εἰς τὸ πέρας, τοῦ τῆς Κυοφορίας, χρόνου ἐγεννήθης ἀφθόρως, ἐκ τῆς Ἀπειράνδρου σου Μητρὸς, ἐν Πόλει Βηθλεὲμ, τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, μία ὑπόστασις σύνθετος, γνωρίζομένη ἐν δυοῖς τελείαις φύσεσι, καὶ ἐνεργείαις, καὶ θελήσειν. Ὅθεν, ἐγὼ τοιοῦτο φρικτὸν μυστήριον ἐννοῶν, σὺν θαύματι ἀνακράζω. Ἰησοῦ, υἱὲ Πατρὸς ἄνευ μητρὸς κατὰ τὴν θεότητα, δοξολογῶ σε τὸν ἐν ἀρχῇ ὄντα ὑπὲρ αἰτίαν καὶ λόγον.

Ἰησοῦ, υἱὲ Μητρὸς ἄνευ πατρὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, δοξολογῶ σε τὸν ἐν τέλει γεγονότα δι' ἡμᾶς ἄνθρωπον.

Ἰησοῦ, Θαυμασατὲ Σύμβουλε, ὁ πεμφθεὶς παρὰ τοῦ Πατρὸς Ἀπόστολος, εὐχαριστῶ σοι διὰ τὴν περὶ ἡμᾶς ἔνσαρκον Οἰκονομίαν σου.

Ἰησοῦ, Ἐμμανουὴλ ἀναλλοίωτε, ὁ τῆς μεγάλης Βουλῆς Ἀγγελος, εὐχαριστῶ σοι διὰ τὴν εἰς ἡμᾶς ἄκραν φιλανθρωπίαν σου.

Ἰησοῦ, Ἀμνὲ Θεοῦ ἄκακέ, ἐξομολογοῦμαί σοι ἅει, ὅτι ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους σοι ἤμαρτον.

Ἰησοῦ, Καλέ μου Ποιμὴν, ἐξομολογοῦμαί σοι ἅει, ὅτι ἐγὼ εἶμι τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον.

Ἰησοῦ, εὐσπλαγχνικώτατε Παράκλητε, ἐνεργοῦσαν ἐν ἐμοὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματός σου ποίησον.

Ἰησοῦ, νέε Ἀδάμ, ἐκδυσόν με τὸν Παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ σὲ τὸν νέον με ἑνδύσον.

Ἰησοῦ, ὁ καταβάς ἐπὶ τὴν γῆν, ἐν οὐρανοῖς καὶ μὴ ἐπὶ γῆς ἔχειν με τὸ πολίτευμα καταξίωσον.

Ἰησοῦ, ὁ φύσει γενόμενος ἄνθρωπος, μέτοχόν με χάριτι τῆς σῆς Θεώσεως ἔνδειξον.

Ἰησοῦ, ἡ Ἀνατολὴ τῶν Ἀνατολῶν, τὴν λήθην καὶ ἄγνοιαν καὶ ῥαθυμίαν ἀπ' ἐμοῦ διώξον.

Ἰησοῦ, ἡ ἀνεκλάλητος παντὸς τοῦ Κόσμου χαρὰ, πάσης κοσμητικῆς λύπης με ἐλευθέρωσον.

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Θεῖω νόμῳ ὑπέικων, ὁ τὸν Νόμον δοὺς πάλαι, σαρκὶ περιτμήθης ὡς βρέφος, καὶ ἔλαβες τὸ ὄνομα Ἰησοῦς, παρ' ὃ οὐκ ἔστιν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἕτερον, ἐν ᾧ δεῖ σφθῆναι τὸν ἄνθρωπον· καὶ ᾧ κάμπτει πᾶν γόνυ, Ἑπουρανίων, καὶ Ἐπιγείων, καὶ Καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογεῖται κράζουσα. Ἀλληλούϊα.

Ιδὼν σε ὁ Πρεσβύτες, Συμεὼν προσαχθέντα, ὡς βρέφος ἐν Ναῶ τοῦ Κυρίου, ἠγαλίσαστό σε ταῖς χερσαί, καὶ νῦν ἀπολύεις με ἀνέβόησε, ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου σε Δεσπότην διὰ τούτων κηρύττων ἅπασι. Ὅθεν ἐγὼ τὴν τοιαύτην σου Συγκατάθεσιν ἐκπληττόμενος, ταῦτα προσάδω.

Ἰησοῦ, τὸ Γλυκύ μου καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα· δοξολογῶ σε, τὸν ἐκ τῶν ὄντων ὅτι εἰ ἀναμφιβόλως πιστευόμενον.

Ἰησοῦ, τὸ πυκνὸν τῆς διανοίας μου μελέτημα, δοξολογῶ σε, τὸν μηδαμῶς τίς εἶ, ἢ πῶς εἶ, γνωριζόμενον.

Ἰησοῦ, ὅλη ἡ ὑπόθεσις τῆς νοερᾶς προσευχῆς, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι τοιαύτης Ἀγγελικῆς ἐργασίας τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἡξίωσας.

Ἰησοῦ, τοῦ νοὸς ἡ κίνησις ἡ κυκλική τε καὶ ἀπλανής, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι δι' αὐτῆς, τῆς πλάνης τοῦ διαδόλου τὸν νοῦν ἐλευθεροῦν ηὐδόκησας.

Ἰησοῦ, τὸ ὕψος καὶ βάθος, μῆκος καὶ πλάτος τῆς γνώσεως, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι διὰ τὴν προσπάθειαν τῶν ὑλικῶν, ὁ νοῦς μου ἐν ἀγνώσεια κατὰκειται.

Ἰησοῦ, ἡ μνήμη ἡ φωτολαμπρὴ καὶ ἀκόρεστος, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι αἱ ἐμπαθεῖς μνημαὶ σκότος αἰεὶ μοι γίνονται.

Ἰησοῦ, ἡ ἀγαλλίασις τῆς καρδίας, ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου.

Ἰησοῦ, ἡ ῥῶσις τοῦ σώματος, ὑγιές, καὶ εὐχρηστον εἰς διακονίαν ποίησον τὸ σαρκίον μου.

Ἰησοῦ, ἡ ἀναπνοή μου, ἐλθέ εἰς ἐπίσχεψίν μου.

Ἰησοῦ, τὸ ἡδὺ ἐντρύφημα τῆς γλώσσης μου, δός μοι μνήμην τοῦ θανάτου, τῆς κολάσεως, καὶ τῆς κρίσεώς σου.

Ἰησοῦ, ὁ φερώνυμος Σωτὴρ μου, δωρεὰν σῶσόν με διὰ ἴμόνον τὸ σωτήριον Ὄνομά σου.

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Καθαροῖων μὴ χρήζων, ὡς Θεὸς Ἰησοῦ μου, βεβάπτισαι χεὶρὶ τοῦ Προδρόμου, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, ἐμοὶ οἰκονομῶν τὴν κάθαρσιν· καὶ υἱὸς ἀγαπητοῦ τοῦ Πατρὸς ἐμαρτυρήθης, καὶ Πνεῦμα Ἅγιον, ἐπὶ Σὲ ὡς περιστερά κατελθόν, ἐδίδαξε τοὺς πάντας ὁᾶν σοι. Ἀλληλουῖα.

Λαμπράν ἦρας τὴν νίκην κατὰ τοῦ διαβόλου, εἰς ἔρημον ἀχθεὶς Ἰησοῦ μου· μετὰ γὰρ Νηστείαν τεσσαρακονθήμερον, οὐδὲν προτιμήσας τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, οὐχ' ἡδονάς, οὐ δόξαν ἀνθρώπων, οὐ πλοῦτον ρέοντα, ὑπὸ Ἀγγέλων ὥφθης ὑπηρετούμενος, δι' ὅσοι κράζω.

Ἰησοῦ, ἀγαπητὲ υἱέ, ἀγαπητοῦ Πατρὸς κατ' αἰτίαν, δοξολογῶ σε, δι' οὗ τὴν πρὸς τὸν Ἀρχίφωτον Πατέρα προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν.

Ἰησοῦ, ἀγαπητὲ λόγε, ἀγαπητοῦ Πνεύματος διὰ τὴν συμφυΐαν, δοξολογῶ σε, δι' οὗ τὸ Πανάγιον ζωοποιὸν Πνεῦμα ἐπέγνων.

Ἰησοῦ, ἡ εὐδοκία τοῦ Πατρὸς, ἥτοι τὸ προηγούμενον θέλημα, εὐχαριστῶ σοι διὰ τὸ ὑπερέλλον τῆς περὶ ἐμέ εὐδοκίας σου.

Ἰησοῦ, ἐν ᾧ κατοικεῖ πᾶν τὸ τῆς Θεότητος πλήρωμα, εὐχαριστῶ σοι διὰ τὸν εἰς ἡμᾶς κενωθέντα πλοῦτον τῆς χάριτός σου.

Ἰησοῦ, ἡ τοῦ μυστηρίου τῆς Τριάδος φανέρωσις, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι ἐπαρώθη ἡ καρδίᾳ μου πρὸς τὴν τοιαύτην οὐράνιον Ἀποκάλυψίν σου.

Ἰησοῦ, ἡ πάντων τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν ἀνακεφαλαίωσις, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι ὁ μόνος ἐγὼ ἀλλότριος κατὰ γνώμην εἰμὶ τῆς κοινῆς ταύτης ἐνώσεώς σου.

Ἰησοῦ, ὁ ἐν πολέμοις κραταιὸς, τοὺς νοητῶς καὶ αἰσθητῶς πολεμοῦντάς με πολέμησον.

Ἰησοῦ, ὁ μόνος νικητὴς τῶν πειρασμῶν, ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὑπομονὴν μοι θράβευσον.

Ἰησοῦ, ὁ τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων συνθλάσας, τὸν Σατανᾶν σύντριψον ὑπὸ τοὺς πόδας μου.

Ἰησοῦ, ὁ τοῖς νάμασι, τοῦ Ἰορδάνου Βαπτισθεὶς, δός μοι δάκρυα, ἵνα ἀπολούσω τὰς ἁμαρτίας μου.

Ἰησοῦ Πανάγαθε, ἐλευθέρωσόν με τῆς φιληδονίας, φιλοδοξίας, καὶ φιλαργυρίας.

Ἰησοῦ μακρόθυμε, ἀπάλλαξόν με τῆς μητρὸς πάντων τῶν παθῶν φιλαυτίας.

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Μέλλων τῆς Βασιλείας, ἐν τῷ Κόσμῳ κηρῦξαι, Χριστέ μου Εὐαγγέλιον θεῖον, ἀπὸ μετανοίας τὴν ἀρχὴν, ἐποιήσω. Καὶ γὰρ ἐλήλυθας, καλέσαι οὐ δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· ἐν ἧ καὶ ἐνίσχυσον τὴν ζωὴν διανύειν, ἵνα κράζω σοι. Ἀλληλούϊα.

Νέαν ἔδειξας πᾶσαν, τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν, ἀστράψας ἐν Θαβώρ Ἰησοῦ μου, ὑπὲρ φέγγος τὸ ἡλιακόν, καὶ συνδοξάσας αὐτὴν τῇ ἀκτίστῳ δόξῃ τῆς θεότητος. Ὅθεν ἐγὼ ἐν σοὶ ἐμαυτὸν καθαρῶν, ἀναλαβόντα τὸ ἀρχαῖον κάλλος μου, ὑπὸ χαρᾶς ἀφάτου τοιάδε σοι ἐν πίστει ψάλλω.

Ἰησοῦ, ἡ ὠραιότης ἡ ἐκστατικὴ καὶ ὑπέρκαλλος, δοξολογῶ σε τὸν τῇ βουλήσει τὴν δύναμιν σύνδρομον ἔχοντα.

Ἰησοῦ, ὁ ἔρωσ ὁ μανικὸς τε καὶ παντεπόθετος, δοξολογῶ σε τὸν ἀπείρους Κόσμους ὑποστῆσαι ἰσχύοντα.

Ἰησοῦ, ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ὠδήγησάς με εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν θείων καὶ ζωοποιῶν λογίων σου.

Ἰησοῦ, τὸ ἄκρον ἀντικείμενον τῆς θεωρίας τῶν μακαρίων, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι τὴν ἀναξίαν φύσιν ἡμῶν, τῆς τοιαύτης ἡξίωσας δόξης σου.

Ἰησοῦ, τὸ φῶς τὸ ὑπὲρ πᾶν φῶς, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι ἐν σκότει τῆς ἁμαρτίας ὁ ἐσκοτισμένος πορεύομαι.

Ἰησοῦ, τὸ ἔσχατον τῶν ἐφετῶν, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι οὐδέποτε, ὡς δεῖ, τῇ σῇ ἀγάπῃ τέτρωμαι.

Ἰησοῦ, ἡ ζωοποιὸς καὶ Γλυκυτάτη θέρμη, θέρμανόν με τὸν ψυχραθέντα.

Ἰησοῦ, ἡ ἀστεροειδὴς καὶ λαμπροτάτη στολή, κόσμησόν με τὸν γυμνητεύοντα.

Ἰησοῦ, ἡ ἀρχὴ καὶ μέση καὶ τέλος μου, καθάρισον τὴν καρδίαν μου, ἵνα σὲ ὁπτάνωμαι.

Ἰησοῦ, ὁ πᾶντα ὢν, καὶ ὑπὲρ πᾶντα Θεός μου, ἐπίφανον ἐπ' ἐμὲ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ σωθήσομαι.

Ἰησοῦ, τὸ ὑπὲρ νοῦν ἐν, ὅλον ἡνωμένον ἐμαυτῷ δι' ἐπιστροφῆς τοῦ νοὸς καὶ συνεύσεως δεῖξόν με.

Ἰησοῦ, τὸ Μυστήριον τῆς ὑπεραγνώστου σιγῆς, ἀνώτερον παντὸς αἰσθητοῦ καὶ νοητοῦ ποίησόν με.

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Ενίσξει τὰ σὰ ἔργα, νοῦν βροτῶν καὶ Ἀγγέλων, ἃ ἔδρασας ἐν γῇ Ἰησοῦ μου, οὐχ' ἱκετικῶς ὡς οἱ λοιποί, ἀλλ' αὐθεντικῶς ὡς Θεὸς τέλειος, νόσους παντοίας θεραπεύων, καὶ νεκροὺς ἀνίσταων, ἐξαιρέτως δὲ τὸν τετραήμερον Λάζαρον· ὃς παλινζωΐας τυχῶν, μετὰ φωνῆς αἰνέσεως ἔψαλλέ σοι. Ἀλληλουῖα.

Ολος ἄνω ἐν θρόνῳ, σὺν Πατρὶ ἀχωρίστως, καὶ Πνεύματι ὑπῆρχες Χριστέ μου· καὶ ὅλος κάτω ἐν τῇ γῇ, ἐπὶ πώλου ὄνου ὥφθης καθήμενος· ἐκεῖ μὲν τὸ, Γέλ Γέλ, καὶ τῶν Ἀγγέλων τὴν αἰνεσιν· ἐνταῦθα δὲ τὸ, ὠσαννά, καὶ τὴν τῶν Παίδων ἀνύμνησιν προσδεχόμενος· μεθ' ὧν ἅμοῦ τὴν αἰνεσιν πρόσδεξε ταύτην. Ἰησοῦ, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων ὁ ἀκένωτος, δοξολογῶ σε τὸν ὄντα καὶ προόντα, καὶ ἄει εἰς τοὺς αἰῶνας ὄντα. Ἰησοῦ, ὁ πλοῦτος τῶν χαρισμάτων ὁ ἀδαπάνητος, δοξολογῶ σε τὸν πανταχοῦ διαφόρως καὶ κατὰ ταύτὸν ἐνεργοῦντα.

Ἰησοῦ, ὁ τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων Ἰατρός, εὐχαριστῶ τοι, ὅτι
πολλάκις κατ' ἄμφω Ἰάτρευσάς με.

Ἰησοῦ, ὁ τὰ πάντα εἰδὼς Διδάσκαλος, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι διὰ
τῶν μακαρισμῶν σου ὁδεύειν ἐδίδαξάς με.

Ἰησοῦ, ὁ τοῖς κρούουσιν ἀνοίγων, ἐξομολογοῦμαι σοι, ὅτι οὐδέ-
ποτε σοι ἤνοιξα ἵνα εἰσελθῃς, τὴν πεπωρωμένην καρδίαν μου.

Ἰησοῦ, ὁ τοὺς δέκα λεπροὺς καθάρισας, ἐξομολογοῦμαι σοι ὅτι
λεπρός εἰμι, καὶ καθάρσεως χρήζω τῆς ἀπὸ τῶν κρυφίων μου.

Ἰησοῦ, ὁ τὴν πόρνην σωφρονεστέραν παρθένου ποιήσας, ἀπὸ τοῦ
πολέμου τῆς πορνείας με σκέπασον.

Ἰησοῦ, ὁ τὴν Μαγδαλινὴν τῶν ἐπτὰ Δαιμονίων ἀπαλλάξας,
τῶν ἐπτὰ θανάσιμων ἁμαρτιῶν με ἐξάρπασον.

Ἰησοῦ, ὁ τῶν πεπλανημένων ὁδηγός, εἰς τὸ ὀρθῶς κινεῖσθαι τὰς
πέντε μου αἰσθήσεις ὁδήγησον.

Ἰησοῦ, ὁ τοῦ Κόσμου ἐξαλείφων τὰς ἀνομίας, τὰς ἐμπαθεῖς μου
προλήψεις ἐξάλειψον.

Ἰησοῦ, ὁ τῶν ἀνθρώπων ἐλευθερωτὴς, ἀπὸ τῶν τῆς γλώττης
δυσφυλάκτων πτωμάτων με ἐλευθέρωσον.

Ἰησοῦ, ὁ τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γινόμενος, πάντα τὰ πρὸς σωτη-
ρίαν αἰτήματά μου πλήρωσον.

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Πᾶσα φύσις Ἀγγέλων, κατεπλάγη τὸ μέγα τῆς σῆς Συγκα-
ταβάσεως ἔργον· πῶς ὁ τῶν ἀπάντων Δεσπότης, ὡς δοῦλος τα-
πεινός, ἐκλινὰς γόνυ, καὶ ἔνιψας τοὺς πόδας τῶν σῶν Μαθητῶν,
καὶ αὐτοῦ τοῦ προδότου σου. Δι' ὃ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ
ὑψώθη τὸ Ὄνομά σου ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, καὶ παρὰ πάσης γλώσ-
σης ἀκούεις. Ἀλληλουῖα.

Ρύσιον τοῦ Βροτείου, γένους ὧ Ἰησοῦ μου, Μυστήριον παρέ-
δωκας Μύσταις· τὸν μὲν ἄρτον ἐν τῷ δείπνῳ, εἰς αὐτό σου τὸ
Σῶμα μεταβαλὼν, τὸν δὲ οἶνον εἰς αὐτό τὸ Αἷμά σου· τοῦτο
ποιεῖν αὐτοὶ παραγγείλας εἰς τὴν σὴν ἀνάμνησιν· ἐξ ὧν ἐγὼ

ὡς ἀφθάρτων συνεχῶς κοινωνῶν, ἀγιαζομαι· καὶ θεούμενος κράζω σοι ταῦτα.

Ἰησοῦ, Ἀρχιερεῦ αἰώνιε, δοξολογῶ σε τὸν μὴ νοητὸν ἀντικειμένων δεόμενον, ὡς ὑπὲρ τὸ νοεῖν ὄντα.

Ἰησοῦ, Μελχισεδεκ ἀγενεαλόγητε, δοξολογῶ σε τὸν μὴ τοῖς νοοῦσιν ὑποπίπτοντα, ὡς ὑπὲρ νοεῖσθαι ὑπάρχοντα.

Ἰησοῦ, τῶν εἰσαγωγικῶν ἡ Γλυκεῖα πόσις, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι πολλάκις τῷ Αἵματί σου τὸ αἶμά μου καθήγησας.

Ἰησοῦ, τῶν τελείων ἡ στερεὰ βρωσίς, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι πολλάκις τῷ σώματί σου τὸ σῶμά μου συνεκέρασας.

Ἰησοῦ, ὁ Θύτης ὧν ὁ αὐτὸς· καὶ τὸ θῦμα, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι ἀναξίως μεταλαμβάνειν τολμῶ τῶν φρικτῶν Μυστηρίων σου.

Ἰησοῦ, ὁ ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ Μυστηρίῳ, καὶ ὅλος ἐν παντὶ μέρει αὐτοῦ, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι οὐ μετὰ τῆς δεούσης προειτοιμασίας πλησιάζω τῇ ἀγίᾳ Τραπεζῇ σου.

Ἰησοῦ, ὁ Ἄρτος τῆς ζωῆς, ἔμπλησόν με συνεχῶς τὸν πεινῶντα.

Ἰησοῦ, τὸ πόμα τῆς εὐφροσύνης, πότισόν με συνεχῶς τὸν διψῶντα.

Ἰησοῦ, ὁ μόσχος ὁ σιτευτός, θρέψον με ὡς τὸν υἱόν σου τὸν ἄσωτον, καὶ ἄφεισιν τῶν πταισμάτων μου δώρησαι.

Ἰησοῦ, τὸ μάνα τὸ οὐράνιον, γλύκανόν με ὡς τὸν λαόν σου τὸν ἀχάριστον, καὶ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσάγαγε.

Ἰησοῦ, μέχρι τῶν ἐσχάτων ταπεινωθεὶς, τὸν υπερήφανον ἐν ἔργοις, καὶ λόγοις, καὶ ἐννοίαις, ταπεινώσόν με.

Ἰησοῦ, ὁ πᾶντα ποιήσας εἰς ἡμῶν ὑπόδειγμα, ἀκαλουθεῖν σου τοῖς ἔχνεσιν ἐνδυνάμωσόν με.

Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Σῶσαι θέλων τὸν Κόσμον, Κοσμοσῶστα Σωτὴρ μου, ὑπέμεινας σαρκὶ ἐκουσίως, τὰ φρικτὰ Πάθη, καὶ τὸν σταυρὸν, τὸν ἄτιμον θάνατον, καὶ ταφὴν τὴν θεόσωμον, μείνας ἀπαθὴς τῇ θύοτητι. Δι' ὧν ἐγὼ τῆς φθορᾶς ἀπαλλαγείς, πόθῳ σοι Μέλπω. Ἀλληλουῖα.

Τριήμερος ἀνέστης ἐκ νεκρῶν Ἰησοῦ μου, μὴ λύσας τὰς σφρα-

γίδας τοῦ τάφου, καὶ εἰσῆλθες κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, πρὸς τοὺς μαθητάς σου ὡς Παντοδύναμος, πιστοποιῶν αὐτοῖς τὴν ὑπερέδοξόν σου Ἀνάστασιν· ὑφ' ἧς ἐγὼ ζωοποιηθεὶς, προσφθέγγομαι ἀπὸ καρδίας.

Ἰησοῦ, ὁ Μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, δοξολογῶ σε τὸν παντὸς νοήματος σημαντικῶν ἀπειράκις ὑπέρτερον.

Ἰησοῦ, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, δοξολογῶ σε τὸν παντὸς λόγου προφορικῶν ἀπειράκις ἀπείρως ἀνώτερον.

Ἰησοῦ, ὁ σαρκὶ τὰ πάθη καταδεξάμενος, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι τοῖς πάθεσί σου ἡλευθέρωσάς με τῆς ἐμπαθείας, ἡδυπαθείας, καὶ προσπαθείας.

Ἰησοῦ, ὁ μείνας ἀπαθὴς καθ' ὃ Θεὸς, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι τὴν παθητὴν μου φύσιν ἀνάγαγες εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ἀπαθείας.

Ἰησοῦ, ὁ σταυρὸν ὑπομείνας, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι ἀνάξιος εὐρέθην τοῦ διπλοῦ σταυροῦ τῆς πράξεως καὶ θεωρίας.

Ἰησοῦ, ὁ διὰ τοῦ Αἵματός σου ἐξαγοραστὴς τῶν ἁμαρτωλῶν, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι εἰσέτι πεπραμένος εἰμι τῇ δουλείᾳ τοῦ ἐχθροῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας.

Ἰησοῦ, ὁ τὸν ληστὴν αὐθημερὸν μετανοοῦντα προσδεξάμενος, πρόσδεξαι καὶ με τὸν μετανοοῦντά σοι.

Ἰησοῦ, ὁ τοῖς ἡλοῖς ἐπὶ τοῦ ξύλου καθηλωθεὶς, καθήλωσον τὰς σάρκας μου ἐν τῷ φόβῳ σου.

Ἰησοῦ, ὁ ὑπὲρ τῆς ἀγάπης ἡμῶν ἀποθανών, ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τῆς σῆς, καὶ τῶν ἀδελφῶν, ἐτοίμως ἔχειν με ἀποθανεῖν ἐνδυνάμωσον.

Ἰησοῦ, ὁ τῇ Ταφῇ σου τὸν Ἀδὴν σκυλεύσας, διὰ τῶν ἀγαθῶν λογισμῶν τοὺς πονηροὺς, καὶ αἰσχροὺς, καὶ βλασφήμους μου λογισμοὺς ἐνταφίασον.

Ἰησοῦ, ἡ τῶν πεπτωκῶτων Ἀνάστασις, ἀνάστησόν με τὸν καθ' ἐκάστην ὀλισθαίνοντα.

Ἰησοῦ, ἡ ζωὴ τῶν νεκρῶν, ζωοποίησόν με τὸν νεκρωθέντα.

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Υψωθείς ἐν νεφέλῃ, οὐρανοῦ Ἰησοῦ μου, ἀνῆλθες μετὰ σώμα-

τος δόξης, καὶ ἐκάθισας ἐκ Δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως· εἰς δὲ ἤς πάλιν ἐπανελθὼν, καὶ ὑπὸ πάντων Ἀγγέλων, καὶ πάσης τῆς Κτίσεως προσκυνούμενος, καὶ ἀκούων ὡς Θεὸς τὸν ὕμνον. Ἀλληλουῖα.

Φῶς ὑπάρχων τοῦ Κόσμου, Ἰησοῦ φωτοδότα, φῶς ἄλλο ἐξαπέστειλας μύσταις, ἐν ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ παράκλητον Πνεῦμα, τὸ ἐκ τοῦ Ἀγεννήτου φωτὸς, τοῦ Πατρὸς μόνου ἐκπορευόμενον, καὶ σοὶ ὃν ὁμοούσιον· ὃ καὶ ἐφώτισεν αὐτοὺς, καὶ Πυρίνους ἀνέδειξε· δι' ὧν ἐγὼ, ἐν καὶ τρίτον φῶς ἔλλαμφθεις, ζέοντι πόθῳ ἀναμέλπω.

Ἰησοῦ, ἡ μόνη Κεφαλὴ πάσης τῆς Ἐκκλησίας, δοξολογῶ σε τὸν Πρωτότοκον πάσης τῆς κτίσεως.

Ἰησοῦ, ὅλη ἡ ἀπόλαυσις τῆς οὐρανῶν Βασιλείας, δοξολογῶ σε τὸν Πρωτότοκον τῆς ἐκ νεκρῶν Ἀναστάσεως.

Ἰησοῦ, ἡ Πίστις τῶν Ὁρθοδόξων ἡ ἀνίτητος, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ ταύτῃ Πίστει γεννηθῆναί με ἠὲ δόκησας.

Ἰησοῦ, ἡ Ἐλπίς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς ἡ ἀκαταίσχυντος, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἐλπίδας βεβαίας ἡμῖν τῆς εἰς οὐρανούς ἀποκαταστάσεως δέδωκας.

Ἰησοῦ, τὸ μέγα καὶ ἀτελεύτητον ἔλεος, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι ἀνάξιον ἐμαυτὸν ἐκουσίως τοῦ τοιούτου σου ἐλέους ἐποίησα.

Ἰησοῦ, ἡ ζωὴ τοῦ Κόσμου ἡ αἰώνιος, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι ἐγὼ οὐκ ἀγαπῶ τὴν ζωὴν, ἀλλὰ τὸν αἰώνιον θάνατον.

Ἰησοῦ, ὁ ὑπὲρ ἡμῶν Ἰλασμός πρὸς τὸν Πατέρα γενόμενος, ἱλάσθητι ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις μου, καὶ συγχώρησον πᾶν ἄτοπον ὄρυγμα τῆς καρδίας μου.

Ἰησοῦ, Ἀρχὼν εἰρήνης, ὁ εἰρηνοποιήσας οὐράνια καὶ ἐπίγεια, εἰρήνευσόν με πρὸς σέ, πρὸς ἐμαυτὸν, καὶ πρὸς τὸν πλησίον μου.

Ἰησοῦ, ὁ τῇ ἐπινοίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν Οἰκουμένην εὐωδιάσας, καὶ μὲ τὸν δυσωδέστατον εὐωδιάσον.

Ἰησοῦ, ὁ τοὺς σοὺς Μαθητὰς ναοὺς ἀναδείξας τοῦ Πνεύματος, ναὸν καὶ τῆς αὐτοῦ δωριᾶς καὶ χάριτος ποιήσον.

Ἰησοῦ, ὁ τὴν ἐξ ὕψους Δύναμιν ἐνδύσας τοὺς Ἀποστόλους σου,
Πνεύματι ἡγεμονικῶς τὸ τῆς διανοίας μου ὀλισθηρὸν στήριξον.

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Χάριν τοῦ παρακλητοῦ οἱ σοὶ μῦσται λαβόντες, ἐσπάρησαν
εἰς πάντα τὸν Κόσμον, καὶ τὰ ἔθνη εἰς τὸ Ὄνομα τῆς Ἀγίας
Τριάδος Βαπτίσαντες, ἐδίδαξον αὐτὰ πιστεύειν εἰς ἓνα Θεὸν
Τρισυπόστατον, καὶ εἰς σὲ τὸν ἐκ Θεοῦ ἀποσταλέντα Κύριον
Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ψάλλειν σοι ὡς Θεῷ τὴν ὕμνον. Ἀλλη-
λούϊα.

Ψάλας σου τὴν Προτέραν Παρουσίαν Χριστέ μου, νῦν ψάλλω
σοι ᾠδαῖς τε καὶ ὕμνοις, καὶ τὴν Δευτέραν καὶ φρικτὴν,
Παρουσίαν ἐν ἣ ἑρχόμενος, κρινεῖς τὸν Κόσμον ἅπαντα, ὡς Θεὸς
μετὰ δόξης, καὶ ἀποδώσεις ἐκάστῳ καθ' ὃ ἔπραξε. Δι' οὗτοι
μετὰ πόθου κράζω.

Ἰησοῦ, ὠραιότατε, τὸ Κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων, δοξολογῶ σε,
δι' οὗ τὰ πάντα γεγόνασιν.

Ἰησοῦ, Παμπόθητε, τὸ στερέωμα τῶν μαρτύρων, δοξολογῶ σε,
εἰς ἃν τὰ πάντα ἐπιστρέφουσιν.

Ἰησοῦ, θεαρχικώτατε, ἡ παρηγορία τῶν Ὀσίων, εὐχαριστῶ σοι.
ὅτι ἐκ τοῦ Κόσμου χωρίσας με, τοῦ μοναδικοῦ σχήματος
κατηξίωσας.

Ἰησοῦ, Ἰλαρώτατε, ἡ δόξα τῶν Ἱεραρχῶν, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι
διὰ τῆς θεολογίας αὐτῶν ἀσφαλῆ μοι τὴν πίστιν παρέδωκας.

Ἰησοῦ, Φιλανθρωπότατε, ἡ χαρὰ τῶν δικαίων, ἐξομολογοῦμαι
σοι, ὅτι ἐγὼ οὐχὶ τοὺς Δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἀδίκους ὡς ἄ-
φρων ἐζήλωσα.

Ἰησοῦ, Πολυέλεε, ὁ ἐπιθυμητὸς Μεσσίας ὑπὸ πάντων τῶν Ἐθνῶν,
ἐξομολογοῦμαι σοι, ὅτι μετὰ νόμον καὶ χάριν ἁμαρτάνων,
καὶ τοὺς Ἐθνικοὺς αὐτοὺς τῇ κακίᾳ ὑπερβέθηκα.

Ἰησοῦ, Χριστέ, ἡ Ἐπουράνιος Κληῖσις τῶν χριστιανῶν, ἀνά-
ξιον ταύτης ἐπὶ τῶν ἔργων μοι δείξῃς με.

Ἰησοῦ, ἀναμάρτητε, ἡ Σωτηρία τῶν ἁμαρτωλῶν, εἰ καὶ ἐγὼ ἐγκυτέλιπόν σε, ἀλλὰ σὺ μὴ ἐγκαταλείπης με.

Ἰησοῦ, ἡ ἀνάπαυσις τῶν κοπιώντων, ὧδε καὶ ἐκέϊσε ἀνάπαυσόν με.

Ἰησοῦ, ὁ Κριτὴς τῶν Νεκρῶν καὶ τῶν ζώντων, κατὰ τὰ ἔργα μου μὴ κρίνης με.

Ἰησοῦ, ὁ μόνος ἔχων τὰς κλεῖς τοῦ Ἀδου καὶ τοῦ θανάτου, τῆς αἰωνίου Κολάσεως ῥύσαι με.

Ἰησοῦ, ὁ μόνος ὢν ἀπὸ Συλλήψεως Μακάριος, κληρονόμον τῆς Βασιλείας σου δεῖξόν με.

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Ω Πρῶτε καὶ Ἐσχάτε Ἀρχή, καὶ τέλος Ἀλφα, καὶ Ὠμέγα Ἰησοῦ, ὁ παρὰ τῶν ὑπερκοσμίων, καὶ Ἐγκοσμίων παγκοσμίων ὑμνούμενος, καὶ πάλιν μένων ὡς Θεός, ἅει ὑπερύμνητος. Δέξαι μου τὴν μικρὰν ταύτην ὑμνωδίαν, ὡς τῆς χάρας τὰ δύο λεπτά· καὶ σῶσον ἐμέ, καὶ πάντας τοὺς Ὀρθοδόξους· ἵνα πάντες εἰς δόξαν τοῦ Ὀνόματός σου, ψάλλωμεν αἰωνίως. Ἀλληλούϊα.

Η αἰτία, ὅπου μὲ ἔκαμε νὰ συνθέσω ταύτας τὰς εὐχὰς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἀδελφοί, δὲν ἦτον ἄλλη, πᾶρεξ διὰ νὰ σᾶς παρακινήσω εἰς τὸ νὰ μελετᾶτε συχνὰ τὸ σωτήριον, καὶ γλυκύτατον, καὶ χαροπάρουχον, καὶ πάντων, τῶν καλῶν προξενον ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃχι μόνον μὲ τὸ στόμα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν σας· ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη συχνὴ μελέτη τοῦ σωτηρίου ὀνόματος, τοῦ Ἰησοῦ, κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα οὐράνια, ὑπερφυσικά, καὶ ἀνεκδιήγητα χαρίσματα, ὅπου ἔχει νὰ χαρίσῃ εἰς ἐσᾶς, τὰ ὅποια ἀναφέρει ὁ ἅγιος Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος, καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης, καὶ Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος, εἰς τὸ βιβλίον ὅπου ὀνομάζεται Φιλοκαλία· πρὸς τούτοις ἀκόμη θέλει σᾶς ἀναδιδάσῃ καὶ εἰς τὴν

πλέον ὑψηλοτέραν ἀρετὴν, ἥτις εἶναι ἡ θεϊκὴ ἀγάπη, καὶ θέλει κατασκευάσει τὴν καρδίαν σας ναὸν καὶ κατοικητήριον τοῦ ἁγίου τούτου ὀνόματος καὶ ζώντας καὶ μετὰ θάνατον. Καὶ ἂν ἀμφιβάλλετε εἰς τοῦτο, πληροφορηθῆτε ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα τρία ὠραιότατα καὶ γλυκύτερα παραδείγματα, τῶν ὁποίων γλυκύτερα καὶ ὠραιότερα δὲν εὐρίσκονται εἰς ὅλας τὰς ἀπ' αἰῶνος ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας.

Καὶ πρῶτον μὲν παράδειγμα ἃς εἶναι ὁ ὄντως Θεοφόρος Ἰγνάτιος, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ νὰ ἐμελέτα συχνὰ εἰς τὴν καρδίαν του τὸ γαλακτομελίρρυτον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τόσον ἀναπτε ἡ ψυχὴ του καὶ ὅλα τὰ ἐντόσθια εἰς τὴν θεϊκὴν ἀγάπην καὶ ἔρωτα, ὅπου ἐγίνετο ὡσὰν ἔξω τοῦ ἑαυτοῦ του· καὶ διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν ἐφώναζε. « Δὲν εἶναι μέσα εἰς ἐμένα καμμία φωτιά » ἢ ἐπιθυμία, ὅπου νὰ ἀγαπᾷ κανένα πρᾶγμα τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ εὐρίσκεται μέσα εἰς τὴν καρδίαν μου ἓνα θεϊκὸν νερὸν, ὅπου πάντοτε κινεῖται, καὶ πάντοτε ἀναβράζει ἀπὸ τὸν ἔνθεον ἔρωτα, τὸ ὁποῖον ἀπὸ μέσα μου φωνάζει πάντοτε καὶ μοι λέγει· τί κάθησαι ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον; ἔλα νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ πατέρα. Ἐγὼ δὲν γλυκαίνομαι πλέον εἰς τὰ φθαρτὰ φαγητὰ, οὔτε εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς παρούσης ζωῆς, ἀλλὰ θέλω καὶ ἐπιθυμῶ τὸ νερὸν τῆς ζωῆς, καὶ τὸ νερὸν τὸ ἀθάνατον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ παντοτεινὴ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ἀθάνατος ζωὴ ». Ποτὲ δὲ πάλιν ὁ ἴδιος ἅγιος ἔλεγεν· ὁ ἐδικός μου ἔρωτας ἐσταυρώθη, ἡ ἐδική μου ἀγάπη ἀπέθανεν· ὀνομάζοντας ἔτζι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐτέοια λόγια τὸν ἐπαρακίνει νὰ λέγῃ ἡ ἄσβεστος φλόγα τῆς θείας ἀγάπης, ὅπου ἀναπτε μέσα εἰς τὴν καρδίαν του. Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἐμαρτύρησε εἰς τὴν Ῥώμην, ὅλα μὲν τὰ ἄλλα του μέλη καὶ τὰς σάρκας τὰς ἔφαγον οἱ λέοντες, τὴν δὲ ἁγίαν καρδίαν του δὲν ἀπετόλμησαν νὰ φάγουν, ἀλλὰ τὴν ἀφῆκαν ἀκέραιον· τὴν ὁποίαν πέρνοντες οἱ στρατιῶται καὶ ἀσβεῖς, καὶ σχίζοντές την εἰς δύο μέρη· ὦ τοῦ θαύματος! εὐρέξαν χειραμμένα μὴ Χρυσᾶ γράμματα, εἰς μὲν τὸ ἓνα μέρος **ΙΗΣΟΥΙ**,

εἰς δὲ τὸ ἄλλο ΧΡΙΣΤΕ, καθὼς τοῦτο μαρτυρεῖ τὸ Σλαβονικὸν συναξάριον τοῦ ἁγίου (1).

Δεύτερον δὲ παράδειγμα ἃς εἶναι ὁ ὅσιος Ἰουλιανὸς, ὁ ὁποῖος ἦτον πρότερον ἓνας ἄσωτος ἄνθρωπος, ἀλλ' ὕστερον ἔγινε μέγας ἄσκητῆς καὶ περίφημος· οὗτος λοιπὸν κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας ἀρετὰς ὅπου εἶχεν, εἶχε πρὸς τούτοις καὶ μίαν ὑπερβολικὴν ἀγάπην εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ἀναπτεν ἡ καρδιά του ἀπὸ τὸν ἔνθεον αὐτὸν ἔρωτα· ὑπὸ τοῦ ὁποῖου παρακινούμενος ὁ μακάριος, ὅπου εὗρισκεν εἰς τὰ βιβλία ὅπου ἀνεγίνωσκε, τὸ ὄνομα Ἰησοῦς, ἡ Χριστὸς, ἡ Σωτὴρ, ἡ Θεὸς, ἔκλαιε παρευθὺς, καὶ εὐγάνωντας δάκρυα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του, κατέδρεχε τὸν τόπον ἐκεῖνον τοῦ χαρτίου, ὅπου ἦτον γεγραμμένα τὰ ἄνωθεν θεῖα ὀνόματα, τόσοις πολλὰ, ὅπου ἔσβυσαν καὶ ἐχάλασαν τελείως τὰ γράμματα· βλέπωντας δὲ τὰ βιβλία ἔτζη χαλασμένα εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, ὁ Ἀββᾶ Ἡαΐας, ἠρώτησεν αὐτὸν, καὶ τοῦ λέγει. Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὅπου χαλᾷ ἐδῶ τὰ βιβλία; Ὁ δὲ ἅγιος Ἰουλιανὸς ἀπεκρίθη αὐτῷ· δὲν θέλω κρύψω ἀπὸ λόγου σου τίποτε, πάτερ· ἡ πόρνη ὅταν ἐπῆγεν εἰς τὸν Σωτῆρά μας Χριστὸν, ἔβρεξε τοὺς πόδας του μὲ τὰ δάκρυά της, καὶ τοὺς ἐσφόγγισε μὲ τὰ μαλλία τῆς κεφαλῆς της, καὶ ἔτзи ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν της. Καὶ ἐγὼ ὅταν κάμνω ἀνάγνωσιν εἰς τὰ βιβλία, ὅπου εὗρίσκω γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου, τὸ βρέχω μὲ τὰ δάκρυά μου, διὰ νὰ λάβω παρ' αὐτοῦ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μου. Τότε ὁ Ἀββᾶ Ἡσαΐας χαριέντως τοῦ λέγει· ὁ Θεὸς εἶναι φιλόανθρωπος, καὶ δέχεται τὴν προαίρεσίν σου, ὅμως τὰ βιβλία παρακαλῶ σε νὰ μὴ τὰ χαλᾷς. Ὁ δὲ Ἰουλιανὸς τοῦ ἀπεκρίθη·

(1) Καὶ ἃς μὴ νομίῃ τινὲς, ὅτι τοῦτο εἶναι ψευδὲς ἢ ἀπίθανον, μὲ τὸ νὰ μὴ τὸ ἀναφέρῃ ὁ ἐδικὸς μας Συμεὼν ὁ μεταφραστὴς εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου· ἀξίεται γὰρ λόγος, ὅτι ἐν τῇ παλαιᾷ Ῥώμῃ σώζεται ἓνας πύργος, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον εὗρίσκονται πολλὰ ὑπομνήματα καὶ κώδικες τῶν διωκτῶν βασιλέων, καὶ μαρτύρια μαρτύρων πολλῶν· ἐξ ὧν πολλὰ ἀξιολογούμενα ἐπροστέθησαν εἰς τὰ συναξάρια τὰ Σλαβονικὰ προνοία τοῦ μεγάλου Πέτρου τοῦ αὐτοκράτορος Μοσχοβίας, τὰ ὁποῖα εἰς τὰ ἐδικὰ μας γραικικὰ δὲν εὗρίσκονται.

πίστευσόν μοι, ὅτι ἂν δὲν κλαύσω ἔτζι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μου, δὲν ἤμπορεῖ νὰ ὀροισθῇ ἡ καρδία μου ἀπὸ τὴν φλόγα τῆς θείας ἀγάπης, ὅπου ἀνάπτει μέσα μου. Ταῦτα διηγεῖται ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας παρὰ τῇ Συλλογῇ Ἰωάννου Πατριάρχου Ἀντιοχείας ἐν τῇ πρώτῃ ὑποθέσει τῇ περὶ θανάτου καὶ τῶν ἐκεῖ δικαιοτηρίων, ἐν χειρογράφοις σωζομένη.

Τρίτον δὲ παράδειγμα ἃς εἶναι ὁ χαριτωμένος ἐκεῖνος καὶ θεοφιλὴς Χριστιανὸς, ὁ ὀνομαζόμενος Λαργάτης· διὰ τὸν ὅποιον ἀναγινώσκουμεν εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας, ὅτι εἶχε μεγάλην ἀγάπην εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ πάντοτε δὲν ἔπαυεν ἀπὸ τοῦ νὰ μελετᾷ μὲ ὑπερβολικὸν ἔρωτα τὸ γλυκύτατον καὶ λιθομαργαρόχρυσον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μέσα εἰς τὴν καρδίαν του· οὗτος λοιπὸν ὁ τρισμακάριστος ἄνθρωπος παρακινούμενος ἀπὸ τὴν ἄσβεστον φλόγα τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπης, ἀποφάσισε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ διὰ νὰ προσκυνήσῃ μὲ ἄκραν εὐλάβειαν τὸν ἅγιον καὶ ζωοποιὸν τάφον τοῦ ἡγαπημένου τοῦ Ἰησοῦ, καὶ μετὰ τὴν προσκύνησιν αὐτὴν νὰ ὀροσίῃ ὀλίγον τι τὴν κάμινον τὴν εἰς αὐτὸν ἀγάπης του. Ὅθεν ἔφθασεν ἐκεῖ μὲ πολλὴν δίψαν, καὶ ἀγκαλιάζοντας τὸν θεοδόχον τάφον, καὶ καταφιλῶντας αὐτὸν πυκνὰ πυκνὰ μὲ πολλὰ δάκρυα, καὶ ἀναστεναγμούς, τόσον ἐχάρη, ὅπου ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν χαρὰν ἔμεινε ξεψυχισμένος. Οἱ δὲ σύντροφοί του βλέποντες τοιοῦτον θαυμαστὸν καὶ παρὰδόξον θέαμα, καὶ θέλοντες νὰ μάθουν διὰ ποίαν ἀφορμὴν νὰ ἀπέθανε, τὸν ἐσχισαν, καὶ ὦ τοῦ θαύματος! εὐρήκαν γεγραμμένα εἰς τὴν καρδίαν του ταῦτα τὰ ἐρωτικά καὶ θεῖα λόγια, **ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΕ ΓΑΥΚΕΙΑ ΑΓΑΠΗ.**

Καὶ ἐκ τούτου ἔγινεν εἰς αὐτοὺς φανερόν, πόσῃ σφικτὴν ἀγάπην καὶ ἔνωσιν εἶχε μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἡ τετρωμένη ἐκείνη καὶ μακαρία ψυχὴ του, ὅπου κάλλιον ἐπρόκρινε νὰ τὴν χωρίσῃ βιαίως ἀπὸ τοῦ σώματος ὁ θάνατος, παρὰ νὰ χωρισθῇ πλέον αὐτὴ θεληματικῶς ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ τόσον ἐρωμένου της νυμφίου Χριστοῦ. Καὶ πῶς τόσον ἐχάρη, καὶ τόσον εὐχαριστήθη, **ὅτι ἤξιωθη νὰ ἀπολαύσῃ τὸ μνημα ἐκεῖνο, ὅπου εἰδέχθη μέσα**

του τὸν ἀγαπητόν της Ἰησοῦν, εἰς τρόπον ὅπου ἡ φύσις καὶ ἡ καρδία μὴ δυναμένη νὰ χωρίσῃ τὴν τόσῃν ὑπερβολικὴν εὐχαρίστησιν καὶ χαρὰν, ἔκαμε νὰ ἀπετάξῃ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰ οὐράνια, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ἐκεῖ τὴν τελείαν ἀγάπην καὶ χαρὰν μὲ τὴν ἄμεσον ἔνωσιν τοῦ ἡγαπημένου Θεοῦ της (1).

Ἐπιστολὴ Πουπλίου, ἀξιωματικοῦ ἀνδρός, τοῦ Λεντούλου, ἀπεσταλμένου ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ πρὸς τὴν Γερουσίαν τῆς Ῥώμης, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Λατινικοῦ (2).

Ἐφάνη, κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους, ἀνθρώπος τις, μεγάλης ἀρετῆς, (ὃς τις, ζῇ κατὰ τὸ παρόν)· καλούμενος Ἰησοῦς Χριστός. Ὁ λαὸς, τὸν ὀνομάζει προφήτην τῆς ἀληθείας· Οἱ δὲ Ἀπόστολοι αὐτοῦ, υἱὸν Θεοῦ λέγουσιν. Ἀνασταίνει νεκρὸς, ἰατρεῦει ἀρρώστους, εἶναι μέτριος κατὰ τὸ μέγεθος, καὶ καταπολλὰ ὠραῖος τῇ ὄψει, καὶ Γλυκὺς λίαν. Καὶ τόσον εἶναι μεγαλοπρεπὴς εἰς τὸ εἶδος, ὅπου, οἱ βλέποντες αὐτόν, ἀναγκάζονται νὰ τὸν ἀγαπῶσι, καὶ φοβοῦνται ἐνταῦτ'· ἔχει τὰς τρίχας τῆς Κεφαλῆς, παρομοίας μὲ τὸν χρωματιστὸν τοῦ παμπεπεῖρου λεπτοκαρίου· αἰτίνες καταβαίνουνσιν ἕως εἰς τὰ ὦτα· ἀπὸ δὲ τὰ ὦτα ἕως εἰς τοὺς ὤμους, ἔχουσι τὸ χρῶμα τῆς ἐρυθρᾶς γῆς, ἀλλὰ λαμπρότερον· ἔχει εἰς τὸ μέσον τοῦ μετώπου τὰς τρίχας, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ναζηραίων· τὸ μέτωπον ἔχει, μεγά-

(1) Τὴν θαυμαστὴν ἱστορίαν ταύτην ἀναφέρει τὸ βιβλίον τὸ καλούμενον Νέον Ἄνθος Χαρίτων ἐν κεφαλαίῳ γ'. καὶ πρὸς τοῦτοις ὁ ἐν ὑστέροις καιροῖς φανείς, εἴπερ τις ἄλλος, κοινωφελὴς καὶ ψυχωφελὴς διδάσκαλος τοῦ ἡμετέρου γένους, Ἀγάπιος ὁ ἐκ Κρήτης, ἐν τινι παλαιοτυπῶτι βιβλίῳ, ὁκτὼ στόχασας περιέχοντι.

(2) Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἱεροκλήρῳ Προκόπιος τόμ. β'. κατὰ ἀθέων Κεφ. μζ'. σελ. 375. ἐπὶ λέξεω· λέγων· « ὁ Λέν- » τοῦλος ἐκεῖνος, ὁ Ῥωμαῖνος Ἡγεμὼν, ὁ ὁποῖος γράφωντας εἰς τὴν » Ῥώμην, ἀπὸ τὴν Παλαιστίνην, διὰ τὸ ὑποκείμενον τοῦ Χριστοῦ, » τὸν ἐπαράσταινεν, ὡς ἂν ἕνα ὑπερφυσικὸν ἄνθρωπον.

λον, ἀλλὰ καταπολλὰ ἴλεον· τὸ πρόσωπόν του εἶναι, χωρὶς βυ-
τιδα, ἢ στίγμα, συντροφιασμένον ἀπὸ ἀῤῥποιον χρῶμα μέτριον.
τὴν ῥῖναν, καὶ τὸ στόμα ἔχει, χωρὶς ψέγους τινός· τὸν πώγωνα,
πυκνόν, καὶ κατὰ τὸ χρῶμα τὸν τριχῶν τῆς κεφαλῆς· ὄχι μα-
κρόν, ἀλλὰ ἐσχισμένον κατὰ τὸ μέσον· τὸ βλέμμα του εἶναι,
σοβαρόν, καὶ χαριέστατον· οἱ ὀφθαλμοί, χαριτωμένοι, καθαροί,
καὶ Γλυκύτατοι. Καὶ ὅταν ἐλέγχῃ, καταπλήττει· ὅταν διαδά-
σκῃ, ἀρέσκει, καὶ ἀγαπᾶται ἀπὸ ὅλων· εἶναι χαρούμενος, μὲ σο-
βαρόν. Δὲν τὸν εἶδε ποτὲ τινὰς νὰ γελάσῃ· τὸν εἶδον ὁμῶς, καὶ
ἐκλαυσεν. Ἔχει τοὺς βραχίονας, καὶ τὰς χεῖρας, καταπολλὰ
ὠραίας. Κατὰ τὰς συναναστροφάς, ἱκανοποιεῖ πολλὰ· ἀλλὰ
σπανίως βλέπεται. Καὶ ὅταν συναναστρέφεται, εἶναι σωφρονέ-
στατος, εἰς τὴν ὄψιν, καὶ εἰς τὸ φαινόμενον εἶναι, ὁ εὐμορφό-
τερος ἄνθρωπος, ὅπου νὰ ἐφάνῃ εἰς τὴν γῆν.

Μαρτυρία Ἰωσήπου Ἰουδαίου τοῦ Φλαβίου περὶ
τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, Ἰησοῦς σοφὸς ἀνὴρ· εἶγε
ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή· « ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής,
» διδάσκαλος ἀνθρώπων, τῶν ἡδονῇ ταληθῇ δεχομένων. Καὶ
» πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπη-
» γάγετο. Ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. Καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώ-
» των ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου.
» οὐκ ἐπαύσαντο οἷγε πρῶτον αὐτῶν ἀγαπήσαντες· ἐφάνη γὰρ
» αὐτοῖς, τρίτην ἔχων ἡμέραν, πάλιν ζῶν. Τῶν θείων προφη-
» τῶν ταῦτα, καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ εἰρηκό-
» των. Εἰς ἔτι νῦν τῶν ἀπὸ τοῦδε ὀνομασμένων οὐκ ἐπέλιπεν
» τὸ φύλον ».

(Ἰωσήπ. Λόγ. ιή. κεφ. γ'.)

ΤΕΛΟΣ

ΚΑΙ Τῇ ΘΕῷ ΔΟΣΑ.

42.418.

